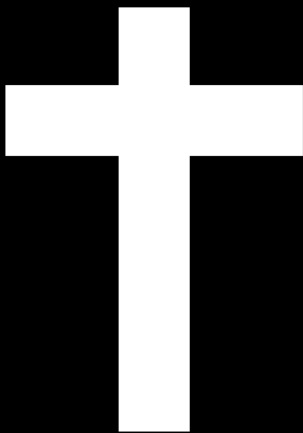

Liá'a Chuánshi Dios
Shínaa

Achagua Partial NT [aca] -Colombia 2013

Liá'a Chuánshi Dios Shínaa
Achagua Partial NT [aca] -Colombia 2013

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Achagua

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
89800e26-7a01-5d4e-9138-09f536d25dde

Contents

SAN MATEO 1
SAN MARCOS 70
SAN LUCAS 109
HECHOS 176
EFESIOS 233
1 TESALONICENSES 242
2 TESALONICENSES 247
1 TIMOTEO 250
2 TIMOTEO 257
SAN JUDAS 262

Evangelio según SAN MATEO

*Náa'a nawérrinaibimica Cristo béecha sánamica
(Lc 3:23-38)*

¹ Liáni áabai lista nashínaa náa'a Jesucristo wérrinaimica, rey David cúuleemi ya Abrahám.

² Abrahámcala Isaac sálijinaa,
Isaac Jacob sálijinaa,

Jacob Judá sálijinaa ya náa'a libécanata náajcha náa'a líshiibimica.

³ Judá Fares ya Zérah sálijinaa, natúwa nárra Tamarca.

Fares Esrom sálijinaa,
Esrom Arám sálijinaa.

⁴ Arám Aminadab sálijinaa,
Aminadab Nahasón sálijinaa
ya Nahasón Salmón sálijinaa.

⁵ Salmón Booz sálijinaa, rucúulee ruá'a Rahab;
Booz Obed sálijinaa, rucúulee ruá'a Rut.

Obed Isaí sálijinaa.

⁶ Isaí rey David sálijinaa.

Rey David Salomón sálijinaa, ne ruá'a Salomón túwaca ruyáwa línumi
liá'a Uriasca.

⁷ Salomón Roboam sálijinaa,
Roboam Abías sálijinaa,
ya Abías Ása sálijinaa.

⁸ Ása Josafat sálijinaa
ya Josafat Joram sálijinaa
ya Joram Uzías wérrimi.

⁹ Uzías Jotam sálijinaa náimi,
Jotam Acáz sálijinaa
ya Acáz Ezequías sálijinaa.

¹⁰ Ezequías Manasés sálijinaa,
Manasés Amón sálijinaa
ya Amón Josías sálijinaa.

¹¹ Josías Jeconías sálijinaa ya náa'a léenajinaibimi, liyáali éerrimi
natée'inaami israelítabini preso Babiloniala.

¹² Liáwinaami liá'a presocaica, Jeconías Salatiel sálijinaa ya Salatiel
Zorobabel sálijinaa.

¹³ Zorobabel Abihud sálijinaa,
Abihud Eliaquim sálijinaa
ya Eliaquim Azor sálijinaa.

¹⁴ Azor Sadoc sálijinaa,
Sadoc Aquín sálijinaa
ya Aquín Eliud sálijinaa.

¹⁵ Eliud Eleazar sálijinaa,
Eleazar Matán sálijinaa
ya Matán Jacob sálijinaa.

¹⁶ Jacob José sálijinaa, liá'a Joséca rúnirrimi ruá'a Mariáca,

ya ruyá litúwa liá'a Jesúsca, liá'a wáni jí'inaa Mesíasca.* Ne jócani yáa náajcha wáacoo újnibii.

¹⁷ Néenee wacába catorce generaciones Abrahám néenee, cáashia línu David néerra; David néenee áabata catorce generaciones, natée'inaami israelítabini preso Babiloniala, ya áabata catorce néenee presoquictami náa'a israelítabinica cáashia lijiácoo liá'a Mesíasca.

Jesús jiáctau

(Lc 2:1-7)

¹⁸ Quééchanacu'inaa Jesucristo jiácoo cháji'i: Ruá'a María litúwaca comprométechoo rucásacoo liájcha liá'a Joséca. Libéecha'inaa nayá náajcha wáacoo, náa léenaa quéenibi ruyá Espíritu Santo dánaniyu.

¹⁹ Litáaniaca'ee ruájcha, liá'a José washíalicuerri sáicaica, jócai liwówa chóniwenai yáa léenaa ruiiwanaa, jáiwa'ee liwówai limáaca ruyái cabáyainta.

²⁰ Néenee nácula lipénsaa linácu liáni, báqueerri ángel Dios shínaa iyadau lirrú dajuíshi rícujeji, limá lirrú: "José, rey David táqueerri, ucáarru jitée María újni jínucua, léecaa líarra yéerri ruáwi rícu ruwáaliani Espíritu Santoyu.

²¹ María rucúulicumináa rucúuleujoo, jíaminaa lijí'inaa Jesúsjo, liyáca wásedeerri'inaa lishínaa chóniwenai najíconaa yúchau." ²² Quinínama liáni bésuneerri quéewique'e licúmpliácoo, liá'a Wawácali máyu'umica linúma licuéji liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi, limá'inaa:

²³ "Báquetoo miyácau jócau cúnusia máachu,

quéenibimínaa rumáacacoo ya ruwáalia báqueerri rucúuleu,

náani'inaa jí'inaa Emanuel"

(liwówau'u limáca: "Dios wáajcha").

²⁴ Néenee licáwia'inau liá'a Joséca, liméda léjta Dios shínaa ángel máyu'u lirrú, lirríshibia María línuyu.

²⁵ Ne jócau limáa yáajcha, cáashia rucúlicu liá'a rucúuleecoo quééchanacu sáica, liá'a José yáni jí'inaa JESÚS.

2

Áabi chóniwenai cawíteeni mawí déecucha sána ínuenai nacába Jesús

¹ Jesús jíá'inau lirrícu liá'a Belénca, yéerri áabai cáinabi íta'aa jí'ineerri Judea, liyáali éerri Herodes máanuica jái reycái. Néenee náiiinu Jerusalén néerra áabi chóniwenai cawíteeni mawí, ínuenai cáiwia jíáctejcoo, nashínaa tráawajo éewidenaiu sáalii nácu

² Nasáta'ee néemiu: "¿Tanáucha liyá léji liá'a jíeirricoo judíobinica shínaa rey'inaaca? Níwata wacábacaala sáalii jiácoo, wayá éebidenai wacába li-jiácalawai, tánda wáinu wáa lirrú sáicai."

³ Liá'a rey Herodes éemi'inaa liáni, néenee urrúni liwówa léemicani, chacábacanaa nabésunacoo quinínama náa'a chóniwenai yéenai Jerusalén rícu.

⁴ Néenee rey wána namáida nayá quinínama náa'a sacerdote wácanaica, ya náa'a éewidenai ley shínaaca, ya lisáta léemiu nayá táshia nácuha'inaa lijíáu jiliá'a Mesíasca.

⁵ Néenee namá lirrú: "Liyá jíeirri'inau Belénca

* **1:16** Cháwa limá Cristo hebreo chuániyu, cháí wówa limá léchchoo 'Liá'a Dios níwani quéewique'e liwánacaala'.

rícu, Judea cáinaberra íta'aa, chácate litánaca liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi limá'inaa:

⁶ Ne jiyá chacáalee Belén, liá'a cáinabi Judea shínaa, áawita píituirri jiyá, máanuimínaa jiiwana médacojoo náibicha náa'a chacáalee máanui namánica líta'aa líani cáinabica; jiníwata júbichamínaa lijíáu báqueerri wánacaleerri bánuerri'inaa nanácu náa'a nushínaa chóniwenai náa'a israelítabinica.”

⁷ Néenee Herodes máida nayá cabáyainta náa'a cawíteeni mawí déecucha sána, jáiwa liá léenaa narrícueji liá'a éerri saíca nacába'inaami rujáctamicoo ruá'a sáalii. ⁸ Néenee libánua nayá Belénra ya limá nalí:

“Yáau néerra isátada éemiu saíca linácu líarra samálitaca; jáicta íinu linácujo, íiwa nulíjoni, quéewique'e nuáacoo nuá lirrú saícai lécchoojoo.”

⁹⁻¹⁰ Néenee nanísa'inaa néemi limáyu'u liá'a reyca, jáiwa náawai Belénra. Quéecha'inaami néejoocoo nacába ruá'a sáaliica, saícta wéerri nawówa, níwata rujínacalau ruácoo nabéecha, cáashia línu quirrácuca yáctalaca, jáiwa rubáruawai liwícau. ¹¹ Néenee nawáruawai cuíta lícula, jáiwa nacába liá'a quirrácuca María yáajcha, ruá'a litúwaca; néenee natúyau lirrú náaque'e lirrú saícai. Jáiwa naméecu nashínaa cajón natéeni náacoo, jáiwa náa lirrú oro, ya áabai saíctai juménibee jí'ineerri incienso, ya áabata juménibee jí'ineerri mirra. ¹² Liáwinaami Dios íiwa nalí dajuíshi rícueji jócubecha néejoo Herodes néenee, níwata Dios yáirri léenaa Herodes wówai línuua liá'a quirrácuca; néenee néejoowai nashínaa cáinabi ítalau áabai iníjbaa rícu.

Cánaquenaiu Egiptola náa'a José ya María, Jesús yáajcha

¹³ Quéecha'inaa náacuwai náa'a yáine léenaa, néenee José cába báqueerri ángel Dios shínaa dajuíshi rícueji, ángel ma lirrú: “Jibárroo jiwína líarra samálitaca litúwa yáajchau, jicánacau Egipto shínaa cáinabi ítala, jímáacau néerrajoo cáashia núíwa jirrúni, níwata Herodes wówairri libánua namúrru líarra samálitaca náinuaque'ini.” ¹⁴ Néenee licáwacuwai libáruawai liá'a Joséca, liwína liá'a samálitaca litúwa yáajchau táayee lijíáu Egipto néerra, ¹⁵ Namáacau néerrai cáashia máanali liá'a Heródesca. Cháwa lijíacuwai léjta limáyumi liá'a wawácalica linúma licuéji liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi, limá'inaa: “Numáidaminaajoo nucúuleu Egiptoerri.”

Herodes wána náinua náa'a sáamanica

¹⁶ Ne Herodes yá'inaa léenaa nachálujueda liyá náa'a yáine léenaa, néenee íiwirri wéerri liwówa, liwána náinua quinínama náa'a sáamanai máachuca wáalienai chámai camuí cáinacula yéenai Belén rícu, ya quinínama narrícu náa'a chacáaleeca yéenai Belén téerri. Liwána náinua nayá léjta éerrimi náiiwa'inaa lirrúni náa'a yáine léenaa*.

¹⁷ Cha licúmpliacuwai liá'a limánimica liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi jí'ineerri Jeremías, limá'inaa:

¹⁸ Néemi'e áabau wítama líta'aa liá'a Ramá† néeni, íchenai wéerri cáiwinaa, ruyáwoo Raquelbinica íchanenai nanácueji náa'a natáqueenai'inaaca,

* **2:16** Herodes pénsa'ee lirrúwoo liwánacta'ee náinua liá'a samálitca Jesúsca jócubecha ta reyni. † **2:18** Ramá áabai chacáalee píituimi yéerri urrúni Belénru, níwata linácueji Mateo máni licúni.

jócau índá saícta naméda ruwówa,
níwatajani máanalicaí.

¹⁹ Liáwinaami máanali'inaami Herodes, néenee báqueerri ángel Dios shínaa, íyadau Josérru dajuíshi rícueji chal'e Egiptola. ²⁰ Limá lirrú: "Jibárroo, jíwina liárna samálitaca litúwa yáajchau, jéejoo jíacoo Israel shínaa cáinabi ítala, máanalica náa'a wówainaimi náiinua liárna samálitaca." ²¹ Néenee libárruawai liá'a Joséca, liwína liá'a samálitaca litúwa yáajchau, léejoo Israel shínaa cáinabi ítala. ²² Ne liá'inaa léenaa Arquelao wánacaala Judea néeni, liárrumirra liá'a Heródesca lisálijinaa, néenee cáarru liáacoo néerrai liá'a Joséca. Quéecha'inaa Dios íwa lirrú dajuíshi rícueji, néenee liáu lirrícúla liá'a cáinabica jí'ineerri Galilea. ²³ Ne línu'inaa néerrai, néenee liáu líyá áabai chacáalee rícu jí'ineerri Nazaret. Cha licúmpliacuwai liá'a namánimica náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacumi, namá'inaa náaque'e líjí'inaa Nazaret néeni saí.

3

Liá'a Juan Bautista wáunamactalaca (Mr 1:1-8; Lc 3:1-9,15-17)

¹ Íchaba camuí liáwinaami líyadau liá'a Juan Bautístaca á'a cáinabi Judea shínaa wáunamactalaca; néerra chóniwenai yáau néemi lirrú.

² Lichuáni rícuejiu limá'ee: "¡Éejoo Diosru, jiniwata liá'a Dios wánacaalactalaca urrúnyii!" ³ Léewa Juanja liérna Dios máni jinácucha lirrú liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Isaíasca:

"Báqueerri chóniwerri máidada á'a wáunamactalaca:
Íchúni iyáu libéecha quéewique'e irríshibia wawácali jáicta línuí,"

Léjta nachúni injbaa libéecha liá'a chóniwerri cawéni ínuerri'inaaca.

⁴ Juan íibala yáairri caméeyu íchunayu, libájini líwali rícu áabai ímanaayu; ya líiya langosta, újni irríchu máanuica ya máaba yáamitu.

⁵ Náa'a chóniwenai Jerusalén néeni sánaca, ya íchaba wérrí náa'a yéenai Judea téeeji, ya náa'a yáanaí urrúni méeda jí'ineerri Jordán najiáu néemicani. ⁶ Náiiwanaa najíconau chóniwenai náneewa Diosru ya Juan báutiseerri nayá á'a méeda jí'ineerri Jordán.

⁷ Ne Juan cába'inaa íchaba náa'a fariséobinica ya saduceobinica, náiiu liyáctala quéewique'e Juan báutisa nayá, limá nalí: "¡Áai cawálai táqueenaimi! ¿Tána ma irrúí iwásedacaala'inau líúcha liá'a carrúnatabeeca máanuí wérrica urrúnyaca?" ⁸ Imédau saíca, chacábacanaa quéewique'e nacábacani icúcani éjuacoo Diosru, ⁹ ya jócu imá irrúwoo iyá jájiu: 'Jócu cáarru wacába liá'a Dios shínaa carrúnatabeeca, níwata wayá Abrahám táqueenaimi'; Dios éewerri liá irrú carrúnatabee, liyácta rúnaa Abrahám táqueenaimi, liyá éewerri liquénuda nayá matuínaami íibicha áawita íiba íibicha. ¹⁰ Léjta báqueerri washílicuerri liwínacta lishínaa chúushiu, liwíchuaque'e áabai áicuba yáirri lítau, ya líúca chichái rículani jócta liá lítau saíca, chacábacanaa Dios yáairri urrúni quéewique'e liá lirrú carrúnatabee liá'a jócai chúni líwíteu. ¹¹ Nuyá, yáawaiyi, nubáutisa shiátaiyu quéewique'e numáida iyá éjuacoo Diosru; ne liá'a ínuerri'inaa nuíshiirricu, yáirri'inaaminaa irrú Espíritu Santo, quéewique'e icámbia iwítee yáayu'u yáminaa liá'a nalí carrúnatabee náa'a jócani éebida

infierno shínaa chicháiyu. Liyá mawí cadánani núcha, jiní báawita nutéeyu'inaa lishínaa cotiza. ¹² Liá'a wawácalica léjta washíalicuerri cáabanacai téerri licáaji ricúu lipálaníu, quéewique'e lisárraa lishínaa trigo, ya licháquidaque'e máashiibee yúcha. Liwáaliaminaa lishínaa trigoca liáarrui rículau, ne léemaminaa liá'a máashiibee chichái ricúla jócai chácacajiu. Chacábacanaa Dios shírri náa'a chóniwenai machácanini wítee ya táminaa léema'inaa náa'a chóniwenai jócani éebida áabai chichái ricúla jócai chácacajiu."

Jesús báutisactau
(Mr 1:9-11; Lc 3:21-22)

¹³ Jesús yáau Galilea néenee méedala jí'ineerri Jordán, Juan yáctalaca, quéewique'e Juan báutisacani. ¹⁴ Quéechanacu Juan jócai wówai libáutisacani, limá lirrú:

—Nuyá jócai saícanata báutisa jiyá, jiyáwata arrúnai'inaata báutisa nuyá.

¹⁵ Jesús éeba'ee:

—Jimáaca cha nírra íchaitaa, ne jiníwata arrúnaa wacúmplia quinínama liá'a saícaica Dios náneewa.

Néenee Juan áabenama liyá. ¹⁶ Ne liyáalimi Jesús báutisa'inau, lijiáu shiátaí yáacucha, jáiwa éerri méecu lirrúi, licába'ee liá'a Espíritu Dios shínaaca, yúrrucoo linácula jicá'a áabai paloma. ¹⁷ Néenee léemi'e áabai chuánshi áacajji, máirri'e: "Léwa nucúulee caníinai nucábaca, saícta nuwówa liájcha."

4

Wawásimi énederri Jesús
(Mr 1:12-13; Lc 4:1-13)

¹ Liáwinaami libáutisa'inaa liá'a Jesúsca, Espíritu Santo litée liyá wáunamactala jiníctala yáairri, quéewique'e Wawásimi énedacani.

² Cuarenta éerri Jesús jócai íya, ya cuarenta táayebee, liáwinaami sámamu liwówai. ³ Wawásimi rúniu lirrú lénedaque'e liyá, limá lirrú:

—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jiwánate nanáawacoo náani íibaca íyacaishiyu.

⁴ Néenee Jesús éeba'ee:

—Jóca'inaa numéda. Liá'a tánerricoo máirri: 'Jócai bácai íyacaishiyu cáwi liá'a washíalicuerri, cáwica liyá lécchoo liyú liá'a Dios chuáni jiéirricoo linúma licuéji.'

⁵ Liáwinaami, Wawásimi téé liájcha Jesús lirrícula liá'a chacáalee majíconaa jí'ineerri Jerusalén, libárruedani templo máanui númacua ita'aa. ⁶ Limá'ee lirrú:

—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jicáteu cáinacula, jái tánacuwai, 'Dios bánuaminaa lishínaa ángelbini jinácu'inaa, nawínaque'e jiyá nacáaji rícuu, jócubeecha jínuaa júbau íiba nácula.'

⁷ Néenee Jesús ma lirrú:

—Jócai'inaa numéda. Jái tánacuwai lécchu, 'Ujiméda carrúnatai quéewique'e jéneda wawácali litúyaque'e jiyá.'

⁸ Néenee Wawásimi téé liyá báaniwai áabai dúuli áacai wérri ítala, liyada lirrú quinínama chacáalee cáinabi íta sána, saíctani wérri cawéninamani. ⁹ Limá lirrú:

—Nuá jirrú quinínama léju liéni, jitúyactau jitájeda jinániu nulí jiá nulí saícai jiwówa yáajchau.

¹⁰ Néenee Jesús éeba'ee lirrú:

—Jócai'inaa numéda. Jidánau núcha, Wawásimi, jái tánacuwai: 'Jiméda lirrú saícai jiwówa yáajchau liá'a jiwácali Diosca, jishírrueda lirrú bácai.'

¹¹ Néenee Wawásimi shírriu Jesús yúcha, jáiwa ángelbini ínuenai nashírrueda lirrú.

Jesús cháneerri liméda lishínaa tráawaju Galilea rícu

(Mr 1:14-15; Lc 4:14-15)

¹² Néenee Jesús éemi'inaa naníqui Juan cuíta manúmai rícula, léejoo Galilea cáinaberra ítala. ¹³ Ne jócu limáacau Nazaret á'a liyáctamica, jócta liáu liyáca Capernaúm chacáalee rícula, litácoowa liá'a manuá jí'ineerri Galilea, nayácta náa'a tribu Zabulón shínaa ya Neftalí. ¹⁴ Liáni bésuneerriu queéwique'e licúmpliacoo liá'a litánani liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Isaíasca:

¹⁵ “Cáinabi lishínaa liá'a Zabulón ya Neftalí, bajiála Jordán, manuá tácoowa: Galilea nayácta náa'a jócani éebida.”

¹⁶ Náa'a chóniwenai jinanenai'inaacoo catáwacabee jirrícu, nacábaminaa áabai jucámarrabee* máanui; áabai jucámarrabee úcuni nalí náa'a yáainaimi catáwacabee jirrícu máanalinimica.

¹⁷ Néenee liyáali Jesús lichánau líiwadeda nalí: “Éejoo Diosru, jiníwata Dios wánacaalactalaca jái urrúnicai.”

Jesús máida cuatro catésucanica

(Mr 1:16-20; Lc 5:1-11)

¹⁸ Jesús jinaneerriu litácoowa liá'a manuá jí'ineerri Galilea, jáiwa licábai chámata washiálicuenai néenajinai wáacoo: báqueerri liá'a Simónca, Jesús yáni'inaa jí'inaa Pé'eru, ya liá'a báqueerrica Andrés. Náani catésucani, yúquenai nayá nashínaa máayau manuá yácula.

¹⁹ Jesús má'ee nalí:

—Yáau nuájcha, numédaminaa iyá cáindacani'inaa chóniwenai Diosru.

²⁰ Liyáalimi namáaca nashínau máayamiu, jáiwa náau liájchai.

²¹ Mawí nabéechala, Jesús cába áabibi chámata washiálicuenai néenajinai wáacoo: Santiago ya Juan, léenibi liá'a Zebedeoca, yéenai nasáljinaa yáajchau áabai bónco rícu, chúneenai nayá namáayani. Jáiwa Jesús máida nalí. ²² Liyáalimi namáaca nashínaa bónco ya nasáljinaami, jáiwa náau liájchai liá'a Jesúsca.

Jesús éewida ichaba chóniwenai

(Lc 6:17-19)

²³ Jesús lijínaniu quinínama Galilea shínaa cáinabi, léewida limácoo narrícu náa'a sinagogaca. Líiwadeda linácu liá'a saícai chuánshica

* **4:16** Jucámarrabee. Áani táanierrri liyá linácu Jesúsca, ya lichuáni wásedeerri'inaa nayá jiconaashi yúcha.

linácu liá'a Dios wánacaalactalaca, ya lichúni chóniwenai quinínama bálinaacalashi ya cáiwibee. ²⁴ Natáania Jesús nácu quinínama ná'a'yéenai Siria shínaa cáinabi ita'aa, naínda lirrú quinínama ná'a'bálinenaicoo méenaami bálinaacalashi ya cáiwibee, ya ná'a'wáalenai espíritu máashii, ya ná'a'cúcunenaicoo, ya ná'a'macáwanica. Yá'ee Jesús chúni nayá, ²⁵ íchaba chóniwenai yáau Jesús yáctalaca, ná'a'Galilea sánaca, ya ná'a'chacáalee Decápolis sánaca, ná'a'Jerusalén néenee sánaca, ná'a'Judea néenee sánaca, ya ná'a'yáine Jordán cáinaberra ítacha cáiwia jiáctejcoo, najínani'eewoo Jesús ishiirricu.

5

Jesús éewiderri dúuli ita'aa

¹ Licába'inaa íchaba wérri chóniwenai, Jesús írrau liwáacoo dúuli lítala quéewique'e léewidaca. Náa'a'éewidenaicoo liájcha náinu liyáctalaca, ² jáiwa lichánau léewida nayái, limá'ee:

Liá'a yáawaiyi méda washíalicuerrri sáicta liwówa (Lc 6:20-23)

- ³ “Sáicta wérri nawówa ná'a'yáine léenaa narrúnijinaa cáwicaishi Dios shínaa,
jiniwata nashínaa'inaa liá'a sáicaica Dios wánacaalactalaca.
- ⁴ Sáicta wérri nawówa ná'a'máashiini wówa,
jiniwata Dios yáirri'inaa nalí sáictaque'e nawówa.
- ⁵ Sáicta wérri nawówa ná'a'imíyanica,
jiniwata Dios yáirri'inaa nalí liá'a cáinabi limánimi líshiirri'inaa nalí.
- ⁶ Sáicta wérri nawówa ná'a'wáalianai inaishi ya ná'a'iméeni wówa namédaque'e léjta Dios wánacaalau'u,
jiniwata liyáminaa liwána licúmpliacoo léjta nawówau'i.
- ⁷ Sáicta wérri nawówa ná'a'carrúni jináatani cába áabi,
jiniwata Dios carrúni jináataminaa licába nayá.
- ⁸ Sáicta wérri nawówa ná'a'masáculani wówa,
jiniwata áabai éerri nayáminaa Dios yáctalaca ya nacábaminaa liyá.
- ⁹ Sáicta wérri nawówa ná'a'múrruenai sáictaque'e nawówa,
jiniwata Dios yáa nají'inaa nayá léenibiyu.
- ¹⁰ Sáicta wérri nawówa ná'a'nacánaquedanica namédacala liá'a Dios bánua namédaca,
jiniwata nashínaa'inaa liá'a Dios wánacaalactaca.
- ¹¹ “Sáicta wérri iwówa, jáicta chóniwenai báulidacta iyá ya nacáitadede iyá, ya nunácue jini nawína iyá quinínama númashi yúwicayu. ¹² Jáicta libésunau léju líáni, sáicta iwówa, cachúnica iwówa, jiniwata irríshibiacaala'inaa áabai iwéniu máanui áacairra; cháí lécchoo nacánacaida ná'a'íiwadedenai Dios chuáni bálnacu yáainaimi íbéecha.

Iyája nárra iwíduma ya jucámarrabee cáinabi shínaa (Mr 9:50; Lc 14:34-35)

- ¹³ “Iyáwa chánii cábacanaa jicá'a iwíduma cáinabi shínaa. Ne ya limáacacta lijúwacau, ¿chítashia léewa liwína lijúwacau jini? Jáí jócu sírbia mawiá, náucaminaani bináawala ya chóniwenai báawedani.
- ¹⁴ Iyáwa chánii cábacanaa jicá'a jucámarrabee cáinabi shínaa. Léjta jucámarrabee chacáalee shínaa yáairrictani dúuli ita'aa, jócai éewa

libáyacoo, chacábacanaa náa'a chóniwenai néewa nacába quinínama iyá imédanica. ¹⁵ Jócu watúculia áabai lámpara waníquique'e áabai cajón ricuni; mawí saícaca, wamáacacani áacai ita'aa liquénaque'e quinínama yáanai cuíta rícu. ¹⁶ Chacábacanaa, imédau machácani, quéewique'e quinínama náa'a chóniwenai néewa nacába liá'a saícái imédani iyá, ya quinínama náa saícái lirrú liá'a isálijinaaca yéerri áacairra.

Jesús éewida linácu liá'a leyca

¹⁷ "Iyá u'éebida nuínucala numárda liá'a leyca o liá'a néewidani náa'a cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu; nuyá jócai ínu nuá linúmami, nuyá ínuerri nuá lirrú yáawaiyi licábacanaaca. ¹⁸ Ne yáawaiyi numá irrú, nácula liyája liá'a éerrica ya cáinabi, jiníminaa nuédani liúcha liá'a leyca, báawita áabai púnto'inaa báawita áabai letra, cáashia libésunacoo quinínama liá'a arrúnaa libésunacoo. ¹⁹ Tándawa, liá'a jócai éewida néenaa náa'a ley shínaaca, báawita píituicani, jiní léewidacala náa'a chóniwenai éewidacani, nacábadedacani'inaa jiní wéni liúcha liá'a wánacaleerri Dios shínaa. Ne liá'a éewiderrica ya léewida lécchoo áabi méda léjta liyá, mawí'inaa cawéni wéerri chaléeni Dios liwánacaalactalaca. ²⁰ Tándá numá irrú, iyá jócta iméda mawí saíca Dios náneewa, náucha náa'a quéewidacani ley shínaaca ya náa'a fariséobinica, jiní wéerri wáaroo áacairra Dios yáctalaca.

Jesús éewida linácu liá'a íwirri wówa
(Lc 12:57-59)

²¹ "Iyá jái éemicai namá nalí náa'a wawérrinaimica: 'Ujínua, ne liá'a ínuerrica yúquerri'inau carrúnatai rícula.' ²² Ne nuyá ma irrú, tánashia íwirri wówa léenajirri yáajchau, yúquerri'inau. Tánashia cáitadedeerri léenajirri, nacábadedani yáawacta cajiconajani náa'a nawácanaica; tánashia cáiteerri cáiwinaa wéerri léenajirri, arrúnai'inaa chichái infierno shínaaca.

²³ "Chái jitécta jishínaa ofrendau Dios íbana rícula, jédacanictau áicta jéenajirri wáaliani jíajchau jináculaja, ²⁴ jimáaca jishínaa ofrendau néenijaa, arrúni lirrú liá'a néemacta ofrenda, ya jáu jéenajirri néerrau jichúni jishínaa wíteshiua quéecha. Ta jéewa jéejocoo jitée jishínaa ofrendau Diosru, néemactala'inaacani.

²⁵ "Ya áicta yáirri jijiconajaja ya liwówai jiyá máashictala néerra, jénédau jimédacoo áabenaá liájcha nácula jócu libésunajau, jócubeecha léejueda jiyá juezru; táda jóctacala, liá'a juez yúquerri'inaa jiyá ya léentregaa jiyá nalí náa'a catúyacanica ya naníqui jiyá cuíta manúmai rícula. ²⁶ Numá jirru yáawaa, jócala jijiáu chéni jóctacala jipáida quinínamani liá'a jimówinianica.*

Jesús éewida linácu liá'a méderri máashii línaayu

²⁷ "Iyá éemini quéecha namáyu'u: 'Ujiméda jirruwoo liá'a máashii jíinayu.' ²⁸ Ne nuyá ma irrú, tánashia liá'a cáberri báquetoo ínetoo liméda rúnainaa, jáiyi méda máashii ruájchai liwówa licuéjiwai.

²⁹ "Chacábacanaa, jituícta saícaquictejica liwána jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicábau újnií jijédacchu jituúya ya jiúca

* ^{5:26} Jédacaniu arrúnaa jichúni'inaa jicáwicau Dios yáajcha jóctanaa máanali jiyá.

jiúchau déecuchalani; mawí saícaca jipérdia áabai jitánai sái, ne jócaita quinínama jináananaica liúcacoo infierno rícula. ³⁰ Jicáaji saícaquictejica wánacta jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicába újni jiwíchuacchu jicáajiu ya jiúca jiúchau déecuchalani; mawí saícaca jipérdia áabai jitánai sái, ne jócaita quinínama jináananaica liúcacoo infierno rícula.

Jesús éewida linácu liá'a máaca yáquenaicoo
(Mt 19:9; Mr 10:11-12; Lc 16:18)

³¹ “Cha léchchoo Moisés litána queéchanacumi: ‘Tánashia máaquerri línuu, arrúnaa liá rulí áabai cáashta limáctaca shírrida yáaqueneu.’
³² Ne nuyá ma irrú, báqueerri washílicuerri máacacta línuu, ne jócta ruméda ruíinayu máashii, limáacani carrúnata ruméda máashii ruíinayu, ya liá'a cásarricoo ruájcha ruá'a namáacanimi, liméda máashii línaayu léchchoo.

Jesús éewida linácu liá'a júlerricoo

³³ “Iyá éemenai léchchoo liá'a Moisés tánani nalí náa'a iwérrinaibimica: ‘U'imíya máecha iméda liá'a imánimi iméda iwácalirru juraméntoyu.’
³⁴ Ne nuyá ma irrú: ‘U'ijúrau mawíá. U'ijúra linácu liá'a éerri áacairra saíca, jiníwata liyáwa Dios yáctalaca.’ ³⁵ Jiní liá'a cáinabica, níwata Dios wánacaalacta líta'aa léchchoo; báawita Jerusalén nácu, níwata liá'a chacáaleeca lishínaa liá'a Dios máanui wérrri reycá. ³⁶ Jiní ijúracalau inácu iyá jájiu, jiníwata jócta éewa iméda cabálai ya cachájulai báawita bácuá iwita báinau. ³⁷ Imácta iyá ‘jajá’, jajá'inaa; imácta iyá ‘jócai’, jócai'inaa, ne liá'a shírrerrii liúcha líáni, máashiiyi.

Jesús éewida linácu liá'a éejueda júnibau
(Lc 6:29-30)

³⁸ “Iyá éemini namáyu'u queécha: ‘tuíshiyu'inaa ya éeshiyu'inaa.’
³⁹ Ne nuyá ma irrú: Ujiméda lirrú máashii liá'a méderri máashii; mawí saíctaca, jáicta báseerri jináni saícaquicteji já'a, jináawida lirrú béema.
⁴⁰ Ya áicta yáirri jijíconaaja ya wówerri léda jicámisani já'a, jinda lítéé léchchoo liá'a jishínaa cápaca. ⁴¹ Ne báqueerri wánacaleerri liwánacta jitéé jíánairrau áabai déecuchala, jitéé chámaichu lidécuchaca. ⁴² Jáicta báqueerri sáteerri áabai rúni jináshi já'a, yáa lirrúni; ya áicta báqueerri sátani préstau jiúchaja, jiprésta lirrúni.

Jesús éewida linácu liá'a caníinaa wacába náa'a wajínaica
(Lc 6:27-28,32-36)

⁴³ “Iyá éemenai léchchoo namá irrú: ‘Caníinaa icába náa'a ijúninaica ya cadéni icába náa'a ijínaica.’ ⁴⁴ Ne nuyá ma irrú: Arrúnaa caníinaa icába ijínaiu léchchoo, ya l'óra nanácu náa'a cánaquedeenai iyá. ⁴⁵ Iméda líáni, cháminaa léenibi iyá liá'a Dios isáljinaa yéerri áacairra; ya liyá wáneerri cáiwia jíacoo nanácu náa'a saícanica ya máashiinica, libánua únía saícani nácu ya máashiini nácu. ⁴⁶ Jiníwata canínacta jicába náa'a caníinaani icába iyá, ¿tána iwéni irrishibia? Báawita náa'a cóbrenai impuesto Romarru chání médacajau, ya iyá pénsenai máashiica wérrri nayá. ⁴⁷ Ne itácta nalí rímija náa'a éenajinaica, ¿tána iméda mawí saícacai? Báawita náa'a jócani éewida médenaiu chá'a. ⁴⁸ Iyáyu machácani, ya caníinaa icába léchchoo náa'a cadénini cába iyá, chaléjta isáljinaa yéerri áacairra machácani.

6

Jesús éewida linácu liá'a wamédacta saícai

¹ “Ujéneda linácu liá'a jiwíteecoo, quéewique'e chóniwenai cába iyá saícai. Jimédacta cháni, isáljinaa liá'a yéerri áacairra, jiníminaa iwéni liéni'inaa irrú.

² “Tándawa jiyúdacta náa'a carrúni jináatanica, ujíiwadeda matuínaamini, chaléjta namédani náa'a chámái wítee sinagoga rícu, ya namédani bináawala chóniwenai natáaniaque'e nanácuí saíca. Yáawaiyi numá irrú, linácu jiliéni jái nísa nawáalia nawéniwai, Dios jócai liá nali nawéni mawí. ³ Ne jiyúdacta náa'a rúnenaicani, ujíiwadedani báawita jiyúnicaïrru wáni; ⁴ jimédaca cabáyaintani. Ya Jisáljinaa licábani jimédani cabáyainta, liáminaa jirru jiwéni.

*Jesús éewida nasátacoo**(Lc 11:2-4)*

⁵ “Jáicta i'orawai, uchá iyá léjta náa'a chámáini wítee, ísenai nabárruacoo na'oraca sinagoga rícu ya plaza táiba, quéewique'e chóniwenai cába nayá. Yáawaiyi numá irrú, linácu jiliéni jái nísa nawáalia nawéniwai. ⁶ Jiyá jáicta ji'óra, jiwárroo jibana licúlau, jibáya cuíta núma ya ji'óra jisáljinau yáairri bácai jiájcha, ya jisáljinaa licábani jimédani cabáyainta, liáminaa jirru jiwéni.

⁷ “Jáicta ji'óra ujéneda chuánshi jócai sírbia, chaléjta namédani náa'a jócani éebida, namá naliwooo, ne mawícta'ee natáaniaca, mawíminaa'ee Dios méda nali nawánacaala. ⁸ Uchá cábacanaa iyá léjta nayá, jiniwata isáljinaa jái yáa léenaa liá'a jirruánaica, libéecha isáta liúchani. ⁹ Ne iyá éewenai i'óra chá'a:

‘Wasáljinaa yáairri áacairra,
chóniwenai cawáunta nacába jiji'inaa.

¹⁰ Jiinu chérra jiwánacaala áani,
jiméda jiwánacaalau áani cáinabi ita'aa,
chaléjta jimédau'inaa áacairra.

¹¹ Jiá walí íyacaishi warrúnaanica éerri jútainchu.

¹² Jipérdona wáucha máashii wamédanica,
chaléjta wapérdonau wayá,
náa'a médenai walí máashii.

¹³ Ujinda wacácoo máashii rícula,
jitúya wayá liúcha liá'a wawásimica.’

¹⁴ “Ipérdonaa náa'a médenai irrú máashii, níwata chacábacanaa, liá'a Isáljinaa yáairri áacairra, lipérdonaaminaa iyá lécchoo; ¹⁵ Ne jócta ipérdonaa áabi, chacábacanaa jócu Isáljinaa pérdonaa iyájoo ijíconaa lécchoo.

Jesús éewida nayá ayuno nácu

¹⁶ “Iyá jáicta iyúnaa, umáashii iméda inániu máashii wówa chaléjta náa'a chámái wítee, íyadeneu nayá jájui máashii naméda nawówau chóniwenai cábaque'e nayá cháji'i. Yáawaiyi numá irrú, liyú léja lierra iwáalia iwéni. ¹⁷ Jiyá, jáicta jiyúnaa, jibádeda jinániu jichúndaniu saíca, ¹⁸ quéewique'e náa'a chóniwenai jócu yáa léenaa jinácu jiyúnaaca. Bácai rimi jisáljinaa yáa léenaani, báawita jócu wacábani, liyá cáberri quinínama liá léenaa linácu, ya yáairri jiájcha, liyá yáa jirru jiwéni.

*Rícucaishi yáairri áacairra**(Lc 12:33-34)*

¹⁹ "Oyáawaqueda warrúwa líta'aa líeni cáinabica, á'a wíjfi márdacta'inaa ya shínaashi amáarrai'inaa o yúquerri'inau, nayácta náa'a canédica nawáaroo nanéduca. ²⁰ Mawí saícaca, iméda liá'a saíctai Dios cábaca, imédacta chacábacanaa, chaléjta wáalenai rícucai éerri ítala, níwata Dios yáa iwéniu. ²¹ Édacaniu, táshia nácuha jiwáaliacta jirrícucau, jiwówa néeni yáa lécchoo.

*Jucámarrabee yáairri wanácu**(Lc 11:34-36)*

²² "Náa'a watuíca jicá'a lámpara wanáanairru, nayú wéewa wacába matuínaami. Tándawa, ituí saícai, éewa nacába saíca quinínama. Chái cábacanaa, jócai camáisani ya náa'a iwáalinica, iyá éewenai yáa léenaa atéwa quinínama liá'a Dios wówerri iyá yáni léenaa. ²³ Ne máashicta náa'a ituíca, iyá jócu éewa icába saíca matuínaami. Ya liáni mamáarraca namédacoo chá'a, líinuminaa liá'a éerrica jáicta jíní éewani icábaca. Iyáminaa quinínama catáwacabee rícu. Chái cábacanaa, mamáarraca namédacoo camáisaniniyu, quinínama icáwica yáairri catáwacabee rícu. Quinínamacta iyá éewani icába ya iwítee pénsani náa'a matuínaami éerri shínanaa, quinínamaminaa liá'a imédanica máashii'inaa.

*Dios ya warrúwa**(Lc 16:13)*

²⁴ "Jíní éewerri lishírrueda chámatacta liwácali, jíníwata máashii licába báqueerri, ya caníinaa licába liá'a báqueerrica, jócta machácani báqueerrirruni ya lichánini liá'a báqueerrica. Jócai wéewa washírrueda Diosru ya warrúwaru. Chái cábacanaa, iyá jócai éewa yáa icáwica Diosru ya lécchoo yáa icáwica yáawacaidaque'e warrúwa ya matuínaami.

*Dios túyerri léenibiu**(Lc 12:22-31)*

²⁵ "Tánda numá irrú: O'urrúni iwówa linácueji liá'a iyacaishi, ya irra'inaa nácu ya iyáayu'inaa, jíní íbalashi nácu lécchoo liá'a isúwani'inaaca. ¿Jócu cawéni icáwica mawí yúcha liá'a iyacaishica ya ináanai líucha liá'a íbalashica? ²⁶ Icába náa'a mishiiduca yáarraneneecoo áacai: Jócani yáabana, jócani yáawaqueda, jócani wáalia iyacaishi náabana lícuu; ne liá'a isálijinaa yáairri áacairra yáirri náaya'inaa. ¡Ne iyá mawí cawéni náucha náa'a mishiiduca! ²⁷ Ne máayabaca, báawita íchaba urrúni wawówa, ¿chíta quéewau jíní wadáwineda wacáwicu jíní báawita áabai hóra'inaa? Néeeenee iyá jócai urrúni wówa iyacaishi nácu jócta íbalashi nácu.

²⁸ "¿Tánda bájjiala urrúni iwówa íbalashi nácu? Icábau chítashia lidáwinau'u náa'a íwinaashi yáairri bacháida rícu: jócani tráawajaa, jócani súcueda. ²⁹ Ne áawita chácani, numá irrú, áawita rey Salomón, quinínama lishínaa chúnica, jócu lisúweda líibalau saícabeetaica léjta íwinaashi. ³⁰ Ne Dios súwacta chacábacanaa íwinaashi saíctani wéerri, wáalee liyá bacháida rícu, ya cajócha léemau chichái rícula, ¡mawíminaa liá'a íbalajoo, chóniwenai cháuctani éebidaca! ³¹ Dios caníinaa licába iyá, tánda cha numá irrú jócubecha isátada éemiu:

‘¿Tána'ee wáayai?’ o ‘¿Tána'ee wáirrai?’ o ‘¿Tána'ee wasúwai?’
³² Quinínama liéni wáneerri urrúni nawówa náani jócani éebida, ne iyá wáalianai báqueerri isáljinau yáairri áacairra ya yáirri léenaa liá'a irrúnaanica. ³³ Tándawa numá irrú ya liwíbanaa liéni numáni irrú Dios wánacaalactalaca, imédaque'e lirrú léjta liwówau, chacábacanaa irrishibia quinínama méenaami. ³⁴ U'urrúni iwówa linácu liá'a cajójcha sái éerrica, jiniwata cajójcha ái éerri já'a urrúni iwówa. Éerri jútainchu wáalianai lishínaa chúnasai máashiica. Tándawa, jócu urrúni iwówa libéecha liá'a éerrica.

7

Ojimá báqueerri nácuha máashiicalani

(Lc 6:37-38,41-42)

¹ “Ujitáania máashii linácu liá'a namédanica náa'a áabica, quéewique'e Dios jócu litáania máashii linácu liá'a imédani iyá. ² Chacábacanaa Dios yúca jiyá máashictala lécchoo, jimédacta máashii báqueerrirru; ne liyúja liá'a jénedauca iyá lécchoo, Dios éejoo léneda iyá liyú lécchoo. ³ ¿Tánda arrúnaa jicába jéenajirri tuí rícu liá'a catábibee liwáalianica, ne jócai jicába liá'a jiwáaliani áicuba shírricu yáairri jituí rícu lécchoo? ⁴ Ne jiwáaliacta jituí rícu áabai áicuba shírricu, ¿chíta quéewa jimá jéenajirrirru jíni: ‘Jínda nujéda jiúcha liá'a catábibee yáairri jituí rícu’? ⁵ ¡Chámai wítee! jijéda quéechanacu liá'a áicuba shírricuca yáairri jituí rícu, cháminaajoo jéewa jicába saíca, jéewaque'e jédaca liwáalia lituú rícu jéenajirrica.

⁶ “Ujiá nali náa'a yáawaiyi dujwala chuánshi saícai Dios bánuani, nali náa'a chóniwenai cháneenai ya jócu nawówai néemica. Lierra léjta wácta áulirru, jócu náa léenaa néemica ya néewa náamuéda iyá; jócta jiá íiba cawénii puítirru, jócani yáa léenaa íiba cawénii ya éewenai nabáwedani.

Sáteerri ya múrruerri ya máiderri cuíta núma lícu

(Lc 11:9-13; 6:31)

⁷ “Isátau, ya Dios yáminaa irrújoni; imúrru, ya ínuminaajoni; imáida cuíta núma lícu, ya liméecuminau irrújoo. ⁸ Jiniwata liá'a sáterraica, lirrishibiaminaani; liá'a múrruerricani, línuminaa; liá'a máiderri cuíta núma lícu, liméecuminau lirrú.

⁹ “Néenee Jesús liméda liáni licábacanaa: ¿Ne éenamínaa iyá yáa licúulee íyau bátui íiba, jáicta lisáta líyau jiúcha páani? ¹⁰ ¿O lisáctacta líyau jiúcha cubái, jiáminaa líya bácuca áai cawáalai? ¹¹ Ne chaléjta iyá báawita máashii, éewa yáa saícai éenibirru, ¡chítashia mawí jíni isáljinanaa saícai yáairri áacairra liá irrú, méenaami saícai wérrri tánashia nasátani liúchai!

¹² “Chacábacanaa, iméda náajcha náa'a áabi chóniwenanica, chaléjta iwówa naméda yáajcha náa'a áabica; jiniwata cháwa libánuacani liéni leycá, nashínaamináa náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacumi.

Cuíta núma puítui

(Lc 13:24)

¹³ “Jesús liméda liáni licábacanaa, limá nali: Iwárrroo rícuca liá'a cuíta núma áulabai téerri'inaa iyá áacairra. Níwata liá'a linúma ya ínjbaa téerri'inaa máashictala manúshidai ya jócai tráawajui wáacoo

rícu, ya íchabaminaajoo wárroo lirrícubajoo; ¹⁴ ne liá'a linúma ya injíbaa téerri'inaa liá'a cáwicaishi jócai amáarra, áulabani wérri ya tráawajui wérri wáau rícu, ya áulabani rími náiinujoni.

Liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejju
(Lc 6:43-44)

¹⁵ “Cáwiwa ícába yúchau náa'a chóniwenai médenai númashi yúwica, quéewique'e nawána áabi éebidacani nayá táanianai Dios nácu, ne jócai yáawaiyi. Náiiinu iyáctala náabala léjta oveja, ne yáawaiyi nawówa lícueji chaléjta cháawi carrúnatai. ¹⁶ ¿Chíta quéewau yáa léenaa tánashia cachálujuedacani? Iyá éewani icúnusiaca tánashia jiliá'a namédanica, jócu wéewa nawína uva áabai banácali catúwirre ítacha, jócu wéewa wawína ítashi banácali máashii nácucha. ¹⁷ Chacábacanaa, quinínama banácali sáicaitani yáairri lítau sáica, ne liá'a banácali máashictani liá lítau máashii lécchoo. ¹⁸ Liá'a banácali sáicaitani jócai éewa liá lítau máashii, jiní banácali máashii éewau liá lítau sáica. Cha lécchoo nabésunau náa'a chóniwenai. ¹⁹ Quinínama banácali jócai yáa lítau sáica, nawíchuani ya náuca chichái rículani. Cha lécchoo Dios méda náajcha náa'a chóniwenai cachálujuedacanica. ²⁰ Iyáminaa yáa léenaa jócu icúnusia yúchau linácu liá'a namédanicojoo.

Jócuminaa quinínama nawárroo Dios wánacaalactalaca
(Lc 13:25-27)

²¹ “Jesús má'ee: jócuminaa quinínama náa'a máine nulí: ‘Nuwácali, nuwácali’, nawároominaajoo Dios wánacaalactalaca, nayá rimiminaajoo wárruaujoo náa'a médenai nusálijinaa wánacaala yáairri áacairra. ²² Liyáali éerriminaajoo íchaba ma nulljoo: ‘Nuwácali, nuwácali, wayá arrúnaa jída wawárruacoo Dios wánacaalactalaca, níwata wayá táanianai jijí'inaa nácu, jijí'inaa nácu wajéda demonio chóniwenai yúcha, jijí'inaa nácu waméda íchaba jócai wacába caji.’ ²³ Néenee nuéebaminaa nachuánijoo numá nali: ‘Jócuwa nucúnusia iyá; ¡shírriu núcha iyá camédacani máashii!’ ”

Náa'a chámái dánanica
(Mr 1:22; Lc 6:47-49)

²⁴ Jesús má'ee chóniwenairru: “Táda numá, tánashia éemerri liáni nuchuánica ya liméda léjta numáyu'u, cháí léjta báqueerri washíalicuerri cawítee bárruedeerri líbanau íba ita'aa. ²⁵ Néenee únía yúwawai manúta quinínama méeda, cáuli cánaca'eewowai lécchoo, náiiinu linácula quinínama liá'a cuítaca, ne jócu licáwai, níwata'ee lidáni bárruerriu íba ita'aa cabálininaa. ²⁶ Ne tánashia éemerri liáni nuchuánica ya jócai liméda léjta numáyu'u, cháí léjta báqueerri washíalicuerri mawítee, bárruedeerri líbanau cáina ita'aa. ²⁷ Néenee únía yúwawai manúta quinínama méeda, cáuli cánaca'eewowai lécchoo, náiiinu linácula quinínama liá'a cuítaca néenee licáwai. ¡Licáarraliawai quinínama!” ²⁸ Néenee Jesús nisa'inaa litáaniacai, quinínama náa'a chóniwenai nacáarruda'eewoo néemica léewidau nayá Jesús, ²⁹ níwata léewida nayá léjta báqueerri yáirri léenaa linácu liá'a léewidani liyáca, jócani chaléjta náa'a quéwidacani ley shínaaca.

8

Jesús chúni báqueerri bálinneriu lepra nácu
(Mr 1:40-45; Lc 5:12-16)

¹ Quéecha'inaa Jesús yúrrucuacoo dúuli ítacha, íchaba chóniwenai yáa lishiirricu. ² Liyáalimi'e lirrúniu báqueerri bálinneriu lepra nácu, jáiwa litúyau liúrruimiyu Jesús náneewa, limá'ee lirrú:

—Nuwácali, jiwówaicta, jéewaminaata jichúni nuyá liúcha liá'a nubálinacaalaca.

³ Jesús dúnu'e licáajiyu wáni, limá'ee lirrú:

—Jajá nuwówai. ¡Jimáacacoo masáculaiyu!

Liyáalimi, liá'a bálinnericoo lepra nácu limáacacoo masáculai. ⁴ Jesús má'ee lirrú mawí:

—Jicábate, ówa jiiwa jiyá áabirrujoni jiní wérri; jimédani já'a jiá namówai jiyadacoo lirrú liá'a sacerdotéca, jitée lierra ofrendaca Moisés wánani yáaca, quéewique'e quinínama yáa léenaa jáicala masáculai jiyái jishínaa bálinaaalashi yúchau.

Jesús chúni báqueerri icúllirrijui tráawajairri soldádobini wácalirru
(Lc 7:1-10)

⁵ Jái'inaa Jesús wárruau lirrícúla liá'a chacáaleeca jí'ineerri Capernaúm, néenee báqueerri soldado wácali romano, lirrúniu lirrú lisáta liwówa yáajchau liúcha. ⁶ Limá lirrú:

—Nuwácali, liá'a icúllirrijui tráawajairri nulí bálinneriu, jócai éewa libárruacoo ái ruwáirriu núbana néeni, súfrierri cáiwibee.

⁷ Néenee Jesús éeba'ee lirrú:

—Nuáu nuchúnicani.

⁸ Jáiwa soldado wácali léeba'ee:

—Nuwácali, nuyá jócai saícanata jiwárruacoo núbana rícúla, jimá chájí'i liárra chuánshica, lichúnique'iniujoo liá'a icúllirrijuica. ⁹ Níwata ái áabi wánacaleenai cadájcueta nuyája'a, nuyá cháí wánacaala lécchoo soldado. Numácta báqueerriru jiá namówai, yáairriu. Numácta báqueerriru jínu chérra, línuerri néenee. Numácta lirrú liá'a nushínaa tráawajairri nulí, jiméda liáni, liméda jiní.

¹⁰ Jesús nís'a'inaa léemiqui jiní, néenee licáarrudau léemiqui jiní saícta liwówa lécchoo, limá'ee nalí náa'a máinecoo liájcha:

—Yáawaiyii numá irrú, jiní nuínuni nácu náa'a israelítabinica, báawita bácairrimi, éebiderri'inaa nunácu, léjta liáni washiálicuerri.

¹¹ Numá irrú íchabaminaa chóniwenai línu déecuchejijoo cáiwia jíáctejcúo ya cáiwia wárruactalacoo, nawáau náaya liájcha liá'a Abrahám, ya Isaac ya Jacob, chaléeni Dios wánacaalactalaca.

¹² Ne náa'a Dios máidani quéechanacu, arrúnaa nayá Dios wánacaalactalaca, náucaminaa nayájoo bináawala catáwacactaca. Néenee náichaminaajoo ya náamueda néu licáicha.

¹³ Néenee Jesús ma lirrú liá'a soldado wácalica:

—Jiá namówai, jibana néerra, cha limédacoo jirrú léjta jéebidau'u.

Liyáalimija liá'a tráawajairri lirrú limáacau saíca.

Jesús chúni Pé'eru néerru
(Mr 1:29-31; Lc 4:38-39)

¹⁴ Jesús yáa'eewoo Pé'eru íbana néerra, jáiwa'ee línu Pé'eru néerru runácue yáaichoo cama ita'aa bálínechoo licámunayu. ¹⁵ Jáiwa Jesús

dúnu rucáaji nácuí, ya liyáalimi licámuna éedau rúchai, jáiwa'ee rubárruawai, ya ruchána rushírrueda náaya'inaa.

Jesús chúni íchaba bálíneneu

(Mr 1:32-34; Lc 4:40-41)

¹⁶ Catáwaca'inaa liácuwai natée'e Jesúsru íchaba chóniwenai wáalenai espíritu máashii; áabai wánacaalashiyu já'a lijéda espíritu máashiini, yá'ee léecchoo lichúni'e quinínama bálínenecoo. ¹⁷ Liéni bésuneerriu quéewique'e licúmpliacoo liiwadedani bálnacu liá'a íiwadedeerri Dios chuáni bálnacu liá'a Isaiasca, limá'inaa:

“Liyá'ee liwína washínaa májinabee
ya litée washínaa bálnacaalashi.”

Náa'a wówenai náacoo Jesús íshiirricu

(Lc 9:57-62)

¹⁸ Jesús, cába'inaa'ee liyáu cashiámu litéji chóniwenai, limá'ee wabésunau bájíala manuá. ¹⁹ Libéecha nabésunacoo bájíala, lirrúni lirrúí báqueerri quéewidacai ley shínanaa, limá'ee lirrú:

—Quéewidacai, nuwówai nuáacoo jíjcha táshia jíactalau jíni.

²⁰ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Náa'a iyáliduca wáalenai náutabeu, ya náa'a míshiiduca wáalenai namúrrubeu, ne nuyá washílicuerri Dios cúuleeca, jócai wíta wáalia núbanau chúnsai táshia nurrúwaida'inaa nuwítau.

²¹ Báqueerri'e lishínaa éewiderricoo, limá'ee lirrú:

—Nuwácali, jínda nuáacoo quéechanacu nuquéni nusálijinau.

²² Jesús éeba'ee lichuáni:

—Jíáu nuíshiirricu, ya jimáaca namáanalínica* naquéni nashínaa máanalínica.

Jesús íyabaida cáuli ya marrádaca

(Mr 4:35-41; Lc 8:22-25)

²³ Jesús yúrrucoo lancha rícula, lishínaa éewidenacoo natálideda liyá. ²⁴ Jáiwa cawíquinta áabai cáuli cadánani wérrí íinu manuá yáacu, jáiwa'ee marrádaca ísau lancha rículai. Né'e liá'a Jesúsca máairri liáacoo.

²⁵ Néenee náau nacáweda liyá náa'a lishínaa éewidenacoo, namá lirrú:
—¡Wawácali, jiwáseda wayá! ¡wayájani waquétacoo wayácai!

²⁶ Néenee léeba'ee nalí:

—¿Tánda cáarru wérrí iyá? ¡Iyá píituirrimi imáaca iwówau nunácu!

Limá'inaa liáni, libárruau'eewoo liá'ee áabai wánacaalashi lirrú liá'a cáulica ya lirrú liá'a manuáca, quinínama limáacau machúnucunaa wérrí. ²⁷ Néenee nacáarrudau nacábaqui jíni nasáta néemiu wáacoo:

—¿Tána washílicuerri léji liáni, báawita cáuli ya manuá éewidani lirrú?

Jesús chúni báqueerri Gerasa sái wálierri íchaba espíritu máashiini

(Mr 5:1-20; Lc 8:26-39)

²⁸ Néenee Jesús íinu'inaa bájíala manuá, nashínaa cáinabi náa'a Gerasaca, jáiwa chámata wáalenai demonio jíáneu útawi ricucha máanalíni yáarruica, jáiwa narrúniu Jesúsruí. Nayá carrúnatani wérrí, jíní éewerri libésunacoo lirrícuba liá'a iníjbaaca; ²⁹ Jáiwa nachánau namádadaca namá'ee:

* 8:22 Liwówau limá áani, náa'a jócani éebida Cristo nácu, jócaita náa'a máanalí náanai.

—¡Ujiniquiui wáajcha, jiyá Jesús, Dios cúulee! ¿Jíinu áani jiwánau'e wasúfriaca libéecha liá'a éerrica?

³⁰ Ne urrúni néeni já'a íchaba puíti íyenaí'e nayáca, ³¹ náa'a demonioca namésuda Jesúsru:

—Jijédacta wayá, jínda wawárruacoo nalí náa'a puítica.

³² Jesús ma nalí:

—Yáa namówai.

Náa'a demonio najiáu náucha náa'a washiálicuenaica, jáiwa nawárroo nalí náa'a puítica; ne liyáalimi náa'a puítica, jáiwa nacánacawai báju rícula cáashia náiiinu manuí néerra, néeni'e nasácumawai.

³³ Náa'a túyenaimi puíti najiáu nacánacacoo nacárruniu, náiiinu'inaami lirrícula liá'a chacáaleca, nachánau náiiwadedaca liá'a bésuneerricoo, quinínama libésunaucocoo náajcha náa'a wáalenai demonio. ³⁴ Néenee bájjialanaa náa'a chacáalee rícu sánaca, najiáu chaléeni Jesús yáctalaca, nacába'inaami jini namá lirrú lijíaque'iu lirrícucha liá'a nashínaa cáinabica.

9

Jesús lichúni báqueerri macáwai (Mr 2:1-12; Lc 5:17-26)

¹ Néenee liáwinaami liéni, Jesús yúrrucocoo áabai lancha rícula, lichúau bajíala manuí, liyáctala quéecha, jáiwa líinui lishínaa chacáalee rículawai. ² Néeni natée lirrú báqueerri macáwai, rúwerriu áabai yáarruishi itá'aa; Jesús cába'inaa'ee néebida linácu, limá lirrú liá'a bálínerricoo:

—Cadánani jiyá, nucúulee, jishínaa jíconaashi jái méetuacuwai.

³ Áabibi qéewidacani ley shínaa, namá'ee nawówa licuéjju: “Limáni jiliéni máashii Dios nácuha, níwata liyá táanierri újni Dios.” ⁴ Ne Jesús yáa léenaa liá'a namáni nalíwoo, lisáta léemiu nayá:

—¿Tánda iwáalia iwíteu máashii wérri? ⁵ ¿Tána mawí jócui tráawajui, numácai: ‘Jijíconaaj jái méetuacuwai’, jócta numá ‘Jibárroo jijjinau’? Nulí áabenai jócai tráawajui numéetua jíconaashi jócta nuchúni bálínacaalashi. ⁶ Ne núyadaminaa irrúni nuyá, Washiálicuerri Dios Cúuleeca, wáliierri wánacaalashi líta'aa liéni cáinabi liméetua'inaa jíconaashi. Néenee limá macáwairru:

—Jibárruau, jiwína jiárrubaiu ya jiáu jiiibana néerrau.

⁷ Liá'a macáwaina jáiwa libárruawai, jáiwa liáwai líibana néerrau.

⁸ Nacába'inaa líáni, náa'a chóniwenaica, jáiwa cáarru nayái, jáiwa náa saícai Diosrui, liácala lidánaniu nalí náa'a washiálicuenaica.

Jesús máida Mateo limédaque'e liwánacaala (Mr 2:13-17; Lc 5:27-32)

⁹ Liáwinaami Jesús yáau néenee. Néenee licába báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Mateo wáairriu liyá á'a licóbracta liyá impuesto Romarru. Jáiwa'ee Jesús ma lirrú:

—Jíinu nuájcha, quéewique'e jéewida'au nunácu.

Néenee Mateo bárruawai ya líáu líájchai.

¹⁰ Libésunaute quéecha Jesús íya liyáca Mateo íibana rícu, jáiwa náa'a íchaba cóbrenai impuesto wánacaalactalaca Romarru, ya áabi chóniwenai máashiini íiwanaa, náiiinu'e nawáacoo mésa nácu léchchoo,

Jesús yáajcha ya lishínaa éewidenaicoo. ¹¹ Ne nacába'inaa liáni náa'a fariséobinica, néenee nasáta néemi náa'a éewidenaicoo liájcha:

—¿Tánda ishinaa qéewidacai íya náajcha náa'a cóbrenai impuesto Romarru ya náajcha náa'a áabi cajíconaanaica?

¹² Jesús éemi'inaa liá'a namánica, limá nalí:

—Náa'a yáainai sáica ya jócu nabálinau, jócani rúnaa médico, náwa rúnaani náa'a bálinaicoo. ¹³ Yáau éewidacoo chítashia liwówau'i limáqui jini liá'a tánerricoo: 'Uwówai mawí carrúni jináata icába áabi, náucha náa'a cuéshinai éemanica altarca ita'aa.' Jiniwata nuyá jócaita iinu numáida náa'a namáni nalíwoo majíconaa nayá, nuíinu numáida náa'a cajíconaanaica, quéewique'e nacámbia nawíteu.

Nasáta néemi ayuno nácu

(Mr 2:18-22; Lc 5:33-39)

¹⁴ Náa'a jinanenaicoo líajcha liá'a Juan Bautístaca, narrúniu Jesúsru nasátaque'e néemi liyá namá'ee:

—Wayá ya náa'a fariséobinica wayúnaa bájjiala, ¿tánda jishínaa éewidenaicoo jócu nayúnaa?

¹⁵ Jesús éeba'ee:

—¿Ya néewaminau máashii nawówa náa'a nacúmidani áabai bódarru, nácula liá'a nashínaaca yáa náajcha? Ne líinuminaa liá'a éerrica jinícta'inaa nuyá náajcha; jáicta líinu liá'a éerrica, néenee liyáli éerriminaa nayúnaaca.

¹⁶ Jiní chúneerri áabai íbalashi dánumimi áabai wáarruma wáalii yáajcha, jiniwata liá'a wáarruma wáliica liáwaqueda liá'a íbalashi dánumimica jái lisúbirria jini, ya liá'a shírricuerru mawí máanuique'e jini. ¹⁷ Chacábacanaa jócu wachácuma vino wálii* íimanaashi dánumimica rícu, jiniwata carrúnatai dúwacoo, chacábacanaa liúcacoo liá'a vinoca léjta íimanaashi jái liúcawai. Tándawa arrúnaa wanuá liá'a vinoca wálii lirrícu liá'a íimanaashi wáliica, quéewique'e sáica nayá chámaina.

Jesús chúni Jairo miyácaula, ya báquetoo ínetoo dúnuechoo líibala

(Mr 5:21-43; Lc 8:40-56)

¹⁸ Nácula Jesús táania liyáca chóniwenairru, báqueerri nawácali náa'a judíobinica líinu, litúyau lináneewa, limá lirrú:

—Numíyacaula máanaluyi chóca rimijani; ne jiáctau jichánaa jicáajiu runácu rucáwiaminaujoo.

¹⁹ Jesús bárruwai ya liáwai lishínaa éewidenaicoo yáajchau.

²⁰ Néenee báquetoo ínetoo bálínechoo doce camuí, írrai éechani, rurrúniu Jesúsru liwójune, rudúnu líibala númacua nácu. ²¹ Jiniwata rumá'ee ruliwoo: "Lécta nudúnucta líibala nácu, sáicaminaa nuyájoo."

²² Ne Jesús náawau, licába ruá'a ínetooca, ya limá rulí:

—Cha jiwítemija'a, numíyacaula, jéebidacala nunácu sáica jiyái.

Liyáalimi éerri sáica ruyái.

* **9:17** Liá'a namédanimi náa'a judíobini báinacumi, léjta nawíteemi, líerra léjta íbalashi dánumimi ya vino dánumimi. Chóque'e éerri jiníbinai. Náa'a sáicai chuánshi, náa'a éebinica ya wíteeshi Jesús dani, chaléjta áabai wárruma wálii jócta vino wálii. Néenee jócai sírbia chánaida liá'a wálii lidánimi yáajcha; wéebidacta Jesús nácu, jócu arrúnaa wapénsaa léjta wapénsani quéecha wéebida linácu.

²³ Néenee Jesús íinui'inaami líibana néerra liá'a judío wácalica, licába'ee náa'a músicoca ya náa'a chóniwenaica máidadenai náichaca máashiica nawówa, naméda bájjiala nawítamau. ²⁴ Jesús má'ee nalí:

—Íjáiýu mayéji áani, ne ruá'a miyácauca jócau máanali,[†] máichoo ruyáca.

Nacáida'ee Jesús náa'a chóniwenaica, náaca léenaa ruá'a miyácau máanali. ²⁵ Jáiwa liwána najiácuwai; néenee liwárruawai liwína rucáaji nácu ruá'a miyácauca, liyáalimi rubárruawai. ²⁶ Ya quinínama líta'aa liá'a cáinabica, líwanaa cánacacoo liá'a bésuneerricoo.

Jesús chúni chámata matuíni

²⁷ Jesús jiá'inaamiu Jairo íibana rícuha, chámata matuíni jiáu liánai namáidada:

—¡Carrúni jináata jicába wayá, David táqueerrimi!

²⁸ Néenee Jesús wárroo áabai cuíta rícula, náa'a matuínica narrúniu lirrú, néenee Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Eebidaminaa nuéewacta nuchúni iyá?

—Nayá néeba'ee lirrú: —Jajá, wawácali.

²⁹ Néenee Jesús dúnu natuí nácu, ya limá nalí:

—Nuchúni iyá éebidaque'e nunácu.

³⁰ Liyáalimi néewa nacába báaniu. Jesús má'ee nalí bájjiala:

—Jiní jibéecha yáa léenaani.

³¹ Ne, liyáalimi najiáwai, náiiwadedada jini quinínama cáinabi liá'a Jesús médani náajcha.

Jesús chúni báqueerri jócai éewa litáaniaca

³² Nácula najiáu náa'a matuínica, áabibi chóniwenai naínda Jesúsru báqueerri jócai éewa litáaniaca, liwáliaca demonio. ³³ Ne liyáalimi Jesús jéda'inaa demonio, liá'a jócaimi éewa litáaniaca, jáiwa litáania. Náa'a chóniwenaica nacáarruda'eewoo, namá'ee:

—¡Jócai wacába cáji líta'aa líeni Israel shínaa cáinabica cháí cábacanaa jí'i!

³⁴ Ne namá'ee náa'a fariséobinica:

—Léeminawa chúnsai demonio wácali, liáni'inaa líeni lidánani lijéda demonio náuchani.

Carrúni jináata Jesús cába náa'a chóniwenaica

³⁵ Jesús jinaniu quinínama chacáalee ya náa'a chacáalee júbini rímica, léewidaca narrícu náa'a sinagogaca. Líwadedada chuánshi saícaica liá'a Diosca wánacaleerrica, ya lichúni quinínama bálinacaalashi ya cáiwibee. ³⁶ Licába'inaa náa'a chóniwenaica, carrúni jináata wérrí licába nayá, jiníwata yáainai urrúni wérrí nawówa ya jiní néewactalau, chaléjta náa'a oveja jinínicta túyanini. ³⁷ Néenee Jesús ma lishínaa éewidenaicorru:

—Yáawaiyi wérrí liá'a shínaashica íchabai, ne náa'a tráawajadorbinica áulabani. Chacábacanaa, éerri rícu ái íchaba chóniwenai jócani yáa léenaa Dios nácu, ne náa'a íiwadedenai nalí Dios chuáni áulabani rimi. ³⁸ Tándawa, cháucta tráawajadorbini arrúnaa isáta líucha liá'a shínaashi wácalica, libánuaque'e mawí

[†] 9:24 Jesús liáni léenaa ruá'a miyácauca máanaliu, ne liyá éewerri licába náa'a máanalínica újni namáccu nayáca ya léewa licáweda nayá.

tráawajadorbini quéewique'e náawaquedacani. Chacábacanaa, isáta Dios yúcha, libánuaque'e mawí náa'a íiwadedenai Dios chuáni nalí náa'a chóniwenai.

10

Jesús wina náa'a doce éewidenaicoo liájcha

(Mr 3:13-19; Lc 6:12-16)

¹ Jesús máida lishínaa doce éewidenaicoo, liáque'e nalí lidánaniu quéewique'e najéda náa'a espíritu máashiinica, ya quéewique'e lichúni quíninama bálínacaalashi ya cáiwibee. ² Léewa liáni nají'inaa náa'a doce apóstolua: Quéechanacu lijí'inaa Simón, lijí'inaa lécchoo Pé'eru ya lomérreiri Andrés; Santiago ya léenajirri Juan, licúleele liá'a Zebedeoca; ³ Felipe ya Bartolomé; ya Tomás ya Mateo cacóbracaica impuesto Romarru; Santiago Alfeo cúlee, ya Tadeo; ⁴ Simón liá'a cananita,* ya Judas Iscariote, liáwinaami éntregueerri'inaa Jesús lijínairru.

Jesús bánua lishínaa éewidenaicoo náiiwaque'e Dios wánacaalactalaca

(Mr 6:7-13; Lc 9:1-6)

⁵ Jesús bánua náani doce apóstolua, liájcha liá'a tánashia namédani'inaaca: Uyáu nashínaa cáinabi ítala náa'a jócani judío, u'iwáaroo lirrícua náa'a chacáalee Samariaca;† ⁶ Yáau machácani chaléeni nayáctala náa'a Israel shínaa cáinabi ítala, nalí náa'a chóniwenai yáainai jicá'a oveja yúquenai. ⁷ Yáayu íiwadedaca urrúnicala liá'a Dios wánacaalactaca. ⁸ Ichúniu náa'a bálínenaicoo, icáwéda náa'a máanalínica, iméetua nashínaa bálínacaalashi náa'a chorrówai sánaca ya ijéda demonio. Iyá irrishibia mawéni liáni danáanshica; u'icóbra náucha wéni'inaami ichúni nayá.

⁹ U'itée oro, báawita warrúwa ya cobre, ¹⁰ jiní chácala'inaa injíbaa lícu. Jiní itéeca íibalau áabai mawiá, báawita cotiza, báawita icháque'e, jiníwata liá'a catráawajaacaica arrúnaa liwáalia líya'inau.

¹¹ Jáicta íinu áabai chacáalee rículai, jócta chacáalee júbini rími, imúrru áabi chóniwenai saicanictani, iyá nábana néeni cáashia yáacoo lirrícucha liá'a chacáaleeca. ¹² Jáicta iwáaroojoo nábana rícula, itáa nalí náa'a yéenai lirrícua liá'a cuítaca. ¹³ Náa'a chóniwenai cuíta narrishibiacta saíca iyá, saícabee wérrí'inaa nalí; inísa iméda saícai, ne jócta narrishibia iyá saíca, Dios jócu liméda nalí saícai lécchoo. ¹⁴ Jócta narrishibia iyá, ya jócu nawówai néemi irrú, ijíáyu lirrícucha liá'a cuítaca, jócta chacáalee rícuha ya icúsudau íiba nácuha liá'a pucúpucubeeca, quéewique'e náa'a chóniwenai náaque'e léenaa Dios íiwirri liwówa náajcha, níwata nayá nachánicala líyá. ¹⁵ Ne éemi saíca numáni irrú, líyáali éerri amáarracta'inaa cáinabi, Dios cástigaaminaa mawí nárra chóniwenai, jócani wówai narrishibia iyá ya jócu néemi irrú, náucha náa'a chóniwenaimica yáainaimi cáinabi ita'aa Sodoma ya Gomorra rícu.

Chítashia nasúfriau'inaa náawa éebidenai Jesús nácu

* **10:4** Liéni Simón néenaa náa'a chóniwenai wówainai najéda Israel cáinaberra ítacha, náa'a jócani judíobini wánacaleenai judíobini ita'aa. † **10:5** Náa'a samarítanobínica jócani chúnsana judíobini, níwata qéewisani áabi chóniwenai yáajcha jócani judíobini.

16 “¡Icábate! Nubánua iyá léjta oveja náa'a níquenai'inau béewami cháawirru. Imédau léjta liá'a áai cawítee wérrica, báawita iyá arrúnaa lécchoo léjta paloma jócani méda máashii. 17 Cá'wa yúchajoo, jiniwata néntregaa iyájoo nalí náa'a cawánacaalanica, nabáседа iyájoo narrícu náa'a sinagogaca, 18 ya cáashia náyadaminaa iyá nanáneeewa náa'a cawánacaalanica ya reybini nunácue; cháminaa éewa íiwedada chuánshi saícaica nunácu nanáneeewa náa'a jócani judíobini. 19 Ne jáicta néntregaa iyái nalí náa'a wánacaleenaica, cha iwíteemija'a linácu liá'a imáni'inaaca, léjta liá'a imáni'inaaca, jiniwata jáicta línujoo táaniacta'inaaca, Dios yáminaa ichuánijoo. 20 Ne jócuminaa iyájoo cha táaniaca, Isálijinaa shínaa Espíritu táaniaminaa irrícueji.

21 “Néenajinai néntregaaminaa néenajinaiu náiinuaque'e nayá, ya náa'a nasálijinaaca néntregaaminaa néenibiu; náa'a néenibica nanáwaminau nasálijinaa náculau náiinuaque'ini. 22 Íchabaminaa chóniwenai máashiiiminaa nacába iyá nunácueji; ne liá'a cabálininaa wérrí yáca nunácu, liyáminaa liwásedajoo. 23 Jáicta namúrru iyái áabai chacáalee rícu, yáau áabai rícula; ne yáawaiyi numá irrú, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuínuminaajoo[‡] jóctanaa icánaqueda quinínama chacáalee Israel shínaaca.

24 “Jini wérrí báqueerri éewidenaicoo mawíyi lishínaa quéewidacai yúchau, jini wérrí catráawajaacai mawíyi liwácali yúchau. 25 O'inénda chóniwenai méda báqueerri éewiderri mawí saícai lishínaa quéewidacai yúcha, jócta naméda báqueerri shírruederri mawí saícai liwácali yúcha. Chái cábacanaa, níwata nuyá ishínaa quéewidacai, iyá arrúnaa inénda chóniwenai méda irrú máashii, níwatajani méda nulí máashii. Ne mawí, iyá arrúnaa inénda náa'a chóniwenai naméda máashii iyá, léjta naméda nuyá. Nayá nacáitadeda nuyá náa nují'inaa Beelzebú,[§] néenee yáawaiyii iyá mawí wérrí naméda irrú máashii.

Tána arrúnaa cáarru wacábacai (Lc 12:2-7)

26 “Ucáarru icába náa'a chóniwenai. Jiniwata quinínama liá'a cabáyaintaica, áabai éerri'inaa náa léenaajoni; quinínama liá'a yéerri báyeerriicoo, áabai éerri'inaa náa léenaani. 27 Liá'a numáni irrú catáwacabee rícu, íiwa jucámarrabee jirriculani; ya liá'a numáni cabáyainta, imáidadau íiwacani cuita ita'aa. 28 Ucáarru icába náa'a íinuenai ináanai, ne jócani éewa náiinua liá'a icáwicaca; saícanata cáarru icábaca liá'a éewerri línuaca^{*} ya lécchoo éewerri limárdaca iyá infierno rícula mamáarraca éerri.

29 “¿Jócu iwénda chámai míshiidu áabai moneda rími nácueji? Ne jini wérrí, áabai néenaa máanali, jóctaca wasálijinaa Dios wówai. 30 Báawita iyá jájiu, cáashia iwíta báinaa liwáaliani jútaderriu bácuinama. 31 Tándá ucáarru iyá: Iyá cawénini wérrí mawí náucha náa'a míshiidu rími íchabanica.

[‡] **10:23** Áani Jesús táanierri liyáca léejtoctacoo cáinabi itala léjta Rey, liáwinaami máanalicani ya licáwiacoo náibicha náa'a máanalínica. **§** **10:25** Beelzebú: Léwa áabai lijí'inaa líeni

Wawásimica. ***** **10:28** Náa'a chuánshi íinuerri ya limárdaca áani, wówerri limáca liá'a carrúnatabee infierno rícula.

Náa'a íiwadedenai Jesucristo chóniwenai náneewa
(Lc 12:8-9)

³² “Báqueerricta íiwadeda nunácu nanáneewa náa'a washálicuenaica, nuyá lécchoo núíiwadeda lináawa nusálijinaarru liá'a yéerri áacairra. ³³ Ne liá'a báyeerri nunáawa náucha náa'a chóniwenai, nuyá lécchoo nubáyaminaa, lináawa lécchoo liúcha liá'a nusálijinaa yéerri áacairra.

Jesús linácu liá'a lishírriidauca
(Lc 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “U'éebida irrúwoo nuínucala nuíndacala saíctacta nawówa lítala líeni éerrica; nuyá jócai ínu nuínda saíctacta nawówa, nuyá índerri jináawiu. ³⁵ Nuyá ínuerri nuwánaque'e liá'a washálicuerrica lináawaco líjunta liá'a lisálijinaacoo, ya rumíyacaula rutúwa juntu, ya ruá'a runírruca rúneerru juntu; ³⁶ nayáminaa nája nárra éenajinai bácaínaa, nayáminaa íjinai'inaa nárra.

³⁷ “Liá'a wówerri wéerri lisálijinau jócta litúwa mawí núcha, jócai éewa nushínaaca; liá'a wówerri wéerri licúuleu jócta limíyacaula mawí núcha, jócai éewa nushínaaca; ³⁸ liá'a jócai wówai carrúni jináata limédacoo nunácueji, ya jócu lisíguia nuyá, jócai éewa nushínaaca. ³⁹ Tánashia náa'a báyenai nuyá chóniwenai náneewa, jócu nabéecha náiinua liyá, jócai nacáwi Dios yáajcha mamáarraca. Ne liá'a máirrica léebidaca nunácu, báawita náiinua liyá, cáwiminaa liyá Dios yáajcha mamáarraca.

Náa'a wénishi'inaaca
(Mr 9:41)

⁴⁰ “Jesús síguerri limáca: Liá'a ríshibierri iyá, ríshibierri nuyá, ne liá'a ríshibierri nuyá, ríshibierri liá'a nusálijinaa bánuerri nuyá. ⁴¹ Liá'a ríshibierri báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni, lirríshibiaminaa liyá liwéníu, léjta liá'a cáiiwadedacai Dios chuáni; ne liá'a ríshibierri báqueerri saícaica, jiníwata saícacalani, lirríshibiaminaa chacábacanaa áabai liwéníu léjta liyá. ⁴² Ne tánashia yáirri náirra shiátai casálini, náani júbinica máinecoo nuájcha nasíguiaca nuyá, yáawaiyi numá irrú, liwáaliaminaa liwéníujoo.”

11

Náa'a Juan Bautista bánuanica
(Lc 7:18-35)

¹ Quéecha'inaa Jesús nisa líiwadeda nalí náa'a doce éewidenacoo, liáu néenee líiwadedaca ya léewidaca liá'a chuánshica Dios shínaa nalí náa'a chacáaleeca liá'a shínaa cáinabica.

² Juan, yéerri cuíta manúmai rícula, léemi líiwanaa liá'a Cristo médani liyáca. Néenee libánua áabibi néenaa náa'a jínanenaicoo liájcha, ³ nasátaque'e néemiu Jesús liyácta yáawaa liá'a Cristoca léjta náiiwadedau náa'a cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu ínuerri'inaaca, jócta arrúnaa nanénda báqueerri.

⁴ Jesús éeba'ee nalí: “Yáa namówai íwa Juanruni liá'a icábanica ya liá'a éeminica. ⁵ Íwa Juanruni náa'a matuínica cábenai, náa'a macáwanica éewenai najínacoo, náa'a chorrówai sánaca saícani nabálinacaalashi yúchau, náa'a mawíbanica éewenai néemica, náa'a máanalínimica éejueneu nacáwiacoo, náa'a carrúni jináatanica

náiiwadede nali lía'a chuánshi saícaica wásedeerri'inaa nayá. ⁶ ¡Ya saíctai wérri liwówa lía'a jócai éejueda liwówau núcha!"

⁷ Néenee náa'ináamiwai, jáiwa Jesús táania nali náa'a chóniwenai linácu lía'a Juanca, limá'ee: "¿Tána ijiáu icábacai á'a wáunamactalaca? ¿Báqueerri washílicuerri éerri jútainchu lináawida lichuániu? Jócai. ⁸ Jiníctani, ¿tána ijiáu icábacai? ¿Báqueerri washílicuerri saíctai wérri íibala? Iyá yáine léenaa náa'a súwedenai íibalashi saíctai yáainai návana rícu náa'a reybinica. ⁹ Ya jócta, ¿tána ijiáu icábacai? ¿Icába báqueerri íiwadedeerri Dios chuáni? Jajá, yáawaiyi, Juan mawíyi wérri náucha náa'a íiwadedeenai Dios chuáni báinacu. ¹⁰ Juan léewa lía'a limáni jiliá'a tánerricoo cáashta íta'aa:

'Nuyá bánua cáiiwadecai chuánshi jibéecha,
 quéewique'e lichúni* lía'a iníjbaa.'

¹¹ Ne yáawai numá irrú, jiní náiiibicha náa'a washílicuenaica, jiní wérri mawí máanui líúcha lía'a Juan Bautístaca; ne máayabacaminaa, nayá náa'a chóniwenai máaquenai nawówau Dios nácu, mawíni cawéni Juan yúcha, báawita nayá jiní nawéni.

¹² "Néenee liyáli éerri jáicta Juan Bautista ínedá líiwa Dios chuáni chóque'e, lía'a Dios wánacaalactaca súfrierri jináwui, ya náa'a médenai danáanshi nénedaque'e namárdacani. ¹³ Quíninama náa'a íiwadedeenai Dios chuáni ya lía'a leyca yáainai bácai náiiwadedecanica linácuha lía'a wánacaalactaca, cáashia Juan ínuca; ¹⁴ ne iyá iwówaicta éebida liáni, Juan† léjta lía'a Elíasca íiwadedeerri Dios chuáni ínuerri'inaaca. ¹⁵ Iyá iwówaicta yáa léenaa liáni numánica, arrúnaa édecánicoo saíca. ¹⁶ ¿Chíta nacábacanaa náa'a chóniwenai chóque'e? Iyá cháni léjta sáamanai jócani wówai naséwica áabi sáamanai yáajcha, wáanenaicoo plaza rícu namáidadaca najúnicaírru:

¹⁷ 'Wáiiuante íiwa,
 ne iyá jócuwa iwáilaa;
 warrábate shímashi cáiwii,
 ne iyá jócute iwowai ichálujueda íchaca chaléjta wawówau imédacani.'

¹⁸ Jiníwata Juan ínuerri, jócai íya jiní líirracca, iyá imá'ee liwáaliaca'ee espíritu máashii, níwata jócai iwówai néemica lírrú. ¹⁹ Néenee nuíinui nuyá washílicuerri Dios cúuleeca, íyeerrica ya nuíirra, iyá imá'ee cáayacai ya cáirracalai, najúnicaí náa'a cóbrenai impuesto Romarru ya áabi chóniwenai máashiini íiwanaa. Ne lía'a Dios wíteeca íyaderri liyú lía'a méderricoo quíninamaru."

Náa'a chacáalee jócani éebida
 (Lc 10:13-15)

²⁰ Néenee Jesús, báawita jócu liyá náiiibi, lichána líirracca náa'a chacáaleeca á'a limédacta mawí máanuica jóca nacába cáji, jiníwata náa'a chóniwenai yáainai náiiibi jócani éejueda nayáu Diosru. Jesús má'ee: ²¹ "¡Ái jiyámi carrúni jináata, Corazín! ¡Ái jiyámi carrúni jináata, Betsaida! Jiníwata á'a Tiro néeni ya Sidón néenictata naméda jócai nacába cáji, namédani íibi, báinacuminaata éejueda nayáwai Diosru,

* **11:10** 'jibéecha' ya 'lichúni' líyada Cristoja. † **11:14** Juan liyáwa lía'a náiiwadedanimi Dios chuáni nácu báinacu, namá'ee lía'a ínuerri'inaaca lichúnique'e chóniwenai líbéecha líinu lía'a Cristoca.

náayadaminata nasúwa íbalashi cadúrruderri ya nawáta báali nawíteu. ²² Ne numá irrú liyáali éerri amáarraquicta cáinabiminaajoo, mawí'inaa máanuica ishínaa cástigu náucha náa'a chóniwenai yáainai Tiro ya Sidón rícu. ²³ Ya jiyá, chacáalee Capernaúm, ¿jéebidaminaa jinácudacoo áacairra? Jócai, ¿mawíminaa dujiwala wérrri jiáu útawica! Jiniwata á'a Sodoma néeni naméda líani jócai nacába cáji, liá'a méderricoo íbi, liárra chacáaleeca yéerri'inaata chóque'e. ²⁴ Ne numá irrú liyáali éerri amáarraquicta cáinabiminaajoo, mawí'inaa máanuica ishínaa cástigu náucha náa'a chóniwenai yéenaimi Sodoma shínaa cáinabi ita'aa."

Ínu nulí iwówa iyaba'au
(Lc 10:21-22)

²⁵ Ne liyáali éerri Jesús ma: Nuá jirú saícai nusálijinaa cawánacaalacai áacairra ye cáinabi, jiniwata jíyadaca nalí náa'a imíyanica iwíteu, ya jibáyate náucha náa'a yáainai léenaa ya náa'a cawíteenica. ²⁶ Jajá, nusálijinaa, jiniwata le jiwówau jáni. ²⁷ "Nusálijinaa liá nulí quinínama wíteeshica. Jini wérrri cúnusierrri yáawaa nuyá liá'a licúuleeca, léerrimija liá'a lisálijinaaca; jini wérrri cúnusierrri yáawaa liá'a lisálijinaaca, léerrimija nuyá liá'a licúuleeca ya léerrimija náa'a nuyá licúulee wówaini liméda nacúnusiacani. ²⁸ Ínu nulí quinínama iyá sámunica ishínaa tráawajuyu ya cadúcunibeeca, nuyáminaa wána iwówa iyabacoo. ²⁹ Irríshibia nulíni liá'a cadúcunini nuáni irrú, ya éewidau nunácu, nuyácala saícai wáaleerri nuwówau imíyai; chámínaa ínu iwówa iyabacoo. ³⁰ Jiniwata liá'a nuwánanica ya liá'a cadúcunibeeca nuá irrú, itéeni'inaa madéjcanamai."

12

Náa'a éewidenaicoo éerruenai trigo dácue éerdi nawówa iyabactacoo
(Mr 2:23-28; Lc 6:1-5)

¹ Ne liyáali éerri, áabai éerri nawówa iyabactacoo, Jesús jinaneerrii náabanacta banácali. Lishínaa éewidenaicoo, jáiwa sámú nawówai, jáiwa nachána néerrueda líta liá'a trigoca náyaque'e líta. ² Náa'a fariséobinica nacába'inaamini liá'a namédani nayáca, namá'ee Jesúsru: —Jicábate, jishínaa éewidenaicoo médani nayáca báawita jócai wéewa wamedaca éerri wawówa iyabactacoo.

³ Jesús éeba'ee nalí:

—¿Jócu ilíá éemiú liá'a David médanica, liyáali éerrimi liyá ya lijúnicaibinica sámú'inaa nawówa? ⁴ Ne liwárruateu Dios íbana rícula, jáiwa líya liá'a páanica Dios shínaaca, jócai'inaa ta saícanaa líyaca, liyá ya náa'a limánabacaca, liyárrimi léja liá'a sacerdotébinica, ya Dios jócai licástigaa naméda linácueji. ⁵ ¿Jócu ilíá éemiú Moisés shínaa ley rícu, náa'a sacerdotéca templo rícu jócani méda cajíconau, báawita natráawajaaca liá'a éerri nawówa iyabactacoo? ⁶ Ne numá irrú ái ája áani, báqueerri* mawí cawénica templo yúcha. ⁷ Iyá jócani yáa léenaa éemi limáni nácuha líani tánerricoo: 'Nuwówa iyá carrúni jináatayu, jócubeecha éema cuéshinai. Yácta ta léenaa éemicani,

* **12:6** Áni Jesús táanierrri liyá linácuchau, ne jócai líiwa jucámarranaa, liyá máirri liwáliacala wánacaalashi mawí líúcha liá'a ley templo shínaaca; ne náa'a chóniwenanica arrúnaacala naméda liwánacaala líúcha liá'a áabata leyca.

jócuminaa ta yúca chóniwenai chaléjta éebidenaicoo nuájcha, jiníni méda máashii.' ⁸ Ne saícai, nuyá Washiálicuerrica Dios Cúuleeca, wálierri wánacaalashi lirrícu liá'a éerri nawówa iyabactacoo.

Liá'a washíalicuerrri cáaji íshiderricoo
(Mr 3:1-6; Lc 6:6-11)

⁹ Néenee Jesús yáau náabanactalaca, liyáli éerri sábadoca, jáiwa liwárroo sinagoga[†] rícula yéerri néeni. ¹⁰ Néeni lirrícujá'a báqueerri washíalicuerrri cáaji íshiderriu; namúrrucala chítashia néewau'inaa náuca Jesús, nasáta néemiu liyá:

—¿Léewaminau wachúni báqueerri léerdi wáalee liá'a wawówa iyabactacoo?

¹¹ Jesús éeba'ee nalí:

—¿Tána éenaa iyái, wáaleerri áabai oveja licáctau áabai útawi rícula, á'a nawówa iyabactacoo, jócuminaa yáau ijédacani? ¹² ¡Mawí cawénica báqueerri washíalicuerrri oveja yúcha! Yáawaiyi saíca waméda liá'a saícabeeca éerrica nawówa iyabactacoo lécchoo.

¹³ Néenee Jesús ma lirrú liá'a washíalicuerrica:

—Jidáquinia jicáajiu.

Jáiwa dáquinia licáajiu liá'a washíalicuerrica, limáacau lirrú saíca léjta ruá'a béemaca. ¹⁴ Ne náa'a fariséobinica, jócai saícta nawówa, quéecha'inaa najiácoo nachána natáania nalíwoo chítashia néewau'inaa náiinua Jesús jini.

Áabibi chuánshi linácueji liá'a Jesúsca jóctanaa línu

¹⁵ Jesús yáa léenaa nawówai náiinua liyá liáu néenee, íchaba chóniwenai yáau liájcha. Jesús chúni quinínama náa'a bálinenaicoo, ¹⁶ limá'ee nalí jócubeecha natáania linácu chóniwenai íibi. ¹⁷ Léja liáni licúmpliaque'iu liá'a limánimi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Isaíasca, limá'inaami:

¹⁸ “Ái ája áani nushínaa cashírruedacaica, liá'a nuwínanica, liá'a canúinai nucábaca, saícta nuwówa nucábacani.

Nuáminaa lirrú nushínaa Espíritu,

ya líiwadeda machácani quinínama cáinabi ita'aa.

¹⁹ Jócai'inaa litáania chuánshi amuáiyu,

jócuminaa lécchu limáidada,

jiní lécchoo éemenai'inaa lichuáni cáaye rícuba béewami chacáalee.

²⁰ Limédaminaa[‡] nalí saíca náa'a máajinaa néebidauca,

cháni léjta liá'a basuéca wówerri litúcuacoo,

cháni léjta lámpara iyacua májtarrimi jéda íisa.

Limédaminaa chájoni cáashia machácanicani liwánacaalactala'inaa quinínama cáinabi ita'aa.

²¹ Ya chóniwenaiquinínama cáinabi ita'aa sánaca, namáacaminaa nanéndacaishi linácu.”

[†] 12:9 Liá'a Sinagoga yáarruishi náawacactacoo náa'a judíobinica, néeni néewidau linácu liá'a táaneerricoo báinacu, néeni natáania comunidad nácu, ya lécchoo lisírbia léjta néewidactacoo. [‡] 12:20 Áani wówairri limáca, Jesús yéerri madáninaa lisúfriaca ya máanalicani wáarru rícu, wayá náa'a máajinanaanica ya máaquenai bácai cajíconaanica, quéewique'e wawáalia wawásedau'inau, ya liá'a machácanibeeca Dios yánica Jesús nácueji.

Náa Jesús jíconaá lirríshibiaca demonio wítee

(Mr 3:20-30; Lc 11:14-23; 12:10)

²² Natée Jesúsru báqueerri washíalicuerri matuíyíi ya jócai éewa litániaca, níwata wáaleerri demonio, jáiwa Jesús éejua liwána licába báníwai ya léewa litániaca jáicta Jesús jéda liúcha demonio.

²³ Quinínama nacáarrudau nasáta néemiú nali wáacoo: “¿Liyáminaa léja liáni Cristo, litáqueerrimi liá'a washínaa rey Davidca?”

²⁴ Néemi'inaamini liáni, náa'a fariséobinica namá'ee: “Beelzebú, liá'a demonio wácalica, liyája lierra yáairri lidánani liéni washíalicuerri lijédaque'e demonio.”

²⁵ Jesús, yáirri léenaa liá'a napénsaa nayáca, limá nali: “Quinínama país náawaca yáacaquictau máashii nacába yáacacoo, namárda yáacau nayá jájiu; áabai chacáaleeca o néenajinai yáacoo máashii nacába yáacacoo, jócani éewa nayá sáica, amáarrani'inaa. ²⁶ Chacábacanaa, Wawásimi jédacta lishínaa chúnsana demonio, liyá jájiu limárdau; ¿chíta quéewau liwáalia lidánani jini? ²⁷ Iyá máinai nujédacala demonio Beelzebú dánaniyu; ne cháctani, ¿tána yáa irrú náa'a ijúnicaica liá'a danáanshica quéewique'e ijéda demonio? Tándawa nayája náiiwa ináawa iyáca yúqueneu. ²⁸ Jiniwata nujédacta demonio Espíritu Dios dánaniyu, liwówau limáca liá'a wánacaleerri Dios shínaa jái iinu irrú.

²⁹ “Nuá irrú áabai licábacanaa nuíwaque'e tádashia nuyá nuéewa nujéda demonio: ¿Chíta quéewoo liwárruacoo báqueerri shínaa cuíta rícula jini liá'a washíalicuerri cadánanica lédaque'e lishínaa, jócta libájida liúchau quéechani? Táminaa, libájidaqui jini léewa lijédaque'e lishínaa.

³⁰ “Liá'a jócai yáau nuájcha, yáairriu báawachala núcha; liá'a jócai yáawaqueda nuájcha, cáarralerrí'inau. §

³¹ “Tánda numá irrú Dios pérdonaa náa'a washíalicuenaica quinínama jíconaashi, ya quinínama máashii namánica, ne jócuminaa lipérdonaa liá'a namáni máashiica Espíritu Santo nácucha. ³² Dios pérdonaminaa quinínama cha léchchoo táaneerri máashii nuyá washíalicuerri Dios Cúuleeca; ne táaneerriica máashii Espíritu Santo nácucha, jócuminaa lipérdonaa nácula cáwi liyá líta'aa liáni cáinabica, ne jini áabata léerdi liáwinaami liáni.

Liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejiu

(Lc 6:43-45)

³³ “Yáabanau sáica áabai banácali, iwáalia'a lítau sáica; yáabanau máashii iwáalia'a lítau máashii; ne liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejiu. ³⁴ ¡Áai éenajinai! ¿Chíta quéewoo imá chuánshi sáicai jini, ne iyá jájiu máashiini? Liá'a yéerri iwówa lícu, litáania inúma licuéji.

³⁵ Liá'a washíalicuerri sáicaica táaneerri chuánshi sáicai, jiniwata sáicaca liyá, ne liá'a washíalicuerri máashiica táaneerri chuánshi máashii, jiniwata máashii yéerri linácu. ³⁶ Ne numá irrú liyáali éerri Dios márdacta'inaa cáinabi, arrúnaa náa nashínaa cuenta quinínama

§ **12:30** ‘Jini éewerri limáacacoo béewami nulí. Ne náa'a jócani éebida léca liá'a espíritu Santo liá nulí wánacaalashi quéewique'e nujéda demonio, yáainai nayá nujúnta, ne náa'a jócani índá nulí chóniwenai quéewique'e namédacoo nushínaa éewidacanicoo, naméda náani chóniwenai náacoo jini éebidenai nunácu.

chuánshi mawénii namánica. ³⁷ Ne linácueji liá'a chúnasai jichuánica namáni jiyácta saícai jócta cajíconai.”

Náa'a chóniwenai máashiinica sátenai áabai señal jócai nacába cáji
(Mr 8:12; Lc 11:29-32)

³⁸ Áabi néenaa náa'a fariseóbinica ya néenaa náa'a áabibi quéewidacani ley shínaaca, néenee namá'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, wawówai wacábaca jimédaca áabai cábacanaashi jócai wacába cáji.

³⁹ Néenee Jesús éeba'ee nalí:

—Nárra chóniwenai máashiini ne yáawaiyi jócai éebida Dios nácu, nasáta'ee áabai jócai nacába cáji; iyadaque'e nusáljiniaa Dios bánuani nuyá, ne jócuminaa nuá mawí señal léjta liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Jonás. ⁴⁰ Chaléjta Jonás yáyumi matáli éerri ya matáli táayebee liáawi rícu liá'a cubái máanuica, chacábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuyáminaa matáli éerri ya matáli táayebee cáinabi yáajabala. ⁴¹ Náa'a yáainaimi Nínive rícu nacáwiaminaujoo máanalicai yúcha amáarracta'inaa cáinabi, ya natáaniaminaa ijúnta iyá quéewique'e Dios cástigua iyá; níwata nárra chóniwenai yáawani nanáawida nacáwicau néemi'inaami liá'a chuánshi Jonás íiwani nalí. Ne iyá éemenai nuchuáni ne jócai éebida, báawita nuyá mawí cáiwanaa Jonás yúcha. ⁴² Ruá'a reina wánacaleechoo chaléeni sur néerra, rubárruaminau amáarracta'inaa cáinabi, jáicta liúca chóniwenai le éerri jiliéni, ya rutáaniaminaa ijúnta iyá, níwata ruyá íinuechoo déecuejeji wérrí cáinabica, quéewique'e ruéemi Salomón wítee. Ne iyá jócani wówai éemica nuéewidacala, báawita nuyá mawí cáiwanaa Salomón yúcha.

Liá'a espíritu máashiica éejuerricoo
(Lc 11:24-26)

⁴³ “Jáicta áabai espíritu máashii lijíáu báqueerri washiálicuerri yúchai, jinaneerri yáarrushi máacarraí rícu múrruerri limáacoo liárrui; ne jinícta líinuni limá lirrúwoo: ⁴⁴ ‘Nuéejo'quictátawai núbana rículau báaniu nujiáctejmicoo.’ Jáicta léejua'inaawai, líinu linácu líarra washiálicuerrica, léjta áabai cuíta máisaictani, jichuderrictau wáni ya nachúndadanini. ⁴⁵ Néenee liáwai liáwaquedaa áabi siete espíritu íchaba mawí máashiini wérrí liúcha, ya quinínama nárra sieteca nawárruau lirrú liá'a washiálicuerrica, mawíque'e nawána máashii wérrí mawíjani. Chacábacanaani'inaa bésunacoo nárra chóniwenai máashiini wérrica.

Litúwa ya léenajinaica liá'a Jesúsca
(Mr 3:31-35; Lc 8:19-21)

⁴⁶ Jesús táania'inaa liyá újnibii nalí náa'a chóniwenai, jáiwa náiiinu lirrú lécchoo ruá'a litúwaca ya léenajinai, nawówaica'ee natáania liájcha. Ne jáiwa namáacoo bináaweji, ⁴⁷ néenee báqueerri íiwa Jesúsru jini:

—Jitúwa ya jéenajinai yáaine bináaweji, wówenai natáania jiájcha.

⁴⁸ Néenee Jesús éeba'ee liá'a íiwerri lirrúni:

—¿Tána nutúwai ya nuéenajinaica?

⁴⁹ Néenee, lidúcuca nájala náa'a lishínaa éewidenacoo, limá'ee:

—Náawa nutúwa ya nuéenajinai náani. ⁵⁰ Níwata tánashia méderri liwánacaala liá'a nusálijinaa yéerri áacairra, nuwówai léchchoo cháí cábacanaa léjta nuéenajirri, nuéenajetoo ya léjta nutúwa.

13

Licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica (Mr 4:1-9; Lc 8:4-8)

¹ Liyáali éerrimija lijiáu liá'a Jesúsca lirrícucha liá'a cuítaca léewidacta liyáca, néenee liáu liwáacoo manuá tácoowala. ² Ne íchabaca wéerri chóniwenai yáawacacoo Jesúsru, jáiwa Jesús yúrrucuaú áabai lan-cha rícula, jáiwa liwáawai léewidaque'e, nácula náa'a chóniwenai máaquenaiu cáina íta'aa. ³ Néenee litáania nalí íchaba nácu licábacanaayu. Limá'ee nalí:

“Báqueerri cáabanacai liáu licása banácali íimi. ⁴ Ne liábana'inaa áabata léenaa liá'a líimica cáu iníjbaa lícu, náiiu náa'a míshiiduca, jáiwa náya jíni. ⁵ Áabata cáirriu íiba íibirra, jinícta sáica cáinabi; jáiwa liára líimica páquiau madéjcata, jiníwata jinírri cáinabi dujíwala; ⁶ ne liá'a cáiwicaa lijiá'inaamiwai, jáiwa léema jíni, jiníwata jiní jíchú sáica, jáiwa léemawai míshii jíni. ⁷ Áabata léenaa liá'a líimica cáirriu túwirri íibi, ne jáiwa lidáwinau náa'a túwirrica, jáiwa lisácumeda jíni. ⁸ Ne áabata liá'a banácalica cáirriu sáiquitacta cáinabi, jáiwa liá litau sáica; áabata yáa litau újni cien líimi máanabaca, áabata sesenta líimi máanabaca, áabata treinta limáanabaca. ⁹ Ne iwówaicta liwárrueda lírrú liá'a numánica, arrúnna e'écanicoo sáica.”

Tándá Jesús éewida licábacanaayu (Mr 4:10-12; Lc 8:9-10)

¹⁰ Náa'a lishíinaa éewidenaicoo liá'a Jesúsca náiiu lírrú nasáta néemiu liyá, tándashia léewida chóniwenai licábacanaayu. ¹¹ Jesús éeba'ee nalí: “Iyá Dios wána yáa léenaa cabáyainta liá'a liwánacaalanica, ne nalí jócai. ¹² Cháwajani, éemiu sáica, liá'a éemerri sáica, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi sáica, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá pérderrí'inaa liá'a píitui rími líáni léenaa nácu. ¹³ Tándawa nutáania nalí licábacanaayu; níwata nayá báawita néemi nu chuáni, néemi bácai licábacanaa, cháija ne yáawaa jócai wárrueda nalí limáyuca yáawaiyii liá'a numáni nácu. ¹⁴ Cháminaa léjta nabésunau nayá, licúmpliawai liá'a limánimi liá'a cáiiwadedacai Dios chuáni báinacu jí'ineerri Isaías, limá'inaate:

‘Iyá éemiminaa liá'a numánica,
ne jócuminaa liwárrueda írrú.
Iyá síguiaminaa icába liá'a numédanica,
ne jócuminaa liwárrueda líeni limáyu'ca.

¹⁵ Ne nawítee náani chóniwenai yáainai mawíteeni,
níwata jócani wówai liwárrueda nalí,
wáalianai nawíbau báyeerriu,
wáalianai natuí báyeerriu,
quéewique'e jócu néewa nacába ya néemica,
ya jócubeecha náa léenaa;
jócubeecha néejoo nulí, nu chúni nayá.’

16 “Ne Dios sáicta wérri liwówa yáajcha, níwata iyá cábenai liá'a numédanica, ya yáayu léenaa liá'a numánica. 17 Ne numá irrú yáawaa, íchaba cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu ya chóniwenai sáicanica, wówenai nacába liáni icábani iyá, ne jócu néenaa nacábaqui jíni; nawówai néemi liáni éemini iyáca, ne jócu néenaa néemiqui jíni.”

Jesús íiwa licábacanaa nácu liá'a cáabanacaica
(Mr 4:13-20; Lc 8:11-15)

18 Liáwinaami, Jesús ma nalí náa'a lishínaa éewidenaicoo: “Éemite liáni liwówau'i límáca liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica. 19 Náa'a éemenai liá'a chuánshi Dios shínaa linácu liá'a Dios wánacaalactalaca, ne jócu náa léenaa néemicani, nayá léjta liá'a banácali íimica cáirricoo injíbaa lícu; línu liá'a Wawásimica lijéda liá'a Dios chuáni liáabanani liwówa lícu. 20 Liá'a banácali íimica cáirricoo íiba íibirra, cháí licábacanaa léjta náa'a chóniwenaca éemenai Dios chuáni, narrishibia sáicta néemicani, 21 ne jóca liwáalia lijíchu sáica, jócani yáa cabálininaa, ne jáicta linácue liá'a Dios chuánica, nasúfria carrúni jináata nayá o nacánaqueda nayá namúrru namédaque'e nalí máashii, náuca náuchau liá'a néebidauca. 22 Liá'a banácali íimi cáirricoo túwirri íibi, léjta náa'a chóniwerrica éemenai Dios chuáni, ne nawówai namédacoo cawárruanicajiyu, néenee nayá urrúni nawówa bácai linácu liá'a shínaashica. Libésunau'e nalí namiya máecha liá'a Dios chuánica ya jócu naméda liá'a shínaashica Dios wówaini'e nayá médaca. 23 Ne liá'a banácali íimi yábaneerricoo cáinabi sáicai ita'aa, cháí léjta náa'a chóniwenaca éemenai Dios chuáni, náa léenaa néemicani. Natráawajaa Diosru sáica, áabi cháni léjta liá'a banácali íimica yáairri cien lítau, naméda hájialanaa, áabi léjta límica yáirri sesenta, naméda íchaba mawí, ya áabi cháni léjta límica yáirri treinta, naméda píuituita.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a máashiibee trigo íibi

24 Néenee Jesús íiwa báaniu áabata licábacanaa: “Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí léjta báqueerri washílicuerri yábaneerri banácali íimi sáicai bacháida lícu. 25 Ne quinínama nayáa'inaami nayáca, línu báqueerri najínai, jáiwa liáabanai máashiibee máashii nashínaa trigo íibi, jáiwa liáwai. 26 Ne jái'inaami lidáwinau liá'a trigoca, jáiwa líwinau jiáwai léchchoo, néenee lijíáu léchchoo máashii máashibeeca. 27 Néenee náa'a tráawajadorbinica náawai náiiwa lirrúni liá'a liwácalica: ‘Wawácali, liá'a banácali íimi jiáabanica bacháida lícu sáicaica, ¿chíta lijíáu jliá'a máashii máashibeeca?’ 28 Liá'a liwácalica limá nalí: ‘Báqueerri wajínai médaniminaa liáni.’ Náa'a catráawajaacanica nasáta néemi liyá: ‘¿Jiwówai jiyá wáacoo wéerruaque'e liá'a máashii máashibeeca?’ 29 Néenee limá nalí: ‘Jóca, éerruacta liá'a máashii máashibeeca, carrúnata éerrua léchchoo liá'a trigoca. 30 Mawí sáica waínda lidáwinacoo áabena, cáashia lidáwinacoo wawínaquicta'inaacani; néeneeminaajoo nubánua náawaquedacoojoni, nashírrique'e quéecha liá'a máashii máashibeeca, nabáji macáishitani, wéemaque'iní, ne liábinaami nawína ya náawaqueda liá'a trigoca nushinaa liárrui rículau.’ ”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a lími jí'ineerri mostaza.
(Mr 4:30-32; Lc 13:18-19)

³¹ Jesús íiwa nalí lécchoo liéni licábacanaa: “Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí léjta áabai líimi jí'ineerri mostaza, báqueerri washiálicuerri yáabanani bacháida lícu. ³² Liéni yáawaiyi, áabau néenea náa'a mawí pítuica quinínama náibicha náa'a líimica; ne jáicta lidáwinawai mawí máanuica líucha liá'a yéerri lirrícu liá'a náabanactacani, lidáwinau léjta áabai áicuba máanui, máanui wéerri míshiidu íinu naméda líibanau linácai nácu.” Cha lécchoo, liá'a Dios chuánica náiiwani ya lichána píttui rímiyu, néenee lidáwinawai máanui limédacuwai.

*Liá'a licábacanaa wáneerri páani múrracacoo lij'inaa levadura
(Lc 13:20-21)*

³³ Jesús íiwa nalí lécchoo liéni licábacanaayu: “Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí léjta liá'a múrracairricoo, báquetoo íinetoo pílechoo matálinai harina íinabi, quéewique'e cáiwique'ini quinínamani liá'a liinábica.”

*Tánda Jesús táania licábacanaayu
(Mr 4:33-34)*

³⁴ Jesús táania quinínama liáni nalí náa'a chóniwenairru linácueji liéni licábacanaayu, cháiji jócai táania nalí liyáwoo licábacanaayu. ³⁵ Cháwa quéewique'e licúmpliacoo liá'a limáni liá'a cáiiwadedacai Dios chuáni báinacu:

“Nutáaniaminaa liyáwoo licábacanaayu;

núíwa áabata yéerri cabáyainta liyáalimi Dios liquénuda'inaami cáinabi”.

Jesús íiwa licábacanaa máashii máashibeeca trigo íibi

³⁶ Néenee Jesús íiwa lináwau nalí náa'a chóniwenai, jáiwa liwárroawai áabai cuíta rícula, jáiwa lishínaa éewidenaiicoo narrúniu lirrú, ya nasáta néemi liyá namá lirrú líiwaque'e nalí linácu liá'a licábacanaa liá'a máashii máashibeeca yéerri bacháida rícu. ³⁷ Jesús éeba'ee nalí: “Liá'a yáabaneerri líimi sáicaica, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, ³⁸ léja líerra bacháidaca liyáwa éerrija. Liá'a líimi sáicaica, wówerri limáca náa'a médenai Dios wówainica, ya liá'a máashii máashibeeca wówerri limáca náa'a médenai Wawásimi wówainica, ³⁹ liá'a wajínai yáabaneerri máashii máashiibece íibi, léwa Wawásimi líerra. Liá'a lítaca wówerri limáca amárrau'inaa liá'a cáinabica, náa'a yáawacadenai banácali íta, náawa ángelbini nárra. ⁴⁰ Licábacanaa léjta náawaquedau máashii máashibeeca náucaque'ini chichái tuírricula léemaque'iu, chacábacanaa libésunacoo nalí náa'a Wawásimi shínaaca jáicta amáarra cáinabijoo. ⁴¹ Nuyá Washiálicuerri Dios cúuleeca, nubánuaminaa nushínaa ángelbiniu, náawaquedaque'e nushínaa nuwánacaalactaca, náa'a quinínama wánenai naméda máashii chóniwenai cajíconaica, ya náa'a médenai máashii. ⁴² Náucani'inaa lirrícula liá'a chichái túculerricoo, náichactala'inaa náamueda néu quirríquirrinaa licáichau. ⁴³ Néenee náa'a médenaica léjta Dios máyu'uca, quéenenai'inaa chaléjta cáiwia quéenau chaléni wánacaalactalaca nusálijinaa néerra. Iyá iwówaicta yáa léenea liáni numánica, arrúnaa édacanicoo sáica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a cawénii báyeerricoo

44 “Jesús má'ee nalí: Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí jicá'a áabai cawéni wérrica báyeerricoo cáinabi yáawi rícula. Báqueerri washíalicuerri ínu linácu liá'a cawéni wérrica, ya léejoo libáya néeni jini; liwówa chúnicau liáu liwénda quinínama liá'a liwáalianica, ya liwéni liérra cáinabica, quéewique'e liá'a cawéniica lishínaacani.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a íba úcuni cawénica

45 “Jesús má'ee nalí lécchoo: Liá'a Dios wánacaalactalaca, cháí léjta báqueerri cawéndacai jínaneerri limúrruerri íba úcunini cawéninamai;*” 46 jái'inaa línu linácu liá'a áabai cawéni wérrica báqueerri yúcha, liáu liwénda quinínama liá'a liwáalianica, ya liwéni liá'a íba úcuni cawéniica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a máaya nawínau cubái

47 “Jesús má'ee báaniu, lé'e liá'a Dios wánacaalactalaca cháí'e léjta áabai máaya náucanicta manuá yáaculani, lijéda matuínaami cubái cábacanaa. 48 Jáicta cashiámu léji liá'a máayaca, náa'a catésucanica najédani cáina ítala, nawáctala'inau naníwacani náa'a cubáica; nawáaliani náa'a cubái saícanica náarrui rículau ya náuca liá'a máashiica. 49 Chacábacanaa jáicta amáarra léju liá'a cáinabica; Dios bánuamináa náa'a ángelbinica nashírriadaque'e máashiinica báawachala ya náa'a saícanica, 50 náucani'inaa náa'a máashiinica lirrícula liá'a infiernoca írranii chicháiyu, náichactala'inaa ya náamuactala'inaa néu quirríquirrinaa licáichau.”

Cawéninamai wáliica ya liá'a lidánimimica

51 Néenee Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Éemi jini quinínama liáni?

—Jajá, wawácali —namá'ee.

52 Néenee Jesús má'ee nalí:

—Jáicta báqueerri quéewidacai ley shínaa léewidau saíca linácu liá'a Dios wánacaalactalaca, cháí léjta báqueerri cuíta wácali, liá'a liwáalianica liá léenaa lijéda méenaami wáliica ya liá'a lidánimimica.

Jesús Nazaret néeni

(Mr 6:1-6; Lc 4:16-30)

53 Ne Jesús nisa'inaa líiwadeda liyú liá'a licábacanaaca, néenee liáwai néeneeji, 54 jáiwa línuu lishínaa cáinabi néerrau, jí'ineerri Nazaret, jáiwa lichánau léewidaca lirrícú liá'a sinagoga. Náa'a chóniwenai nacáarruda'eewoo, namá'ee:

—¿Tanácucha jéewidau linácu quinínama liéni jiáni léenaa? ¿Chíta quéewau jéewa jiméda léji liérra jócai wacába cáaji? 55 ¿Jócaita le licúulee liá'a camédacai méenaami áicubayu, ya María cúulee? ¿Jócaita le Santiago éenajirri ya José ya Simón ya Judas, 56 ya léenajinai ína yéenai lécchoo wáibi áani? ¿Néenee tána bésunawai chóque'e litáania íchaba wíteeshiyu ya léewa liméda jócai wacába cáji?

57 Tándawa jóca nawówai naméda liwánacaala. Tándawa Jesús má'ee nalí:

* 13:45 Áani wówerri limáca báqueerri éebiderrri Dios nácu, arrúnaa liá lirrú bájjalanaa liwéni jáicta Dios shínaa jini liwánacaalactalaca. Arrúnaa limáca quinínama liá'a méenaami éerri shínaaca jócai índa limédacoo Dios shínaayu.

—Jáicta báqueerri cáiiwadedacai litáania Dios chuáni nácu, báawachala jócaita lishínaa cáinabi, náa'a chóniwenai cawáunta ya néebida lirrú, ne jáicta litáania nalí náa'a chóniwenai lishínaa chacáalee rícu sánaca o á'a líibana néeni, nayá jócu cawáunta nacábacani jiní néebidaca lirrú.

⁵⁸ Jiní limédani íchaba jócai nacába cáji néerra, jiníwata náa'a chóniwenai jócani éebida liyácala liá'a Mesíasca.

14

Juan Bautista máanalicami

(Mr 6:14-29; Lc 9:7-9)

¹ Liyáali éerrimi, Herodes Antipas, wánacaleerri léjta rey á'a Galilea, léemi'e natáania Jesús nácu. ² Herodes má'ee lishínaa tráawajadorbinirru: “Le Juan Bautístaja lierra cha cáwiacoo; tádawa léewa liméda jócai wacába cáji.”

³ Jiníwata quéechami liá'a Heródesca wáneerri nawína Juan preso, liwánani nabájida cadénayu natéeque'ini cuíta manúmai rícula. Herodes wánaca nawárueda Juan preso ruwánaca ruá'a Herodíasca, línu liá'a Felipeca Herodes éenajirri. ⁴ Jiníwata Juan máirrite Heródesru: “Jócai éewoo jijéda jínu ruárra ínetoooca cáwicalani rúnirri liá'a jéenajirrica.”

⁵ Linácueji Herodes wówai línu Juan, ne cáarru licába náa'a chóniwenai, jiníwata quinínamarru néebida liá'a Juanica cawéni wérrí líiwadedaca Dios chuáni. ⁶ Ne liyáali éerri Herodes shínaa licúmpliacta camuí, rumíyacaula ruá'a Herodíasca rujiáu ruwáilaca nanáneewa náa'a namáidanica, Herodes gusta ruyá ruwáilauca bájjialanaa, ⁷ tánda Herodes ma rulí liwánacaala nácu, liáminaa rulí tánashia rusátani líuchai. ⁸ Néenee ruá'a miyácauca rutúwa éewidaca'ee ruwítee, rumá'ee Heródesru:

—Jiá nulí áabai mitájia rícu, liá'a liwítami liá'a Juan Bautístaca, nacábaque'ini.

⁹ Linácueji liwána máashii wérrí liwówa liá'a rey Heródesca; ne jiníwata arrúnaa licúmplia liá'a limánimica nanáneewa náa'a limáidanica, liwána náa ruliní. ¹⁰ Libánua báqueerri soldado nawíchua Juan wáa cuíta manúmai rícula. ¹¹ Jáiwa natée liwítamica báji mitájia rícu náa rulí jiní ruá'a miyácauca, jáiwa rutée jiní rutúwarru.

¹² Néenee náiiinu náa'a jínanenaicoo Juan yáajcha, natée limáashiiicaimi nabáyaque'ini, liáwinaami náawai náiiwacani Jesúsru jíni.

Jesús yáa náaya náa'a cinco mil washílicuenica

(Mr 6:30-44; Lc 9:10-17)

¹³ Jesús éemi'inaa liéni chuánshica liáu lancha rícu náajcha náa'a éebidenaicoo liájcha, liáu chaléeni báawachala. Ne chóniwenai éemi'inaa jíni, jáiwa najíawai chacáalee rícuca, quéewique'e náacoo lijúnta macáshtai. ¹⁴ Jesús jíá'inau lancha rícuca, licába chóniwenai íchabani, carrúni jináata licába nayá, jáiwa lichúni náa'a bálinaicoo natéenica. ¹⁵ Jái'inaa samásamai liácuwai, náa'a lishínaa éewidenaicoo narrúniu namá'ee lirrú:

—Jái táicalacai, liáni júshiquitawa áani. Jíiwana náacoo náa'a chóniwenai, náaque'iu nawéni náayau lirrícula liá'a chacálee júbininica.

¹⁶ Jesús éeba'ee nalí:

—Jócai arrúnaa náacoo; yáa náaya iyá.

¹⁷ Néenee néeba'ee lirrú:

—Wawáalia áani bácai cinco páani rimi ya chámacua cubái.

¹⁸ Jesús má'ee nalí:

—Índa nulíni ájini áani.

¹⁹ Néenee liwána náa'a chóniwenai máanabanaamica nawáaque'iu imíshi ita'aa. Jáiwa liwína licáaji rícu náa'a cinco páanica ya náa'a chámacua cubáica, licába áacairra, liá sáicai Diosru, litúcueda liá'a páanica, ya náa'a cubáica; liá jini lishínaa éewidenaicoorru, nayá nashírridaque'ini chóniwenairru. ²⁰ Quíninama náaya cáashia cáawai wérrri nayá, ya újnibii nacámusheda doce canasta lishídanaami máaquerricoo. ²¹ Namáanabaca náa'a íyenaica cinco mil washíalicuenai nayáwoo, jócani jútada íina ya sáamanai lécchoo.

Jesús jinerriu shiátai náani nácu
(Mr 6:45-52)

²² Liáwinaami, Jesús bánua náa'a lishínaa éewidenaicoo náurrucocoo lancha rícula, nachuáque'iu bajíala manúa libéecha, nácula líiwa lináwau nalí náa'a chóniwenai. ²³ Jái'inaa líiwa lináawau nalí náa'a chóniwenai, Jesús lírrau áabai dúuli itala queéwique'e líoraca bácai. Líinu'inaa liá'a catáwacabeeca yéerri néeni bácai, ²⁴ nácula liá'a lanchaca jái yáacuwai déecuchala litácoowa yúcha. Liá'a marrádacaca ínuerri lancha nácula cadánani, jiniwata cáuli ínuerri najúnta. ²⁵ Jái'inaa újni cátaí Jesús jíinau najúnta shiátai náani nácu. ²⁶ Nacába'inaateni lishínaa éewidenaicoo lijínacoo shiátai náninacu, nacáarrudau wérrri, namáidada nacáarruniu namá'ee:

—¡Wówanaashimi cháí jinacoo!

²⁷ Ne Jesús táania nalí, limá'ee:

—¡Ya iwówau cadánani, nuyácani, ucáarru iyá!

²⁸ Néenee Pé'eru éeba'ee lirrú:

—Nuwácali, jiyáquictani, jiwána nujínacoo jiyáctala shiátai náani nácu.

²⁹ —Jesús má'ee lirrú: —Jíinu chérra.

Néenee Pé'eru yúrrucocoo barco rícuha, jáiwa lichána lijínacoo shiátai náani nácu Jesús yáctalaca. ³⁰ Ne licába'inaa náa'a marrádaca ya cáuli máanui wérrriu, jáiwa cáarru jini; jái'inaa liwówai liájuacuwai, jáiwa limáidadaí:

—¡Jiwáseda nuyá, nuwácali!

³¹ Liyáalimi'e Jesús wína licáaji nácuí, limá'ee lirrú:

—¡Jiyá jócai máacai jiwówau nunácu sáica! ¿Tánda jócu jéebida nuyá wásedeerri jiyá?

³² Náirra'inaamiwai lancha rícula, machúnucunaa liá'a cáulica.

³³ Néenee liyáali, náa'a yáainai lancha rícu, jáiwa natúyau náurruí juátamiyu Jesús náneewa, namá'ee lirrú:

—¡Yáawaiyi jiyá Dios Cúulee!

*Jesús chúni náa'a bálinenaicoo Genesaret néeni**(Mr 6:53-56)*

³⁴ Nachuáú bajíala manuá, jáiwa náinuque'e lishínaa cáinabi ítala liá'a Genesaret. ³⁵ Naa'a chóniwenai néeni sánaca nacúnusia nacába liá'a Jesúsca, lichuáni licáarraliau quinínama liá'a cáinabica. Natée Jesúsru náa'a bálinenaicoo, ³⁶ ya namésuda'ee liwówa namá'ee lirrú jínda nadúnu líbala númacua nácu cadánia; ya quinínama náa'a dúnuenaicani, saícani máacacoo.

15*Liá'a wáneerri casácula washíalicuerri**(Mr 7:1-23)*

¹ Narrúniu Jesúsru áabibi fariséobini ya áabibi quéewidacani ley shínaa, ínuenai Jerusalén néenee, ya nasáta néemiú liyá:

² —¿Tánda jishínaa éewidenaicoo jócu néewida nawítee náa'a wawérrinaimica? ¿Ya tánda jócu nacúmplia nawítee nabádeda nacáajiu quéecha jóctanaa náaya, chaléjta nawánau'i naméda náa'a wawérrinaibimica?

³ Jesús má'ee nalí:

—Iyá jócani arrúnaa yáasacalaca náa'a éewidenaicoo nuájcha, níwata iyá iméda máashii mawí, ne iyá jócani méda Dios chuáni wánacaala, imédaque'e chaléja limáyu'u liá'a iwíteeca. ⁴ Jiniwata Dios má'ee: 'Cawáunta jiyá jítuya jisáljinau ya jítuwa,' ya 'liá'a máashii núma lisáljinaa nácu, ya litúwa nácu lécchoo, arrúnai'inaa náinuaca.' ⁵ Ne iyá máinaí yáawaa báqueerri washíalicuerri éewerri limá lisáljinaarru jócta litúwarru: 'Jócu nuéewa nuyúda jiyá, jiniwata liá'a nuwáaliani quinínama nuáni'inaa Diosru'; ⁶ ya tánashia máirri liáni, jócai éewa liyúda lisáljinau jócta litúwa. Chacábacanaa iyá jócani éewida Dios chuáni, quéewique'e iméda léjta iwítee wówau'ca. ⁷ ¡Iyá chámainsi iwítee! Saícái litáania liá'a Isaíasca íwadedeerrimi Dios chuáni báinacu, limá'inaami inácu iyá:

⁸ 'Náani chóniwenai éebidenai nanúmayu cháji'i,
ne nawówa déecuchai yáa núcha.

⁹ Jini wéni báawita naméda culto nulí;
ne éewida nuchuáni nácu,

ya éewida liá'a napénsanica namáta náa'a nawánacaalactaca,
ne liyáwoo washíalicuenai chuáni bácai.'

¹⁰ Jáiwa Jesús máida náa'a chóniwenai, limá'ee:

—Éemini ya yáa léenaa: ¹¹ Liá'a wárruerricoo washíalicuerri núma lícueji, jócai wána casácula liwówa. Ta léja liá'a jíerricoo washíalicuerri núma lícueji, wáneerri casácula liwówa.

¹² Néenee náa'a lishínaa éewidenaicoo liá'a Jesúsca narrúniu lirrú, jáiwa nasáta néemiú liyá:

—¿Jiá léenaa íwirri nawówa náa'a fariséoca néemi'inaa liáni jimánica?

¹³ Jesús éeba'ee limá'ee nalí liyú liáni licábacanaaca:

—Nusáljinaa liá'a yáairri áacairra, liúcaminaa bináawala quinínama náa'a éewidenai méenaami yáairri báawachala yáawaiyi yúcha, chaléjta liá'a cáabanacaica léerrua liúca quinínama lijichu yáajchau náa'a

banácali jócani liáabana. ¹⁴ Imáacani, matuíyii liérna cháí tée áabi matuíyii. Ne báqueerri matuíyii técta báqueerri matuíyii, chámatanaa nacáacoo útawi rícula.

¹⁵ Néenee Pé'eru ma Jesúsru:

—Jichúni jíwadedá walí liá'a jímaníca.

¹⁶ Jesús éeba'ee:

—Nuyá máashii wówa níwata iyá jócu yáa léenaa liá'a nuéewidaníca.

¹⁷ Iyá arrúnaa yáa léenaa liá'a quinínama wárruerrícoo wanúma lícu, yáairriu wáyacua rícula, qéewique'e liáwinaami líjiáu wáibícha. ¹⁸ Ne líjíerrícoo linúma lícúeji, jíerriu liwówa lícúeji liá'a washíalicuerríca, léwa líerra cháí wána casácula líyá. ¹⁹ Níwata liwówa liá'a washíalicuerríca najíáu náa'a máashii liwíteeca, liá'a náinua'inaaca, namáa washíalicuerrí yájcha jócai náanirri, ya ínetoo rumáa washíalicuerrí yájcha jócai rúnirri; camédacani máashii náinaayu, náa'a nédishíca, nanúma yúwíca, ya liá'a nacáitauca. ²⁰ Léewa líeni wáneerri casácula liá'a washíalicuerríca; ne náayacta ya jócu nacúmplia nabádeda nacáajiu, jócai wána casácula líyá.

Báquetoo ínetoo bájirra cáinabi ítee sáú éebidechoo Jesús nácu

(*Mr 7:24-30*)

²¹ Jesús yáau chéni Genesaret néenee liáque'iu cáinabi Tiro ya Sidón néerra. ²² Báquetoo ínetoo Caná néenee sáú, yéechoo líta'aa liá'a cáinabíca jí'ineerri Tiro, ruínu Jesúsru rumáídadaca:

—¡Nuwácali, David táqueerrími, carrúni jíináata jícába nuyá! ¡Numíyacaula wáalechoo áabai espírítu máashii méderri rulí máashii!

²³ Jesús jócai éeba rúchuáni. Néenee lishínaa éewidenáicoo rúniu lírrú, nasáta'ee líúcha:

—Jííwa rulíni ruáque'iu wáucha ruá'a ínetooca bájalaca rumáídadaca wáishiirricu.

²⁴ Jesús má'ee:

—Dios bánuerri nuyá nalí náa'a bácai náa'a chóniwenai yéenai Israel néeni, léjta oveja yúquenaicta wáni.

²⁵ Ne ruá'a ínetoo ruáu rutúyacoo rúrrui juátamiyu Jesúsru, rumá lírrú'e:

—¡Nuwácali, jíyúda nuyá!

²⁶ Jesús éeba'ee rúchuáni:

—Jócai sáicanata wéda náayaníbí náa'a wéenibícoo wáaque'e nalí náa'a áulíca.

²⁷ Ruyá rumá'ee:

—Yáawaiyi, nuwácali; ne náa'a áulíca íyenai liá'a lítabí cáirricoo nawácanai shínaa mesa yáajabala.

²⁸ Néenee Jesús ma rulí:

—¡Ínetoo, máanui wérri liá'a jéebídauca! Líméda jírrú léjta jíwówauca.

Liyáalími rumíyacaula ruá'a ínetooca sáíca jíni.

Jesús chúni íchaba bálinenai

²⁹ Jesús jíáu néeni, jáiwa líinu á'a lítácoowa liá'a lishínaa manuí liá'a Galíleaca; néenee líirrau áabai dúulí ítala, jáiwa liwáawai. ³⁰ Íchaba chóniwenai yáawacau Jesúsru. Natée lírrú macáwani, matuíni, ya

máacarrani cáaji, jócai éewa natáaniaca, ya áabibi wáalenai íchaba bálinaaalashi, náindani Jesús yáctalaca, jáiwa lichúni nayái. ³¹ Tándá náa'a chóniwenai cáarrudeneu, nacába natáaniacala náa'a jócanimi éewa natáaniaca, ya náa'a máacarrani cáaji, namáacau saíca léechu, náa'a macáwanimica éewenai najínacoo, ya náa'a matuínica néewa nacábaca. Jáiwa nachána náa lirrú saícai liá'a Dios chóniwenai Israel shínaaca.

Jesús yáa náaya náa'a cuatro mil washíalicuenaica
(Mr 8:1-10)

³² Jesús máida lishínaa éewidenaicoorru, limá'ee nalí:

—Carrúni jináata nucába náani chóniwenai, jiniwata nawáalia matáli éerri nayá nuájcha áani, jinícala nalí náayani'inaa. Jócu nuwówai nubánua nayá máayaca náabana néerrau, carrúnataca májina nayá injíbaa lícu.

³³ Lishínaa éewidenaicoo namá'ee lirrú:

—Ne ¿chíta quéewau wáiiinu iyacashi áji'ani náaya náa'a chóniwenai íchabanica, líta'aa liáni júshiquitaca jinícta yáairri?

³⁴ Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Chíta máanaba páani iwáalia jini?

—Siete páani ya piitui rimi cubái júbinini, —néeba'ee nayá.

³⁵ Néenee Jesús wána nawáacoo cáinabi rícu náa'a chóniwenai,

³⁶ jáiwa liwína jini náa'a siete páanica ya náa'a cubái rimi, jáiwa liá saícai Diosrui, lipúrroida, jáiwa liá lishínaa éewidenaicoorru jini, néenee nashírrida jini nalí náa'a chóniwenai. ³⁷ Quinínama náaya cáawaina wérri, néenee náawaqueda néenamiu liá'a máaquerricoo siete canasta liyú liá'a litábimi máaquerricoo. ³⁸ Náa'a íyenaica cuatro mil namáanabaca washíalicuenaica, jócani najútada náa'a ínaca ya saamanai. ³⁹ Néenee Jesús íwa lináawau nalí náa'a chóniwenai, jáiwa lírrawai lancha rícula, jáiwa liáwai chaléeni áabai cáinabi jí'ineerri Magadán.

16

Náa'a fariséobinica ya náa'a saduceobinica nasáta áabai señal jócai nacába cáji

(Mr 8:11-13; Lc 12:54-56)

¹ Náa'a fariséobini ya náa'a saduceobini náau nacába Jesús néerra, nawówa namédaque'e lirrú áabai trampa, namá lirrú limédaque'e áabai señal jócai nacába cáji, néenedaque'i nacábawani yáawaicta ínuerri Dios néenee jini, ne nanúma yúwicawajani. ² Ne Jesús éeba'ee nalí: "Táicala imá iyájoo: 'Sáitai'inaa liá'a éerrica, jiniwata liá'a éerrica chunída wérri'inaa'; ³ manúlacaiba namá'ee: 'Wáalee máashii'inaa éerri, jiniwata liá'a éerrica quiirrai ya casáculai'. Ne yácta léenaa icába liá'a éerri cábacanaa, ¿chíta quéewau'u jócu éewa yáa léenaa liá'a Dios médanica? ⁴ Iyá chóniwenai máashiini jócani éebida yáawaiyiyu, nasáta áabai señal jócai nacába cáji; ne jócuminaa nuá irrú áabai señal mawía léjta Jonás." Jáiwa limáaca nayái, liáwai.

Néewida jócai yáawaiyi nashínaa náa'a fariséobinica
(Mr 8:14-21)

⁵ Quéecha'inaami nabésunacoo bajiála manuá, náa'a éewidenaicoo namiya máecha natée páani. ⁶ Néenee Jesús ma nalí:

—Ícábate, cáwi icába yúchau levadura fariséobini shínaaca ya saduceobinica.

⁷ Náa'a éewidenaicoo Jesús yáajcha jócu náa léenaa néemicani limánica, táda cha namá nayá jájiu:

—¡Jócuwa'ee waínda páanii!

⁸ Jesús yáa léenaa nanácu, limá'ee nalí:

—¿Táda imá jiníca irrú páani? ¡Píitui rími éebidaca yáawaa! ⁹ Nuyá máashii wówa níwata iyá újnibi jócai yáa léenaa éemicani nuyá éewerri numéda jócai icába cáji, jiní éedanicoo linácu liá'a cinco páani nushírridani nalí náa'a cinco mil washíalicuenaica. ¿Ya chíta máanaba canasta yáawaqueda jini? ¹⁰ ¿Jiní édacanicalau léchoo linácu liá'a siete páani, nushírridani nalí náa'a cuatro mil, ya chíta máanaba canasta yáawaqueda jini? ¹¹ ¿Chíta jócu yáa léenaa éemiqui jini jóca nutáania nuyá páani nácu? Cáwi icá'a yúchau náa'a jócani éewida yáawaiyi fariséobini shínaaca ya saduceobini shínaaca.

¹² Néenee náa léenaa néemiqui jini, Jesús jócai ma liyáca itúyaque'iu líucha liá'a wáneerri páani múrracacoo, jócta quéewique'e cáwi nacá'a náuchau liá'a éewidacaishi nashínaa náa'a fariséobinica ya náa'a saduceobinica.

Pé'eru máirri Jesús liyáca Mesíasca

(Mr 8:27-30; Lc 9:18-21)

¹³ Quéecha'inaami Jesús ínucai lítala liá'a cáinabi jí'ineerri Cesarea Filipo shínaaca, lisáta léemiu lishínaa éewidenaicoo:

—¿Tána namá nunácu cháí náa'a chóniwenai nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca?

¹⁴ Néeba'ee lichuáni:

—Áabi máinei jiyácala'ee Juan Bautista cáwerriwai; áabi máinei jiyácala'ee Elías cáwerriwai, ya áabi máinei jiyácala'ee Jeremías cáwerriwai o áabimi cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu cáweneu.

¹⁵ —Ya iyá, ¿tánashia imá nuyái? —Lisáta léemiu nayá.

¹⁶ Simón Pé'eru éeba'ee:

—Jiyá waliérta, Mesíasca, liá'a Dios Cúulee cáwiica mamáarraca éerri'inaa.

¹⁷ Néenee Jesús ma lirrú:

—Sáicta wérri jiwówa, Simón Jonás cúulee, jiníwata jiní báqueerri washíalicuerri íyaderri jirrú liáni, liyárrimija liá'a nusálijinaa yáairri áacairra. ¹⁸ Ne nuyá ma jirrú jiyácala Pé'eru, linácueji liáni jinísani jimáca, jicá'a áabai íiba nubárruedaque'e nushínaa iglésiau, jiníminaa máanalicai shínaa danáanshi éenaaca limárdaca nushínaa iglesia. ¹⁹ Nuáminaa jirrú wánacaalashi áacai sái jicá'a áabai yáawi; liá'a jibájini líta cáinabi liáni, ne cháminaa limáacacoo libáji áacairrajoo, ne liá'a jiyá liwásedanica líta cáinabi liáni, cháminaa limáacacoo liwásedacoo áacairra.

²⁰ Jáiwa Jesús bánua lishínaa éewidenaicoorru jócubeecha náiiwadedada matuinaamirru liyácala liá'a Mesíasca.

Jesús íiwadeda limáanalicau

(Mr 8:31-9:1; Lc 9:22-27)

²¹ Liáwinaami liáni Jesús chánau líiwadeda lishínaa éewidenaiicoorru, arrúnaaca'ee liácoo Jerusalénra, ya chaléeni náa'a salínai, sacerdotébini wácanai, ya qéewidacani ley shínaabinica, nawánaminaa carrúni jináata bájialanaa. Limá nali nuyá náinuaminaajoni, ne nucáwiauujoo matáli éerri rícula. ²² Néene Pe'eru téé liyá báawachalani, jáiwa lichánau licáita Jesús, limá lirrú:

—¡Dios jócu wówai, nuwácali! ¡Liéni jócai éewa libésunacoo jiájcha!

²³ Jáiwa Jesús náawawai, limá Pé'erurru:

—¡Jishírriu núcha, níwata jiyá pénserrri ya jitáania jiyáca chaléjta limédau'u liá'a Wawásimica, linácu jiliéni jimánica carrúnata jiwánata jócu néewida nusálijinaarru! Jiyá jócai cábau léjta Dios cábau'u, jiyá cáberri léjta nacábau náa'a washiálicuenaica.

²⁴ Jáiwa, Jesús ma lishínaa éewidenaiicoorru:

—Tánashia wówerri nushínaa éewiderricoo, limíya máecha liyá jájiu, yéerri liyá báitanacu lirrú liá'a carrúnataica ya cáashia máanalictalacani léewaque'e líinu nušíhirricu, chaléjta litécta áabai cruz. ²⁵ Jiníwata liá'a wówerri liwáseda licáwicau jócai amáarra, yúquerri'inau; ne liá'a yúquerri licáwicau jócai amáarra nunácueji, líinumináa cáwicaishi jócai amáarra. ²⁶ ¿Tána liwéni lirrúu liá'a washiálicuerrica ligáanacta quinínama cáinabi, ya liúca licáwicau jócai amáarra jóca limédau chaléjta éewidenaiicoo nuájcha? ¿O chíta máanaba léenaa lipáida liá'a washiálicuerrri licáwica jócai amáarra nácuejiu? Jiní wéerri léewa liwárruacoo áacairra báawita lipáidaca. ²⁷ Tándawa, yáau nušíhirricu báawita libésunacoo liá'a bésuneerri'inaacoo, jiniwata nuyá Washiálicuerrri Dios Cúuleeca, nuínuminaa nusálijinaa wítee yáajchau ya nushínaa ángelbinica, ya néene nupáidaminaa bácináa tánashia namédanii. ²⁸ Ne yáawaiyi numá irrú, áabi yáainai áani jócuminaa máanali nayá, cáashia nacába nuyá Washiálicuerrri Dios Cúulee nuíinu nuwánacaalaca.

17

Jesús báwachactau (Mr 9:2-13; Lc 9:28-36)

¹ Seis éerri liáwinaami, Jesús téé liájchau Pé'eru, Santiago ya Juan Santiago éenajirrica, ya liáu náajcha báawachala áabai dúuli áacai wéerri ítala. ² Néeni libáwachau nanáneewa licábacanau liá'a Jesúsca. Lináni quéneerri jicá'a cáiwia, ya líibala náawerriu cabálaiyu jicá'a jucámarrabee. ³ Liyáali nacába Moisés ya Elías táanianai nayá Jesús yáajcha. ⁴ Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, ¡saícai wéerri wayá áani! Jiwówaicta, waméda'a matálii cuíta rími; áabai jirrú saí'inaa, áabai Moisésru, ya áabai Elíasru.

⁵ Nácula Pé'eru táania liyáca, áabai sáanaí quirrámini lirrújcuéda nayá catámuaabeeyu, líibee sáanaica áabai chuánshi jiáu, máirri nali: “Léewa nucúlee caníinaí nucábaca, líerra nuwínanica, éemiu lirrú.”

⁶ Néemi'inaamini liáni, náa'a éewidenaiicoo natúyau náurruí juátamiyu, náa nanániu cáinabi nácula, cáarru wéerri nayá. ⁷ Jáiwa Jesús rúniu nali, lidúnu nanácu limá'ee nali:

—Ibárru, ucáarru iyá.

⁸ Quéecha'inaami nacábacani, jiní néeni Moisés ya Elías, Jesús bácai yáa néeni.

⁹ Nácula náurrucoo dúuli ítacha, Jesús ma nalí:

—Jiníqui béecha náiwadeda rúni liá'a nacábanica, cáashia nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca cáwiacoo máanalini íbicha.

¹⁰ Néenee náa'a éewidenaicoo nasáta'ee néemi Jesús:

—¿Tánda namá náa'a quéewidacani ley shínaaca Elías ínucala'ee libéechalawau liá'a Mesíasca?

¹¹ Jesús éeba'ee:

—Yáawaiyi báqueerri léjta Elías ínuca quéechanacu, ne liyáminajoo lipréparaminaa nawówa nayá quinínamajoo. ¹² Ne nuyá ma irrú Elías jái nisa liinucái, ne nayá jócu nacúnusia nacábaque'e jini, ne naméda liájcha máashii quinínama liá'a nawówaini naméda lirrú. Chacábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nusúfria nacáaji rícujo.

¹³ Néenee lishínaa éewidenaicoo yáa léenaa néemica, Jesús táaniaca liyá Juan Bautista nácuha, litáania'inaa liyáca jicá'a Elías.

Jesús chúni báqueerri icúlirrijui wáalierrri espíritu máashii

(Mr 9:14-29; Lc 9:37-43)

¹⁴ Náinu'inaami Jesús ya matálitai éewidenaicoo liájcha néerra báaniu chóniwenai yáctala ya náa'a áabi éewidenaicoo liájcha, báqueerri washiálicuerri rúniu Jesúsru, túyerri lináneewa limá lirrú:

¹⁵ —Nuwácali, carrúni jináata jicába nucúulee, súfrierrri bájjala liwáliaca espíritu máashii, wánacaleerri liyá, jiníwata íchabachu licáacoo chichái rícula, jócta shiátai yáacula léchchoo. ¹⁶ Áani nuínda nalíni náa'a jishínaa éewidenaicoo, ne jócai néenaa nachúnica.

¹⁷ Jáiwa Jesús éeba jini:

—¡Wóo, iyá chóniwenai jócani éebida, ya máashiicani! ¿Chacálita arrúnaa nuyá yáajcha jini? ¿Chacálita arrúnaa nuwánta yáajcha jini? Índá nulí áani lierra icúlirrijuica.

¹⁸ Néenee Jesús licáita jini liá'a espíritu máashii ya jáiwa liwána lijíacuwai icúlirrijui yúcha, jáiwa limáacau saícai liyáalimi.

¹⁹ Liáwinaami náa'a lishínaa éewidenaicoo linácu natáania liájcha báawacha Jesús, jáiwa nasáta néemi jini:

—¿Tánda jócu wéenaa wajéda liá'a espíritu máashii wayá?

²⁰ Néenee Jesús ma nalí:

—Iyá jócani éenaa ijéda bináawalani liá'a espíritu máashii, níwata jócala éebida Dios dánaniyu éewa imédacani. Yáawaiyii numá irrú, iwáliactata liá'a éebidauca, áawita píitui rími léjta áabai ítashi ími rími jí'ineerri mostaza, néenee éewa imá lirrú liáni dúulica: 'Jishíroo chérra, ya jiáu báawachala', ya dúuli lishíroominau. Yácta léenaa éebidaca, éewa iméda quinínama. [²¹ Ne lierra licábacanaa espíritu máashiica, jócai najiáu jócta na'óraa Dios ya nayúnaca.]

Jesús íwadeda limáanalica nácuu

(Mr 9:30-32; Lc 9:43-45)

²² Nácula lijínanu náajcha líta'aa liá'a cáinabi Galilea shínaaca, Jesús má'ee nalí:

—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néejuedani'inaa nacáaji rícu'inaa nalí náa'a washiálicuenai, ²³ ya náinuaminaa nuyájoo; ne matálii éerri ricúla nucáwiaujoyo.

Néemi'inaami liá'a chuánshi limáni nalí, máashii wérrri nawówai.

Napáidau'u impuesto templorru

²⁴ Quéecha'inaami Jesús ya lishínaa éewidenaicoo ínu Capernaúmra, náa'a cóbrenai impuesto templorru, náuu nacába Pé'eru, jáiwa nasáta néemiui liyá:

—¿Ishínaa quéewidacai lipáida impuesto templorru?

²⁵ Pé'eru éeba'ee:

—Jajá, lipáidani. Jáiwa, Pé'eru wárrroo'inaamiu cuíta lícula, Jesús táania'ee lirrú quéechanacu, limá'ee lirrú:

—¿Chíta jimáqui jíni, Simón? ¿Tána yúcha nacobra impuesto ya náawaqueda yúcha náa'a reyeibini cáinabi ita'aa sánaca: Náa'a chúnsana ášana áani o náweji náa'a bájirra cáinabi ítee sánaca?

²⁶ Pé'eru éeba'ee lirrú:

—Náa'a bájirra cáinabi ítee sánaca.

Jesús má'ee mawí:

—Cháwajani náa'a chúnsana ášana áani, jócani rúnaa páidaca. ²⁷ Ne, jiníqui béecha wáucani chuáni, jáá namówai jitésuca manuála, jíuca jicúlpaniu úniacula, ya jijéda quéechanacu sái cubái wíneerri jirrú. Linúma lícu liá'a cubáica jíinuminaajoo áabai moneda, liyáminaa éena lipáida impuesto nushinaaca ya jishínaa, jitéeyuni jáu jipáidaca.

18

¿Tána jiliá'a mawíyii cawénica?

(Mr 9:33-37; Lc 9:46-48)

¹ Liyáalimi éerri náa'a éewidenaicoo rúniu Jesúsru, nasáta'ee néemiwani:

—¿Tána mawí cawéni wérrri cáí Dios médacta jiyá reyyu?

² Néenee Jesús máida báqueerri samálita, libárrueda nalí béewamini, ³ ya limá'ee:

—Yáawaiyi numá irrú, jóctaca ináawida iwíteu ya éejoo jicá'a liéni samálitaca, jócuminaa éewa iwárruacoo Dios wánacaalactalaca.

⁴ Liá'a mawí cawéni wérrri Dios wánacaalactalaca, liyáwa arrúnaa imíyai limédacoo, ya limédactau jicá'a liéni samálitaca níwata náa'a sáamanaica jócani pénsaa nayáca cawénini náiiibi náa'a máanui namánica. ⁵ Ya liá'a ríshibierri nují'inaa nácu báqueerri samálita léjta liéni, lirríshibiaminaa nuyá lécchoo.

Liá'a carrúnatai cáacoo jíconaashi rícula

(Mr 9:42-48; Lc 17:1-2)

⁶ “Matuínaami tánashia wáneerri nacáacoo jíconaashi rícula, bácai náani júbini éebidenai nunácu, mawíminata cawéni lirrú náajuédactatani dujíwala wérrri manuá yáacua, áabai íibayu máanui wérrri molino shínaa, nabájini liwáa nácu. ⁷ ¡Tándawa máashii wérrri náani chóniwenai yáainai cáinabi ita'aa íchabacala máida naméda najíconau! Chái'inaa mamáarraca, ne ¡carrúni jináatai rími liá'a washiálicuerri wáneerri naméda najíconau áabica, súfrierri'inaa mawí bájalanaa castíguca!

⁸ “Lítala mawí, jicáajicta o jíiba wána jicáacoo jíconaashi rícua, ujiméda máashii, jicá'a liá'a jiwíchuani ya jíuca jíuchau déecuchalani, mawí saícaca jiwárrocoo áacairra macáaji o máiba, ne jócubeecha jíáu chámainaá jicáaji ya jíiba, jíacoo chichái rícua jócai amáarra. ⁹ Jitúicta wána jicáacoo jíconaashi rícua, ujiméda máashii, jicá'a jijéda jíuchau ya jíuca déecuchalani, mawí saícaca jiwárruacoo cáwicashi rícua, bátui jitúí yáajchau, ne jócubeecha jíáu chámái jitúí yáajchau infierno rícua.

Licábacanaa linácu liá'a oveja yúquerricoo
(Lc 15:3-7)

¹⁰ “Jini ícháanini náani júbini* rímica. Ne numá irrú, áacairra nashínaa ángelbini yáainai séewirri nusálijinaa náneewa áacairra. [¹¹ Jiniwata nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, iinuerrri nuwásedaca náa'a yúquenaimicoo nayáca.]

¹² “¿Chíta icábaqui jinini? Báqueerricta washiálicuerri wáliacta cien oveja, ya áabai yúquerri liúcha, ¿jócuminaata limáaca náa'a noventa nueve awáca íibi, liáque'iu limúrru ruá'a áabai oveja jíáchocoo liúcha? ¹³ Ne léenactata línu runácu, ne yáawaiyi saíctai wérricta liwówa runácu ruárra ovejaca, náucha náa'a noventa nueveveca jócani yúcau.

¹⁴ Cháwa cábacanaa léchchoo liá'a Isálijinaaca yáairri áacairra, jócai wówai náucacoo liúcha naáni júbinini rímica.

Chíta wéewau wapérdonaa wéenajirriu jini
(Lc 17:3)

¹⁵ “Ne jéenajirri médacta jirru máashii, jitáania liájcha bácai, ya jiwána liá léenaa lijíconau. Ne limédacta jiwánacaala, jái jigáana liá'a jéenajirricoo. ¹⁶ Ne jócta liméda jiwánacaala, jimáida jíájchau báqueerri o chámata chóniwenai mawí, quéewique'e quinínama náa lijíconaa, limáaque'iu chámata o matálitai chóniwenai náneewa náa'a yáainai léenaa linácu. ¹⁷ Ne jócta liméda nawánacaala léchchoo, íiwa nalíni náa'a iglesia ísanaca éebidenai Dios chuáni; ne jócta liméda iglesia wánacaala, néeneeminaa imáacani léjta jócai éebida Dios nácu,† o léjta náa'a cóbrenai impuesto Romarru.

¹⁸ “Yáawaiyi numá irrú, liá'a íbájini mayéji áani cáinabi íteeji, léchchoo chalé'inaa ya áacairra, ne quinínama liá'a iwásedani mayéji áani cáinabi íteeji, chámínaa cábacanaa liwásacoo áacairra.

¹⁹ “Liéni numá irrú: Ne chámata iyá, áabeenacta iwówa cáinabi íta'aa, quéewique'e ísáta máayabaca oraciónyu, nusálijinaa yáairri áacairra, lámínaa irrúni. ²⁰ Níwata chámata o matálitai yáawacactacoo nují'inaa nácu, néenimínaa nuyá béewami nalí, néemique'e nalí ya nusátaque'e Dios nanácu.

²¹ Néenee Pé'eru yáau lisáta léemiu Jesús:

—Nuwácali, ¿chíta máanabachu arrúnaa nupérdonaa nuéenajirriu méderricta nulí máashii mamáarracani? ¿Sietechu limáanabaca?

²² Néenee Jesús éeba'ee:

* **18:10** Ne litáaniacta nanácu náa'a 'júbinica' versículo néeni 6, 10 ya 14 liwówau'inaa limáca quinínama náa'a éebidenaica, báawita náa'a imiyani wérrica. † **18:17** Náa'a judiobinica léjta nawíteé séewirrinaa namáaca báawachala náa'a chóniwenai Dios shínaaca, náa'a jócani éebida, náa'a cóbrenai impuesto Romarru ya áabi chóniwenai cábeneu cajíconai máanui wérrí.

—Jócai numá jirru síetechucalani, numá jirru setentachu[‡] siete namáanabaca.

Liá'a bésuneerricoo liájcha liá'a jócani wówai lipérdonaaca

²³ Numéda irru áabai licábacanaa quéewique'e yáa léenaa tándá iyá arrúnaa ipérdonaa liá'a méderri máashii irru. “Liá'a Dios wánacaalactalaca, cháí cábacanaa léjta báqueerri rey wówerri liméda cuenta lishínaa tráawajadorbini yáajchau. ²⁴ Wáali'inaate liméda liyáca, quéecha'inaami náayada lirrú báqueerri mówinierri máanui wérri millones. ²⁵ Ne liá'a catráawajaacai quiníyu léenaa lipáidaca, jáiwa liá'a reyca liwána nawénda liyái léjta esclavo, chámataanaa línu yáajcha, ya léenibi, ya quinínama liá'a liwáalianica, quéewique'e limáacacoo páiderri limówinicalau.

²⁶ “Liá'a catráawajaacaica, jáiwa litúyawai liúrrui juátamiyu lináneewa liá'a reyca, ya lisáta liúcha cáiwinaa, limá'ee: ‘Nuwácali, carrúni jináata jicába nuyá, mátaminaa nupáida jirru quinínamani.’

²⁷ Néenee liá'a reyca, jáiwa carrúni jináata licábaqui jini, jáiwa lipérdonaa liúcha quinínama liá'a limówinianica, jócu liwána liácuwai cuíta manúmai rículai.

²⁸ “Ne quéecha'inaami lijiácoo, liá'a mówinierimica, jáiwa lijúnta báqueerri lijúnicaí yáajcha, limówinierri lirrú píttui rími warrúwa. Jáiwa liwína liwáa nácuí, lichána lisácumedacani, ta limá lirrú: ‘jipáida nuyá liá'a jimówinianica!’

²⁹ Ne liá'a lijúnicaica, litúyau liúrrui juátamiyu lináneewa, limá'ee lirrú cáiwinaa: ‘Carrúni jináata jicába nuyá, mátaminaa nupáida jirru quinínamajoni.’

³⁰ Ne liá'a lijúnicaica jócu liwówai lipérdonaa liúcha jini, jáiwa liwána naníquiqui jini cuíta manúmai rícula, cáashia lipáida limówinicalau lirrú. ³¹ Jáiwa cáíwi liyá nalí náa'a áabi tráawajadorbinica rey shínaa, náau náíwa reyrru quinínama liá'a bésuneerricoo.

³² Néenee rey wána namáida liyái, jáiwa limá lirrú: ‘¡Máashiicai jiyá! Nupérdonaa jiúcha quinínama liá'a jimówinianimica, jiníwata jisátawa núchani cáiwinaa. ³³ Ne jiyá léchchoo éewerricta carrúni jináata jicábacani liá'a jjúnicaica, chacábacanaa léjta carrúni jináata nucába jiyá léchchoo.’ ³⁴ Néenee iúwirri wérri liwówa liá'a reyca, jáiwa liwána nacástigaa cáiwinaa jini, cáashia lipáida quinínama liá'a limówinicalacoo.”

³⁵ Jesús má'ee nalí mawí:

—Cháminaa cábacanaa liméda yáajcha liá'a nusálijinaa yáairri áacairra, jóctaca bácaínaa ipérdonaa iwówa yáajchau éenajirriu.

19

Jesús éewida linácu liá'a jócubeecha namáaca nanúnaiu
(Mr 10:1-12; Lc 16:18)

¹ Liáwinaami limá quinínama liáni, Jesús yáau Galilea néenee, jáiwa línu Judea shínaa cáinabi itala, yéerri Jordán nácue cáíwia jiáctejcoo.

² Íchaba chóniwenai yáau liájcha, néeni lichúni náa'a bálinaicaico.

³ Áabi fariséobini narrúniu Jesúsru, quéewique'e naméda lirrú áabai trampa, ne nasáta néemiú liyá:

[‡] 18:22 Jesús liwówau'inaa limá áani, wayá arrúnaa wapérdonaa máanamachu naméda wali máashii.

—¿Léewaminau báqueerri máaca línu matuínaami nácueji?

⁴ Jesús éeba'ee nalí:

—Léjta iyájani ilía Dios chuáni rícueji, arrúnaa yáa léenaa jái'inaa Dios liquénuda chóniwenai, liyá liquénuda báqueerri washiálicuerri, néenee liméda báquetoo ínetoo quéewique'e línucani liá'a washiálicuerri. ⁵ Jáiwa limá'ee: 'Tándawa, liá'a washiálicuerri lishírriminai lisáljinai yúchau ya litúwa, quéewique'e lirrúnicoo línu yáajchau, ne nayá namédaminai léjta bácai rimi chóniwerri.' ⁶ Tándawa, jócu chámata nayá mawiá, Dios náneewa nayá léjta bácai rimi. Tándawa liá'a washiálicuerri jócu arrúnaa lishírrida liá'a Dios rúndanica.

⁷ Nayá nasáta néemi liyá:

—¿Ne tánda libánua Moisés liá'a washiálicuerri liwówai limáaca línu, liyá liá lirrú ruá'a línuca, áabai cáashta quéewique'e limáaca ruyái ya libánuacani?

⁸ Jesús má'ee nalí:

—Tándawa, jócala iwówai éebida Dios chuáni, Moisés wána imáaca ruá'a ínuca; ne quéechanacumi jócaimi chárta. ⁹ Numá irrú liá'a máaquerri línu, jócaita linácu ruyá médechoo máashii báqueerri washiálicuerri yáajcha, ya liyá licásau báquetoo yáajcha, liméda máashii línyau. Ya liá'a éederri línu máaquechoo rúnirriu, liméda máashii línyau lécchoo.

¹⁰ Namá lirrú éewidenaicoo:

—Cháctaca libésunacoo liáni washiálicuerri línu yáajchau, jócai saícanata léda línuu.

¹¹ Jesús éeba'ee nalí:

—Jócai quinínama néewa náa léenaa linácu liáni, ne nayá rimi yáa léenaa néemicani náa'a Dios wánani náa léenaani. ¹² Ne ái íchaba nácueji liá'a jócai índa washiálicuenai múrru náiiinu: Áabi jíani méewi, táda jócu arrúnaa cáinu nayá; ya áabi náa'a washiálicuenai jócu nainda néewa namúrru náiiinu náíjudaca nayá máashiiyu, áabi yáainai léjta jócani éewoo linácueji liá'a Dios wánacaalactalaca. Náa'a éewenai cáinuca nacásaque'iu, ne náa'a éewenai nayá bácai, nayáque'e cha járra.

Jesús yáa saícai nalí náa'a sáamanaica

(Mr 10:13-16; Lc 18:15-17)

¹³ Natée áabi sáamanai Jesúsru, quéewique'e lichánaa licáajiu nanácu ya líoraque'e nanácu; ne náa'a éewidenaicoo, jáiwa nachánau nacáita náa'a téenai nayá. ¹⁴ Néenee Jesús ma nalí:

—Imáaca náiiinu nulí náa'a sáamanaica, u'imáisanía núchani, jiníwata liá'a wánacaalactalaca Dios shínaa, cháni léjta náa'a éebidenai Dios nácu léjta sáamanaica.

¹⁵ Jáiwa Jesús chánaa licáajiu nanácu náa'a sáamanaica, jáiwa liáu náuchai néenejeji.

Báqueerri icúllirrijui rícuerri litáania Jesús yáajcha.

(Mr 10:17-31; Lc 18:18-30)

¹⁶ Báqueerri icúllirrijui yáau licába Jesús, ya lisáta léemiwani:

—Quéewidacai, ¿Tána saícai arrúnaa numédacai nuwáaliaque'e liá'a cáwicashi jócai amáarra?

¹⁷ Jesús éeba'ee lirrú:

—¿Tánda jisáta jéemiu nuyá linácu liá'a sáicaica? Liá'a sáicaica bácairrimi, Dios. Ne jiwówaicta jiwárruacoo cáwícashí jócai amáarra, jicúmplia náa'a wánacaalashi Dios máacanica Moisés nácueji.

¹⁸ —¿Tána jiliá? —Lisáta léemiu liá'a icúlirrijuica.

Ya Jesús ma lirrú:

—'Ujínua, ujiméda máashii jíinayu, ujinédu; ujiméda jinúma yúwicau újnii áabi nácueji, ¹⁹ cawáunta jiyúda jisálijinau ya jitúwa, ya caníinaa jicába jiyáccuniu, léjta caníinau jicába jiyá jájiu.'

²⁰ —Quíninama líerra jái nunísa numédacai, —limá liá'a icúlirrijuica —. ¿Tána cháucta mawí numédacai?

²¹ Jesús éeba lirrú:

—Jiwówaicta machácani jiyá, jáu jiwénda liá'a jiwáalianica ya jái nalíni náa'a carrúni jináatanica. Cháminaa jiwáalia jirricucau áacairra. Néenee jíinu jáu nuíshirricu.

²² Néenee léemi'inaami líáni liá'a icúlirrijuica, jáiwa liáawai máashiita liwówa, jiniwata bájalai rícuerrica, ya jócute liwówai liá lirricucau nalí náa'a carrúni jináatanica.

²³ Néenee Jesús ma lishínaa éewidenaicoorru:

—Yáawaiyi numá irrú, tráawajuminaa nalí náa'a rícubinica namáaca Dios wánacaala nacáwica. ²⁴ Nuéejoo numá irrú, áabai caméeyu jócai léewa libésunacoo lituí rícu liá'a áabai ishíduica, ne mawí tráawajuca báqueerri rícuerrirru léewa liwárruacoo Dios wánacaalactalaca.

²⁵ Néemi'inaamini, náa'a lishínaa éewidenaicoo mawí nacáarrudacoo néemicani,* ya namá'ee:

—¿Néenee tána éewa liwásedacai?

²⁶ Jesús cába'ee nalí ya léeba'ee:

—Washíalicuénairru líeni jócaiminaa néenaa namédaca, ne Dios jócai, Dios éewerri liméda quinínama.

²⁷ Néenee Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Wayá máaquenai quinínama liá'a wawáalianimica, quéewique'e wáacoo jíshirricu, ¿tána'inaa warríshibia?

²⁸ Jesús éeba'ee nalí:

—Ne yáawaiyi numá irrú, jáictaminaa líinu liyáali éerri quinínama wáliiminaajoni, jáicta nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca, nuwáau nuárrubaishi balíbalí íta'ajoo, iyáminaa ínuenai nuíshirricu, iwáaminau léquichoo doce yáarrubaishi, quéewique'e iwánacaala náa'a doce tribu Israel shínaaca. ²⁹ Ne quinínama náa'a máaquenai nunácueji náabanau, o néenajinai, o néenajetoo, o nasálijinaa, ya natúwa, o néenibi, o cáinabi, narríshibiaminaa cien máanabachu mawí liá'a namáacadanica, ya lécchoo narríshibiaminaa cáwícashí jócai amáarra. ³⁰ Ne íchaba chóque'e náa'a cawéninica, jócani'inaa cawéni, ya náa'a mawéninica chóque'e, nayáminaa cawénini'inaa.

* **19:25** Náa'a judíoca éebidene liá'a rícucaishica nalí áabai señal liá'a Diosca wínanica báqueerri chóniwerri ya liá lirrú sáicai (Salmo 128; Proverbios 10:22). Tádawa náa'a éewidenaicoo nacárrudau wérrí néemi'inaami liá'a Jesús mánica; ne nayá namá naliwoo náa'a rícubinica, nayáwa Dios yáni irrú sáicai, ne jócu néewa nawásedacoo, néenee jini'inaa éewerri líinu áacairra.

20

Licábacanaa nanácu náa'a tráawajadorbinica

¹ “Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí cábacanaa jicá'a báqueerri finca wácali, lijíáu manúlacaiba wérri limúrru tráawajadorbini queéwique'e natráawajaa lishínaa uva yáanaí ita'aa. ² Líinu'inaami nanácuí náa'a tráawajadorbini, lichúni liwéni náajcha áabai éerriquictacani, ya ta libánua natráawajaacai lishínaa uva yáanaí ita'aa. ³ Liáwinaami léejoo lijíácoo las nueve manúlacaiba, jáiwa licába áabi yáainai nayá plaza rícu, jiníni médani nayáca. ⁴ Néenee limá nalí: ‘Yáau iyá lécchoo itráawajaaca nushínaa uva yáanaí itala, máta nupáida iyá saícái.’ Jáiwa náawai natráawajaaca. ⁵ Uva wácalica léejoo lijíácoo wíyaicumí, ya las tres táicala léejoo lijíácoo lécchoo, chacábacanaa léejoo liméda náajcha. ⁶ Léejoo lijíácoo plaza néerra las cinco táicala rími, jáiwa licába áabi báníwai jiníni médani nayáca, lisáta léemiú nayá: ‘¿Tánda iyá áani éerri yáajinaa jócani tráawajaa?’ ⁷ Néenee néeba lirrú: ‘Níwata jiní ínuerri litáa wáajcha.’ Néenee limá nalí: ‘Yáayu iyá lécchoo itráawajaa nushínaa uva yáanaí itala.’

⁸ “Jái'inaa táayebee ínuí, liwácali máida lishínaa wánacaleerri náa'a tráawajadorbinica, limá lirrú: ‘Jimáida náa'a tráawajadorbinica ya ta jipáidaquí jíní, queéchanacu náa'a wárruenaicoo natráawajaa amáarractalacani, ya liáwinaami náajcha náa'a wárruenaímicoo queéchanacu.’ ⁹ Ne náiiinu'inaa éénaa, wárruenaímicoo natráawajaa las cinco táicala rími, ya ta narríshibia nawéníwai áabenaá áabai éerriquictacani. ¹⁰ Liáwinaami náiiinu'inaa náa'a wárruenaímicoo natráawajaa queéchanacu, napénsaa naliwoo narríshibiacala'inaa mawí, ne bácaínaa nayá narríshibia nawéníu áabai éerriquictacani. ¹¹ Nacóbra'inaamini nachánau namúnununuacoo linácula liá'a nawácalica, ¹² namá'ee: ‘Náani ínuenaimi éerri éénaami nácu, natráawajaa áabai rími hóraa, jiyá páidenai nayá áabenaá wáajcha, wayá wántenai liá'a tráawajo ya cáiwia amuá quinínama éerri.’ ¹³ Ne liá'a chúnsai nawácalica léeba'ee báqueerri chuáni: ‘Nujúnicaí, jiní máashii numédani nuyá jirrú. ¿Jócute wachúni liwéni liá'a áabai éerri jitráawajaani nulí?’ ¹⁴ Ya jiwína jiwéniú ya jiá namówai. Ne nuwówaicta nupáida líeni wárruerricoo litráawajaa hóraa éenami nácu, áabenaá léjta nupáidau jiyá, ¹⁵ léewa nuwówau'ú numédaca nuwárruani yáajchau. ¿Ó cadéniwee jiyá saícacala nuyá?’

¹⁶ “Chái'inaa cábacanaa léjta Dios yá'inaa nawéni náa'a chóniwenai áacairra; chóque'e náa'a cawéninica, liáwinaami'inaa jócai cawéni, ya chóque'e jiníni wéni, liáwinaami cawéniminaa nayá.

*Jesús íwa báaniu limáanalicau**(Mr 10:32-34; Lc 18:31-34)*

¹⁷ Liáwinaami Jesús lijínau liácoo iníjbaa lícu Jerusalén néerra'inaa, limáida báawachala lishínaa éewidenaicoo ya limá'ee nalí:

¹⁸ —Léjta icábau'ini, chócaja'a wáau Jerusalén néerraminaa, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleca, néentregaaminaa nuyá nalí náa'a sacerdotébiní wácanaica, ya nalí náa'a queéwidacani ley shínaa, máine'inaa arrúnaaca náiiinua nuyá, ¹⁹ ya néejuedaminaa nuyá nalí náa'a bájirra cáinabi ítesanaca, queéwique'e nacáida nacábau nuyá,

ya náiinueda nuyá, ya nacujáidaque'e nuyá cruz nácu; ne matálii éerri rícula nucáwiaminaujoo máanalicai yúcha.

Liá'a rusátani ruá'a Santiago ya Juan túwaca

(Mr 10:35-45)

²⁰ Natúwa náa'a Zebedeo éenibica, náajcha náa'a ruéenibica rurrúniu Jesúsru, jáiwa rutúyau lináneewai rusátaque'e liúcha áabai saícai.

²¹ Jesús sáta léemiu ruyá:

—¿Tána jiwówai?

Rumá'ee lirrú:

—Jiwána nawáacoo náani nuéenibica chaléeni jiwánacaalactalaca, nawáacoo báqueerri saícaquictejica ya báqueerri apáulicue jíajchau.

²² Jesús éeba'ee nalí:

—Iyá jócani yáa léenaa isátanica. ¿Ya éewaminaa isúfria chaléjta nusúfriau'inaa?

Néenee namá'ee lirrú:

—Wéewani.

²³ Jesús éeba'ee:

—Iyá yáawani'inaa isúfria lójta nuyá, ne liá'a wáairri'inaacoo nuémanacu saícaquictejica o apáulicueji, jócai arrúnaa nuyá yáa irrú, liyáminaa yáa nalíni náa'a nusálijinaa chúninica.

²⁴ Quéecha'inaami néemicaní náa'a áabi diez éewidenaicoo liájcha, jáiwa íiwirri nawówai náa'a chámataca léenajinaica. ²⁵ Ne Jesús máida nalí limá'ee:

—Léjta yáayu léenaani, náuibi náa'a jócani éebida Dios nácu, nawácanai wánacaleenai máashii náa'a nashínaa chóniwenaica, ya náa'a nawácanaica mawíni máanuica, saíctani wánacaala áabibi. ²⁶ Ne íibicha jócai éewa chácaarra. Arrúnaa báawatacani, íibicha iyá tánashia wówerri máanui limédacoo Dios náneewa, arrúnaa lisírbia quíninamaru. ²⁷ Ne liá'a íibicha iyá, tánashia wówerri quéechanacu saí'inaa, arrúnaa línda nawánacaala liyá. ²⁸ Iyá arrúnaa éenueda nuyá, báawita nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, jócai nuínu quéewique'e nasírbia nulí, nuyá ínuerri nusírbiaque'e nalí, ya máanali nuyá quéewique'e nuwáseda íchaba jíconaa.

Jesús chúni chámata matuúni

(Mr 10:46-52; Lc 18:35-43)

²⁹ Najiá'inaamiu nayá Jericó rícuca, íchaba chóniwenai náau Jesús íshiirricu. ³⁰ Chámata matuúni wáaineu nayáca iníjbaa éema nácu, néemi'inaami Jesús bésunacoo, namáidada'ee:

—¡Wawácali, David táqueerri, * carrúni jináata jicába wayá!

³¹ Náa'a chóniwenai nacáita nayá quéewique'e manúmata, ne nayá namáidada mawí cadánani:

—¡Wawácali, David táqueerri, carrúni jináata jicába wayá!

³² Néenee Jesús báruawai, limáida náa'a matuúnica lisáta léemiu nayá:

—¿Tána iwówai numéda irrú?

³³ Néeba'ee lirrú:

—Wawácali, wéejuaque'iu wacába báaniu.

* **20:30** David táqueerri", náa'a judiobinica jóca náa lijf'inaa quíninama litáqueerri liá'a rey David, bácairri liá'a Mesíasca, liá'a Cristoca ínuerri'inaaca; néenee líeni namáni nayá áani, jiyáwajani liá'a Mesíasca'.

³⁴ Jesús carrúni jináata licába nayái, jáiwa lidúnu natuí. Liyáalimi náa'a matuínica néewa nacába báaniu, ya ta náacoo Jesús íshiirricui.

21

Jesús wárroo Jerusalén néerra

(Mr 11:1-11; Lc 19:28-40)

¹ Quéecha'inaami urrúni nayá Jerusalénru, liá'a Jesúsca náa'a lishínaa éewidenaicoo yáajchau, náinu'inaa'ee áabai chacáaleerru jí'ineerri Betfagé, yéerri áabai dúuli yáajba jí'ineerri Olivos, Jesús bánua chámata lishínaa éewidenaicoo liájcha, ² limá'ee nalí:

—Yáau chaléeni lirrícula liá'a chacáalee rímica yéerri wajúntami. Néenimichu ínu runácujuo áabai burro nabájini rucúulee yáajchau. Iwáseada wáajooni índa nuljioni rucúulee yáajchaujoo. ³ Áicta báqueerri máni irrú já'a, imáwa lirrújuo, Wawácali rúnaani, liyáalimi léējuedanijoo.

⁴ Liéni bésuneerricoo quéewique'e licúmpliacoo léjta limáyu'u liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacumi, litána'inaamica:

⁵ “Imá nalí chóniwenaica yéenai lirrícú liá'a chacáaleeca jí'ineerri Sión: ‘Tcábateni, ishínaa Rey ínuerri liáacoo irrú, imíyayu, írrerri burro íta'aa, áabai burro rími, licúulee liá'a cuésherri cadúcunibee shínanaaca.’”

⁶ Néenee náa'ewoowai náa'a lishínaa éewidenaicoo naméda'ee lirrú léjta Jesús bánua'u nayá, ⁷ Natée'e ruá'a búroca rucúulee yáajchau, namáaca náabalau líta'aa, jáiwa Jesús wáa'ewoo líta'aa liá'a búroca.

⁸ Íchaba wérri chóniwenai. Áabibi nadáquinieda'ee nashínaa capa injbaa lícu, ya áabi nawíchueda'ee cushíbai báinaa ya áicuba náacai nadáquinieda injbaa lícu. ⁹ Náa'a chóniwenai yáainecoo libéecha ya náa'a ínuenai lishiirricu namáidada'ee namá'ee:

—¡Wáa lirrú saícai liá'a Rey David táqueerrimi! ¡Saícai wérri bájalanaa liá'a ínuerrica lijí'inaa nácu Wawácali! ¡Wáa lirrú cawéni wérri liá'a yáairri áacairra!

¹⁰ Jesús wárrua'inaa'ewoo Jerusalén rícula, quinínama chóniwenai chacáalee rícu sánaca nacáarralia'ewau, ya íchaba nasáta néemiu:

—¿Tána léji líáni?

¹¹ Néenee náa'a chóniwenaica néeba'ee:

—Léwa Jesús íiwadederri Dios chuáni, Nazaret saí wálierra yéerri Galilea rícu.

Jesús chúndeda liá'a temploca

(Mr 11:15-19; Lc 19:45-48)

¹² Jesús wárroo templo rícula, jáiwa lijéda náa'a wéndenai nayáca ya náa'a wénenai nayáca. Lináawida nashínaa mesa náa'a cámbianai nayá warrúwa chóniwenairru, ya náarrubai náa'a wéndenai palomas; ¹³ ya limá nalí:

—Á'a Dios chuáni íta'aa limá: ‘Núbana jí'ineerriminaa cuíta oración shínanaa', ne iyá médenaini áabai cuíta chaléjta canédibini íbana.

¹⁴ Narrúniu Jesúsru templo rícula, náa'a matuínica, ya náa'a macáwanica, jáiwa lichúni nayái. ¹⁵ Ne quéecha'inaami náa'a nawácanai sacerdotébinica ya éewidenaica ley shínaaca, nacába jócai nacába cáji

limédanica, ya néemi sáamanai máidada templo rícu, namá'ee: “¡Wáa lirrú saícai liá'a David táqueerrimi!”, jáiwa íiwirri nawówai éemiqui jini,
 16 ya namá'ee Jesúsru:

—¿Jéemi jiyá liá'a namáni náa'a sáamanaica?

Jesús éeba'ee nachuáni:

—Jajá, nuéemini. Ne ¿jócu iliá icábau Dios chuáni litániacta nanácu náani sáamanaica? Limá chá'a:

‘Náa'a sáamanai júbinica,
 ya náa'a quirrácuá újnbii,
 narrábaminaa saícai wérrí jirrújoo,’

17 Néenee limáaca nayái, jáiwa liáu chacáalee rícucai Betania néerra, libésuneda táayebee.

Jesús máandisierrí higuera jiní ita

(Mr 11:12-14,20-26)

18 Manúlacaiba, Jesús éejoo'inaami chacáalee rícula, jáiwa ínaishi lirrú. 19 Licába'inaami áabai higuera urrúni iníjbaa, jáiwa lirrúniu néerrai, ne línu liyáwoo libáinaa. Néenee limá higuérrari:

—¡Jiníminaa jéejoo jiá jítai mawiá!

Ne liyáalimi míishii liá'a higuéramica.

20 Nacába'inaami liá'a bésuneerricoo, nacáarruda'eewoo náa'a éewidenáicoo, nasáta'ee néemiu Jesúsru:

—¿Chíta quéewoo míishii higuérami madéjcanaa jini?

21 Jesús éeba'ee nalí:

—Ne yáawaiyi numá irrú, éebidacta yáawaiyi, ya jócu éejueda iwówau, jócai bábaujuta éewa iméda líeni numédani higuera yáajcha, éenaminaa iméda mawíyi liájcha líani dúulica imácta lirrú: ‘Cachéerra jichácau manuí yáacula’, ya cháminaa libésunacoo irrú. 22 Ne quinínama iyá isátacta i'óracoo ya éebidani, cháminaa limédacoo irrú léjta isátai'uni.

Liá'a wánacaalashi Jesús shínaa

(Mr 11:27-33; Lc 20:1-8)

23 Liáwinaami líani, Jesús wárroo templo rícula. Nácula léewida liyá néeni narrúniu lirrú náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica ya náa'a salínai judíobinica, nasáta néemiu wáni:

—¿Tána wánacaalashiyu jiméda léji líeni? ¿Tána yáa jirrú wánacaalashi?

24 Jesús éeba'ee nalí:

—Nuyá lécchoo nusáta nuéemiu iyá áabai chuánshi nácu: ¿Tána bánua Juan báutisacai, Dios o washiálicuenai? Ne éewacta éeba nu chuáni, nuyá lécchoo nuíwaminaa irrú tánashia wánacaalashiyu numéda léji líeni.

25 Jáiwa nachánau najútacoo nalí wáacuwai, namá'ee: “Ne wamácta lirrú Dios bánuani Juan, limáminaajoo walí: ‘Néenee, ¿ne tánda jócai éebida lirrú?’” 26 Jiní wéewaca wamá washiálicuenai, jiníwata cáarru wacába náa'a chóniwenáica, jiníwata quinínama éebidenai Juan táaniacala Dios chuáni rícujei.” 27 Jáiwa néeba'ee Jesúsru:

—Jócu wáa léenaa.

Néenee Jesús éebai:

—Ya nuyá cha já'a jóca nuéewa irrú tánashia wánacaalashiyu numéda léji liéni.

Liá'a licábacanaa nanácu náa'a chámata cúuleeca

²⁸ Jesús sáta'ee léemiu nayá:

—¿Chita liyáyu'u irrú léji liéni? Báqueerri washiálicuerri wáalierrri chámata licúuleu, jáiwa limá báqueerrirru: 'Nucúulee, jáu wáalee jitráawajaa nushínaa uva yáanaí ítala.' ²⁹ Jáiwa licúulee éeba'ee lirrú: '¡Jócu nuwówai nuáacoo!' Ne liáwinaami lipénsaa lirrúwoo báaniu, jáiwa liáwai. ³⁰ Jáiwa lisáljinaa yáau linácula liá'a báqueerrica, néenee limá lirrú chacábacanaa. Néenee léeba lisáljinaa chuániwai: 'Jajá, nusáljinaa, nuáaminaujoo.' Ne jócu liáwai. ³¹ ¿Tána náji náani chámataca méderri lisáljinaa liwówainica?

—Liá'a quéechanacu sáica, néeba'ee Jesúsru.

Néenee Jesús má'ee nalí:

—Yáawaiyi numá irrú, náa'a cóbrenai impuesto Romarru, ya náa'a rúbaca, wárruenai'inau Dios wánacaalactalaca liárrumirra'inaa iyáca. ³² Jiniwata Juan liá'a Bautistaca ínuerri léewida chítashia arrúnau'inau iyáqui jini, ne iyá jócu éebida lirrú; ne ta nája náa'a cóbrenai impuesto ya náa'a rúbaca éebidenai lichuáni. Ne iyá, áawita icába quinínama liáni, jócu éena ináawida iwiteu quéewique'e éebida lirrú.

Licábacanaa nanácu náa'a máashiicani tráawajadorbinica
(Mr 12:1-12; Lc 20:9-19)

³³ Jesús má'ee nalí: "Éemiu áabai licábacanaa báaniu: Báqueerri finca wácali, liáabana áabai shínaashi uva yáanaí ya ta lirrúcuéda litéejii, lichúni áabai yáarrushi limédacta'inaa vino, ya libárrueda áabai torre quéewique'e litúyacani lishínaa shínaashi. Néenee limáaca nalí liá'a cáinabi shínaashi áabi tráawajadorbinica, quéewique'e n-tráawajaacani ya nashirri lishínaa éenaar lirrú, jáiwa liáwai áabai viaje. ³⁴ Quéecha'inaami línucai éerri salírriquicta quinínama liá'a lishínaa shínaashica, jáiwa libánua áabi náa'a shírruedenai lirrú, nasátaque'e lirrú náucha náa'a tráawajadorbinica liá'a léena liá'a lishínaa shínaashica. ³⁵ Ne náa'a tráawajadorbinica, jáiwa nawína náaji náa'a shírruedenai lirrú: ya ta náinuéda báqueerri, ya náiinua báqueerri, ya báqueerri náinuéda íbayu. ³⁶ Néenee liwácali liá'a shínaashica, léejoo libánua mawí shírruedenai lirrú quéechasanami yúcha; ne náa'a tráawajadorbinica, jáiwa naméda náajcha léjta licábacanaa.

³⁷ "Ne liáwinaami ya ta libánua chúnsai licúuleewai, limá lirrúwoo: 'Yáawaiyiiminaa nucúulee cawáuntai ya páiderri lirrú.' ³⁸ Ne nacába'inaami licúulee ínuca, náa'a tráawajadorbinica namá nalí wáacoo: 'Léwa licúulee liá'a shínaashi wácalica, lé'inawaa máaquerri lirrúwoo liájcha liá'a shínaashica; wáinuani quéewique'e wamáacoo liájcha liáni cáinabica.' ³⁹ Jáiwa nawína jini, najéda shínaashi ítacha jini, ya ta náiinuaqui jini.

⁴⁰ "Ya chóque'e, jáicta línu liá'a shínaashi wácalica, ¿tána imá irrúwoowai tánashia liméda náajcha jinárra tráawajadorbini máashiinica?"

⁴¹ Néeba'ee Jesúsru:

—Jócuminaa carrúni jináata licába nayá, línuaminaa nayá limáashiicayu, ne táminaa liá áabi tráawajadorbinirru liá'a shínaashimica, yáaine'inaa lishínaa shínaashi éena lirrú, jáicta léerdi nawína lítai.

⁴² Néenee Jesús má'ee nali:

—¿Jócai cáji ilíá icábau Dios chuáni cáashta ita'aa? Limá'ee: 'Liá'a íibaca nacháaninimi náa'a camédacani cuíta, náawerriu íiba quéechanacu sáiyu.

Liáni limédani liá'a wawácalica, tándawa wayá cáarrudenaiu.'

⁴³ Jiníwata iyá yáasacalaca nuyá nuiíwa irrú, léedacala'inau yúcha liá'a Dios wánacaalactalaca, ya táminaa liá nalíni náa'a chóniwenaica namédenai léjta Dios wówainica. [⁴⁴ Ne linácu liá'a íibaca,* tánashia cáirriu linácula limáacani lishídanaamiyu, ne íibacta cáu báqueerri ita'aa, limédaminaa pucúpucunani.]

⁴⁵ Náa'a nawácanai náa'a sacerdotébini ya fariséobinica, néemi'inaami náa'a licábacanaa Jesús íiwadedani liyáca, jáiwa náa léena néemicani litáania liyá nanácu. ⁴⁶ Néenee nawówai nawína Jesús preso, ne cáarru nayá, jiníwata náa'a chóniwenai éebidenai Jesús báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni.

22

Licábacanaa linácu liá'a sáictacta nawówa liá'a cáserricoo (Lc 14:15-24)

¹ Jesús lichána litáania nalí báaniu, limá'ee nali: Nanácu náa'a chóniwenai jócai ríshibia Dios wánacaalactalaca chaléjta liwówau'u, nuá irrú áabai licábacanaa:*

² "Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí jicá'a liá'a báqueerri rey méderri áabai sáictacta nawówa cáserricoo licúlee shínaa. ³ Libánua lishínaa náa'a shírruedenai lirrú náaque'iu namáida náa'a nawánani ínuca, ne náani jócu nawówai náacuwei. ⁴ Léejoo libánua áabi lishínaa shírruedenai lirrú, licárgueda nali: 'Imá nali náa'a wamáidanica, jáica wanéa waméda iyacaishii. Nuwánacaala náiinua pacáa ya cuéshinai quéenanica, ya quinínama jái yácai; quéewiq'e náinu licásactalacoo.'

⁵ Ne náa'a náanicoo namáidaca jócu naméda nawánacaala. Báqueerri néena yáau lishínaa cáinabi ítala, báqueerri yáau liwéndaque'e lishínau, ⁶ ne náa'a áabica jáiwa nawína náa'a shírruedenai reyru, jáiwa náiiueda jini cáashia náiinua nayá. ⁷ Néenee liá'a reyca íwirri liwówa bájiala, jáiwa libánua lishínaa soldado náiinuaque'e'inaa cáiiuacanica ya néema nashínaa chacáalee. ⁸ Jáiwa limá nali náa'a lishínaa shírruedenai lirrú: 'Quinínama jái yácai cáserrí'inaacoo, ne náa'a wamáidanica jócani sáicanata ínuca. ⁹ Yáa namówai iyá, cáaye

* **21:44** Liá'a íiba liyáwa Jesús, náa'a chóniwenaica, nayáwa yáasacalalai Jesús, nayáwa licástigaani'inaa. * **22:1** Linácu líani licábacanaa, liá'a reyca iyaderri liyá Dios, ya liá'a licúlee liá'a reyca iyaderri liyá Jesús; ya náa'a cashírruedacanica o catéecanica rey chuáni, iyadenai nayá náa'a cáiiwadedacani Dios chuáni, báawitami léji liá'a Juan Bautístaca.

Náa'a namáidanica quéecha, iyadenai nayá judiobini nacháni Dios máidau nayá. Náa'a namáidanica liáwinaami, iyadenai nayá quinínama áabi chóniwenaica, mawí náa'a jócani judiobini narríshibia liá'a Dios máidau nayá. Liá'a íibalashica iyaderri liá'a machácanica.

cawéni mawí, imáida quinínama náa'a tánashia íinuni nácuí cáserricoo.'
 10 Náa'a shírruedenai lirrú liá'a nawácali saíctacta nawówa, najíau cáaye rícula, jáiwa náawaqueda quinínama náa'a náiinuni nácu, náa'a máashiinica ya náa'a saícanica, jáiwa cashiámu chóniwenaiyu liá'a cuitaca.

11 "Jáiwa liwárrua'inaamiu liá'a reyca licába náa'a namáidanica fiestarru, ya licába báqueerri washiálicuerri jócai yáau íibalashi rícu liwárruaque'iu nacásactalacoo. 12 Liá'a rey sáta'ee léemiu: 'Nujúnicaí, ¿chíta quéewoo'u jiwárruacoo áji áani, jiyá jócai íinu íibalashi cáserricoo shínanaaca?' Ne liá'a washiálicuerrica manúma'ee liyá. 13 Néenee rey má'ee nalí náa'a shírruedenai mesa nácula: 'Ibáji líiba ya licáaji, yúca bináawala catáwacatalaca, néeniminaa lícha lirrúwoo líámueda léu cáiwinaa.' 14 Jiniwata Dios máida íchaba chóniwenai, ne aulabaniminaa náa'a liwínanica."†

Nanácu náa'a impuestoca
 (Mr 12:13-17; Lc 20:20-26)

15 Liáwinaami líani, náa'a fariséobini nacúmida yáacau, quéewique'e nawána Jesús cácoo áabai máashictaca, quéewique'e néewa náa lijíconaa. 16 Néenee nabánua'ee áabi nashínaa chóniwenai náajcha, náajcha náa'a chóniwenai Herodes shínaaca, quéewique'e namá lirrú:

—Quéewidacai, wáa léenaa jimánica yáawaiyi, ya jéewidacala yáawaa léjta Dios wówau'u wayáca, jóca jiméda nawánacaala náa'a chóniwenai léjta namáyu'u, jiniwata jócai jicába náa'a washiálicuenai máanuini cábacoo, áabebactani jicábaca.‡ 17 Jíiwate walí, chítashia jimáyu jini: ¿Sáicai wérrí wapáidacta impuesto lirrú liá'a romano wácali jí'ineerri César, o jócuwee wapáida?

18 Jesús, yá'inaami léenaa nashínaa nawítee máashiica natéenica, limá'ee nalí:

—Chámai wítee, ¿Tánda imáaca nulí trampa? 19 Íyada nulí liá'a moneda ipáidaniyu impuesto.

Jáiwa naínda lirrúí áabai moneda jí'ineerri denario. 20 Néenee Jesús sáta léemiu nayái:

—¿Tána náani léji líeni yáairri moneda nácu, ya lijí'inaa tánerricoo áani?

21 Néeba'ee Jesúsru:

—Liwácali liá'a Romaca, jí'ineerri César.

Néenee Jesús ma nalí:

—Ne yáa lirrú liá'a Roma wácalirru liá'a lisátanica, ya yáa Diosru liá'a lisátanica.

22 Néemi'inaami liá'a Jesús mánica, jáiwa nacáarrudau néemiqui jini, ne lishínaa léebau'u jócu línda náa lijíconaa.

† 22:14 Dios narrícue náa'a téene lichuáni limáida quinínama chóniwenai nasíguiaque'e liyá ya nayáque'e léjta liwówau'u, íchaba nacháani liá'a limáidau nayá, áabi báawita narrishibia liyá, jócani yáa léjta liwówau'u; quinínama náani jócani líniwa. Ne náa'a ríshibiani liá'a limáidauca, ya narrépintiau ya nayá léjta Dios wówau'u, nayáwa náarra líniwanica. ‡ 22:16 Náa'a fariséobini ya náa'a chóniwenai yáainai áabenama náajcha, namá nalíwoo jócala arrúnaa napáida impuesto Roma wácalirru, jócta nalí náa'a judíobinica; ne néenaa náa'a chóniwenai lishínaa liá'a Herodes Antipas, limáacani nalí liá'a nawácanai náa'a Romanoca, namá nalíwoo jócubecha napáida impuesto judíobinirru, jócta lirrú léji liá'a Roma wácalica.

*Nasáta néemi linácu liá'a nacáwiactacoo**(Mr 12:18-27; Lc 20:27-40)*

²³ Liyáali éerrimi, áabi chóniwenai jí'ineenai saduceobini, náau nacába Jesús. Náa'a saduceobinica namá'ee jini nacáwiactau náa'a máanalínica; tánda náiiwa Jesúsru liá'a bésuneerrimiteu náiiibi:

²⁴ —Quéewidacai, Moisés máirrite báqueerricta máanali, ya jócu limáaca licúuleu, léenajirri arrúnaa liwína líinu ruá'a máanali íinirri, liáque'e licúulee liá'a léenajirri máanalica, quéewique'e náa'a chóniwenai nacába léjta licúulee liá'a máanalica. ²⁵ Ne saícai, áani wáibi, áija'a siete néenajinai wáacoo. Liá'a natátanica lédate líinu, jáiwa máanali jini. Ne jócala liwáalia licúuleu, limáaca ruá'a máanirruuca léenajirri líshimirru. ²⁶ Chacábacanaa libésunacoo líshimica, ya liáwinaami matálitai yáajcha, ya chacábacanaa cáashia máanali náa'a sieteca néenajinai. ²⁷ Ne liáwinaami quinínama máanali lécchu ruá'a ínetoomica. ²⁸ Ne saícai, jáicta nacáwiawai náju náa'a máanalínimica, ¿tána'inaa chúnasai rúnirri róju ruáni ínetooa, jiniwata quinínamanimi rúnirrica náani siete néenajinai yáacau?

²⁹ Jesús éeba'ee nalí:

—Iyá yúquenai yáca, jiniwata jócani yáa léenaa liá'a Dios chuánica, jini icúnusiacala lécchoo Dios wítee quéewique'e licáweda máanalini.

³⁰ Jáicta máanalínimi cáwiaujoo, náa'a washíalicuenai ya náa'a íinaca jócuminaa nacásau mawiá, ne cháminaa nayá léjta ángelbini yáainai áacairra. ³¹ Ne nanácu náa'a máanalini cáwienai'inaacoo, ¿jócu ilíá iyá Diosja chuáni limáctaca: ³² 'Nuyáwa liá'a Diosca Abrahám shúnaaca, ya Isaac ya Jacob'? ¡Ya Dios jócai máanali shúnaa, Dios nashúnaa náa'a cáwinica, áawita máanalini nayá cáwiniyaca!

³³ Néemi'inaami liéni, náa'a chóniwenaiaca nacáarrudau namáacacoo néemi Jesús éewidacala.

*Liá'a wánacaalashi mawíyi cawénica**(Mr 12:28-34)*

³⁴ Náa'a fariseobinica náawaca'eewoo ná'inaami léenaa Jesús wána manúma namáacacoo náa'a saduceobinica. ³⁵ Ne báqueerri néenaa náa'a quéewidacai ley shúnaaca, quéewique'e limáaca áabai trampa Jesúsru, limá'ee:

³⁶ —Quéewidacai, ¿tánawa wánacaalashi mawíyíi cawénicai líta'aa liá'a leyca?

³⁷ Jesús má'ee lirrú:

—'Canúnaa jicába Jiwácali Dios quinínama jiwówa yáajchau, ya quinínama jicáwica yáajchau, ya quinínama jiwítee yáajchau.' ³⁸ Léwa mawí cawéníyi liéni ya quéechanacu saí wánacaalashica. ³⁹ Ya liá'a áabaica atéwai chacábacanaa léjta liáni; limá cha: 'Canúnaa jicába jiyáccchuniu léjta canúnau'u jicába jiyá jájju.' ⁴⁰ Liéni chámai wánacaalashica§ léwa cawénii ley íta'aa, ya le néewidau'unaa íiwadedenai Dios chuáni báinacu.

*¿Tána rícueji línu léju liá'a Mesíasca?**(Mr 12:35-37; Lc 20:41-44)*

§ **22:40** Áabai cábacanaa quéewique'e wamá liáni: 'Báqueerricta méda náani chámaica Wánacaalashi, méderri liyáca quinínama náa'a áabica wánacaalashica'.

41 Nácula náawacau újnibi náa'a fariséobinica, 42 Jesús sáta'ee léemiu nayá:

—¿Chíta imá irrúwoo jíní linácueji liá'a Mesíasca? ¿Tána nasáljininaa báinacu sáimi rícueji línuu?

Néeba'ee lichuáni:

—Ínuerri wawérrinaimi David éenibi rícueji.

43 Néenee Jesús má'ee nalí:

—¿Ta quéewoo Espíritu Santo wítabee rícueji, David, limá lirrú nuwácali? Jiniwata David má'ee:

44 'Dios má'ee nuwácalirru liá'a Mesíasca:

Jiwáayuu nuéema nácu sáicaquictejica, cáashia numáaca jijnai jíiba yáajbeji quéewique'e naméda léjta jiwówau'u.'

45 ¿Chíta géewau Mesías ínu David éenibi rícueji jíní, Davidmija ma lirrú nuwácali? Néenee liá'a Mesías jócai éewa báacai David táqueerrica. Liyá arrúnaa mawí cawénica David yúcha.

46 Jini éeneerri léeba áabai chuánshi lirrú, ne liyáli éerrimi, jini yáairri liwówau lisáta léemiu mawiá jini.

23

Jesús liá najiconaa náa'a fariséobinica ya quéewidacani ley nácu
(Mr 12:38-40; Lc 11:37-54; 20:45-47)

1 Liáwinaami quinínama liáni, Jesús má'ee nalí náa'a chóniwenai ca ya lishínaa éewidenai coo liájcha: 2 "Náa'a quéewidacani ley shínaaca ya fariséobini, wáalianai néewidaque'e ya náiiwa Moisés shínaa ley. 3 Tándawa éewida nalí iyá ya iméda quinínama liá'a namánica; ne u'iwína nawítee, jiniwata nayá namá áabai chuánshi, ne nayá naméda áabai. 4 Éewidenai wánacaalashi nácu liá'a tráawajui wérrí naméda'inaa, ne nayá jini wérrí namédani nacúmpliani'inaa; chaléjta liá'a méderri cadúcuni máanui wérrí, náaque'ini naséjcu ita'aa náa'a áabica, ne nayá jócai nawówai nadúnu báju nacáajiyu. 5 Quinínama naméda liéni quéewique'e chóniwenai cába nayá. Chacábacanaa, nabústani natéeca nanáni ita'aa ya naná nácu Dios chuáni, tánerriu ya naníquini náusacai rícuu nabájidani naná nácu manújirrai cínca ímanaayyu; ya nabústa nasúwaca náabalau sáictai díirrirri lichílinaa máanui yáajchau manújirrai númacua. 6 Wówenai nawáalia náarru sáictacta'inaa náayactaca, ya yáarrubaishi quéecha nácu sáica ya cawéni wérrí sinagoga rícu, 7 ya wówenai quéewique'e chóniwenai ta nalí cawáunta cáaye rícuba ya namáque'e irrú quéewidacani ca.

8 "Ne iyá jócani arrúnaa iméda liáni, quéewique'e chóniwenai máida irrú quéewidacani ca, jiniwata iyá quinínama éenajinai wáacoo, wáalianai bácairrimi quéewidacai. 9 Ya iyá u'imá áabirru nusáljininaa cainabi ita'aa sánaca, jiniwata iyá wáalienai bácairrimi isáljininau: Liá'a Dios yáairri áacairra. 10 Jini imédacala quéewique'e namá irrú wawácali, jiniwata nuyá Cristo bácairrimi iwácalica. 11 Bácainaa iyá wówenai quéewique'e Dios cába iyá cawényu, arrúnaa ishírrueda nalí náa'a áabica. 12 Jiniwata liá'a mawí máanui médacoo jiyá jájiu, léwa jini'inaa wéni líerra; ne liá'a imíyái médacoo, liyá'inaawa máanui líerra.

13 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wítee!, báyeenai linúma liá'a Dios wánacaalactaca, quéewique'e jócu néewa nawárruacoo náa'a áabica. Jiní iwárruacalau iyá jájiu, jiní índaca nawárruacoo náa'a wówenai namédacani.

[14 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wítee!, jiniwata éedacala rúbana náa'a máanirriuca, ya quéewique'e áabi pénsaa saíca inácueji, imédaca oración machénii. Tándawa linácu jiliéni irrishibiaminaajoo máanui wéerri liá'a carrúnataica.]

15 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wítee!, iyá iméda quinínama liá'a éenanica, quéewique'e igáanaa báqueerri irrúwoo, ne jáicta inísa imédaqui jini, imédaminau liá'a chóniwerrica, chámaichu mawí saícaminaata liácoo infierno rícula, chaléjta iyá jájiu.

16 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, jicá'a náa'a matuínica jinedenai náa'a chóniwenaica!, imá'ee: ‘Báqueerriicta liméda áabai promesa, lijúracoo templo nácula, jócai'inaa cawéni lirrú; jócta liméda liá'a limánica, ne ta lijúractau oro nácu yáairri templo nácu, néeneeminaa ta cha cawéni lirrújani.’ 17 ¡Iyá mawíteeni ya léjta matuíní! ¿Tána mawí cawénicai: liá'a óroca o léwee jiliá'a templo, wáneerri oro máacacoo madúnucunai Diosru? Arrúnaa yáa léenaa liá'a templo mawí cawénica.

18 Iyá máinai lécchoo: ‘Báqueerriicta ma liá'a limédani'inaa, lijúractau altar nácu, jócai'inaa cawéni lirrú; ne ta lijúractau ofrenda yáairri altar ita'aa, néeneeminaa ta cha cawéni lirrújani.’ 19 ¡Matuíní! ¿Tána mawí cawénicai, liá'a ofrendaca o léwee jiliá'a altarca, wáneerri ofrenda máacacoo madúnucunai Diosru? Arrúnaa yáa léenaa liá'a altar mawí cawénica. 20 Ya liá'a júlerriicoo altar nácu, jócaita bábajuta júracoo altar nácu, limédani liyá quinínama yáairri altar ita'aa; 21 ya liá'a júlerriicoo templo nácu, jócaita bábajuta júracoo liyá templo nácu, ne jóctata lécchui Dios wánacai liá'a yáairri néeni. 22 Ya liá'a júlerriicoo éerri nácu, júlerrii* liyáca Dios yáarrubai nácu, ya Dios nácu, wáairricoo liyá liárrubai ita'au néeni.

23 “¡Ái iyámi, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaa ya fariséobinica, chámainsi wítee!, shírrenai Diosru quinínama ishínaa banácali éenaa diezmoyu, áawita banácali piítui léjta menta ya anís ya comino éenaani yáaca, ne jócani méda liwánacaala liá'a néewidauca mawíyii cawénica ley shínaaca, léjta liá'a imédau'u saícai quinínama, ya carrúni jináatau jicá'a áabi ya síguia machácanii iwítee. Léwa arrúnaa iméda liérta, jiní imáacacala liá'a áabata lécchoo. 24 ¡Iyá, cajinedacani matuíní, jinedenai chóniwenai wítee, iyá léjta náa'a jíchuenai malíwi, quéewique'e jócu íya irrúwoo wáni, ne jócai yáa léenaa íyau'u áabai cuésherri caméeyu máanui!

25 “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacánica ley shínaa ya fariséobinica, chámainsi wítee!, iyá léjta náa'a méetuedenai baso

* 23:22 Jesús táanierrí cadánaniyu nalí náa'a quéewidacánica ley nácu ya nalí náa'a fariséobini, linácueji náa'a wíteeshi mawíteeca linácueji liá'a najúrauca namáaque'e yáawaiyiica nacúmpliajani liá'a namánica, ne mawí saícaca nacúmpliaque'ini.

ya mitájia iteeji, quéewique'e nacábacoo majíconaaniyu chóniwenai náneewa, ne liwówa lícu cashiámui liyú liá'a quinínama inédunica, ya liá'a éedani áabi wójunaa iteeji yawíquica iyá. ²⁶ ¡Fariseo matuíyii: quéechanacu iméetueda baso rícu, cháque'e cábacanaa masácula líteeji léchhoo!

²⁷ “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaa ya fariséobinica, chámainsi wítee!, cháni cábacanaa léjta liá'a máanalini yáarrui nasáquedani líta'aa, saíctai líteeji, ne iwówa lícu léjta liá'a máanalini yáarruica cashiámui iyájimiyu ya íchaba cacháninabee lírricu.

²⁸ Cháwa cábacanaa iyá jírra: íteeji íyada jíca'a náa'a saícáni chóniwenai náneewa, ne iwówa lícu cashiámui ya liyú liá'a íchálujuedauca ya áabata máashii máwí.

²⁹ “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wítee!, médenai nayájide yáarrui saíca náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu, ya ichúni cuíta júbini rimi cachílinani náa'a chóniwenai saícanimica, ³⁰ ya ta imácai: ‘Wayáquictactai liyáali éerrimi cáwi'inaami wawérrinaibimi, bócinataa wayúda náiihua náji náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu.’ ³¹ Chái cábacanaa iyá íiwactani néenibimica ya quéewidacani náa'a ínuenaimi náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacumi. ³² ¡Inísa imédacani, náa'a iwérrinaibimi nachánanimi naméda báinacu!

³³ “¡Iyá máashiini wérrí! Iyá carrúnatani wérrí chaléjta náa'a áaica wáalierrí veneno. ¿Iyá pénsenai jócu yáau infierno rícula chalée'i Dios cástíagatala'inaa náa'a chóniwenai máashiinica? ³⁴ Linácu jiliéni nubánuaminaa irrú áabi cáiiwadedacani Dios chuáni, cawíteenica, ya náa'a quéewidacanica. Ne iyáminaa ínuaminaa néenajoo ya icuájida nayá cruz nácu néenaa nárra náiihuaque'ini, ya áabi nabásedami'inaa nayájoo sinagoga rícu, ya táminaa icánaqueda nayájoo chacáalee jútáincho. ³⁵ Cháminaa línu inácujuo carrúnatai wérrí, linácujei quinínama náa'a chóniwenai saícáni náiiuedanimica, rícuete náiihua Abel majíconai, cáashia Zacarías Berequías cúleee, liá'a ínuanimica templo rícu altar éema nácu. ³⁶ Ne yáawaiyi numá irrú, liá'a carrúnatai wérrica quinínama'inaa líáni nacáminau nanácu náani chóniwenai chóque'e sánaca.

Jesús ícha Jerusalén nácu (Lc 13:34-35)

³⁷ “¡Chóniwenai Jerusalén rícu sána, chóniwenai Jerusalén rícu sána, ínuenai náa'a íiwadedenai Dios chuáni ya náa'a ínuedaniami íibayu náa'a índenaimi nalí náiiwa Dios chuáni libánuacala nayá! ¡Chíta máanabachu nuwówai nuáawaqueda nayá jéenibiu, léjta ruá'a cawáamaica yáawaquedau ruéenibiu rubáinaa yáajabalau, ne nayá jócáni wówai! ³⁸ Ne icábate, liá'a íibanaca† máaquerrí'inau juíshi jinícta'inaa yáairri; ³⁹ ne numá irrú, liáwinaami líáni éerrica, jócuminaa éejoo icába nuyá máwí, cáashia imáca: ‘¡Saíctai wérrí liá'a ínuerrica líji'inaa nácu liá'a wawácalica!’ ”

† **23:38** Ne jíibanaminaa cájbami táneerri liyá templo nácu, macáshitaque'e nayá judíobini yáajcha Dios yáajcha chaléjta náa'a chóniwenai nawínanica. Quéecha'inaa judíobini cháani liá'a Jesúsca, léji liá'a macáshitaimica lisúbirriawai, néenee limáacau bácai liá'a temploa.

24

Jesús úwa linácu liá'a templo máanui cárralerrí'inaacoo
(Mr 13:1-2; Lc 21:5-6)

¹ Quéecha'inaa Jesús jiácoo templo máanui rícuha, ya yáairriu liácoo, néenee narrúniu lirrú náa'a lishínaa éewidenacoo, nachána náyada lirrú náa'a lishínaa cuítaca máanui liá'a templo. ² Néenee Jesús má'ee nalí: ¿Icába quinínama liáni? Yáawaiyíi numá irrú, náani úba máanuica templo shinanaaca, jócani wérrí'inaa máacau nayáca nátaba wáacoo. Quinínama cárralerrí'inau.

Liá'a bésuneerrí'inaacoo libéecha jóctanaa amáarra quinínama éerri
(Mr 13:23; Lc 21:7-24; 17:22-24)

³ Jáiwa náawai lítala liá'a dúuli jí'ineerri Olivos, Jesús wáairriu náajcha náa'a éewidenacoo liájcha, ya narrúniu lirrú náa'a éewidenacoo liájcha nasátaque'e néemiú báawachala:

—Wawówai jiíwa waláni chacálitashia libésuna léji liáni. ¿Tánashia jíyada licábacanaajoo jáicta jéejoo jíinucojoo, ya amáarractala'inaa liá'a éerrica?

⁴ Jesús éeba'ee nalí:

—Cáwiwa yúchaujoo jiníbeeche chálujuedeerri iyájoo. ⁵ Jiníwata ínujoo íchaba nují'inaa nácu, nanúma yúwicau nunácueji, namájoo: 'Nuyáwaa liá'a Mesíasca', ya nachálujueda'inaa íchaba chóniwenaijoo.

⁶ Néenee éemijoo liwítama urrúni léju liá'a jináwiucojoo áani ya déecuhejjoo; ne úwa icáarrudaujoo, Dios ma arrúnaa cha libésunacoo; ne máayabaca, jócai amáarra újnibi. ⁷ Níwata náa'a chóniwenai áabai cáinabi íta sánaca, náiihua yáacau najúnta, ya bájirra cáinabi, ínuua yáacau bájirra cáinabi júnta; ya ínuminaajoo inaaishijoo, ya cáinabi cúsuminau matuínaami. ⁸ Ne quinínama liáni píitui rími cáiwibeeche quéechanacu sái'inaa nalí náa'a chóniwenai; néenee libésunauminaajoo áabata máashiica liwánaminaa íchaba cáiwibee.

⁹ “Néenee néējuedaminaa iyájoo náiiuuedaque'e iyá; ne áabata náiiuaminaa iyájoo, ya quinínama chóniwenai máashiiminaa nacába iyájoo nunácueji. ¹⁰ Liyáali éerriminaajoo íchaba chóniwenai namáacaminaa liá'a néebidauca, máashiiminaa nacába yáacacoojoo, ya íchabaminaa táania nanácu wáacoo. ¹¹ Náyadaminaajoo íchabaminaa cáiiwadedacani Dios chuáni jócai yáawaiyi, ya nachálujuedaminaa íchaba chóniwenai; ¹² íchabaminaa máashijoo, tándawa íchaba chóniwenai jócu caníinaa nacába áabi. ¹³ Ne náa'a máaquerri liwówau Dios nácu mamáarracaa, nayáminaajoo Dios wásedajoo. ¹⁴ Náiiwaminaa linácu liá'a chuánshi saícaica, linácu liá'a Dios wánacaalau'uca quinínama cáinabi ítala, quéewique'e quinínama chóniwenai yáa léenaa. Néenee ta ínuminaa amáarraqui jíni.

¹⁵ “Liá'a úwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Daniel, litána linácu liá'a lijíconaa cacháninaí wérrica. Jáicta icába jíni o éemicani á'a yáarruishi majíconai rícu —liá'a líerrica, liá léenaa—, ¹⁶ néenee tánashia yáainai Judea shínaa cáinabi ítala, quéewique'e nacánacacoo dúuli úbirra. ¹⁷ Tánashia yáairri áacai líbana ita'au, ujíurrucco jíjéda jishínau cuíta lícuha; jíá namówai ujíwárruau cuíta lícúla; ¹⁸ ne tánashia yáairri bacháida lícu, ujéejoo wíttau liáwaqueda líbalau. ¹⁹ ¡Carrúni jináata náa'a ínaca liyáali éerrica yáawirricuenaica, o náa'a júbinini

éenibi írrenaica! Níwata tráawajui wérrí náucha namánicoo. ²⁰ Isátau Dios yúcha, jócubecha ijíáu icánacacoo uniábi yáaji, jiní éerdi nawówa íyabactacoo; ²¹ Jiniwata línuminaa áabata carrúni jináata máanui wérrí, jiní cháí cábacanaa rícue cáinabi, cáashia chóque'e, jiní liyácala liáwinaami. ²² Ne jóctata Dios wána chúcu éerri jilierra, jinícata wásedeerriwai; ne liwánaminaa chúcucani nanácueji'inaa liwánanica.

²³ “Néenee áabi mácta irrú: ‘Icábateni Mesías liéni yáa áani,’ o namáweeca, ‘icábateni liá'a yáa á'a’, u'éebidani u'iméda liwánacaala. ²⁴ Jiniwata náiinuminaa náa'a Mesías jócai yáawai, ya náa'a íiwadedenai Dios chuáni jócai yáawai; ya namédaminaa máanui wérrí licábacanaa ya jócai nacába cáji, quéewique'e néewacta nachálujueda áawita náa'a éebidenai Dios winanica. ²⁵ Tándawa nuíwa irrúni libéecha libésunacoo. ²⁶ Tándawa, namácta irrú: ‘Icábateni, liá'a Mesías yáa á'a, jiníctala yáairri’, uyáu néerra; o namáwee irrú: ‘Icábateni, libáyau áani’, u'éebidani. ²⁷ Jiniwata jicá'a áabai éenu cámarraa liquénacta cáiwia jíáctejcoo cáashia liwárractalacoo, cháwa cábacanaa jáicta nuéjoojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ²⁸ Jiniwaa táshia máanalini máashiicaimi yáctami jiní, néeni wáachuli yáawacau. Chacábacanaa, jáicta icába náani señalca, quinínama éewa yáa léenaa yáawaiyiyu nuyá ínuerri'inaa madéjcanaa.

Léejuactacoo Washiálicuerri Dios Cúuleeca

(Mr 13:24-37; Lc 17:26-30,34-36; 21:25-33)

²⁹ “Cawíquinta libésunacoo liá'a éerri cacháninai wérrica, liá'a cáiwiaa lichácaminau catáwacanaa, ya quéerrica jócuminaa ruá rucáamarrau, ya sáalii cáinenau áacaiji, ya espírítu wánacaleenai áacai éerri rícu nachéchinaminau. ³⁰ Néenee nacábaminaa áacairra nácu, liá'a licábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nacáarrudaminau bájjala náa'a quinínama chacáalee yáairri cáinabi íta'aa, náichaminaa ya ta nacába nuyá washílicuerri Dios Cúuleeca, ínuerri sánai íibi éerri íteeji quinínama máanui nudánani yáajchau núcáamarrayu. ³¹ Ya nubánuaminaa nushínaa ángelbiníu, quéewique'e náiinua cadánani trompeta, quéewique'e náawaqueda náa'a Dios wínanica quinínama yáainai éerri rícu, ya náa'a yáainai cáinabi íta'aa cáiwia jíáctejcoo cáashja cáiwia wárruactalacoo.

³² “Éewidau linácu liéni áicuba higuéraca: Jáicta icába wáalii libáinaa ya icába libáinaa páquiaco, yáa léenaa jáica urrúni camuí.* ³³ Cháwa cábacanaa, jáicta icába quinínama liáni, bésuneerricoo, yáa léenaa jáica urrúni nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ³⁴ Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama libésucala'inau liéni, jóctanaa máanalí náani chóniwenáica liyáali éerri sánaca. ³⁵ Iyá éewenai iyá yáawaiyiyu quinínama liáni numáni irrú bésuneerri'inau. Liá'a éerrica ya cáinabi amáarra'ináa, ne liá'a nuchuánica jócainaa arrúnai'ináa cúmpliaco.

³⁶ “Ne liá'a éerrica, ya liá'a hóraaca jiní yáa léenaa, jiní áawita náa'a ángelbinica yáainai áacairra, báawita Licúulee. Báairrimi liá léenaa liá'a lisálijinaaca.

³⁷ “Léjta libésuna'inaami Noé éerdimica, cháwa cábacanaa lécchoo jáicta nuéejoojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ³⁸ Ne liyáali éerrimi libéecha liá'a unésaca wérrica, cáashia Noé wárruacoo barco rícula,

* **24:32** Cháwa'ee israel shínaa cáinabi íta'aa.

náa'a chóniwenaica náaya ya náirra ya nacásau, jócani édacaniu Dios nácu. ³⁹ Ne á'a jócta naméda nayácani, línu léji liá'a unésaca wérrimica, jáiwa litée quinínama nayái. Chái cábacanaa'inaa nacárrudau jáicta nuéejojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ⁴⁰ Ne liyáali éerriminaa, jócu nutée quinínama chóniwenai áacairra, bácai rími náa'a éebidenai nunácu, léjta líni: Chámata washiálicuenai yáaminaa nayá bacháidala, báqueerriminaa natée liyájoo, ya báqueerriminaa namáaca liyájoo. ⁴¹ Chámata ínaminaa júli nayá molino rícueji, báquetoaminaa natée ruyájoo, ya báquetoaminaa namáaca ruyájoo.

⁴² "Arrúnaa cáwi iyá iyáca, jiniwata jócai yáa léenaa liá'a éerri táshia línu liá'a iwácalica. ⁴³ Ne yáa léenaa linácu líani, báqueerri cuíta wácali yáctata léenaa táshia hóraa táayebée línu liá'a canédica, linéduca, cáwicata liyá cáí jócata línda liwárruacoo líbana licúlai linéduca. ⁴⁴ Tándawa, iyá lécchoo arrúnaa iyá sáica; jiniwata nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca ínuerri'inaa jócta inénda iyácani.

*Liá'a tráawajador sáicaica ya tráawajador máashiica
(Lc 12:41-48)*

⁴⁵ "¿Tánawa léji liá'a tráawajador sáicaica cáwi wítee yáca, jáicta liwácali limáaca lirrú cuíta ísana yáaca, quéewique'e licábateda áabi ya liá náaya léerdictaca lécchoo? ⁴⁶ Sáicta liá'a tráawajador liwácali máacani, jáicta línu linácu méderri liyá léjta limáyu lirrú sáictaminaa liwówa liá'a liwácalica. ⁴⁷ Ne yáawaiyi numá irrú, liwácali máacaminaa lirrú quinínama liá'a lishínaaca licáaji rícu. ⁴⁸ Ne liá'a tráawajador máashiictani, ya lipénsaa lirrúwoo liwácali déecudacalau ⁴⁹ ya ta lichána máashii náajcha náa'a áabi tráawajadorbinica, ya ta liwína yáacacoo náajcha camáiwanaica líya náajcha ya líirracaa, ⁵⁰ liyáali éerri jócta linénda liyácani, ya áabai hóraa jócta liá léenaa, línuminaa liá'a liwácalica ⁵¹ ya táminaa línueda liyájoo, carrúni jináataminaa liméda liyájoo léjta náa'a chámai wítee. Néeneeminaa líchajoo ya liámuedaminaa léujoo licáichajoo.

25

Liá'a licábacanaa nanácu náa'a diez miyácanai

¹ "Numá irrú áabai mawí linácu liá'a liyáali éerri jáicta nuéejojoo áaqueji léjta rey. Íchaba chóniwenai namá'ee nacúnusiaca nuyá, nabésunaaminau léjta nabésu náa'a diez miyácanai áabai sáictata nawówa nacásactacoo. Náa'a miyácanai nawína nashínaa lámparau acéiteyu sáica, jáiwa najíau nashínaa cuíta najúntedaque'e liá'a nashínaacoo, ya natáleda liyá licásactalacoo. ² Cinco néenaa mawíteeni, ya cinco cáwini wítee. ³ Náa'a mawíteenica natée nashínaa lámparau, ne jócu natée aceite nacámushedaque'e báaniwani; ⁴ ne ta nája náa'a cawíteenica, natée nashínaa aceite botella rícu ya nashínaa lámpara. ⁵ Ne lidécudacalau línu liá'a nashínaacoo, jáiwa cadájuni nayái quinínamai, ya ta namáacai. ⁶ Ya wówai'inaami béewami táayebée cáí, jáiwa néemi namáidadaca: 'jái línu chéjirra nashínaacoo! ¡Ijáiýu irríshibiacani!' ⁷ Quinínama náa'a miyácanaimica nabárruau, jáiwa nachána nachúndadani nashínaa lámparau. ⁸ Néenee náa'a cinco mawíteenica, namá'ee nalí náa'a cinco cawíteenica: 'Yáa walí

píitui ishínaa aceite éenau, jiníwata washínaa lámpara cháqueneu nayáca.' ⁹ Ne náa'a cinco miyácanai cawíteenica néeba'ee: 'Jóca, jiníwata jóca léenaa walí jiní irrú. Mawí cawénica yáacoo chaléeni nawéndactalacani iwénique'e irrúwoo iyá jájiwani.' ¹⁰ Ne nácula náa'a cinco miyácanaica náau nawéni aceite, jáiwa líinu léji liá'a nashínaacoo, ne náa'a cinco cawíteeninica nawáaroo liájcha boda rícula, jáiwa cuíta núcaca báyeerriwai. ¹¹ Ne liáwinaami náinu náa'a áabi miyácanaimi namá'ee: '¡Wawácali, wawácali, jiméecu wáajaba cuíta núcaca!' ¹² Ne léeba'ee nalí: 'Ne yáawaiyi numá irrú, jócai nucúnusia iyá, tándawa jócai numéecu cuíta núcaca.'

¹³ "Cáwi iwítee yáca, jiníwata jócai yáa léenaa, tánashia éerri rícu, ya hóraa nuíinui. —Jesús má'ee.

Liá'a licábacanaa warrúwa nácu
(Lc 19:11-27)

¹⁴ Linácu liá'a nuéjoochoo áacairra néeni léjta rey, nuá irrú áabai licábacanaa. "Dios wánacaalactalaca cháí cábacanaa léjta báqueerri washíalicuerri, wówerri liácoo liyáca áabai cáinabi itala, limáida lishínaa tráawajadorbiniu, jáiwa licárgueda nalí natúyaque'e liwárruanica. ¹⁵ Báqueerri néenaarru léntregaa lirrú cinco mil monedayu, báqueerriru dos mil moneda, ya báqueerri mil moneda. Bácainaa liá nalí léjta nawítee éenau'u liá léenaami. Jáiwa liáwai áabai cáinabi néerra. ¹⁶ Liá'a tráawajadorca ríshibierri cinco mil moneda, néenee liméda negocio liyú liá'a warrúwaca, jáiwa ligáana áabata cinco mil moneda liyú. ¹⁷ Chacábacanaa liá'a ríshibierri dos mil moneda, ligáana áabata dos mil mawí. ¹⁸ Ne liá'a ríshibierri mil moneda, jáiwa liáwai libáya liwácali wárruaniwai, útwai rícu liméda cáinabi rícu, quéewique'e léejueda liwácalirru wáni.

¹⁹ "Íchaba éerri liáwinaami léejoo liá'a nawácalica náa'a tráawajadorbinica, jáiwa lichánau liméda náajcha cuenta. ²⁰ Quéechanacu líinu liá'a ríshibierri cinco mil moneda, jáiwa léejueda liwácalirru áabata cinco mil, limá'ee: 'Nuwácali, jiyá yáirri nulí cinco mil, áajee áabata cinco mil nugáanani jirrú.' ²¹ Liwácali má'ee lirrú: 'Sáicai wérrri, jiyá tráawajador sáicai machácanii wítee; ne machánica jiyá liyú liéni pítuica, numáacaminaa jiyá jiwánacaala áabata mawí. Jiwáaroo sáicta jiwówau nuájcha.' ²² Liáwinaami líinu liá'a tráawajadorca ríshibierri dos mil moneda, limá'ee: 'Nuwácali, jiyá yáirri nulí dos mil moneda, áajee áabata dos mil nugáanani jirrú.' ²³ Liwácali má'ee lirrú: 'Sáicai wérrri, jiyá tráawajador sáicai machácani wítee; ne machácanica jiyá liyú liéni pítuica, numáacaminaa jiwánacaala áabata mawí. Jiwáaroo sáicta jiwówau nuájcha.'

²⁴ "Ne quéecha'inaami líinu liá'a tráawajador ríshibierri mil moneda, limá'ee liwácalirru: 'Nuwácali, nuyá yáairri léenaa jiyáca washíalicuerri cabálini wérrri, léjta liyá yáawaquederrri itashi áabi shínaa bacháida rícu, ya jiáwaquedá á'a jócta jiábana. ²⁵ Cáarru nuyái wísta jócu nugáana ya nupérdia jiwárruani, tándawa nuáu nubáya jiwárruani cáinabi yáajabala. Ne áajee liéni jiwárruanica jishínaaca.' ²⁶ Liwácali éeba'ee lirrú: 'Jiyá tráawajador máashii ya íinui, ne jiácta léenaa nuáwaquedá banácali á'a jócta nuábana ya nuáwaquedá á'a jócta nucása, ²⁷ jirrúna'inaa jitée ta nuwárruani banco rícula, ya jáicta

nuéejoowai nurríshibiacta nuwárruanu ya ta liá'a ligáanani nulí lítala.'
²⁸ Néenee liwácali ma nali náa'a yáainai nayá néeni: 'Éeda liúcha liérna mil monedaca, ya yáa lirrúni liá'a wáalierrri diez mil. ²⁹ Liá'a éemerrri saíca, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi saíca, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá pérderrri'inaa liá'a pítui rími líáni léenaa nácu. ³⁰ Ya líeni tráawajador jini sírbiani, ijéda bináawalani catáwacactalaca. Néeneeminaa lichajoo ya liámuedaminaa léujoo licáichajoo.

Liá'a bésunerrri'inaacoo quinínama chóniwenai jáicta amáarra cáinabijoo

³¹ "Jáicta nuyá washialicuerrri Dios Cúulee, iinujoo quinínama macájirra nucáamarra yáajchau, ya quinínama nushínaa ángelbini, nuwáaminau nuárrubai balíbalí ita'au. ³² Quinínama chóniwenai cáinabi ita'aa sánaca, náawacaminau nunáneewa, ya táminaa nushírriida nayái bácaínaa, jicá'a báqueerrri pastor shírriidau'u lishínaa ovejau cabra íibicha. ³³ Léjta pastor máidau oveja saícaquictejica ya náa'a cabraca apáuliquictejica; chacábacanaa numéda'inaa nuyá Washialicuerrri Dios Cúuleeca, numáidaminaa náa'a Dios winanica saícaquictejica, ya náa'a chóniwenai máashiinica numáidaminaa apáuliquictejica. ³⁴ Numáminaa nuyá Reyca nali náa'a yáainai saícaquictejica: 'Ínu chérna iyá, nusálijinaa yáaque'e irrú saícabee; irrishibia liá'a wánacaalactalaca níseerrri lichúnicuwai irrú, rícuete Dios méda éerrica. ³⁵ Quéecha'inaamite inaaishi nulí, iyáte yáate núya; iméete nuwówa, yáate nuírna shiátai; nujinani'inaamiteu jini núbana, yáate nuárrui. ³⁶ Cháuctate núbala, yáate nulíni; nubáalina'inaamiteu, yáateu iyúda nuyá; nuyá'inaamite cuíta manúmai rícula, ínute icába nuyá.' ³⁷ Néenee nasátaminaa néemiu náa'a majíconaanica Dios winanica: 'Wawácali, ¿chacálitate wacába inaaishi jirru jini, ya wáate jíya? ¿O chacálitate wacába imée jiwówa jini, ya wáate jíirra shiátai? ³⁸ ¿Chacálitate wacába jini jíárrui jini, wáate jíárrui, o cháucta'inaamiteu jíibala, ya wáate jirruí? ³⁹ ¿Chacálitamite wacába jibálinacoo jini, ya jíyá cuíta manúmai rícula, ya wáateu wacába jíyá?' ⁴⁰ Nuyá Rey nuéebaminaa nali: 'Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama liá'a imédani nali náani nuéenajinai* mawíni rími imíyaca, nulí iméda iyácani.'

⁴¹ "Néenee nuyá Rey máminaa nali náa'a yáainai apáuliquicteji: 'Ishírriu núcha iyá náa'a Dios nísani limárru nayácala licástigaani'inaa; yáa namówai infierno rícula méderricoo Wawásimirru ya lishínaa ángelbinica. ⁴² Iyá'ee éenalicuni yáacoo infierno rícula, níwata inaaishite nulí, ne jóctate yáa núya; iméete nuwówa, ne jóctate yáa nuírna shiátai, ⁴³ nujinaniteu déecucha nucáinaberra yúchau, ne jóctate yáa nulí yáarrushi. Cháuctate núbala, ne jóctate yáa nulíni; nubálinateu ya nuyá cuíta manúmai rícula, ne jóctate ínu iyúda nuyá.' ⁴⁴ Néenee nasátaminaa néemiu liyá: 'Wawácali, ¿chacálitate wacába inaaishi jirru, o imée jiwówa, o léjta liá'a jini yáárrui liyácta'inaa, o cháucta jíibala, o jibálinacoo, o cuíta manúmai rícula, ne jóctate wayúda jíyá?' ⁴⁵ Nuyá liá'a Reyca léebaminaa nali: 'Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama liá'a jócai iméda nali náani éebidenai imíyani rímicca, chacábacanaa jóca

* 25:40 Jáicta Jesús táania áani léenajinai nácucau, wówairri limáca náa'a éebidenai.

iméda nulíni.' ⁴⁶ Náaminau náani carrúnatai néerra jócai amáarra, ne náa'a majíconaanaica náaminau cáwicashi néerra jócai amáarra."

26

Náa'a chóniwenaica napénsaa chítashia néewo'inaa nawína Jesús preso jini

(Mr 14:1-2; Lc 22:1-2)

¹ Liáwinaami linísa'inaami limá quinínama léji liáni, Jesús má'ee lishínaa éewidenaicoo:

² —Léjta yáyu'u léenani, chámai éerri rícula, fiestaminaa pascua shínaaca, ya nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néejuedaminaa nuyá queéwique'e natáata nuyá cruz nácu.

³ Liyáali éerrimi, náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica ya náa'a salínai judíobinica, jáiwa náawacawai Caifás shínaa cuíta máanui néeni, chúnsai sacerdotébini wácalica, ⁴ namá'ee naliwau chítashia néewau'inaa nawína Jesús jini númashi yúwica nácue jini, náiniuaque'ini. ⁵ Ne namá'ee:

—Ne jócu wamédani fiesta éerdi rícu, queéwique'e jócu nacáarraliau chóniwenai.

Báquetoo ínetoo nuádedeechoo Jesús nácu juménibee

(Mr 14:3-9)

⁶ Jesús jíniani áabai chacáalee jí'ineerri Betania, líibana néeni Simónca náanimi jí'inaa chorrówai sái; ⁷ nácula lirrúwedau, báquetoo ínetoo rúniu lirrú, téechoo ruácoo áabai urrúwa rími, namédani íibayu jí'ineerri alabastro, cashiámui juménibeeyu cawéni wérrí. Nácula Jesús rúweda liyáu liyaca, jáiwa runuádeda Jesús juáta licué jini. ⁸ Náa'a lishínaa éewidenaicoo, nacába'inaamini, jáiwa íiwirri nawówai ya nachána namá'ee nalí wáacco:

—¿Tánda ruíinu runuádeda léji líerra juménibeeca? ⁹ Sáicaicta nawéndaca máanui warrúwa nacuéjica, queéwiquinicta wayúda náa'a carrúni jináatanica.

¹⁰ Jesús éemi'inaani, limá'ee nalí: —¿Tánda ijódia ruáni ínetooca? Liéni rumédani ruyáca nuájcha saícai. ¹¹ Ne náa'a carrúni jináatanica mamáarracani'inaa yáa íibijoo, ne nuyá jócainaa mamáarraca yáa yáajcha. ¹² Liéni rumédani nuájcha ruáni ínetooca, runuádedau'u juménibee nutánai, chúnechoo ruyá nuyá urrúnica naquéni nuyá. ¹³ Ne yáawai numá irrú, táshia nácuha quinínama cáinabi íta'aa náiwadeducta liáni chuánshi wásedeerri'inaaca, natáaniaminaa runácu léchchoo lía'a rumédani ruáni ínetooca, cháminaa nédacanicoo runácujuo léchchoo.

Judas náawerri'inaa Jesús júnta

(Mr 14:10-11; Lc 22:3-6)

¹⁴ Judas Iscariote, báawitate néenaa náa'a doce éewidenaicoo, liáu licába nayáctala náa'a sacerdoté wácanaica ¹⁵ ya limá'ee nalí:

—¿Chíta máanaba iwówai yáa nulí jini, nuéntregaaque'e irrú Jesús?

Nayá chánaa liwénija: Treinta moneda warrúwayu. ¹⁶ Lirricuete liáwinaami Judas limúrru chítashia léewau'u léntregaa Jesús jini.

Liá'a cena Wawácali shínaaca

(Mr 14:12-25; Lc 22:7-23)

17 Quéechanacu sái éerri fiestaca, éerdi náayacta liá'a páanica jiní fibisai wáneerri limúrracacoo, náa'a éewidenaicoo narrúniu Jesúsru nasáta néemiui liyá:

—¿Tanácucha jiwówai wachúni liá'a iyacaishi pascua shínaaca?

18 Jesús éeba'ee:

—Yáa namówai lirrícula liá'a chacáaleeca, líibana néerra liá'a washiálicuerrica nutáaniani'ini irrú nácu, imá lirrú: 'Quéewidacai má'ee: Liá'a éerri numánimi jirrú nácu jái urrúnicai, nuáu jíbana néerra numéda iyacaishi pascua shínanaaca nushínaa éewidenaicoo yáajchau,'

19 Náa'a éewidenaicoo naméda léjta Jesús bánua'u nayá, ya ta naméda iyacaishi pascua shínanaaca.

20 Quéecha'inaami catáwacacai, Jesús yáau liyá mesa nácula lishínaa doce éewidenaicoo yáajchau; 21 ne nácula náaya nayáca Jesús ma nalí: —Ne yáawaiyi numá irrú, báqueerri éenaa náawerri'inau nujúnta.

22 Jáiwa máashii wéerri nawówai, ya nachána bácaínaa nasátada néemiui liyá:

—Nuwácali, ¿nuyáminaa?

23 Jesús éeba'ee nalí:

—Báqueerri íyeerri nuájcha, chaléjta nujúnicaí mawíyica, lé'inawa náawerri nujúnta liérta. 24 Nuyá washiálicuerrica Dios Cúuleeca, arrúnaa máanali nuyá, léjta limá liá'a Dios chuáni; ¡ne carrúni jináatai rími'inaa liá'a náawerriicoo nujúnta! Sáicanata lirrú jócu lijiáu liúchau cáinabi itala.

25 Néenee Judasca, náawerri'inaacoo lijúnta, lisáta léemiui Jesús:

—Quéewidacai, ¿nuyá'inaamina?

—Jesús éeba'ee lirrú: —Chái já'a léjta jimáyu'u.

26 Nácula náaya nayáca, Jesús wína licáaji ricuu páani, linísa'inaami liá saícaí Diosru, lisúbirreda ya ta liá lishínaa éewidenaicoorru jíni, limá'ee:

—Íyau, léwa nuínaa liéni.

27 Jáiwa liwína licáaji ricuu áabai copa, liá saícaí Diosru, lidúcua nalíni limá'ee:

—Írrrau quinínama iyá liéni cópaca, 28 níwata léwa nuírranaa, liéni nuééjo'u numéda yáajcha áabai wáalii wíteeshica; liéni írraica nuádedeerri'inaaminau íchaba nácueji, quéewique'e najíconaa méetuacoo. 29 Ne numá irrú jócuminaa nuééjoo nuírra liábi liáni uvaca, cáashia liyáli éerri nuírra yáajchani liá'a vino wáalii nusálijinaa wánaaalactalaca.

*Jesús úwa Pé'erurru yáawaa inácala'inaa libáya lináwa
(Mr 13:26-31; Lc 22:31-34)*

30 Liáwinaami nanísa'inaami narrába salmo, náau dúuli itala jí'ineerri Olivos. 31 Ya Jesús má'ee nalí:

—Quinínama iyájoo yúrrucuedaminaa éebidauca nunácu wáalee táayee. Cháwa limá tánerricoo cáashta íta'aa: 'Nuwánaca nuínuaminaa liá'a pastorca, ya táminaa oveja nacáarraliacojoo.'*

32 Ne quéechanacu jáicta nucáwiauujoo, nuáaminaajoo ibéechajoo Galilea rículajoo.

* 26:31 Liáni áabai cábacanaa, Jesús chaléjta liá'a pastorca ya náa'a éewidenaicoo liájcha, cháni léjta náa'a ovejaca.

³³ Pé'eru má'ee lirrú:

—Áawita quinínamacta yúrrucueda néebidauca jinácu, nuyá jócai'inaa yúrrucuedani.

³⁴ Jesús má'ee lirrú:

—Ne yáawaiyi numá jirrú, wáalee béwaami táayee yáawinaami, jóctanaa limáida chámaichu liá'a gáayuca, matálichu jibáyaminaa nunáawa jócala jicúnusia nuyá.

³⁵ Pé'eru éejoo'ee limá mamáarraca:

—Arrúnacta máanali nuyá jiájcha, jócuminaa nubáya jináawa.

Ya quinínama éewidenaicoo liájcha namá'ee chacábacanaa.

Jesús óreerri Getsemaní néeni

(Mr 14:32-42; Lc 22:39-46)

³⁶ Jáiwa Jesús yáau lishínaa éewidenaicoo yáajchau, áabai yáarruishi ji'ineerri Getsemaní, limá'ee nalí:

—Iwáayu áani, nácula nuáu nuóracoo chaléeni.

³⁷ Ne jáiwa litée Pé'eru ya chámata léenibi liá'a Zebedeoca, jáiwa lichánau lisintia limáashii wérrri liwówai ya cáwi licábacoo. ³⁸ Limá'ee nalí:

—Nusintia nucáwica nácuu máashii nuwówa máanalicaiyu. Imáacau áani, ya cáwi iyá nuájcha.

³⁹ Liyáalimi Jesús yáau píituirrimi libéechalawoo, litájiau linánimiyu cáinabi nácula, lióra'eewoo limá'ee: “Nusálijinaa, jéewacta jijéda nuyá liúcha liáni carrúnatai wérrica; ne jócubeecha jiméda léjta nuwówau'u, ne jimédaque'e léjta jiwówau'u.”

⁴⁰ Jáiwa léejua'inaamiu, línu nanácu licába lishínaa matálitai éewidenaicoo néerrawai, línu nanácu máinai nayáca. Limá'ee Pé'erurru:

—¿Ne jócuwita éenaa cáwi áabai hóraa nuájchai? ⁴¹ Cáwi iyáca ya i'órau, quéewique'e jócubeecha icáu máashictalaca. Iyá saícani métaa iwówai imédacani, ne ináanai wáneerri máajinaa iyá.

⁴² Chámaichu léejocoo lióraca chá'a: “Nusálijinaa, ne jócta jéewacta jijéda nuyá liúcha liáni carrúnatai wérrica, jiméda léjta jiwówau'u.”

⁴³ Léejua'inaamiu, línu nanácu náa'a éewidenaicoo máinai nayá báaniu, jiníwata natuí báyeerri dajuíshiyu. ⁴⁴ Limáaca nayái léejoo liácoo li'óracoo matálichu, limá léja liá'a chuánshi cháí cábacanaa.

⁴⁵ Néenee léejoo nayáctala náa'a éewidenaicoo, limá'ee nalí:

—¿Iyá mamáarracani máa iyáca, ya iwówa iyabactacoo? Jái ínu liá'a léerdicai nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néentregacta'inaa nuyá nacáaji rícala náa'a cajiconanica. ⁴⁶ Ibárrroo, wayúwai; jái urrúnicai liá'a éentreguerri'inaa nuyá nujínairru.

Nawína preso Jesús

(Mr 14:43-50; Lc 22:47-53)

⁴⁷ Nácula Jesús táania liyá újnibii, Judas ínu'inaami, báqueerri néenaa náa'a doce éewidenaicoo, ínuerri íchaba chóniwenai téenai espada ya áicuba yáajcha. Yáaineu nawánacaala nácu náa'a sacerdotébini wácanai ya salíni judíobini wácanai. ⁴⁸ Judas, liá'a náawerri'inaacoo Jesús júnta, liá nalí áabai chítashia quéewau'u náa léenaa nacábaqui jiníni, limá'ee nalí: “Tánashia icábanií nushíshi wídani, liyáwa léju líarra; iwínani preso áani.” ⁴⁹ Jáiwa'ee, lirrúniu Jesúsruí, limá'ee:

—¡Yáali, quéewidacai!

Jáiwa'ee lishíshi liwídani. ⁵⁰ Jesús éeba'ee lirrú:

—Nujúnicaí, liá'a jínuni jimédaca, jimédani. Néenee náa'a áabica narrúniu, nawína Jesús, natée preso jini.

⁵¹ Liyáalimi, báqueerri néenaa náa'a yáainai Jesús yáajcha, lijéda lishínaa espadau, jáiwa liwíchua liwíba liá'a shírruederri nalí náa'a sacerdotébini wácanaica. ⁵² Jesús má'ee lirrú:

—Jiwáalia jishínaa espadau liárrui rículau. Jiniwata quinínama náa'a ínuu yáaquenaicoo espadayu, espadayu léchhu máanali nayá. ⁵³ ¿Jócu jiá léenaa nusáactata nusálijinaa yúchau, libánuaminaata nulí chóca jirrimítaja'a setenta y dos mil ángelbini? ⁵⁴ Ne cháctatani, ¿chítashia quéewaucta licúmpliacoo liá'a cáashta tánerricoo máirrica arrúnaaca libésunacoo cháa?

⁵⁵ Liyáalimi Jesús sáta léemiu náa'a chóniwenai:

—¿Tánda ínuu iyá espada yáajcha ya áicuba iwína nuyá preso, jicá'a liá'a máashiicaica? Éerri jútainchu nuéewida templo máanuica, ne jiniwaa iwínacta nuyá. ⁵⁶ Ne quinínama liéni libésunau quéewique'e licúmpliacoo léjta liá'a namáyu'u náa'a íwadedenai Dios chuáni báinacu, tánerricoo cáashta íta'aa. Ne liyáalimi, quinínama éewidenaiacoo liájcha, namáaca bácai Jesús, jáiwa nacánacawai.

Jesús natéeni najúnta náa'a judíobini wácanaica

(Mr 14:53-65; Lc 22:54-55,63-71)

⁵⁷ Néenee náa'a wínenai Jesús natée Caifás íbana néerra, liá'a sacerdote wácanaica, náawacai yáacactalau náa'a quéewidacánica ley shínaa ya náa'a salínaica. ⁵⁸ Pé'eru yáau lishiirricu déecucheji lishínaa patio néerra liá'a sacerdote wácalica. Néenee liwárruau liwáacoo náajcha náa'a soldado túyenai liá'a templo máanuica, quéewique'e licába namédau'e lirrúni quinínama liá'a Jesúsca.

⁵⁹ Náa'a sacerdote wácanai ya quinínama náa'a Judío wácanaica, namúrru áabai chuánshi jicá'a liá'a sáicaica, áawita máashiicani, quéewique'e nawána náiiinuacani liá'a Jesúsca, ⁶⁰ ne jócai náiiinu, áawita íchaba chóniwenai iyadacoo ya náa lijiconaa jócai yáawaiyi. Ne máayabaca náyadacoo chámata mawí, ⁶¹ namá'ee:

—Ne liáni washíalicuerrica limá'ee: 'Nuéewa nucuárralia liá'a templo Dios shínaaca, ya nuéewa nubárrueda báaniwani matálii éerri rícula.'

⁶² Néenee libárrua'eewoo liá'a sacerdote wácalica, lisáta léemiu Jesúsru: ¿Jini jéebaca? ¿Tána léji liáni namáni nayá jinácucha?

⁶³ Ne Jesús máaquerriu manúma. Jáiwa'ee sacerdote wácali má'ee lirrú:

—Liji'inaa nácu Dios cáwiica mamáarraca, nubánua jimáque'e liá'a yáawaiyica. Jiíwa walíni, jiyáctani Mesíasca, Dios Cúuleeca.

⁶⁴ Jesús éeba'ee lirrú:

—Chái já'a, léjta jimáyu'u. Ne numá irrú léchchoo iyá icábaminaajoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, wáairri'inau léema nácu sáicaquicteji liá'a Dios cadánani wítee, ya línu sánai íbeji áacaiji.

⁶⁵ Néenee lishírrica líbala liá'a sacerdote wácalica, liyadaque'e liyáu íwirri wérrica liwówa, ya limá'ee:

—¡Liéni washíalicuerrica táanierrri léjta liyáccchu Dios! ¿Tánda warrúnaa wamúrru áabi mawí táanianai'inaa linácu? Ne iyá ínisa éemi lichuáni, jócala cawáunta licába Dios; ⁶⁶ ¿chíta icábau jiníni?

Jáiwa néeba'ee:

—Jái cajíconaacai, arrúnaa máanalicani.

⁶⁷ Néenee'e nawísada lináni ya náiiuedani. Áabi nabáya lituí tá'ee nabáseda lináni, ⁶⁸ namá'ee lirrú:

—Jiyáwa liá'a Mesíasca, ¡jidiwinate tánashia íinua jiyái!

Pé'eru báyeerri jócala licúnusia Jesúsca

(Mr 14:66-72; Lc 22:56-62)

⁶⁹ Pé'eru, nácula liwáau liyáca bináawa, patio íta'aa. Liyáalimija, báquetoo ínetoo nawánacaala yáarru rurrúniu Pé'erurru, ya rumá lirrú:

—Jiyá lécchoo yéerrimi Jesús yáajcha, liá'a Galilea néenee saí.

⁷⁰ Ne Pé'eru báya lináawa quinínama náneewa, limá'ee rulí:

—Jócu nuá léenaa liá'a jítáaniani jiyá nácu.

⁷¹ Jáiwa liáwai cuíta núma néerra, néeni báquetoo ínetoo cábani, ya rumá nalí:

—Liérta jínaneerrimiu Jesús yáajcha, liá'a Nazaret néenee saíca.

⁷² Pé'eru báaniu báya lináawa, limá'ee:

—¡Dios cástigaa nuyá jócta numá liá'a yáawaiyi, jócai nucúnusia liérta washálicuerrica!

⁷³ Íchaitaa liáwinaami, náa'a yéenai néeni narrúniu Pé'erurru ya namá'ee lirrú:

—Yáawaiyi jiyá báqueerri néenaa náa'a jínaneneecoo Jesús yáajcha, níwata jítáaniacala chaléjta nayá.

⁷⁴ Néenee Pé'eru chána limáca cadánani mawí:

—¡Dios cástigaa nuyá jócta numá yáawaiyi, jócu nucúnusia liérta washálicuerrica!

Liyáalimi já'a, áabai gáayu máidai. ⁷⁵ Néenee Pé'eru édacaniu linácu liá'a Jesús mánimi lirrú: 'Libéecha limáida liá'a gáayuca matálichu jibáya nunáawajoo'. Néenee Pé'eru jiáu néeni, lícha cáiwinaa wérri.

27

Jesús néntregaani Pilatorru

(Mr 15:1; Lc 23:1-2)

¹ Quéécha'inaa jucámarracai, quinínama náa'a sacerdote wácanai, yá'ee náa'a salínai Judíobini shínaaca, náawaqueda yáacau chítashia néewo'inaa nawána náiiinua Jesús jini. ² Naté'inaa jini nabájini ya néntregaa Pilatorru jini, liá'a wánacaleerri Roma néenee saí.

Judas máanalica

³ Néenee liá'a Judasca náawerricoo Jesús júnta, licába'inaa náiiinua liá'a Jesúsca, jáiwa cáwi liyá lirrú. Néenee lipénsaa léējuada náa'a treinta moneda jiárrunica cawénitani jí'ineerri plata, nalí náa'a sacerdote wácanai yá'ee náa'a salínaica. ⁴ Limá'ee nalí:

—Cajíconaa nuyá nuéntregaacalani máanalique'ini liá'a báqueerri washálicuerrri majíconai.

Néenee néeba'ee lirrú:

—Jiní wéni walí. ¡Jiyáíwa méda jirruwoojani!

⁵ Néenee'e Judasca líuca náa'a moneda templo rícula, ya lijiáu néenee, jáiwa'ee lijórcawai.

⁶ Néenee'e náa'a sacerdote wácanai náawaqueda liá'a warrúwaca, namá'ee:

—Liéni warrúwaca yáairri casáculai firraiyyu, jócai wéewa wamáaca á'a yáarrushi ofrenda shínaaca, níwata liá'a washínaa ley jócai líná.

⁷ Jáiwá'ee naméda áabenaama, nawínaque'e liyú áabai cáinabi jí'ineerri Campo del Alfarero (liwówau'u limáca: lishínaa cáinabi liá'a washialicuerrri méderri méenaami cáinabiyu) naquénicta'inaa náa'a chóniwenai máanali déecucha sánaca. ⁸ Tándawa, liá'a cáinabica, lijí'inaa chóque'e éerri Yáarruishi íirrai shínaa. ⁹ Cha libésunacuwai léjta limáyu'u liá'a íwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Jeremías, limá'inaa: “Nawína'inaa náa'a treinta moneda jíarrunica cawénitani jí'ineerri plata, léwa liwéni namáacani náa'a israelítabini wácanaica. ¹⁰ Néenee nawéni'inaa nayú náa'a monedaca liá'a cáinabi lishínaa liá'a tráawajairri méenaami cáinabiyu. Namédani'inaa líani níwata nuwácali cháa liwówaicani.” Cháwate limá liá'a íwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Jeremías.

Jesús Pilato náneewa
(Mr 15:2-5; Lc 23:3-5)

¹¹ Náa'a soldáobini natée Jesús lijúnta liá'a wánacaleerrica, néenee wánacaleerri sáta léemiu jini limá'ee:

—¿Jiyá rey judíobini shínaaca?

Jesús léeba'ee lirrú:

—Chái já'a, léjta jimáyu'u.

¹² Nácula náa'a sacerdote wácanaica ya náa'a salínaica náa lijíconaa, Jesús jini jócai éeba. ¹³ Tándawa Pilato sáta léemiu Jesús:

—¿Jóca jéemi quinínama liá'a namáni jinácucha? ¿Táda jócu jéeba?

¹⁴ Ne Jesús jiniwita áabai chuánshi léebani Pilatorru; tándawa licáarrudau wérri licábacani liá'a wánacaleerrica.

Jesús nawánani náinuaca
(Mr 15:6-20; Lc 23:13-25)

¹⁵ Nácula liyá liá'a fiesta jí'ineerri pascua, liá'a wánacaleerrica séewirrinaa liwásaida báqueerri preso, tánashia chóniwenai wínanii.

¹⁶ Ái báqueerri preso cáiwani jí'ineerri Jesús Barrabás; ¹⁷ ya nácula náawacaida yáacau quinínama, Pilato sáta léemiu nayá:

—¿Tána iwówai nuwásedacai: Jesús Barrabás o liyáwee Jesús, liá'a náa jí'ineerri Mesías?

¹⁸ Jiniwata líaca léenaa néntregaa liyá cadénica nayá, ne jáiwa nasáta'inaa liúcha liwáseda.

¹⁹ Nácula Pilato wáau liyáca á'a lijí'inacta tribunal, líinu rubánua namá lirrú: “Ujiméda máashii lirrú líerra washialicuerrica saícaica, jiniwata táayee nudájuni áabai dajuishi cáarrui wérri linácueji.”

²⁰ Ne náa'a chóniwenai ca nawówai'e Pilato liwáseda liá'a Barrabásca, ya lishínaa soldáobini náinuaca'ee Jesús, léjta sacerdotébini wácanai ya salínai wówau'u. ²¹ Liá'a wánacaleerri lisáta léemiu nayá báaniu:

—¿Tána néenaa náa'a chámataca iwówai nuwásedaca?

Néeba'ee liúchani:

—¡Barrabás!

²² Pilato sáta léemiu nayá:

—¿Ya tánaque'e numéda lijácha líerra Jesús, namáni nácucha Mesías? Quinínama néeba'ee:

—¡Jitáata cruz nácuni!

²³ Pilato limá'ee nali: Ne ʒtána máashii limédai? Ne nayá namáidada báaniu: —¡Jitáata cruz nácuni!

²⁴ Jái'inaa Pilato cába jócu léenaa lináawida nawítee náa'a chóniwenai, mawí'e naméda nawítamau, libánua náacoo néeda shiátai ya libádeda licáajiu quinínama náneewa, limá cháa:

—Nuyá jócai wáaroo limáanalicau nácu liáni washiálicuerrica; ishínaa ítalashi iyá jájiu.

²⁵ Quinínama chóniwenai néeba'ee:

—¡Wayá ya wéenibi ta wayá waméda limáanalica!

²⁶ Néenee Pilato wáseda liá'a Barrabásca; jáiwa liwána nabásaida Jesús ya léntregaa nali náa'a soldádoca quéewique'e natáata liyá cruz nácu.

²⁷ Náa'a soldádoca lishínaa liá'a wánacaleerrica, natée Jesús líibana máanu néerra, ya náawacau litéjei quinínama náa'a áabibi soldádoca.

²⁸ Namídu líibala, nasúwa linácu áabai capa quiirrai, léjta báqueerri rey, ²⁹ ya namáaca liwíta nácu áabai túwirri yáacanaa chaléjta corona, ya báju vara licáaji saícaquicteji léjta nawáaliani reybinica. Jáiwa natúyau lináneewa, nacáida liyá namá'ee lirrú:

—¡Jiyá yéerri ichaba camuí, jiyá rey judiobini shínaa!

³⁰ Yá'ee nawísada lécchoo, yá'ee liyú liá'a varaca nabása'ee liwíta nácu. ³¹ Liáwinaami nacáidaqui jini, namídu'e liúcha íibalashi quiirrai, néejo'e nasúwa linácu líibala, yá'ee natée quéewique'e natáata cruz nácuni.

Jesús natátani'inaa cruz nácu
(Mr 15:21-32; Lc 23:26-43)

³² Quéechanacu'inaa najíau náacoo, Jesús litécta liácoo lishínaa cruz, náiiinu linácu báqueerri washiálicuerrica jí'ineerri Simón, áabai chacáalee sái jí'ineerri Cirene, ne liáni nawána máashiiyu liyúda litée Jesús shínaa cruz.

³³ Náiiinu'inaa linácu áabai dúuli rími lijí'inacta Gólgota, (wówerri limáca: “Iyájimi yáarru”). ³⁴ Néenee náa líirrai liá'a Jesúsca vino éewiderriu ténaashiyu; ne Jesús jáiwa linísa'inaa'ee liprówaqui jini, jócai liwówa líirraqui jini.

³⁵ Néenee namídu líibala ya nanísa'inaa nataataniqui jini cruz nácu, náa'a soldádoca náuqueda tánashia wishii, náaque'e léenaa tánashia máacau nashirdaque'e nali wáacoo líibala liá'a Jesúsca. ³⁶ Jáiwa nawáau néeni natúyaque'e liá'a Jesúsca. ³⁷ Namáaca liwíta wícau áabai tánerriu íiwerri tándashia náiiina jini, máirri'e: “*Le Jesúsja liáni, rey Judiobini shínaa.*”

³⁸ Natáata cruz nácu lécchoo liájcha liá'a Jesúsca, chámata canédi, báqueerri saícaquicteji ya báqueerri apáuliquictéji. ³⁹ Náa'a chóniwenai bésunenaicoo néeni nacáitani ya nacúsuda nawíta nacáidaque'e, ⁴⁰ ya namá'ee:

—¡Yáawaicta Dios cúulee jiyá, jiúrrucoo cruz nácucha! ¡Jiyá máirri jéenacala jicáarralia liá'a temploca, jéejoo jinácuda báaniuajoni matálii éerri rícula, jiwábaseateu jiyá jájiu!

⁴¹ Chacábacanaa nacáida liyá náa'a sacerdotebinica wácanaica náajcha náa'a qéewidacani ley shínaaca yá'ee náajcha náa'a salínai lécchoo. Namá'ee nali wáacoo:

42 —Jiyá chüneerri náa'a bálínenecoo ya jicáweda náa'a máanalica, ne jócu jéewa jiwásedacoo náinuuda'echa jiyá. Israel shínaa reyca waliérri: ¡icúwaa liúrrucuacojoo chóca já'a cruz nácuha, ya wéebidaque'e linácu! 43 Liyá máirri limáaca liwówau Dios nácu: ¡ne Dios wáseca chócu jin'i, yáawaicta canínaa licába liyá! ¿Jócai limácala Dios cúuleecaalani?

44 Chacábacanaa léchho natáania máashii linácu náa'a canédibinica táateneecoo cruz nácu liájcha liá'a Jesúsca.

Jesús máanalica

(Mr 15:33-41; Lc 23:44-49)

45 Néenee'e catáwaca quinínama cáinabi wíyiaicumi cáashia las tresca. 46 Liyáali hóraami, Jesús máidada'ee cadánani limá'ee: “Elí, Elí, ¿lema sabactani?” (wówerri limáca: “nushínaa Dios, nushínaa Dios, ¿tánda jimáaca nuyá bácai?”)

47 Néenee nanísa'inaa néemiquí jini náa'a áabica namánabaca yáainai néeni, namá'ee:

—Liáni washíalicuerri máiderrri liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Elías.

48 Néenee báqueerri yáau madéjcanaa línda esponja, újni espumaca. Néenee'e lisábida jini liyú liá'a vino ijíshiiyu,* jáiwa libájini báju shitúwa, jáiwa liá Jesús íirraqui jini. 49 Ne náa'a áabica namá'ee:

—Jimáacani, wacába'aa Elías ínuucta liwásedacani.

50 Jesús limáidada cadánani báaniu, jáiwa máanali jini. 51 Liyáalimi, liá'a cortina templo núma lícu sáica, lishírricuawai† béewami áaqueji cáinaculanaa. Cáinabi cúsuwai yá'ee íiba wérrri páquiawai. 52 Yá'ee útawi namáacacta máanalinimi méecuenai'eewoo, néenee íchaba washíalicuenai Dios shínaa máanalicai néejooocoo nacáwiacoo. 53 Néenee licáwia'inau báaniu liá'a Jesúsca, najiáu útawi ricucha náa'a máshíquishimica, nawárruau lirrícula liá'a chacáalee Dios shínaa jí'ineerri Jerusalén, ya íchaba chóniwenai cábata nayá.

54 Jái'inaa liá'a soldado wácalica ya náa'a yáaine liájcha néeni túyenai Jesús, nacába'inaa cáinabi cúsucoo yá'ee quinínama liá'a bésuneerricoo, cáarru wérrri'e nayá ya namá'ee:

—¡Yáawaiyíi líani washíalicuerrica Dios Cúulee!

55 Íchaba ína yáa néeni cábenai nayá déecucheji, íinuenai Jesús yáajcha Galilea ricucha nayúda liyá. 56 Náibi ruyá léchho ruá'a María Magdalenaca ya ruá'a báquetoo Mariaca natúwa náa'a Santiago ya José, ya ruá'a natúwa náa'a nacúulee liá'a Zebedeoca.

Jesús naquénini

(Mr 15:42-47; Lc 23:50-56)

57 Jái'inaa catáwacai, líinu báqueerri washíalicuerri ricuerri jí'ineerri José, Arimatea néenee sái, liá'a léchho éebiderrri Jesús nácu. 58 José yáau licába Pilato néerra, ya lisáta líúcha Jesús máshicaimi quéewique'e liquénicani. Pilato bánua néntregaa Jesús náanaimi Josérru. 59 Jáiwa José

* 27:48 Liá'a vino ijíshiica áabai íirracaishi mawénitai, ne náirrani náa'a chóniwenai carrúni jinátanica ya báawita léchho náirrani náa'a soldáoca quéewique'e léda nawówa méeca.

† 27:51 Líeni wówerri limáca, chóque'e méenaami chóniwerri éewerri liwárruacoo Dios náneewa. Nanácu nawítee náa'a judíobinica bácai liá'a sacerdotéca éewerri liwárruacoo néeni, ya bácai báitachu camuí máanabaca.

ya áabi nawína limáshicaimi, nawówanaani áabai wárruma íibi jí'ineerri lino, masáculai, ⁶⁰ ya liwárrueda útawi wáalii rícula José shínaa, liwánani naquéni íiba máanui rícu. Liáwinaami linísa'inaa libáya útawi íiba máanuiyu jíni, jáiwa liáwai. ⁶¹ Ne ruá'a María Magdalena ya ruá'a báquetoo Mariáca namácau nawáanicoo útawi jüntami.

Catúyacani Jesús shínaa útawi

⁶² Cajóychanaami, liwówai limá, liá'a éerri nawówa íyabactacoo, náa'a sacerdote wácanaica ya náa'a fariséobini náau nacába Pilato, ⁶³ ya namá lirrú:

—Wawácali, wayá édacanineu liá'a limáni liá'a canúma yúwicaica, cáwi'inaami liyá újnibi, limá'inaa matáli éerri yáwinaami máanalicani shínaa, licáwiominaa báaniu. ⁶⁴ Táda, bánua náa'a soldádoca natúyaque'e útawi, cáashia matáli éerri bésunacoo, jócubecha náinu táayee náa'a lishínaa éewidenaicoo ya nanédu limáshicaimi, ya liáwinaami namá chóniwenairru licáwiacaalawai. Libésnactau liáni chá'a, liá'a amáarractalacani númashi yúwica máashii mawí liúcha liá'a quéechanacu sáimica.

⁶⁵ Pilato limá'ee nalí:

—Soldado nárra iwáalia áarra natúyaque'e. Yáau itúya útawi léjta yáayu'i léenaa.

⁶⁶ Náau nachúni sáica wérri útawi núma, namáaca sello íiba nácu nabáyau liá'a útawica, quéewique'e nayá náa léenaa tánashia méecu jíni, jáiwa namáaca soldádoca túyacani.

28

Jesús cáwiarriu máanalicai yúcha

(Mr 16:1-8; Lc 24:1-12)

¹ Libésuna'inau liá'a éerri nawówa íyabactacoo, jái'inaa jucámarrai liá'a éerri quéecha sái semana nácu, María Magdalena ya báquetoo María náau nacába útawi. ² Cawíquinta cáinabi cúsucoo cadánani, jiniwata báqueerri ángel wawácali shínaa yúrrucuerriu áacai, ya lirrúniu útawirru, léeda íiba nabáyau'i útawi núma, jáiwa liwáau líta'aa. ³ Liá'a ángelca licámarra quéenaca újni éenu berrudau'i, ya líibala cabálai wérri. ⁴ Nacába'inaa ángel, náa'a soldádoca nachéchinau nacáarruniu ya namácau újni máanalínica. ⁵ Liá'a ángel limá nalí náa'a íinaca:

—O'icáarrudau iyá. Nuá léenaa imúrru imácoo Jesús, liá'a nataátanimi cruz nácu. ⁶ Jini áani, cáwierriwai, léjta limáyu'umi. Íinu icába áani namáacactami limáshicaimi. ⁷ Yáa namówai madéjcalicu ya íiwa nalíni náa'a éewidenaicoo: 'Cáwerriwai, ya liáu ibéecha Galilearra, néerra icábajoni.' Léwa arrúnai'inaa núíwa irrú liáni, —limá'ee liá'a ángelca.

⁸ Náa'a íinaca náau madéjcanaa útawi néenee, cáarruni ne sáicta wérri nawówa, ya nacánacau natée chuánshi sáicaica nalí náa'a éewidenaicoo. ⁹ Liyáalimi rímiya Jesús jiáu nalí najúnta yáa litáa nalí. Narrúniu Jesúsru natúyau nanánimiyu lirrú ya nashíquía licáwa nácu.

¹⁰ Jáiwa Jesús ma nalí:

—Ocáarru iyá. Yáau íiwa nalí náa'a éewidenaicoo nuájcha, náaque'iniu Galilearra, ya néerra nacába nuyájoo.

Náiiwani náa'a soldádoca linácu liá'a bésuneerricoo

¹¹ Nácula náa'a íinaca náau náiiwa nalíni náa'a éewidenaicoo, néenaa náa'a soldado túyenai útawi, náiiinu chacáalee rícula, ya náiiwa sacerdote wácanairru quinínama liá'a bésuneerricoo. ¹² Náani nawácanaica náau natáania náajcha náa'a salínai wácanaica quéewique'e áabenaa nawówa náajcha. Yá'ee náa íchaba warrúwa nalí náa'a soldádoça, quéewique'e áabenamaa nayáca ya náiiwaque'e léja liá'a namáni náa'a nawácanaica. ¹³ Náa'a nawácanaica néewida nawítee náa'a soldádoça chá'a:

—Máta imájoo táayeemi, nácula wamáa wayáca, náa'a éewidenaicoo Jesús shínaaca, náiiinu nanédu Jesús máshicaimi. ¹⁴ Ya wánacaleerri wérri yácta léenaa liáni, wayá wachúni quinínama liájcha, jiní éecha ibésunau'iu.

¹⁵ Náa'a soldádoça nawína liá'a warrúwa, jáiwa'ee naméda léjta namáyu'i nalí. Íchaba chóniwenai éemi liáni íiwadedeerri, ya cáashia chóque'e éerri náa'a judíobini namá chá'a.

Jesús íiwata nalí náa'a éewidenaicoo namédaque'e léjta liwówau'i
(Mr 16:14-18; Lc 24:36-49)

¹⁶ Liáwinaami, náa'a once éewidenaicoo náau Galilea néerra, lítala liá'a dúulii Jesús máni nácuha nalí. ¹⁷ Ya nacába'inaa Jesús, natúyau nanánimiyu lirrú, báawita áabi éewidenaicoo napénsaa nalíwoo jócai liyá liá'a Jesúsca. ¹⁸ Jesús rúniu nalí ya limá'ee:

—Dios yáa nulí quinínama lidánaniyu áacairra ya cáinabi íta'aa. ¹⁹ Yáau nalí náa'a chóniwenai yéenai quinínama cáinabi ítala, ya éewida nayá quéewique'e nushínaa éewidenaicoo nulí; ibáutisa nayá nusálijinaa jí'inaa nácu, ya licúulee ya Espíritu Santo, ²⁰ ya éewida nayá naméda liwánacaala liáni quinínama nuwánini iméda iyá. Nuyáminaa, yáajcha éerri jútainchu, cáashia amáarra liá'a éerrica.

Evangelio según SAN MARCOS

Liá'a Juan Bautístaca jiníctala yáairri

(Mt 3:1-12; Lc 3:1-9,15-17)

¹ Quéechanacu saícai chuánshi bangéliu* Jesucristo Dios Cúulee shínaa. ² Liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Isaías litánanímica limáni Licúuleerru:

“Nubánua nubéechau íiwerri'inaa nuchuáni jibéecha, quéewique'e lichúni injíbaa.

³ Báqueerri chóniwerri máidaderri jiníctala yáairri:

Ichúni injíbaa íiwaca lirrú;
iméecu áabai injíbaa machácani”.

⁴ Libésunate'eewoo Juan Bautista íyadau wáunamactaca libáutisa chóniwenai; limá'ee nali, arrúnaa éejuederri iyáu Diosru ya ibáutisacoo, quéewique'e Dios méetuerrri ijiconaa. ⁵ Íchaba náa'a yáainai Judea shínaa cáinabi ita'aa, ya liá'a chacáalee Jerusalén najíáu néemicani. Náiiwa najíconaa Diosru, ya Juan báutisa nayá méeda Jordán yáacula.

⁶ Juan íibala yáairri caméeyu íchunayu, libájini líiwali rícu áabai íimanaayu, ya líya langosta, újni irríchu máanuica ya máaba yáamitu awáca íibisai. ⁷ Léewidacala limá'ee: “Nuáwinaami báqueerri íinu mawí cadánani núcha, jócaita cawówanaa nutájiacoo nuwáseda lishínaa sandalia báji. ⁸ Nuyá báutiseerri iyá shiátaiyu; ne liyá líaminaa irrújoo iyá Espíritu Santoyu.”

Jesús báutiseerri

(Mt 3:13-17; Lc 3:21-22)

⁹ Liyáali éerrimite, Jesús jiáu Nazaret rícuha yáairri cáinabi Galilea rícu, ya Juan báutisa méeda Jordán yáacu jini. ¹⁰ Quéecha'inaami lijíacoo shiátai yáacucha, Jesús cába éerri méecucoo ya Espíritu Santo yúrrucoo linácula jicá'a áabai paloma. ¹¹ Jáiwa'ee Jesús éemi Lisálijinaa chuániu éerri rícueji, máirri'ee: “Jiyáwa Nucúulee caníinai nucábaca, liá'a nuwánica”. —Cháwa'ee Dios ma licúuleerru.

Wawásimi wówairri licába Jesús cáacoo

(Mt 4:1-11; Lc 4:1-13)

¹² Liáwinaami líáni, liá'a Espíritu Santo libánua Jesús liáque'iu jiníctala yáairri. ¹³ Néerra liyá cuarenta éerri, liyá cuéshinai cawálani íibi ya Wawásimi wówairri licába licáacoo liá'a Jesúsca; ya ángelbini íinuenai ya nasírbia lirrú.

Jesús prínsipia lishínaa tráawaju Galilea rícu

(Mt 4:12-17; Lc 4:14-15)

¹⁴ Liáwinaami naníqui Juan cuíta manúmai rícula, Jesús yáau Galilea néerra líiwa liá'a chuánshi saícaica Dios bánuani líiwaca. ¹⁵ Jesús má'ee chóniwenairru: “Jái íinucái liá'a léerdica, ya liá'a Dios wánacaalauca urrúnii. Éejoo Diosru ya irríshibia éebidayu liá'a saícai chuánshica”.

* **1:1** bangéliuBangéliu liwówai limá liá'a chuánshi saícaica.

Jesús máida cuatro catésucani
(Mt 4:18-22; Lc 5:1-11)

¹⁶ Áabai éerri Jesús bésuneerri liácoo Galilea shínaa manuá tácoowa, licába'inaa Simón ya léenajirri Andrés. Yúquenai nayá nashínaa máaya shíatái yáacula. ¹⁷ Jesús limá'ee nalí:

—Yáau nuájcha, ya nuyá numéda iyájoo catésucani washiálicuenai.

¹⁸ Liyáalimi namáaca namáayaniu ya náau liájchái.

¹⁹ Píitui rími libéechalata, Jesús cába Santiago ya léenajirri Juan, Zebedeo éenibi, yéenai áabai lancha rícu nachúni nashínaa máayau.

²⁰ Liyáalimi limáida nalí, ya jáiwa'ee namáaca nasálijinaa Zebedeo lancha rícu náajcha náa'a yúdainai liyá, ya náau Jesús yáajchái.

Báqueerri washiálicuerri wáaleerri áabai espíritu máashii
(Lc 4:31-37)

²¹ Náiiu Capernaúm néerra, lirrícula éerrica liwówa íyabactacoo, Jesús wáaroo sinagoga† rícu (cuíta náawacatau náa'a judíobini) ya lichána léewida'ee nayá chóniwenaica. ²² Náa'a chóniwenaica nacáarrudau nacába léewidacala, jiníwata limédacala quinínama wánacaalashiyuni, ya jócala léewida léjta náa'a éewidenai ley nácu. ²³ Chacáalee shínaa sinagoga rícu ái báqueerri washiálicuerri wáaleerri áabai espíritu máashii, liyá limáidada'ee Jesúsru:

²⁴ —¿Táda jiwáaroo wáajcha Jesús Nazaret néenee saí? ¿Jiyá ínuerri limárda wayá? Nucúnusia jiyá, nuá léenaa jiyá Santo Dios shínaa. Chá'ee limá Jesúsru liá'a espíritu máashiica.

²⁵ Jesús cáita liá'a espíritu limá lirrú:

—¡Manúmata jimáaca washiálicuerri liéni!

²⁶ Liá'a espíritu máashiica licúsuda liá'a washiálicuerrica, ya limáidada cadánani lijiáu liúchái. ²⁷ Quinínama nacáarrudau, ya nasáta néemi nayá wáacoo:

—¿Tána léji liéni? ¡Léewidaca wáliyu, ya wáliierri quinínama libánuaca! ¡Lécchoo liá nalí bánua náa'a espíritu máashii ya naméda liwánacaala!

²⁸ Ya liyáalimi náa léenaa Jesús íiwanaa quinínama Galilea shínaa cáinabi íta'aa.

Jesús chúni Simón Pé'eru néerru
(Mt 8:14-15; Lc 5:38-39)

²⁹ Quéecha'inaami najiácoo sinagoga rícuca, Jesús yáa'eewoo Santiago ya Juan yáajcha, náabana néerra náa'a Simón ya Andrés. ³⁰ Ruá'a Simón néerruca rúwechoo cama íta'aa bálínechoo ruwáalia licámuna. Jáiwa náiiwa Jesúsru jini, ³¹ jáiwa lirrúniwai, liwína rucáaji nácu libárrueda ruyá; liyáalimija léedau rúcha liá'a licámuna, jáiwa rusírbia nalí.

Jesús chúni íchaba bálíneneu
(Mt 8:16-17; Lc 4:40-41)

³² Wówai'inaami cáiwia wárruacuwai samáaque'e, natée quinínama náa'a bálínenecoo ya náa'a wáalianai demonio Jesúsru, ³³ ya quinínama chacáalee náawacau cuíta núma lícu. ³⁴ Jesús chúni matuínaami

† 1:21 sinagoga Yáarruishi náawacactacoo náa'a judíobinica.

bálinacaalashi chóniwenai wáalianica, ya lijéda íchaba demonio; ne jócai líná natóaniaca náa'a demoniaca, níwata nacúnusiani.

Jesús éewiderrri saícai chuánshi náa'a sinagoga rícu
(Lc 4:42-44)

³⁵ Ujnicáta'inaa, catáwacai újnibii, Jesús bárroo ya lijiáu chacáalee rícuha quéewique'e líacoo líoracoo chalée jiníctala yáairri. ³⁶ Simón ya lijúnicaí náau namúrru Jesús, ³⁷ ya náiiinu'inaami jíni namá'ee lirrú: —Quíninama namúrru jiyá.

³⁸ Ne léeba'ee nachuáni:

—Wáau áabata chalée urrúnicta mawí; néeni lécchoo nurrúnaa núiiwa saícai chuánshica, linácuejiwa nujiáu liáni.

³⁹ Cháwa'ee Jesús jínanicoo quíninama Galilea, líiwa limáacoo saícai chuánshica sinagoga rícuha ya lijéda demonio.

Jesús chúni báqueerri leproso
(Mt 8:1-4; Lc 5:12-16)

⁴⁰ Báqueerri washiálicuerri bálinerrriu chorrówa íyeerri náinaa jí'ineerri lepra[‡] nácu, irrúniiu Jesúsru, ya litúyau liúrriiu ita'aa limá'ee: —Jiwówaicta jéewa jichúni nushínaa bálinacaalashi.

⁴¹ Jesús carrúni jináata licábacani; lidúnuni licáajiyu wáni limá:

—Jajá, nuwówai ¡Jimáacau saíca!

⁴² Liyáalimi léedau líúcha lepraca bálinerrrimicoo ya limáacau saíca.

⁴³ Jesús wána líacoo liyáalimi, ya líiwa lirrú bájjialanani:

⁴⁴ —Jicábateni, ujíiwa áabirruni; bácai rími jiáu jíyadacoo sacerdoterru, ya jítée jishínaa jiméetua'inau jiyáu, liá'a Moisés wánaniami imédaca, quéewique'e quíninama yáa léénaa jáica saíca jíyái jibálinacaala yúchau.

⁴⁵ Ne liá'a washiálicuerri liáwai, jáiwa líiwadeda quíninamarru jíni liá'a bésuneerricoo. Tándawa Jesús jócai éewa liwárruacoo matuínaami chacáalee rícu, arrúnaa limáacacoo bináaweji, á'a báawachala jinícta chóniwenai; ne quíninama matuínaami náiiinu nacába liyá.

2

Jesús lichúni báqueerri macáwai
(Mt 9:1-8; Lc 5:17-26)

¹ Áabi éerri liáwinaami, Jesús éejoo liwárruacoo Capernaúm rícula. Quéecha'inaami náa'a chóniwenai náa léénaa liyá cuíta lícu, ² jáiwa náawacau íchaba chóniwenai jócani éénaa cuíta nánibala; ya líiwa nalí saícai chuánshica. ³ Néenee, cuatro washiálicuenai téé lirrú, báqueerri macáwai. ⁴ Ne bájjialaca chóniwenai jóca néewa narrúnda Jesúsruni, jáiwa náirrau cuíta ita'aa néeda áabai libáinaa á'a liyáctaca, súwarra ricueji náurrucueda liá'a bálinerrricoo liárrubai ita'au lirrú wáctacoo.

⁵ Jesús cába'inaami néebida linácu, limá lirrú liá'a bálinerrricoo:

—Nucúulee, jijíconaa máaquerrriu liméetuacoo.

⁶ Áabi éewidenai yáaine léénaa ley wáaineu nayáca, napénsaa:

⁷ ¿Chita quéewoo litáaniaca cháji léeni? Lichuáni táanierrri máashii Dios nácula. Bácairrimi Dios éewerri liméetua jíconaashi. ⁸ Ne Jesús liyáalimi liá léénaa liá'a napénsani nayáca, néenee lisáta léemiu nayá:

[‡] 1:40 lepra Bálinacaalashi íyeerri náinaa.

—¿Tánda ipénsa chárra? ⁹ ¿Tána mawí jócai tráawajui, numá macáwai: “Jijiconaa máaquerriu liméetuacoo”, o numá lirrú: “Jibárroo, jiwína jiárrubaiu jijínau”? ¹⁰ Ne núyadaminaa irrúni nuyá, Washiálicuerri Dios Cúuleeca, wáliierri wánacaalashi cáinabi ita'aa liméetua'inaa jiconaaashi.

Néenee limá macáwairru:

¹¹ —Numá jirrú, jibárruau, jiwína jiárrubaiu ya jiáu jíibana néerrau.

¹² Liá'a bálínerricoo libárroo cawíquinta, ya liwína liárrubaiu lijiáu néenee, natuími rícula quinínama. Linácue jiliéni, nacáarrudau quinínama, jáiwa náa saícai Diosrui, namá'ee:

—Jócai wacába cáji cháí bésunacoo.

Jesús máida Leví lishírruedaque'e lirrú

(Mt 9:9-13; Lc 5:27-32)

¹³ Liáwinaami Jesús yáu báaniu manuí tácoowala; náa'a chóniwenai yáawacau lirrú, ya liyá léewida nayá. ¹⁴ Libésuna'inaamiu licába Leví, licúulee liá'a Alfeo, wáairriu liyáca náarrui náa'a cóbrenai impuesto Romarru. Jesús ma lirrú:

—Jíinu nuájcha.

Leví bárroowai liáu liájchai.

¹⁵ Jáiwa'ee Jesús íyeerri liyáca Leví íibana néeni, ya íchaba cóbrenai impuesto Romarru, ya áabi chóniwenai máashiini íiwanaa, wáaine'eewoo mésa nácu lécchoo, Jesús yáajcha ya lishínaa éewidenaicoo, jiniwata íchabani náa'a yáainecoo liájcha. ¹⁶ Áabi éewidenai ley shínaa, náa'a fariséoca, nacába'inaami Jesúsca íyeerri liyáca náajcha quinínama náa'a, nasáta néemi náa'a éewidenaicoo:

—¿Tánda ishínaa géewidacai íya náajcha náa'a cóbrenai impuesto ya náa'a cajíconaánica?

¹⁷ Jesús éemi'e jini, yá'ee limá nalí:

—Náa'a saícanica jócani rúnaa médico, náwa rúnaani náa'a bálínenaicoo. Chacábacanaa, nuyá jócai íinu numáida náa'a máinai saícaca nayá, náwa nuíinu numáida náa'a cajíconaánica.

Nasáta néemiu ayuno nácu

(Mt 12:1-8; Lc 6:1-5)

¹⁸ Báitate yúnenai nayáca náa'a éewidenaicoo Juan Bautista ya náa'a fariséoca, néenee áabi chóniwenai náa'a'eewoo Jesús néerra nasáta néemiu wáni:

—Náa'a Juan shínaa éewidenaicoo ya náa'a fariséoca yúnenai: ¿Tánda jóca jishínaa éewidenai náyúna?

¹⁹ Jesús éeba'ee nachuáni:

—¿Ya néewa nayúnaa náa'a nabítani áabai boda, nácula nashínaa novio yáa náajcha? Nácula liyá náajcha nashínaa novioca jócani éewa nayúnaaca. ²⁰ Ne líinuminaa liá'a éerrica natécta'inaa nuyá léjta nashínaa novio; jáicta líinu liá'a éerrica, néenee liyáli éerriminaa nayúnaa.

²¹ Jesús íyada chuánshi mawí litáania linácu liá'a wálii léewidani jinácu ya liá'a ajuítami nawáalianica quéecha. Jiní chúneerri áabai íibalashi dánumimi áabai wáarruma wálii yáajcha, jiniwata liá'a wáarruma wáliica liáwaqueda liá'a íibalashi dánumimica jái lisúbirria

jíni, ya liá'a shírricuerru mawí máanuique'e jíni. ²² Jiní lécchoo yáa vino wáalii íimanaashi lidánnumimi rícu, jiníwata liá'a vino wáliica wáneerri lisúbirriacoo liá'a íimanaashica, ta lipérdiacoo liá'a vinoca ya íimanaashica. Tándawa arrúnaa yáa vino wáalii íimanaashi wáalii rícu.

Náa'a éewidenaicoo éerruenai trigo dácue sábadu rícu

²³ Áabai sábadu* Jesús jínaneerriu náabanacta banácali, ya lishínaa éewidenaicoo nabésunau náacoo, jáiwa néerrua trigo dácue. ²⁴ Jáiwa náa'a fariseo nacába'inaami liáni, nasáta néemiu:

—Jicábate, ¿Tánda naméda náa'a jishínaa éewidenaicoo jócai wéewa waméda sábadu rícu?

²⁵ Ne limá nali:

—¿Jócai cáji ilíá icábau Dios chuáni nácu, liá'a David médanimica áabai éerrite quéecha'inaamite liyá ya lijúnicaibinica jáiwate nawáalia jiní rúnijinaa ya nasintía inaaishi? ²⁶ Quéecha'inaami Abiatar yáairri sacerdote wácaliyu, David wáaroo Dios íibana rícula, jáiwa líiya liá'a páanica Diosru sáica; bácai sacerdotébini éewa náayacani, jáiwa liá náaya lécchoo náa'a chóniwenai yáainecoo liájcha.

²⁷ Jesús túculeda mawí:

—Dios limáaca liá'a sábadoca chóniwenairru, ne jócai chóniwenai sábadorru. Náa'a chóniwenai jócai arrúnaa néndaca táanashia namédani sábadu rícui, jiníwata wawácali nísani limáacai. ²⁸ Linácueji liéni, nuyá Washiálicuerru Dios Cúuleeca, wáliierri wánacaalishi lécchoo éerri nawówa iyabactacoo.

3

Liá'a washiálicuerru cáaji íshiderricoo

(Mt 12:1-8; Lc 6:1-5)

¹ Jesús wáaroo báaniu sinagoga rícu; lirrícu báqueerri washiálicuerru wáliierri áabai licáaji íshiderriu. ² Náa'a fariseo néda lituínaa Jesúsca lichúnicta nacába sábadu rícu, quéewique'e néewa náa lijiconaa. ³ Jesús ma lirrú liá'a washiálicuerru cáaji íshiderricoo:

—Jibáaroo jimédau béewami.

⁴ Jáiwa lisáta léemiu náa'a áabica:

—¿Tána wéewa waméda sáica mawí éerri wawówa iyabactacoo: Liá'a sáicaica o léewee jiliá'a máashiica? ¿Wawáseda áabai cáwicashi o wamárdacani?

Ne jáiwa manúma nayái. ⁵ Néenee Jesús cába nali íwirri liwówa náa'a yáaine litéjeji, máashii liwówa cabálinica nawówa, limá lirrú liá'a washiálicuerrica:

—Jidáquinia jicáajiu.

Liá'a washiálicuerru dáquinia jíni, ya licáaji chúnwai. ⁶ Quéecha'inaami najiáacoo fariséoca, nachánau naméda natáaniaca náajcha náa'a heródesbinica quéewique'e náiniua Jesús.

Íchaba chóniwenai manuá tácoowa

⁷ Jesús, náaniu íshiirricu íchaba chóniwenai Galilea sánaca, ya liáu lishínaa éewidenaicoo manuá tácoowala. ⁸ Quéecha'inaami náa léenaa máanui limédanica, jáiwa íchaba lécchoo náau nacábacani náa'a Judea

* **2:23** Éerri nawówa iyabactacoo nashínaa náa'a judfíobinica

sánaca, ya Jerusalén, ya Idumea, cáiwia jiáctejcoo Jordánca ya náa'a cáinabi Tiro ya Sidón. ⁹ Tádawa linácu jiliéni, Jesús bánua jishínaa éewidenai coorru nawáaliaque'e libéecha madánainaa áabai lancha, quéewique'e jóca chóniwenai bádadani. ¹⁰ Jiníwata íchaba lichúni, quinínama náa'a bálinenaicoo náiiinu linácula nadúnuque'ini.

¹¹ Quéécha'inaami espíritu máashiini cábacani, nacáu náurruimiyu lináneewa namáidada'ee:

—¡Jiyáwa Dios Cúulee!

¹² Ne Jesús liwána jócu natáania linácu quinínama chóniwenai náneewa.

Jesús níwa doce apóstolubínica

(Mt 10:1-4; Lc 6:12-16)

¹³ Liáwinaami Jesús írrerriu dúuli ítala, jáiwa limáida léjta liwówau. Báitate náawacau, ¹⁴ liníwa náiiibicha doce, quéewique'e natáidedacani ya quéewique'e libánua náiiwa saícai chuánshica. Náani liá nají'inaa apóstolubínica. ¹⁵ Ya liá nalí wánacaalashi najédau'inaa demonio chóniwenai yúcha. ¹⁶ Náawa liníwani doce náani: Simón, liáni jí'inaa Pé'eru; ¹⁷ Santiago ya léenajirri Juan, Zebedeo éenibi, limáni jí'inaa Boanerges (liwówa limáca "túrrunerriu éenibi"); ¹⁸ Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, ya Santiago, Alfeo cúulee; Tadeo, Simón cananeo saí, ¹⁹ ya Judas Iscariote, liáwinaami wáneerri'inaa náiiinua Jesús.

Náa Jesús jíconaa

(Mt 12:22-32; Lc 11:14-23; 12:10)

²⁰ Liáwinaami Jesús wárroo áabai cuíta rícu, éejoo náawacacoo íchaba chóniwenai, jócai éewa líiyaca ya lishínaa éewidenai coo. ²¹ Náa'inaami léenaani náa'a Jesús éenajinaica, náau natéecani, namá'ee lócucala éewani.

²² Lécchoo quéewidacani ley shínaaca íinuenai Jerusalén néenee namá'ee: "Beelzebú, chúnsai demonio wácalica, léewa yáairri lírrú liéni washíálicuerrica wánacaalashi léewau'inaa lijédacani chóniwenai yúcha".

²³ Jesús máida nayá, jáiwa liá nalí áabai licábacanaa limá'ee nalí: "Wawásimi jócai jéda chúnsai Wawásimica. ²⁴ Áabai país shírrerriu yáaineu grupoyu máashiini cába yáacacoo, jócani éewa nayá machúnuca; ²⁵ ya áabai éenajinai shírreneu, jócai éewa nayáca. ²⁶ Cháwa lécchoo ya Wawásimi lishírrictau ya libárroo lináculawoo, jóca éewa liyáca; líinuminaa amáarractala liyá.

²⁷ "Litáania chítashia wéewau'inaa wagáanaqui jíni Wawásimica, liá'a cadánani wérrica, Jesús má'ee: Jiní éewerri liwárruacoo líibana rícula washíálicuerri cadánanirru ya linédu lishínaa, jóctaca libájidaque'e cháani; bácai cha já'a léewa linéducani.

²⁸ "Núiiwa írrú Dios éewerri liméetua quinínama washíálicuenai jíconaa ya quinínama liá'a máashii namánica: ²⁹ Ne liá'a táanierrri máashii Espíritu Santo nácu, jócuminaa lédacaniu linácu liá'a limédanica, máaquerriminau cajíconaiyu mamáarraca."

³⁰ Liéni Jesús máni'e, jiníwata namácala'ee liwáaliacala espíritu máashii.

*Litúwa ya Jesús éenajinai**(Mt 12:46-50; Lc 8:19-21)*

³¹ Néenimichu ruñinu ruá'a litúwaca ya Jesús éenajinai, jáiwa namáacau bináaweji nabánua namáidacani. ³² Náa'a chóniwenai wáainecoo Jesús tééji namá lirrú'e:

—Jitúwa, ya jéenajinai ya jéenajetoo yáaine bináawa, namúrru jiyá.

³³ Jesús éeba nachuáni:

—¿Tána nutúwai ya nuéenajinai?

³⁴ Jáiwa, licába náa'a wáainecoo litééji, lidúcueda'ee:

—Náawa nutúwa ya nuéenajinai náani. ³⁵ Quinínama náa'a médenai Dios wánacaala, léewa nuéenajirri liérna, ya nuéenajetoo ya nutúwa.

4*Jesús méderri licábacanaa liá'a cáabanacaica**(Mt 12:46-50; Lc 8:19-21)*

¹ Báaniu lichána léewidaca calísa tácoowa liá'a Jesúsca. Jáiwa náawacau lirrú ichaba wérrri chóniwenai, néenee Jesús írrau áabai lancha rícula liérna calísa yáacu, jáiwa liwáawai, nácula chóniwenai máacau litácoowa. ² Néenee léewida nayá ichaba nácu chá'a licábacanaayu. Liyú liá'a léewidau'u limá nali: ³ “Éemi liáni: báqueerri cáabanacai liáu licása banácali ími. ⁴ Liábana'inaa liyáca áabata lími cáu liúcha injbaa lícu, náiiinu náa'a míshiiduca jáiwa náaya jini. ⁵ Áabata cáu líibi íibaca, jinícta sáica cáinabi, liérna banácalica, jáiwa lipáquiau madéjcata, jócala sáica cáinabi, dujwalanaa liá'a cáinabica; ⁶ Néenee cáiwia éema jini lipáquia'inaamiu jiniwata lijíchui, máacarra jini. ⁷ Áabata léenaa liá'a banácalica cáirriu túwirri íibi, jáiwa túwirri dáwinawai línuua jini jócu liá litawai. ⁸ Ne áabata liá'a banácalica cáirriu sáiquitacta cáinabi, lidáwinawai liá litau sáica; áabata yáa litau léjta treinta bátuinaa, áabata sesenta litau ya áabata cien.” ⁹ Ne Jesús túculedani mawí: “Náa'a wáalianai nawíbau, néemi.a.”

*Jesús ma tánda liméda licábacanaa**(Mt 13:10-17; Lc 8:9-10)*

¹⁰ Néenee liáwinaami, Jesús máaca'inaamiu bácai, náa'a yéenai urrúni lirrú náajcha náa'a doce léewidanicoo, nasáta néemiu Jesús tánashia liwówai limá léji liéni licábacanaa. ¹¹ Jesús éeba'ee limá'ee nali: “Iyá Dios wána yáa léenaa jócai náa léenaa liwánacaalacta shínaaca; ne náa'a jócani éebida Dios nácu numá nali quinínama licábacanaayu, ¹² quéewique'e nacába mawí, ne jócai nacába, ne mawícta éemica jócai éemi, quéewique'e jócai éejoo Diosru, ya tándawa jócai Dios pérdonaa nayá.”

*Jesús íiwa liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica**(Mt 13:18-23; Lc 8:11-15)*

¹³ Jáiwa limá nali: “¿Iyá jócani yáa léenaa éemi licábacanaa liéni? ¿Chíta quéewoo yáa léenaa éemi quinínama áabata?” ¹⁴ Liá'a yáabaneerri lími chaléjta liá'a íiwadederri Dios shínaa chuánshi. ¹⁵ Ái áabi chaléjta lími cáirricoo injbaa lícu: Néemini liá'a Dios shínaa chuánshi, ne liáwinaami néemicani línu liá'a Wawásimi ya lijéda liá'a Dios chuáni yáairri nawówa lícu, léjta míshiidu íyau'u banácali ími

cáirricoo injbaa lícu. ¹⁶ Ái áabi já'a léjta líimi liá'a náabanani íiba íibi: Éemenai Dios chuáni narríshibia nawówa yáajchau ya néejoo Diosrui, ¹⁷ ne jócala liwáalia lijichu saíca, léjta banácali íimi cáirricoo íiba íibi, jócu léewa machácani liyáca; táda linácueji, Dios chuáni nácueji naméda máashii nalí, jócai namáaca nawówa Dios nácu, tánda néewa nacáacoo Dios chuáni yúcha. ¹⁸ Áabi chaléjta náa'a líimi náabanani túwirri íibi: Éemenai Dios chuáni, ¹⁹ ne náa'a shínaashica yéenai áani cáinabi íta'aa, nawána urrúni liwówa bájjiala, lináinaa liá'a rícucai lichálujueda nayá, nawówaicta nawáalia quinínama cábacanaa. Quinínama líani liwárroo nanácu, ya jócu línda nadáwinacoo Dios chuáni nácu, léjta banácali jócai éewa liá lítau. ²⁰ Ne ái áabi éemenai Dios chuáni ya narríshibiani, nayá médenai saícai, chaléjta líimi náabanani saícacta cáinabi. Áabi néenaa náani cháí léjta lítau yáainai treinta lítau bátui líimi nácu, naméda píituica, áabi chaléjta yáirrii lítau sesenta, naméda íchaba mawí, ya áabi chaléjta yáairri cien lítau, naméda bájjialanaa.

Jesús táania licábacanaa liá'a lámpara (Lc 8:16-18)

²¹ Ne limá'ee nalí lécchoo: “¿Ne léquichoo naínda áabai lámpara namáacani cajón yáajaba ya cama yáajaba? Jócai, áabai lámpara namáacani áacai, liquénique'e. ²² Chacábacanaa, jini éenaa libáyacoo liúcha quinínama liá'a léenaajoo, jini cabáyaintai máacacoo. ²³ Náa'a nawáalianai nawíbau, néemique'e.” ²⁴ Ne limá'ee nalí lécchoo: “Yáa liwówanaa linácu saíca liá'a éemini lécchoo. Ne liá'a néenee dáuca liyú Dios éeneda iyá lécchoo; ya liáminaa irrú mawíjoo. ²⁵ Liá'a éemerri saíca, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi saíca, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá pérderri'inaa liá'a píitui rími líani léenaa nácu.”

Jesús táania licábacanaa liá'a líimi dáwinerriico

²⁶ Jesús má'ee lécchoo: “Dios wánacaala chacábacanaa jicá'a báqueerri washíalicuerri yáabaneerri liáabanacaalau cáinabi íta'aa: ²⁷ Chacábacanaa újni jimácta, chacábacanaa újni cábichu liyá, chacábacanaa léjta táayee, léjta éerrinacu, liá'a líimi páquerrii dáwinerrii jócai liá léenaa dáwinau'iu. ²⁸ Liyá jájiu liá'a cáinabica liwána: Quéechanacu lipáquiau áabai máashiibeeca, néenee lidáwinau liwínaca, néenee liáwinaami líta cámusheerri'inaa lináanaa. ²⁹ Jáicta salírrii lítai, liwína jéni, jiniwata jái yácai léerdi ricuwai.” Cháwa jáicta amáarra líani éerrica, Dios yúcaminaa wayájoo, o lirríshibiaminaa wayájoo áacairra.

Jesús táania licábacanaa liá'a mostaza úmica (Mt 13:31-32; Lc 13:18-19)

³⁰ Jesús má'ee lécchoo: “¿Chíta licábacanaa irrú jini Dios wánacaala? ¿Tánayu ta wéewa wacómparaqui jini? ³¹ Chaléjta mostaza íimi náabanane cáinabi íta'aa. Léwa áabai banácali íimi mawí píituica yáairri quinínama cáinabi íta'aa. ³² Ne liáwinaami náabana'inaa jini, jáiwa lidáwinawai mawí máanui quinínama banácali yúcha, léjta áabai áaicuba, linácai máanui namái míshiidu éenaa naméda nábanau, libáinaa yáajba. Cha lécchoo, liá'a Dios chuánica náiiwani ya lichána píitui rímiyu, néenee lidáwinawai máanui limédacuwai.”

Liá'a limédani Jesús licábacanaayu
(Mt 13:34-35)

³³ Chacábacanaa Jesús éewida nayá linácu liá'a lichuánica, léewida nayá chacábacanaa léjta licábacanaa, limáyu liáni táshia náctala néemiui jini. ³⁴ Ne jócai limá jini licábacanaa, báawita éewidenaicoo íiwa quinínama báawachala.

Jesús iyabaida cáuli ya marrádaca
(Mt 8:23-27; Lc 8:22-25)

³⁵ Liyáali éerri táayeemi, Jesús má'ee lishínaa éewidenaicoorru:
—Wáau bajiála manuá, —limá'ee nalí.

³⁶ Néenee namáaca náa'a chóniwenaica ya natée Jesús lirrúcu liá'a lancha liániu liácuo rícu; ya áabi lancha natálideda náacoo liyá. ³⁷ Cawíqinta ínuerri cáuli wérrí, áabai cáuli cadánani wérrí marrádaca íserri lancha rícu, jái wáuwai cashiámu shiátaiyui. ³⁸ Ne Jesús máairri liáju néenee, ruwáirriu liwíta yáarrubai ita'au. Jái nacáweda jini, namá'ee lirrú:

—¡Quéewidacai! ¿Tánda jini jiwéni jicába wayá báawita jicába waquetacoo wayáca?

³⁹ Jesús báruwauwai limá'ee cáulirru, ya limá'ee manuárru:

—¡Jibórru! ¡machúnuca!

Néenee libárru cáuli, ya quinínama machúnucai. ⁴⁰ Liáwinaami Jesús má'ee lishínaa éewidenaicoorru:

—¿Tánda bájjala cáarru iyá? ¿Ái újnbii jócu éebida nunácu já'a?

⁴¹ Ne nayá bájjalani wérrí cáarruca, ya nasáta néemiui nayá wáacoo:

—¿Tánashia léji liéni, cáuli ya manuá éewidani lirrú?

5

Jesús chúni báqueerri Gadara saí wáalierrí íchaba espíritu máashiini
(Mt 8:28-34; Lc 8:26-39)

¹ Jesús bésunau bajiála manuá náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo, áabai cáinabi itala, urrúni áabai chacáaleerru jí'ineerri Gerasa. ² Jáyaali Jesús jiáu lancha rícuha, néenee báqueerri washílicuerrí rúniu lirrú, wáalierrí espíritu máashii, ínu lújnta lirrícucha náa'a útawi yéenai máanali íibi. ³ Ne liyá yéerri narrícu náa'a útawica liáni washílicuerrica, jini éewa libájica, báawita cadénayu. ⁴ Nabájjidanimi íchabachu cadénayu licáaji nácu ya jiárruyú liiba nácu, jiniwata carrúnatai, ne liwíchua náucha liá'a cadénaca ya liá'a jiárruca liwíchua liúchua léchchoo, jini éenaa libárruedaca. ⁵ Limáu séewirrinaa éerrinacu ya táayee limáidada narrícua náa'a útawica ya náibi náa'a dúulica, ya ínuederríu íibayu. ⁶ Licába'inaa Jesús déecucheji, néenee licánacau litúyau Jesúsru. ⁷ Néenee liá'a espíritu máashii máidada cadánani limá'ee: ¿Táda jiwárruau nuájcha, Jesús, licúulee liá'a Diosca yéerri áacairra quinínama ita'aa? ¡Nusáta Dios yúcha jócubecha carrúni jináata nuyá bájjala!

⁸ Limáni liáni Jesúsca ma liyá lirrú:

—¡Espíritu máashii, jijiáu liúcha liárra washílicuerrica!

⁹ Néenee Jesús ma lirrú:

—¿Tána jiji'inaa?

Ne liyá ma Jesúsru:

—Nují'inaa íchabani, jiniwata wayáca íchabani.

¹⁰ Néenee liá'a espíritu máashiica lisáta'ee bájjala Jesús yúcha, jócu lijéda nayá báawachala liúcha liá'a cáinabica nayáctaca. ¹¹ Ái íchaba puíti urrúni nali íyenai dúuli ita'aa. ¹² Táda nasáta Jesús yúcha namá'ee:

—Jibánua wayá nanácula puíti náa'a wawárruaque'iu nawówa rícula.

¹³ Néenee líná náacoo nawárruacoo. Néenee náa'a espíritu máashiinica najiáu liúcha liá'a washílicuerrica nawárruaque'iu narrícula náa'a puítica, újni dos mil namánabaca, néenee nacánacau danáanshiyu carrátalia íteeji, náa'a puítica nacáacoo manúá yáacula nasácumactala'inau.

¹⁴ Néenee náa'a natúyenai puíti nacánacawai náiiwaque'e chacáalee rículani ya nali náa'a yéeni bacháida lícu. Néenee náa'a chóniwenai éemenai liáni ínuenai nacába liá'a bésuneerricoo. ¹⁵ Náiiinu'inaa Jesús néerra, néenee nacába liá'a washílicuerrica wálierrimi náa'a espíritu máashiica, náa'a espíritu máashiini íchabanica. Nacába liyá wáairriu, líbala rícu, jái saíca wítee, cáarru nacábaqui jini. ¹⁶ Néenee náa'a cábeneemi liá'a bésuneerricoo, náiiwadedá nali chítashia libésunau'u jiliá'a washílicuerrí wálierrimi náa'a espíritu máashiinica, ya nanácu léchoo náa'a puítica. ¹⁷ Táda linácueji nasáta Jesús yúcha nawówa yáajchau, quéewique'e líacoo nashínaa cáinabi ítacha, jiniwata cáarrui nacábaca linácu liá'a Jesús médanica.

¹⁸ Jesús wárrua'inau liyáca lancha rícula liáque'iu, néenee liá'a wálierrimi náa'a espíritu máashiini lisáta liúcha liwówa yáajchau liáque'iu liájcha. ¹⁹ Ne Jesús jócai índa líacoo liájcha, limá lirrú:

—Jiáu jibana néerrau jéenjainai íbirrau, jiiwadedá quinínama liáni jiwácali médani jirrú ya chítashia carrúni jináatau'u licába jiyá jini.

²⁰ Néenee liá'a washílicuerrica liáwai, íineda lichánacoo líiwadedaca narrícuba náa'a chacáaleca Decápolis shínaaca, liá'a Jesús médanica lirrú, ya quinínama namáacau nacáarrudacoo.

Jesús chúni Jairo míyacaula, ya báquetoo ínetoo dúnuchoo líbala
(Mt 9:18-26; Lc 8:40-56)

²¹ Quéécha'inaa Jesús éejuacoo lichuácoo bajiála manúá, náawacau lirrú íchaba chóniwenai, liyá yáairri manúá tácoowa. ²² Liyáalimi línu liá'a liwácali liá'a báqueerrica nawácanai náa'a sinagogaca, jí'ineerri Jairo, licába'inaa Jesús litúyau líiba néeni. ²³ Liyá sáteerri wérri, liwówa limá lirrú:

—Numíyacaula máanaliuyaca; jínu jichánaa jicáajiu runácu saícaque'e ya cáwique'e ruyá.

²⁴ Jesús yáau liájcha, ya íchaba chóniwenai yáau liájcha bádada yáaqueenai líteeji. ²⁵ Náiiibi náa'a chóniwenai báquetoo ínetoo bálínechoo doce camuí, íirrai éechani. ²⁶ Carrúni jináatau bájjalanaa íchaba médico cáaji rícueji, rugástaa quinínama liá'a ruwáalianimica, jini wéni ruli, mawiu rubálinacuwai. ²⁷ Ruéemi'inaami cáiwanaa Jesús chúnica, jáiwa ruáni ínetooca rurrúniu liwójuna íteeji, chóniwenai íibi, jáiwa rudúnu Jesús íbala nácu. ²⁸ Jiniwata rumá'ee ruliwoo: “Nudúnucta líbala nácu, saícamináa nuyájoo”. ²⁹ Liyáalimi, liá'a íirraica libárruo rúcha, ya rusíntia rutácai rushínaa bálínacaalashi saíca ruyái. ³⁰ Jesús, yá'inaa léenaa lijíacoo liá'a lidánanica lináwau licába chóniwenairru, ya lisáta léemiu nayá:

—¿Tána dúnú núbala nácuí?

³¹ Lishínaa éewidenaicoo ma lirrú:

—Jicába chóniwenai bádada yáaquenai, ya jisáta jéemiu “¿Tána dúnú nuyái?”

³² Ne Jesús licábateda litéejiu, tánashia licába dúnú liyái. ³³ Néenee ruá'a ínetooca, cáarru wérrí chéchinecho ruáca léenaa liá'a rubésunaocoo, jáiwa ruáwai rutúyacoo lináneewai, ruiíwa lirrú quinínama yáawaiyi. ³⁴ Jesús ma rulí:

—Numiyacaula, jéebidaca nunácu jisánawai. Jiá namówai chajwiteemija'a ya sáica jiyái.

³⁵ Újnibii Jesús táaneerri liyáca, náinu lirrú áabi líibana néenee liá'a sinagoga wácanaica, namá'ee lirrú liá'a samáshta sálíjinaacarru:

—Jimiyacaula máanaliuyi. ¿Táda jijódia liá'a quéewidacaica?

³⁶ Ne Jesús, jiní limédaca nawánacaala, limá sinagoga wácalirru:

—Ocáarru jiyá, jéebida nunácu cháji'i.

³⁷ Ya nayárrimi já'a tálideda liyá Pé'eru, Santiago ya Juan, Santiago éenajirri. ³⁸ Línu'inaa liácoo líibana néerra liá'a sinagoga wácalica, Jesús éemi nawítama ya licába chóniwenai íchaca ya namáidadaca.

³⁹ Liwárru ya limá nalí:

—¿Táda bájala iméda iwítamau ya ícha chárra? Ruá'a samáshta jócau máanali, máichoo ruyáca.

⁴⁰ Náa'a chóniwenai nacáida Jesús nácu, ne liyá liwána najiácoo bináawala quinínama, ya liwína rusálíjinaa ya rutúwa ya náa'a liájcha sánaca, liwárru ruyáctala ruá'a samáshtaca máanaliuca. ⁴¹ Liwína rucáaji nácu ya limá rulí:

—Talita, cumi (liwówau'i limáca: “miyácau, numá jirrú jibárru.”)

⁴² Liyáalimi, ruá'a miyácau, wáalechoo doce camuí, rubárruowai ya rujínawai. Ya chóniwenai nacáarrudau nacábacani. ⁴³ Ne Jesús bánua wérrí nayá jiní éecharru náiiwani, ya jáiwa libánua náaque'e rúya ruá'a samáshtaca.

6

Jesús Nazaret néeni sái (Mt 13:53-58; Lc 4:16-30)

¹ Jesús jiérru lítacha cáinabi néenee liáwai lishínaa cáinabi néerrau, ya lishínaa éewidenaicoo yáaineu liájcha. ² Línu'inaa liá'a éerri nawówa iyabactacoo, lichána léewidacai sinagoga rícu. Manuábani chóniwenai, néemi ná'ee Jesús éewidaca, nasáta néemiu nacáarrudau néemicani:

—¿Tanácucha léewidau léji líeni bájala liá'a léenaa? ¿Tanácucha lijéda léji líeni liwiteeshica ya léji líeni jócai wacába cáji limédanica?

³ Léwa carpintero liáni, María cúuleeca, Santiago, José ya Judas ya Simón léenajirri, léenajinai ína yáainai wáiiibi áani.

Tánda jóca néewa naméda liwánacaala. ⁴ Ne Jesús má'ee nalí:

—Quinínama cáinabi naméda liwánaca liá'a íwadederri Dios chuáni báinacu, ne jócaita lishínaa cáinabi íta'au, jócaita léenajinai íibi ya líibana rícu.

⁵ Jóca léewa liméda jócai wacába cáji, bácai rími lichánaa licáajiu nanácu áabi nabálineneecoo ya lichúnique'e nayá, jiníwita jócala

quininama néebida linácu. ^{6a} Licáarrudau licába nayá jócala chóniwenai éebida linácu.

Jesús bánua lishínaa éewidenaicoo náiiwaque'e Dios wánacaalactala
(Mt 10:5-15; Lc 9:1-6)

^{6b} Jesús jínaniu chacáalee júbini rími urrúni léewida limácoo. ⁷ Limáida nayá náa'a doce éewidenaicoo Jesús yáajcha, jáiwa libánua jini chámatananaa, liá nadánani najédau'inaa espíritu máashiini. ⁸ Jáiwa limá nali jini béecha natéeni iníjbaa lícu, báajui rími licháque'e. Jóca néewa natée chácala ya páani ya warrúwa. ⁹ Néewa nasúwa cotiza, ne jóca natée íbalashi áabai rími. ¹⁰ Limá'ee nali:

—Jáicta iwárroo áabai chacáalee rículai, imáacau áabai cuíta lícu já'a cáashia yáacoo néenee. ¹¹ Táshia jócta nawówai narríshibia iyá jini, jócta nawówa néemirru, ijíáu líúcha icúsudau íiba tábiu, quéewique'e já náiiwa nali bésuneerri'inaacoo.

¹² Néenee najiáwai náa'a éewidenaicoo namá'ee chóniwenairru néējuadaque'e nayáu Diosru. ¹³ Íchaba espíritu máashii najéda léccchoo, ya íchaba nachúni bálineneu nachánaa nanácu aceite.

Herodes bánua náiihua Juan Bautístaca
(Mt 14:1-12; Lc 9:7-9)

¹⁴ Rey Herodes léemi natáania Jesús nácu, líiwanaa cáarralia'eewoo quininama. Ya limá'ee Heródesca: “Juan Bautista jái cáwiacuwai báaniu, tánda liwáalia lidánaniu, limédau jócai wacába cháji.”

¹⁵ Áabi má'ee: “Léewa liá'a íwadedeerri Dios chuáni báinacu Elías ya áabi: Chaléjta íwadedeerri Dios chuáni báinacu sánamica.”

¹⁶ Ne Herodes, léemi'inaa lé'ilieni, limá'ee:

—Juan waliérta, nuyá wána nawíchua liwíta, ne léejoo licáwiacuwai.

¹⁷ Ruwánaca ruá'a Herodíasca, Herodes wána nawína Juan ya nawána nabájicani cadénayu ya nawárueda cuíta manúmai rícula, Herodías línu liá'a Felipeca, éenajirri liá'a Herodes, ne Herodes cáaserri ruájcha. ¹⁸ Juan má'ee Heródesru: “Jóca jéewa jiwáalia jínuyu wáni, jiniwata jéenajirri ínu.”

¹⁹ Herodías máashii rucába Juan limáca rulí jóca ruéewa rumáacoo liá'a Herodes, ne ruwówaine ruínuaca; ne jócai ruéewa ruínuaca.

²⁰ Jiniwata cáarruca Herodes, yáa léenaa liyá washílicuerri saícai wítee ne litúyani. Libánua namáidaca quéewique'e litáaniani lírrú, báawita léemicaní jini léewa limédacani, Herodes saíctaimi éemi Juan mánica. ²¹ Né'e Herodías rucába'inaami éerri ínu rulí léjta ruwówau ruínua Juan, ne línu'inaa'ee lírrú liá'a Herodes licúmplia camuí, liméda áabai fiesta máanui nali náa'a nawácanai mawí máanuica ya nali náa'a chóniwenai cawéni wérrí náa'a Galilea sánaca. ²² Né'e Herodías miyacaula, ruwárroo saíctacactala wérrí nawówa rícula, Jáiwa'ee ruwáila, jáiwa'ee Herodes ligústaa wérrí ya náa'a íyanai liájcha, ne rey má'ee rulí ínetooca:

—Jisáta núcha tánashia jiwówaini, nuáni'inaa jirru.

²³ Yá'ee lijúra'eewoo limá'ee rulí yáawaiyi numá jirru, nuáminaa jirru tánashia sátni núchai, báawita arrúnaa nuá jirru béewami cáinabi.

²⁴ Jáiwa'ee rujiáwai rusáta ruéemiu rutúwau:

—¿Tána nusátaí?

Jáiwa'ee rumá rulí:

—Sáta Juan Bautista wíta.

²⁵ Ruá'a ínetooça jáiwa'ee ruwárroo madéjcanaa liyácta liá'a reyca, ya rumá'ee lirrú:

—Nuwówai madéjcanaa jái nuli Juan Bautista wítami mitájia rícu, queéwique'e quinínama cábacani.

²⁶ Rey éemi'inaami ruchuáni, jáiwa máashii liwówai; ne lijúracala'eewau nanáneewa náa'a chóniwenai limáidanica, jócai liwówa liásacala rúcha liá'a rusáta liúcha. ²⁷ Néenimichu'e libánua báqueerri soldado lishínaa wánacaleerri ricueji litéeque'e lirrú Juan wítami. ²⁸ Liá'a soldado liáu cuíta manúmai rícula, jáiwa liwíchua Juan wítai, jáiwa litée mitájia rícu jini. Jáiwa'ee liá ruli jini ruá'a ínetooça, ne ruyá jáiwa ruá rutúwarru jini.

²⁹ Náa'inaa léenaa jini náa'a máinecoo Juan yáajcha, jáiwa nawína limáashiicaimi, jáiwa'ee náau nabáyaqui jini.

Jesús yáa cinco mil washíalicuenai íya
(Mt 14:13-21; Lc 9:10-17)

³⁰ Quéécha'inaami néejoocoo chacálee rícuha náa'a Jesús bánuani náiiwadede Dios chuáni, náawacau Jesús yáajcha, náiiwadede lirrú quinínama liá'a namédanica ya liá'a néewidauca. ³¹ Jesús má'ee nalí:

—Ínucherra, iyáawoo iyábitau wá'au wawówa íyabactacoo íchaitaa á'a wáunamactaca.

Jiniwata íchaba chóniwenai yáainaiu ya éejuenaiu, nayá jini nalí yáarrushi náayau'inaa. ³² Jesús ya lishínaa éewideneubínica yáainaiu áabai lancha rícu chaléenii wáunamactalaca. ³³ Ne íchaba cába náacoo, ya nacúnusia nayá; néenee quinínama náa'a chacálee rícu sánaca nacánacau néerra, náiiu'e nabéecha. ³⁴ Liúrrucua'inaawai lancha rícuha, licába íchaba chóniwenai, jáiwa'ee carrúni jináata licába nayái, jiniwata yáainai bácaínaa léjta oveja jinícta shínaa pastor, ya jáiwa léewida nayái íchaba Dios chuáni nácu. ³⁵ Táicala náawacau lirrú náa'a lishínaa éewideneu namá lirrú:

—Jái táicala cái áani jiníctawa yáairri liáni. ³⁶ Jíiwa jináwau nalí náa'a chóniwenai, queéwique'e náau bacháidala ya chacálee júbini yáainai litéeji ya nawéni iyacaishi náayau.

³⁷ Ne Jesús má'ee nalí:

—Yáa náaya iyá.

Namá'ee:

—¿Jiwówai wáa'au wawéni páani, cháí léjta tráawajo doscientos éerri tácani liwéni, queéwique'e wáa náaya? Íchabani, jócani wéenaa wáa íya.

³⁸ Jesús má'ee nalí:

—¿Ta mánabaca páani iwáalia jini? Yáau icábacani.

Quéécha'inaa nacábaqui jini, namá lirrú:

—Cinco páani rimi ya chámai cubái.

³⁹ Jáiwa limá nalí libánua nayá nawáaque'eu macáishita imíshi ulé ita'aa. ⁴⁰ Jáiwa nawáawai macáishita áabi wáau cien ya áabi cincúentanaa. ⁴¹ Néenee Jesús wína licáaji rícuu, liá'a cinco páanica ya náa'a chámai cubáica, jáiwa licába áacairra, liá saícai Diosru, litúcueda liá páanica lishínaa éewideneurru nachújidaque'ini chóniwenairru. Lichújida lécchoo liá'a chámai cubáica quinínama

chóniwenai nácu. ⁴² Quinínama náaya cáawaina wérrri namáacau saícta nawówa. ⁴³ Jáiwa náawaqueda léenaami liá'a máaquerricoo páanica ya cubái ya nacámusheda doce canastas. ⁴⁴ Náa'a iyenaicani liá'a páanica cinco mil washiálicuenai.

Jesús jinerriu shiátai náani nácu

(Mt 14:22-27)

⁴⁵ Jesús nisa'inaa'ee liá chóniwenai iyai, liwána'ee nawárruacoo náa'a lishínaa éewideneu lancha rícula nabésunaque'iu libéecha bajíala áabai chacáaleerra jí'ineerri Betsaida, nácula libánua náacoo náabana néerrau náa'a chóniwenai. ⁴⁶ Linísa'inaa'ee libánua náacoo náabana néerrau, lijíáu dúuli ítala l'óraca. ⁴⁷ Néenee samásama'inaa, liá'a lanchaca jái ya béewami manuá. Yá Jesús máaquerriu macáshtai bácai; ⁴⁸ licába'ee tráawaju natéeniaca, cáuli cánacacaa'eewoo najúnta. Ujnicáta'inaa'ee, lirrúni'eewoo nanácula jinerrri'eewoo shiátai náninacu jái'e wówai libésunacuwai. ⁴⁹ Nacába'inaa'ee lijínacoo shiátai náninacu, napénsa'ee natuí rícusai cháí léjta wówanaashi, néenee namáidada'ee; ⁵⁰ jiníwata nacába'ee quinínama cáarru'e nacábacani. Ne madéjcanaa litáania náajcha limá'ee nali:

—¡Nuyácani, saícta iwówa! ¡O'icáarrudau!

⁵¹ Linísa'inaa'ee litáania náajchai, liwárrua'eewoo náajcha lancha rícula. Linísa'inaa'ee liwárruacuwai, cáuli iyaba'eewowai, nacáarrudau wérrri'e nacábacani. ⁵² Jócta néenaa nédacanicoo linácu páanimica, nawítee cabálini, jócala néenaa náa léenaa saíca Jesús nácu.

Jesús chúni'inaa bálineneecoo Genesaret rícu sánaca

(Mt 14:34-36)

⁵³ Jesús lishínaa éewideneu yáajchau nabésunau bajíala manuá náiiinu lijí'inacta Genesaret, nabájita nashínaa lancha manuá tácoowa. ⁵⁴ Cawíquinta najiá'inau lancha rícuha náa'a chóniwenai náa léenaa Jesúsqui jini. ⁵⁵ Najíá'eewoo quinínama lirrícu liá'a nayáctaca, nachána'ee natéeca liárrubai ita'au náa'a bálineneecoo nácta léenaa Jesús yáaca. ⁵⁶ Táshia Jesús wárruactau liácoo jini, báawita báawachalacani, chacáalee júbini rícula, o chacáalee rícula o bacháida lícu, najéda náa'a bálineneecoo bináawala ya namésuda Jesús wówa nadúnuque'e líibala númacua nácu; ya quinínama nadúnuenai linácu namáacau saíca nayái.

7

Liá'a wáneerri casácula washiálicuerri

(Mt 15:1-20)

¹ Narrúniu lirrú fariséoca Jesúsru, náajcha náa'a áabi quéewidacani ley shínanaaca íinuenai Jerusalén néenee. ² Náani, nacába'inaa néenaa náa'a Jesús shínaa éewidenaicoo, náaya nacáaji sáculau, liwówau'i limáca, jócu nabádeda nacáajiu éerri jútainchu, natáania máashii nanácu. ³ Jiníwata náa'a fariséobini ya quinínama judiobinica nasíguia naméda nawítee báinacu saími, jócani iya jócta nabádeda nacáajiu léjta arrúnaa nabádedacani. ⁴ Ya néejo'inau nawéniqui téejica, jócau iya jóctanaa nabádeda icáajiu libéecha. Ya léchchoo nawáalia íchaba áabi witeeshi, léjta nabádedau báasu, náa'a jáarru, náa'a mulíquia jiárru

shínaa ya náa'a camaca. ⁵ Táda, náa'a fariséobini ya náa'a quéewidacani ley shínaa nasáta néemiu Jesús:

—¿Táda jishínaa éewidenaicoo jócani síguia naméda nawítee báinacu sáimi, jócta náaya nacáajiu masáculai?

⁶ Jesús éeba'ee nayá:

—Sáicai litáania nácu liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Isaíasca ishínaa chámai wítee, litána'inaa linácu:

'Liéni chacáalee nanúmayu natáania nanácu sáica,
ne nawówa déecuchai ya núcha, jócani éemi nulí.

⁷ Jiní sírbiani naméda culto nulí,

nashínaa néewidacala washílicuerri wánacaala.'

⁸ Táda iyá imáaca liá'a Dios bánuani namédacala, quéewique'e nasíguia naméda nawítee báinacu sáimi washílicuerri shínaa.

⁹ Lécchoo limá nali:

—Quéewique'e nawáalia mamáarraca naméda nawítee báinacu sáimi, iyá bésuneneu liwícau liá'a Dios bánuani imédaca. ¹⁰ Táda Moisés ma: 'Canúinaa jicába jisáljinau ya jítúwa', ya liá'a mándisierrri jisáljinau ya jítúwa, éewerri máanalica. ¹¹ Ne iyá imá yáawacaala báqueerri washílicuerri éewerri limá lisáljinaarru o litúwarru: "Jócu nuéwa nuyúda jiyá, jiníwata quinínama liá'a nuwáalianica 'corbán' (liwówau'i limáca, fréserrri Diosru)"; ¹² ya lécchoo yáawacaala tánashia máirri liéni jái jócai arrúnaa yúda jisáljinau o jítúwa. ¹³ Chái lierra iyá quiní wéni liá'a Dios bánuonica liyú liá'a naméda liwítee báinacu sáimi liá'a ibésunaidani irrú wáacoo. Ya iméda áabata íchaba méenaami áabenamai.

¹⁴ Jáiwa Jesús máida chóniwenai ya limá:

—Éemi nulí quinínama ya yáa léenaa éemica: ¹⁵ Jiní liá'a wárruerricoo bináaweji (iyacaishi wáyanica) léewa máashii liméda chóniwenai. Liá'a lierricoo washílicuerri wówa lícueji liyáwa wáneerri máashii chóniwenai. [¹⁶ Iyá wáalenee iwíbau éemiu.]

¹⁷ Quéecha'inaa Jesús máaca chóniwenai ya liwárrroo cúita lícula, lishínaa éewidenaicoo nasáta néemiu liyá linácu liáni léewidauca.

¹⁸ Liyá ma nali:

—¿Cha iyá lécchoo jócai yáa léenaa? ¿Jóca yáa léenaa éemi quiní liá'a wárruerricoo bináawe éewa máashii liméda chóniwenai, ¹⁹ táda jócai wárrroo wówashi rícula, jócta yáawaishi rícula, quéewique'e liáwinaami lijíacoo tácaishi yúcha?

Liyú liáni léewidauca liwówa limá quinínama íyacaishi masáculani.

²⁰ Limá lécchoo:

—Liá'a jierricoo washílicuerri yúcha, ta liyá méderrri casáculai liá'a washílicuerri. ²¹ Táda lirricueji, liwówa limáca, nawówa licuéji náa'a washílicuenaica, najiáu náa'a máashiini ínuerri nawíta lícu, máashii namédani náinaayu, náa'a nédishi, cáinuacabini, ²² náa'a báawachala línu yúchau, wówairri lirrówoo quinínama, náa'a máashiicaica, liá'a cháluedacalashi, náa'a ísadenecoo naméda máashii, cadéni cába áabi shínaa, náa'a nómashi yúwica, sáictai cábacoo áabi yúcha, ya cháucta liwítee pénsaca. ²³ Quinínama náani méenaami máashiinica jíaneu narrícueji ya naméda máashii chóniwenairru.

*Báquetoo báawatau éebidechoo Jesús nácu
(Mt 15:21-28)*

²⁴ Néenee lijiáu Jesús lítala liá'a cáinabi jí'ineerri Tiro. Liwárroo áabai cuíta rícula, jiní liwówaini yáa léenaa; ne jócai léewa libáyacoo. ²⁵ Madéjcanaa ruá léenaa rutúwa ruá'a báquetoo miyácauca wáalechoo áabai espíritu casáculai, ruyá ruáni ínetooca ruíinu rutúyacoo Jesús íiba néeni. ²⁶ Ruá'a ínetoo áabai cáinabi báawata ítesana, yéechoo sírofenicia rícu. Néenee ruáu, ya rusáta bájjala Jesús quéewique'e lijéda rumíyacaula yúcha liá'a demonioca. ²⁷ Ne Jesús ma rulí:

—Jída náaya quéecha náa'a néenibica náa'a judíobínica, jiníwata jócai saíca néda náucha páani náa'a néenibica náaque'e nalí náa'a áulica, náa'a báawacha sánaca.

²⁸ Ruyá ruéeba liúchani:

—Jajá, nuwácali, ne cáashia áuli íyene mésa yáajaba lítabi náidani cáacoo náa'a néenibica.

²⁹ Jesús ma rulí:

—Jiyá táaniechoo saíca; jéewa jíacowai. Liá'a demonioca jái jíacoo jimíyacaula yúchai.

³⁰ Jái'inaa ruíinu rúbana néerrau, ruíinu rumíyacaula cama íta'aa, ne demonio jái jíacoo rúchai.

Jesús chúni báqueerri jócai éemi ya jócai táania

³¹ Jesús éejoo lijiácoo litacha liá'a cáinabi jí'ineerri Tiro, ya libésunau Sidón, ya náa'a chacáalee yáaine lirrícu liá'a cáinabi jí'ineerri Decápolis, líinu Galilea shínaa manuá néerra. ³² Néeni naínda lirrú báqueerri jócai éemi ya jócai táaniaca, ya nasáta líucha lichánaque'e licáajiu linácu. ³³ Jesús tée báawachala, náucha náa'a chóniwenaica, liníqui licáaji shíwianaa liwíba rícu, ya jáiwa lérrueyu lidúnu líinane. ³⁴ Jáiwa, licába áacairra, léejueda licálesau máanui ya limá lirrú liá'a washíalicuerrica: “¡Efata!” (liwówa limáca, “¡jiméecu!”).

³⁵ Liyáalimi, liwíba liá'a jócani éemi liméecuwai, ya líinane máacau saíca léewa litáaniacai saícai. ³⁶ Jesús bánua nayá jiní éecharru náiiwani; ne áawita libánua jócubecha náiiwani, mawí náiiwadedaca. ³⁷ Bájjalalai nacáarrudacoo nacábaca, namá: “Quinínama liméda saícai. ¡Cáashia léewa liméda náa'a jócani éemi néemique'e ya náa'a jócani táania natáaniaque'e!”

8

Jesús yáa cuatro mil chóniwenai íya (Mt 15:32-39)

¹ Áabai éerri báaniu náawacau íchaba chóniwenai ya jiní nawáalia náaya'inaaca, Jesús máida lishínaa éewidenaicoo ya limá nalí:

² —Nusíntia carrúni jináata náani chóniwenai, jiníwata jái matáalii éerri nayá nuájcha áani ya jiní wáaliani náaya'inaa. ³ Ya nubánuacta nayá jiní náayaca nábana néerrau, néewa májjina nayá injíbaa lícu, jiníwata áabi íinuene déecucheji.

⁴ Lishínaa éewidenaicoo néeba liúcha:

—¿Ne chíta quéewoo wáa náaya áani, jinícta yéerri?

⁵ Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Chíta máanaba páani iwáalia iyá jiní?

—Siete —néeba nayáni.

⁶ Néenee libánua nawáacoo náa'a chóniwenai caínabi rícu, liwína licáaji rícu náa'a siete páanica, ya néenee liáwinaami liá saíca Diosru, lipúrriada ya liá lishínaa éewidenaicorru, ya nayá jáiwa nashírrida chóniwenai nácu. ⁷ Nawáalia lécchoo jócai íchaba cubái rími; Jesús yá saícai Diosru nanácu, ya lécchoo libánua nashírrida. ⁸ Quíninama náayaca cáashia namáacacoo cáawaina, ya újnibii cashiámui siete canasta liyú liá'a litábimi máaquerricoo. ⁹ Náa'a íyeneca urrúnini yáca cuatro mílru. Jáiwa Jesús líiwa lináwau, ¹⁰ liwárroo lancha rícula lishínaa éewideneu yáajchau, ya liáu liá'a caínabi jí'ineerri Dalmanuta.

Náa'a fariseobini nasáta áabai señaal jócai nacába cáji
(Mt 16:1-4; Lc 12:54-56)

¹¹ Náiiinu náa'a fariseobinica naméda yáacacoo Jesús yáajcha. Ya quéewique'e naméda lirrú áabai trampa, nasáta liúcha limédaque'e áabai jócai nacába cáji, quéewique'e néeneda yáawacta Dios bánuajani.

¹² Jesús léejueda licálesau máanui ya limá:

—¿Táda nasáta náani chóniwenai áabai jócai nacába cáji? Nuyá yáawai numáca irrú jiníminaa numédani icába.

¹³ Néenee limáaca nayá, ya léejoo liúrrucocoo lancha rícula liáu bajíala manúá.

Éewidacaishi jócai yáawaiyi nashínaa náa'a fariseobinica
(Mt 16:5-12)

¹⁴ Náa'a éewidenaicoo Jesús yáajcha namíya máecha natée íyacaishi, ya bánai rími báshida páani nawáalia lancha rícu. ¹⁵ Jesús íiwa nalí:

—Icába, yúchau liá'a levadura fariseobini shínaaca ya lécchoo liá'a Herodes shínaaca.

¹⁶ Ne jócu náa léenaa néemi Jesús wówaini limáca, náa'a lishínaa éewidenaicoo Jesús yáajcha, natáania'ee nalí wáacoo:

—Limá walí liáni jócala waínda páani.

¹⁷ Jesús yáa'inaa léenaa, limá nalí:

—¿Táda imá jiníca irrú páani? ¿Újnibii jócai yáa léenaa éemica jiní yáaca léenaa? ¿Iwáalia iwiteu cabálini wérrí? ¹⁸ ¿Iwáalia ituú ya jócai icábaca, ya iwíba jócai éemi? ¿Jócu édacaniu? ¹⁹ Quéecha'inaa nuchújida cinco páani nanácu náa'a cinco mil washiálicuenai, ¿chíta máanaba canasta cashiámui lishídami yáawacaida jini?

Nayá éeba:

—Doce.

²⁰ —Ya quéecha'inaa nuchújida náa'a siete páani nanácu náa'a cuatro mílca, ¿chíta máanaba canasta cashiámui yáawacaida jini?

Nayá éeba:

—Siete.

²¹ Néenee limá nalí:

—¿Újnibii jócu yáa léenaa?

Jesús chúni báqueerri matuyii lirrícu liá'a chacáaleca jí'ineerri Betsaida

²² Liáwinaami Jesús ya lishínaa éewidenaicoo náiiinu áabai chacáalee rícula jí'ineerri Betsaida, néenee náinda lirrú báqueerri matuyii nasáta liyá nawówa yáajchau lidúnuque'e linácu, lichúnique'ini. ²³ Néenee Jesús wína licáaji nácu liá'a matuyiica lijéda báawachala chacáalee yúcha jini. Néenee liwísa lituí ita'aa lichánaa náa'a licáajicoo linácu

lisáta léemiú liyá áicta léewani licábaca já'a. ²⁴ Néenee licába liá'a matuíyíica limá'ee:

—Nucába washíalicuenai újnini áicubaca ne jíneneu.

²⁵ Néenee Jesús chánaa náa'a licáajicoo lituí íta'aa bániu néenee liwána licábacai. Néenee lichúniwai liá'a matuíyíica licába quinínama jucámarranaa. ²⁶ Néenee Jesús bánua líibana néerra jini limá lirrú:

—Ojwárruau chacáalee rículajoo, jini jíiwanirru néerrajooni.

Pé'eru máirri Jesús liyáca Mesías

(Mt 16:13-20; Lc 9:18-21)

²⁷ Liáwinaami liéni, Jesús ya lishínaa éewideneu náau náa'a chacáalee júbini lítala liá'a cáinabi jí'ineerri Cesarea Filipo shínaa. Iníjbaa lícu Jesús sáta léemiú lishínaa éewidenaicoo:

—¿Tána namá náa'a chóniwenai tánashia nuyá?

²⁸ Nayá éebani:

—Áabi ma jiyácala liá'a Juan Bautista, áabi ma jiyácala liá'a íiwaderri Dios chuáni báinacu Elías, ya áabi ma jiyácala báqueerri néenaa náa'a éewidenai Dios chuáni báinacumi.

²⁹ —Ya iyá ¿tánashia imá nuyái? —lisáta nayá.

Pé'eru éeba líúcha:

—Jiyáwa liá'a Mesíasca, liá'a Dios bánuani liméda sáicai chóniwenairru.

³⁰ Ne Jesús bánua nayá jócubeecha natáania linácu, liyácala liá'a Mesíasca.

Jesús íiwadeda limánalicau

(Mt 16:21-28; Lc 9:22-27)

³¹ Jesús chánau léewida nayá, Nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca arrúnai'inaa carrúni jináata'inaa médacoo bájjala, ya nacháani nuyá náa'a salínaica, náa'a sacerdotébini wácanai ya náa'a quéewidacani ley shínaa. Limá nalí, nuyá náiiunani'inaa, ne matálii éerri rícula nucáwiauujoo. ³² Liáni líiwani nalí jucámarranaa. Néenee Pé'eru téé liyá báawachalani ya licáitacani. ³³ Ne Jesús linácuau, licába nalí náa'a éewidenecoo ya licáita Pé'eru, limá lirrú:

—¡Jidánau núcha, Wawásimi! Jiyá jócai cába léjta Dios cábau'u, jiyá cáberri léjta washíalicuenai cábau'u.

³⁴ Jáiwa Jesús limáida náa'a lishínaa éewidenaicoo ya chóniwenai, ya limá:

—Tánashia wówairri limédacoo nushínaa éewidenaicoo, limíya máecha liyá jájiu, liánaida lishínaa cruz ya jáiu nuishiirricu.

³⁵ Jiniwata liá'a wówerri liyá léjta liwítee wówau'u, jócuminaa línu licáwicau sáica Dios yáajcha; ne liá'a yúquerri licáwicau nunácueji ya linácueji liá'a chuánshi wásedeerrica, liwásedaminauujoo. ³⁶ ¿Tána lísirbia washíalicuerri rru ligáanacta quinínama éerri, ya liúcacta licáwicau Dios yúcha báawachala? ³⁷ Jini éeneerri washíalicuerri lipáida quéewique'e liwáalia licáwicau Dios yáajcha. ³⁸ Áicta áabi báini nunácueji ya nushínaa chuánshi nácueji nanáeewa náani chóniwenai jócani éebida ya mamáarraca cajíconaani, cha léchho nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca báiminaa nucába liyá, jáicta nuínu nusálijinaa balíbalicta lichúnicayu ya nuájcha majíconaani náa'a ángelbini.

9

1 Jesús léchchoo limá nali: Numá irrú yáawaiyi néenaa náani yáaine áani nunáneewa jócani'inaa máanali cáashia nacába liá'a Dios wánacaalaca liinu lidánaniyu.

Jesús báwachactau
(Mt 17:1-13; Lc 9:28-36)

2 Seis éerri liáwinaami, Jesús yáu áabai dúuli áacai ítala, litée liájcha yáu Pé'eru, ya Santiago ya Juan. Néeni, nanáneewa, libáwachau licábacanau liá'a Jesúsca. ³ Líibala náawerriu quirrámini, cabálai wérri quinínama yúcha liá'a nabádedaniquictani. ⁴ Jáiwa nacába Elías ya Moisés táanianai nayá Jesús yáajcha. ⁵ Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, ¡saícai wérri wayá áani! Waméda matálii cuíta rími: áabai jirú sái'inaa, áabai Moisésru, ya áabai Elíasru.

⁶ Jiniwata náa'a éewidenaicoo cáarrudenaui, ya Pé'eru jócai liá léenaa liá'a limáni liyáca. ⁷ Liyálimi, áabai sáanaí yúrrucoo nanácu catámuana. Jáiwa áabai chuánshi, jáu sáanaí íibeji limá'ee: “Léewa nucúulee caníinaí nucába liéni, éemiu lírrú”. ⁸ Liyálimi, nacába'inaami natéejiu, jini nacábani náajcha, Jesús bácai rími.

⁹ Nácua náurucoo náacoo dúuli ítacha, Jesús yáarra nayá jócubecha náiiwadedá nayá áabi rúni liá'a nacábanica, cáashia Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca cáwiacoo máanali íibicha. ¹⁰ Linácu jiliéni nawáliadani nawíta lícuu, áawita nasáta néemiu nayá jájiu tánashia léji liá'a licáwiacoo máanalini íibicha. ¹¹ Nasáta'ee néemiu Jesús:

—¿Tánda namá náa'a quéewidacani ley shínaaca Elíasca'ee arrúnai íinu quéecha nácu?

¹² Néenee léeba nachuáni:

—Yáawaiyi arrúnaa Elías íinu quéecha nácu, liyáminajoo lichúni quinínamani. Tándawa namá náa'a cáashtaca arrúnaacala Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca carrúni jinátayu ya nacháani nuyá. ¹³ Ne nuyá ma irrú Elías jái íinucái, ne nayá naméda liájcha léjta nawóuwau, léjta litánau'inimi limáyu'u linácu cháa.

Jesús chúni báqueerri icúulirrijui wálierri espíritu máashii
(Mt 17:14-21; Lc 9:37-43)

¹⁴ Quéecha nácu'inaami néejoocoo náacoo nayáctala náa'a áabi néenaaca éewidenaicoo Jesús yáajcha, náiiu nanácu íchabani wérri chóniwenai natéeji, ya áabi quéewidacani ley shínaaca méda yáaqueneu nayá náajcha. ¹⁵ Ne nacába'inaami Jesús, quinínama nacánacau natáa lírrú nacáarrudacalau. ¹⁶ Néenee Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Tána ijútau iméda iyá náajchai?

¹⁷ Ne báqueerri yáairri liyá néeni léeba:

—Quéewidacai, nuínda nucúuleu áani, wáaleerri áabai espíritu máaquerri liyá machuáni. ¹⁸ Táshia nácuha liyácta jini, liá'a espíritu liwínani liúcani cáinabi rícula; ya cacáli jáu liwálicuejei, liwána liá'a muéda léu, ya limáacau cadácani. Ne nusáta jishínaa éewidenaicoo yúcha najédaque'e liúcha liá'a espírituca, ne jócai néenaa.

¹⁹ Jesús éeba'ee:

—¡Chóniwenai jócani éebida! ¿Cachálita arrúnaa nuyá yáajcha mamáarraca jíni? ¿Cachálita arrúnaa nuwánta yáajcha jíni? Índa liérra icúulirrijui máyala áani.

²⁰ Néenee natée liá'a icúulirrijui Jesúsru. Ne quéecha'inaami espíritu cába Jesús, liwána icúulirrijui cúcunacoo, jáiwa licáu cáinabi ricúla liwówanaanicoo cacálibee jáú liwálicueji. ²¹ Jesús sáta léemiu lisáljinnaa:

—¿Cachálitami liwáalia cháiqui jiliérra?

Lisáljinnaa éeba:

—Rícue samálitaqui jíni. ²² Ya íchabachu liérra espírituca liúcani chichái ricúla ya shiátá yáacula, línuaque'ini. Jéewacta jimédacani walí, carrúni jináata jicába wayá ya jiyúda wayá.

²³ Jesús má'ee lirrú:

—¿Chíta 'Jéewacta jimédacani'? ¡Quíninama éewacoo lirrú liá'a éebiderri nunácu!

²⁴ Néenee lisáljinnaa liá'a icúulirrijuica limáidada:

—Nuyá éebiderri. ¡Jiyúda nuéebida mawí!

²⁵ Jesús cába'inaami náawacoo íchaba chóniwenai, licáita liá'a espíritu máashii, limá'ee:

—Espíritu jócai índa táaniaca ya mawíbai nuyá wána jijjacoo liúcha liérra icúulirrijuica ya ujéejoo jiwárruacoo linácu mawiá.

²⁶ Liá'a espíritu limáidada, liwána icúulirrijui cúcunacoo. Jáiwa lijíáu liúchai, limáacani jicá'a máanali, tánda íchaba ma máanalicalani. ²⁷ Ne Jesús wína licáaji nácu, libárruedaque'ini; jáiwa libárruo liá'a icúulirrijuica.

²⁸ Néenee Jesús wárruo áabai cuíta licúla, jáiwa lishínaa éewidenacoo sáta néemiu liyái nayá bitau:

—¿Tánda jócu wéena wájéda liérra espírituca?

²⁹ Ne Jesús éeba'ee:

—Liéni demonio cháica'a jiáirriu bácai oración ya ayúnouy.

Jesús úwadeda chámaichu limáanalicau

(Mt 17:22-23; Lc 9:43-45)

³⁰ Quéecha'inaami náacoo chéni, nayáctami nayáca nabésunau Galileai. Ne Jesús jócai liwówai áabi yáa léenaa táshia nayá jíni, ³¹ jiniwata éewiderri liyá lishínaa éewidenaiu liájcha. Limá'ee nalí:

—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca néntregaani'inaa nayá nalí ná'a washiálicuenaica, ya náiiuaminaa nuyájoo; ne matálii éerri ricúla nucáwiauujoo máanalicai yúcha.

³² Ne nayá jócai náa léenaa néemica liúcha cáarru nasáta néemiwani.

¿Tánaji liá'a mawíyii cawénica?

(Mt 18:1-5; Lc 9:46-48)

³³ Néenee náiiu chacáalee jí'ineerri Capernaúm. Nayá'inaami cuíta ricúla, Jesús sáta léemiu nayá éewidenacoo liájcha:

—¿Tána ijútau yáacoo iníjbaa lícui?

³⁴ Ne jáiwa manúma nayái, jiniwata iníjbaa lícui jútenaiu náiiuca tánashia mawí cawénii wérri náiiibicha. ³⁵ Néenee Jesús liwáawai, limáida náa'a doceca, limá nalí:

—Tánashia wówerri quéecha nácu, arrúnai'inaa náishiirricuu quinínama yúcha, ya lishírrueda nalí quinínama.

³⁶ Jáiwa libárrueda béewami nalí báqueerri samálita, jáiwa liwína liná licúlau jini limá nalí:

³⁷ —Tánashia rishibierri nuji'inaa nácu báqueerri samálita létta liéni, rishibierri nuyá; ya liá'a rishibierricta nuyáni, jócai bábaujta lirrírshibia nuyá, ya lécchoo liá'a bánuerri nuyá.

Ne liá'a jócaicta yáa wajúntani, yáairri wáajcha

(Mt 10:42; Lc 9:49-50)

³⁸ Juan má'ee lirrú:

—Quéewidacai, wacába báqueerri jéderri demonio jiji'inaa nácu, ne jócaica wáajcha saí jini, jáiwa waprúbibia liúcha jini.

³⁹ Jáiwa Jesús éeba'ee:

—Jócai iprúbibia liúchani, jiniwata liá'a méderri jócai nacába cáji nuji'inaa nácu, jócai éewa litáania máashii nunácueji. ⁴⁰ Ne liá'a jócaicta ya wajúntami, yáairri wáajcha. ⁴¹ Matuínaami tánashia yáairri írta áabai báasu shiátai iyá Cristo shínaaca, yáawai numá irrú liwáaliaminaa liwénuijoo.

Liá'a carrúnatai cáacoo jíconaashi rícula

(Mt 18:6-9; Lc 17:1-2)

⁴² “Matuínaami tánashia wáneerri nacáacoo jíconaashi rícula náani áabi júbini éebidenai nunácu, Dios cástigaa liyá, saíctami náuca manuí yáaculani áabai íiba wérrri liwánacoo nabájini linácula. ⁴³ Ne jicáajiquicta wána jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a liá'a wíchuerrri jicáajiu; saícai jiwárruacoo macáaji áacairra, ne jócubeecha chámai jicáajiyu jáu jibárruacoo infierno rícula, chaléeni jóctala chichái éewa lichácacoo. [⁴⁴ Chaléeni jóctala máanali dalánai, ya chichái jócai chácacajiu.] ⁴⁵ Ne júbacta wána jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a liá'a wíchuerrri júbau; saícai jiwárruacoo áacairra macáwa, ne jócubeecha chámai júbayu jáu jibárruacoo infierno rícula. [⁴⁶ Chaléeni jóctala máanali dalánai, ya chichái jócai chácáu.] ⁴⁷ Ne jituicta wána jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicá'a liá'a jjedánica jituú; saícai jiwárruacoo bátui tuishiyu Dios wánacaalactaca rícula, ne jócubeecha chámatui jituúyu jicáu infierno rícula. ⁴⁸ Chaléeni jóctala máanali dalánai, ya chichái jócai chácacajiu.

⁴⁹ “Jiniwata quinínama mináajoo nasálau chicháiyu, liwówau limáaca arrúnaa wabésunacoo íchaba cacháninai íbeji. ⁵⁰ Iwiduma saícai; ne jáicta majúwacani, ¿chíta quéewau éewa iwána lisírbia bániu jini? Iyá létta iwiduma saícaica, saíca iyá iyáwaacoo.”

10

Jesús éewida linácu liá'a jócubeecha namáaca yáacau

(Mt 19:1-12; Lc 16:18)

¹ Jesús jáu Capernaúm néenee, jáiwa liáu Judea shínaa cáinabi ítala, cáiwia jiáctejcoo Jordán shínaa cáinabi ítala. Néeni néejoo náawacacoo lirrú náa'a chóniwenai, jáiwa léejoo léewida nayái létta limédau'uni séewirrinnaa. ² Áabi fariséobini narrúniu Jesúsru, quéewique'e néeneda nacába wáni, nasáta néemiu wáni washíalicuerri léewacta limáaca línu, létta wawítee báinacu. ³ Jáiwa léeba nachuáni:

—¿Tána Moisés bánua imédacai?

⁴ Namá'ee:

—Moisés máca néewaca namáaca naníinaiu, liá nali áabai cáashta namáaca yáaca'inau.

⁵ Néenee Jesús ma nali:

—Moisés yáa irrú liérta wánacaalashica liyá júrricacala iyá. ⁶ Ne quéechanacu'inaami Dios quénuda cáinabi, Dios quénuda washiálicuerri ya ínetoo, ⁷ Linácu jiliéni washiálicuerri shírriu lisálijinaa yúcha ya litúwa quéewique'e cáinu liyá. ⁸ Ne nayá chámata léjta chóniwenaica áabaiminaa nayája. Chá'a jóca chámata nayá mawiájani bácaicai. ⁹ Linácu jiliéni liá'a washiálicuerrica jócai éewa lishírrica liá'a Dios rúndanica.

¹⁰ Jái'inaami nayá cuíta rículai lishínaa éewidenaicoo sáta néemiu liyá linácu jiliéni. ¹¹ Jesús má'ee nali:

—Tánashia liá'a máaquerri línu ya licásau báquetoo yáajcha, liméda máashii línayu runácula ruá'a quéecha nácu sáumica. ¹² Ya ínetoo mácacta rúneerriu ya rucásau báqueerri yáajcha, cháí cábacanaa ruméda ruínayu máashii.

Jesús yáa sáicai nali náa'a sáamanaica
(Mt 19:13-15; Lc 18:15-17)

¹³ Natée Jesúsru áabi sáamanai lidúnuque'ini; ne náa'a éewidenaicoo jáiwa nacáita náa'a téenei lirrúni. ¹⁴ Jesús cába'inaami jini liáni, íwirri liwówa ya limá nali:

—Imáaca sáamanai ínu nulí, ya u'ipróbibia núchani, jiníwata náa'a éebidenai Dios nácu, léjta náani sáamanaica, jócai éewa náinuminaa Dios néerra. ¹⁵ Yáawai numá irrú jócta éebida Dios nácu léjta náani sáamanaica, jócai éewa liwárroocoo néerra.

¹⁶ Jáiwa linácuda limá licú sáamanai, jáiwa liá nali sáicai nayái lichánaa licáajiu nanácu.

Báqueerri washiálicuerri rícuerrri táania Jesús yáajcha
(Mt 19:16-30; Lc 18:18-30)

¹⁷ Jái'inaa Jesús jiáu liwína léjabau, báqueerri washiálicuerri cánacau línuca litúyau lirrú, lisáta léemiu jini limá lirrú:

—Quéewidacai sáicai, ¿tána arrúnaa numédacai quéewique'e nuyá Dios yáajcha mamáarraca?

¹⁸ Néenee Jesús ma lirrú:

—¿Táda jiá nují'inaa sáicai? Jini sáicai, bácai Dios. ¹⁹ Jiá léena náa'a Dios wánacaalau'uca: 'Ujínua; Ujimá báquetoo yáajcha jínu yúchau, (ujimá báqueerri yáajcha jíinirri yúchau léchoo); ujinédu; ujiméda jinúma yúwicu báqueerri nácuca; ujichálueda; cawáunta jisálijinau ya jítuwa léchoo.'

²⁰ Néenee limá Jesúsru liá'a washiálicuerrica:

—Quéewidacai, quinínama liáni numédani icúulirrijuicteji nuyá.

²¹ Néenee Jesús cába lirrú caníinaa licába liyái limá lirrú:

—Cháucta jirrú áabai rími mawí: Jiáu, jiwénda quinínama liá'a jiwáalianica ya jiá nalni náa'a carrúni jináatanica. Jiwáalianinaa méenaami chaléeni áacairrajo. Néenee jínu jijnanicoo nuájcha.

²² Néenee liá'a washiálicuerrica, linísa'inaa léemi liá'a Jesús máni lirrú, liúrrucueda liwówau liáwai máashii wérrica liwówa yáacoo, bájalaca rícuerrricani.

²³ Néenee Jesús cába náa'a lishínaa éewidenaicoo yéenai litéjei limá nalí:

—¡Tráawajui wérri nalí náa'a rícbunica nawárrua'inau Dios wánacaalactalaca!

²⁴ Néenee náa'a lishínaa éewidenaicoo nacáarrudau néemi lichuáni, ne Jesús éejoo limá nalí:

—Nuéenibi, ¡tráawajui wérri nalí náa'a máaquenai nawówau warrúwa nácu nawárrua'inau Dios wánacaalactalaca! ²⁵ Tráawajui mawi báqueerri ricuerriru liwárrua'inau Dios wánacaalactalaca liúcha léjta áabai caméeyu jócai éewa libésunacoo ishídui tuí rícueji.

²⁶ Néenee nacárrudau wérri néemicani namá'ee nalíwaacoo:

—¿Yáawaicta liáni, tána éewa línu Dios néerra?

²⁷ Néenee Jesús cába nalí limá nalí:

—Chóniwenai jócai néewa naméda liáni, ne Dios, léewaca liméda, ne Dios léewaca liméda quinínama.

²⁸ Jáiwa Pé'eru ma lirrúí:

—Wayá wamáacani quinínama liá'a wawáalianimica, quéewique'e wéewa wasíguia jiyá.

²⁹ Jesús éeba'ee:

—Ne yáawaiyi namá irrú matuínaami máaquerricta nunácueji o nuchuáni nácueji sálwerrica limáacacta líbanau, o léenajinai, o léenajetoo, o litúwa, o lisálijinaa, o léenibi, o cáinabi, ³⁰ lirrishibiaminaa lirrícu líeni éerrica, cien cuíta yúcha mawí, léenajinai, léenajetoo, litúwanai, léenibi ya cáinabi, báawita namúrru iyá namédaque'e irrú máashii; ya liá'a éerri ínuerrica iwáaliaminaa cáwicashi jócai amáarra.

³¹ Ne íchaba náa'a chóque'e cawéninica, nayáminaa mawénini'inaa; ya íchabaminaa chóque'e náa'a mawéninimica, nayáminaa cawénini'inaa.

Jesús íwadedeerri matálichu máanalicala'inaa liyá

(Mt 20:17-19; Lc 18:31-34)

³² Ná'eewoo Jerusalénra, Jesús jínerríu éewidenaicoo béecha. Ne nayá cáarrudenaiu, ne náa'a yáainecoo lishiirricu cáarruni. Jesús éejoo limáida náa'a doce éewidenaicoo báawachala, jáiwa líiwa nalí liá'a libésuna'inaacoo. ³³ “Léjta icábau'uni, wayá yáaineu Jerusalénra, chaléeni nuyá Washíalicuerri Dios Cúulee'inaaca néntregaani'inaa nuyá nalí náa'a sacerdotébini wácanaica, ya nalí náa'a quéewidacai ley shínaa, nawánaminaa náinuacojoni nuyá, ya néntregaaminajoni nuyá nalí náa'a bájirra cáinabi ítesanaca. ³⁴ Nacáidaminaa nuyájoo, nawísadaminaa nuyá, náinuadaminaa nuyá ya náinuaminaa nuyájoo; ne matáli éerri yáwinaami nucáwiaminaujoo máanalicalai yúcha.”

Santiago ya Juan sátenai áabai sáicai

(Mt 20:20-28)

³⁵ Santiago ya Juan, Zebedeo éenibi, narrúniu Jesúsru namá'ee lirrú:

—Quéewidacai, wawówai jiméda walí áabai sáicai wasátani'inaa jjúcha.

³⁶ Ne lisáta léemiu nayái:

—¿Tána iwówai numéda irrúí?

³⁷ Namá'ee lirrú:

—Jimáca walí jiwána wawáacoo jiwánacaalactaca balíbalictaca báqueerri sáicaquicteji ya báqueerri apáulicueji.

³⁸ Jesús éeba'ee:

—Iyá jócai yáa léenaa isátanica. Nuyá carrúni jináata'inaa namédaca ya náinua nuyá. ¿Iyá éenaa iméda carrúni jináata ya máanali iyá léjta nuyá?

³⁹ Jáiwa néebai:

—Wéenani.

Jesús má'ee nalí:

—Iyá carrúni jináatani namédaca ya máanali iyá léjta máanali nuyá; ⁴⁰ Ne iwáayu'inau saícaquitejica o apáulicueji, jócai nutóca nuá irrú, ne náa'a nusálijinaa winani quéecha, náwa wáaine'inau néeni nárra.

⁴¹ Quéecha'inaami néemicani náa'a áabi diez éewidenaicoo, jáiwa íwirri nawówai Santiago yáajcha ya Juan. ⁴² Ne Jesús máida'ee nalí limá'ee:

—Léjta yáayu léenaani, náiiibi náa'a jócani éebida, ái wánacaleerri nayá já'a mawí máanui cábacoo náucha, ya náa'a máanuini cábacoo áacai nacábacoo áabi yúcha. ⁴³ Ne íibicha jócai éewa chácaarra. Báawacha wáucha, iyá, liá'a wówerri máanui limédacoo íibicha, arrúnaa lisírbia quinínamaru. ⁴⁴ Ne liá'a íibicha wówerri limédacoo cawényu arrúnaa lishírrueda áabirru. ⁴⁵ Jiníwata Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, ínuca jócai nasírbia nulí, nuyá ínuerri nusírbiaque'e nalí, ya máanali nuyá quéewique'e nuwáseda íchaba jíconaa.

Jesús chúni Bartimeo matuíyica
(Mt 20:29-34; Lc 18:35-43)

⁴⁶ Liáwinaami Jesús ínu áabai chacáalee rícula jí'ineerri Jericó náajcha náa'a lishínaa éewideneu. Jáyaali najiáu Jericó rícula, íchaba chóniwenai yáajcha, néenee báqueerri matuíyí jí'ineerri Bartimeo, licúlee liá'a Timeoca, wáairriu liyáca iníjbaa éemanacu sáteerri warrúwa chóniwenai yúcha. ⁴⁷ Léemi'inaa liyáca Jesús Nasaret sái, néenee limáida liá'a matuíyica limá'ee:

—Jesús, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába nuyá!

⁴⁸ Néenee íchaba cáita liyá quéewique'e manúmata liyáca, ne limáidada danáanshiyu mawí:

—Jesús, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába nuyá!

⁴⁹ Néenee Jesús bárruawai limá'ee:

—Imáida lirrú.

Néenee namáida lirrú matuíyica namá lirrú:

—Cadánani, jiwówa, jibárroo, limáida jirrú liá'a Jesúsca.

⁵⁰ Néenee liúca lishínaa sábanawai léjta ruana liá'a Bartimeoca léenu libárruacoo línu Jesús néerra. ⁵¹ Néenee Jesús sáta léemiu jíni limá lirrú:

—¿Tána jiwówai numéda jirrúí?

Liá'a matuíyica limá Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówai nucábaca báaniu.

⁵² Néenee Jesús ma lirrú:

—Jéewa jiácuwai. Nunísa nuchúni jiyái jéebidacala nunácu. Madéjcanaa léewa licábaca liá'a matuíyica liáu Jesús yáajcha iníjbaa lícui.

11

*Jesús wárroo Jerusalénra
(Mt 21:1-11; Lc 19:28-40)*

¹ Quéecha'inaami urrúni nayá Jerusalénru, á'a chacáalee Betfagé ya Betania rícu, urrúni lirrú liá'a Olivos shínaa awácaca, Jesús bánua chámata lishínaa éewidenaicoo, ² limá'ee nali:

—Yáayu'u áabai chacáalee píttui rími júntami, iwárruaminau néerrajoo ínuminaa áabai burro bájerriu, jini írracajiu ita'aa újnbii. Iwásedani ya ta índaque'e jini. ³ Ne áabi sáacta néemi iyá tándá imédani, imá nali wawácalirru náani, ne liyáalimin léējueta irrújoni.

⁴ Jáiwa náawai, náiiinu linácu liá'a búroca cáaye rícu, bájerriu cuíta núma lícu, jáiwa nawáseda jini. ⁵ Áabi yáaine nayá néeni nasáta néemiu nayá:

—¿Tána imédai? ¿Tándá iwáseda liárta búroca?

⁶ Ne néeba nachuáni léjta Jesús máyu'u nali; jáiwa náinda náacuawai. ⁷ Néenee namáaca náabalau burro ita'aa ta natée Jesúsru jini. Jáiwa Jesús írrau burro ita'aa. ⁸ Íchaba dáquinia náabalau iníjbaa lícu, liá'a Jesús bésunactacoo, ya áabi dáquinia áicuba nácai nawíchua bacháida lícu. ⁹ Ya náa'a yáainecoo libéecha ya lishiirricu, namáidada'ee:

—¡Cawéni wérrí! ¡Sáicai wérrí ínuerri líj'inaa nácu Wawácali Diosca! ¹⁰ ¡Sáicai wérrí línuca liá'a wánacaleerrica, léjta wawérrí Davidmi wánacaalactamica lishínaami sáictai wérrí! ¡Cawéni wérrí Jesúsru áacairra!

¹¹ Jesús wárroo Jerusalénra jáiwa liáu templo néerra. Licábadeda lítéejiu néenee ta liácoo Betania néerra náajcha náa'a doce éewidenaicoo, níwata jái táicalacai.

*Jesús mándisierri higuera jini ita
(Mt 21:18-19)*

¹² Áabai éerri ricúla, najiá'inaamiu Betania rícujeji, Jesús sintia ínaishi. ¹³ Déecucheji licába áabai higuera cabáinai, jáiwa lirrúniwai licába cáctani, ne líinu licába liyáwoo libáinaaca, jócala léerdi liá'a lítau. ¹⁴ Néenee limá higuérrari:

—¡Jiníminaa mawiá éejoo líiya jíta mawiá!

Lishínaa éewidenaicoo néemini.

*Jesús yúca templo rícuca náa'a wéndenaica
(Mt 21:12-17; Lc 19:45-48)*

¹⁵ Liáwinaami Jesús ínu Jerusalénra náajcha náa'a lishínaa éewidenaicooca. Quéecha'inaa liwárruacuawai (lishínaa patio itala liá'a) templo máanuica, néenee licába náa'a wéndenai néeni ya náa'a wénenai lécchoo. Néenee ya ta líuca bináawala jini. Lináawida nashínaa mésa náa'a cámbianai warrúwa chóniwenairru, ya náarrubai náa'a wéndenai paloma, ¹⁶ jócu línda jini'eecha bésuneerriu templo rícujeji tánashia natéeni. ¹⁷ Néenee léewida nayá limá nali:

—Jái tánacuawai,

'Núbana jí'inaaminaa cuíta na'óracta'inaa náa'a quinínama chóniwenai yéenai cáinabi ita'aa', ne iyá médani léjta áabai útawi canédibini shínaa. (Jesús ma nali líani náa'a wéndenaica nachálujuedacala chóniwenai.)

¹⁸ Néemi'inaa liá'a Jesús médani náa'a sacerdote wácanai ya náa'a quéewidacai ley shínaa, néenee namúrru chítashia náinuau'u'inaa Jesús jini, cáarruca nacábacani, níwata quinínama chóniwenai cáarrudau néemi léewidacala, saícta néemi léccchuni. ¹⁹ Ne catawaca'inaa, Jesús jiáu lirrícucha liá'a chacáaleeca lishínaa éewidenaicoo yáajcha.

Higuera máataica míshiyii
(Mt 21:20-22)

²⁰ Manúlacai'inaami néejoo nabésunacoo higuera júntami, jáiwa nacába jini míshii lijichu yáajchau. ²¹ Néenee Pé'eru, lédacaniu bésuneerricoo, limá'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, jicábate, liá'a higuera jimándisiani míshiyii.

²² Jesús éeba'ee:

—Éebida Dios nácu. ²³ Ne báqueerri chóniwerri éebidacta liwówa yáajchau Dios nácu éewerri limá lirrú liáni dúulica: '¡Cachéerra, jichánau manúa yáacula!', ya yáawaa léebidaca cháminaa libésunacoo léjta limáyu. ²⁴ Tándawa numá irrú quinínama liá'a isátani Dios yúcha, éebidani jái ínucai, ya irríshibiaminaajoni. ²⁵ Ne jáicta isáta iyá Dios, ipérdonaa yáacau jáicta máashii imédani irrúwacoo, quéewique'e isálijinaa yáairri áacai liméetuaque'e ijiconaa léccchoo. [²⁶ Ne jóctaca ipérdonaa, chacábacanaa isálijinaa yáairri áacai jócai lipérdonaa ijiconaa léccchoo.]

Liá'a wánacaalacta Jesús shínaa
(Mt 21:23-27; Lc 20:1-8)

²⁷ Liáwinaami liáni néejoo Jerusalénra. Nácula Jesús jínaniu templo rícu, jáiwa narrúniu lirrúí náa'a sacerdotébini wácanai, náa'a quéewidacai ley shínaaca, ya náa'a salínaica, ²⁸ ya nasáta néemiu wáni: —¿Tána wíteeshiyu jiúqueda nashínaa náa'a cawéndacani templo rícu? ¿Tána yáa jirrú wíteeshi jimédau'inaani?

²⁹⁻³⁰ Jesús éeba'ee nachuáni:

—Nuyá léccchoo nusáta nuéemiu iyá: ¿Tána bánua Juan Bautístaca, Dios o washiálicuenai? Éeba nulíni. Ne íiwacta nulíni, nuyáminaa léccchoo núiwaminaa irrú tánashia wíteeshiyu numéda léji liéni.

³¹ Jáiwa nachánau najútacoo nayá wáacoo: “Ne wamácta lirrú Dios bánuani, limáminajoo: ‘Néenee, ¿ne tándá jóca éebida lirrúí?’”

³² Ne wamácta washiálicuenai bánuani, “íwirriminaa chóniwenai wówa wáajcha, quinínama yáine léenaa yáawaiyii, Juan táania yáawaiyi Dios rícujeji. ³³ Jáiwa néeba Jesúsru:

—Jócu wáa léenaa.

Néenee Jesús éebai:

—Ya nuyá chajá'a jóca núiwa irrú tánashia wíteeshiyu numéda léji liéni.

12

Liá'a licábacanaaca náa'a catráawajaacanica máashiicanica
(Mt 21:33-36; Lc 20:9-19)

¹ Jesús litáania nalí licábacanaayu. Limá'ee nalí: “Báqueerri washiálicuerri liábana uva yáanai, jáiwa lirrícueda litéejii; lichánau

lichúni liárrui limédacta'inaa vino, jáiwa libárrueda áabai torre quéewique'e litúyacani quinínama. Néenee liá nalí jini lishínaa shinaashiwai áabi tráawajadorbinirru, jáiwa liáwai. ² Léerdi'inaami náawaqueda banácali ita, libánua báqueerri lishínaa tráawajadorru yáairri liájcha, lisáta náucha náa'a cáabanacani lishínaa cáinabi ita'aa, léenaa liá'a shinaashi éenaaca banácali ita litócani'inaaca. ³ Ne jáiwa nawína liyái, náiinuedaque'ini nabánuani cháaji macáaji rícu sái. ⁴ Néenee liá'a liwácalica libánua báqueerri léenaa, ne liáni nawánani catúca liwíta nácu ya nacáitadeda liyá. ⁵ Libánua báqueerri jáiwa náiinua jini. Liáwinaami libánua áabi íchabani; ya áabi nabásedani ya áabi náiinuani.

⁶ “Újnbii limáacau lirrú báqueerri: Licúulee, caníinai wérrí licábaca. Último libánua liyá lipénsaa lirrúwoo: ‘Cájbami cawáunta nacába liáni nucúuleeca.’ ⁷ Ne namá nalíwoo, náa'a cáabanacánica: ‘Lé'inaa léju liáni rishibierrí'inaa liá'a máacaderricoo jáicta máanali lisáljinaajoo, wáiinuaní washínaa áani quinínama.’ ⁸ Jáiwa'ee nawína jini, náiinua jini ya náuca jini limáashiicaimi bináawala banácali yúcha.

⁹ “¿Ya tána imá irrúwoo tána liméda liá'a liwácali liá'a banácalica? Ya liáminau línuaca náa'a cáabanacánica, liáminaa liá'a banácalica áabirru.

¹⁰ “¿Jóca iliá icábau liá'a Dios chuánica? Limáctaca: ‘Cristo léjta liá'a íbaca nacháninica náa'a camédacaica, liyá'inaawa íbaca chúnさい sáicaca.

¹¹ Liáni limédani liá'a Wánacaleerrica, ya wayá cárrudenaiu.’ ”

¹² Néenee náa'a wánacaleenai judíobini nawówai'e natée Jesús preso, jiniwata náaca léenaa liméda licábacanaa nanácula. Ne cárru nayái chóniwenai nácueji, néenee namáaca jini, ya náawai.

Linácu liá'a napáidau impuesto (Mt 22:15-22; Lc 20:20-26)

¹³ Nabánua Jesús náa'a áabica fariséobinica ya lishínaa néenaa náa'a Heródesca, quéewique'e nawána limá áabata náucaque'e linácue jini.

¹⁴ Nayá janárta ma lirrúni:

—Quéewidacai, wáa léenaa jimáni yáawaiyi, jócala jinda natée jiwíte jini cáarrucala jicába chóniwenai, áabenaacala jimédacoo quinínama chóniwenai yáajcha. Jiyá éewiderríu yáawaa léjta Dios máyu'u. ¿Sáicai wérrí wapáidacta impuesto lirrú liá'a romano wácalirru, o jócta wapáida? ¿Arrúnaa wapáida o jócuwee wapáidani?

¹⁵ Ne Jesús, yáirri léenaa nawówaicala naméda lirrú máashii, limá nalí:

—¿Tánda iméda nulí trampa? Índa nulí áabai moneda nucába áani.

¹⁶ Natée jini, ya Jesús ma nalí:

—¿Tána náani léji liérta ya liérta jí'inaa tánerricoo lináni nácu?

Namá'ee néebacani:

—César, romanobini wácali.

¹⁷ Néenee Jesús ma nalí:

—Ne yáa lirrú liá'a César tánashia lishínaa, ya Diosru liá'a lishínaa léchchoo.

Ya liá'a léebau náuchani nacáarrudau wérrí néemicani.

Liá'a nasátau néemiu linácu liá'a nacáwiactacoo

(Mt 22:23-33; Lc 20:27-40)

¹⁸ Néenee nácu nacába Jesús áabi néenaa náa'a saduceoca. Namá'ee náani náa'a máanalínica jócani éewa nacáwiacoo mawiá; táda nácu nalí namá chá'a:

¹⁹ —Quéewidacai, Moisés máacani tánerriu báqueerri washíalicuerri máanali cáinuí ya jiní licúulee ruájcha ruá'a línuca, liá'a léenajirrica liwínamináa línu ruá'a máanirriuca, náa'a léenibi jíáinecoo, máaquenaimicoo léenibiyu liá'a léenajirri máanalimica. ²⁰ Wée saícai wérrí, áitee já'a siete léenajinai, liá'a quéecha nácu saíca cáserriu, jáiwa máanali jíni jócai máaca licúuleu. ²¹ Néenee liá'a líshíirricusaica licásau ruájcha ruá'a mánirriuca, liyá cháí máanalica jiní máacani licúuleu. Chacábacanaa liá'a báqueerri léenajirri líshíirricusai lécchoo, ²² ya náajcha náa'a sieteca; ne jiní wérrí éeneerri limáca licúuleu. Néenee máanali ruá'a línumica. ²³ Wée saícai wérrí, jáicta rucáwiaujoó, nayá náajcha wáacojoo báaniu, ¿Tánashia néenaa náani rúnirri'inaa náani sieteca yéenaimi ruájcha cásenaimiu?

²⁴ Jesús má'ee nalí:

—Iyá yúquenai wérrí iyáca, jócala yáa léenaa liá'a tánerricoo ya liá'a Dios witeeca. ²⁵ Jáicta máanalini cáwiaujoó, náa'a washíalicuenaica ya náa'a íinaca jócuminaa nacásau, ne cháminaa nayá léjta ángelbini yéenai áacairra. ²⁶ Léjta jáicta máanalini cáwíawai, ¿Jócu ilíá iyá, liá'a cáashta Moisés tánanimica? Moisés cába'inaami áabai banácali éemacoo liyáca ne jiní bálanaa. Dios má'ee Moisésru: —Nuyá jáa líerra Dios néebidanimi nácu liá'a Abrahámca, ya Isaac ya Jacob. ²⁷ ¡Ya Dios jócai máanalini shínaa, Dios nashínaa náa'a cáwinica! Tándawa iwítee wérrí iyá yúquerriu liyáca. Dios má'ee chá'a áawita máanalini nayá, cáwiniyaca.

Liwánacaala mawí cawéní wérrica

(Mt 22:34-40)

²⁸ Lirrúniu Jesúsru báqueerri néenaa náa'a éewidenai Moisés chuáni éemerrimi Jesús méda yáacau'u chóniwenai yáajcha. Liá'inaa léenaa Jesús éeba nachuáni saíca, néenee lisáta léemiu jíni lécchoo limá'ee lirrú:

—¿Tána náibicha náa'a Dios wánacaalau'u cawénii mawí quinínama yúcha?

²⁹ Ne Jesús ma lirrú:

—Le Dios wánacaalau'u cawénii mawí quinínama yúcha líani: 'Israel shínaa chóniwenai, éemite líani: Wawácali, washínaa Dios, Wawácali Dios bácai rími. ³⁰ Táda arrúnaa caníinaa jícaba jíwácali Dios quinínama jíwówa yáajchau, quinínama jícáwica yáajchau, quinínama jíwítee yáajchau ya quinínama jídánani yáajchau.' Liyáwa Dios wánacaalau'u cawénii mawí quinínama yúcha líani. ³¹ Ya liá'a yéerri líshíirricu liá'a Dios wánacaalau'u cawéniica cha léjta líani: 'Arrúnaa caníinaa jícaba áabi léjta jíyá jíjiu.' Jiní áabai Dios wánacaalau'u mawí cawéniica náuchaja líani.

³² Néenee liá'a éewiderri Moisés chuáni ma lirrú liá'a Jesúsca:

—Saícai jímaca, Quéewidacai. Yáawaiyi jímacaa bácai rími Dios, jiní báqueerri mawí líúcha. ³³ Arrúnaa caníinaa wacába Dios quinínama wawówa yáajchau, ya quinínama wawítee yáajchau, ya quinínama

wacáwica yáajchau ya quinínama wadánani yáajchau. Arrúnaa canínaa wacába wayáccuniu léjta wayá jájiu. Cawénii mawí náucha náa'a cuéshinai wéemani wáa Diosruni, ya quinínama náucha náa'a áabata náindani altar ítala.

³⁴ Jesús cába'inaa liá'a quéewidacai ley shínaaca, léeba liwítee saícayiu jíni, néenee limá lirrú:

—Jócai déecucha yáaca Dios wánacaalactalaca.

Néenee náa'a éemenai nayácani, jócu náa'a nawówau nasátau néemiu liá'a Jesúsca.

¿Tána lisálijinaa báinacu sánami liá'a Mesíasca?

(Mt 22:41-46; Lc 20:41-44)

³⁵ Jesús yéerri liyáca templo rícu éewiderrri liyáca, ya lisáta léemiu:

—¿Tánda namá náa'a quéewidacani ley shínaaca lécala liá'a Mesíasca néenaa náa'a Davidca? ³⁶ Le Davidja liérta, táanierri Espíritu Santo dánaniyu limá'ee:

'Liá'a Diosca limá nushínaa cawánacaalacai:

Jiwáau nulí saícaquictejica,

cáashia nuwáalia jijínaiu jíajabalau'.

³⁷ ¿Chíta quéewau liá'a Mesíasca David cúuleequi jiníni, liyá jájiu limáni liwácalica? Náa'a chóniwenai, íchabani néemi nawówa yáajchau Jesús chuáni.

Jesús liá najíconaa náa'a quéewidacani ley shínaaca

(Mt 23:1-36; Lc 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Jesús má'ee já'a léewidacta liyáca: "Ítúyau náucha náa'a quéewidacani shínaa leyca, náa'a wówenai namáacoo machénita náabala ya natáaque'e saíca nawówa yáajchau plaza rícu. ³⁹ Níuwenai yáarrubaishi mawí saícaca sinagoga rícu, ya níuwenai liá'a yáarrushi mawí saítaca ya íyacaishi saícaica. ⁴⁰ Ya néda náabana náa'a máanirrinica, nawówaiyu ta náa'a óraca machéni. Nayá rishibenai'inaa carrúnatabee máanui mawí."

Ofrenda rushínaa ruá'a máanirriuca ruyá carrúni jináatau

(Lc 21:1-4)

⁴¹ Jesús yéerrite lijúntami náa'acaja náawaquedani rícu warrúwa nachúnique'e liyú templo, licába liyáca náayu'u warrúwa lirrícula. Íchaba rícbuni yáa íchaba warrúwa. ⁴² Jáiwa'ee ruínu báquetoo máanirriuca carrúni jináatau, jáiwa'ee ruácaja rícula chámai moneda rími cobre, jiníjtaí wéni. ⁴³ Néenee Jesús máida lishínaa éewidenaicoo, ya limá nalí:

—Ne yáawaiyi numá irrú ruáni máanirriuca carrúni jináatau yáichoo lirrícula mawí máanui náucha náa'a áabibica; ⁴⁴ ne yáainai quinínama liá'a sóberrerri nalí, ne ruyá carrúni jináatau ruáni quinínama carrúni jináataiyu ruyá'inaa.

13

Jesús úwadede linácu liá'a templo cáarralerrri'inau

(Mt 24:1-2; Lc 21:5-6)

¹ Jesús jíá'inaamiu templo rícuca, báqueerri néenaa náa'a lishínaa éewidenaicoo limá Jesúsru:

—¡Quéewidacai, jicábateja íiba ya cuíta máanui namáni saíquitani!

² Jesús éeba'ee lirrú:

—¿Jicába náani cuíta máanui namánica? Ne jócai éena lichánacu linácula íiba lita'aa wáacoo. Quinínama cárralerrí'inau.

Jócai icába cáji libéechalau amáarractala'inaa cáinabi

(Mt 24:3-28; Lc 21:7-24; 17:22-24)

³ Jáiwa náawai awáca íibirra jí'ineerri Olivos, yéerri templo júntami. Jesús wáairriu ya Pé'eru ya Santiago ya Juan ya Andrés nasátani néemiu báawacha ⁴ chacálista'inaa libésunau jiliérra, tánashia lishínaa señal liá'a bésuneerri'inaacoo urrúniquictacani.

⁵ Jesús éeba'ee limá'ee nalí: “Cá'wa yúchaujoo jiní béecha chálujueda iyájoo. ⁶ Jiníwata ínuenai'inaa íchaba ménai nuyája liéni Cristo. Namá'ee nuyája liáni Cristoca, nachálujueda'inaa íchaba chóniwenaijoo.

⁷ “Jáicta éemi jináawiu íibana áanijoo ya chaléeni, u'icáarrudau. Arrúnaawa chácani, libésunacoo, ne jócai amáarra újnibi. ⁸ Jiníwata áabi cáinabi íinua yáacaminau áabi cáinabi júnta, ya áabi chóniwenai naméda jináwui nalí wáacoo, ya cáinabi cúsuu matuínaami, já'inaa inaaishi. Liyáminaa wacábani quéechanacu carrúnatabeeca.

⁹ “Itúya iyáu; jiníwata náa'inaa iyá nalí náa'a wánacaleenaica carrúnatanica ya básaida iyá sinagoga rícu lécchoo. Nawánaminaa yáacoo nanáneewa náa'a wánacaleenaica ya reybini náneewa éebidacala nunácueji; cháminaa éewa itáania éebidau'u nunácu nanáneewa. ¹⁰ Quéechanacu jóctanaa amáarrajani, liá'a chuánshica wásedeerrica arrúnaa cáiiwanacani quinínama cáinabi. ¹¹ Ne u'urrúni iwówa iyá linácue liá'a imánica jáicta néntregaa iyájoo lirrú liá'a carrúnataica. Jáicta nasáta néemiu iyá, imáyu liá'a Dios wánani imáca, jiníwata jócta iyá táania léja liá'a Espíritu Santo táanierrí'inaa nalí irrícueji. ¹² Néenajinai wáacoo néntregaminaa néenajinaiu náinuaque'inini, ya nasálijinaa néntregaa néenibiu lécchu; ya náa'a néenibica nanáwaminau náinua nasálijinau. ¹³ Quinínama chóniwenai máashii nacába iyá éebidacala nunácu; ne liá'a bárruerricoo machácani cáashia quiníctala mawiá, liyáminaa wásedeerri'inau.

¹⁴ “Jáicta icábajoo líinuminaa líerra chóniwerri máashiicai wérrica, Dios jínaica. Liwárruaminau Dios íibana licúla, jóctala léewa liwárruacoo, —Liá'a líérrica léemini—, jáicta libésunau léju liáni, náa'a yéenaí Judea rícu, náau awáca íibirra nabáyacoo, ¹⁵ ya liá'a yéerrica líibana lícu jócu limúrru lishínau, jiníwata liyáali éerri carrúnatai wérrí'inaaca, cánacau ibáyacoo. ¹⁶ Néenee liá'a yéerri bacháida lícu jócu léejoo líibana néerra líawaqueda líibalau. ¹⁷ ¡Carrúni jináatani náa'a íinaca máanuini yáawai, ya náa'a wáalenai sáamanai írrenai náani! ¹⁸ Isátau Dios yúcha jócubeecha uniábi yáajini, ¹⁹ jiníwata liyáali éerrica bájjialai cacháninaca, jócai wacábacaji líta'aa liéni cáinabi limédanica, jiníminaa mawiá cháí. ²⁰ Jóctata Dios wána amáarraitai liyáali éerrica, jiníminata wásedeerriwai; ne amáarraitai nanácueji, náa'a lishínaacoo líinwanica, jócubeecha carrúni jináata bájjiala nayá.

²¹ “Ne jáicta máairri irrú já'a ‘Cristo liéni yáa áni, o icábateni liá'a yáa á'a', u'éebidani”. ²² Jiníwata náinuminaa chóniwenai máineí'inaa nayáca'ee Cristo, ya íiwadedenai chuáni báawachala. Namédaminaa íchaba señal ya méenaami, quéewique'e nachálujueda chóniwenai,

áawita néewacta náa'a Dios wínanica. ²³ ¡Cá'wa yúchaujoo! Quinínama liáni nunísani nuiwa irrúi jóctanaa libésunajau.

Léejuactacoo Washiálicuerri Dios Cúuleeca
(Mt 24:29-35,42,44; Lc 21:25-36)

²⁴ “Ne liyáali éerri'inaa, libésunactacoo carrúnatacaica, liá'a cáiwiaa lichácaminau, liá'a quéerrica jócai'inaa quéena, ²⁵ ya sáalii cáinenau áacai ya náa'a quinínama yáinai áacai nachéchinaminau léchhu. ²⁶ Néenee nacábaninaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca líinu'inaa sáanai íbeji lichúnicyu lidánaniyu. ²⁷ Nubánuaminaa nushínaa ángelbinu, náawaquedaminaa náa'a nushínaa chóniwenaiquinínama cáinabi ita'aa, quinínama licúchui rícu liá'a cáinabica cáashia último licúchui rícujeji áacairranaa.

²⁸ “Éewidau linácu liáni licábacanaa áicuba báinaca: Jáicta icá'a libáinaa páquiawai wáa léenaa ái urrúni camuí. (Cháwa'ee Israel shínaa cáinabi ita'aa). ²⁹ Chacábacanaa, jáicta icábai libésunacoo liá'a nuiwani irrúi, yáa léenaa urrúni nuínuca, Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ³⁰ Numá irrúi yáawaa quinínama liérrea bésuneerri'inau yáawaa jóctanaa máanali náa'a chóniwenaiquinínama cábenai liáni bésuneerricoo liyáca. ³¹ Quinínama cáinabi itasai ya éerri rícu amáarra'inaa, ne nuhuáni arrúnaa licúmpliacoo.

³² “Ne liá'a éerrica ya liá'a hóraaca jiní yáa léenaa, báawita náa'a ángelbinica yéenai áacai, báawita Licúulee. Bácai yáa léenaa liá'a Lisáljinaaca.

³³ “Tanda, arrúnaa iyá cáwitui yáca icábateda iyáca, jócta yáa léenaa chacálishia nuínujoni. ³⁴ Chái cábacanaa léjta báqueerri washiálicuerri, yáairrictau liyácani bájirra cáinabi itala, licárgueda lishínaa tráawajadorbinu natúyaque'e líibana. Bácainaa nabánua natráawajaaca ya libánua liá'a catúyacai cuíta núma cáberri liyá líinuquicta. ³⁵ Chacábacanaa, cáwitui yáca, jócta yáa léenaa chacálishia nuínojonu nuyá cuíta wácalica, jócta samásamanaa, jócta béewami táayebé, jócta á'a cawáamai máidactaca, jócta manúlacaiba; ³⁶ jócubeecha nuínu walíqueda nuínu'inaacu máinei iyáca. ³⁷ Liéni nuíwani irrúi, nuíwani irrúi quinínama: ¡Cáwique'e ituí yáca quinínama!”

14

Nacúmida yácau nawínaque'e Jesús preso
(Mt 26:1-5; Lc 22:1-2)

¹ Cháucta chámai éerri liyáali lishínaa saíctacta nawówa lijí'inaa pascuca, náayacta'inaa liá'a páanica jócai múrracau. Náa'a nawácanaica, náa'a sacerdotébinica ya náa'a quéewidacani ley shínaaca náawacau natáania nalí wáacoo, chítashia néewoo nawínaque'e Jesús natéequé'e cuíta manúmai rículani, númashi yúwica nácujeji ya náinuaque'inini.

² Ne áabi má'ee:

—Jócaita fiesta éerdi rícu, jócubeecha íwirri chóniwenai wówa naméda máashii.

Báquetoo ínetoo nuádeda juménibee Jesús nácu
(Mt 26:6-13)

³ Jesús yáairriu Betániala, Simón íbana néerra, liá'a Simónca wálierrimite lepra; nácula liwáau mésa nácula, ruínu báquetoo ínetoo indechoo áabai frasco alabastro yúsaí cashiámui juménibeeyu jí'ineerri nardo liyáwoo, cawéni wérri. Lisúwirria liá'a frascoca léewaque'e liméecucoo ya linuádeda liá'a juménibeeca Jesús wíta nácu. ⁴ Áabibi náa'a yéenei néenee íwirrini wówa, namá'ee nalí wáacoo:

—¿Táda namáshida liá'a juménibeeca? ⁵ Éewerrieta wawéndaca áabai camuíta liwéni liá'a tráawajuca, quéewique'e nayúda náa'a carrúni jináatanica.

Ya táania máashii runácula ruá'a ínetooca.

⁶ Ne Jesús má'ee:

—Imáacani; ¿tánda ijódiani? Liáni rumédani nulí saícai wérri. ⁷ Ne náa'a carrúni jináatanica arrúnaa iyá íibi, ya éewani iméda irrú saícai táshia éewacta jiníni; ne nuyá jócai'inaa nayá íibi mamáarraca. ⁸ Ruáni ínetooca le ruénani rumédacaja liáni: Rujúsueda nunácu juménibee jóctanaa naquéni nuyá. ⁹ Ne yáawaiyi numá irrú, táshia nácuca cáinabi jíni táshia náiiwadedacta liá'a chuánshica wásedau'inaacoo, natáaniaminaa runácu ruá'a ínetooca liá'a rumédanica, cháminaa nédacanicoo runácujo.

Judas fréserrri léntregaa Jesús

(Mt 26:14-16; Lc 22:3-6)

¹⁰ Judas Iscarioteca, néenaa náa'a doce éewideneu, yáairriu licábaca nawácanai náa'a sacerdotébinica quéewique'e chítashia léewoo'u léntregaa nalí Jesús. ¹¹ Néemi'inaami, saíta nawówa ya nafrésia náa lirrú warrúwa liá'a Judasca, liyá prínsipierrri limúrru liyáalimi saíca léntregaaque'e Jesúsca.

Liá'a santa cena Wawácali shínaaca

(Mt 26:17-29; Lc 22:7-23)

¹² Quéechanacu áabai éerri liá'a fiestaca náayacta liá'a pánica jócai náarru limúrracau'u, quéecha'inaa náiiinua liá'a cordéroca pascua shínanaaca, náa'a éewidenaicoo nasáta néemiu Jesús:

—¿Tanácucha jiwówai jíyá jíni wáacoo waméda liá'a iyacashica pascua shínaaca jirrú jíni?

¹³ Néenee'e libánua chámata lishínaa éewidenaicoo ma nalí:

—Yáa namówai lirrícula liá'a chacáaleeca. Néeni ínujoo báqueerri washíalicuerri téerri áabai cántaru shiátai; yáau liánai, ¹⁴ táshia liwáruactau jíni, imá lirrú liá'a cuíta wácalica: 'Liá'a quéewidacai lisáta léemiu: ¿Tanácucha liyá jíni liá'a cuartoca núyacta'inaa nushínaa éewidenaicoo yáajchau pascua íyaninaaca?' ¹⁵ Liyá liyadaminaa irrú liá'a piso áacaica áabai cuarto máanui, íchúnini ya listo náayacta'inaa cena. Iméda árra quinínama liá'a arrúnaí'inaa wáayaca.

¹⁶ Néenee náa'a éewidenaicoo jáiwa náawai chacáalee rícula. Náiiinu quinínama léjta Jesús máyu'u nalí, ya naméda liá'a cenaca pascua shínanaaca.

¹⁷ Quéecha'inaa samáacai, líinu liá'a Jesúsca cuarto rícula lishínaa doce éewidenaicoo yáajchau. ¹⁸ Nácula'ee nawáacoo náayaque'e Jesús má'ee nalí:

—Yáawai'inaa numá irrú, ái báqueerri íibi já'a íyeerri nuájcha éntreguerri'inaa nuyá náiiinuaque'e nuyá.

¹⁹ Néenee máashii nawówai náa'a éewidenaicoo nasáta néemiu liyá bácaínaa namá'ee:

—¿Nuyáminaani? Báqueerri ma lécchoo: —¿Nuyáminaani?

²⁰ Jesús ma nalí:

—Báqueerri íibi iyá doceca íyeerri nuájcha lirrícu liáni mitájiaca.

²¹ Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, ínuerri Dios néenee yáairri'inau máanalica léjta litánau'u Dios chuáni rícu. Ne máashii wérrí lijiácoo lirrú liá'a washiálicuerri léjueda'inaa náiinua nuyá. Sáictaminaata jini jóctata lijiáwai liá'a washiálicuerrica cáinabi ita'aa.

²² Nácula náaya náa'a éewidenaicoo liájcha liá'a Jesúsca, liwína páani, liá Diosru sáicai linácu liá'a páanica. Linísa'inaa liá Diosru sáicai linácu liá'a páanica, litúcuedani liá nalí, limá'ee:

—Íyau, nuínaa waliérta.

²³ Néenee liwína vino áabai báasu liá Diosru sáicai linácu. Linísa'inaa liá Diosru sáicai linácu, liá jini nalí náirra quinínama báasu rícueji.

²⁴ Limá nalí:

—Liáni wówerri limáaca nuírranacaalani, nuádedani'inaa íchaba jiconaaashi nácueji. Liyú liáni íirraica, numéda nuyá léjta Dios máyu'u numédaque'ini quéewique'e numéetua íchaba jíconaa. ²⁵ Yáawaayii numá jóca nuírra liábi liá'a uvaca mawiá ne liyáli éerri'inaajoo nuírra liábi liá'a wáliica chaléeni áacairra Dios wánacaalactalaca.

Jesús íiwa Pé'erurru libáyaque'e lináawa liá'a Jesúsca

(Mt 26:30-35; Lc 22:31-34)

²⁶ Quéecha'inaa narrába áabai shímashi, jáiwa najiáu cuíta lícuha náau áabai dúuli néerra jí'ineerri Olivos. ²⁷ Néenee'e Jesús má'ee nalí náa'a éewidenaicoo:

—Quinínama iyájoo yúrrucuedaminaajoo iwówaujoo nunácueji wáalee táayee, imáaca nuyá bácai, jiniwata jái tánacuwei wanácu:

'Nuínuminaajoo léju liá'a pastorcojoo,

náju náa'a ovejaca nacáarraliaminaujoo.'

²⁸ Ne quéechanacu jáicta nucáwiauajoo, nuáuminaajoo ibéechajoo Galilea rículajoo.

²⁹ Néenee'e Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Áawita náurruueda nawówaujoo quinínamajoo namáaca jiyá bácai, nuyá jócai'inaa.

³⁰ Néenee'e Jesús éeba'ee Pé'eru chuáni: —Yáawaiyii numá jirrú jiyá, wáalee táayee, jóctanaa limáida chámaichu liá'a gáayuca, jibáya jináawaujoo matálichujoo nunácueji, jócala yá léenaa nunácu.

³¹ Ne limá'ee Jesúsru danáanshiyu mawí:

—Áawita rúnaa máanali nuyá jiájchajoo, jóca nuéjoo nubáya jináawa mawiá.

Quinínama cha namácai.

Jesús óreerri Getsemaní néeni

(Mt 26:36-46; Lc 22:39-46)

³² Jáiwa náawai chaléeni jí'ineerri Getsemaní. Jesús ma lishínaa éewidenaicoorru:

—Iwáayu íchaitaa áani nácula, nuáu nu'óracoo.

³³ Ya litée Pé'eru, ya Santiago ya Juan, ya néenee lisíntia bájjiala máashii liwówa cáiwí licábacoo lécchu. ³⁴ Limá nalí:

—Nusíntia nácuu máashii máanalicai. Imáacau áani, úwa imáajoo.

³⁵ Liyáalimi Jesús yáu libéechalawoo mawí, litájiau cáashia lináni dúnú cáinabi, lisáta'eewoo Dios yúcha, jócubeecha línda carrúni jináata limédacoo bájiala. ³⁶ Á'a li'óractacoo limá'ee: Nusálijinaa, jiyá éewerri jiméda quinínama: Jéda nútacha liáni carrúnatai wérrica; ne jócubeecha jiméda léjta nuwówau'u, ne jimédaque'e léjta jiwówau'u. ³⁷ Néenee léējuawai chaléeni nayáctalaca ya línu nanácu máainai. Limá'ee Pé'erurru:

—Simón, ¿jimáa jiyáca? ¿Jócu wíta áabai hóraa jéewa jiyá cáwi jítálideda nuyá? ³⁸ Arrúnaa cáwi iyáca ya i'órau, quéewique'e jócubeecha licáu irru liá'a máashiica. Iyá sáicai iwówa, ne línaa wáneerri cáarru iyá.

³⁹ Ne líáu báaniu, ya li'órau lirrípítia liyáa chuánshicaja. ⁴⁰ Néenee léējua'inau báaniu, línu nanácu ná'a éewidenaicoo báaniu máainai, jiníwata dajuúshi báya wérrí natuí. Jiní náa léenaa namá lirrú. ⁴¹ Lééjoo matálichu, ya limá nalí:

—¿Isíguia imáaca ya iwówa iyabacoo? Cái ája árra, línu léji líarra hóraaca Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca néntregaani'inaa nacáaji ricula ná'a cajícónaanica. ⁴² Ibárroo, wáawai; ái urrúnicai liá'a éntregueerri'inaa nuyá nujínairru.

*Natée preso liá'a Jesúsca
(Mt 26:47-56; Lc 22:47-53)*

⁴³ Jesús táania'inaa liyá újni'ii, línu néerrai liá'a Judasca néenaa ná'a doce éewidenaicoo, íchabani chóniwenai yáajcha índenai espada ya áicuba. Ínuenai nawánacaala nácu ná'a sacerdote wácanaica, ná'a íwadenai Moisés chuáni, yá'ee ná'a salínaica. ⁴⁴ Liá'a Judasca éntregueerri nalí Jesús linísa líiwa nalí chítashia quéewo'oo náa léenaa Jesúsqui jíni:

—Léju líarra nushíshi linánijoo, liyáwa léju líarra. Iprésudani itée sáicani.

⁴⁵ Línu'inaa liá'a Judasca, lirrúniu Jesúsru madéjcalicunaa limá lirrú:

—¡Quéewidacai!

Néenee lishíshi jíni. ⁴⁶ Linísa'inaa lishíshiqui jíni, néenee nawína jíni natée preso jíni.

⁴⁷ Néenee báqueerri néenaa yáainai néeni, lijéda lishínaa espada límanaca licúchau, jáiwa líju le jiliá'a sacerdote wácali shínaa chóniwerri tráawajairri lirrú liwíchua liwíbai. ⁴⁸ Ya Jesús lisáta léemiu ná'a chóniwenai:

—¿Tánda índá espada ya áicuba quéewique'e iwína nuyá preso, jicá'a liá'a máashiicaica? ⁴⁹ Éerri jútáinchu nuyá yáajcha nuéewida iyá lirrúcu liá'a templo máanuica, jócai iwína nuyá preso. Ne liáni ímédani iyáca léjta limáyu'u liá'a Dios chuánica.

⁵⁰ Néenee quinínama ná'a lishínaa éewidenaicoo namáaca jíni liá'a Jesúsca nacánacau liúchai. ⁵¹ Ne báqueerri icúlirrijui yáau liánai, dájiderrui áabai éeyaishiyu. Ne líarra jáiwa nawína jíni. ⁵² Ne liyá jáiwa liwáseda lishínaa éeyaishimiwai jáiwa licánacau jushícai.

*Jesús náajcha ná'a judío wácanaica
(Mt 26:57-68; Lc 22:54-55,63-71)*

53 Natée Jesús lirrú liá'a sacerdote wácalirru, ya náawacau quinínama náa'a wácanaica sacerdótebinica, náa'a salínaica ya náa'a quéewidacanica ley shínaaca. 54 Pé'eru yáau lishiirricu déecuchata, cáashia líinu patio ítala lishínaa cuíta liá'a sacerdote wácalica, ya jáiwa limáacawai náajcha náa'a catúyacani templo, licámudau liyá chichái tééji.

55 Náa'a sacerdótebini wácanaica ya quinínama nawácanaica, namúrru'e chítashia quéewau'inaa cajíconaa nalí Jesús náiinuaque'inini; ne jócai jiáu nalí léjta nawówau. 56 Jiniwata báawita namá ichaba ne jócai yáawaiyi, namá'ee nalí wácoo bácaínaa. 57 Áabi bárroo namáca újni namé'e nanúma yúbicau:

58 —Wayá éemenai limáca: 'Nuyá cáarralerrri'inaa líáni temploca namédani náa'a washiálicuenaica, ya matáli éerri nubárrueda áabai ya jócai namédacala náa'a washiálicuenaica.'

59 Ne jini éewiderrini liá'a namánica.

60 Néenee liá'a sacerdótebini wácanaica libárroo béewami nalí quinínama, ya lisáta léemiu liá'a Jesúsca:

—¿Jini éebaca? ¿Tána léji líeni namáni nayá jáica jiyá jini?

61 Ne Jesús máacau manúma, jini éebacta; jiniwata náa'aca léenaa jócu liwáalia ítalashi. Liá'a sacerdótebini wácanaica léejoo lisáta léemiuni:

—¿Jiyá jiliérra Mesías, liá'a licúulee Dios saícaica?

62 Jesús ma lirrú:

—Jajá, nuyá. Ya iyá icábaminaajoo nuyá Licúulee liá'a Washiálicuerrica wáairriu chéni saícaquictejica liá'a Dios cadánani wítee, ya líinu sáanaí íibeji.

63 Néenee liá'a sacerdótebini wácanaica jáiwa lishírricua líibalawai liwówau limáca íiwirricala liwówa, ya limá'ee:

—¿Tána arrúnaa warrúnaacai nacábaque'e mawí jini? 64 Iyá éemenai limá chuánshi máashii Dios nácu. ¿Chíta icábau jiníni? Quinínama namá cajíconaacalani ya arrúnaacala máanalicani.

65 Áabibi chánau nawísadacani, ya nabáya lituí ya nabásaida liyá, namá lirrú:

—¡Jiácta léenaa tánashia básaida jiyái!

Ya náa'a catúyacani templo nabáseda lináni.

Pé'eru báyeerri jócala licúnusia Jesúsca
(Mt 26:69-75; Lc 22:56-62)

66 Nácula Pé'eru yáa liyáca cáinacula patio ita'aa, néenee ruínu ruá'a báquetoo néenaa náa'a sacerdote wácali shínaa chóniwenai néeni sána yáca. 67 Rucába'inaa Pé'eru nábeerri liyáca chichái dáninacu, néenee'e rucába'ee lirrú rumá'ee lirrú:

—Jiyácani yáairrimi liájcha lécchoo liá'a Jesús Nazaret saíca.

68 Ne Pé'eru báya jini limá'ee:

—Jócai nucúnusia liyá, jini nuá léenaa liá'a tánashia jítáaniaca.

Néenee lijiáu bináawalai cuíta núma licúla néenee gáayu máidai.

69 Rucába'inaa lirrú báaniu ruá'a chóniwetooaca, néenee rumá nalí náa'a yáinaí néerra:

—Léwa báqueerri néenaa liárta náa'a yéeneemi Jesús yáajcha.

70 Néenee Pé'eru léejoo libáya báaniu jini liá'a Jesús náwa. Íchaitaa rími liáwinaami, náa'a yáinaí néerra namáwee Pé'erurru báaniu:

—Yáawaiyii, jiyá báqueerri néenaa, nówata jiyá Galilea sái léccchoo, jítáaniacala léjta nayá.

⁷¹ Néenee'e lijúrawai limá'ee:

—Dios cástigaa nuyá jócta numá liá'a yáawaiyiica. “Dios yáa léenaa jócai nucúnusia liá'a washiálicuerrica cháí itáania iyá nácu”.

⁷² Liyáalimi já'a, gáayu éejoo limáida báaniu. Néenee'e líinu Pé'eru liwíta lículai liá'a chuánshica Jesús mánimi lirrú:

—Jóctanaa gáayu máida chámaichu, jibáya nunáawa matálichu. Ne lédacani'inau linácu liáni, néenee líchai.

15

Jesús Pilato náneewa

(Mt 27:1-2,11-14; Lc 23:1-5)

¹ Jucámarra'inaami liácuwai, nawáca yáacau náa'a sacerdotébini wácanaica náajcha náa'a salínaica ya náa'a quéewidacani ley shínaaca, quíninama judío wácanaica. Ya natée Jesús libáji rícuu, jáiwa néntregaa jíni Pilatorru. ² Pilato sáta léemiuni:

—¿Jiyá jiliérra rey judíobini shínaaca?

—Jiyái máca, —Jesús éeba'ee.

³ Jiniwata sacerdotébini wácanaica náani nalíta'aa íchaba chuánshi,

⁴ Pilato éejoo lisáta léemiuni:

—¿Jini jéebacta? Jicába chítashia mánaba najútacoo jíni.

⁵ Ne Jesús jócai éeba lichuáni; jáiwa'ee Pilato cáarrudawai.

Jesús nawána náinuaca

(Mt 27:15-31; Lc 23:13-25)

⁶ (Nuwówai nuiwa irrú áabai chuánshi rími). Lijútainchu liá'a fiestaca jí'ineerri pascua, Pilato wáseda nalí náa'a judíobinica báqueerri preso tánashia nasátani. ⁷ Ái báqueerri cuíta manúmai rícula já'a jí'ineerri Barrabás náajcha náa'a limánabacaca, ínuenai chóniwenai lirrúcu liá'a jináwiuca namédani náajcha náa'a gobierno shínaa chóniwenai, ya náaiinua báqueerri chóniwerriete. ⁸ Néenee narrúni'inau Pilatorru náa'a chóniwenai íchabanica, néenee nasáta limédaque'e nalí léjta liwítee séewirrinaa. ⁹ Néenee Pilato má'ee nalí:

—¿Iwówai nuwáseda irrúni liá'a Judíobini shínaa reyca?

¹⁰ Pilato liáca léenaa náa'a sacerdotébini wácanaica, néejueda Jesús lirrú cadénica nayá. ¹¹ Ne náa'a sacerdotéca wáneenai nacáarraliacoo náa'a chóniwenai queéwique'e nasáta Pilato wáseda sáica mawí liá'a Barrabásca. ¹² Néenee Pilato má'ee nalí báaniu:

—¿Tánawa iwówai numéda liájcha liá'a imáni liá'a imáni nácucha judíobini shínaa reyca?

¹³ Néenee namáidada báaniwai namá'ee:

—¡Jiinua cruz nácuni!

¹⁴ Néenee Pilato má'ee nalí:

—¿Tánawa máashii limédai?

Ne namáidada danáanshiyu mawí namá'ee:

—¡Jiinua cruz nácuni!

¹⁵ Néenee Pilato wówai limáacacoo sáica chóniwenai yáajcha, néenee liwáseda nalí jini liá'a Barrabásca. Néenee'e liwána nabása liyá danáanshiyu mawí liá'a Jesúsca. Nanísa'inaa nabásaqui jini, néenee'e liá nalí jini queéwique'e máanali cruz nácuni.

16 Néenee náa'a soldádoca nanísa'inaa natée Jesús lítala liá'a cuíta wérrica shínaa bináawaca, néenee náawaqueda yáacuwei náa'a soldado íchabani mawí. 17 Néenee nasúwa lirrú liá'a líbala quíirrai wérrica léjta rey íbala, jáiwa'ee nanísa'inaa nayáaqui jíni liá'a túwirrica macájcuíyu újni coronaca, nasúwa liwíta nácu jíni. 18 Néenee'e ya ta nachána namáidadaca namá'ee lirrú:

—¡Yáali, Judíobini shínaa Rey!

19 Nanísa'inaa natáa lirrú jíni, néenee nabáseda náacoo jíni liwíta nácu varayu, nawísadani náacoo natúyau náacoo náurruí ita'au lirrú naméda náacoo lirrú nacáidaque'inini. 20 Nanísa'inaa nacáidaqui jíni, néenee namídu líbalami liá'a quíirrai wérrica néenee nasúwa lirrú le jíliá'a líbalaca. Néenee natée jíni náinuaque'e cruz nácuni.

Jesús natáatani'inaa cruz nácu

(Mt 27:32-44; Lc 23:26-43)

21 Báqueerri washíalicuerri Cirene néenee sái, jí'ineerri Simón, liá'a lisáljinaa liá'a Alejandro ya Rufo, ínuerri bacháideji. Libésuna'inaamiu á'a, nawána litée máashíyu Jesús shínaa cruz. 22 Natée Jesús áabai sitio jí'ineerri Gólgota (wówerri limáca: "iyájimi yáarru"); 23 Náa líirra vino éewiderríu mirra yáajcha, áabai debé cáiwibeeyuca, jí'ineerri mirra, ne Jesús jócai líirra náuchani. 24 Ne jáiwa natáata jíni. Ya náa'a soldádoca jáiwa nachújida nalí wáacoo líbalami liá'a Jesúsca, nacába tánashia natée nalí wáacuwei.

25 Manúlacaiba las nueve natáata'inaamini liá'a Jesúsca. 26 Ya nachánaa áabai letra cruz nácu wówerri limáca tándashia nácueji náiiina jíni, limá: "Rey *judíobini shínaa*". 27 Liájcha natáata chámata máashiinini lécchoo, báqueerri sáicaquicteji ya báqueerri apáuliquicteji. [28 Cha licúmpliacoo liá'a tánerricoo: "Naníquini náiiibi náa'a máashiinica".]

29 Náa'a bésunenacoo náacoo nacáita liyá, nácúsuda nawítu ya namá lirrú:

—¡Éemite, jíyá cárralerrí templo ya matáli éerri jinácuda báaniu wáni, 30 Jiwásedateu jíyá jájiu ya jíurrucoo cruz nácucha!

31 Chacábacanaa nacáida liyá náa'a sacerdotébinica wácanaica ya náa'a queéwidacani ley shínaaca. Namá'ee: —liwáseda áabi, ne liyá jájiu jócai éewa liwásedacoo. 32 ¡Jíurrucoo cruz nácucha liá'a Mesíasca, Rey Israel shínaa, queéwique'e wacábacani ya wéebidaque'ini! Ya náa'a chámataca táatenaicoo liájcha nacáitade liyá.

Jesús máanalica

(Mt 27:45-56; Lc 23:44-49)

33 Ne wówai'inaami wíyaicumi cáí, quíninama cáinabi máaquerrii catáwaca cáashia las tresca. 34 Liyáali hóraami Jesús máidada cadánani: "Eloi, Eloi, ¿lema sabactani?" (wówerri limáca: "Nushínaa Dios, nushínaa Dios, ¿Tánda jimáca nuyá bácai?")

35 Áabi náa'a yéenai á'a, néemini namá'ee:

—Éemite, máiderrí liá'a íwadedeerri Dios chuáni Elíasca.

36 Néenee báqueerri néenaa jáiwa lícanacawai, jáiwa lisábida áabai esponja vino íjshíyu, libájini báju shitúwa juáta lícu, jáiwa lidúcua Jesúsru jíni queéwique'e lírracani, limá'ee:

—Imáacani, wacába Elías ínucta líurruueda cruz nácuchajoni.

³⁷ Ne Jesús jáiwa limáidada cadánani wérri, jáiwa máanali jini. ³⁸ Ne liá'a cortinaça templo núma lícu sáica jáiwa lishírricuawai béewami cáinacueji áacairra. ³⁹ Liá'a wánacaleerri romanoca, yéerri Jesús júntami, licába'inaa máanali Jesús, limá'ee:

—Yáawaiyi liéni washiálicuerrica Dios Cúulee.

⁴⁰ Lécchoo ái áabi iina já'a cábenai nayá déecucheji; náibi ruyá ruá'a María Magdalena, María litúwa liá'a Santiago lishiimica ya José, ya Salomé. ⁴¹ Náani iinaca yáainaiu Jesús yáajcha ya nayúda liyá quéecha'inaa liyá Galilea néeni. Ái áabi mawí já'a áani íchaba áabi yéenaiu liájcha Jerusalén néerra.

Jesús naquénini

(Mt 27:57-61; Lc 23:50-56)

⁴² Jesús máanali'inaami liyáali éerrica náa'a judíoca nachúnicta quinínama nayáca liá'a éerrica sábadoca, liwówai limá walí, libéecha liá'a éerri nawówa iyabactacoo, táda samáabee béecha. ⁴³ Jáiwa, báqueerri washiálicuerrri Arimatea sái jí'ineerri José iinuerrri. Liá'a Joséca wánacaleerri áacai náibi náa'a wánacaleenai judíobini, néenderri Dios wánacaalau'u lécchoo, jócai cáarrunaa wárruacoo Pilato néerra lisátaque'e líucha Jesús náanaimi. ⁴⁴ Néenee Pilato cáarrudau léemi jáica máanali liá'a Jesúsca néenee limáida lirrú liá'a soldado wácalica lisátaque'e léemi liyá jáicta máanali jini. ⁴⁵ Jáyaali soldado wácali iíwa lirrú jini, néenee Pilato linda áabi éntregaa Josérruni Jesús náanaimi. ⁴⁶ Néenee José wéni bájirra wáarruma mawíyíi cawénica. Liúrruacoo Jesús cruz líucha jini, linísa'inaa lidájidaqui jini, néenee libáyani útawi rícu wáalii jini naquénini íba íibi. Linísa'inaa libáya útawi rícu jini, néenee liwówaneda áabai íiba libáyaque'e útawi núma. ⁴⁷ Ruá'a María Magdalena ruájcha ruá'a María José túwaca nacábani liá'a namáacactacani.

16

Jesús cáwiactau

(Mt 28:1-10; Lc 24:1-12)

¹ Libésuna'inau liá'a éerri nawówa iyabactacoo, ruá'a María Magdalena, ruájcha ruá'a María Santiago túwaca ya ruá'a Saloméca, nawéni juménibee náaque'iu najúsua Jesús náanai náconi (jócubeecha máashii líisaani). ² Domingo manúlacaiba wérri, cáiwia wáalii jiácuwai, náau útawi néerra. ³ Namá'ee náacoo naliwaacoo:

—¿Tána wówanaida walí útawi núma rícuha liá'a íbaca?

⁴ Ne nacába'inaa nabéechau, nacába liá'a íbaca shírruerrui liárru rícuha liá'a íba máanui wérrica. ⁵ Néenee nawárrua'inau útawi rícula, nacába báqueerri icúllirrijui wáacoo liyáca sáicacaquitejica wálierri líbalau cabálai dírrirri néenee nacáarrudau bájjala. ⁶ Ne limá nali:

—O'icáarrudau. Imúrru imócoo liá'a Jesús Nazaret sáica liá'a náinuani cruz nácu. Ne cáweerriwai, jini áani. Icábateni áani namáacactamicani. ⁷ Yáa namówai, iíwa nali náa'a lishínaa éewidenaicoo ya Pé'erurru lécchoo: 'Liácalau nabéecha Galilearra. Icába néerrajoni, léjta limáyu'umi irrúni.'

⁸ Néenee najiáu nacánacacoo útawi yúcha náa'a íinaca, níwata chéchineneu, nacáarrudacalau. Jiní namá áabirru jiníwata cáarrucaá nayá.

Jesús iyaderriu María Magdalenarru

[⁹ Quéecha'inaa Jesús cáwacuwai domingo manúlacaiba wérri, iyadau rulí quéechanacu ruá'a María Magdalenaca, lijédanimi yúcha siete espíritu máashiini. ¹⁰ Néenee ruáu ruiíwa nalí náa'a yéenaimi Jesús liájcha náa'a máashiini wówa íchenaica. ¹¹ Néemi'inaa cáwicaa Jesús báaniu rucábacalani, ne nayá jócai néebida rulí.

Jesús iyaderriu chámata lishínaa éewidenaicoo
(Lc 24:13-35)

¹² Liáwinaami, Jesús iyaderriu nalí áabaiyu nalí náa'a chámata limáanabaca yéenaimi liájcha yáaineu náacoo náibayu bacháidala. ¹³ Néenee néejoo náaque'iu náiiwa áabi apóstolu Jesús yáajcha, ne nayá jócai néebida nalí léccchoo.

Jesús íiwacta nalí náa'a apóstolucá namédaque'e léjta liwówau'i
(Mt 28:16-20; Lc 24:36-49)

¹⁴ Liáwinaami, Jesús iyadau nalí náa'a once éewidenaicoo nalí já'a nácula náaya nayácaaca, néenee licáita nayá cháuctacaa néebidaca ya cabálinicala nawówa níwata jócai néebida nalí náa'a cábeneemi licáwiacoo. ¹⁵ Néenee limá nalí: "Yáau quinínama cáinabi íiwa liáni chuánshica wáseđerri'inaa quinínamarru. ¹⁶ Tánashia éebiderrí liá'a chuánshi saícaicojoo libáutisacoo, liáminaa Dios néerra, ne tánashia jócai éebida liá'a chuánshijoo, jócani liwásedaujoo, liúcaminau máashiiquictalaca. ¹⁷ Namédaminaa léju liáni, náa'a éebidenai nuchuáni: Nují'inaa nácu najédaminaa espíritu máashii chóniwenai yúchajoo; natáaniaminaa chuánshi wáaliiyujoo; ¹⁸ Nawínaminaa áai nacáaji rícujuo; ya náirracta'ee méenaami máanalicaica, jócuminaa máashii liméda nalíjuo; ya mawí'inaajoo jáicta nachánaminaa nacáajiu nanácu náa'a bálíneneecoo saícaminaa nayájoo."

Jesús íirrerriu áacairra
(Lc 24:50-53)

¹⁹ Linísa'inaa litáania náajcha liá'a Nawácali Jesúsca, néenee linácudawai narríshibia áacairra jini, liwáau Dios éemanacu saícaquictejica, wáaque'e léenaa Dios máaca liyá áacai wérri. ²⁰ Néenee najiáu náa'a éewidenaicoo náiiwa liá'a chuánshi saícaica matuinaamirru. Liyá Nawácali yúda nayá liyadaque'e quinínamarru lichuáni saícai nayú náa'a méenaami libánuaní lichuáni yáajchau. Chácajani.]

Evangelio según SAN LUCAS

Quéechanacu sái

¹ Íchaba chóniwenai natána liá'a quéecha sáimi bésunacoo wáibi.
² Chaléjta néewidaumi náa'a chóniwenai cábenai quéechanacumi, ya narríshibia liá'a libánuani namédaca náiiwa liá'a sáica chuánshica Jesucristo shínaaca. ³ Nuyá Lucas, léchchoo nujúnicaí cawéni wérrí Teófilo, nunísa nuá léenaa quinínama sáica quéechanacu sáimica, nucába lirrúnaacoo nácu íchaba nutána jirú quinínama liáni nuchúni jirú sáicani, ⁴ quéewique'e jicúnusia sáica liá'a yáawaiyiica néewidani jiyá nácu.

Báqueerri ángel úwa Juan Bautista jiácta'inaacoo

⁵ Liyáali éerrimi liwánacaala'inaami liá'a rey Heródesca líta'aa liá'a cáinabi jí'ineerri Judea, yéerri néeni báqueerri sacerdote jí'ineerri Zacarías, báqueerri Abías táqueerri éenaami. Línu liá'a Zacaríasca rují'inaa Isabel Aarón táquetoomi. ⁶ Chámatanaa nayá majíconaani Dios náneewa ya naméda liwánacaala liá'a Dios wánani namédaca, táda jiní éewa liá najícona. ⁷ Ne jócai nawáalia néenibiu, jiniwata Isabel jócau éewa quéenibica; ya mawíjani salínai cáí.

⁸ Áabai éerri arrúnaa naméda nashínaa tráawaju náa'a Zacarías máanabaca Dios náneewa, ⁹ léjta séewirrinaa nawítee nayáwacoo náa'a sacerdotébinica, naniwani náibiú tánashia wárruerri'inau templo rícula, jáiwa lijíawai Zacaríasru arrúnaa liwárruacoo Dios shínaa templo rícula quéewique'e léema juménibee nafrésiani Diosru. ¹⁰ Nácula léema liá'a juménibeeca Diosru, quinínama chóniwenai na'óraa nayáca bináaweji. ¹¹ Liyáalimija báqueerri ángel Dios shínaa íyadau Zacaríasru, bárruerrii altar éema nácu sáicaquictejica néemactaca juménibee jí'ineerri incienso. ¹² Jái'inaa Zacarías cába ángel, jáiwa licáarrudawai. ¹³ Ne ángel má'ee lirrú:

—Zacarías, ocaárru jiyá, jiniwata Dios éemerri jisátau'u liúcha, ya ruá'a jínu Isabelca wáaleecho'inaa rucúuleu, jáicta samálita jiáujoo jíáni'inaa jí'inaa Juan. ¹⁴ Iyá sáictai wérrí'inaa iwówa, ya íchabaminaa sáicta wówajoo jáicta lijíajúoo. ¹⁵ Jiniwata jicúulee cadánani'inaa wítee Dios náneewa. Jócai'inaa írra írracaishi cáiwii, cashíamui'inaa Espíritu Santoyu jóctanaa lijíájau. ¹⁶ Liwánaminaa íchaba éejueda nawítee nashínaa Diosru, náa'a chóniwenai Israel rícu sánaca. ¹⁷ Liéni Juan yáairri'inau, Wawácali béecha, Espíritu dánaniyu ya liwítee léjta liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Elías, quéewique'e néejoocoo áabena na'wówa nasálijinaa néenibi yáajchau ya náa'a máashiinica néewidaque'iu naméda sáicai. Cha licábacanaa lichúni náa'a chóniwenai narríshibia'inaaque'e Wawácali. —Limá'ee liáni ángelca.

¹⁸ Zacarías sáta léemiu ángelca:

—¿Chíta quéewau'inaa nuá léenaa nuéewa nuwáalia nucúuleu níwata nuyá bájjialai salírranica ya nuínu léchchoo.

¹⁹ Ángel éeba'ee lichuáni:

—Nuyá Gabriel ya nutráawajaa Diosru; liyá bánuerri nuyá nutáaniaque'e jiájcha, ya nuíwa jirru líani saícai chuánshica. ²⁰ Ne wáalee, níwata jócai jéebida líani chuánshica numáni nácucha jirru, jiyá manúmai'inaa; jócuminaa jéewa jitáaniacojoo, cáashia libésunacoo quinínama líani.

²¹ Nácula, náa'a chóniwenai nanénda Zacarías bináaweji ya nasáta néemi nuyá jájiu táda lidécudau bájjala lijiácoo templo rícuha.

²² Lijjá'inaawai, jócai éewa litáania nalí; néenee náa léenaa jini licábaca lituirricu saíu templo rícu, litáania nalí señalyu; cha lisíguiacoo jócu litáania.

²³ Linís'a'inaa liméda lishínaa tráawaju Diosru templo rícu, Zacaríasca jáiwa léejoo líibana néerrawai. ²⁴ Liáwinaami líani, ruá'a líinu Isabelca ruáwi rícu, ya nácula cinco quéerri jócau jáu rúbana yúchau, rupénsaa rumá ruliwo: ²⁵ “Liá'a Nuwácali chóque'e liméda nulí líani, quéewique'e náa'a chóniwenai jócubecha nacháani nuyá mawía.”

Báqueerri ángel úwa Mariarru linácu liá'a Jesús jiácta'inaacoo

²⁶ Ruwáalia'inaa seis quéerri ruáwi rícucai ruá Isabelca, néenee Dios bánua báqueerri ángel jí'ineerri Gabriel, lirrícula liá'a chacáalee jí'ineerri Nazaret, yéerri áabai cáinabi ita'aa judíobini shínaa jí'ineerri Galilea, ²⁷ quéewique'e litáania ruájcha ruá'a miyáacu jócai yáacaji washílicuerri yájcha, jí'ineechoo María, comprométechoo rucásacoo báqueerri washílicuerri yájcha jí'ineerri José, litáqueerrimi liá'a rey David. ²⁸ Néenee liwárruau ruyáctala liá'a ángelca limá ruli:

—¡Nutáa jirru, Dios wówairri liméda jirru áabai saícabee máanui! Wawácali yéerri jiájcha. Dios méderrri saícai mawí náucha náa'a ína quinínama.

²⁹ Ne rucába'inaa ángel ruá'a Mariaca, jáiwa rucáarrudau ruéemi lichuáni, rumá ruliwo tádashia líinu limá ruli chájí'i. ³⁰ Néenee liá'a ángel ma ruli:

—Ocaáru jiyá, María, níwata Dios wówairri liméda jirru saícai.

³¹ Jáwi rícuminaajoo, jiwáaliaminaa jicúuleujoo, jiáminaa lijí'inaa Jesúsjo. ³² Liyá saícai'inaa chóniwenai yúcha, jí'ineerri'inaa Licúlee liá'a Dios yéerri áacairra wéerri, ya Wawácali Dios méderrri'inaa liyá reyyui liwánacaalacoo léjta liwéerri David. ³³ Liwánacaalamináa náa'a israelítacujoo Jacob éenibimica mamáarraca éerri, liá'a liwánacaalau'uca jócai'inaa amáarra.

³⁴ Néenee ruá'a Mariaca rumá ángelrru:

—¿Chítai'inaa libésuna'inau líani? nuyá jócai yáacaji washílicuerri yájcha.

³⁵ Néenee limá ruli liá'a ángelca:

—Liá'a Espíritu Santoca ínuerri'inaa jináculajoo ya lidánani liá'a Dios yéerri áacairra wéerri liúrrucomináu lidájida jiyájoo léjta áabai sánai. Tándawa liá'a samálita jiéirri'inaacoo jí'ineerri'inaa majíconai Dios Cúlee. ³⁶ Ya jéemite líani: —Ruá'a jéenajetoo déecucheji jí'ineechoo Isabelca, ruyá jáu yáawi rícu léchoo, báawita salíuneni ruyá. Namánimi nácucha jócala éewa quéenibi ruyá, ne chóque'e ruáwi rícu, ruwáalia seis quéerri, ³⁷ “níwata Dios éewerri liméda quinínama.”

³⁸ Néenee rumá ruá'a Mariaca:

—Nuyá yéerri Dios wánacaala nácu. Dios méda'aa nulí léjta jimáyu'u nulí.

Néenee ángel jiáu rúchai.

María yáau rupáshia Isabel néerra

³⁹ Liyáali éerrimica, María yáau madéjcanaa áabai chacáalee rícua yéerri dúuli namáctalaca Judea shínaa cáinabi ita'aa. ⁴⁰ Ruwárroo Zacarías iibana rícua ya rutáa Isabelru. ⁴¹ Jái'inaa Isabel éemi María taa rulí, liá'a samálita ruáwi rícu sáica jáiwa lichúnuniwai, ya Isabel máacau cashiámu Espiritu Santoyu. ⁴² Néenee Isabel rumá cadánani chuánshiyu: —¡María, Dios túya jiyá mawí náucha náa'a quinínama íinaca, ya litúya jicúulee! ⁴³ ¿Tána nuyái? Nuyá jócai cawéni quéewique'e jíinu jipáshia nuyáctalaca Nuwácali túwaca. ⁴⁴ Nuéemi'inaa jitáa nulí, nucúulee chúnuniu liwówa chúnicaú nuáwi rícu. ⁴⁵ ¡Sáicta jiwówa jiyá jéebidacala liá'a cúmplerri'inaacoo Wawácali máni nácuha jirru!

⁴⁶ María má'ee:

“Nucáwica méda sáicai lirrú liá'a Nuwácali máanui wérrica;

⁴⁷ nushínaa espíritu sáicta liwówa Dios nácu liwáseda nuyá.

⁴⁸ Jiníwata Dios cába nulí sáica, nuyá imíyau, cashírruedacau jirru,

ya chóquejoo chóniwenai ma nunácuha sáictau wówa;

⁴⁹ jiníwata liá'a Dios éewerri liméda quinínama liméda nulí máanui wérrí sáicaica majíconaa lijí'inaa.

⁵⁰ Dios wáalia séewirrinaa carrúni jináata licába náa'a cawáunta liyá.

⁵¹ Dios méda íchaba quinínama liwítee dánaniyu,

licáarralia náucha nashínaa náa'a fachósunica.

⁵² Liúrrucueda náa'a reyebini náarrubai itachau ya limáaca áacai náa'a imíyanica.

⁵³ Dios yáa sáicai nalí náa'a sáamuni wówa ya liwána náacoo macáaji rícu sái náa'a rícubinica.

⁵⁴ Liyúda nayá chóniwenai Israel shínaaca sírbeerri lirrú,

ya jócai limíya máecha nayá liméda sáicaica carrúni jináataca licába nayá.

⁵⁵ Dios íiwanimi báinacu wawérrinaimirru,

ya Abrahámru ya náa'a jitáqueenemi jiénecoo liáwinaami liéni.”

⁵⁶ María máacau ruájcha ruá'a Isabelca matálicua quéerri, liáwinaami ruéejoo rúbana néerrau.

Juan Bautista jíacta'inaacoo

⁵⁷ Liinu'inaa liá'a éerrica, Isabel cúlicuctála'inaaca, jáiwa ruwáalia rucúuleewai. ⁵⁸ Náa'a yéenai urrúni ya náa'a ruéenajinai náau nawána sáicta ruwówa náa'inaa léenaa Dios méda rulí sáicai, liá rucúulee.

⁵⁹ Liwáalia'inaa ocho éerri natée liá'a samálitaca namédaque'e lirrú náju nachípi juáta límana, ya nawówai náa lijí'inaa léjta lisálíjinaa, Zacarías. ⁶⁰ Ne litúwa rumá nalí:

—Jócai. Arrúnaa yáa lijí'inaa Juan.

⁶¹ Néeba'eerru chuáni:

—Jiní jéenajinai wáaleerri lijí'inou chárra.

⁶² Néenee natáania nacáajiyu samálita sálíjinaarru, náaque'e léenaa tánashia jí'inaashi liwówai licúuleerru. ⁶³ Zacarías sáta náucha áabai tablero piitui litánaque'e ya jáiwa litána: 'Lijí'inaa Juan'. Ya jáiwa báawata liyá nalí quinínama. ⁶⁴ Liyáalimi rímija Zacarías léewa litáania

báaniuwai, ya lichána liá saícai Diosru. ⁶⁵ Quinínama náa'a yéenai urrúni báawatai wérri yájnali, ya quinínama liá'a cáinabi yéenai dúuli íibi Judea shínaaca, náiiwadedá liá'a bésuneerricoo. ⁶⁶ Quinínama náa'a éemenai liáni nasáta néemiú naya jájui: “¿Tánashia liméda liáni samálitaca jáicta máanui jini?” Níwata yáawaiyi Dios íyada liwítee dánaniu liájcha liáni samálitaca.

Zacarías shíma

⁶⁷ Zacarías, samálitá sáljinaaca, cashiámui Espíritu Santoyu, ya litáania lijí'inaa nácu, limá:

⁶⁸ “¡Nuá lirrú saícai nuwácalica, Dios Israel shínaaca, jiniwata línuca quéewique'e lishínaa chóniwenai éewaqué'e nácoo áacairra!

⁶⁹ Libánua walí báqueerri cadánani wítee wásedeerri'inaa wayá wajíconaa yúchau,

báqueerri David táqueerrimi sírbeerrimi lirrú.

⁷⁰ Liyáwa limánimi liá'a walí báinacu, náiiwanimi náa'a majíconaani íiwadedenai Dios chuáni báinacu.

⁷¹ Liwásedaqué'e wayá wajínai yúcha,

ya quinínama náucha náa'a máashiini cába wayá,

⁷² ya licába carrúni jináataiyu wawérrinaimica,

ya jócai limíya máecha liá'a limánimi limédaca wawérrinaimi yájcha.

⁷³ Liyáwa liéni yáawaiyi Dios máni nácuca lirrú liá'a wasálijinaa Abrahámmica:

⁷⁴ Liwásedacala'inaa wayá náucha náa'a wajínaica,

quéewique'e wasírbia lirrú jócu cáarru wayá,

⁷⁵ ya wayá lináneewa machácaniyu ya majíconaani,

ya quinínama éerri jútainchu wacáwica.

⁷⁶ Ya jiyá, nucúulee rími, jiyá jí'ineerri'inaa cáiiwadedaca Dios chuáni,

lishínaa liá'a Diosca máanui wérri yéerri áacairra wérri,

níwata yáairri'inau libéecha liá'a Wawácali jichúnique'e libéecha iníjbaa.

⁷⁷ Quéewique'e jiwána náa léenaa náa'a lishínaa chóniwenai Dios méetuerrí najíconaa ya línda nawárruacoo liyáctalaca.

⁷⁸ Jiniwata washínaa Dios, carrúni jináataca wérri,

liwána jucámarra wawítee, újni líndachu cáiwia chaléjta éerri wálii.

⁷⁹ Quéewique'e liá nali cámarashi náa'a yéenai dujíwala catáwacabee rícu,

quéewique'e litée wayá lirrícuba liá'a iníjbaa saíctactaca wawówa.”

Limá liá'a Zacarías.

⁸⁰ Liá'a samálitaca lidáwinau ya liwíteu cadánani liwítee Dios wíteeyu, ya liyá jiníctala yéerri, cáashia línu liá'a éerri líyadactacoo nacába náa'a israelítabinica.

2

Jesús jiáctau

(Mt 1:18-25)

¹ Liyáli éerrimi, liá'a wánacaleerri íchaba cáinabi jí'ineerri Augusto César, liwána, natána nají'inau quinínama náa'a chóniwenai cáashta ita'aa lijútadaqué'e nayá. ² Liáni quéechanacu saí natána

nají'inau chóniwenai quéecha'inaa Cirenio ya lishínaa wánacaleerri liá'a cáinabica jí'ineerri Siria. ³ Quinínama arrúnaa náacoo natána nají'inau chúnasai nashínaa chacáalee rícua. ⁴ Tándawa José jiáu liúcha liá'a chacáaleeca jí'ineerri Nazaret yéerri áabai cáinabi rícu jí'ineerri Galilea, ya liáque'u áabai chacáalee néerra jí'ineerri Belén, yéerri áabai cáinabi jí'ineerri Judea rey David jiáctamico, Josécala David táqueerrimi. ⁵ Liáu néerra quéewique'e litána lijí'inau cáashta ita'aa ruájcha ruá'a líinu'inaa Mariáca compométechoo rucásacoo liájcha, liyáali éerri jáu yáawi rícucai. ⁶ Néenee nácula nayá'inaa Belénra, línu liá'a éerdi María cúlicucta'inaaca, ⁷ jáiwa lijíáu néenii quéechanacu sái rucúuleeca, jáiwa rudájida jini wáarruma shídami íibi, rurrúwaida cuéshinai íibana rícu jini, jinícala náarrui nayácta'inaa cúta rícu.

Ángelbini ya pastorbini

⁸ Urrúni Belénru áabi washiálicuenai catúyacani ovejas, nají'inaa pastorbini, nayá bésunedenai táayebee bacháida rícu túyeni nashínaa ovejaca. ⁹ Cawíquinta báqueerri ángel Dios shínaa iyadacoo nalí náa'a pastorbinica ya Dios shínaa cámarashi quéena natéji, jáiwa cáarru bájiala nacábacani. ¹⁰ Ne ángel ma nalí: “Ocáarru iyá, nuínda irrú áabai chuánshi saícai, quéewique'e saícta wéerri iwówai quinínama chóniwenai. ¹¹ Wáalee lijíáu irrú, David shínaa chacáalee rícu jí'ineerri Belén, báqueerri cawásedacai iyá cáarrunatai ijíconaa yúchau, Iwácali Cristo'inaaca. ¹² Ne quéewique'e yáa léenaa tánashia jini, íinuminaa iyájoo linácu liá'a quirrácuaca dájiderrii wáarruma shídami íibi ruwáirrii cuéshinai íibana rícu.”

¹³ Liyáalimi cawíquinta, íchaba ángel áacai sána iyadacoo mawí liájcha liá'a ángelca náa Diosru saícai namá'ee:

¹⁴ “¡Wáa lirrú saícai liá'a Diosca yéerri áacai!

¡Sáictaque'e nawówa quinínama yéerri áani cáinabi ita'aa, saícaque'e chóniwenai!”

¹⁵ Quéecha'inaa jáyaali néejoo áacairra náa'a ángelmica, náa'a pastorbini namá'ee nalí wáacoo:

—Wáateu Belénra, wacába liáni bésuneerricoo Wawácali íiwani walí.

¹⁶ Néenee náau madéjcanaa náinu María ya José ya quirrácu ruwáirrii cuéshinai íibana rícu. ¹⁷ Nacába'inaa jini, náiiwadeda liá'a ángel máni nalí linácu liáni samálitaca. ¹⁸ Ya quinínama náa'a éemenaicani nacáarrudau néemi nachuáni namáni náa'a pastorbinica. ¹⁹ Né'e ruá'a Mariáca ruwáalia ruwówa lícuu quinínama liáni rupénsani'e nácu séewirrinaa. ²⁰ Náa'a pastorbinica néejua'inaa'eewowai náa'ee saícai Diosru quinínama linácu'e liá'a néeminica yá'ee liá'a nacábanica, ne quinínama bésunau léjta náa'a ángelbini máyu'u nalí.

Liá'a samálita Jesús náyadani templo rícu

²¹ Liwáalia'inaa ocho éerri nacírcuncida* liá'a samálitaca, ya ná'ee lijí'inaa Jesús, liyá'ee jí'inaashica liá'a ángel máni Mariárru jóctanaa quéenibi ruyá.

²² Línu'inaa liá'a éerrica arrúnaa naméda léjta Moisés wánau'mi namédaca masáculaque'e nayá, natée liá'a samálitaca Jerusalénra

* **2:21** Nacírcuncida: Nawíchua lichípi íimanaa dácu

náyadaque'ini Diosruni. ²³ Cha namédaqui jíni, jiníwata ley lishínaa liá'a wácalishica tánerriu: "Quinínama quéechanacu sái samálitaca arrúnaa nashírri Wawácalirruni." ²⁴ Néenee náawai nafrésia sacrificio liá'a libánua naméda liá'a ley Wawácali mánica: Chámai paloma wérri o chámai paloma éenibi.

²⁵ Liyáali éerrimi liyá Jerusalén rícu báqueerri washíalicuerri jí'ineerri Simeón. Liéni washíalicuerri machácani ya saícai wítee, ya yáairri saícai Diosru, ya liméda léjta Dios wówau'i, ya linénda liwásaida Israel táqueenaimi. Liá'a Espíritu Santo liyá Simeón yáajcha. ²⁶ Espíritu Santo wána liá léenaa jóctanaa máanali liyá libéecha, cáashia lijíáctala'inaa ya licába liá'a Mesíasca, liá'a Dios bánuani'inaaca. ²⁷ Espíritu Santo bánua Simeón liáque'iu templo rícula; ya jái'inaa litúwanai liá'a samálita Jesúsca natée liyá léchoo, nacúmpliaque'e léjta ley wánacaalau'i, náiiinu Simeón nácu. Nawíchua lichípi íimanaa dácu. ²⁸ Néenee Simeón liwína liná lícu liá'a samálitaca, liá Diosru saícai limá chá'a:

²⁹ "Ya ta, Nuwácali, jinísa jiméda léjta jimáyumi;

ya ta jéewa jimáaca máanali nuyái jishínaa cha liwíteemija'a, nuyá cashírruedacaica jirru.

³⁰ Jiníwata nunísa nucába liá'a wásedeerri'inaa wayá Dios shínaa máashii yúcha,

³¹ lichána limédacoo quinínama chóniwenai tuími rícula,

³² liá'a cámarashica liquénaminaa nawítee ricuejjoo quinínama chóniwenai, yáminaa liwánaque'e cawáunta nayá Israel táqueenaimi. Limá liáni Simeónca."

³³ Néenee José ya litúwa liá'a Jesús nacáarrudau néemi liá'a simeón máni linácucha liéni samálitaca. ³⁴ Néenee Simeón liá nalí saícai, ya limá Mariarru, Jesús túwaca:

—Jéemite, liéni samálitaca Dios wínani quéewique'e liméda íchaba chóniwenai israel néenee sána nacáu o nabárroo. Liyá'inaminaa áabai señal, íchabaminaa cháani liyá, ³⁵ quéewique'e liá'a yéerri íchaba wówa lícu liyadaque'iu. Ne quinínama liéni jirru'inaa cáwi wérri'inaa, chaléjta áabai espada dúrruerri jicáwica íbeeji.

³⁶ Cha léchoo ruyá néeni báquetoo ínetoo jí'ineechoo Ana, rutáania Dios jí'inaa nácu, limíyacaulami liá'a Panuel, litáqueerrimi liá'a Aser. Ana bájjialau salítuénica, ya rucása'inaamiu miyácau wáaliu rími, ya rúnirri máanali nawáalia'inaa náajcha wáacoo siete camuí; ³⁷ liyáalimi éerri ruwáalia ochenta cuatro camuí, ruyá máanirri. Jócau jiáu templo rícula, rusírbia Diosru táayenaa ya éerrinacu ayúnoyu ya oraciónyu.

³⁸ Ana ínu liyáalimi jáa, ya ruchánaa ruá Diosru saícai, ya rutáania linácu liá'a samálita Jesúsca ya quinínama náa'a chóniwenai néndenai liwásaida, náa'a chóniwenai yéenai Jerusalén rícu.

Néejoo Nazaret néerra

³⁹ Liáwinaami nanísa'inaa nacúmplia quinínama léjta libánua liá'a ley Wawácali shínaa, jáiwa néejoo Galilea néerra, nashínaa chacáalee jí'ineerri Nazaret. ⁴⁰ Ya liá'a samálita Jesús lidáwinau cadánani ya mawí cawíteeca, ya Dios yáa lirru saícai mamáarraca.

Liá'a samálitaca Jesús yáairri templo rícu

⁴¹ Jesús túwanai yáaineu Jerusalén néerra camuí jútainchu lirrú liá'a fiestaca jí'ineerri pascua. ⁴² Quéécha'inaa Jesús cúmplia doce camuí, yáaineu Jerusalénra naméda fiesta léjta nawíteeyu. ⁴³ Ne amáarrai'inaa fiestai, néejoowai, ne liá'a samálita Jesús máaquerriu Jerusalén rícu, jócani litúwanai yáa léenaa. ⁴⁴ Namáta'ee Jesús yáairri chóniwenai íibi, najinactacoo áabai éerri injbaa lícu. Quéécha'inaa namúrruqui jíni náibiui náa'a néenaaca náa'a nacúnusianica lécchoo, ⁴⁵ jócai náiiinu linácu liá'a Jesúsca. Néenee néejoowai Jerusalén rícula báaniu namúrruque'e néerrani.

⁴⁶ Liáwinaami matálii éerri rícula, náiiinu linácu templo rícu, wáairriu liyá náibi náa'a éewidenaiça Moisés chuáni, éemerri liyá nalí ya sáteerri liyá léemiui nayá. ⁴⁷ Ya quinínama náa'a éemenai Jesúsru nacáarrudau néemi liwítee ya léebaca nachuáni. ⁴⁸ Litúwanai cába'inaa jíni, nacáarrudau nacábaque'e jíni, litúwa ma lirrú:

—¿Nucúulee rími, táda jiméda walí liárra? Jicá'ateni, jisálijinaa yáajchau urrúni wawówa wamúrru jiyá.

⁴⁹ Jesús ma nalí:

—¿Táda imúrru nuyá? jócai yáa léenaa arrúnaa báwatui nuyáca linácu liá'a nusálijinaa wówainica?

⁵⁰ Né'e jócai náa léenaa néemi liá'a limáni nalí.

⁵¹ Néenee Jesús léejoo náajcha Nazaret néerra, lisíguia liméda nawánacaala. Quinínama liáni litúwa jócai rumíya máecha, ruwáaliani ruácoo ruwówa lícuu. ⁵² Ya Jesús mamáarracai dáwinacoo linánaica, ya liwítee, ya saícta liwówa Dios yáajcha chóniwenai yáajcha lécchoo.

3

Juan Bautista yáairri jiníctala yáa

(Mt 3:1-12; Mr 1:1-8)

¹ Jái'inaa quínse camuí liwánacaala liá'a chúnasai wánacaalaca jí'ineerri Tiberio, liyáali éerrimi Poncio Pilato liwánacaala cáinabi jí'ineerri Judea, Herodes liwánacaala cáinabi jí'ineerri Galilea, ya léenajirri Felipe liwánacaala cáinabi jí'ineerri Iturea ya Traconite, ya liá'a Lisinias liwánacaala cáinabi jí'ineerri Abilinia. ² Anás ya Caifás sacerdotébini wácanai. Liyáalite Dios táania Juanru licúulee liá'a Zacaríasca yáairri jiníctala yáa, ³ ya Juan libésunau quinínama cáinabi urrúni méda jí'ineerri Jordán, limá líacoo chóniwenairru arrúnaa néejoocoo Diosru ya nawána nabáutisa nayá, quéewique'e Dios méetua najíconaa. ⁴ Liáni bésuneerriu léjta litánaumi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Isaías:

“Báqueerri chóniwerri máidaderri'inaa jiníctala yáairri:

‘Ichúni liá'a injbaaca Wawácalirru,
iméecu áabai injbaa machácani.

⁵ Quinínama sájaba máanui wérri báyeerri'inau, quinínama dúuli wérri ya dúuli rími naquénini nabáyaque'e liyáque'e áabee,

náa'a injbaa cúwaneerricoo arrúnaa machácanicani, ya áabee naméda injbaa dujíwanamaica.

⁶ Quinínama chóniwenai nacábaminaa liá'a Dios bánuani wáseda wayá.’

⁷ Najiá'inau náa'a chóniwenai queéwique'e Juan báutisa nayá, limá nali: “¡Iyá léjta áai éenajinai! ¿Tána ma irrúu ibáutisaacalau iwásedacaalau liúcha liá'a carrúnatai rúneerricoo liácoo? Ipénsacta chárra iyá yúquenai iyáca. ⁸ Iyá sáica, nacábaque'e yáawacta éejoo Wawácalirru, ya ówa imá irrúwoo: ‘¡Wayá Abrahám táqueenaimi wásedenai'inau!’ Ne yáawaiyi numá irrú, Dios éewerri lináwida náani íibaca Abrahám táqueenaimiyu. ⁹ Ya mawí, liá'a chúushi jái ya cái queéwique'e liwíchua áicuba lijíchu yáajchau. Quinínama áicuba jócai yáa litau sáica, wíchuerru ya náuca chichái rículani.”

¹⁰ Néenee chóniwenai sáta néemiu liyá:

—¿Tána wéewa wamédacai?

¹¹ Juan éeba nachuáni:

—Liá'a wáaleerri chámai íibalashi, jái lirrú áabai liá'a jiní wáaliani; ya liá'a wáaleerri iyacaishi, jishírrida liájcha liá'a jiní wáaliani.

¹² Néenaa náa'a cóbrenai impuesto Romarru narrúniu Juanru queéwique'e nabáutisacoo ya nasáta néemiu liyá:

—Queéwidacai, ¿tána wéewa wamédacai?

¹³ Juan ma nali:

—Jócai cobra bájjiala liúcha liá'a léjta nawánau icóbraca.

¹⁴ Néenaa náa'a soldado nasáta néemiu léchchoo:

—Ya wayá ¿tána arrúnaa wamédacai?

Juan éeba nachuáni:

—Jiní éedani náucha cháji'i, jiní ibáulidaca nayá, uyáa najíconaa cháji'i jócai naméda; ya sáicta iwówa liájcha lierra iwénica napáida iyá.

¹⁵ Náa'a chóniwenai nanénda nacábau tána'inaa bésunawai, nasáta néemiu nayá wáacoo Mesías liá'a Juanca; ¹⁶ Ne Juan ma nali quinínama: “Nuyá yáawaa nubáutisa shiátaiyu; ne báqueerri ínuminaa báutiseerri'inaa Espíritu Santo wíteeyu, ya chicháiyu. Liyá mawí cadánani wítee núcha, jócai saícaminaata nutájiacoo nuwáseda lishínaa cotiza báji. ¹⁷ Línda licáaji rícuu léjta áabai pala, queéwique'e liáwaqueda trigo ya lishírrini máashiibece liúcha. Liwáaliaminaa trigo líibana rículau, ne léemaminaa liá'a máashiibeeca chichái rícula jócai chácacajiu.” Liáni wówerri limáca lishírrini náa'a saícanica, ya máashii líucani'inaa chichái rícula jócai chácacajiu.

¹⁸ Cháwate Juan íiwa nalíni, ya áabi íchaba wítee léchchoo, Juan íiwa nali saícai chuánshi chóniwenairru. ¹⁹ Ya léchchoo licáita Herodes wánacaleerri Galílea shínaa cáinabi, jiníwata liwáaliaca líinuyu ruá'a Herodíasca, léenajirri Felipe ínucoo, ya léchchoo quinínama máashii limédanica; ²⁰ Ne Herodes jócai méda liwánacaala liá'a Juanca, litúculéda áabai máashii mawí: liwárrueda Juan cuíta manúmai rícula.

Juan Bautista báutiseerri Jesús

(Mt 3:13-17; Mr 1:9-11)

²¹ Jóctanaa Juan yáa cuíta manúmai rícula, báutisa'inaa quinínama chóniwenai, Jesús báutisau léchchoo; ya nácula lí'óra, liá'a Jesús éerri méecu lirrú, ²² ya Espíritu Santo yúrrucoo linácula léjta áabai paloma, ya nacábani; ya léemi áabai chuánshi áacai mérri lirrú:

—Jiyá Nucúulee nuwówaini, jiyáwa nuwínani.

Náa'a nawérrinaibimica Cristo béecha sánamica

(Mt 1:1-17)

²³ Jesús wáalia'inaa újni treinta camuíca lichánau liméda lishínaa tráawajo.

Léjta néebidau'u José cúuleecani.

José Elí cúuleemi,

²⁴ Elí Matat cúuleemi,

Matat Leví cúuleemi,

Leví Melqui cúuleemi,

Melqui Jana cúuleemi,

Jana José cúuleemi,

²⁵ José Matatías cúuleemi,

Matatías Amós cúuleemi,

Amós Nahum cúuleemi,

Nahum Esli cúuleemi,

Esli Nagai cúuleemi,

²⁶ Nagai Maat cúuleemi,

Maat Matatías cúuleemi,

Matatías Simeí cúuleemi,

Simeí Josec cúuleemi,

Josec Judá cúuleemi,

²⁷ Judá Joanán cúuleemi,

Joanán Resa cúuleemi,

Resa Zorobabel cúuleemi,

Zorobabel Salatiel cúuleemi,

Salatiel Neri cúuleemi,

²⁸ Neri Melqui cúuleemi,

Melqui Adi cúuleemi,

Adi Cosam cúuleemi,

Cosam Elmadam cúuleemi,

Elmadam Er cúuleemi,

²⁹ Er Jesús cúuleemi,

Jesús Eliezer cúuleemi,

Eliezer Jorim cúuleemi,

Jorim Matat cúuleemi,

³⁰ Matat Leví cúuleemi,

Leví Simeón cúuleemi,

Simeón Judá cúuleemi,

Judá José cúuleemi,

José Jonam cúuleemi,

Jonam Eliaquim cúuleemi,

³¹ Eliaquim Melea cúuleemi,

Melea Mena cúuleemi,

Mena Matata cúuleemi,

Matata Natán cúuleemi,

³² Natán David cúuleemi,

David Isaí cúuleemi,

Isaí Obed cúuleemi,

Obed Booz cúuleemi,

Booz Sala cúuleemi,

Sala Nahasón cúuleemi,

³³ Nahasón Aminadab cúuleemi,

Aminadab Admin cúuleemi,

Admin Arní cúuleemi,

Arni Esrom cúuleemi,
 Esrom Fares cúuleemi,
 Fares Judá cúuleemi,
³⁴ Judá Jacob cúuleemi,
 Jacob Isaac cúuleemi,
 Isaac Abrahám cúuleemi,
 Abrahám Taré cúuleemi,
 Taré Nacor cúuleemi,
³⁵ Nacor Serug cúuleemi,
 Serug Ragau cúuleemi,
 Ragau Peleg cúuleemi,
 Peleg Heber cúuleemi,
 Heber Sala cúuleemi,
³⁶ Sala Cainán cúuleemi,
 Cainán Arfaxad cúuleemi,
 Arfaxad Sem cúuleemi,
 Sem Noé cúuleemi,
 Noé Lamec cúuleemi,
³⁷ Lamec Matusalén cúuleemi,
 Matusalén Enoc cúuleemi,
 Enoc Jared cúuleemi,
 Jared Mahalaleel cúuleemi,
 Mahalaleel Cainán cúuleemi,
³⁸ Cainán Enós cúuleemi,
 Enós Set cúuleemi,
 Set Adán cúuleemi,
 Adán Dios cúuleemi.

4

Wawásimi wówai Jesús méda lijíconau (Mt 4:1-11; Mr 1:12-13)

¹ Jesús Espíritu Santo cámušheda liwítee, léejoo méeda Jordán néenee, ya Espíritu litée jiníctala yáairri. ² Néerra liyá cuarenta éerri, ya liá'a Wawásimi wówai Jesús méda lijíconau. Jesús jiní íyani narrícu náa'a éerrica, táda cha liáwinaami lisíntia ínaaishi. ³ Néenee Wawásimi ma lirrú:

—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jiwánate lináawacoo liéni íibaca páaniyu.

⁴ Jesús éeba'ee:

—Limá'ee liá'a Dios chuáni jái tánacuwai: 'jócai bácai íyacaishiyu liyá liá'a washílicuerrica.'

⁵ Néenee Wawásimi írrida Jesús ya líyada lirrú quinínama náa'a país éerri rícu, ⁶ limá lirrú:

—Nuá jirrú quinínama jiwánacaalake'e éerri rícu cawéninica. Níwata nuyá nunísani nurríshibiaca, ya nuá tánashia nuwówaini nuárru jini. ⁷ Jitúyactau nulí ya jiá nulí sáicai, quinínama jishínaaminaa.

⁸ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Nuyá jócai túyau jirrú, jiníwata limá liá'a tánerricoo: 'Jitúyau Diosruja, ya jisírbia lirrú bácai.'

⁹ Liáwinaami Wawásimi téé Jesús chacáalee Jerusalénra, lírrida liyá templo ítala mawíta áacaica ya limá lirrú:

—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jicáteu cáinabi rícula wayéji áani;
 10 Jiniwata limá liá'a tánerricoo:

'Dios bánuaminaa lishínaa ángelbini nayúda ya natúya jiyá.

11 Nanácudaminaa jiyá nacáaji rícuu,
 jócubeecha jínuau íiba nácula'.

12 Jesús éeba'ee Wawásimi chuáni:

—Limá léchchoo liá'a tánerricoo: 'Ujimáca máashii Diosru jiwówaini limédaca.'

13 Quéecha'inaami Wawásimi jócu léenaa liwána Jesús méda lijíconau,
 néenee Wawásimi dáanau liúcha íchaba éerri.

Jesús chánau liméda lishínaa tráawaju Diosru Galilea rícu

(Mt 4:12-17; Mr 1:14-15)

14 Liáwinaami Jesús éejoo lishínaa cáinabi ítalau jí'ineerri Galilea Espíritu Santo dánaniyu, néenee natáania linácu quinínama lirrícu liá'a cáinabica yéerri litéegi. 15 Ne léewida nayá narrícu náa'a cuíta jí'ineenai sinagoga, ya náa lirrú quinínama saícai.

Jesús Nazaret néeni

(Mt 13:53-58; Mr 6:1-6)

16 Jesús yáau Nazaret néerra, chacáalee lidáwinactamicoo. Léerdi nawówa iyabactacoo liwárroo sinagoga rícula, léjta liwíteeja, jáiwa libárruawai quéewique'e liliá Dios Chuáni. 17 Náa liliá cáashta litánaniami liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Isafasca, limécu'inaamini línu linácu liá'a tánerricoo chá'a:

18 "Espíritu nuwácali shínaa yáairri nunácu,
 jiniwata liniwaca nuyá quéewique'e nutée chuánshi wáalii nalí náa'a carrúni jináatanica;

libánua nuyá nuíwadede chítashia éewau'inaa mabáji náa'a presoca ya nuéejueda natuí náa'a matuínica;
 nuchánaa nuéda nabáji náa'a nabádadánica;

19 nuíwa liá'a camuí saíctaica Wawácali shínaaca."

20 Liáwinaami Jesús támu liá'a cáashta, jáiwa liá lirrú jini liá'a yúderri nayá sinagoga rícu, jáiwa liwáawai. Quinínama náa'a yáaine néeni nacába lirrú. 21 Jáiwa lichánau litánianicai limá'ee:

—Wáalee éerri linísa licúmpliacoo liéni tánerricoo ináneewa.

22 Quinínama natáania Jesús nácu saíca ya nacáarrudau nacába liá'a limánica saíctaica. Nasátada'ee néemiu nayá wáacoo:

—¿Jócaita le José cúulee léji liéni?

23 Jesús éeba'ee nalí:

—Yáawaiyi numá irrú, imáminaa nulí léju liéni chuánshica: 'Médico, jichúni jiyá jájui.' Mawí imáminaa nulíjoo: 'Liá'a wéeminica jimédani Capernaúm rícu, jiméda léchchoo ája áani chúnsai jicáinabeerra íta'au.'

24 Ne mamáarraca limá'ee: —Ne yáawaiyi jini báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni, jócai saíca narríshibia lishínaa cáinabi íta'au. 25 Yáawai méetaa íchabate máanirriní Israel rícu, éerri liyá'inaami liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu Elíasca, quéecha'inaamite jócu liúwau matálii camuí ya béewami mawí, jáiwa íchaba ínaishi quinínama Israel cáinaberra íta'aa; 26 ne Elías Dios jócai libánua nalí náa'a máanirrinica Israel rícu, ne ta chaléjani Sarepta néerra, urrúni lirrú liá'a chacáalee Sidónca. 27 Chacábacanaa íchabate

bálinenaiu liyú liá'a chorrówa íyeerri náinaa Israel rícu, éerrimi liyá liá'a cáiiwadedacaimi Dios chuáni báinacu Eliseoca, ne jini éeneerri lichúnicoo néenaaca bácai rími Naamán, chéesaicani Siria saíca.

²⁸ Quéecha'inaami néemi quinínama liéni, náa'a yáaine sinagoga rícu íiwirri wérrí nawówa bájjalanaa. ²⁹ Nabárrua'inaamiu, jáiwa najéda chacáalee ricucha Jesús, natée'e wáni dúuli áacai ítala chacáalee yáctaca, quéewique'e najúsunedacani cáinacula néenini. ³⁰ Ne Jesús bésunau nadécumi quinínama, jáiwa liáu néenee.

Báqueerri washílicuerri wáliierri áabai espíritu máashii
(Mr 1:21-28)

³¹ Jesús yá'eewoo Capernaúmra, áabai chacáalee Galilea saí, ne léerdi nawówa iyabactacoo léewida náa'a chóniwenai. ³² Ne náa'a chóniwenai nacáarrudau nacába léewidacalaca, jiniwata táanierri quinínama wánacaalashiyu.

³³ Sinagoga rícu báqueerri washílicuerri yá'ee wáliierri demonio, jáiwa'ee limáidada lidánaniyuwai:

³⁴ ¡Jimáaca wayá! ¿Tánda jiniquíu wájcha, Jesús Nazaret néenee saí? ¿Jiyá ínuerri'e jimárda wayá? Nuyá cúnusierri jiyá, nuá léena jiyá majiconai Dios shinaaca.

³⁵ Jesús cáita'ee liá'a demonioca limá'ee lirrú:

—¡Manúmata ya jimáaca liéni washílicuerrica! Néenee liá'a demonio líuca liá'a washílicuerrimica cáinabi rícu naanáeewa quinínama, ya jáiwa lijíáu líuchai jini limédacta lirrú máashii. ³⁶ Quinínama nacáarrudau'eewoo, ya namá'ee nalí wáacoo:

—¿Tána chuánshiqui jiliéni? Quinínama liá'a wánacaleerrica ya liwítee dánani liéni washílicuerrica liwána najiácoo náa'a espíritu máashiinica, ¡ya nayá jiáneu!

³⁷ Ya natáania saíca Jesús nácue quinínama líta'aa liá'a quinínama cáinabica.

Jesús chúni Simón Pé'eru néerru
(Mt 8:14-15; Mr 1:29-31)

³⁸ Jesús já'inaamiu sinagoga rícu ya jáiwa liwárruo líibana lícula liá'a Simónca. Linéerru liá'a Simónca bálinechoo'eewoo ruyáca, máanui wérrí licámuna, nasáta Jesús yúcha runácuí. ³⁹ Jesús tájia'eewoo ruyáctaca ya jáiwa licáita liá'a licámunaca, jáiwa licámuna éedawai, liyáalimi, jáiwa rubárruawai ya ruchánau rushírrueda nalí.

Jesús chúni íchaba Chóniwenai bálineneu
(Mt 8:16-17; Mr 1:32-34)

⁴⁰ Éerri wárruau'inaami liyá cáí, quinínama náa'a nawáalia bálinacaalashi, matuínaami bálinacaalashi natée'e nayá Jesúsru; ne jáiwa lichánaa licájaju nanácuí bácaínaa, jáiwa lichúni nayá. ⁴¹ Ne náibicha náa'a bálinenicoo íchaba léchchoo najiáu náa'a demonioca, namáidadaca namá'ee: —¡Jiyáwa lierra Dios Cúuleeca! Ne Jesús cáita náa'a demonioca, ya jócu línda natániaca, jiniwata náaca léena liyá liá'a Mesíasca.

Jesús úiwa liá'a chuánshica sinagoga rícu
(Mr 1:35-39)

⁴² Jucámarra'inaami, Jesús jiáu chacáalee rícuha, áabai yáarruishi jiníctala yáairri. Ne náa'a chóniwenai namúrru liyá, jáiwa náinu liyáctala liyáca. Nawówai náayabedacani jócubeechata liáu, ⁴³ ne Jesús má'ee nali:

—Lécchoo arrúnaa nuiwa liáni chuánshi sáicaica linácue sái liá'a Dios wánaaalactalaca nali náa'a áabi chacáaleeca, linácueji liéni Dios bánua nuyá máyala áani.

⁴⁴ Cháwa'ee Jesús íiwa liácoo liá'a chuánshica sinagoga rícuba cáinabi nashínaa náa'a judíobinica.

5

Natésu jócai nacába cáji (Mt 4:18-22; Mr 1:16-20)

¹ Áabai éerrite, Jesús yáa liyáca litácoowa liá'a manuá jí'ineerri Genesaret, lisíntia nabádeda liyá náa'a chóniwenai máanabanaamica wówenai néemi Dios chuáni. ² Jesús cába chámai lancha cáina nácu. Máisananiyaca níwata náa'a catésucanica yúrrucuenaiu lirrícucha nabádeda nashínaa máayau. ³ Jesús yúrrucoo áabai lancha rícua, Simón shínaaca, jáiwa liwána lidánaa píituita litácooweji bachátairra. Jáiwa liwáau lirrícu liá'a lanchaca néenee lichánau léewida náa'a chóniwenai. ⁴ Linísa'inaami litáaniacai, limá'ee Simónru:

—Jitée liá'a lanchaca chaléeni bachátala dujíwactalaca, ya ta yúca ishínaa máayawai itésuque'e.

⁵ Simón éeba'ee:

—Quéewidacai, táayenaa watráawajaaca watésuca, ne jiní wérri wajédani; ne jiyáctaca bánuani, nuá'au nudáquinia numáayaniu.

⁶ Ne naméda'inaami jini, náawaqueda bájjalanaa cubái liá'a namáayani atéwanamai súbirriacoo. ⁷ Néenee namáida náa'a nashínaa najúnicaica máinecoo áabai lancha rícu, quéewique'e náacoo nayúda nayá. Néenee náau néerrai, nacámusheda náa'a chámai lanchaca atéwa namácta natámucoo. ⁸ Simón Pé'eru cába'inaami liéni, litúyau liúrruimiyu Jesús náneewa limá'ee lirrú:

—¡Jishírriu núcha, Nuwácali, níwata nuyá cajíconai!

⁹ Jiniwata Simón ya quinínama cáarrudenaiu nacába liá'a najédau cubái, máanaba náami jócai nacába cáji. ¹⁰ Lécchoo cáarrudenaiu náa'a Santiago ya Juan, Zebedeo éenibica, Simón máanabacaca. Ne Jesús má'ee Simónru:

—Ocáarru jiyá; léjta jinísau jitésuca, chacábacanaa jimúrru nulí chóque'e chóniwenai nasíguia nuyá.

¹¹ Néenee natée lanchami litácoowalai, namáaca quinínama, jáiwa náau Jesús yáajchai.

Jesús chúni báqueerri bálnerriu lepra (Mt 8:1-4; Mr 1:40-45)

¹² Áabai éerrite, Jesús yáa liyáca áabai chacáalee rícu, líinu báqueerri washílicuerri bálnerriu chorrówa íyeerri náinaa jí'ineerri lepra; licába'inaami Jesús litájiau linánimiyu cáinabi nácula, lisáta'ee liúcha:

—Nuwácali, jiwówaicta, jichúni nuyá nubálinacaala yúcha.

¹³ Jesús dúnu'e licáajiyu wáni, limá'ee:

—Nuwówai, jíchúnicoo! Liyáalimi libálinacaala'ee chorrówa íyeerri línaa éedau liúcha, ¹⁴ Jáíwa Jesús ma lirrú:

—Jiniwaa jiiwani jiyárrujoni; bácai rímii jiáu jiyadacoo sacerdote náneewa, ya jitée jishínaa jiméetua'inau jiyáu, liá'a Moisés wánaniami imédaca, quéewique'e quinínama yáa léenaa jáica saíca jiyái jibálinacaala yúchau.

¹⁵ Ne mamáarraca, Jesús íiwanaa cáarraliacoo quinínama matuínaami, ya íchaba chóniwenai yáawacau néemique'e lichuáni ya lichúnique'e nabálinacaala. ¹⁶ Ne Jesús lishírriu jiníctala yáairri quéewique'e lí'oracoo.

Jesús chúni báqueerri macáwai

(Mt 9:1-8; Mr 2:1-12)

¹⁷ Áabai éerri Jesús éewidacta liyáca, nawáau nayá néeni náa'a áabi fariséobini ya quéewidacanica ley shínaabinica ínuenai quinínama chacáalee rimi Galilea shínaaca, ya Judea ya Jerusalén néenee. Ya Dios wítee iyadau Jesús nácu lichúni náa'a bálinaicoo. ¹⁸ Néenee áabi washíalicuenai ínu índenai báqueerri macáwai liárrubai íta'au. Nawówaicta'ee nawárrueda cuíta licúlani ya náyada Jesús náneewani; ¹⁹ Ne jócu náinu táshia nácuca nawárrua jini, jiníwata bájjalaca íchaba chóniwenai; jáíwa náirda liyá cuíta íteeji, néeda bájjirra cuíta báinaa ya náurrucuedaque'e liyá néenee bálinnericoo liárrubai íta'au, néeni béewami nalí quinínama, Jesús náneewa. ²⁰ Quéecha'inaami Jesús yáa léenaa néebida'inaa linácu, limá'ee lirrú liá'a bálinnericoo:

—Nujúnicaí, jijiconaa jái méetuacuwai.

²¹ Néenee náa'a quéewidacanica ley shínaabinica ya náa'a fariséobinica nachánuu napénsaaca: “¿Tána léji liéni éeneerri limá chá'a chuánshi máashii Dios nácula? Bácai rimi Dios éeneerri liméetua jiconashi.”

²² Ne Jesús yáirri léenaa liá'a napénsaani nayáca, lisáta'ee léemiu nayá:

—¿Tána ipénsa irrúwoo chárra? ²³ —¿Tána mawí jócu tráawajui, wamácaí: ‘Jijiconaa máaquerriu liméetuacuwai’, o numáca: ‘Jibárruo jijínau?’ ²⁴ Ne núyadaminaa irrú, nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca wáalierrri wánacaalashi cáinabi íta'aa liméetua'inaa jíconaashi.

Néenee limá lirrú liá'a macáwaica:

—Numá jirrú, jibárruo, jiwína jiárrubaiu ya jiáu jiiibana néerrau.

²⁵ Liyáalimi, liá'a macáwaica léenuu libárruacoo quinínama náneewa, liwína liárrubaiu lirrú wánimicoo íta'aa, jáíwa liáu líibana néerrawai liá saícaí Diosru. ²⁶ Quinínama nacáarrudau nacábacani, jáíwa náa saícaí Diosruí ya bájjalanaa nacáarrudacoo namá'ee:

—Wáalee wacába watúyu jócai wacába cáji.

Jesús máida Levírru

(Mt 9:9-13; Mr 2:13-17)

²⁷ Liáwinaami liéni, Jesús jiáu, jáíwa licába báqueerri cacóbracai impuesto Romarru. Jí'ineerrimi Leví, wáairriu liyáca yáarrubaishi íta'aa licóbra liyá impuesto. Jesús má'ee lirrú:

—Jisíguia nuyá.

²⁸ Néenee Leví bárroowai, limáaca quinínama, jáíwa liáu Jesús yáajchai. ²⁹ Táicala'inaami mawí, Leví méda áabai fiesta máanui wérri líibana néeniu Jesúsru; ya íchaba náa'a cóbrenai impuesto Romarru,

nájcha náa'a áabi chóniwenai, wáineu nayáca mesa nácula nájcha.
³⁰ Ne náa'a fariséobinica ya náa'a quéewidacánica ley shínaabinica néenaacajaa, nachánau nacáida Jesús shínaa éewidenaicoo. Namá'ee nalí:

—¿Tánda iya ya írra nájcha nárra cacóbracani impuesto ya cajíconaánica?

³¹ Jesús éeba'ee nachuáni: —Náa'a saícanica, jócani rúnaa médico, ta nayá náa'a bálinenaicoo. ³² Nuyá jócai iinu numáida náa'a saícanica, nuíinu numáida náa'a cajíconaánica, quéewique'e néējueta nayáu Diosru.

Linácue saí liá'a ayúnoca

(Mt 9:14-17; Mr 2:18-22)

³³ Néenee namá'ee Jesúsru:

—Náa'a casiguiacani Juan ya fariséobini shínaaca yúnenai bájjalanaa ya naméda bájjalanaa oración, ne jishínaa éewidenaicoo jíjcha éerri jútainchu náaya ya náirra.

³⁴ Jesús éeba'ee nalí:

—¿Léewaminaatau éewa iwána nayúnaa náa'a namáidani áabai matrimóniorru, nácula liyá nájcha néeni liá'a novioca? ³⁵ Ne líinuminaa liá'a éerrica, natécta'inaa liá'a novioca; jáicta líinu liá'a éerrica, liyáaliminaa nayúnaajoo.

³⁶ Chá'a lécchoo líiwa nalí áabai licábacanaa:

—Jini dáulerrri áabai íibalashi wáalii quéewique'e lichánaida áabai íibalashi dánumimi. Ne limédactacala cháni'i, ya táminaa líuca liá'a íibalashi wáaliimica; mawíyi liá'a shídanaamica wáalii, jócai saícta máacacoo íibalashi dánumimi yáajcha. ³⁷ Ne jini lécchoo wanuácala vino wáalii áabai íimanaashi salírrani rícula, níwata liá'a vino wáaliica wáneerri lisúbirriacoo liá'a íimanaashi dánumimica, léjta liá'a íimanaashi ya liá'a vinoca jái líucawai. ³⁸ Tádawa arrúnaa wanuá vino wáalii lírrícula liá'a íimanaashi wáaliica. ³⁹ Ne liá'a írrerri vino salírrani, jócai wówai liáwinaami vino wáalii, jiniwata jái limái: 'Liá'a vino salírranica mawí saíctaca.'

6

Náa'a éewidenaicoo Jesús yáajcha éerruedenai trigo ita léerdi nawówa iyabactacoo

(Mt 12:1-8; Mr 2:23-28)

¹ Áabai éerri nawówa iyabactacoo Jesús jínaniu nabáanacaala íibi. Lishínaa éewidenaicoo liájcha néerrua líta liá'a trigoca, ya ta nacárra nacáaji rícuu jini ya ta náaya líimii. ² Jáiwa áabi fariséobini nacába'inaami líáni, nasáta néemiu:

—¿Tánda iméda iyá líerra jócai wéewa waméda éerdi wawówa iyabactacoo? Jiniwata jócai ley índa wamédaca.

³ Jesús éeba'ee nachuáni:

—¿Jócai ilia ícábau Dios chuáni nácu báitate David ya náa'a limánabaca nawáaliata ínaaishi? ⁴ Jáiwate liwárruawai Dios íbana rícula, jáiwa liwína náji náa'a páanica nashírrini Diosru, líya liyái ya liá náaya lécchoo náa'a limánabaca, báawita bácai rimi ta náa'a sacerdotébinica éewata náayacani bácai liá'a páanica.

⁵ Néenee Jesús ma mawí:

—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuwáalia wánacaalashi linácu liá'a éerrica nawówa íyabactacoo.

Liá'a washiálicuerrica máacarraí cáaji

(Mt 12:9-14; Mr 3:1-6)

⁶ Áabai éerri nawówa íyabactacoo náa'a judíobínica, Jesús wárruerrii sinagoga rícu ya lichánau léewidaca. Báqueerri washiálicuerri yáairri néeni máacarraí cáaji ché'e saícaquitejica. ⁷ Néenee néeda lituínaa liá'a Jesúsca náa'a éewidenáica Moisés shínaa ley ya fariséobini léecchoo, nacábaque'e lichúnicta liá'a máacarraí cáaji, lirrícu liá'a éerrica nawówa íyabactacoo, néewaque'e náa lijíconaa liá'a Jesúsca. ⁸ Ne liá'a Jesúsca, liá léenaa chítashia nawítee jini, limá lirrú liá'a washiálicuerrica máacarraí cáaji:

—Jibárroo, jimédau béewami.

Néenee libárruawai. ⁹ Néenee Jesús ma nalí náa'a áabica:

—Nuwówai nusáta nuéemiu iyá áabai chuánshi rími: ¿Lirrícu liá'a éerrica wawówa íyabacoo, wéewa waméda saícai o máashii? ¿Wawáseda cáwicaishi o wamárdacani?

¹⁰ Linísa litánia náajcha, liá'a Jesúsca licába quinínama litéejiu limá lirrú liá'a washiálicuerrica:

—Jidúcuá jicáajiu.

Liméda jini, saícai báaniu jini licáajica. ¹¹ Ne náa'a áabica íuwirrini wérri nawówa. (Namáctacala'ee Jesús méda lijíconau litráawajaaca lirrícu liá'a éerrica nawówa íyabactacoo). Táda natánia nalí wáacoo tánashia néewa namédaca Jesús júnta.

Jesús níwa náa'a doce éewidenáicoo

(Mt 10:1-4; Mr 3:13-19)

¹² Liyáali éerrite, Jesús yáau áabai dúuli itala li'óracoo, libésuneda quinínama táayebee li'óracoo Diosru. ¹³ Quéecha'inaami jucámarra cái, limáida lishínaa éewidenáicoo, jáiwa liwína doce néenaa, liá nají'inaa apóstolu. (Wówerri limá bánuani naméda áabai tráawajuca). ¹⁴ Léewa nají'inaa liáni: Simón, liá liéni jí'inaa Pé'eru; Andrés, Simón éenajirrica; Santiago, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Santiago, licúulee liá'a Alfeo; Simón liá'a Celote, ¹⁶ Judas, Santiago cúuleeca, ya Judas Iscariote, liá'a náawiderrri liwítee máashii éejuederrri'inaa Jesús.

Jesús éewida íchaba chóniwenai

(Mt 4:23-25)

¹⁷ Jesús yúrrucoo dúuli itacha lishínaa apóstolu yáajcha, jáiwa limáacau áabai bacháida licui. Néeni náawacau íchaba náa'a síguiánai liyá, ya íchaba chóniwenai Judea shínaa cáinabi ítesanaca ya Jerusalén ya litácooweji liá'a Tiroca ya Sidón. Ínuenai néemique'e Jesús chuáni ya quéewique'e lichúni nashínaa bálinaaalashi. ¹⁸ Ya náa'a carrúni jináata nanácueji náa'a espíritu máashii, máaquenai léecchoo saíca. ¹⁹ Chacábacanaa quinínama Chóniwenai wówenai nadúnu Jesús nácu, níwata lichúnicala nayá quinínama liyú liá'a Dios wítee jíairricoo linácuha.

Liá'a saíctacta nawówa ya máashicta nawówa

(Mt 5:1-12)

²⁰ Jesús cába'ee lishínaa náa'a éewidenáicoo liájcha, ya limá'ee nalí:

“Sáicta iwówa iyá carrúni jináatanica,
níwata liá'a Dios wánacaalactalaca ishínaa.

²¹ Sáicta iwówa iyá chóque'e inaaishinirru,
jiniwata imáacaminajoo cáawai.

Sáicta iwówa chóque'e iyá íchenaica,
jiniwata liáwinaamiminaa icáidaminaajoo.

²² “Sáicta iwówa iyá jáicta máashii chóniwenai cába iyái, jáicta nawáana yáacuwai, jáicta máashii nanúma irrúu ya jáicta nacháani iyái jicá'a náa'a máashiinica, nunácueji nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca,

²³ Sáicta wérri iméda iwówau, cashiámu iméda iwówau liyú liá'a saícai liyáali éerri, níwata iyá rishibianai'inaa máanui wérri saícai áacairra; cháwa cábacanaa náinuueda náa'a nawérrinaibimi chóniwenai náa'a íwadedeenaimi Dios chuáni báinacu nabéecha.

²⁴ “Ne, jái éenaa já'a carrúni jináata'inaa iyá rí cubinica, jáni nísaa saícta iméda iwówawai!

²⁵ “¡Ái éenaa já'a carrúni jináata iyá chóque'e nísena cáawaica, ne liáwinaami'inaa inaaishi irrújoo!

“¡Ái éenaa já'a carrúni jináata'inaa iyá chóque'e cáidenaica, ne liáwinaami'inaa ícha irrúwoo máashii'inaa iméda iwówau!

²⁶ “¡Ái éenaa já'a carrúni jináata'inaa iyá quinínama cáinabi ítesana náa irrú saícai, ne cháwa cábacanaa nabésunacoo náajcha náa'a chóniwenai íbéecha sánaca, náajcha náa'a íwadedenai Dios chuáni jócai yáawaiyi!

Canúnaa wacába wajínaiu
(Mt 5:38-48; 7:12)

²⁷ “Ne iyá éemenai nulí numá irrú: Canúnaa icába ijínaiu, iméda nalí saícai náa'a máashiini cába iyá. ²⁸ Yáa nalí saícai náa'a mándisieni iyá, í'óra nanácu náa'a máashiini numá inácucha. ²⁹ Áiwee báseerri jiwídani já'a, jináawida lirrú béema; ne áiwee éederri jisácuni já'a, jimáaca lécchoo lítée jicámisani. ³⁰ Ne matuúnaami tánashia nasátani jiúcha, jiá lirrúni, ne léedacta jishúnaa, ujisáta liúchani. ³¹ Iméda náajcha náa'a chóniwenai, chaléjta iwówa naméda yáajcha náa'a áabica.

³² “Ne iyá canúinacta icába iyá jájiu liá'a canúinai cába iyá, ¿tána iwáalia mawí saícacai? Áawita náa'a cajícónaunica canúnaa nacába yáacacoo. ³³ Ne imédacta nalí saícai náa'a médenai irrú saícai iyá jájiu, ¿tána iwáalia mawí saícacai? Áawita náa'a cajícónaunica naméda saícai nalí wáacoo. ³⁴ Ne ípréstacta nalí bácai náa'a ípénsani éejueda irrú lijúnta náa'a saí, ¿tána íyada néenii iwíteecoowai? Léccchoo náa'a cajícónaunica préstenai nashínaa wáacoo bácaínaa napénsaa narrishibia lijúnta saí náucha wáacoo. ³⁵ Iyá éewenai canúnaa icába ijínaiu, ya iméda nalí saícai, ya éewa íprésta ishínau jiní inéndacala néejueda irrú lijúntanaa saí. Cháminaa máanui ishínaa saícabee ya iyáminaa léenibi liá'a Dios áacai saíca, liá'a léccchoo saícaica náajcha náa'a chóniwenai cháaninica, ya náa'a máashiinica. ³⁶ Arrúnaa iyá carrúni jináata icába áabi, léjta carrúni jináata isáljinaa Dios cába iyá.

Ujiúca áabi máashiiquictala
(Mt 7:1-5)

³⁷ “Ojiúca áabi máashiquictala, jócubeecha Dios yúca jiyá máashiquictala lécchoo. Jócu jiá áabi jiconaa, ya Dios jócuminaa liá ijiconaa lécchoo. Jimíya máecha áabi jiconaa, ya Dios pérdongaminaa iyá. ³⁸ Yáa áabirru, ya Dios liáminaa irrú lécchoo. Liáminaa ishínaa cháacala rícu áabai léenedayu'inaa saícai wérri, libádadani, licúsudani ya cashiámunaa. Dios éenedaminaa iyá lécchoo léjta cábacanaa éenedau'u áabibi.”

³⁹ Jesús máaca nalí liéni licábacanaa: “¿Léewaminau báqueerri matuíyii lijíneda báqueerri matuíyii wítabii? ¿Jócuminaa nacáu chámataanaa útawi rícula? ⁴⁰ Jiní báqueerri éewiderricoo mawíyii lishínaa queéwidacai yúchau; jáicta limárda lishínaa estúdiowai linuminaa limédacoo léjta lishínaa queéwidacai.

⁴¹ “¿Tánda jicába jéenajirri tuí rícu catábibee, ne jócu jicába liá'a áicuba dánumimi yáairri jituí rícu? ⁴² Ne jócta jiá léenaa jiwáalia'u áicuba dánumimi chúnasai jituí rícu, ¿chíta jéenau'u jimá jéenajirrirru jini: ‘Nuéenajirri, jinda nujéda'aa jituí rícuca liérra catábibee?’ ¡Chámai wítee! Jijédu queéchanacu liérra áicuba dánumimi yáairri jituí rícu, táminaa cha jéewa jicába saíca queéwique'e jéewa jijéda jéenajirri tuí rícuca catábibee.

Liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejiu

(Mt 7:17-20; 12:34-35)

⁴³ “Jiní banácali saícai éewa liá lítau máashii, jiní banácali máashii éewa liá lítau saíca. ⁴⁴ Quinínama banácali wáa léenaa wacába líta nácuejiu: Jócu wéewa wawína ítashi saícai áabai túwirri náanai ítacha, jiní wéewacha wawína uva catícali ítacha. ⁴⁵ Liá'a washílicuerri saícaica, táanierrri chuánshi saícai, níwata saícacala liá'a yáairri liwówa lícu, liá'a washílicuerri máashiica, táanierrri chuánshii cacháninai, jiníwata máashii liá'a yáairri liwówa lícu. Ne tándawa liá'a cashiámui ya liwówa lícu, léewa linúma táaniani liérra.

Náa'a chámai cuíta dánanica

(Mt 7:24-27)

⁴⁶ “¿Tánda imá nulí, ‘nuwácali, nuwácali’, ne jócani méda léjta numáyu'u irrú? ⁴⁷ Nuíwa'ee irrú liá'a cháí cábacanaa ínuerri nulí léemi nuchuáni ya limédani liá'a numáni lirrú: ⁴⁸ cháí cábacanaa léjta báqueerri washílicuerri, jáicta libárrueda líibanawai, queéchanacu liméda dujiwala útawi, ya ta limáaca lidánani íiba íta'aa. Quéecha'inaami manútaa méedai, unésaca ínu linácula liá'a cuítaca, ne jócu léenaa lichúndaqui jini, níwata bárruerri saíca íiba íta'aa. ⁴⁹ Ne liá'a éemerri nuchuáni, ya jócu liméda liá'a numáni lirrú, cháí cábacanaa léjta báqueerri washílicuerri bárruedeerri líibanau cáina íta'aa, jáiwa jócu liá'a lidánani dujiwalai; queécha'inaami manútaa méedai unésaca ínu lítala liá'a cuítamica, jáiwa licáuwai limáacacoo licáarraliacoo.”

7

Jesús chúni báqueerri shírruederri lirrú liá'a wánacaleerri romano saí

(Mt 8:5-13)

¹ Jesús nísá'inaami litáania náajcha náa'a chóniwenai, jáiwa liáwai Capernaúm néerra. ² Néeni báqueerri yáa Roma saí nawácali náa'a soldádoca, wálierrri báqueerri shírruederri lirrú

caniñnai wérri licábaca, bálinerriuminaatanaa atéwacta máanalicani. ³ Quéécha'inaami romanobini wácali éemi nataania Jesús nácu, libánua áabi salínai judiobini shínaaca, quéewique'e nasáta liúcha liácoo lichúni liá'a shírruederri lirrú liá'a romano wácalica. ⁴ Jáiwa náinu Jesús yáctalai nasáta liúcha cáiwinaa namá'ee lirrú:

—Liéni wawácalica sáicanatai jiyúdaca, ⁵ jiniwata caniñnai licába washínaa chóniwenai quinínama, ya liwána naméda walí washínaa sinagoga.

⁶ Jesús yáau náajchai, ne quéécha'inaami urrúni línu cuítarrui, liá'a nawácalica libánua áabi lijúninaiu namá lirrú: “Nuwácali, chaijiwitemija, jiniwata nuyá jócai sáicanata jiwárruacoo núbana rícula; ⁷ tándawa, jócu nuáu nuyá jájiu numúrru jiyá. Bácai rími jái wánacaleerri chuánshi quéewique'e jichúni shírruederri nulí. ⁸ Jiniwata nuyá jájiu yáairri nuwánacaala nácu lécchoo, liyáalimi lécchoo nuwáalia náa'a soldado nuwánacaalanica. Jáicta numá néenaa báqueerrirui jiáyu, arrúnaa liácoo; jáicta numá báqueerrirui jínuu, arrúnaa línuca; ya jáicta nubánua nushínaa shírruederri nulí liméda nuwánacaala, jái liméda jini.”

⁹ Jesús cáarrudau léemi jiliéni, licábateda nalí náa'a chóniwenai yáaineu lishiirricu, limá'ee nalí:

—Ne yáawaiyi numá irrú, jiniwita Israel rícu nuínuni nácu éebiderri wérri léjta liáni washíalicuerrica.

¹⁰ Quéécha'inaami néejooocoo cuíta néerra, náa'a libánuanimica náinu linácu liá'a cashírruedacaica, jái sáicacai.

Jesús cáweda rucúulee ruá'a báquetoo ínetoo máanalíu íinirrimi

¹¹ Liáwinaami Jesús yáau áabai chacáaleerra jí'ineerri Naín, náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo ya íchaba chóniwenai liájcha mawí.

¹² Línu'inaa urrúni chacáalee numá lícula, licába náinda náacoo báqueerri máanalíu naquénique'inini. Liyámi'e bácairrimi rucúuleeca ruá'a máanalíu íinirrimi, ya íchaba chóniwenai chacáalee rícu sana yáaineu ruájcha. ¹³ Jesús cába'inaa ruyái, néenee carrúni jináata licába ruyái limá rulí:

—Ujicha.

¹⁴ Néenee Jesús rúniu lidúnu cajón nácu, néenee nabárruawai náa'a índenai náacoo liá'a máanalica. Néenee limá lirrú liá'a máanalica:

—Icúlirrijui, numá jirru: ¡jibárroo!

¹⁵ Néenee libárrueda liá'a máanalimica ya ta litáaniaca, néenee Jesús éejueda litúwarru jini. ¹⁶ Nacába'inaa liáni, cáarru quinínama náa'a chóniwenai náa Diosru sáicai namá'ee:

—Báqueerri cawénii cáiiwadedacani Dios chuáni jíárriu wáibi.

Namá'ee lécchoo:

—Dios íinuerrri liyúda lishínaa chóniwenai.

¹⁷ Néenee náiiwadedada liá'a namáni Jesús nácuca quinínama lirrúcu liá'a Judeaca rícu lécchoo liá'a cáinabi yéerri Judea tééji.

Náa'a Juan Bautista bánuanica

(Mt 11:2-19)

¹⁸ Juan éemi quinínama liá'a Jesús médanica, náiiwacala lirrúnini náa'a máinecoo liájcha. Limáida chámata néenaa, ¹⁹ jáiwa libánua Jesús néerra jini, nasátaque'e néemiuni liyácta yáawaa liá'a nanéendani

nayáca, o wanéendawee báqueerri. ²⁰ Naa'a Juan bánuanica narrúni'eewoo Jesúsru namá'ee lirrú:

—Juan liá'a Bautístaca libánua wayá wasátaque'e wéemiu, jiyácta liá'a wanéendani wayáca o arrúnaawee wanéenda báqueerri.

²¹ Liyáalimi nanáneewa Jesús chúni íchaba chóniwenai bálinaicoo ya liá'a máashii yáairri nanácu, ya náa'a wáalianai espíritu máashii, jáiwa liwána íchaba matuíní cábaca. ²² Néenee léeba nachuánii: —yáayu Juan néerra íiwa lirrú liá'a icábanica ya liá'a éeminica. Íiwadeda lirrú náa'a matuínica éewenai nacábaca, náa'a macáwanica éewenai najínacoo, náa'a cacháunanica méetuerru náucha liá'a nabálinacaalaca, náa'a mawibanica éewenai néemica, náa'a máanalinimica éejueneu nacáwiacoo, ya nalí náa'a carrúni jináatanica náiiwa liá'a chuánshi wásedeerri'inaaca. ²³ Sáicta liwówa liá'a chóniwerri éebiderri nunácu mamáarraca, jócai náawida liwíteu núcha.

²⁴ Quéecha'inaami náacoo náji náa'a Juan bánuanimica, Jesús chánau litáania chóniwenairru Juan nácu, limá'ee nalí: “¿Tána ijíáu icábacai iyá chaléeni jiníctala yáairri? ¿Áabai basué cáuli cúsudani? ²⁵ Ne jócta, ¿tána ijíáu icábacai? ¿Báqueerri washíalicuerri cawéni namái íibal? Iyá yáine léenaa náa'a súwedenai íibalashi cáwena namái yáainei nawíteeyu, yáainai nábana rícu náa'a wánacaleenaica. ²⁶ Ne cháctani, ¿tána ijíáu icábacai? ¿Báqueerri íiwadedeerri Dios chuáni? Jajá, yáawaiyíi, ne báqueerri ta mawíyíi máanui liúcha liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu. ²⁷ Juan liá'a litáanianimi nácu liá'a cáashtaca:

‘Nubánua catéecai nuchuáni jibéecha,
quéewique'e lichúni jibéecha injbaa.’

²⁸ Ne yáawaiyi numá írrú, náiiibicha quinínama náa'a washíalicuenaica, jiní máanui Juan yúcha mawí; ne áawita liá'a mawí píitui Dios wánacaalactalaca mawíyíi máanui liúcha.”

²⁹ Quinínama náa'a éemenai Juan chuáni, áawita náa'a cacóbracani impuesto Romarru, wánenai Juan báutisa nayá, néebidacala yáawaa Dios machácanii; ³⁰ Ne náa'a fariséoca ya náa'a quéewidacánica ley shínaaca, jócani índa Juan báutisa nayá, nacháani quinínama liéni Dios wóweni liméda nawícaubali.

³¹ “¿Chíta nacábacanaa náa'a chóniwenai chóque'e sánaca? ¿Chíta nacábacanaa jíní? ³² Cháni cábacanaa léjta náa'a sáamanaica wáainecoo naséwicaca plaza rícu ya ta namáidada najúnicaírruwai:

‘Wáiiunate írrú butútu,
ne iyá jócani báaweda;
warrábate shímashi cáiwii wítama,
ne iyá jócani ícha.’

³³ Áawita Juan Bautista ínuca, jócai íya páani jiní líírraca vino, ne iyá máinai jáica liwáalia áabai demonio. ³⁴ Néenee liáwinaami nuínu nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca, íyeerrica ya nuíírra, ne iyá máinai jáica yawíqui jíní ya cáírracalai, najúnicaí náa'a chóniwenai máashiini íiwanaa ya náa'a cacóbracani impuesto Romarru. ³⁵ Ne Dios íyada quinínama liwíteu linácueji liá'a limédanica.”

Jesús líibana néerra liá'a Simón fariséoca

³⁶ Báqueerri fariseo cúmida Jesús íya liájcha, jáiwa Jesús yáau líibana néerrai. Liwáau liyá mesa nácula, ³⁷ jáiwa báquetoo ínetoo máashiu íwanaa yáichoo lirrícu léja liá'a chacáaleeca, jáiwa ruá lénaa Jesús yáacoo líya líibana néerra liá'a fariséoca, ruínda áabai frasco jí'ineerri alabastro* cashiámu juménibee. ³⁸ Ruchánau ruíchaca Jesús íiba néeni, rusábida rutuí yáabiyu. Jáiwa rumácarra ruwíta báinayu, ya ta rushíshi líibai, jáiwa runuádeda juménibee linácuí. ³⁹ Liá'a fariseo cúmideerri Jesús, licába'inaamini líeni limá'ee lirrúwoo: “Líeni washiálicuerrica yáawaictata báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni, liá'aca ta lénaa tánashia chóniwetooa róji ruárra dúnuchoo ruyá linácu: báquetoo ínetoo máashiu íwanaa.” ⁴⁰ Néenee Jesús ma lirrú liá'a fariséoca:

—Simón, nuwáalia áabai chuánshi nuúiwani'inaa jirrú.

Léeba'ee liá'a fariséoca:

—Jíiwate nulíni, quéewidacai.

⁴¹ Néenee Jesús má'ee lirrú: —Chámata washiálicuenai mówiniate warrúwa báqueerri capréstacai warrúwa. Báqueerri mówiniate léjta liwéni líeni quinientos éerictaca, ya liá'a báqueerrica cincuenta éerictaca; ⁴² ne jócala néenaa napáida lirrúni, liá'a capréstacai nalíni, jáiwa jócu liwána néejueda lirrúí líerrumirrai náa'a chámataca jíni. Ya ta jíiwa nulí jíni, ¿tána néenaa canúinaa licába mawí?

⁴³ Simón éeba'ee lichuáni:

—Nulí tá'ee liá'a washiálicuerrica mawíyíi mówiniaca.

Jesús má'ee lirrú:

—Yáawaiyi jímacaa.

⁴⁴ Néenee licába rulí ruá'a ínetooa, Jesús má'ee Simónru: —¿Jicába róji ruáni ínetooa? Nuwáaroo jíibana rícula, ne jócu jíá nulí shiátai nubádeda'inaa nuúibau; ne ta rója ruáni ínetooa bádedeechoo nuúiba rutuí yáawiyu, ya ta rumácarra ruwíta báinayu jíni. ⁴⁵ Jócái shíshi nuyá, ne ruyá rícué ruwárruacuwai jócau máaca rushíshi nuúiba. ⁴⁶ Jócái jíinu nuwíta nácu aceíte, ne ruyá nuádedeechoo juménibee nuúiba nácu. ⁴⁷ Tándawa numá jirrú íchaba wérrí rujíconaa méetuerrui, níwata bájjalaca canúinaa rucábaca; ne liá'a chóniwerri píitui mówiniaca, píitui líyada canúinau'u licá'aca.

⁴⁸ Néenee Jesús má'ee rulí ruá'a ínetooa:

—Jíjiconaa jái méetuacuwai.

⁴⁹ Náa'a áabi yáainai nayá néeni, nachánau nasáta néemiú nayá jájju:

—¿Tána léji líeni éeneerri liméetua jíconaashi?

⁵⁰ Ne Jesús má'ee mawí, rulí ruá'a ínetooa:

—Jéebidacala jíyá'au jíconaa méetuacuwai; jíáu chaiwíteemija'a.

8

Náa'a ínacaa yúdenai Jesús

¹ Liáwinaami líeni, Jesús jínaníu íchaba chacáalee rícu ya náa'a júbinínica, líchánau léewidaca ya líiwadada Dios wánacaalactaca. Náa'a doce apóstolu natáldida liyá. ² Ya lécchoo áabi ínaa táldida liyá, náa'a líwásedani espíritu máashii yúcha ya áabata bálínacaalashi;

* 7:37 Áabai íiba namédau náa'a frascoca.

náibichá lécchoo ruáú ruá'a María jí'ineechoo Magdalena, siete demonio jíanimicoo yúcha; ³ lécchoo Juanaca, línu liá'a Cúzaca, liá'a wánacaleerrimi Heródesru; ya Susana, ya áabi íchaba mawí náa'a yúdenaimi nayá liyú liá'a nawáalianica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica

(Mt 13:1-9; Mr 4:1-9)

⁴ Íchaba jáú chacáalee rícuha quéewique'e nacába Jesús, jáiwa náawacawai íchaba chóniwenai. Néenee líiwa nalí liéni áabai licábacanaa: ⁵ “Báqueerri cáabanacai jáú licása líimi liá'a liáabanani'inaaca. Licása'inaamini, áabata líimi cáu iníjbaa lícu, jáiwa nabáweda jíni ya ta míshiidu íyaquí jíni. ⁶ Áabata léenaa cáu íiba íibi; ne quéecha'inaami lipáquiaco, jáiwa máacarra jíni cháuctacala lirrú shíatai. ⁷ Áabata léenaa liá'a líimica cáu túwirri íbirra; ne quéecha'inaami lipáquiacuwei túwirri yáajcha, jáiwa lisácumeda jíni. ⁸ Ne áabata cáu saícai cáinabi ita'aa; jáiwa lidáwinawai, liá lítau manuába, cáashia liá cien líimiu líta nácu.” Léewa Jesús máni liéni, jáiwa limá mawí cadánani: “¡Náa'a wáalianai nawíbau, néemique'e!”

Tánda Jesús léewida chacábacanaayu

(Mt 13:10-17; Mr 4:10-12)

⁹ Néenee lishínaa éewidenaicoo sáta néemiuni, chítashia liwówau'u limá léji liá'a licábacanaa. ¹⁰ Jesús má'ee nalí: “Tyá Dios íyadani irrú liá'a báyeerricoo liwánacalactalaca; ne áabimi nutáanianirru licábacanaayu; ya áawita nacábaca jócai néenaa nacába saíca, ya áawita néemica jócai néenaa náa léenaa.

Jesús chúni líiwa liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica

(Mt 13:18-23; Mr 4:13-20)

¹¹ “Léewa liwówau'u limá liéni licábacanaa: Liá'a banácali íimica wówerri limáca léewa Dios chuáni líerra; ¹² ne liá'a áabata líimi liá'a banácalica cáirricoo iníjbaa lícu, wówerri limáca náa'a éemenai Dios chuáni, ne Wawásimi línu, jáiwa lijéda Dios chuáni nawówa rícuha, jócubecha néebida ya jócu néewa nawáruacoo Dios yáctalaca. ¹³ Liá'a líimi cáirricoo íiba íibi wówerri limáca, náa'a éemenai Dios chuáni narrishibia nawówa yáajcha wáni, ne jócani wáalia saíca najichu; néebida áabata éerri rimi, ne jáicta carrúnatai línu náatalai jái namáca Dios chuáni. ¹⁴ Liá'a líimi cáirricoo túwirri íbirra, wówerri limáca, náa'a éemenai Dios chuáni, ne arrájuatayu náinda lisácumacoo nawówa lícu Dios chuánica nafánacalau éerri shínanaa nácu, namúrru warrúwa ya saícta nacába liá'a éerri íyadanica, chacábacanaa jócu néewa náa'a naméda saícai Diosru. ¹⁵ Ne liá'a líimi cáirricoo saícai cáinabi íbirra, náwa chóniwenai méecuenai nawówau saíca máaqueneu nayáu néemi Dios chuáni namédaque'e léjta liwówau'u, ya ta nayá machácanii náayada nayáu léjta banácali yáairri lítau saíca.

Jesús táania licábacanaa liá'a lámpara

(Mr 4:21-25)

¹⁶ “Jini túculeerri áabai lámpara ya ta libáyaquí jíni o limáaca cama yáajbalani, litúculiactani limáacani áacai, quéewique'e nawáalia jucámarrabee náa'a wáruenaicoo. ¹⁷ Ne cháwa cábacanaa, jíni báyeerri néenaani'inaa náa léenaa, jíni liá'a cabáyaintaica éeneerri'inaa náa léenaa ya limáacacoo jucámarranaa. ¹⁸ Cháwa

jáni, éemiu sáica, liá'a éemerri sáica, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi sáica, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá pérderrí'inaa liá'a píitui rími liáni léenaa nácu."

Jesús túwa ya léenajinai

(Mt 12:46-50; Mr 3:31-35)

¹⁹ Jesús túwa ya léenajinai náiiinu liyáctalaca, ne jócu néenaa narrúnicoo lirrú, íchabaca wérri chóniwenai. ²⁰ Áabi náiiibicha íiwa Jesúsruni:

—Jítúwa ya jéenajinai náa'a yáa bináawa, wówenai nacába jiyá.

²¹ Jesús éeba'ee:

—Náa'a éemenai Dios chuáni, ya naméda liwánacaala, náwa nutúwa ya nuéenajinai nárra.

Jesús íyabaida cáuli ya marrádaca

(Mt 8:23-27; Mr 4:35-41)

²² Áabai éerri, Jesús yúrrucoo áabai lancha rícula lishínaa éewidenaicoo yáajchau, limá'ee nalí:

—Wáau bajíala manuí. Jáiwa náawai. ²³ Nácula nachuáu manuí íwalirricu, Jesús máairri. Liyáalimi áabai cáuli wérri íinu manuí yáacoo, jáiwa'ee liá'a lanchaca lichána cashiámu shiátaiyu, ya atéwacta natámucoo. ²⁴ Néenee náau nacáweda Jesús namá'ee lirrú:

—¡Quéewidacai! ¡quéewidacai! ¡Watámucoo wayácai! Jesús bárrua'inaamiu litáania cáulirru ya marrádacarru, jáiwa machúnucunaa limáacacoo quíninama chawitemija'a. ²⁵ Néenee limá lishínaa éewidenaicoo liájcha:

—¿Ta liáu éebidaumi jíni?

Ne nayá, cárdaneeneu nacábadedanica, nasátada'ee néemiu nayá wáacoo:

—¿Tánashia léji liéni, táanierri cáulirru ya shiátairru ya léewida lichuáni?

Jesús chúni báqueerri Gerasa néeni sái wáalierrri íchaba espíritu máashiini

(Mt 8:28-34; Mr 5:1-20)

²⁶ Déecu'inaami wáli náiiinu licáinaberra ítala liá'a Gerasaca, yáairri bajíala manuí, lijúntami liá'a Galileaca. ²⁷ Jesús yúrrucue'inaamiu lancha rícuca cáinabi ítala, báqueerri wahiálicuerri jáu chacáalee rícuca, wáalierrri demonio, jáiwa lirrúniwai Jesúsru. Íchaba wérri éerri jócai súwa líibalau jiní liyácala cuíta lícu, níwata yáairri útawi rícuca máanalini yáarruica. ²⁸ Quéecha'inaami licába Jesús, licáu liúrruimiyu Jesús náneewa, limáidada'ee:

—¡Ujníqui nuájcha, Jesús Dios Cúulee áacai sáica! ¡Nusátani wérri jiúcha jócubeecha jiwána nusúfria bájjala!

²⁹ Limá liáni jiníwata Jesús wáneerri lijíacoo liá'a espíritu máashiica liúcha. Íchabachu liá'a demonioca wáarroo lirrú; áawita chóniwenai bájida liná ya líiba cadénayu quéewique'e nawínacani, liyá léenaani lisúbirriaca, ya liá'a demonio wána licánacacoo liáacoo jiníctala yáairri.

³⁰ Jesús sáta'ee léemiu wáni:

—¿Tána jijí'inaa?

Liyá'ee léeba'ee:

—Nují'inaa legión. Limá liáni jiníwata íchaba wérri demonio cha wáarruacoo lirrú. ³¹ Naa'a demonio nasáta Jesús yúcha jócubeecha libánua nayá liwítabami rícula chaléeni cástigu yáctala'inaa nalí. ³² Ne néeni íchaba puíti íyenai namáacoo dúuli nácu, náa'a espíritu nasáta Jesús yúcha lín daque'e nawáarruacoo puítirru; jáiwa Jesús índá nawáarruacoo nalí. ³³ Néenee najiáu náa'a demonioca liúcha liá'a washíalicuerrica, jáiwa nawáarroo puítirruí, najiáu nacánacau najúsunacoo cáinacula shiátai yáacula, jáiwa néeni nasácumacuwai.

³⁴ Naa'a túyenai nayá puíti, quéecha'inaami nacába liá'a bésuneerricoo, najiáu nacánacacoo, jáiwa náau náiiwadedá chacáalee rícula jini ya litéejibaa. ³⁵ Naa'a chóniwenai najiáu nacábaca liá'a bésuneerricoo. Ne quéecha'inaami náiiu Jesús yáctalaca, náiiu linácu liá'a wálierrimi demonio, wáairruu liyáca Jesús íba néeni, jái cáabalacai, jócai mawítee mawíá, jáiwa cáarru nayái. ³⁶ Naa'a cábenai liá'a bésuneerricoo, náiiwadedá chítashia liwásedau'u jiníni liá'a wálierrimi demonio. ³⁷ Quinínama náa'a chóniwenai yáainai Gerasa cáinaberra íta'aa, nachánau nasáta Jesús yúcha quéewique'e liácoo nacáinaberra ítacha, níwata bájjalaca cáarru nayá. Jócala nacába cáji liá'a bésuneerricoo. Jáiwa Jesús yúrruacoo lancha rículai, jáiwa liáwai. ³⁸ Liá'a washíalicuerrica demonio jíanicoo yúcha, lisáta Jesús yúcha quéewiquini'e liácoo liájcha, ne Jesús wána'ee limáacacoo limá'ee lirrú: ³⁹ —Jéejoo jíibana néerrau ya jíiwadedá quinínama liá'a Dios médani jirrú.

Liá'a washíalicuerrica, jáiwa liáwai ya líiwadedá quinínama chacáalee rícu liá'a Jesús médani liájcha.

*Jairo míyacula ya báquetoo ínetoo dúnechoo Jesús íbala nácu
(Mt 9:18-26; Mr 5:21-43)*

⁴⁰ Quéecha'inaami Jesús éejuacuwai báaniu bajíala manúá, náa'a chóniwenai sáicta nawówa níwata nanéndacala nayácani. ⁴¹ Liyáalimi báqueerri ínu jí'ineerri Jairo, liwácali liá'a sinagogaca. Liéni washíalicuerrica litúyau Jesús íiba néeni, lisáta liúcha liáque'iu líibana néerra, ⁴² níwata liwáaliacala bácau rimi limíyacalau, wáliachoo doce camuí, wówechoo máanalí ruyáca. Nácula Jesús yáau, lisíntia nabádeda liyá náa'a chóniwenai íchabanica yáaineu líshirricu. ⁴³ Náiiibicha náa'a chóniwenai báquetoo ínetoo rícuete doce camuí ruwáalia bálinaaalashi írrai éechani, [ya rugástaa quinínama ruwáalianica nanácula náa'a médicoca.] ne jini éeneerri lichúni ruyá. ⁴⁴ Ruáni ínetoooca rurrúni Jesúsru liwójuna itéjei, jáiwa rudúnu líibala númacua, liyáalimi libárruau rúcha liá'a írrai éechau'u ruyá. ⁴⁵ Néenee Jesús sáta léemiu:

—¿Tána dúnu nunácuí?

Ne quinínama nabáyaca liúchani, nadúnu, Pedro má'ee:

—Quéewidacai, náa'a chóniwenai nabádeda jíyá, ya nadáanai jíyá matuínaami.

⁴⁶ Ne Jesús má'ee mamáarraca:

—Ái dúnuerri nunácu já'a, nuáca léenaa nunácuha jíerri liá'a cadánani wíteeshica.

⁴⁷ Ruá'a ínetoooca ruá'inaa léenaa jócu ruéenaa rubáyacui jini, jáiwa ruchéchinu ruácoo rutúyacoo Jesús íiba néeni. Ruíwa quinínama

náneewani tánashia rudúnu jíni, chítashia saícau ruchúnicoo liyáalimi jíni. ⁴⁸ Jesús má'ee rulí:

—Numíyacaula, jéebidacala Dios nácu saíca jiyái, jiá namówai chajiwítemija'a.

⁴⁹ Jesús táaniacta liyá újnibi, báqueerri íinu indeerri chuánshi limá'ee lirrú liá'a sinagoga wácalica:

—Jimíyacaula máanaliuyii; ujijódia mawiá liérna quéewidacaica.

⁵⁰ Ne Jesús éemi'inaamini limá'ee:

—Ucáarru jiyá, bácai rími jéebida Dios nácu, ya jimíyacaula saícaminaa ruyájo.

⁵¹ Quéecha'inaami náinu cuíta néerra, jíní líndani wárruacoo liájcha bácai rímii Pé'eru ya Santiago ya Juan ya rusálijinaa ya rutúwa ruá'a samáshtaca. ⁵² Quíninama íchenai nayáca ya cáwi wérrí nacábacoo runácueji ruá'a samáshtaca, ne Jesús má'ee nalí:

—U'ícha, ruárna samáshta jócauwa máanali ruárna, máichoo ruyá cháji'i.

⁵³ Quíninama nacáida'ee Jesús, níwata náa'aca'ee léenaa máanali ruyá. ⁵⁴ Néenee Jesús wína rucáaji nácuí, limá'ee danáanshiyu:

—¡Miyácau, jibárruau!

⁵⁵ Jáiwa rucáwica éejoo rulí; liyáalimi rubárruawai, néenee Jesús bánua náa rúyai. ⁵⁶ Rusálijinaa ya rutúwa nacáarrudau nacábacani; ne Jesús wána'ee jiníbeechea náiiwadedanirrúni liá'a bésuneerrico.

9

Jesús bánua náa'a lishínaa éewidenaicoo náiiwa Dios wánacaalactalaca

(Mt 10:5-15; Mr 6:7-13)

¹ Liáwinaami, Jesús yáawacaida náa'a lishínaa doce éewidenaicoo liá nalí néewaquee'e najéda quíninama demonio ya nachúnique'e bálínacaalashi. ² Libánua náiiwadede chítashia Dios wówau'u liwánacaala cáinabi ita'aa jíni, ya nachúni náa'a bálíneneecoo. ³ Limá'ee nalí:

—Jíní itéeni iníjbaa lícujo, jíní áicuba icháqui'inaa, jíní chácala, jíní iyacaishi, jíní warrúwa, itée áabai rími íibalashi, jíní mawiá. ⁴ Tánashia cuíta ínnuni nácu, iyá néenijoo cáashia ijíácoo néenee. ⁵ Ne tánashia chacáalee jócai wówai narrishibia iyá, ijíáu lirrícucha liérna chacáaleeca ya itútuda liá'a pucúpucubee yéerri íiba nácu, quéewique'e náa léenaa jáicala jócu saíca nayá náa'a chóniwenaica jóca narrishibia iyá.

⁶ Néenee najíáu nawárruanicoo narrícula náa'a chacáaleeca quíninama, náiiwa liá'a Dios chuánica nachúni chóniwenai léchcho.

Herodes jócai éenajta éebidaca

(Mt 14:1-12; Mr 6:14-29)

⁷ Liá'a rey Herodes éemi natáania Jesús nácu quíninama liá'a limédanica, ne jócai éenajta éebidaca, áabi mácala Juancala éejoo licáwíaco, ⁸ áabi ma jáicala'ee liá'a cáiiwadedacaimi Dios chuáni báinacu Elíasca cha iyadacuwei, ya áabi ma jáicala'ee cáiiwadedacaimi Dios chuáni báinacu wérrí cha éejooocoo licáwíaco. ⁹ Ne Herodes má'ee: —Nuyá jájiu nuwána nawíchua Juan wíta liwáa nómami. ¿Tánashia léji liérna, cha nuéemi náiiwadede íiwanaa bájjiala?

Tándawa'ee Herodes wówerri licába Jesús.

Jesús yáa náaya náa'a cinco mil washíalicuenaica
(Mt 14:13-21; Mr 6:30-44)

¹⁰ Quéecha'inaa'ee néejuacoo Jesúsru náa'a éewidenaicoo, náiiwadede'ee lirrú liá'a namédanica. Néenee'e litée'e nayái náa'eewoowai báawachala chaléeni urrúni lirrú liá'a chacáaleeca jí'ineerri Betsaida. ¹¹ Quéecha'inaa'ee chóniwenai yáa léenaa jini, náa'eewoo líshiiirricu, jáiwa Jesús lirríshibia nayái, litáania nalí chítashia Dios wówau'u liwánacaala nayá jini ya lichúni náa'a bálinaicoo.

¹² Quéecha'inaa táicala liácuwai, narrúni'e náacoo Jesúsru náa'a doce éewidenaicoo liájcha namá'ee lirrú:

—Jiwána chóniwenai yáacuwai, náaque'iniu nawówa íyabacoo ya namúrruque'e náayau chacáalee júbini rícu ya bacháida urrúni nali, níwata áani wayáctaca jinícta yáairri.

¹³ Néenee'e Jesús ma nalí náa'a éewidenaicoo:

—Yáa náaya iyá.

Néenee namá'ee lirrú:

—Wawáalia rími cinco páani ya chámacua cubái, yáshia waáacoo wawéni náaya'inaa náani quinínama chóniwenai.

¹⁴ Lájta'ee cinco mil washíalicuenaí máanabaca. Ne Jesús má'ee nalí náa'a lishínaa éewidenaicoo:

—Iwána nawáacoo cincúntanaa namáanabaca.

¹⁵ Chá'ee namédaqui jini, jáiwa nawáau quinínamai. ¹⁶ Néenee'e Jesús wina náa'a cinco páanica ya náa'a chámacua cubáica ya licába'ee áacairra, liá'ee Diosru saícai linácueji liá'a íyacaishica. Linísa'inaami liá Diosru saícai, lisúbirreda jini, jáiwa liá nalí jini náa'a lishínaa éewidenaicoo quéewique'e nachújida chóniwenai íyani.

¹⁷ Náa'a chóniwenai náaya quinínamai cáashia cáawai nayá, ya néenaa náawaqueda doce canasta liá'a máacaderricoo léenaamica.

Pedro úwa jucámarranaa Jesúsca liá'a Mesíasca

(Mt 16:13-19; Mr 8:27-29)

¹⁸ Áabai éerri Jesús óractau liyá bácai ya lishínaa éewidenaicoo yáainai liájcha, lisáta'ee léemiu nayá:

—¿Tána chóniwenai ma nunácuchai tánashia nuyái?

¹⁹ Néeba'ee lichuáni:

—Áabi máinei jiyáca'ee Juan Bautista, áabi máinei jiyáca'ee Elías, ya áabi máinei jiyáca'ee liá'a báqueerri úwadedeerrimi Dios chuáni báinacu éejuerri'eewoo licáwiacoo.

²⁰ Ne Jesús éejoo'e lisáta léemiu nayá:

—Ya iyá, ¿tána imácai tánashia nuyái?

Jáiwa'ee Pé'eru éebai:

—Jiyáwa lierra Mesías* Dios shínaaca.

Jesús úwa limáanalicau

(Mt 16:20-28; Mr 8:30-9:1)

²¹ Ne Jesús má'ee nalí jiní béecha úwerri liyácani liyáwa Mesías.

²² Limá'ee nalí linácu cháú:

* **9:20** Mesías Cháwa limá Cristo hebreo chuániyu, cháí wówa limá léchchoo 'Liá'a Dios níwani quéewique'e liwánacaala'.

—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, arrúnai'inaa nusúfria bájalanaa, ya nacháaniminaajoni náa'a salínaica, ya nawácanai náa'a sacerdotébinica, ya náa'a quéewidanica ley shínaabinica. Náinuaminaajoni, ne matálii éerri rícula nucáwiaminaujoo.

²³ Néenee limá nalí quinínama:

—Ne áicta wówerri já'a limédacoo nushínaa ewidenaicooyu, limíya máechau liyá jájiu liwánacaalacoo, ya líná Dios wánacaala licáwica nácu éerri jútainchu, liyá lichúni carrúni jináatau'inaa ya máanali liyá nunácueji. ²⁴ Jiníwata liá'a caníinai cába licáwicau líta'aa líeni éerrica, liúca licáwicau jócai amáarra, ne liá'a jócai caníinaa cába licáwicau lítacha líeni éerrica nunácueji, ligáanaminaa lirrúwoo liá'a cáwicashi jócai amáarra. ²⁵ ¿Tána lishírbia lirrú liá'a washiálicuerrica ligáanacta quinínama éerri rícu sái yáca, ya liúca lishínaa licáwicau ya licárraliau liyá jájiu? ²⁶ Ne tánashia báiyii nunácueji ya nuchuáni nácueji, nuyá lécchoo Washiálicuerri Dios Cúuleeca báiminaa nuiíwa lináawa lécchoo, jáicta nuíinujoo quinínama nucáamarra yáajchau, ya nusálijinaa cáamarra ya liwítee yáajchau, ya náa'a majíconaa ángelbini shírruedenai nulí. ²⁷ Ne yáawaiyii numá irrú áabi néneaa náani yáainai áani nunáneewa, jócuminaa máanali nayá cáashia nacába liá'a Dios wánacaalactata.

Jesús báwachactau
(Mt 17:1-8; Mr 9:2-8)

²⁸ Liáwinaami ocho éerri néenee litáaniactami liyá nalí, Jesús íirrau áabai dúuli ítala lí'óracta, natálideda liyá Pé'eru, Santiago ya Juan. ²⁹ Ne nácula lí'óracta liyáca, lináni cábacanaa báwachau, ya líibala náawau cabálai ya úcuni lécchoo. ³⁰ Jáiwa najiáu lirrú chámata washiálicuenai natáania nayá liájcha. Náawa'ee Moisés ya Elías. ³¹ Yáainai nayáca natéjei áabai cáamarrashi úcuni sáictai wéerri, ya natáania linácu liá'a Jesús máanalicaica licúmpliani'inaaca Jerusalén néerra. ³² Áawita Pé'eruca ya náa'a limánabacaca cadájuni wéerri nayá, jáiwa cáwi nayácai, nacába Jesús cáamarra ya náa'a chámata washiálicuenai yáainai liájcha néeni. ³³ Quéecha'inaami náacoo náacuwai náa'a washiálicuenaica Jesús yúcha, limá'ee Pé'eruca Jesúsru:

—Quéewidacai, ¡sáictai walí wayáca áani! Waméda'aa matálii cúita rími: áabai jirrú, áabai Moisésru ya áabai Elíasru.

Ne Pé'eru jócai yáa léneaa tánashia limácai. ³⁴ Nácula litáania liyáca, áabai sáanai yúrrucoo libáya nayái, nacába'inaami sáanai dájida nayái, jáiwa cáarru nayái. ³⁵ Néenee sáanai íbeeji líjiáu áabai chuánshi máirri'e: "Léewa Nucúulee, nuniwani, éemiu lirrú."

³⁶ Linís'a'inaa néemi liá'a chuánshica, Jesús máacau bácai. Jáiwa'ee náa'a éewidenaicoo jiní wéerri náiiwadedacta liá'a nacábanimica liyáli éerri.

Jesús chúni báqueerri icúlirrijui wálierri espíritu máashii
(Mt 17:14-21; Mr 9:14-29)

³⁷ Áabai éerri rícula cajójchanaami, náurrucoo'inaami dúuli ítacha, chóniwenai máanabanaami jiáu najúnteda Jesús. ³⁸ Ya báqueerri washiálicuerri máidada náiiibicha limá'ee cadánani wéerri:

—Quéewidacai, jiméda nulí saícai, jicábate nucúulee bácai rímii nuwáalianica. ³⁹ Áabai espíritu wínani, liwána limáidadaca ya liwána licúcunacoo ya cacálibee jiáu linúma licuéji, liwána linuedacoo jócai liwówai limáacaca. ⁴⁰ Nusáta jishínaa éewidenaicoo yúcha, najédaque'e liúchani liérta espírituca, ne jócai néenaa najédaca.

⁴¹ Jesús éeba'ee:

—¡Wóo, chóniwenai jiníni éebidacta ya máashiicani! ¿Chacálita iwówai nuyá yáajcha mamáarraca jini ya nuwánta yáajcha jiníni? Jínda liérta jicúuleecoo áani.

⁴² Quéecha'inaami lirrúnicoo liá'a icúllirrijuica, liá'a demonio yúca cáinabi rícula, liwána licúcunacoo báaniu; ne Jesús cáita liá'a espíritu máashiica, jáiwa lichúni léji liá'a icúllirrijuimica, ya ta léejueda lisáljinaarru jini. ^{43a} Ya quinínama namáacau nacáarrudacoo nacába Dios wítee máanuica.

Jesús iwa chámaichu limáanalicaú nacula quinínama

(Mt 17:22-23; Mr 9:30-32)

^{43b} Nacáarrudau nacábacani liá'a Jesús médanica, limá'ee lishínaa éewidenaicoo:

⁴⁴ —Éemi saíca liéni ya u'imíya máechani: Nuyá Washiálicuerri Dios Cúleeca, néentregaani'inaami náa'a nacáaji rícula náa'a washiálicuenaica quéewique'e naméda nuájcha léjta nawówau.

⁴⁵ Ne nayá jócai náa léenaa néemica liá'a limánica, níwata Dios báya nawítee najbeecha léenaa néemicani; mawí lécchoo cáarru nayá nasáta néemiu Jesús líiwaquinicta nalíni jucámarranaa.

¿Tánashia néenaa liá'a mawíyii cawéni náibichia?

(Mt 18:1-5; Mr 9:33-37)

⁴⁶ Ya néenee náa'a éewidenaicoo nachánau najútacoo nalíwaacoo tánashia néenaa liá'a mawíyii cawéni náibichai. ⁴⁷ Jesús, yá'inaami léenaa liá'a nédacanicoo nácu nayáca, liwína'ee báqueerri samálita, libárrueda'ee léema nácuu wáni. ⁴⁸ Jáiwa limá'ee nalí:

—Liá'a ríshibierrri samálitaca nují'inaa nácu, lirríshibiaminaa nuyá, ne liá'a ríshibierrri nuyá, lirríshibiaminaa lécchoo liá'a bánuerri nuyá áaqueji. Tándawa liá'a mawíyii mawéni icábaca quinínama íibichau, léewa cawénii wérrri liérta.

Ne liá'a jócaita ya wajúntani, léewa wáajcha saí liérta

(Mr 9:38-40)

⁴⁹ Juan má'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, wacába báqueerri jédeerri demonio jijí'inaa nácu, jáiwa jócu waínda limédaqui jini, jiníwata jóca wáajcha saíni.

⁵⁰ Jesús éeba'ee lichuáni:

—U'imáisaniani liúchani, jiníwata liá'a jócai médaú wajúnta, léewa wáajcha saí liérta.

Jesús cáita Santiago ya Juan

⁵¹ Quéecha'inaami urrúni liá'a éerrica Jesús íiractala'inaacoo áacairra, liá'a liwówa dánaniu liácoo Jerusalénra. ⁵² Libánua libéechau catéecani chuánshi, náaque'iu áabai chacáalee júbini rícula yáainai Samaria, quéewique'e namúrru liárrui limáacacta'inaacoo. ⁵³ Ne náa'a samarítanobinica jócai nawówai narríshibiaca, náaca léenaa liácoo

Jerusalénra. ⁵⁴ Quéécha'inaami lishínaa éewidenaicoo Santiago ya Juan cába léji liéni, namá'ee lirrú:

—Wawácali, ¿jiwówai jiwána wáurruueda chichái áaqueji, quéewique'e wamárdá nayá quinínama?

⁵⁵ Ne Jesús náawau nanácula, jáiwa licáita nayái máashiica nawítee.

⁵⁶ Néenee Jesús má'ee: Nuyá jócai íinu nuá chóniwenai jíconaa, nuyá ínuerri nuwáseda nayá najíconaa yúchau. Néenee náau áabata chacáalee júbini rículai.

Náa'a wówenai nasíguia Jesús

(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Nácula náau náacoo injbaa lícu, báqueerri washílicuerri má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówaicta nusíguia jiyá táshia jíactalau jini.

⁵⁸ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Náa'a iyáliduca wáalianai útawi nayácta'inaa nawówa íyabacoo ya náa'a míshiiduca wáalianai namúrrubeu; ne nuyá Washílicuerri Dios Cúuleeca, jini wíta wáliacta nuwíta yáarrubai nuwówa íyabacta'inaacoo.

⁵⁹ Jesús má'ee báqueerriru:

—Jínu nuíshiirricu.

Ne léeba'ee:

—Nuwácali, jinda nuáacoo quéécha nuquéni nusálijinau.

⁶⁰ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Jinda máanalini quénicoo nayá jájiu, ne jiyá jáu jíiwadeda Dios wánacaalactata.

⁶¹ Báqueerri má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówai méetaa nusíguia jiyá, ne quéécha jinda nuáacoo nuíwa nunáawau nuéenajinairru.

⁶² Jesús éeba'ee lichuáni:

—Liá'a canínai cába éerri shínanaa, cháí jicá'a liá'a tráawajeerrieta liácuwani, ya licába liwójunalau, jócai éewa lipíqueda cáinabi, cháwa limédacoo chóniwerri jírra jócai'inaa sírbia Dios wánacaalactalaca.

10

Jesús bánua náa'a setenta y dosca

¹ Liáwinaami liáni, Wawácalica, liwína léchchoo áabi setenta y dos éewidenaicoo, ya libánua nayá libéechau chámatanaa, quinínama chacáalee ya júbini arrúnactala'inaa liácco.

² Limá'ee nalí: “Chái cábacanaa liá'a Dios wánacaalactata léjta áabai finca, íchabacta banácali náawaquedani'inaa, ne náa'a tráawajadorbinica áulabani, tándawa isáta liúcha liá'a banácali wácalica, libánuaque'e íchaba tráawajadorbini náawaquedacani.

³ Yáau iyá, icábateni, nubánua iyá léjta oveja béewami cháawirru.

⁴ U'ítée chácala ya warrúwa yáarrui, jini zapatos; ya jócu íbárruo itáa déecu ijúntacta báqueerri injbaa lícu. ⁵ Jáicta iwárruo áabai cuíta lícu, itáa íbéechau quééchanacu ya ta imácai: ‘sáica iyáca quinínama lirrúcu liáni cuítaca’. ⁶ Ne áicta néeni chóniwenai sáicani wítee já'a, liá'a nawítee sáicaica licúmpliaminau liyá náajcha; ne jócta sáica nawítee, jócuminaa licúmpliau nalí. ⁷ Imácau néeni já'a lirrúcu liá'a cuítaca, ya

íya ya írrau liá'a nawáaliani néeni, níwata liá'a tráawajeerrica íiwerri Dios chuáni, rúni jínerrí liwéníu. U'ijínaniú cuíta jútáinchi. ⁸ Jáicta íinu áabai chacáalee rículai narríshibiacta iyá saíca, iyau tánashia náani íyai; ⁹ ichúni náa'a bálínenáicoo néeni, ya imá nali: 'Liá'a Dios wánacaalactaca jái ya urrúni irrúí.' ¹⁰ Ne íinucta áabai chacáalee rícula ya jócu narríshibia iyá, ijíáyú imáidada cáaye rícula chá'a: ¹¹ '¡Áawita liá'a pucúpucubee yáairri ishínaa chacáalee rícu, liá'a cháneerrícoo wáíiba nácu, watútuda ínáneewani! Yáaque'e léenaa línúcu líení, Dios wánacaalactaca jái ya urrúni irrúí.' ¹² Numá irrú líyáali éerríminaa liá'a carrúnatabeeca lírrú líení chacáaleeca mawí'inaa cacháninaca, náucha náa'a chóniwenáibini yáainai Sodoma rícu.

Náa'a chacáalee jócani éebida
(Mt 11:20-24)

¹³ "¡Áchunu carrúni jináata jiyámi Corazín! ¡Áachunu carrúni jináata jiyámi Betsaida! Jíníwata á'a Tiro néeni ya Sidón néeni Dios méductata liá'a jócai nacába cáji médanicta íibini, bálnacuminaata néējueda nayáwai Diosru, ya nasúwa náabalau jarrájarrai ya nawáacoo báali íibi quéewique'e náayada néējueda nayáu Diosru. ¹⁴ Ne éerri amáarrá'u cáinabi liá'a carrúnatabeeca mawí'inaa cachánina irrú, náucha náa'a chóniwenai yáainai Tiro rícu ya Sidón. ¹⁵ Ya jiyá, chacáalee Capernaúm, ¿jírúmínaata jéenaa jínácuđacoo áacairra? ¡Jíurrucúamináú mawí cáinacula wérrí dujíwala jíucacoo!

¹⁶ "Liá'a éemerri ichuáni, léemíminaa nulí, ne liá'a cháaneerri iyá, lícháani nuyá; ne liá'a cháaneerri nuyá, lícháanimínaa liá'a bánuerri nuyá."

Néējuactacoo náa'a setenta y dosca

¹⁷ Náa'a setenta y dosca néējuá'inaamiu saícta wérrí'e nawówa, namá'ee:

—¡Wawácali, áawita náa'a demonioca médenai wawánacaala najíacoo jiji'inaa nácu!

¹⁸ Jesús má'ee nali:

—Jajá, yáawaiyi, ne nuyá cábeerri Wawásimi cácoo áaqueji léjta éenu íimi únía shínaaca. ¹⁹ Nuyá yáirri irrú wíteeshi cadánani quéewique'e ijínáicoo áai íibi ya aquétu íibi, ya éenaque'e igáanaa quínínama danáanshi líshínaa liá'a wajínaica Wawásimica, jócubeecha líméda irrú máashii. ²⁰ Usáicta iwówa namédacala iwánacala irrú náa'a espírituca, saícta íméda iwówau mawí jáicala jiji'inaa tánau áacairrai.

Jesús saíctai wówa
(Mt 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ne líyáalimi éerri, Jesús saíctai wérrí líwówa Espíritu Santoyu, límá'ee: "Nuá jírú saícai nusálijínaa, Wácalishi wánacaleerri áacai ya áani cáinabi íta'aa, jíyadacala nali náa'a imíyanica liá'a báyeerrícoo náucha náa'a yáine léenaa ya néemica. Jajá, Nusálijínaa, léewa jíwówau jáni.

²² "Nusálijínaa éējueda nulí quínínama. Jíní yáirri léenaa tánashia Licúulee nácu, Lisálijínaa rímii; jíní yáirri léenaa tánashia Lisálijínaa, bácai rími Licúulee yáa léenaa jáni, ne tánashia Licúulee wówaini líyadarru jíní lícúnusiaque'ini."

²³ Lináawa'eewoo lishínaa éewidenaicoo náculau, limá'ee nali báawachala: "Sáicta nawówa náa'a cábenai liá'a icábani iyáca; ²⁴ níwata nuíwa irrú íchaba cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu ya náa'a reybinica wówenaimi nacába liáni icábani iyáca, ne jócu nacába jini; nawówai néemi liá'a éemini iyáca, ne jócu néemi jini."

Liá'a licábacanaa linácu liá'a samaritano sáicaica

²⁵ Báqueerri quéewidacai ley nácu yáau litáania Jesús yáajcha, ya léenedaque'e licábau limá'ee:

—Quéewidacai, ¿tána nuéewa numédacai nuwáaliaque'e nucáwicau jócai amáarra?

²⁶ Jesús má'ee lirrú:

—¿Tána jiliá'a tánerricoo ley rícu? ¿Tána léji liá'a jiliénica?

²⁷ Liá'a quéewidacai ley nácu léeba'ee:

—Canúnaaminaa jicába jiwácali Dios quinínama jiwówa yáajchau, quinínama jicáwica yáajchau, quinínama jidánani yáajchau ya quinínama jiwítee yáajchau; ya arrúnaa canúnaa jicába jiyácachuni chóniwenai léjta canúinau jicába jiyá jájiu.

²⁸ Jesús ma lirrú:

—Jéebani sáica liáni. Jimédacta liáni, jiwáaliaaminaa jicáwicau mamáarraca.

²⁹ Ne liá'a quéewidacai ley shínaaca, liwówai limáacacoo sáica, lisáta'ee léemiu Jesús limá'ee

—¿Ya tána arrúnaa nuyúdacai?

³⁰ Néenee Jesús éeba'ee lirrú:

—Báqueerri washílicuerri yáairriu Jerusalén yáajba náalicu Jericó néerra'inaa, jáiwa áabi canédibini jiáu lirrú, jáiwa nanédu jini néedacta liá'a líibalaca; náinuuda jini, jáiwa náawai atéwai náinuaca.

³¹ Chítashiawa wánaca jini báqueerri sacerdote bésunau néenee jini lirrú liá'a iníjbaaca, jáiwa licába jini, jáiwa líshirriu liúcha liáawai.

³² Cha lécchoo báqueerri néenaa náa'a levítaca libésunau néeni, ne licába'inaamini líshirriu liúcha, jáiwa liáawai.

³³ Ne báqueerri washílicuerri Samaria néenee sái yáairriu lirrícuba léja liá'a iníjbaaca, licába'inaamini, carrúni jináata licábaqui jini.

³⁴ Lirrúniu lirrú, jáiwa liméda lidabee acéiteyu ya vino, jáiwa lidájida litúcai. Jáiwa lírda jini lishínaa éema ítalau, litée jini áabai cuíta rícula litúya jini.

³⁵ Cajójchanaami, liá'a samarítanoca lijéda léjta chámai éericta lishínaa tráawaju wéni, jáiwa liá lirrú jini liá'a cuíta wácalica ya limá'ee lirrú: 'Jitúya liáni washílicuerrica, ne jigáastaca áabata mawí, nupáidaminaa jirrújoni jáicta nuéejoo.'

³⁶ Sáicai wérri, ¿tána néenaa náani matálitaica canúinau cába liá'a washílicuerri canédi ínuedanímica?

³⁷ Liá'a quéewidacai ley shínaaca léeba'ee:
—Liá'a carrúni jináatai cába liyá.

Jesús má'ee lirrú:
—Ya jiáu jiméda chacábacanaa.

Jesús yáairri rúbana néerra ruá'a Marta ya Maríaca

³⁸ Jesús síguia lishínaa iníjbau (náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo) jáiwa liwárroo áabai chacáalee rími, báquetoo íinetoo yácta jí'ineechoo Marta rurríshibia liyá rúbana rícula. ³⁹ Marta wáalia báquetoo

ruéenajetoo jí'ineechoo María, wáaichoo ruyáca Jesús íiba néeni ruéemique'e liá'a limáni liyáca. ⁴⁰ Ne Marta urrúniu wówa linácu liá'a íchaba arrúnai'inaa rumédaca, tándawa rurrúniu Jesúsru rumá'ee lirrú:

—Nuwácali, ¿jini wéni jirrú nuéenajetooa rumáacau'u nuyá bácai quinínama liájcha liáni tráawajuca? Jíiwa rulíni, ruyúda'aa nuyá.

⁴¹ Ne Jesús éeba'ee ruli:

—Marta, Marta, urrúni jiwówa ya máashii jiwówa íchaba jishínaa nácueji. ⁴² Ne ái áabai mawíyii chúnsaica já'a. Maríaca ruwína mawíyii saíctaca, ya jini'inaa éenaa léeda rúcha.

11

Jesús ya liá'a oraciónca

(Mt 6:9-15; 7:7-11)

¹ Báitate Jesús órau liyá áabai yáarruishimi, ne quéecha'inaami linísa li'óracuwai, báqueerri néeenaa náa'a lishínaa éewidenaicoo má'ee lirrú: —Wawácali, jéewida wa'óracoo, léjta Juan éewidau'u lishínaa éewidenaicoo.

² Jesús má'ee nali:

—Jáicta i'órawai imá chá'a:

'Wasálijinaa yáairri áacairra, chóniwenai cáarru nacába jiji'inaa.

Jíinu chérra liá'a jiwánacaalactaca.

³ Jáá walí íyacaishi warrúnaani éerri jútainchu.

⁴ Jimíya máecha wajíconaa níwata wayá lécchoo wamíya máecha najíconaa quinínama náa'a médenai walí máashii.

Jáicta máashii íinu wáatalai ujínda wacácoo jíconaashi rícula.'

⁵ Jesús má'ee lécchoo nali:

—Wamáacate báqueerri éenaa wáalierrri báqueerri lijúnicaui, yá'ee béewami táayebé'inaa liá'eewoo jíibana néerra ya limá'ee jirrú: 'Nujúnicaui, jiprésta nulí matáalii páani, ⁶ níwata báqueerri nujúnicaui chóca rímii nisa línu déecucheji núbana néerra, ya jini nuwáaliani nuáni'inaa lirrú.' ⁷ Ne yáawaiyi jócta léeba jichuáni cuíta lícucha limáminaa jirrú: 'Ujijódia nuyá, cuíta núma báyeerriu, ya nuéenibi ya nuyájani rúwacuwei; jócu nuéewa nubárruacoo nuá jirrúni.' ⁸ Ne numá irrú áawita jócu libárroo liá irrúni liá'a jirrúnaanica áawita jijúnicaicani, liáminaa jirrú quinínama liá'a jirrúnaanica. ⁹ Tándawa numá irrú: Isátau, ya Dios yáaminaa irrúni; imúrru, ya ínuminaa linácu; imáida cuíta náanibala, ya liméecuminau irrú. ¹⁰ Jiniwata liá'a sáterríca, lirríshibiaminaani; ya liá'a múrruerricani, línuminaa linácu; ya liá'a máiderrri cuíta núma lícu, liméecuminau lirrú.

¹¹ "¿Áiminaa báqueerri éenaa já'a cacúlectani, ya licúulee sáctata líúcha áabai cubái, léenaaminaa liá lirrú bácuá áai? ¹² ¿O lisátawee jíúcha bátui éewishi, éenaaminaa jíá lirrú áabai aquétu? ¹³ Ne iyá máashiicani séewirri, yáaine léenaa yáa éenibirru saícabeeca, ¡chítashia ta mawí jini Isálijinaa yáairri áacai liáminaa irrú Espíritu Santo isáctata líúchani!"

Náa Jesús jíconaa lirríshibia demonio witee

(Mt 12:22-30; Mr 3:20-27)

14 Jesús jéderrite liyáca áabai demonio báqueerri washiálicuerrri wáneerrite limáacacoo manúma; ne quéecha'inaami lijiácoo liá'a demonioca, jáiwa léewa litáaniacai. Náa'a chóniwenai nacáarrudau nacábacani. 15 Ne áabi má'ee: "Beelzebú, demonio wácalica, léwa cha yáa lirrú liwíteu liáni washiálicuerrica léewaque'e lijéda demonio."

16 Ne áabibi, namédaquini'e lirrú áabai trampa, nasáta'ee liúcha áabai jócai nacába cáji áaqueji. 17 Ne Jesús, liáca'e léenaa liá'a nédacanicoo nayá nácu, limá'ee nalí:

"Quinínama país nashírrictau nayá wáacoo, ya máashii nacába yáacacoo, jócani éewa nayá jájiu, ya náa'a chóniwenai jócuminaa nayá saíca nayá wáacoo, cháminaa cábacanaa nalí, léjta áabai néenajinai náiinua yáacaminau nayá wáacoo. 18 Cháminaa cábacanaa, Wawásimi máashiiquicta licába yáacacoo liyá jájiu, ¿chíta quéewau'u cadánani liwítee cábacoo jíní? Numá irrú liáni, imácala jáica nujéda demonio Beelzebú wítee dánaniyu. 19 Ne cháctacalani, ¿tána yáa ishínaa chóniwenai irrú witeeshi danáanshi najédaque'e demonio? Tándawa, nayá jájiu náayada liá'a yáawaiyica, ne iyácala yúquenaueu iyáca. 20 Jiniwata nuyácta jéda demonio numédani nuyáca Dios wíteeyu, liáni wówerri limáca Dios wánacaalactaca jái ínu irrú.

21 "Áicta báqueerri washiálicuerrri cadánani já'a ya liwáalia íchaba arma ya litúya líibanau, liá'a liwáaliani líibana lícuu jíní éenaa linédu liúcha. 22 Ne áicta báqueerri ínuerri liyáctalaca mawí cadánani liúcha ya ligáanani, léeda liúcha lishínaa ármami liwínani liwówau nácula, ya quinínama línada litée liá'a liwáalianimica limédaque'e léjta liwówau'u.

23 "Liá'a yáa nuájcha áabena, léewa nujínai lierra, ne liá'a jócaicta yáawaqueda nuájcha, léewa cacáarraliacai lierra.

Liá'a espíritu máashii éejuerricoo

(Mt 12:43-45)

24 "Jáicta áabai espíritu máashii jáu báqueerri washiálicuerrri yúchai, jínaneerri yáarruishi máacarractaca limúrru liwówa iyabacta'inaacoo; ne jinícta línuctani, lédacanictau lirrúwoo: 'Nuéejoctawai núbana rículau nujiáctejimicoo.' 25 Jáicta léeuwai, línu linácu liá'a washiálicuerrica léjta áabai cuíta máisai jíchuderriu ya nachúndadanini saíca. 26 Néenee liáu liáwaqueda siete espíritu lítalau mawíni máashiiacaca liúcha, ya quinínama nawárruau nayá liwówa lícu liá'a washiálicuerrica, mawíque'e nawána máashii wérrí liyá quéecha yúcha."

Wówashí saíctai wérrí yáawaiyiica

27 Nácula Jesús táania liyáca linácueji quinínama liáni, báquetoo ínetoo chóniwenai íibicha rumáidada'ee rumáca:

—¡Sáicta ruá'a ínetooca cúlicuechoo jiyá ya rudáwinaa jiyá!

28 Jesús éeba'ee:

—¡Sáicta mawí tánashia liá'a éemerri Dios chuáni, ya liméda liwánacaala!

Náa'a chóniwenai máashiinica sátenai áabai señal jíní éenaa limédaca *(Mt 12:38-42; Mr 8:12)*

29 Náa'a chóniwenai máanabacanaamica náawaca'eewoo Jesús téeki, jáiwa lichánau léewida nayái limá'ee: "Náani chóniwenai chóque'e

sánaca bájalani máashiicaca; nasáta'ee ya nawówai nacába jócai nacába cáji, ne Dios jócai éejoo liméda nalí léjta limédau Jonás yáajcha. ³⁰ Ne léjta Jonás liyá señal nalí náa'a chóniwenai yáainemi Nínive, chacábacanaa lécchoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuyadaminaa nuyáu léjta áabai señal nalí sána'inaa náa'a chóniwenai chóque'e sánaca. ³¹ Jáicta amáarra cáinabijoo limáidacta'inaa quinínama náani chóniwenai chóque'e sánaca, rubárruaminau ruá'a reinaca ínuechoomi déecucheji rumáminaa jóca saíca nayáca; jiníwata ruyá ínuechoo déecucheji wérrri bájirra cáinabi íteeji, queéwique'e ruéemi Salomón wíteeca, ne nuyá yáairri yáajcha chóca rími áani, mawíyii cawéni Salomón yúcha. ³² Chacábacanaa lécchoo jáicta amáarra cáinabijoo, nabárruaminajoo náa'a Nínive sánaca queéwique'e namá náani chóniwenai jócani saícayaca; níwata náa'a Nínive sánaca, néemi'inaami Jonás chuáni, jáiwa néesjoo Diosrui, ne nuyá yáairri chóca rími áani, mawíyii cawéni Jonás yúcha.

Liá'a lámpara yáairri'inaa nanácu
(Mt 5:15; 6:22-23)

³³ “Jiní túculierri áabai lámpara ya ta libáyaqui jini, jiní limáacalani áabai cajón yáajabani, limáacaminaani áacai, queéwique'e náa'a wárruenaicoo nawáalia jucámarrabee. ³⁴ Jituí cháí cábacanaa léjta áabai lámpara jináanairru; saícaquicta jituí, quinínama jináanai liwáaliaminaa jucámarrabee; ne máashictani, quinínama jináanai yáairri catáwacacta. ³⁵ Jicáwaa jiuúchaujoo queéwique'e liá'a jucámarrabee yáairri jinácu, jócu lináwau catáwacabeeyu, queéwique'e quinínama liá'a jimédanica lijiáque'iu jirru saíca. ³⁶ Ne quinínama jináanai liwáaliacta jucámarrabee saícaica, jiní éewo'u jiyá catáwacacta, jicábaminaa quinínama jucámarranaa liá'a jimédanica, léjta áabai lámpara jáicta liquénaí quinínama cábani cámarraa.”

Jesús má'ee nanácuha náa'a fariséobinica ya queéwidacaica ley shínaabinica jócala machácani nawítee
(Mt 23:1-36; Mr 12:38-40; Lc 20:45-47)

³⁷ Quéecha'inaami Jesús nisa litáaniacai, báqueerri fariseo cúmida líya líibana néerra, jáiwa Jesús wárruau liwáacoo mesa nácula. ³⁸ Liá'a fariséoca, licáarrudau licába jóca liméda liwánacaala liá'a nawítee nabádeda nacáajiu jóctanaa náayaa. ³⁹ Ne Jesús má'ee lirrú:

—Iyá fariséobinica méetuedenai líteeji liá'a básoca ya mitájia, ne iwówa lícu cashiinai yáca liyú liá'a shínaashica inédunica ya liá'a iwítee máashiica. ⁴⁰ ¡Chóniwenai jócani éewa nédanicoo saíca! ¿Jócu yáa léenaa liá'a méderri bináawe saí ya liméda liá'a yáairri lirrúcu lécchoo? ⁴¹ Yáa ishínau limósnau liá'a yáairri iwówa lícu, cháminaa limáacacoo masácula.

⁴² “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá fariséobinica! shírrenai Diosru diésnaa méenaami éenaa áabata méenaami éenaa liá'a ibánacalaca píituinamai jí'ineerri menta, ya ruda ya quinínama méenaami banácali júbinica, ne jócani méda machácanica ya caníinaabeeca Diosru. Léewa éewani iméda líarra, ya jócu imáaca iméda lécchu liá'a áabatata.

⁴³ “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá, fariséobinica! wówenai iwáalia yáarrubaiu mawí cawéninamaica sinagoga rícu, ya iwówai chóniwenai natáa irrú saícai wérrí cáaye rícuba.

⁴⁴ “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá cháni cábacanaa léjta útawi máanalini yáarrui, jócai iyadau chóniwenai tuírricu, náa'a chóniwenai báawedani jócta náa léenaa jini!

⁴⁵ Néenee báqueerri quéewidacai ley shínaa éeba'ee, limá'ee:

—Quéewidacai, liéni jimáni jiyá nali náani, jócai saíca cáacoo wali lécchoo.

⁴⁶ Ne Jesús má'ee:

—¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá lécchoo, quéewidacaica ley shínaaca!, yáainei áabirru cadúcunibee léjta náayu'u éemarru cadúcunibee, ne iyá jócai iwówechoo idúnu nácu icáajiyu.

⁴⁷ “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá!, chúndenai iméda náutabee náa'a íiwadedenaimi Dios chuáni báinacu, náa'a iwérrinaibimi íinuanimi báinacu. ⁴⁸ Liyú liárra iwówau'u imáca áabenaaca iwíteu náajcha iwérrinaibimi médani báinacu, ne nayá ínuenai yáawaa náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni, ya iyá médenai bárueda náutabee.

⁴⁹ “Tándawa, Dios liwítee rícuejiu limá'ee: ‘Nubánuaminaa irrú íiwadedeerri nuchuáni ya quéewidacani, ne ínuaminaa áabi néenaajoo, ya áabiminaa icánaquedanijoo.’ ⁵⁰ Ne náa'a chóniwenai chóque'e sánaca, Dios sátaminaa náucha nanácue saí liá'a náírranaami náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu, rícuete cáinabi quénucuwai, ⁵¹ rícuete Abel írranaami néenee cáashia Zacarías írranaami néerra, liá'a náínuanimi béewami lirrú altarca ya templo. Tándawa Dios sátaminaa lijúniba saí liá'a limáanalicaca náucha náa'a chóniwenai chóque'e sánaca ya licástigaaminaa nayá.

⁵² “¡Ái éenaa já'a carrúni jináatani'inaa iyá, éewidenai ley shínaa nácu!, iyá léjta náa'a túyenai cuíta núma Dios shínaa, jini yácala léenaa linácu saíca, jini íjínacalau Dios yáajabalicu, jini índaca áabi jínacoo.

⁵³ Jesús nisa'inaami limá nali léji liéni, náa'a quéewidacaica ley shínaaca ya fariséobinica, jáiwa íwirri wérrí nawówai, ya ta nachánau najódia nasátada néemiu liyá íchaba chuánshiyu, ⁵⁴ naméda'ee lirrú trampa quéewiquinicta nachálujuedaca liyá cháquinicta néewa náa lijíconaa liyú liá'a chuánshi limánicaja.

12

Jesús éewida'ee lijúnta saí liá'a chámaini wítee
(Mt 10:26-27)

¹ Nácula ichaitaa náawacau miles ya miles chóniwenai, bájalacalani nadánaida yáacau nayá wáacoo. Jáiwa Jesús chánau litáaniacai, limá'ee lishínaa éewidacoo quéechanacu: “Cáwi icába yúchau néewidacala náa'a fariséobinica, liwówau'u limáca, chámaica nawítee. ² Jiniwata liá'a báyeerrimicoo néenaani'inaa náa léenaa nácu, áawita liá'a báyeerrimicoo arrúnai'inaa jiácoo jucámarrai rícula náaque'e léenani. ³ Tándawa, quinínama liá'a itáanianica catáwacacta, jiéirri'inou jucámarrai jíirricula; ya liá'a imáni cabáyainta áawita ibáya íbana númau, arrúnai'inaa namáidada cuíta íteeji.

Tána arrúnaa cáarru wacábacai
(Mt 10:28-31)

⁴ “Iyá nujúninai, numá irrú: jócai éewa cáarru icába liá'a máanalíu wanáanai, ne jiní léewani liméda mawíá. ⁵ Nufíwa irrú sáica liá'a tánashia éewani cáarru icába yáawaa: ‘Cáarru icába liá'a wáalierrí wánacaalashi cáwicaishi nácu léewacala lédacani ya ta libánua infierno* rícula jíní. Léewa éewani cáarru icába lierra.’

⁶ “¿Jócai iwénda cinco míshiidu chámai moneda nácueji rími? Ne áawita chácani Dios jócai míya máecha áabai néenaa. ⁷ Ne áawita iyá jájiu, iwíta báinaa lijútadani máanabaca báajunaa. Tándawa jócu éewa cáarru iyá. Iyá cawénini mawí íchaba míshiidu yúcha.

Náa'a jócani báí Jesucristo nácueji chóniwenai náneewa
(Mt 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Numá irrú áicta báqueerri chóniwerri jócai báí íiwa nunáawa chóniwenai náneewa, cháminaa cábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, jócuminaa báí nufíwa lináawa lécchoo nanáneewa náa'a ángelbini Dios shínaaca. ⁹ Ne liá'a báiyii íiwa nunáawa chóniwenai náneewa, báiminaa nufíwa lináawa lécchoo nanáneewa náa'a ángelbini Dios shínaaca.

¹⁰ “Dios méetaminaa lijíconaa liá'a chóniwerri táanierri máashii nunácucha nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca; ne jócuminaa liméetua lijíconaa liá'a táanierri máashii Espíritu Santo nácueji.

¹¹ “Jáicta natée iyái sinagoga rícula o lináneewa náa'a chóniwenai yáairri léenaa léemi sáicani o máashiibeecani o nanáneewa náa'a wánacaleenaica, o'icáarrudau chítashia éewo'inaa ijíacoo o imáqui jíní, ¹² jiníwata jáicta línu liá'a éerrica itáaniacta'inaaca, liá'a Espíritu Santoca léewidaminaa iyá, tánashia itániani'inaa.”

Carrúnatai nawáaliacta narrícucau

¹³ Báqueerri náibicha náa'a chóniwenai limá'ee Jesúsru:
—Quéewidacai, jimá lirrú liá'a nuéenajirrica, liáque'e nushínaa léenaa liá'a shínaashi máaquerrícoo walí.

¹⁴ Jáiwa'ee Jesús éeba lichuánii:

—Nujúnicaí, ¿tána máaca nuyái irrúí léjta liá'a yaárri léenaa licába sáicani o máashictani o cashíruedacaica?

¹⁵ Limá'ee lécchoo: Itúyau iyá quinínama líucha liá'a iwówau'u iwáalia méenaami quinínama; níwata liá'a cáwicaishica jócai ínu lirrícueji liá'a wawáaliacta méenaami.

¹⁶ Néenee líiwa nalí liéni áabai cha licábacanaa: “Báqueerri washiálicuerri rícuerrí, yáte lirrú lishínaa cáinabi banácali manuábai íta. ¹⁷ Liá'a ricuerrica lichánau lipénsaa lirrúwoo: ‘¿Tána'ee numédajoo? jócai nuwáalia líarru nuwáaliacta'inaa nushínaa shínaashi íta.’

¹⁸ Limá'ee lirrúwoo: ‘Ya ta nuá léenaa numédani'inaa. Nucáarraliaminaa nushínaa banácali yáarrui, ya ta numéda áabi mawí máanuica, quéewique'e nuwáliada néeni nushínaa banácali íta, ya quinínama liá'a nuwáaliana. ¹⁹ Ne ya ta numá nulíwoowai nuyá jájiu: Nujúnicaí, jiwáalia íchaba wérrí shínaashi éeneerri'inaa jírú íchaba wérrí camuí; jiwówa íyabau, jíyau, jírra, sáicta jiméda jiwówau.’ ²⁰ Ne

* 12:5 infierno Yáarruishi náctalau náa'a máanalini nawówanaami jócani éejueda nayáu Diosru.

Dios má'ee lirrú: 'Mawítee, wáalee táayee máanali jiyájoo, ya liá'a jiwáaliadanica ¿tánarru sái'inaa jini?' ²¹ Cháwa cábacanaa libésunacoo liájcha liá'a washiálicuerrí yáawaquederrí lirrícucáu liyá jájiu ne carrúni jináatai Dios náneewa."

Dios túya léenibiu
(Mt 6:25-34)

²² Liáwinaami Jesús ma lishínaa éewidenaicoo: "Liáni numá irrú: O'urrúni iwówa linácueji liá'a íyacaishica éewau'inaa cáwi iyá, jini íbala nácuu isúwani'inaaca. ²³ Liá'a cáwicaishica mawí cawénica íyacaishi yúcha, ya liá'a náanaishica mawí cawénica íbalashi yúcha. ²⁴ Éeda natuínnaa náa'a míshiiduca: Jócani yábana, jini nawáaliacala nashínau, jócani wáalia nábanau nawáaliadacta'inaa náaya'inou; ne áawita chácani, Dios yáirri náaya'inaa. ¡Chíta mawí jini iyá cawénini míshiidu yúcha! ²⁵ Ne áawita chácani, iméda urrúni iwówau, ¿tána éenaa idáwineda icáwicau áabai hóraa mawí? ²⁶ Ne jócta éenaa imédacani liá'a mawí pítuica, ¿tanda urrúni iwówa linácueji liá'a mawí méenaamica?

²⁷ "Éeda natuínnaa náa'a íwinaashica chítashia nadáwinou'u jini: jócani tráawajaa jini natíticala. Ne áawita chácani, numá irrú liá'a rey Salomónimica, áawita liwáalia quinínama lishínaa méenaami cawéninamica, jócai súweda líibalau léjta íwinaashi. ²⁸ Ne Dios yácta sáicta nacábacanaa náa'a íwinaashica yáaine chóque'e bacháida lícu, ya cajójchanaami léemawai, ¡chíta mawí iyá jini liáminaa irrú íbala irrúnaanica, iyá chóniwenai jócai éenaa éebidaca! ²⁹ Ne tándawa, umáashii iwówa máacoo, imúrru tánashia ínuni'inaa íyawai ya írra'inaa. ³⁰ Jiniwata quinínama liáni, léewa wáneerri urrúni chóniwenai wówa náa'a éerri rícu sánaca, ne iyá wáalianai báqueerri isáljinou áacai, yáirri léenaa tánashia irrúnaanica. ³¹ Iyá imáaca iwíteu linácula liá'a Dios wánacaalactalaca, ya táminaa irríshibia quinínama léji líeni.

Rícucaishi yáairri áacairra
(Mt 6:19-21)

³² "Ucáarru iyá nushínaa oveja jinanenaiu nuájcha, iyá áulabani rími, ne Nusálijinaa saícalani liwówaiyu liá irrú lishínaa wánacaalashi. ³³ Iwénda liá'a iwáalianica, ya yáa nalíni náa'a carrúni jináatanica; éeneda iwáalia chácala wáalii, jócai salírrani, chéminaa máanuui wérrí rícucaishi áacairra jócai amáarra, jóctala canédi éenaa liwáruacoo jini camárra íyacala shínaashi néerra. ³⁴ Táshia nácuca iwáaliacta ishínaa cawéninamai, iwówa néeniya lécchoo.

Arrúnaa wachúnicoo

³⁵ "Léjta náa'a cashírruedacanica súwedenai nábalau saíca ya nashínaa lámpara túculerriu, nanénda nawácali ínuca, chacábacanaa iyá chúni jáicta líinu léji liá'a Wawácalica. ³⁶ Imédau léjta náa'a tráawajadorbinica néndenai nayáca nawácali éejoocoo áabai boda yúcha, jáicta líinueda cuíta númai le naméecu lirrú jiliá'a. ³⁷ Sáicta náa'a cashírruedacanica jáicta líinu léji liá'a nawácalica, ya líinu nanácu cáwi. Ne yáawaiyii numá irrú nawácalicaja liwána nawáacoo mesa nácula, ya táminaa lishírrueda náayai. ³⁸ Sáicta wérrí nayá, líinucta nanácu cáwi

béewami táayebee o mésactala éerri. ³⁹ Yáa léenaa saíca linácu liéni: Liá'a cuita wácalica liáctata léenaa táshia hóraa liinu léji liá'a canédica, jócata linda naméecu líibanai nanéduque'e lishínaa. ⁴⁰ Iyá lécchoo ichúniu; jiníwata nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuínuminaa jócta nanénda nayá nuyá."

Liá'a cashírruedacaica machácaniyaca ya liá'a cashírruedacai jócai machácaniyaca

(Mt 24:45-51)

⁴¹ Pé'eru sáta'ee léemiu Jesús:

—Nuwácali, ¿jiiwadede liáni licábacanaa walí sái'inaa já'a bácai o quinínamarru sái'inaa wéeca?

⁴² Limá'ee liá'a Wácalishica: “¿Tána léji liá'a chóniwerri liwácali máacani machácani liyáca ya cáwi witeeyaca, liwácali máacani lirrú litúyaque'e líibanai, quéewique'e liá iyacaishi éerdi náayaca? ⁴³ Sáicta liá'a cashírruedacaica, jáicta liwácali íinui méderrii liyá léjta limáyu'u lirrú. ⁴⁴ Ne yáawaiyi numá irrú, liwácali máacaminaa liwánacaala quinínama liá'a liwáalianica. ⁴⁵ Ne liá'a cashírruedacaica lipénsacta lirrúwoo liwácali déecudacalau, lichánau liméda máashii nanácula náa'a áabi cashírruedacani ya náa'a íinaca cashírruedacani, ya lichánau liyaca ya líirracá licámadectalaca, ⁴⁶ liá'a éerrica jócta linénda liyá liwácaliu, ya áabai hóraa jócai liá léenaa nácu, liwácali íinnuminaa ya ta licástigaa cáiwinaa jíni, liúcaminaa liyá chacábacanaa léjta náa'a jócani machácaniyaca.

⁴⁷ “Liá'a cashírruedacaica yáirri léenaa tánashia liwówai liwána liméda liá'a liwácalica, ne jócai chúni liyáca, jiní léewidacala, licástigaaminaani libásaidaminaa liyá íchabachu. ⁴⁸ Ne liá'a cashírruedacaica jócai yáa léenaa liméda liá'a máashiica, jócai'inaami náa bájjiala libásaca. Liá'a náani lirrú mawí íchaba, chacábacanaa lécchoo nasáta liúcha íchaba; ne liá'a namáacani lirrú nashínaa chawítemija'a, chacábacanaa nawána liméda mawí máanui lécchoo.

Náa'a chóniwenai shírridenaii Jesús nácujei

(Mt 10:34-36)

⁴⁹ “Nuyá íinuerrí éerri rícula nutúcula chichái; ya ¡chítata nuwówau'u nucába léemau'u jíni! ⁵⁰ Arrúnaa nusúfria bájjialanaa, ¡ne máashii wérri nuwówa nunénda libésunacoo quinínama lierra! ⁵¹ ¿Éebida nuíinucala éerri rícula nuínda saíctaque'e iwówa iyáca? Numá irrú jócala, índeerri quéewique'e ishírrida yáacaque'iu. ⁵² Ne chóque'e wabéechalawoo, cinco néenajinai wáacoo áabai cuita lícu máashiiminaa nacába yáacacoo, matálitai chámata júnta, chámata matálitai júnta. ⁵³ Liá'a lisáljinaaca máashiiminaa licába licúuleu, liá'a licúuleeca máashiiminaa licába lisáljinau; ruá'a natúwaca máashiiminaa rucába runíyacalau ya runíyacaula máashiiminaa rucába rutúwau; ruá'a rúneerruca máashiiminaa rucába runírru ya runírru máashiiminaa rucába rúneerru.”

Chíta quéewau'u wáa léenaa linácu liá'a éerrica

(Mt 16:1-4; Mr 8:11-13)

⁵⁴ Jesús má'ee lécchoo chóniwenairru: “Jáicta icába sánai nácu dacoo chéni éerri wárruactalacoo, imá'ee yúwerri'inau, ne yáawaiyi imáca. ⁵⁵ Ne áicta cáuli cánacau bácheji imá amúabeecala'inaa chunídanaa,

ne yáawaiyi imácaa. ⁵⁶ ¡Chámaini wítee!, Ne yácta léenaa icába éerri cábacanaa bésuneerri'inaacoo cáinabi ita'aa, ¿chíta quéewau'u jócu yáa léenaa icába liéni éerri Dios iyadani liyá icába?

Arrúnaa jéeneda jiyá liájcha sáica liá'a jijnáica
(Mt 5:25-26)

⁵⁷ “Jesús má'ee nali: ‘¿Tánda jócu yáa léenaa icábacoo sáicacta o máashicta iyá jájiu imá tánashia sáicai? ⁵⁸ Báqueerri yácta jijiconaa, ya litée jiyá jiyadacoo nali náa'a wánacaleenaica, arrúnaa jéeneda jichúnicoo jóctanaa natée jiyá ái éerri já'a jéewaqué'e jichúnici, quéewique'e jócu natée jiyá lináneewa liá'a yáirri léenaa licába sáicactani o máashictani; léējuedaminaa jiyá nali náa'a soldado, ya táminaa naníqui jiyái cuíta manúmai rícula. ⁵⁹ Ne numá jirru jócuminaa jijíáu néenee, cáashia jipáida quíninama liá'a jimówinianica.’ ”

13

Liá'a mawí cawénica wéejuacoo Diosru wajiconaa yúchau

¹ Liyáalimi éerri áabi yáau nacába Jesús, náiiwadede'ee lirrú Pilato bánuaca náiinua áabii washiálicuenai Galilea néenee sánami, yá'ee léewida náirra náa'a cuéshinai írranaa íibi sacrificioyu. ² Jesús má'ee nali: “¿Imáuminau irrúwau libésunacalau liéni náajcha náa'a washiálicuenaimica yáainaimi Galilea rícu, níwata nali mawíni cajiconaca náucha náa'a ishínaa cáinabi ita sánaca? ³ Numá irrú jócala; ne iyá jájiu jóctacala éejueda iyáu Diosru, cháí'inaa cábacanaa máanali iyá. ⁴ ¿O imáuminau irrúwau nanácu náa'a dieciocho máanalínimica lícá'inaamiu nawítee liá'a cuíta áacai yáairrimi chacáalee Siloé rícu, nali mawíni cajiconaca náucha náa'a yáaine Jerusalén rícu? ⁵ Numá irrú jócala; ne iyá jájiu jóctacala éejueda iyáu Diosru, cháí'inaa cábacanaa máanali iyá.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a higuera jiníyíi ita

⁶ Jesús íiwa'ee nali liáni licábacanaaca: “Báqueerri washiálicuerri wáaliatē áabai banácali jí'ineerri higuera lishínaa shínaashi ita'au, liá'inaamiu licába liácta higos, ne jiní liinuca líta. ⁷ Jáiwa'ee limá lirrú liá'a washiálicuerri túyerri lishínaa shínaashi: ‘Jicábateni, matáli camuí nuínuca numúrru líta liáni higuéraca, ne jiní wérri nuínuca líta. Jiwíchuani, ¿tándashia ta liwína liyá néeni cáinabi újni?’ ⁸ Ne liá'a túyerri lirrú cáinabi limá'ee léeba lichuáni: Nuwácali, jimáaca újninibi le camuícaja liáni; nuwáseda'a lirrú cáinabi nuáque'e lirrú abono. ⁹ Cháminaa cájbami liá lítau; ne jóctacala, ya ta jiwíchuacojoni.”

Jesús chúni báquetoo ínetoo mulídu wójunaa éerdi nawówa íyabactacoo

¹⁰ Áabai éerri, éerdi nawówa íyabactacoo, Jesús chánau léewidaca áabai sinagoga rícu; ¹¹ ya néeni báquetoo ínetoo bálínechoo báinacu wérri dieciocho camuí. Áabai espíritu máashii máacani mulídu ruwójuna, jócau éewa rumáchiquiniacoo sáica. ¹² Quéécha'inaami Jesús cába ruyái, limáida rulí limá'ee:

—Ínetoo, jiyá'au chúnicuwai jishínaa bálínacaalashi yúcha.

13 Néenee lichánaa licáajiu runácu, liyáalimi ruéewa rumáchiqiniacoo, jáiwa ruchánau ruá saícai Diosrui. 14 Ne liá'a sinagoga wácalica íwirri liwówa, níwata Jesús chúnica'ee ruyá éerdi nawówa iyabactacoo, limá'ee nalí náa'a chóniwenaiaca:

—Ái seis éerri já'a éerdi natráawajaaca; ínu liyáali éerri quéewique'e ichúnicoo ibálinacaala yúcha, ne jócai éerdictaca nawówa iyabactacoo.

15 Jesús éeba'ee lichuáni:

—Chámai wítee, ¿jócu iwáseda ishínaa pacáa o burro léerdi nawówa iyabactacoo, quéewique'e itée líirra shiátai? 16 Ne ruáni ínetoooca, Abrahám táquetoomica, Wawásimi ya rulí liéni bálínacaalashica dieciocho camuí, ¿ne jócuminaata nuéewa nuchúni nuwáseda rúcha léerdi nawówa iyabactacoo?

17 Quéecha'inaami Jesús ma léji liéni, líjinaí máaqueneu báinata; ne quinínama náa'a chóniwenaiaca saícta nawówa nacába liá'a máanui Jesús médanica.

Liá'a licábacanaa lími nácucha liá'a banácali j'íneerri mostaza
(Mt 13:31-32; Mr 4:30-32)

18 Jesús má'ee lécchoo: “¿Chíta licábacanaa liá'a Dios wánacaalactaca ya tána cábacanaa nuíwa irrú jíni? 19 Chái léjta áabai mostaza ími báqueerri washíalicuerri yáabanani lishínaa shínaashi ita'au, ya ta lidáwinacuwai máanui, cáashia limédacoo áicubayu máanui ya ta náiiinu náa'a míshiiduca naméda nábanau linácai nácu.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a wáneerri páani múrracacoo
(Mt 13:33)

20 Jesús má'ee lécchoo: “¿Chíta nuéewa numéda licábacanaa liá'a Dios wánacaalactaca? 21 Chái cábacanaa léjta liá'a wáneerri páani múrracacoo báquetoo ínetoo ruéewidani matálii ínabishi íbirra, quéewique'e liwána ínabishi múrracacoo quinínama.”

Áulabai cuíta núma
(Mt 7:13-14,21-23)

22 Jesús liá'a'inaamiu liácoo iníjbaa lícu Jerusalénra, Jesús éewida liácoo chacáalee máanuini ricu ya júbini libésunactacoo liácoo.

23 Báqueerri sáta'ee léemiwani:

—Nuwácali, ¿áulabani yáainecoo'inaa Dios néerra?

Jesús éeba'ee lichuáni:

24 —Éeneda iméda idánaniu iwárruacoo lírricu liá'a cuíta nánibala áulabaica; jiniwata numá irrú íchaba éenedaminaa nawárruacoo, ne jócuminaa nawárruoojoo. 25 Liáwinaami libárruacoo liá'a cuíta wácalica ya libáya cuíta núma, iyá yáaine bináawa imáidaminaa iyáca: ‘Wawácali, jiméecu walí cuíta núma.’ Ne léebaminaa ichuáni: ‘jócu nuá léenaa chítashia sána iyái.’ 26 Néenee ichánaminau imáca: ‘Wayáwa nárra íyenaimi ya wáirra jíajcha, ya jéewidate washínaa cáaye rícuba.’

27 Ne léebaminaa ichuáni: ‘Jái nunísa numá irrú, jócu nuá léenaa chítashia sána iyái. ¡Ishírriu núcha iyá médenai máashii!’ 28 Néeniminaa ícha írrúwoo cáiwinaa yáamueducta éeu chíchichinaa, icába nawáacoo Abrahám, Isaac, Jacob ya quinínama náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu yáainai Dios wánacaalactalaca, ne ya iyá najédani bináawala.

29 Jiniwata náiiinuminaa chóniwenaiaca matuínaami íba nácueji, ya

báacheeji, ya cáirricueji ya áaqueji náawacaque'iu nawáacoo náayaca Dios wánacaalactalaca. ³⁰ Néenee áabiminaa chóque'e náa'a jócani cawéni cábacoo éenajta, náa'inaminaa cawénini'inaa, ya chóque'e náa'a cawénini cábacoo nayá'inaa mawénini'inaa.

Jesús ícha Jerusalén nácu

(Mt 23:37-39)

³¹ Néenee náiiinu lécchoo áabi fariséobini namá'ee Jesúsru:

—Jiáu mayéji áani níwata Herodes wówerri líinua jiyá.

³² Jesús éeba'ee nachuáni:

—Yáa namówai imá lirrú líerra újni iyáliduca: 'Jicábateni, wáalee ya cajójcha nujéda demonio ya nuchúni náa'a bálinaicoo ya batáijinaami nunísajoo.' ³³ Ne arrúnaa nusguia nushínaa injbau wáalee, cajójcha ya batáijinaami, jiníwata jócai éewau máanali báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni Jerusalén yúcha báawachala.

³⁴ ¡Chóniwenai Jerusalén rícu sána, chóniwenai Jerusalén rícu sána, ínuenai náa'a íiwadedenai Dios chuáni ya ínueda íbayuni náa'a índenai irrú ínuenai náiiwa irrú Dios chuáni libánuacala nayá! ¡Chíta máanabachu nuwówai nuáawaqueda iyá nuéenibiyu, léjta ruá'a cawáamai yáawaquedau ruéenibiu rubáinaa yáajbau, ne iyá jócani wówai! ³⁵ Ne icábate, liá'a iyáctaca máaqueerri'inau jinícta'inaa yáairri; ne numá irrú jócuminaa éejoo icába nuyá, cáashia líinu liá'a éerrica imácta'inaaca: '¡Sáictai wérra liá'a ínuerrica lijí'inaa liá'a wácalishica!'

14

Jesús chúni báqueerri bálinnerriu iméemai náanaí

¹ Libésunateu áabai éerríi léerdi nawówa íyabactacoo, Jesús yáau líiyaca líibana néerra liá'a fariséobini wácalica, ne áabi fariséobini néeda'ee nayá natuínaa. ² Néeni lécchoo báqueerri washíalicuerri yáa Jesús náneewa, bálinnerriu liyú liá'a iméemai wána lináanaí. ³ Jesús sáta'ee léemiu náa'a éewidenai ley nácu ya náa'a fariséobinica:

—¿Tána imá iyái? ¿Dios índaminaa wachúni bálinnerriu léerdi nawówa íyabactacoo, jajá o jócuweeca?

⁴ Ne nayá namáaca'eewoo manúma. Néenee liwína liá'a bálinnerricoo, lichúni'e jíni ya ta limá lirrúí léewaqu'e líacuwai. ⁵ Ya fariséobinirru limá'ee:

—¿Tána éena iyái, jicúulee o jishínaa pacáa cáctau útawi rícula, jócu ijéda liyáalimijani, áawita léerdi nawówa íyabactacoo?

⁶ Ne jócu néewa néeba lichuánii.

Náa'a nacúmidani áabai fiestarru boda shínanaaca

⁷ Jesús cába'inaami'e náa'a nacúmidanica namúrru yáarrubaishi mawíyíi cawéni namáaca nawáaque'iu líta'aa mesa nácula, liá'ee nawítee limá'ee nalí:

⁸ —Jáicta báqueerri cúmida iyái áabai fiestarrui licásaqu'e'iniu, u'iwáau náarrubai ita'aa náa'a cawénini yúcha mawí, éewerri báqueerri ínu mawí cawéni yúcha; ⁹ ne liá'a cúmideerri iyá chámatanaa éewerri líinu limá jirrú: 'Jimáaca liáarrubai líáni báqueerrica'. Ne ya táminaa bálnata jibárruacoo jíacoo jiwáacoo último yáarrubaishi ita'aa.

¹⁰ Báawacha wáucha, nuyá ma jirrú:

Jáicta nacúmida jiyái, jiwáayu quéecha nácu sái yáarrubaishi ita'aa, quéewique'e áicta línu léji liá'a cúmideerri jiyá, limá jirru:

—'Nujúnicai, jibésunau jiwáacoo áabai yáarrubaishi cawéni mawí itala.' Cháminaa liwána cawéni jiyá nanáneewa náa'a wáainecoo nayá jiájcha mesa nácula. ¹¹ Jiniwata liá'a máanui jicábacoo, carrúni jináatai'inaa médacoo; ne liá'a carrúni jináatai médacoo, máanui'inaaminaa médacoo.

¹² Jesús má'ee lirrú lécchoo liá'a cúmideerri liyá:

—Jáicta jiwáalia áabai fiesta o léerdi jiyaca, ujicúmida náa'a jijúninaica, ya jéenajinai, o wéena, jiní náa'a rí cubini yáainai jirru urrúni; níwata nayá lécchoo nacúmida minaa jiyá chacábacanaa, cháminaa jinísa jimáacacoo cawéni.

¹³ Ne uliámaca, numá irrú:

—Jáicta jiméda áabai fiestai, jicúmida náa'a carrúni jináatanica, náa'a jócáni éewa najínacoo, náa'a tucútucuni jínacoo, ya náa'a matuínica.

¹⁴ Cháminaa saícta jiwówa. Nayácala jócáni éewa napáida jiyá lijúniba, ne jiyáminaa wáaleerri'inaa jiwéniu, éerri nacáwio náa'a chóniwenai saícanimica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a máanui'inaa iyacaishica
(Mt 22:1-10)

¹⁵ Néemi'inaami liéni báqueerri wáairricoo liyá mesa nácula, limá'ee Jesúsru:

—¡Saícta wérri liá'a íyerri'inaa iyacaishi máanui wérri Dios wánacaalactalaca!

¹⁶ Jesús má'ee lirrú:

—Báqueerri washiálicuerri méda áabai iyacaishi wérri, ya ta libánua nacúmida íchaba wérri chóniwenai. ¹⁷ Quéecha'inaami léerdicai liá'a iyacaishica, libánua lishínaa cashírruedacai lirrú líiwa nalíni náa'a nacúmida nica: 'Déjcaa jái ya saícai quinínamai.'

¹⁸ Ne quinínama nachána'eewoo namáaca. Limá'ee liá'a báqueerri quéechanacu: 'Chóca rími nunísa nuwéni áabai cáinabi, arrúnaa nuáacoo nucábacani. Ne nusáta jiúcha jócubeecha máashii liyá jirru.'

¹⁹ Báqueerri má'ee: 'Nunísa nuwéni diez pacáa, píquedenai'inaa cáinabi, arrúnaa nuáacoo nuénda nucába wáni. Ne nusáta jiúcha jócubeecha máashii liyá jirru.'

²⁰ Ya báqueerri má'ee: 'Nunísa nucásacoo chóca rími já'a, jócu nuéewa nuáacoo.'

²¹ Liá'a cashírruedacaica léejo'eewoo liwácali néerrau, líiwa'ee liwácalirru quinínama, jócau'u nawówai náinuca. Néenee íiwirri wérri liwówa liá'a liwácalica, ya tá'ee limá lirrú liá'a cashírruedacai lirrú: 'Jiá namówai madéjcanaa cáaye rícula ya plaza rícula chacáalee shínaaca, ya jinda áani náa'a carrúni jináatanica, náa'a macáwanica ya náa'a matuínica ya náa'a tucútucunica.'

²² Déecu'inaami'e mawí cashírruedacai má'ee: 'Nuwácali, nunísa numéda jirru jiwánani numédaca, aí újnibi já'a yáarruishi.'

²³ Néenee liwácali má'ee lirrú liá'a cashírruedacaica: 'Jiáu níjbaa lícu ya náa'a yáainai carretera éemanacu, ya jimésuda nawówa náinuque'e nawáarruacoo, quéewique'e cashiámu núbana. ²⁴ Jiniwata numá irrú, jiní'inaa néena náa'a nacúmida quéechanacu jócáni'inaa éena náaya núya nuíbi.'

*Chíta quéewau wáacoo Cristo íshirricu jíni
(Mt 10:37-38)*

²⁵ Ichaba chóniwenai yáau Jesús íshirricu; jáiwa léeejoo limá'ee nalí.
²⁶ “Ne báqueerricta ínu nulí, ya jócu caníinaa licába nuyá mawí lisálijinaa yúchau, ya litúwa, ya línu, ya léenibi, ya léenajinai, ya léenajetoo, ya liyá jájiu mawí, jócai éewa nushínaa éewidenaicoo.
²⁷ Ne liá'a jócai wówai carrúni jináata limédacoo nunácueji, ya jócu línu nuíshirricu, jócai éewa nushínaa éewidenaicoo nuájcha. ²⁸ Ne báqueerricta éena wówai liméda áabai cuíta wérri, ¿jócuminaa quéechanacu liwáau lijútada léenacta linísacani? ²⁹ Ne áabatayu, liúcta lidáni ya liáwinaami jócu léenaa linísacani, quinínama náa'a cábenaicani, nachána'inaa nacáidaminaa liwánaa, ³⁰ namá'ee: ‘Liéni washíalicuerrica lichánau liméda cuíta, ne jócai léenaa linísaca.’ ³¹ O báqueerri rey yáctau jináwiurru báqueerri rey júnta, ¿jócuminaa liwáau quéechanacu lijútada, léenacta diez mil soldado yáajcha léewa limédacoo lijúnta liá'a ínuerri lijúnta veinte mil soldado yáajcha? ³² Ne jócta léenaa línuua yáacacoo lijúnta, áicta újnibi déecucheji liyá báqueerri reya, libánuaminaa catéecai chuánshi yáajcha lijúnta jócubecha naméda jináwiu. ³³ Cháwa licábacanaa, matuínaami éenaa jócai wówai limáaca quinínama liwáalianica, jócai éewa nushínaa éewidenaicoo nuájcha.

*Jáicta iwíduma jócu liá'a lijúwacawai
(Mt 5:13; Mr 9:50)*

³⁴ “Liá'a iwídumaca saícái; ne jócta liá'a lijúwacau, ¿chítaminaa léeejoo limédacoo saícái jíni? ³⁵ jócai éewau áawita cáinabirru, jiní léewacalau namédaque'e liyú abono. Jiní wéni náucaca. Nawáalianai nawíbau éemiu.”

15

*Jesús méderrí áabai licábacanaa linácu liá'a oveja yúquerricoo
(Mt 18:10-14)*

¹ Narrúni'eewoo Jesúsru íchaba néenaa náa'a jédenai warrúwa chóniwenai yúcha gobiernorru, ya náa'a áabi chóniwenai máashiini íwanaa cajiconaanica, léchchoo néemi'e lirrú. ² Néenee náa'a fariséobinica ya náa'a éewidenai ley Moisés shínaa natáania máashii linácu liá'a Jesúsca namá'ee:

—Líani chóniwerrica lirríshibia náa'a cajiconaanica ya líiya náajcha.

³ Néenee Jesús íwa nalí áabai licábacanaa, limá'ee: ⁴ “¿Áicta báqueerri líbi já'a wáalierrí cien oveja ne liúca áabai, jócuminaata limáaca náa'a noventa y nueveca chaléeni bacháidala, ya ta limúrru liácoo liá'a áabai oveja yúcairrimicoo cáashiaque'e línu linácu? ⁵ Jáicta línu linácuí, saícta liwówa liúca liséjcu íta'auni, ⁶ jáicta línu líbana néerrawai, liáawaqueda lijúninai ya náa'a yáainai lirrú urrúni, limá'ee nalí: ‘Sáicta iméda iwóuau nuájcha, jáicala nuínu linácu liá'a oveja yúquerrimicoo núcha.’ ⁷ Numá irrú cháí cábacanaa saícta wérri wówashí áacairra báqueerri cajíconai nácueji éejuederricta liwíteu Diosru, náucha náa'a noventa y nueve chóniwenai saícanica jócani arrúnaa éejueda nayáu Diosru.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a báquetoo ínetoo íinuechoo rushínaa moneda nácu

⁸ “O léchchoo, ¿chíta báquetoo ínetoo wáaliechocta diez monedani ya bátui yúcau rúcha, jócuminaa rutúculia áabai lámpara ya ta rujíchuda cáita licui, rumárru arrájuata cáashia ruínu linácu? ⁹ Ne jáicta ruínu linácu, ruáawaqueda rujúninaiu ya náa'a yáainai ruli urrúni, rumá nali: ‘Sáicta iméda iwówau nuájcha, jáicala nuínu linácu liá'a moneda yúquerrimicoo núcha.’ ¹⁰ Numá irrú chacábacanaa léchchoo ái sáictani wówa náa'a ángelbini Dios shínaaca báqueerri cajíconaica éejueda liwíteu Diosru.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a lisáljinaa mýa máecha licúulee jíconau

¹¹ Jesús íiwadeda'ee léchchoo: “Báqueerri washiálicuerri wáaliate chámata léenibiu. ¹² Liá'a, mawí icúlrrijuica, limá'ee lisáljinaarru: ‘Nusáljinaa, já nuli léenaa liá'a nushínaa jiwáaliáni nuli sái'inaaca.’ Néenee nasáljinaa shírrida nali quinínama liá'a liwáalianica nanácu. ¹³ Jócái íchaba éerri néenee liáwinaami, liá'a licúulee náishiimica liwénda lishínaa quinínama éenaa, ya liyú liá'a warrúwaca liáu déecuchala áabai cáinabi ítala, ligástactala máashii quinínama liá'a liwáalianica, liyácta cáwicaishi cacháninai rícu. ¹⁴ Ne linísa'inaami ligásta quinínama liwárruanu, jáiwa áabai ínaashi wérrí ínu litala liá'a cáinabi liyáctalaca, néenee liwántedani lináiwai. ¹⁵ Jáiwa liáu lisáta lirrúwoo tráawaju báqueerri washiálicuerri yúcha, lítala liá'a cáinabi yáctalaca, jáiwa libánua lishínaa finca néerrau jíni litúya puíti. ¹⁶ Liá'a icúlrrijuica wówerriicta'ee líiya cáawaina liá'a puíti íyanibica, ne jíni yáirri líyani. ¹⁷ Néenee'e lipénsaa lirrúwoo limá'ee: ‘Íchaba tráawajadorbini ya nusáljinaa íbana néeni wáalianai íyacaishi yúctacoo, nácula nuyá áani máanali nuyá nunáiu! ¹⁸ Nuéjocatawai nusáljinaa íbana néerrawai, ya numáminaa lirrújoo: Nusáljinaa, numéda nujíconau Diosru ya jirrú léchchoo; ¹⁹ nuyá jócái sáicanata jimáida jicúuleeyu mawiá; jicába nuyá léjta báqueerri jishínaa tráawajadorbinu.’ ²⁰ Néenee liwína'ee iníjbaa ya tá'ee léejocoo lisáljinaa íbana néerrawai.

“Líinu'inaa déecucheji újni'ii, lisáljinaa cába'ee jíni carrúni jináata'ee licábaqui jíni. Licánaca'ewoo licúulee júntau lishíquia'ee ya lishíshi liwidani. ²¹ Néenee licúulee má'ee lirrú: ‘Nusáljinaa, nuyá méderri nujíconau Diosru ya jirrú léchchoo. Nuyá jócái sáicanata jimáida cúuleeyu mawiá.’ ²² Ne lisáljinaa má'ee nali náa'a lishínaa chóniwenai tráawajainai lirrú: ‘Íjéda liá'a íbalashi mawí sáictaca isúwa linácu. ²³ Índa liá'a becerro mawí quéenaaca ya ínuani, wáya áani waméda'aa fiesta sáicta'aa wawówa. ²⁴ Léca liáni nucúuleeca nédacanimicoo nácu máanalica, ne éejuerri licáwíacoo, nédacanimicoo nácu yúcacoo, ne wáiiinu linácu.’ Jáiwa nachánau naméda fiesta sáicta nawówai.

²⁵ “Ne nácula liá'a licúulee nabéecanaataca chalé'e yáa bacháidala. Líinu'inaa urrúni cútarru, léemi'e shímashi wítama yá'ee nawáilaaca. ²⁶ Néenee'e limáida báqueerri icúlrrijui, ya lisáta'ee léemiu liyá tánashia léji líerra. ²⁷ Icúlrrijui má'ee lirrú: ‘Jéenajirri jái éejuacuwai, tánda jisáljinaa wána wáiiinu liá'a becerro mawí quéenaaca, licúulee éejuacalau lirrú sáica cáwicalani.’ ²⁸ Ne jáiwa'ee bájala íwirri

liwówai, jóca'ee liwówai liwárruacoo. Néenee táda'ee lisálíjinaa jiáu litáania liájcha liwówa yáajchau liwárruaque'iu. ²⁹ Ne limá'ee lisálíjinaarru: 'Jicábateni íchaba camuí nutráawajaa jirru, séewirri numéda jiwánacaala, ne jiyá jócai yáacaji nulí áabai cabra rími nuínuaque'ini saítaque'e nuwówa nujúnicaibini yáajchau. ³⁰ Ne línu'inaa liéni jicúleeca, gástairri máashii jishínaa warrúwa rumbabini nácula, ái jáji jiyá wáneerri náinua lirrú becerro mawí quéenaaca.'

³¹ "Ne lisálíjinaa éeba'ee lichuáni: 'Nucúlee, jiyá séewirrinaa yáa nuájcha, quinínama liáni nuwáalianica jishínawa lierra. ³² Tánda arrúnaa waméda fiesta, saítaque'e wawówa lécchoo, léca liáni jéenajirrica nuédacanimicoo nácu máanalica, ne éejuerriu licáwiacoo, nuédacanimicoo yúcacoo, ne wáinu linácu.' "

16

Liá'a licábacanaa linácu liá'a catúyacaica jócai machácani

¹ Jesús íwa'ee lishínaa éewidenaicoo liáni: "Báqueerri washíalicuerri rícuerri liwáaliante báqueerri túyerri lishínaa; jáiwa'ee áabi yáau náiiwa lirrú liá'a rícuerrica léca'ee liá'a limáacani túya lishínaa, gásterri'e liyá máashii lishínaa. ² Liwácali máida'ee lirrú ya tá'ee limá lirrú: '¿Tána léji liéni namáni nulí jinácucha? Jíiwadeda nulí chítashia liá'a quinínama jishínaa tráawajua, jiyá jócai éewa jitúya nushínaa mawía.' ³ Lédacani'eewoo lirrúwoo liá'a catúyacaimi rícuerri shínaa: '¿Tána'ee numéda chóquejoo nuwácali jócai yáa nulí mawía tráawaju? Jini nudánani nutráawajau'inaa nulíwoo cáinabi, ya báibee nujánanicoo nusáta áabi yúcha. ⁴ Ya ta nuá lénaa tánashia numédani'inaa, quéewique'e ái rishibierri nuyá já'a návana licúlau, jáicta numáacau jini nulí tráawajujo.' ⁵ Néenee limáida'ee bácanaa ná'a mówinianai liwácalirru. Lisáta'ee léemiu báqueerri quéechanacu: '¿Chíta máanaba jimówinia nuwácalirru jini?' ⁶ Léeba'ee lichuáni: 'Numówinia lirrú cien tímbu aceite.' Limá'ee liá'a catúyacai rícuerri shínaa: 'Jishínaa recibo liáni yáa áani; jiwáayu madéjcanaa ya jitána áabata cincuenta, béewamicta bácaijani.' ⁷ Néenee liáwinaami lisáta léemiu báqueerri: '¿ya jiyá, chíta máanaba jimówinia lirrú jini?' Léeba'ee lichuáni: 'Cien máanabaca trigo ínaabishi.' Limá'ee lirrú: 'Jishínaa recibo liéni; jiméda áabata ochenta, béewamicta máayabacajani.' ⁸ Liá'a liwácali yáa lénaa licába liá'a limáacani wánacaala, yáairri lénaa liyá liméda léjta liwówau'u. Ne jáicta chúnsai nashínaa negocioca, ná'a máinecoo éerri rícu, mawíni cáwi tuí naméda nashínu, náucha ná'a éewidenai Dios chuáni.

⁹ "Ne nuá iwítee iyá wáalianai irrícucau éerri rícu cajíconaica, igáanaque'e ijúninai, quéewique'e jáicta amáarra rícucaishi áani, narríshibia iyá návana licúlau jócai amáarra.

¹⁰ "Liá'a saícai médacoo áulabai yáajcha, cháminaa cábacanaa lécchoo saíca limédacoo íchaba yáajcha; ne liá'a jócai saíca áulaba yáajcha, cháí cábacanaa lécchoo jócai éewa saíca limédacoo íchaba yáajcha. ¹¹ Ne cháwa cábacanaa, liyú liáni rícucai éerri rícu saí cajíconaica, iyá jócani saíca médacoo, ¿tánaminaa éewida'inaacu yáawaa, nácta irrú liá'a rícucai jócai amáarra? ¹² Ne jóctaca imédau saíca liájcha liá'a jócai ishínaa, ¿tánaminaa yáa irrú ishínaa'inaa yáawaa?

13 “Jini cashírruedacai éewacala lishírrueda chámata liwácanairru; jiniwata máashiiminaa licába báqueerri ya caníinaa licába báqueerri, o machácaniwee báqueerrirruni o lichániwee báqueerri. Jócai éewa washírrueda Diosru ya rícuairru.” 14 Naa'a fariséobinica máanalini warrúwa nácu, néemi'inaa quinínama líani nacáida'ee Jesús náawa. 15 Jesús má'ee nali: “Iyá wanarra bésunenaicoo sáicaniyu chóniwenai náneewa, ne Dios yáirri léena iwówa; ne liá'a washílicuerri wáaliani áacai mawí, Dios cháanini.

Liá'a ley ya Dios wánacaalactalaca

16 “Jócu'inaami Juan Bautista iinu újnibi, Dios wówerriicta nayá náa'a chóniwenai áabena nawówa liájcha liá'a leyca ya liá'a natánanimica náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni. Néeneete nuíwadedada sáicai chuánshica Dios wánacaalactala nácu, ya quinínama naméda nadánaniu quéewiquinicta nawáruacoo.

17 “Mawí jócu tráawaju amáarra liá'a éerrica ya cáinabi liúcha liá'a licúmpliacoo quinínama tánerricoo ley rícu.

Jesús éewida linácu liá'a namáaca yáacactau (Mt 19:1-12; Mr 10:1-12)

18 “Báqueerri washílicuerri máacacta línuu ya léeda línuu báquetoo, liméda máashii línuu; ya liá'a éederrí línu ruá'a máaquechoo rúnirriu, cháí lécchoo méda máashii línuu.

Liá'a rícuerrica ya liá'a Lázaro carrúni jináataica

19 “Báqueerri washílicuerri rícuerrí yáate, séewirrinaa lisúweda líibala cawéninamai ya sáicabeetai, ya éerri jútainchu liméda fiesta máanui wérrí. 20 Báqueerri lécchoo carrúni jináatai jí'ineerri Lázaro, yáairri cacháunai wérrí liwá'ewoo cáinabi rícu líibana núma lícu liá'a rícuerrica. 21 Liéni washílicuerri carrúni jináataica wówerri'e cáawaica liyú liá'a iyacaishi tábi cáirricoo rícuerrí shínaa mesa ítacha; yá'ee áuli narrúni'ewoo nabérruda lichúrruani. 22 Áabai éerri'e máanalí léji liá'a carrúni jináataimica, yá'ee náa'a ángelbinica naté'e liyá Abrahám néerra paraíso rícula. Liá'a rícuerrimi máanalí lécchoo jíni, jáiwa'ee nabáya jíni.

23 “Nácula carrúni jináata rícuerrí yáca náarrui rícula náa'a máanalínica, linácuda'ee linániu licába'ee déecucheji Abrahám, ya Lázaro liájcha. 24 Néenee'e limáidada liá'a rícuerrica limá'ee: ‘jNuwérrí Abrahám, carrúni jináata jícaba nuyá! Jibánua Lázaro jisábida licáaji juátau shiáta yáacula, ya línuque'e lidúji nuínanee náculani, níwata carrúni jináata nuyá bájjialanaa lirrícu líani chicháica.’ 25 Ne Abrahám éeba'ee lichuáni: ‘Nutaqueerri, jédacaniu linácu liá'a sáica'umi jíyá cáinabi íta'aa, yá'ee Lázaro máashiimiyaca. Chóque'e sáicta lirríshibia liméda liwówau áani, ya nácula jíyá carrúni jináata. 26 Nácula liúcha líani, áí áabai carrátalia wérrí wáucha wáacoo já'a ya jiájcha; tándawa náa'a wówerri nabésunacoo mayéji áani jíyáctalaca, jócani éewa nabésunacoo, áawita náa'a yáaine chérra wówai nabésunacoo máyala áani, jócani éewa lécchoo nabésunacoo máyala áani.

27 “Limá'ee liá'a rícuerrica: ‘Nusátani wérrí jíúcha, nuwérrí Abrahám, jibánuaque'e Lázaro nusálijinaa íibana néerra, 28 nuwáaliacta cinco nuéenajinai, quéewique'e litáania líiwa nali, jócubeecha náiniu máyala

áani carrúni jináata nuyá.’ ²⁹ Abrahám éeba'ee lichuáni: ‘Nayá jái wáalia liá'a Moisés tánanimica ya nachuánimi náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu; ¡namédaque'e nawánacaala!’ ³⁰ Léeba'ee liá'a rícuerrimica: ‘Jajá, nuwérri Abrahám, ne báqueerri máanalimicta éejoo licáwiacoo, ya liiyadau nalí, ya táminaa néejueda nawíteu.’ ³¹ Ne Abrahám má'ee lirrú: ‘Ne jócta nawówai néemi Moisés chuánimi tánerricoo, ya nachuáni náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu, jócuminaa néebida lécchoo áawitata báqueerri máanali cáwiacoo nalí.’”

17

Liá'a carrúnatai cáacoo jiconashi rícula (Mt 18:6-7,21-22; Mr 9:42)

¹ Jesús ma nalí náa'a éewidenaicoo: “Ái séewirrinaa cúmideerri naméda jiconashi; ne ¡carrúni jináatai liá'a washílicuerri wáneerri naméda najíconau! ² Sáicaita lierra chóniwerrri náuca manuí yáaculani nabáji liwáa nácu bátui íiba máanui wérri, liwánaca naméda najíconau náani júbini rímica. ³ ¡Cáwiwa yúchajoo!

“Jéenajirri médacta máashii jirrú, jírra liyá; ne licámbiacta liwíteu, jimíya máecha lijíconaa limédani jirrú. ⁴ Éewita liméda jirrú máashii sietechu áabai éerri, ya sietechu líinu limá jirrú: ‘jóca nuéejoo numéda jirrú máashii’, sietechu arrúnnaa jimíya máecha lijíconaa.”

Éebida Dios nácu léewa liméda íchaba

⁵ Náa'a apóstolu nasáta Jesús yúcha: —Jiá walí wéebidaque'e mawí. ⁶ Jesús éeba'ee: —Iwáaliactata éebidau, éewita píitui rimi, léjta bátui líta íimi liá'a mostaza, éewa imá lirrú liáni banácali jí'ineerri sicómoro: ‘Jéerruau wayéji áani, ya jiáabanau manuí yáacula’, ya banácali liméda liwánacaala.

Tána arrúnnaa liméda liá'a cashírruedacaica

⁷ “Báqueerri éenaa liwáaliacta báqueerri cashírruedacai éejuerriu bacháideji liáwinaami liyá lipúrreda cáinabi o litúya pacáa, ¿Limáminaa, jiwárroo jiwáacoo jíyaca? ⁸ jócai, újni limá lirrú: ‘jiwárroo jichúni núyanibi, ya lístau queéwique'e jiméda nuwánacaala, nácula núya ya nuírra. Liáwinaami jéewa jíya ya jírrai.’ ⁹ Ya lécchoo jócani liá saícái cashírruedacairru, tánashia liá'a liwána limédaca. ¹⁰ Cha lécchoo iyá, jáicta inísa iméda quinínama liá'a Dios wánani limédaca, ya ta éewa imáca: ‘Wayá cashírruedacani jócani cawéni, níwata waméda bácai liá'a arrúnai wamédaca.’”

Jesús chúni náa'a diez washílicuenai bálíneneu chorrówayu

¹¹ Quéecha'inaa'ee Jesús yáacoo Jerusalén néerra, libésunau béewami náa'a cáinabica jí'ineenai Samaria ya Galilea. ¹² Liwárrua'inaa'eewoo áabai chacáalee rimi ricu, najiáu lijúnta náa'a diez washílicuenai bálíneneu chorrówa nácu, nabárrua'eewoo déecucheji, ¹³ namáidada'ee cadánani namá'ee: ¡Jesús, queéwidacai, carrúni jináata jicába wayá! ¹⁴ Licába'inaa'ee nayá liá'a Jesúsca, limá'ee nalí: —Yáau iyadacoo sacerdotebinirru. Nácula'ee náawai, saíca jíni náa'a bálíneneemicoo. ¹⁵ Néenee'e báqueerri néenaa licába'inaa saíca liyái, léejua'eewowai liá'ee Diosru saícái cadánani, ¹⁶ litúyau linánimiyu cáinabi nácula Jesús

náneewa, liá lirrú saícai. Liáni washiálicuerrica, licáinaberra jí'ineerri Samaria. ¹⁷ Néenee'e Jesús má'ee: —¿Ya jócai diez namáanabaca náa'a chúneneecoo? ¿Ya náa'a nueve, tanácucha nayá jini? ¹⁸ ¿Jini éejueneu náa Diosru saícai mawí bácai rími liáni déecucha saíca? ¹⁹ Néenee'e Jesús ma lirrú, —Jibáaroo, jíá namówai, jéebidacala saíca jiyá.

Chíta línu'inaa jini liá'a Dios wánacaalactaca

(Mt 24:23-28,36-41)

²⁰ Náa'a fariséobini nasáta néemiu Jesús, chacálita'inaa línu liá'a Dios wánacaalactaca, ya liyá léeba náuchani:

—Jáicta línu Dios wánacaalactaca iyá jócainaa jéewa icábaca.

²¹ Jini namá irrú: 'Liáni yáa áani', 'jócta liá'a yáa á'a'; níwata Dios wánacaalactaca jái yáa líbii.

²² Ya Jesús ma lishínaa éewidenaicoo: —Línuminaa éerri iwówaiminaa icábacani nuyá Washiálicuerrri Dios Cúuleeca, ne jócaininaa icába. ²³ Áabi máminaa: 'Liáni yáa áani', jócta 'Liá'a yáa á'a'; ne oyáau néerra, jini isíguialalani. ²⁴ Cháminaajoni icába éenu bérrudeerrica jáicta liquénai quinínama éerri rícu, cháminaa nuínucojoo nuyá Washiálicuerrri Dios Cúuleeca. ²⁵ Ne quéechanacu rúnaa nusúfria bájalanaa, ya nacháani nuyá náa'a chóniwenai liyáali éerri.

²⁶ Cháminaa libésunacoo léjta Noé yá'inaami, cháminaa libésunacoo lécchoojoo liáni éerrica rícu léejocta'inaacoo nuyá Washiálicuerrri Dios Cúuleeca. ²⁷ Chóniwenai liyáali éerriimi íyeni ya íirrenai ya lécchoo cáseneu, cáashia línu liá'a éerrica Noé wárrua'inau barco rículai, línu'inaa liá'a únésacaca, ya quinínama máanali nayá.

²⁸ Chacábacanaa libésunacoo léjta Lot yá'inaami: Yáanimi rícu, chóniwenai cha nawiteemija náaya ya náirra, nawéni ya nawénda, ya náabana ya naméda nábanau; ²⁹ Ne Lot jíá'inaawai liúcha liá'a chacáalee Sodomaca, liúwa'eewau éerri rícu chichái, ya azufre amuáiyii lécchoo ya quinínama máanali nayái. ³⁰ Cháminaa léni éerri rícu liyadaminaa nuyá Washiálicuerrri Dios Cúuleeca.

³¹ "Liyáali éerrijoo, línuni nácujo cuíta ita'aa, liúrrucoo liáque'iu machácani, jócubecha liwáaroo cuíta rícula léeda lishínaa liá'a yéerri lirrícu; liá'a yéerri bacháida rícu, jócubecha léejoo cuíta néerra.

³² Édacaniteu runácu ruá'a Lot íinumica. ³³ Liá'a cáarrui máanali Dios jí'inaa nácu, liúcaminau; ne liá'a jócai cáarru máanalica Dios jí'inaa nácu, léeminaa wárruau Dios yáctalaca.

³⁴ "Numá irrú liyáali táayee nayáminaajoo chámata máaminaa nayá áabai yáarrubaijaa ita'aa: Báqueerriminaa yáujoo, ya báqueerriminaa máacaujoo. ³⁵ Chámata ína júlenai nayáca molinoyu, báquetoo yáaicho'inau, báquetoo máaquecho'inau. [³⁶ Chámata washiálicuenai yénei bacháida rícu: báqueerri yáairri'inau, báqueerri máaquerri'inau.]

³⁷ Néenee nasáta néemiu Jesús: —¿Nuwácali, tanácucha'inaa libésunau léju líerra? Néenee'e limá nalí: —Táshia liyáacta liá'a máanalimi, náinuminaa náa'a wáachulica néerra.

1 Jesús íiwa'ee nalíni áabai licábacanaa léewidaque'e na'óraca jócubeecha sámú nayá. 2 Limá nalí: "Ái báqueerri washiálicuerri já'a áabai chacáalee rícu, báqueerri wánacaleerri, jócai cárru cába Dios, jócai cawáunta chóniwenai. 3 Liyá chacáaleeca ái báquetoo máanirriu, ruá'eewau liyáctala liá'a wánacaleerrica liyúdaque'e ruyá licástigaaque'e liá'a washiálicuerrica méderri rulí máashii. 4 Íchaba éerri liá'a wánacaleerrica jócai liwówai liyúda ruyá, ne liáwinaami lipénsaa: 'Áawita jócu cárru nucába Dios, jóca cawáunta washiálicuenai lécchoo', 5 ne néenee léjta ruáni máanirriuca éerri jútainchu ruínu rutáania nuájcha nuyúdaque'e ruyá rushínaa pleito nácu, ya tácoojoo nuyúda ruyájoo, jócubeecha ruínu usébica nuwówa mawía."

6 Jesús má'ee nalí mawí: "Léewa limáni liáni washiálicuerri wánacaleerrica máashiica. 7 Wée, saíca cajáni, ¿ya jócuminaa Dios túya lécchoo náa'a éebidenai linácu sátenaicoo líúcha éerri jútainchu ya táayee? ¿Liwánaminaa nanéndaca? 8 Numáminajoo léemiminaa ya liyúda nayá madéjcalicunaa. Ne jáicta nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca nuíinu, nuíinuminaa náa'a chóniwenai yéenai cáinabi ita'aa, ¿áani újni éebida nunácu já'a?"

Liá'a licábacanaa linácu liá'a fariséoca ya liá'a cacóbracai impuesto

9 Jesús íiwa'ee nalí liéni áabai licábacanaa áabibirru máine'e naliwoó nayá saícani wítee náucha náa'a áabica: 10 "Chámata washiálicuenai yáaineu templo néerra na'óraca: báqueerri fariseo ya báqueerri lierra cacóbracai impuesto Romarru. 11 Liá'a fariséoca, libárruau l'óracoó chá'a: 'Oh Dios, nuyá nuá jirru saícái jiníwata nuyá jócai cha léjta náa'a áabica, canédini, máashiica, méderri líinayu máashii líinu yúchau, ya jiníwata jócala cha nuyá léjta lierra cáwaquedacai warrúwa chóniwenai yúcha. 12 Nuyá nuyúnaa chámai éerri semana nácu, ya nuá diezmo liá'a quinínama nugáananica.' 13 Ne liá'a cáwaquedacai warrúwa chóniwenai yúcha, limáaca'eewau déecuchata, jócai wíta'ee nácuda linániu áacairra, ta jiáirriu cáinabi nácula cáiwii ya liwówa lícu limá'ee: '¡Oh Dios, carrúni jináata jicába nuyá, nuyá cajíconai!' 14 Numá jirru liá'a cacóbracai impuesto, léejo'eewoo líibana néerraui jái Dios pérdonaa jíconaa, ne liá'a fariseo jócai Dios pérdonaa jíconaa. Ne liá'a máanui wérri cábacoo, jócainaa cawéni; liá'a carrúni jináatai cábacoo jiníca, léewani máanui'inaa Dios yáa wítee."

Jesús dúnu sáamanai nácu quéewique'e Dios yúda nayá (Mt 19:13-15; Mr 10:13-16)

15 Náinda'ee Jesúsru sáamanai júbini lécchoo lidúnuque'e nanácu, quéewique'e Dios yúda nayá. Nacába'inaa'ee jini náa'a éewidenaicoo, nárra'ee nayá náa'a índenai sáamanai. 16 Néenee'e Jesús máida sáamanairru limá'ee:

—Imáaca náarra sáamanaica náinuque'e nuyáctala, o'íyabaida nayá, nayácala jicá'a sáamanai nawárruaminau á'a Dios wánacaalactalaca. 17 Yáawaiyii numá irrú, táanashia jócai wówai Dios wánacaalactalaca liyá léjta báqueerri samálita, jócaminanaa'ee liwárruau lirrícula liá'a Dios wánacaalactalaca.

Báqueerri washíalicuerri rícuerri ínuerri litáania Jesús yáajcha
(Mt 19:16-30; Mr 10:17-31)

¹⁸ Báqueerri washíalicuerri wánacaleerri lisáta'ee léemiu Jesús:

—Quéewidacai saícái, ¿tána'ináa numédái nuéewaqué'e nuéena líá'a cáwicashi jócai amáarra?

¹⁹ Jesús éeba'ee lirrú:

—¿Tánda jimá nulí saícaca nuyá? Saícái ái já'a bácai rímii: Dios.

²⁰ Jái jiá léena linácu líá'a Dios bánuanica: 'Ujiméda jíinayu máashii báquetoo ínetoo yáajcha, ujínua, ujinédu, ujiméda jinúma yúwicau báqueerriru, ya cawáunta ya jitúya jisáljinaarru ya jitúwa léchcho.'

²¹ Líá'a washíalicuerrica limá'ee Jesúsru:

—Quíninama nucúmplianicái quéecha'inaa icúlirrijui nuyá.

²² Quéecha'inaa Jesús léemiqui jíni, Jesús má'ee lirrú: cháucta jibéecha áabata mawí: jiwénda quíninama líarra jiwáalianica jiáque'e nalíni náarra carrúni jináatanica. Ya táminaacojoo jiwáalia mawíjoo áacairra. Néenee jíinu chérra jisíguia nuyá.

²³ Né'e léemi'inaa líá'a washíalicuerrica líáni, jáiwa'ee máashii liwówai, níwata liyá rícuerri wérrí. ²⁴ Jesús cába'inaa máashii liwówa líá'a washíalicuerrica, Jesús má'ee:

—¡Tráawajui wérrí nalíwoo náa'a rícubínica nawárrua'ináu Dios wánacaalactalaca! ²⁵ jócáimínaa tráawaju lirrú líá'a caméeyuca liwárruaque'iu litú rícu líá'a ishídui yájuca, tráawajui wérrí nalíwoo náa'a rícubínica nawárrua'ináu Dios wánacaalactalaca.

²⁶ Náa'a éemenaicani nasáta'ee néemiu:

—¿Tána éena líácoo Dios néerrai?

²⁷ Jesús éeba'ee nalí: Líá'a jócai washíalicuenai éena namédaca, Dios éenaani limédaca.

²⁸ Pé'eru má'ee lirrú:

—Nuwácali, wayá máaquenai quíninama washínau wasíguiaque'e jiyá.

²⁹ Jesús éeba'ee lirrú:

—Yáawaiyi numá irrú tánashia máaquerri nunácueji, líibanau, ya línu, ya léenajinai, ya lisáljinaa, ya léenibi léchcho, ³⁰ lirrishibiamínaa máanui wérrí áani líta'aa líeni cáinabica, ne liáwinaami líá'a cáwicashi áani, lirrishibia licáwica jócai amáarra áacairra.

Jesús íwerri matálichu arrúnaaca máanali liyá
(Mt 20:17-19; Mr 10:32-34)

³¹ Jesús máida'ee báawachala náa'a lishínaa doce éewidenaicoo, limá'ee nalí: "Chóquejoo wáaminajoo chaléeni chacálee Jerusalén néerra, licúmpliactala'inaacoo quíninama namánimi náa'a íwadedeene Dios chuáni báinacu natánanimica urrúnicala jíni nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca. ³² Néejuedaminaajoni nuyá nalí náa'a chóniwenai báawache sánaca, nacáidaminaa nuyájoo, máashiimínaa nanúma nulíjoo, nawísadaminaa nuyájoo. ³³ Nabásedaminaa nuyájoo ya náinuaminaa nuyájoo; ne matálii éerri rícula nuéejoo nucáwiacoo báaniu."

³⁴ Nayá jócai yáa léena néemi quíninama Jesús mánica, jíni náacala léena líá'a litáaniani nácu, ne áabi jócai néena náa léena nácu.

Jesús chúni'e báqueerri matuíyii chacáalee Jericó rícu
(Mt 20:29-34; Mr 10:46-52)

³⁵ Urrúni'inaa Jesús ínu lirrú liá'a chacáalee Jericóca, báqueerri matuíyii wáairriu liyá iníjbaa éemanacu, sáteerri liyá tánashia náani lirrú. ³⁶ Léemi'inaa'ee nawítama bésunacoo náa'a chóniwenai, lisáta'ee léemiu tána jinárta. ³⁷ Namá'ee lirrú Jesús Nazaret néenee sái lierra bésunau árra, ³⁸ liá'a matuíyiica limáida'ee:

—Jesús, David cúulee, carrúni jináata jicába nuyá!

³⁹ Náa'a yáainecoo libéecha jáiwa'ee nacáita jini, manúmata jíyabau, ne liyá liá'a matuíyiica limáidada mawí cadánani:

—iDavid cúulee, carrúni jináata jicába nuyá!

⁴⁰ Néenee'e Jesús libárroowai liwána naíndacani. Urrúni'inaa'ee liyá líinu Jesús néerra lisáta'ee léemiu liyá:

⁴¹ ¿Tána jiwówai numéda jirrúí?

Liá'a matuíyiica má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, nuwówai jíá nulí nutuí nuéewaquee'e nucába báaniu.

⁴² Jesús má'ee lirrú:

—iJiwáalia jitu báaniu! Jiwáaliaca jéebidaca nunácu saíca jíyái.

⁴³ Liyáalimi'eewai licábai, jáiwa'ee liáwai Jesús íshiirricu liá'ee lirrú saícai Diosru. Quinínama náa'a chóniwenai nacábani, má'ee saícai Diosru léchho.

19

Jesús táanierri Zaqueo yáqjcha

¹ Néenee Jesús wárruawai á'a Jericó rícula libésunacta'ewoo liácoo néerra. ² Ái báqueerri washiálicuerri néerra jí'ineerri Zaqueo, nawácali náa'a jédenai impuesto Romarru. ³ Liwówa'ee licábacani tánashia jini liá'a Jesúsca, ne jócai léewa licábacani jócta'ee íchaba chóniwenai yá'ee bájjiala pítuicani liá'a Zaqueoca. ⁴ Jáiwa licánacawai Jesús béecha néenee líirrawai áabai áicuba nácu jí'ineerri sicómoro quéewique'e licábacani á'a libésunacta'inaacoo liá'a Jesúsca. ⁵ Quéechanacu Jesús ínuca chalé'e liyáctala liá'a Zaqueoca, licába'ee áacairra, néenee'e licába jini. Licába'inaa jini, néenee'e limá lirrú, "Zaqueo, jíurrucoo cálicu chérra, arrúnaaca numáccacoo wáalee jíibana néerra." ⁶ Néenee'e liúrrucua'ewowai madéjalicu saícta wérru liwówa licúmida Jesúsca líibana néerrau. ⁷ Nacába'inaa quinínama léji liáni, natáania'ee máashii linácu liá'a Jesúsca, namá'ee liácala'ewoo limáccacoo chaléeni liájcha liá'a cajícónaica. ⁸ Náiinu'inaa líibana néerra liá'a Zaqueoca, néenee liáwinaami Zaqueo bárruawai limá'ee líiwácalirru:

—Jicábateni, Nuwácali, nuáni'inaa nalí náa'a carrúni jináata béewami liá'a nushínaaca. Tánashia nunéduni náucha náa'a áabica, nuéejueda nalí cuatro mawí.

⁹ Néenee Jesús má'ee lirrú:

—Wáalee líinu liwáseda iyá quinínama náani yáainai lirrúcu liáni cuítaca, liyácala liáni washiálicuerri cháí léchho litáqueerrimica liá'a Abrahámca. ¹⁰ Táda'ee nuyá, liá'a Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuyá ínuerri numúrruca ya nuwásedaca cajícónaani náa'a chóniwenai yúquenaimicoo nayáca.

Liá'a licábacanaa warrúwa nácueji

¹¹ Naa'a chóniwenaica éemenai nayáca Jesús máni liyáca quinínama liáni, jáiwa líiwa nalí áabai licábacanaa, jiniwata urrúnicala náiiinu náacoo Jerusalénra, yá'ee napénsaa náacoo linácu liá'a Dios wánacaalactaca jáicala'ee líinu liyáalimi.

¹² Limá'ee nalí:

—Báqueerri washiálicuerri cawénii yáte, jáiwa'ee liáu déecuchala áabai cáinabi ítala, quéewiquni'e namáaca reyni ya ta léejocoo néenee.

¹³ Jóctana'e liájau limáida'ee lishínaa diez tráawajadorbinii, liá'ee nalí bácaínaa manuába warrúwa, ya tá'ee limá nalí: 'Tráawajaa liyú liáni warrúwaca cáashia nuéejocoo.' ¹⁴ Ne chóniwenai lishínaa cáinabi lítala sánaca jócai nawówai liyá, nabánua lishiirricu áabi téenee lirrú áabai chuánshi máirri'e: 'Jócu wawówai liéni washiálicuerri washínaa reyyu.'

¹⁵ "Ne máayabaca limáacacoo reyyui ya tá'ee léējuacuwai lishínaa cáinabi ítala. Quéecha'inaami línuca libánua namáida lishínaa tráawajadorbinii, náa'a léējuedaminaa nalí warrúwa, quéewiqúe'e liá léénaa chítashia máanaba nagáana jini bácaínaa. ¹⁶ Quéechanacu sáica líinu'e liyadacoo limá'ee: 'Nuwácali, jiwárruani dáwinerriu mawí diez máanabachu lítala mawí.' ¹⁷ Rey éeba'ee lichuáni: 'Sáicai wérrí, jiyá tráawajador sáicai wérrí; machácanicala jimédacoo áulaba yáajcha, numáacaminaa jiwánacaalaca diez chacáalee.' ¹⁸ Líinu'e liyadacoo báqueerri lishínaa tráawajador, limá'ee: 'Nuwácali, jiwárruani dáwinerriu cinco máanabachu mawí.' ¹⁹ Rey éeba'ee lichuáni liéni léchcho: 'Jiyáminaa numáaca jiwánacaala cinco chacáalee.'

²⁰ "Ne báqueerri líinu'e liyadacoo limá'ee: 'Nuwácali, jiwárruani liáni ya áani. Nuwáliiawa nudájidaqui jini wárrumashidami íibi; ²¹ cáarruwa núcába jiyái, níwata jiyá washiálicuerri camáashiicaica, yáawaquederri jócta jimáacani ya jiáawaqueda banácali jócta cáji jiábana.' ²² Néenee limá'ee lirrú liá'a reyca: 'Tráawajador máashii, jichuániyuja nuá jijiconaa. Ne jiácta léénaa washiálicuerri camáashiicai nuyá, nuáawaqueda jócta numáacani ya nuáawaqueda banácali jócta nuábana, ²³ ¿tánda jócu jitée nuwárruani lirrícula liá'a cuíta nawáliadacta warrúwa, quéewiquinicta jéejueda nulí ligáanancia jáictata nuéejoo cuíta néerrai?' ²⁴ Rey má'ee nalí náa'a yáaine néeni: 'Éeda liúcha warrúwa liárra, ya yáa lirrúni liá'a gáneerri diez máanabachu mawí.' ²⁵ Namá'ee reyrri: 'Wawácali, ¡ne liyá ái wáalia diez máanabachu mawí!' ²⁶ Léeba'ee liá'a reyca: 'Ne numá irrú, liá'a wálierri, náaminaa lirrú mawí; ne liá'a jini wáliiani, áawita áulabai liwáliianica nédaminaa liúchani. ²⁷ Ya náa'a nujínai jócanimi wówai rey nuyá, índa áani áani ya ta íinua nunáneewa jini.' "

Jesús wárroo Jerusalénra
(Mt 21:1-11; Mr 11:1-11)

²⁸ Liáwinaami limá quinínama liáni, Jesús síguia lishínaa iníjbau Jerusalénra. ²⁹ Quéecha'inaami urrúni líinu nalí náa'a chacáalee júbini jí'ineenai Betfagé ya Betania, urrúni lirrú liá'a dúulli jí'ineerri Olivos, libánua'ee chámata lishínaa éewidenaicoo, ³⁰ limá'ee nalí:

—Yáau narrícula náa'a chacáalee júbinica yáainai ijúntami, jáicta íinu néerrajoo íinuminaa áabai burro bájerri, jini íirranii ita'aa újnibi.

Iwásedani ya índa nulíni. ³¹ Ne áicta sáteerri léemiu iyá já'a tádashia iwásedani, imá lirrú wawácali rúnaani.

³² Náa'a éewidenaicoo ná'inaami'eewoo náiiinu linácu quinínama léjta Jesús máyu'u nalí. ³³ Nácula nawáseda nayáca liá'a búrroca, nawácali sáta'ee léemiu nayá:

—¿Tánda iwásedani?

³⁴ Nayá néeba'ee lichuáni:

—Jiniwata Wawácali rúnaani.

³⁵ Ne nadáquinia'ee náabalau burro íta'aa, natée'e jini Jesúsru nawá'ee lírracoo líta'aa. ³⁶ Léjta Jesús jínau'u liácoo, náa'a chóniwenai nadáquinia'ee náabalau iníjbaa lícu. ³⁷ Ya urrúni'inaami liúrrucocoo liácoo dúuli ítacha jí'ineerri Olivos, quinínama náa'a yáainecoo liájcha nachánau namáidadaca nawówa chúnicaú náa sáicai Diosru quinínama linácueji liá'a jócai nacába cáji. ³⁸ Namá'ee:

—¡Sáicta wérri liá'a rey ínuerri Wawácali jí'inaa nácu! ¡Sáictacta nawówa áacairra ya licámarra áacairra wérri!

³⁹ Néenee áabi fariséobini yáainai chóniwenai íibi namá'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, jíarra náarra jínanenaicoo jíájcha.

⁴⁰ Ne Jesús éeba'ee nachuáni:

—Ne numá irrú náctaca manúmata náani, íiba máidadaminaa.

⁴¹ Quéecha'inaami urrúni líinu Jerusalénra, licába'inaami liá'a chacáaleeca Jesús íicha'ee linácueji, ⁴² limá'ee: “¡Jiáctata lénaa, linácueji liéni éerrica liá'a éewerri liá jirrú sáítaque'e liwówa! Ne chóque'e liá'a báyeerricoo jíúcha jócainaa jéewa jicábaca níwata jicháanica nuyá. ⁴³ Ne líinuminaa ítala liá'a éerri máashiica, jijínei naméda pared máanui jitéjei ayáacai áani, narríjcuedaminaa jíyá ya natáca iyá matuínaami, ⁴⁴ ya táminaa namárda iyái quinínama. Náiiuaminaa quinínama chóniwenai yáainai jirricu, jiníminaa namáacani jirrú áawita bátui íiba lítaba wáacoo, jiniwata jócala jíá lénaa jéemica éerdi Dios bánua nuwáseda iyá.”

Jesús jéda náa'a wéndenai Templo rícu

(Mt 21:12-17; Mr 11:15-19)

⁴⁵ Liáwinaami liéni, Jesús wárrroo templo rícu la ya jáiwa lijéda néenee náa'a wéndenai nayá lirrícu, ⁴⁶ ya limá'ee nalí:

—Á'a cáashta íta'aa Dios chuánica limá: ‘Núbanaminaa, cuíta nasáctata'inaacoo’, ne iyá imédani áabai cuíta chaléjta canédibini íibana.

⁴⁷ Éerri jútainchu Jesús éewida templo rícu, ya náa'a sacerdotébini wácanaica ya quéewidacanica ley shínaa, ya náa'a léchchoo chacáalee wácanaica, namúrru namáacoo chítashia náiiinua'inaa Jesús. ⁴⁸ Ne jócu náiiinu chítashia namédau'inaa jini, jiniwata quinínama chóniwenai éemenai nayá nawówa yáajchau liá'a limánica.

20

Liá'a Jesús wánacaalacta liwítee dánani yáajchau

(Mt 21:23-27; Mr 11:27-33)

¹ Áabai éerri, nácula Jesús yáa liyá templo rícu, léewida liyá náa'a chóniwenai ya líiwa nalí Dios chuáni, náiiinu náa'a nawácanai

náa'a sacerdotebínica, ya náa'a éewidenai ley shínaaca, náajcha náa'a salínaica. ² Ya namá'ee lirrú Jesúsca:

—¿Tánayu jéewa jiméda léji liáni? ¿Tána yáa jirrú jini lierra jidánanica?

³ Jesús éeba'ee nali:

—Nuyá nusáta nuéemiu iyá léechoo. Éeba nulí: ⁴ ¿Tána bánua Juan báutisacai, Dios o washiálicuenai?

⁵ Jáiwa'ee natáania nali wáacuwai: “Wamá lirrú Dios bánuani, limá walí: ¿Táda jóca éebida lirrú jini? ⁶ Quini wéewa wamá lirrú jáica washiálicuenai jini, táda chóniwenai wówai náinua wayá íibayu, quinínama néebidaca Dios bánuaca Juan báutisaca.” ⁷ Jáiwa éeba'ee lichuáni jócala náa léenaa tánashia bánua Juan báutisacai. ⁸ Néenee Jesús éeba'ee nachuáni:

—Ne nuyá léechoo jócai nuiwa irrú tánashia dánaniyu jini numéda léji liáni.

Liá'a licábacanaa nanácu náa'a tráawajadorbini máashiinica
(Mt 21:33-44; Mr 12:1-11)

⁹ Jáiwa lichána litáania nali chóniwenai ya líiwaque'e liáni licábacanaaca:

—Báqueerri washiálicuerri yáabaneerri áabai shínaashi uva, jáiwa limáaca nali liá'a cáinabi shínaashi yáctaca nali náa'a áabi tráawajadorbínica quéewique'e natráawajaacani ya nashírri lishínaa éenaa lirrú, jáiwa liáwai déecuchala wérri. ¹⁰ Liáwinaami linísa liá'a banácalica, libánua báqueerri tráawajadorbini lisáta náucha liá'a banácali ita éenaa náabananica, ne nayá jáiwa nabása jini liáu chájí'i. ¹¹ Néenee liwácali bánua báqueerri, ne léechoo jáiwa nacáite jini, nabásani ya nabánua cha jiní. ¹² Léejoo libánua báqueerri, ne náa'a tráawajadorbini nawínani catúcaca léechoo, jáiwa nabánua jiní.

¹³ “Néenee limá jiliá'a cáinabi wácalica: ‘¿Tána numédei? Nubánua nucúuleu canínai nucábaca; cájbami cawáunta liyá.’ ¹⁴ Ne nacába'inaa jini náa'a tráawajadorbínica namá'ee, léewata'ee máaqueerri'inau liájcha lieni shínaashica, wáinuani, limáaque'iu walí liá'a cáinabica. ¹⁵ Cháwa'ee najéda jini liúcha liá'a shínaashica, jáiwa náinua jini.

“¿Tána imácai, tánashia liméda náajcha liá'a shínaashi wácalica? ¹⁶ Ne liyá yáairriu línuaminaa náa'a tráawajadorbínica ya ta liáminaa shínaashi áabirru”.

Néemi'inaa jini léji lierra, namá'ee:

—Jóctata'inaa libésunau wáajcha!

¹⁷ Ne Jesús cába nayá limá cháa:

—Néenee ¿tána liwówai limácai Dios chuáni tánerrimicoo?:

‘Liá'a íiba nacháanínica náa'a médenai cuíta, wáalee limáaca lierra íibaca mawíyi rúnaacoo’.

¹⁸ Tánashia cáirriu líta'aa liá'a íibaca lisúbirriaminau, ya íiba cáctau matuínami ita'aa, limédani'inaa pucúpucubeeyu.

¹⁹ Náa'a wánacaleenai sacerdotebini ya náa'a quéewidacai ley shínaaca, nawówai nawína Jesús preso liyáalimi, níwata náaca léenaa litáania nanácu. Ne cáarru nacába chóniwenai.

Linácu liá'a napáidau impuesto
(Mt 22:15-22; Mr 12:13-17)

²⁰ Liáwinaami nabánua áabi éeda lituínaa, namédacoo washiálicuenai saícanica, namédaque'e Jesúsru liáni chuánshica quéewiquinicta nawínacani natéequinictani lirrú liá'a chúnsai wánacaalaca. ²¹ Néenee nasáta néemiú Jesús:

—Quéewidacai, wáa léenaa jéewida machácani, jiyá jinírru liwéni lierra mawí rúnaacau. Jiyá éewiderrri wayáca léjta Dios bánauu.

²² ¿Sáicaminaa wapáida impuesto lirrú liá'a wánacaleerrica Roma saíca, o jócuweeca?

²³ Jesús yáa léenaa nanácu nawítee máashii natéenica náacoo, limá nalí:

²⁴ —Jiyadani nulí áabai moneda. Nabésuneda'inaa lirrú liá'a moneda licábaque'e, lisáta'ee léemi nayá: ¿tánashia náani jini, tána jí'inaa jini lierra yéerri moneda nácu?

Néeba'ee lichuáni:

—Wánacaleerrica.

²⁵ Jesús ma nalí:

—Yáa lirrúni liá'a wánacaleerrica lishínaawa jáni, yáa Diosru lishínaaca.

²⁶ Quiní limá nalí chóniwenai náneewa, quiní náiinuni lijíconaaca natéequ'e preso; nacáarrudawai limá nalí manúma nayái.

Nasáta néemiú liá'a Jesúsca linácu liá'a máanali éejoctau nacáwiacoo (Mt 22:23-33; Mr 12:18-27)

²⁷ Liáwinaami áabi saduceos yáau nacába Jesús. Saduceos namá'ee máanalini jócani cáwíu; táda náiiwa lirrú jini liáni bésuneerricoo, ne jócai yáawaiyi.

²⁸ Quéewidacai, Moisés limáacani walí tánerrri, báqueerri washiálicuerri cáserrri máanalicta jini, jiníca léenibi ruájcha ruá'a línuca, liá'a léenajirrica licásau ruájcha ruá'a máanalíu íinirri, limáacaque'e léenibíu lirrú liá'a léenajirri liá'a máanalimica. ²⁹ Ne saícai, báitate nácu nayá siete léenajinai, quéechanacu saí néenajirrica, nabéecanaataca léeda línuwai, ne máanali jini, jini limáacacta cúleu.

³⁰⁻³¹ Liá'a léenajirri líshiirricu saíca ya liá'a matáitaictacani, léeda línu lécchuni ya quinínama náa'a léenajinai, ne náa'a sieteca jáiwa máanali jini, jini namáacala nacúleu ruájcha. ³² Néenee liáwinaami máanali ruyá lécchoo. ³³ Ne saícai, ne nacáwiacta'inau ¿tánashia náibicha, náa'a éedenai náinu ruyá, tána'inaa chúnsai rúnirricai?

³⁴ Jesús éeba'ee nachuáni:

—Líta'aa liáni cáinabica, washiálicuenai cásenenaiu íina yáajcha; ³⁵ náa'a éewenai náinuca lítala liá'a áabai cáinabica néejoo nacáwiacoo, nayá washiálicuenai jócta íina, jócuminaa néejoo nacásacoo mawí,

³⁶ jócani éewa máanali mawí. Cháminaa nayá jicá'a ángelbini, Dios éenibiminaa nayá nacáwiacalau líúcha liá'a máanalicaica, tánda jócu néewa nacásacoo mawí. ³⁷ Moisés liyája limáaca wáa léenaa litániactaca linácu liá'a banácali éemerrimicoo, náa'a máanalini nacáwiacalau báaniu. Á'a limá Wácalishi liá'a Dios shínaa Abrahám, Isaac ya Jacob. ³⁸ ¡Dios jócai máanalini shínaa, nashinanaa cáwinica, quinínama lirrú cáwini!

³⁹ Néenee áabi quéewidacani ley shínaa namá lirrú:
—Sáicai wérri jimáca, quéewidacai.

40 Jócuwa'ee náa'a nawówau nasáta néemiu mawiá jíni, carrúnata namáacacoo báí nayá.

*¿Tána táqueerri léji liáni Cristoca?
(Mt 22:41-46; Mr 12:35-37)*

41 Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Táda imá iyá Cristoca David táqueerrimi? 42 Ne David liyája, liá'a cáashta lijí'inaa salmos, limá'ee:

'Dios limá'ee nuwácali:
Jiwáau sáicaquictejica,

43 cáashia nuyá méderri jishínaa jijínai máaqueneu jíiba yáajba.'

44 ¿Chíta quéewau'u Cristo David táqueenaimi, David liyája lijí'inaa nuwácalica?

*Jesús liá najíconaa náa'a éewidenai ley shínanaaca
(Mt 23:1-36; Mr 12:38-40; Lc 11:37-54)*

45 Quíninama chóniwenai éemenai nayáca, Jesús ma lishínaa éewidenaicoo liájcha: 46 "Itúyau náucha náa'a éewidenai ley nácu, ya sáicta nawówa jínanicoo náabala machéni rícu, náyadaque'e nacábacanau jicá'a náa'a chóniwenai sáicanica. Nawówai itáa nalí cawáuntaiyu plaza rícu. Namúrru yáarrubaishi mawí sáicaca sinagoga rícu, ya mawí sáictacta yáarruishi náayadaquictaca; 47 néeda náabana náa'a máanirrinica, ya náyadaque'e nacábacanau jicá'a náa'a chóniwenai sáicanica; nasátacoo déecu; nayá narríshibiaminaa mawiyíi máashiica".

21

*Liá'a warrúwa ruáni ruá'a máanirrii carrúni jináatauca
(Mr 12:41-44)*

1 Jesús cába náa'a rícbunica náuca warrúwaca liárrui rículau warrúwa yáarruica. 2 Jesús cába lécchoo báquetoo ínetoo máanirrii, carrúni jináataurruca chámai moneda rími cóbreyu sána. 3 Néenee Jesús ma: Yáawai numá irrú, ruáni ínetoo carrúni jináatauca yáichoo náucha mawí; 4 ne quíninama yáine warrúwa lénabimica nalí, ne ruyá, carrúni jináataca ruyá, ruá quíninama ruwáalianimica ruyáu'inaami.

*Jesús má'ee templo cáarralerrí'inau
(Mt 24:1-2; Mr 13:1-3)*

5 Áabi táanianai nayáca templo nácu, náa'a íiba sáicabeetánica, ya náa'a cachílinaica chóniwenai téenica. Jesús ma nalí: 6 Líinuminaa éerrica, quíniminaa icábani jiní máaquerrí'inau, áawita bátui íbana máaquerrí'inaa wítau. Quíninama'inaa cáarraliacoo.

*Báawataminaa licábacanaa liá'a éerrica jóctanaa amáarra liá'a cáinabica
(Mt 24:3-28; Mr 13:3-23)*

7 Néenee nasáta néemiu Jesús:

—Quééwidacai, ¿chacálita libésunau léji liéni? ¿Tána léji liéni wacábani wayáca jái atéwa bésunacoo liyácai?

8 Jesús éeba'ee nachuáni: "Icábawa yúchajoo nachálujueda'eecha iyájoo. Íchabaca náinucojoo máine'inaa nuyáwa Cristo. Máine'inaa, 'nuyáwa jáni' ya 'wáalee éerrija.' Ne iyá uwáyau náishiirricujoo.

⁹ Jáicta éemi jináwi íiwanaajoo ya íinua yáaquenaiu, ówa icáarrudaujoo, léca liéni rúnainaa bésunacoo quéecha, újnbii jócai ínu néerra amáarractalacani.”

¹⁰ Jesús má'ee nalí mawí:

—Áabai cáinabi línua yáacaminau áabai cáinabi júnta, áabai país limédaminaa jináwiu áabai país júnta. ¹¹ Línuminajoo liá'a cáinabi cúsuerrí'inaacoo máanui ya ínaashi ya bálínacaalashi yáirri'inou matuínaami cáinabi íta'aa; éerri náani nácu wacábaminaa íchaba cacháninai wérrí ya máanui wérrí jócai wacába cáji.

¹² Ne quéechanacu mináajoo nawína iyájoo nawánaminaa carrúni jináata iyá, ya nacánaquedaminaa iyájoo. Natéemi'inaa iyájoo sinagogala nacástigaaque'e iyá. Nawárruedaminaa cuíta manúmai rícula. Natéeminaa iyájoo nanáneewa náa'a reyesca ya wánacaleerri náneewa nunácueji. ¹³ Cháminaa éewa itáania nalí liá'a yáaini léenaa nunácueji. ¹⁴ O'ipénsaa libéecha liá'a imáni'inaaca chítashia itúya'inou jini. ¹⁵ Jiniwata nuyá nuá irrú chuánshi wawítee quiníminaa, ijínai jini éewa'inaa naméda iyá. ¹⁶ Ne iyá néejuedaminaa iyájoo cáashia isáljinaaja, jéenajinai ya ijúnicaí. Éenaaminaa iyájoo náiiuaminaa iyájoo. ¹⁷ Ya quinínama chóniwenai íiwirri nawówa cába iyá nunácueji. ¹⁸ Ne jiníminaa yúquerriu bácuwa iwíta báinaa. ¹⁹ ¡Jiyá machácani Dios chuáni nácu, éewaque'e Dios iwáseda iyájoo!

²⁰ “Jáicta icába chacáalee jí'ineerri Jerusalén narríjcuedacani náa'a soldado máanabanaami yáa léenaa cawíquinta'inaa namárdacani. ²¹ Néenee náa'a yáaineca liá'a cáinabi jí'ineerri Judea, cánaquenai'inou awáca íbirra; náa'a yáaine chacáalee rícu jí'ineerri Jerusalén, najíaque'iu chacáalee rícuca. Náa'a yáaine bacháida rícu, jócubeecha néejoo chacáalee rícula. ²² Liyáali éerriminaajoo línuminajoo liá'a carrúnataica, jáicta licúmpliaujoo quinínama liá'a Dios chuánica tánerricoo. ²³ ¡Carrúni jináatani náa'a íinaca liyáali éerri quéenibinica, o nawáalia néenibiu írrene náini! Liyáalimi'inaajoo íchaba carrúni jináata cáinabi íta'aa, línuminaa carrúnatai máanui wérrí linácula líani chacáaleeca. ²⁴ Áabiminaa máanalini'inaa espadayu, ya áabiminaa natéeminaa nayá preso áabata cáinabi ítala, náa'a jócani judiobini nabáwedaminaa quinínama macárruninaa ya náiiuedaminaa chóniwenai Jerusalén rícu sána, táshia linúmami Dios wówaiqui jini.

Jáicta nuéejojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca (Mt 24:29-35,42-44; Mr 13:24-37)

²⁵ “Liyáaminaa jócai wacába cáji linácu liá'a cáiwíaca, walícuí nácu ya sáalii nácu; ya liá'a cáinabica náa'a nasiónica jiníminaa nawíteejoo, nacáarrudaminou bájjiala, cáiwinaa wérrí liwítamayu ya manuáca ya marrádaca shínaa. ²⁶ Náa'a chóniwenai mawíteeminaa nayájoo nacáarruniu libésunau'inou líani cáinabica; ne náa'a espíritu yéenai áacai lítacha liéni cáinabica wáalenai nadánani cháminaa cábacanaa licúsuda nayá. ²⁷ Néenee icábaminaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca nuíinuminaa sáanaí íibeji nudánaniyu nuchúnicayu. ²⁸ Jáicta léju líani nachána médanicoo, cadánani méda iwíteu ya ibárrueda iwítai, jiniwata cawíquintaminaa nawáseda iyájoo.”

²⁹ Chacábacanaa liméda nalí liá'a licábacanaa: "Icábate áicuba jí'ineerri higuera jócta áabata áicuba mawiá. ³⁰ Jáicta icába libáinaa cárracuwai, jái urrúni liá'a camuíca*." ³¹ Chacábacanaa, jáicta icába jiliéni libésunacoo liéni, yáa léenaa Dios wánacaleerrica jái urrúnicaí. ³² Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama liáni bésuneerri'inau, jóctanaa máanalí náani chóniwenai liyáali éerri sánaca. ³³ Liá'a éerrica ya liá'a cáinabica amáarrai'inaa, ne nuchuáni jócainaa éenaa amáarraca.

³⁴ "Cábawa yúchajoo u'índa cabálini iwówa linácu liá'a éerri rícu sáica liá'a iwítee, icámadedauca ya urrúni iwówa linácu liáni icáwica rícu sáica, quéewique'e liyáali éerri jócu licáu cawíquinta ita'aa léjta áabai trampaca. ³⁵ Níwata ínuerri'inaa nanácula quinínama náa'a yéenaí líta'aa liéni cáinabica. ³⁶ Iyá ichúni iwówau sáica, isátau éerri jútainchu Dios yúcha, quéewique'e éenaa ímánicoo quinínama líucha liáni bésuneerri'inaujoo, ya quéewique'e éewa iyadacoo sáicai nunáneewa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca."

³⁷ Liyáali éerri Jesús éewiderrri éerrinacu templo rícu, ne táayee liáu limáaca líibi liá'a awáca jí'ineerri Olivos. ³⁸ Ya quinínama náa'a chóniwenai yáaineu manúlacaiba templo rícula néemique'e lírrú.

22

Judas wówairri léējuéda Jesús cabáyainta (Mt 26:1-5,14-16; Mr 14:1-2,10-11)

¹ Jái'e urrúnicaí liá'a fiestaca jí'ineerri'e Pascua náayacta'inaa'ee liá'a páanica jiní'e éewisaa léewaqué'e limúrracacoo. ² Náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica yá'ee náa'a éewidenai Moisés chuáni, namúrruni chítashia'ee néewau'inaa náinuuaqui jiníni liá'a Jesúsca, né'e cáarru nacába chóniwenai. ³ Néenee Wawásimi wárruau Judas wówa lícu, lé'e liá'a jí'ineerrica Iscariote, namáanabacami náa'a doce apóstolubinica. ⁴ Quéechanacu'e liáu litáania náajcha náa'a sacerdotébini wácanai, náa'a nawácanai túyenaica templo máanui lécchoo, chítashia'ee léewau'u léējuéda nalí jiníni liá'a Jesúsca. ⁵ Nayá'ee sáicta'ee nawówa nabáuli'e náa lírrú warrúwa liá'a Judasca. ⁶ Liyá'ee wée limá'ee nalí, ya múrruerri'e chítashia léējuédayu'u'inaa'ee nalíni cabáyainta chóniwenai yúcha.

Jesús íya náajcha náa'a lishínaa éewidenaicoo liájcha pascua léerdi rícu

(Mt 26:17-29; Mr 14:12-25)

⁷ Quéecha'inaa líinu liá'a éerrica náayacta liá'a páanica méewisai, náinuuaacta liá'a cuésherri jí'ineerri cordero líyani'inaa liá'a fiesta pascuca. ⁸ Jesús máida liá'a Pé'eruca ya Juan, limá nalí:

—Yáau ichúni liá'a iyacaishi pascua shínanaaca.

⁹ Nayá nasáta néemiu Jesús:

—¿Tanácucha jiwówai wamédaqui jiníni?

¹⁰ Jesús má'ee nalí:

—Yáayu chacáalee néerra, á'a linúma lícu liá'a chacáalee Jerusalénca icába báqueerri washiálicuerri téerri shiátai urrúwa rícu. Yáau

* **21:30** Cháwa Israel néerra jini, ne Colombia ita'aa jócai cha, libáinaa jíerrii jáicta liwárrua liá'a uníábica.

lishiirricu táshia liwárruaquictalau jini lirrícula liá'a cuítaca. ¹¹ Imá lirrú liá'a cuíta wácalica: “Liá'a queéwidacai liwówai liá léenaa táshia liyá jiliá'a sala liyacta'inaa lishínaa éewidenaicoo yáajchau táayee pascua éerdi rícu”. ¹² Liyá liyadaminaa irrú cuíta rícu áacairra áabai sala máanui ya lichúnini. Iméda íyau néenii, quinínama tánashia irrúnaani.

¹³ Pé'eru ya Juan náa'eewoo nacábaca náiiinu'e quinínama léjta Jesús máyu, liyáalimi nachána liá'a iyacashica pascua iyaninaaca.

¹⁴ Líinu'inaa léji liá'a hóraaca, Jesús ya lishínaa éewidenaicoo nawáau náayaca. ¹⁵ Néenee Jesús ma nali: “Nuyá wówerri wérrri nuya yáajcha le pascua liáni, jóctanaa carrúni jináata nuyá numáanalica béechau. ¹⁶ Ne yáawaa numá irrú, jócuminaa nuéejoo nuya yáajcha liáni iyacashica mawiá cáashia linísa limédacoo liáni Dios wánacaalactalaca.”

¹⁷ Néenee liwína áabai copa vino, jáiwa liá sáicai Diosru, limá'ee:

—Áajee liáni ichújidau inácu wáacuwani; ¹⁸ ne yáawaiyi numá irrú, jócuminaa nuírra vino mawiá, cáashia líinu liá'a Dios wánacaalactalaca.

¹⁹ Liáwinaami liwína páani liá sáicai linácu Diosru; néenee litúcedani jini, liá jini lishínaa éewidenaicoorru ya limá nali: —Liyáwa nuínaa liárra, wáni irrú ínuague'ini numédaque'e irrú sáicai. Chóque'e wabéechalawoo iméda liáni édacanique'iu nunácu jáicta isúbirreda liá'a páanica.

²⁰ Chacábacanaa liméda liájcha liá'a cópaca, liáwinaami líiyaca, Jesús má'ee:

—Liéni vinoca léewa nuírranaa lierra nuádedeerricoo inácueji. Linácueji lierra Dios méda áabai iwítee wáalii. ²¹ Liá'a éejuederri'inaa nuyá yéerri áani, wáairriu liyáca wáajcha mesa nácula. ²² Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, máanaliminaa nuyájoo léjta Dios máyu. Ne liá'a éejuederri nuyá máashii wérriminaajoo libésunacoo.

²³ Jáiwa náa'a éewidenaicoo nasáta néemiu nayá wáacoo tánashia éenaa liméda liárra léejuedaminaa Jesúsjo.

Liá'a mawí cawítee quinínama yúcha

²⁴ Néenee náa'a éewidenaicoo naméda yáaca'eewau tánashia'ee mawí cawéni náiiibicha. ²⁵ Néenee Jesús má'ee nali:

—Líta'aa liéni cáinabica, náa'a reybinica nawánacaala máashii, léjta nawówau'u nachóniwenai. Mawí náa'a nawácanaica wánacaleenai namá'ee náa'a washiálicuenai médenai sáicai. ²⁶ Ne iyá jócani éewa médacoo léjta nayá. Iméda báawachala, liá'a mawí cawéni yúcha, éewerrieta mawítee yúcha mawí; liá'a nawácalica quinínama arrúnaa liyúda náa'a áabica lécchoo.

²⁷ “Ipénsate liéni: ¿Tána mawí cawénicai, liá'a shírruederri iyacaishi? ¿O léewee jiliá'a wáairricoo líiyaca mesa nácula? ¿Ya jócu liéni liá'a wáairricoo líiya mésa nácula? Ne nuyá yáairri íibi nushírruedaque'e irrú íya quinínama. ²⁸ Iyá tálidedenai nuyá liyáali éerri máashiiquictaca. ²⁹ Tádawa nuá irrú áabai wánacaleerri, léjta nusálijinaa yáu nulí nuwánacaalactalaca. ³⁰ Chaléeni nuwánacaalactalainaaca néerra, iwáaminau iyaminaa ya írra nushínaa mesa íta'aa, iwáaminau nuárrubai íta'aa nuéma nácu íiwaque'e sáicacta jócta máashii nayá náa'a doce tribu israelítabinica”.

Jesús íiwa Pé'erurru libáya'inaacala lináwa

(Mt 26:31-35; Mr 14:27-31)

³¹ Néenee Jesús má'ee Pé'erurru:

—Simón Pé'eru, jéemi saícani. Liá'a Wawásimica sáteerri Dios yúcha, léneaque'e licábau iyá, ya Dios wánaca. ³² Ne nuyá sáteerri Dios jócubeecha cháucta jirru liá'a éebidauca, ya jiyá jéejoo'inaa nulí báaniu, jiyúdaque'e jéenajinaiu, nayáque'e cabálininaa nuchuáni nácu.

³³ Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, rúnacta nuáacoo jíajcha cuíta manúmai rícula, nuájoo; ne arrúnacta máanali nuyá jíajcha, máanali nuyájoo.

³⁴ Ya Jesús éeba'ee Pé'erurru:

—Pé'eru, numá jirru wáaleejaa, jóctanaa gáayu máida, matálíchuminaa jibáya nunáawa jócala jíá léenaa nunácu.

Línu urrúni liá'a léerdi liá'a léenedacta'inaa.

³⁵ Néenee Jesús sáta léemiu lishínaa éewidenaicoo:

—¿Quéecha'inaa nubánua iyá mashínaa machácalee, jiní shínaa moneda yáarrui, jiní zapato, cháucta irrú áabata mawí? Jiní, namá'ee lirrú.

³⁶ Néenee Jesús má'ee nalí:

—Wée, ya báaniu ái áabatacai, liá'a wáaleerri chácala, litéeni, ya wáaleerri lichácaleu warrúwa yáarru'inaa lécchoo; liá'a jiníctarru espadani jiwénda jisácutuon jiwéni'a liyú áabai espada. ³⁷ Ne numá irrú, arrúnaaca libésunacoo nunácu líani limáni jiliéni Dios chuánica tánerricoo: 'Ne najútadani náiiibi náa'a camédacani máashii'. Ne liá'a tánerricoo quinínama nunácueji arrúnai'inaa médacoo.

³⁸ Náa'a éewidenaicoo namá'ee:

—Wawácali, áani ái chámai espada já'a.

Jesús éeba'ee:

—Ája árra.

Jesús óreerri lirrícula liá'a lijí'inactala Getsemaní

(Mt 26:36-46; Mr 14:32-42)

³⁹ Jesús nísá'inaa litáania náajchai, lijíawai cuíta rícuha. Léjta liwítee séewirrinaaja, liáwai áabai dúuli itala jí'ineerri Olivos, náa'a lishínaa éewidenaicoo náau lishiirricui. ⁴⁰ Línu'inaa néerrai, limá nalí:

—I'óra, jócubeecha máashii wíteeshi wárruau irrú, icá'eechau.

⁴¹ Néenee lidáanau náucha píituita liá'a Jesúsca, lidéecucha lidáanacoo náucha léjta báqueerri éenactala líuca bátui íiba, litúyawai li'óraca. ⁴² Néenee limái: "Nusálijinaa, jijéda nuyá líucha liá'a cáiwí'inaaca jócubeecha nusúfria bájiala, jiwówaicta, ne jócaita bésunau nuwánacaala nácu nuyá, ne jiwánacaala nácu jiyá."

[⁴³ Néenee líyadau lirrú báqueerri ángel áacai sái quéewique'e liá lidánani liá'a Jesúsca. ⁴⁴ Carrúni jináatai licáwica nácuu órerri danáanshiyu mawí ne lirruéca jicá'a íirrai dújuerriu máanui cáirriu cáinabi rícula.]

⁴⁵ Libárrua'inau líucha liá'a oraciónca, liáu lishínaa éewidenaicoo néerrau, línu nanácu máainai nayáca máashii wérricala nawówa.

⁴⁶ Limá'ee nalí:

—¿Tánda imá iyáca? Ibarroo ya i'óra jócubeecha icáu máashii rícula.

*Nawína preso Jesús**(Mt 26:47-56; Mr 14:43-50)*

⁴⁷ Nácula litáania Jesúsca újnibi, náiiinu lirrú íchaba chóniwenai. Liá'a yáairricoo nabéecha, jí'ineerri Judas, néenaa náa'a lishínaa doce éewidenaicoo. Lierra rúneerriu lishíshique'e Jesús wídani. ⁴⁸ Néenee Jesús ma lirrú:

—Judas, ¿áabai ishíshicala nuwídani jimáaca nuyá nacáaji rícu náa'a nujínaica, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca?

⁴⁹ Quéecha'inaa éewidenaicoo cába liá'a namédani'inaaca, nasáta néemiu liyá liá'a Jesúsca:

—Wawácali, zjiwówai wáiihua nayá espadayu?

⁵⁰ Néenaa náa'a éewidenaicoo, liwána catúca liá'a méderri liwánacaala liá'a sacerdote wácalica, liwánani catúcaca, liwíchuani wiiba saícaquictajica. ⁵¹ Néenee Jesús ma nalí:

—Imáacani, ája árra.

Néenee lidúnu liwíba liá'a lishínaa camé'ecai liwánacaala, jáiwa lichúni jíni. ⁵² Néenee Jesús sáta léemiu náa'a sacerdotébini wácanaica, náa'a liwácali náa'a nawácanai túyenai templo, ya náa'a salínaica, iinuenai natéeque'inini:

—¿Tánda índa áicubayu ya espadayu újni icábacuchu canédi nuyá?

⁵³ Éerri jútainchu nuyá yáajcha templo rícu, ne jócai néenaa natée cuíta manúmai rícula. Ne wée, léewa éerdi ishínaa liéni, éerdi liwánacaala liá'a witeeshi máashiica.

*Pé'eru máirri jócala licúnusia Jesús**(Mt 26:57-58,69-75; Mr 14:53-54,66-72)*

⁵⁴ Náa'a wínenai Jesús preso natéeni chaléeni náabana néerra náa'a sacerdotébini wácanaica. Pé'eru yáairriu déecuchecta lisíguia liácoo nayá. ⁵⁵ Á'a, béewami patio, natúculia chichái, nawáaniu nanábaca litéeji; ya Pé'eru wáairriu náajcha lécchoo. ⁵⁶ Nácula Pé'eru wáau liyá néeni, báquetoo íinetoo camé'ecau nawánacaala, rucába'inaa Pé'eru wáairriu liyáca chichái dáni, rucába jíni, rumá'ee:

—Cháiwatee yáa Jesús yáajcha liárra.

⁵⁷ Pé'eru má'ee jócala licúnusiani, limá'ee:

—Íinetoo, jócu nucúnusia Jesús.

⁵⁸ Néenee ichaitaa rími, báqueerri cába jíni, limá'ee:

—Jiyá néenaa náa'a Jesúsca.

Pé'eru má'ee léebacani:

—Jócu, washiálicuerri, jócu nuyáni.

⁵⁹ Néenee áabai hóraa liáwinaami, báqueerri éejoo limáca:

—Liyáwa yéerrimi Jesús yáajcha liárra. Chái Galilea néenee saí.

⁶⁰ Pé'eru má'ee:

—Washiálicuerri, jócu nuá léenaa tánashia nácu jitáania.

Liyáalimi, litániacta liyáca, jáiwa áabai gáayu máida. ⁶¹ Néenee liá'a Jesúsca lináawau licába Pé'erurru, jáiwa Pé'eru lédcaniu liá'a Jesús mánimi lirrú: “Wáaleeminaa, jóctanaa gáayu máida, matálíchujoo jimáminaajoo jócala jiá léenaa nunácu.” ⁶² Pé'eru jiáu néeni, lícha lirrúwoo cáiwinaa wérri.

*Náasacala Jesús**(Mt 26:67-68; Mr 14:65)*

⁶³ Naa'a washiálicuenaica túyenai nayá Jesús, náasacala ya nabásaida liyá. ⁶⁴ Nabáya lituí, nabásaida liyá, néenee nasáta néemiu liyá:

—¿Jiácta léenaa jíiwa walíni tánashia báseda jiyái!

⁶⁵ Ya máashii nanúma lirrú, namá lirrú íchaba chuánshi mawí máashii.

Jesús nanáneewa náa'a judíobini wácanaica

(Mt 26:59-66; Mr 14:55-64)

⁶⁶ Jái'inai jucámarrai, náawacau náa'a salíni judíobini, náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica, ya náa'a éewidenai ley nácu, ya natée Jesús nalí néenaa náa'a cawénini mawí jí'ineerri Junta Suprema Wácanai.

⁶⁷ Néerra nasátani néemiu liá'a Jesúsca:

—Jíiwa walí: ¿Jiyá liá'a Dios Cúuleeca, liá'a Mesíasca?

Jesús má'ee nalí:

—Numácta irrú jajá, jócai'inaa éebida nulí. ⁶⁸ Nusátacta nuéemiu iyá, jócai'inaa éenaa éeba núcha. ⁶⁹ Ne chóque'e, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuwáau saícaquictejica lidáni liá'a Dios cadánani wérri wítee.

⁷⁰ Néenee quinínama nasáta néemiu liyá:

—¿Yáawaiyi jiyá Licúulee liá'a Diosca?

Jesús má'ee nalí:

—Iyá jájiu májani.

⁷¹ Nayá namá'ee:

—Jócu mawíá warrúnaa náa'a íiwenai walíni. Wayá jájiu wéemi lierra jinúma licuéji.

23

Jesús Pilato náneewa

(Mt 27:1-2,11-14; Mr 15:1-5)

¹ Quinínama nabárroo natée Jesús Pilato náneewa. ² Lináneewa nachánau náa lijíconaa, namá'ee:

—Wáinu linácu liáni washiálicuerrica cáarrulederri limáacoo washínaa chóniwenai ásana áani cáinabi ita'aa. Limá'ee jócala wéewa wapáida impuesto lirrú liá'a chúnsai wánacaala, ya cadájcueta limá liyácala'ee Dios níwani, reyca liyá.

³ Pilato sáta'ee léemiu wáni:

—¿Yáawaa jiyá rey judíobini shínaaca?

—Jesús éeba'ee: —Jiyái mácaja.

⁴ Néenee Pilato ma nalí náa'a sacerdotébini wácanaica ya chóniwenairru:

—Jiní nuínucta áabai lijíconaa liéni washiálicuerrica.

⁵ Ne nayá namá mamáarraca danánshiyu:

—Liyú liá'a léewidauca wáneerri matúnaami chóniwenai wítee. Lichánau quéechanacu Galilea shínaa cáinabi íteeji, ya chóque'e lichánau liméda áani áani Judea.

Jesús Herodes náneewa

⁶ Quéecha'inaami Pilato éemi liéni, lisáta'ee léemiu Jesúscta Galilea saí. ⁷ Namá'inaamite lirrú néenee saícalani, libánua'ee Heródesruni, wánacaleerri Galilea shínaa cáinabi ita'aa, ne liyáalimi éerri chalee yáacani Jerusalénra. ⁸ Herodes cába'inaami Jesús, saíta wérri liwówa, jiníwata íchaba wérri éerri liwówa licába Jesús, léemica'ee natáania

linácu ya linénda liméda lináneewa áabai jócai licába cáji. ⁹ Ne íchabachu lisáta léemiú Jesús, ne Jesús jócai éeba lichuáni. ¹⁰ Ya néeni nayá lécchu náa'a sacerdotébini wácanaica, ya náa'a éewidenai ley shínaaca, ná'ee lijiconaa mamáarraca. ¹¹ Néenee Herodes ya lishínaa soldado náasacala nacáida nacábacani, ya nacáidaque'e nacábacani násúwa líbala léjta reybiní íbala. Néenee Herodes bánua Pilatorru báaniu jíni. ¹² Liyáali éerrimi saícta nawówa médacoo Pilato ya Herodes, máashiinimi cába yáacacoo quéecha.

Jesús nawánani náiiuaca
(Mt 27:15-26; Mr 15:6-15)

¹³ Pilato yáawaqueda náa'a sacerdotébini wácanaica, ya náa'a wáalianai wánacaleenaica ya quinínama chóniwenai, ¹⁴ limá'ee nalí:

—Iyá índa nulí liáni washiálicuerrica, liwánaca matuínaami chóniwenai wítee; ne nuyá sátaderri nuéemiú wáni jíní nuínuca áabai lijiconaa liá'a imáni linácucha. ¹⁵ Jíní Herodes ínuca lijiconaa lécchoo, tándawa jicá'a léejueda walí jíní. Jái ínisa icábacai jíní lijiconaa, jócai saícanata máanalica. ¹⁶ Nuwána'a nabásedacani ya liáwinaami nuwásedajoni. [¹⁷ Fiesta éerdi ricu Pilato wánaque'e saícta chóniwenai wówa liájcha liwáseda nalí báqueerri preso tánashia nawówaini.]

¹⁸ Ne quinínama nayá nachánu namáidaca:

—¡Jiwána náinua Jesús! ya ¡Jiwáseda Barrabás!

¹⁹ Liéni Barrabásca, naníquini cuíta manúmai rícula, liwánaca quinínama chóniwenai ínuá yáacacoo lijúnta liá'a wánacaleerri chacáalee ricu, ya línuacala lirrúwoo, báqueerri chóniwerri. ²⁰ Pilato, wówerri liwáseda Jesús, léeejo litánia nalí báaniu; ²¹ ne néeejo namáidada mawí cadánani:

—¡Itáata cruz náculani! ¡Itáata cruz náculani!

²² Matálichu Pilato éeejo limá nalí báaniu:

—Ne çtána máashii lijiconaa limédaí? Nuyá jíní nuínuca lijiconaa quéewique'e máanalicani. Nuwána'a nabásedacani, néenee ta numáaca machúnucajoni.

²³ Ne nayá namáidada mamáarraca, nawánaque'e natáata cruz náculani; ne namáidadacala mamáarraca nawána náinua Jesúsni.

²⁴ Pilato máaca liyáú liá nalí liá'a nasátanica; ²⁵ jáiwa liwáseda nalí liá'a Barrabás nawówaini jíacoo, liá'a yáairrimi cuíta manúmai rícula, línuacala lirrúwoo ya léewidacala chóniwenai wítee máashii, ya ta liá nalí Jesús quéewique'e naméda liájcha léjta nawówau'u.

Jesús nataátani cruz nácula
(Mt 27:32-44; Mr 15:21-32)

²⁶ Quéecha'inaami soldado téee Jesús nataáataque'inini cruz nácula, ínjbáa lícu náiiuu báqueerri washiálicuerri Cirene néenee saí, jí'ineerri Simón, jáiwa'ee nawána litée cruzca Jesús íshierri. Liyáali éeejuerri liácoo bacháide, yáairrii chacáalee jí'ineerri Jerusalén.

²⁷ Íchaba chóniwenai ya íchaba ína yáainaiu Jesús, yáainai íchenai ya máidadenai máashiicala nawówa linácu. ²⁸ Néenee Jesús cába nayái náa'a ínaca limá'ee nalí:

—Ína Jerusalén néenee sána, u'ícha nunácu, ícha ínácu ya éenibi nácu. ²⁹ Jíníwata línuminaajoo liá'a éerrica namáctaca: 'Sáictaminaa nawówa náa'a jócani éewa nawáalia néenibiu, saíctaminaa nawówa

náa'a jócani yáawi rícucaji, jiníni éenibi náani'inaa írra'. ³⁰ Néenee nachánaminau namáca náa'a chóniwenai awácarru: '¡Icáu wáata'aa!' ya náa'a dúulirru: '¡Ibáya wayá!' ³¹ Ne nuyá jiní médani máashiica, náiinua nuyá cháa, ¿chítaminaa náji náa'a médenai máashii?

³² Lécchoo natée chámata washiálicuenai máashiini natáataque'e cruz náconi Jesús yáajcha. ³³ Náiiu'inaa liyácta liá'a yáarrushi jí'ineerri iyájiimi, jáiwa natáata Jesús ya náa'a chámata máashiinica, báqueerri saícaquicteji ya báqueerri máashiquiteji. [³⁴ Jesús má'ee:

—Nusálijinaa, jimíya máecha najíconaa, jiniwata jócai náa léenaa liá'a namédanica.]

Náa'a soldádoca nachújida liá'a íibalashica, tánashia saícai yáajba máaquerri'inau Jesús íibala yáajcha. ³⁵ Náa'a chóniwenai yéenai néeni nacábani nayáca; báawita náa'a wánacaleenaica nacáida liyá namá'ee:

—Liwáseda áabi, chacábacanaa liwásedau liyá jájiu, liyácta yáawaa liá'a Cristo, Dios wínanica.

³⁶ Náa'a soldádoca yáasacalenai Jesús lécchu. Narrúniu náa líirra liá'a vinoca ijíshiica, ³⁷ namá'ee lírrú:

—¡Jiyácta liá'a nashínaa rey náa'a judíoca, jiwásedau jiyá jájiu! ³⁸ Ya ái áabei já'a tánerriu liwícau, máirri'e: "*Léwata nashínaa rey náa'a judíoca.*"

³⁹ Báqueerri léenaa, liá'a máashiicaica cuérricoo cruz nácu, licáita'ee limá'ee:

—¡Jiyácta liá'a Cristoca, jiwásedau jiyá jájiu ya wayá lécchu!

⁴⁰ Ne liá'a báqueerrica líarra'ee liá'a lijúnicaicoo limá'ee lírrú:

—¿Jócu cáarru jicá'a Dios, jiyá yáairri jiyá liáajba léja liáni cacháninaica? ⁴¹ Wayája carrúni jináatanica, yáawaa níwata wapáida wajíconau liá'a wamédanica; ne líeni washiálicuerrica, jiní médani máashiica.

⁴² Néenee limá mawí:

—Jesús, jédacaniu nunácu jáicta jichánau jiwánacaalacojoo.

⁴³ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Numá jírrú yáawaa wáaleeminaa jiyá nuájcha saíctactala wérrica rícula.

Jesús máanalica

(Mt 27:45-56; Mr 15:33-41)

⁴⁴ Wíyaicumi yáwinaami ya léjta las tres táicala'inaami, quinínama cáinabi catáwacai máacacoo. ⁴⁵ Liá'a cáiwiaa jócai quéena, ya liá'a cortinaca lishínaa liá'a temploca shírricuerru béewami áaqueji cáinaculanaa. ⁴⁶ Jesús máidada cadánani limá'ee:

—¡Nusálijinaa, jicáaji rícu numáaca nushínaa nucáwicau!

Limá'inaa liáni, máanali jíni.

⁴⁷ Quéecha'inaa liá'a nawácali romanoca licába'inaa líarra bésuneerricoo, jáiwa liá saícai Diosru limá'ee:

—Yáawaiyi líeni washiálicuerri jiní jíconaa.

⁴⁸ Quinínama náa'a chóniwenai máanabanaamica yéenai néeni, nacába liá'a bésuneerricoo, yéenai máashiini wówa návana néerrau náinueda nacútau, náaca léenaa cajíconaa nayá. ⁴⁹ Ne quinínama náa'a

Jesús júnicaica, ya náa'a fina yáainai liájcha Galilea néenee namáacau néeni, nacába'ee déecuche liá'a bésuneerricoo.

Jesús naquénini

(Mt 27:57-61; Mr 15:42-47)

⁵⁰⁻⁵¹ Liyáte báqueerri washiálicuerri saícai ya liá'a yáawaiyica, jí'ineerri José che saími chacáalee jí'ineerri Arimatea, yéerri Judea shínaa cáinabi ita'aa. Néenaa náa'a nawácanai náa'a judiobinica. Liyája liárra José, nénderri Dios wánacaalacai líta'aa liáni cáinabi. Liyá jócai áabena wówa náajcha náa'a limáanabaca wánacaleenaica namá'inaa náa'a áabi wánacaleenaica máanalicaala'inaa Jesús. ⁵² Liá'a Joséca yáairriu Pilato néerra, lisáta liúcha Jesús máshicaimi. ⁵³ Néenee liúrrucueda'inaa Jesús máshicaimii liwówanaa jini áabai wáarruma cabáalai íibi, limáacani áabai útawi rícu áabai dúuli wáaleerri útawi jócta náucacaji chóniwenai. ⁵⁴ Liyáli éerri biérnimi, náa'a judioca chúndadeneu nawówa iyabaque'iu lirrícu liá'a sábadoca, níwata áí atéwa ínu néerra liá'a éerrica.

⁵⁵ Náa'a íinaca tálidedeenai Jesús chéni Galilea néenee, náau nacába liá'a útawica, ya nacába'ee chítashia namáacau Jesús máshicaimi. ⁵⁶ Néenee néējuawia cuíta néerra, nachúndada juménibee najúsuedaque'e Jesús máshicaimi nácuni. Néenee nawówa iyabau sábadu rícu léjta liwánacaalau liá'a Moisés shínaa leyca.

24

Liá'a Jesús cáwiactacoo

(Mt 28:1-10; Mr 16:1-8)

¹ Náa'a íinaca nawówa iyabau sábadu rícu, léjta cábacanaa nawítee yáayu'u, ne domingomi manúlacaiba wérri nééjoo Jesús shínaa útawi néerra, natée liá'a juménibee nachúnini. ² Néenee náiiinu'inaa néerrai nacába liá'a íiba nabáyau linúma útawi yáairri báawachala. ³ Néenee nawárruawai útawi rícula, ne jiní náiiinu Jesús máshicaimi lirrícu. ⁴ Nayá cáarrudenai, jiní náa léenaa naméda árra, ne cawíquinta nacába chámata washiálicuenai bárruenai urrúni nali, nábala cabáalai ya balíbalí wérri. ⁵ Náa'a íinaca cáarru wérri nayá natájeda nanániu cáinabi nácula, ne namá nali náa'a washiálicuenaica:

—¿Tánda imúrru máanalini íibi liá'a cáwica? ⁶ Jiní áani, cáwerriwai. Édacaniu linácu liá'a limánimica liyá'inaa újnibi Galilea: ⁷ Liyácala, licúulee liá'a Washiálicuerrica arrúnaacala'inaa néējueda nacáaji rícu náa'a cajiconaanica, nataataque'inini cruz nácu, ne matáli éerriminaajoo licáwiaminaujoo.

⁸ Néenee nédacaniwai linácu liá'a Jesús mánimi nali náa'a íinaca. ⁹ Néenee nééjoo'inaawai chéni útawi néenee, náiiwa nalíni náa'a once apóstolucá ya nali náa'a quíninama chóniwenai. ¹⁰ Náa'a téenai liá'a chuánshica nali náa'a apóstolucá ruá'a María Magdalenaca, Juana, María Santiágo túwaca ya áabibi íina mawí. ¹¹ Ne náa'a apóstolucá namá'ee nalíwuo mawítee yúguenaicoo nárra, ya jócai nawówai néebida nali.

¹² Ne máayabaca, Pé'eru cánacau liá'cúu útawi néerra; ne licába'inaa lirrícu licába léeyeimica jiní néeni. Néenee léējuawai cuíta néerrai, cáarruderrriu liá'cúu licába liá'a bésuneerricoo.

*Iníjbaa yáairricoo chacáalee Emaúsra**(Mr 16:12-13)*

¹³ Liyáalimi éerri, chámata éewidenaicoo ná'eewoo áabai chacáalee rícula jí'ineerri Emaús, máaquerricoo once quilómetros Jerusalén yúcha. ¹⁴ Natáania náacoo quinínama linácu liá'a bésuneerricoo.

¹⁵ Nácula natáania náacoo, ya náiiwadede, Jesúsja lirrúni'eewoo nalí, lichána'eewoo lijínacoo náajcha. ¹⁶ Ne áawita nacábacani nayá, jócai'e nacúnusia nacába Jesús shía jíni. ¹⁷ Jesús sáta'ee léemi nayá:

—¿Tána itáania yáacoo nácuí iníjbaa lícu?

Jáiwa nabárruawai máashicta nawówa, ¹⁸ báqueerri néenaa jí'ineerri Cleofás léeba'ee:

—¿Jiyá bácai rímii yáairri Jerusalén, jócai yáa léenaa liá'a bésuneerricoo lirrícua éerri jilíeni?

¹⁹ Jesús sáta'ee léemi wáni:

—¿Tána bésunawai?

Namá'ee lirrú:

—Linácue sái Jesús Nazaret néenee sáica, báqueerri íiwadedeerri Dios chuáni wíteeshi dánaniyu liá'a limédanica, ya lichuáni Dios náneewa ya quinínama chóniwenai náneewa; ²⁰ ne náa'a sacerdotébini wácanaiica ya náa'a wáalianai wánacaalashi wéenaaca, jáiwa néējuéda nalíni náa'a romanobinica quéewique'e náiiuacani natáata cruz náculani. ²¹ Wayá éebidenaimi liyácala liá'a ínuerri liwáseda Israel quinínama máashii yúcha. Ne jái matálíi éerri máanaliqui jíni. ²² Áajuani manúlacaiba áabi íina wéenaaca, nacáarruda wayá, náa'eewoo manúlacaiba wérri namáactamí Jesús, ²³ ne jócala náiiinu limáshicaimi néējuo nábana néerrau. Ya náiiwadede áabi ángel íyadau nalí, namá'ee nalí cáwica'ee Jesús. ²⁴ Ne áabi wajúnicaí wéenaa náuu liáwinaami nabáyactalami Jesús, cháí yáca léjta namáyu'u náa'a íinaca. Ne Jesús jócai nacába.

²⁵ Néenee Jesús má'ee nalí:

—¡Chábala iwíteé báyacoo jírra, ne jócani éenaa éebidaca léjta namáyuni náa'a éewidenai Dios chuáni rícueji! ²⁶ ¿Ya jócu arrúnaa carríni jináata limédacoo liá'a Cristoca quinínama líani bésuneerricoo, quéecha'inaa jóctanaa Dios yáa lirrú wíteeshi cawénica?

²⁷ Néenee lichánau líiwa nalí sáica liá'a Dios chuánica táanierrí linácu, lichána léewidaca Moisés cáashtami rícueji, ya quinínama lichánau nacáashtami rícueji náa'a íiwadedeenaimi Dios chuánshi rícueji báinacu.

²⁸ Náiiinu'inaami lirrícua liá'a chacáaleeca, Jesús méda'eewoo jicá'a liá'a bésuneerrí'inaacoo machácani. ²⁹ Ne jáiwa'ee namáisia jini namá'ee lirrú:

—Jimáacau wáajcha, jái táicala cái. Wówerri samáacai.

Jesús wárrua'eewowai limáacaque'iu náajcha. ³⁰ Ne quéecha'inaami nawáacoo nayá mesa nácua náayaque'e, Jesús wina licáaji rícu liá'a páani, liá'e sáicai Diosru, litúcueda'ee liá nalí jíni. ³¹ Ne liyáalimi natuí méecu nacúnusia Jesús; jáiwa lichálinawai, náuu natuí rícuca. ³² Namá'ee nalí wáacoo:

—¿Jócai újni yáawaa litáania'inaami liáacoo walí iníjbaa lícu lichánau líiwa walí sáica liá'a Dios chuánica, wasíntia wawówa lícuu jicá'a áabai chichái éemerricoo liyáca?

³³ Jócu nanénda mawiá, jáiwa néejoo Jerusalén néerrai, náinu nanácu náa'a once apóstolu yáawaquenaiu ya quinínama najúnicaí. ³⁴ Náa'a apóstolucu namá'ee nalí:

—Yáawaiyi cáwiacoo liá'a wawácalica, líyadau Simónru.

³⁵ Néenee náa'a chámataca náiiwa nalí liá'a bésuneerricoo náajcha injíbaa lícu, ya néeuwau'u nacúnusia Jesús quéecha'inaami litúcueda nalí páani.

Jesús iyadau nalí náa'a lishínaa éewidenaicoo liájcha
(Mt 28:16-20; Mr 16:14-18)

³⁶ Natáaniacta nayá újnibi quinínama liá'a bésuneerricoo, jáiwa Jesús iyadau nalí béewami litá'ee limá'ee nalí:

—Sáictacta iyáca.

³⁷ Jáiwa'ee nacáarrudau bájjalái nacábacani nalí tá'ee liwówanaami.

³⁸ Ne Jesús má'ee nalí:

—¿Tánda icáarrudau? ¿Tánda jócai éewa éebida iwówa licuéjiu?

³⁹ Icába nucáaji ya nuíiba. Nuyáwajani. Idúnu nunácu ya icába nuyá. Áabai wówanaashimi jócai wáalia líinau ya liyájide, léjta icábau'u nuwáliacani.

⁴⁰ Limá'inaami liéni, líyada licáajiu nalí ya líiba. ⁴¹ Ne jócala néenea néebida újnibi saíctaca nawówa ya nacáarrudau, Jesús sáta'ee léemiu nayá:

—¿Iwáalia iyacaishi wáya'inaa?

⁴² Jáiwa natúcua lirrú bácu cubái mídiquinaa. ⁴³ Jáiwa liwína náucha jíni líya nanáneewa jíni. ⁴⁴ Néenee limá'ee nalí:

—Liá'a bésuneerricoo nunácula léewa nuíwanimite irrú quéecha nuyá'inaami yáajcha: arrúnai cúmpliacoo nunácue sáica Moisés shínaa ley rícué sáica, ya nacáashta rícuésaimi náa'a tánenaimi Dios chuáni rícuéji, ya cáashta salmos shínaaca.

⁴⁵ Néenee liwána náa léenea sáica liá'a Dios chuáni tánerricoo báinacu.

⁴⁶ Ya limá'ee nalí:

—Jái tánacuwai, arrúnaaca'ee máanali liá'a Cristoca, ya licáwiacoo matáli éerri ricúla. ⁴⁷ Nují'inaa nácu, ya Jerusalén néenee, arrúnaa íiwa quinínama cáinabi néejuedaque'e nawíteu Diosru, quéewique'e liméetua najíconaa. ⁴⁸ Iyá'inaawa nárra arrúnaani'inaa íiwa quinínama líani. ⁴⁹ Nubánuaminaa irrú liá'a nusálijinaa báulini liá irrú. Ne iyá imáacau áani, chacáalee Jerusalénca, cáashia irríshibia liá'a wíteeshi dánanica ínuerri áaqueji.

Jesús yáairriu áacairra
(Mr 16:19-20)

⁵⁰ Néenee Jesús téé nayá bináawala chacáalee, urrúni Betániarru, linácuda licáajiu líaque'e nalí saícai. ⁵¹ Nácula liá nalí saícai, lishírriu náucha, jáiwa líáu áacairrai. ⁵² Nayá nácula, caníinaa nacába liyá náa lirrú saícai, néejoo Jerusalénra saíctani wérrí wówa. ⁵³ Éerri jútainchu nayá templo rícu, náa saícai Diosru.

LOS HECHOS de los Apóstoles

Limáni liáca linácu liá'a Espíritu Santoca

¹ Ne nushínaa quéechanacu sái cáashta, nujúnicaí cawéni wérri Teófilo, tánerri urrúni quinínama liá'a Jesús médanica ya liá'a léewidanica quéechanacu, ² cáashia'inaamitee éerri lírracoo áacairra. Ne jóctanaa liájau áacairra, léewida nayá Espíritu Santo rícueji, náa'a apóstolubínica liwínanica quéecha, liá'a arrúnai'inaa namédaca. ³ Ne liáwinaami máanalini, líyadau cáwi chóniwerríyu, yáawacaala cáwijani. Cuarenta éerri líyadacoo liyá náajcha, litáania nalí Dios wánacaalactala nácu, ne ta liácoo áacairra. ⁴ Quéecha'inaami liyá újnibi náajcha náa'a apóstolubínica, Jesús má'ee nalí jócu béecha éenau chéni Jerusalén néenee. Ne limá nali:

—Inéndau liá'a nusáljinaa mánimi irrú, linácu liá'a nutáanianimi irrú nácu. ⁵ Ne yáawaiyi liá'a Juanca báutiseerri shiátaiyu, ne wabéechalawoo Dios báutisa iyájoo liá'a Espíritu Santoyu.

Jesús úrrerriu áacairra

⁶ Náa'a yéenaimi Jesús yáajcha náawacau nasáta néemiu liyá:

—Wawácali, ¿jiwána nawánacaala báaniu Israel lírrícu éerri jiliéni?

⁷ Néenee Jesús má'ee nali: —Ne jócai arrúnaa yáa léenaa tánashia éerri o jócta áabata éerri bácai nusáljinaa Dios éewerri liméda líáni. ⁸ Quéecha'inaa línu liá'a Espíritu Santo inácuda, irrishibiaminaa lidánanijoo, ijíáminau itáania nunácu, á'a Jerusalén, quinínama Judea shínaa cáinabi ita'aa ya Samaria cáinabi ita'aa lécchu, ya quinínama déecuchala áabata cáinabi ítala.

⁹ Nácula limá nalí léja líerra, nácula nacába nayáca jíni, Jesús nácludau líaque'iu áacairra, jáiwa libáyau sáanaí íibirra, jócu nacába mawiá jíni.

¹⁰ Nácula nacába Jesús írrau'u áacairra, chámata washíalicuenai jiáu nalí cabálani íibala, ¹¹ namá nali:

—Chóniwenai Galilea néenee sána, ¿tánda icába iyá áacairra? liyája líarra Jesús yéerrimi yáajcha yáairriu áacairra, línuminaajoo chacábacanaa léjta liáyu'imíu.

Nawína liá'a Matíasca Judas yáarrumirra

¹² Ne chéni lítee liá'a dúulica jí'ineerrica Olivos, néejoo náa'a apóstolubínica Jerusalén néerra; urrúni rími, léjta nómami línda najínanicoo liá'a ley liyáali éerri nawówa íyabactacoo. ¹³ Quéecha'inaa náinucai lírrícula liá'a chacáaleeca, náirrau lírrícula liá'a cúitaca áacairra namáctala nayáca. Náa'a apóstolucu Pé'eru ya Juan, ya Santiago, ya Andrés, ya Felipe, ya Tomás, ya Bartolomé, ya Mateo, ya Santiago Alfeo cúulee, ya Simón liá'a Celóteca, ya Judas licúulee liá'a Santiagoca. ¹⁴ Quínínama nayá náawacau séewirri quéeewique'e na'óraca náajcha náa'a Jesús éenajinaica, ruájcha ruá'a Mariaca Jesús túwaca, ya náajcha náa'a áabi íinaca.

¹⁵ Liyáalite náawacau náa'a éebidenai Dios nácu, namáanabaca újni ciento veinte chóniwenai, jáiwa Pé'eru táania limá'ee nali:

16 “Nuéenajinai, arrúnaa licúmpliacoo liá'a Espíritu Santo máni Davidru, jái limácai lirrícu liá'a tánerricoo linácu liá'a Judasca, liá'a yúderri náa'a Jesús jinaica nawínaque'e preso liyá. 17 Liá'a Judasca wéenaami, wáaleerrimi tráawaju léjta wayá. 18 Ne jáiwa liácu liwéni áabai cáinabi liyú liá'a warrúwaca ligáanani máashiicaca liyá; néenee licáwai lijuátamiyu, jáiwa lipáquiawai, lijiáu quinínama liyacuaa. 19 Quéecha'inaa néemiqúi jini náa'a yéenai Jerusalén, jáiwa náa liji'inaa liá'a cáinabica Acéldama, nachuániyu wówerri limáca: ‘bacháida írrai.’ 20 Jiniwata líta'aa liá'a cáashta Salmoca limá'ee: ‘Liá'a jíibanaca máaquerri'inau bácai, jini'inaa yáa rícu.

Ya limá'ee lécchoo:

Báqueerri wineerri'inaa jishínaa tráawajumi.’ ”

21 Néenee Pé'eru má'ee nali: “Wawáalia áani washiálicuenai táldedeenaimi wayá quinínama éerri Jesús máa'inaami wáajcha, 22 jinanenaiu wáajcha quéecha'inaami libáutisactami Jesús liá'a Juanca, cáashia lírracoo wáucha áacairra. Mawíminaa saíca, néenaa máacacoo wáajcha, quéewique'e áabenaa wáajcha natáania saíca licáwiacaalau liá'a Jesúsca.”

23 Néenee namáaca chámata: José, jí'ineerri Barsabás, ya áabai liji'inaa Justo, matáli liji'inaa, lijúnicaí báqueerrica Matías. 24 Ya jáiwa nasátau Dios yúcha cháji'i: “Wawácali, jiyá cúnusierrri nawówa quinínama, jiyada walí tánashia jiwínani néenaa náani chámataca. 25 Quéewique'e liwína tráawajumi apóstolu shínaa, lipérdiani liá'a Judasca lishínaa lijiconaa nácujeji, quéecha'inaa liácoo chaléeni liárrui yáctalaca.”

26 Naméda léjta judiobini wítee napóstaca. Jáiwa naméda léji liéni Matías gánaa, ne liyáalimi limácau náibirrai náa'a once apóstolua.

2

Línu'inaa liá'a Espíritu Santoca

1 Liyáalite léerdi ínu'inaa liá'a fiesta jí'ineerri Pentecostés, quinínama náa'a máaquenai nawówa Dios nácu, yáawaqueneu macáishita áabai cuíta rícuu. 2 Cawíquinta, néemi áacaiji cawítamai wérrri ínuca, léjta áabai cáuli cadánani, cawítamai wérrri lirrícula liá'a cuítaca nayáctaca. 3 Líyadau nali léjta chichái ímini bérrucuta, cáirri nanácu quinínama. 4 Ya quinínama namáacau cashiámu nayá Espíritu Santoyu, jáiwa nachánau natáania áabi chuánshiyui, léjta Espíritu Santo liwána natáaniaca. 5 Liyáali éerri áabi judiobini yéenai Jerusalén rícu, náani éebidenai linácu liáni Dios wánani namédaca, ínuenai bájirra cáinabi íteeji. 6 Náa'a chóniwenaica yáawaquenaiu néemi liá'a wítamashi, jini néewau namáca, jiniwata bácainaa néemicala natáania náa'a éebidenaica Jesús nácu chúnsai nachuániyu. 7 Nayá cáarrudedeneu wérrri nasátada néemiu nayá wáacoo:

—¿Ya jócani Galilea néenee sána náji náani cháni wéemi táaniaca?

8 ¿Tánda wéemi néewa natáania chúnsai wachuániyu? 9 Áani ái chóniwenai já'a báawache sána jí'ineerri Partia, ya Média shínaa, ya Elam shínaa, ya Mesopotamia shínaa, ya Judea shínaa, ya Capadocia shínaa, ya Ponto shínaa, ya Asia shínaa cáinabi, 10 ya Frigia shínaa, ya

Panfilia shínaa, ya Egipto shínaa, ya náa'a cáinabi Libia shínaaca urrúni Cirénerru. Ái áabibi já'a ínuenai Roma néenee; ¹¹ áabi judíobini já'a, áabi náaweneu judíobiniyu. Ya ái chóniwenai já'a ínuenai Creta néenee ya Arabia néenee. ¡Ya quinínama wéemi natáania chúnasai wachuániyu, linácu liá'a Dios médani máanuica!

¹² Quinínama nacáarrudau jiní náa léenaa namáca; ya nasáta néemi nayá wáacoo bácaínaa:

—¿Tánda libésunau liéni cháica?

¹³ Ne áabi nacáida'ee namá'ee:

—¡Cámenai nárra!

Pé'eru íiwadeda Jesús chuáni

¹⁴ Néenee Pé'eru bárruawai náajcha náa'a once apóstoluca, limá'ee cadánani: “Judíobini, ya quinínama náa'a yéenai Jerusalén néenee, yáa léenaa quinínama liáni, éemi sáica liáni nuíwani'inaa irrú. ¹⁵ Náani jócani cáma nayáca léjta imáyu, wáalii las nueveca manúlacaiba. ¹⁶ Jócai cha, léjta limáyumi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Joel, limá'inaami:

¹⁷ ‘Bésuneerri'inau á'a amáarracta'inaa éerri, limá liá'a Diosca, nuwátani'inaa nushínaa Espíritu Santo quinínama chóniwenai ita'aa; náa'a éenibica washílicuenaica, ya náa'a íinaca éenibinaaca natáaniaminaa nuchuáni nácu chóniwenairru, náa'a icúlinaica nacábaminaa natúrricu sái, ya náa'a salínaica nadájuniminaa dajuíshi.

¹⁸ Ya lécchoo nanácu náa'a médenai nuwánacaala, ya nanácu náa'a íinaca médenai nuwánacaala, chóniwenai nuwátaminaa nalí nuwítee dánaniu liá'a Espíritu Santoca liyáali éerri, natáaniaminaa nunácu.

¹⁹ Éerri rícu núyadaminaa jócai icába cáji, ya cáinabi ita'aa írrai, ya chichái, ya íisa léjta sáanai cáinabi ita'aa.

²⁰ Liá'a cáiwiaica catáwacai'inaa, ya liá'a queérrica náawerri'inau léjta írrai,

jóctanaa línu léja liá'a Wawácalica, léerdi máanui ya saíctai wérrí.

²¹ Ne quinínama náa'a mánulicuenai Wawácali jí'inaa nácu, wásedeerri'inaa nayá.'

²² “Éemiu iyá, israelítabinica, liá'a numáni'inaa irrú: Léjta yáa léenau'u sáica, liá'a Jesús Nazaret néenee sáica, liyá washílicuerrí Dios wínaní ináneewa limédaca lirrú léjta liwówau'u, Dios méda lirrícueji máanui saíctai wérrica, jócai icába cáji ya señal íibiú. ²³ Ne queéwanaa ná'inaa néewa náa'a icáaji rícu jiní, léjta limáyu liá'a Dios queécha, iyája iwínani preso ínuaque'inini itáatani cruz nácu, nawánacanaa washílicuenaí máashiini wérrica. ²⁴ Ne jáiwa Dios cáweda jiní, liwáseda jiní liúcha liá'a cáiwibeeca máanalicaica, jócai léewa liwáalia néeni mamáarraca jiní. ²⁵ Liá'a rey Davidca, limáte Jesús nácuca:

‘Nuyá cáberri séewirri liá'a Nuwácalica nunáneewa; nuyácta liájcha saícaquicteji, jiníminaa wána nucáacoo.

²⁶ Tándawa saícta wérrí nuwówa, ya nurrába nuínaneyu saíctaca nuwówa.

Cadánani nuwówa cábacoo jinácu.

27 Jiniwata jócuminaa jimáaca nunáanai útawi rícula, chacábacanaa jócu jinda nuínaa bádacoo, nuyáwa jishínaa cashírruedacai jirru majíconaica.

28 Jiyadate nulí injbaa yáirri nucáwica, ya jicámusheda nuyá saítaw'u jiwána nuwówa jináneewa.'

29 "Nuéenajinai, índate nuíwa irrú quinínama yáawaa liá'a wawérrimi Davidca máanalíyi ya naquénini, liá'a lishínaa útawica yéerri wáibi újnibii.

30 Ne liá'a Davidca íiwadedeerri Dios chuáni, ne liá léenaa Dios ma lirrú yáawaiyi liá'a báqueerri litáqueerri rey'inaa.

31 Chacábacanaa újni licábani iyáca, David táanierri liyáca Cristo cáwiactacoo nácu, ya limá'ee liarra jócai'inaa lináanai máacau útawi rícula, jini limáshicaimi máashiidacaalau.

32 Ne saícai, quinínama iyá yáine léenaa Dios cáwedacala liá'a Jesúsca, linácueji quinínama wayá wáiwadeda líiwanaa.

33 Jesús nácuderru quéewique'e liácoo liwáacoo saícaquictejica Dios lisálijinaa éemanacu, tándawa Lisálijinaa yáa lirrú Espíritu Santo limánimi liáca, tándawa chóque'e Jesús yáa walí léja lierra Espíritu Santo icábani iyáca ya éemini.

34 Wáa léenaa David jócai firrau áacairra, liyá jájiu limá:

'Dios ma Nuwácali, Cristorru: Jiwáau nuémanacu saícaquictejica,

35 cáashia numáaca jijínai jíiba yáajba.'

36 "Yáa léenaa quinínama chóniwenai Israel shínaa cáinabi ítesana, quinínama yáawaiyica, léni Jesús itáatanimi cruz nácula, Dios máacani Wawácaliyu ya Cristo."

37 Náa'a yáawaquenaiico néemi'inaami léni, máashii wérrí nawówa cáiwinaa, ya nasáta'ee néemiu Pé'eru ya náa'a áabi apóstolua namá'ee: —Numánubaca, ¿Tána arrúnaa wamédacai?

38 Pé'eru éeba'ee:

—Éejueda iyáu Diosru, ya ibáutisau bácainaa Jesucristo jí'inaa nácu, quéewique'e Dios méetuerri ijícona, ya cháminaa liá irrú liá'a Espíritu Santeca.

39 Liáni libáulini liáca irrú saí'inaawa lierra ya éenibirru, ya lécchoo nalí náa'a yáainai déecuchala; liwówau'u limáca, quinínama náa'a Dios wawácali wówaini limáidaca.

40 Liyú liáni chuánshica, Pé'eru táania ya liá nawítee limá'ee nalí:

—¡Ishírriu náucha nárra chóniwenai máashiini cajíconaica!

41 Ne náa'a éewidenai lichuáni, jáiwa nabáutisawai; ne liyáalimi éerri nawínau náibirra náa'a éebidenaiica namáanabaca tres mil chóniwenai.

42 Quinínama nayá cabálininaa léjta apóstolua éewidau nayá, ya nashírda nanácu wáacoo quinínama liá'a nawáalianica ya na'órau náawacoo náayaca.

Chíta nayáyu'u quéechanacu náa'a éebidenaimica

43 Quinínama nayá nacáarrudacoo, nacába liá'a jócai nacába cáji Dios médanica narrícueji náa'a apóstolua, líyadaque'e liwítee dánaniu.

44 Náa'a éebidenaiica yáawaquenai saíctaca nawówa náajcha wáacoo, ya nashírridani nashínau nanácu wáacoo; 45 nawéndadani nashínau ya quinínama liá'a nawáalianica, ya nashírridani liá'a warrúwaca nanácu wáacoo náa'a carrúni jináatanica.

46 Éerri jútainchu náawacoo templo rícula, ya návana lícu wáacoo náaya macáishita saíctaca wérrí nawówa, jini báawatai cábacoo líucha wáacoo.

47 Náa saícai Diosru,

ya quinínama chóniwenai canínaa nacába nayá; ya éerri jútainchu Wawácali dáwineda namánabaca náa'a liwásedani'inaaca.

3

Báqueerri macáwai chüneerriu

¹ Áabai éerri, Pé'eru ya Juan náau templo rícula táicala las tres, éerdi judiobini óracoo. ² Néeni, templo núma lícu, báqueerri washiálicuerri macáwai lijíaniu yáajcha, natéeni éerri jútainchu linúma licúla liá'a templo jí'ineerri Hermosa, quéewique'e lisáta náucha warrúwa náa'a wárruenaicoo náacoo. ³ Quéecha'inaami macáwai cába Pé'eru ya Juan, jáni wówai nawárruacuwai templo rícula, lisáta náucha warrúwa. ⁴ Pé'eru ya Juan yáajcha narrátueda'ee lirrú, jáiwa'ee Pé'eru má'ee lirrú: —Jicába walí.

⁵ Liá'a washiálicuerri licába'ee nalí, linénda tánashia náa lirrú. ⁶ Ne Pé'eru má'ee lirrú:

—Jiní nulí warrúwa ya oro, ne liá'a nuwáalianica nuá'a jirrúni: Jesucristo Nazaret néenee sái jí'inaa nácu, jibárroo jijínacoo.

⁷ Linísa'inaami limá liáni Pé'eru, wína licáaji saícaquictejica ya libárrueda jini, ya liyáalimi danáanshi ínu líiba rícu ya licúdi nácu.

⁸ Liá'a macáwaica léenuu libárruacoo, ya lichánau lijínacoo, jáiwa liwárroo náajcha templo rúculai, chúnsai lijínacoo líibayu, léenunicoo liá saícai Diosru. ⁹ Quinínama náa'a cábenai lijínacoo ya liá saícai Diosru, ¹⁰ nacáarruda'eewoo nacábacani linácueji liá'a bésuneerricoo, náaca'ee léenaa nacába liá'a washiálicuerrica ya náa léenaa liyácala liá'a séwirrimi wáacoo lisáta warrúwa templo núma lícu jí'ineerri Hermosa.

Pé'eru táania templo júntami

¹¹ Liá'a macáwai níseerri saícacai, jócai máaca Pé'eru ya Juan. Quinínama chóniwenai nacáarrudau, nacánacau liyácta liá'a templo númaca néerra jí'ineerri Salomón shínaa, á'a nayácta nayáca. ¹² Pé'eru cába'inaa liáni, limá nalí: “¿Tánda icáarrudau iyá israelítabini? ¿Tánda icába walí újni wayáchu chúni liéni washiálicuerri, újni wayáchu wána lijínacoo wadánaniyu o wéebidaca Dios nácu? ¹³ Liá'a Abrahám shínaa Diosmica, Isaac ya Jacob, wawérrinaimi shínaa Dios, liyáwa Dios bánuerri wawácali Jesús, liwánacaalaque'e mawí quinínama yúcha. Ne iyá éejueda romanobinirru quéewique'e náinuacani, ya áawita Pilato wówai liwásaidacani, iyá jócai índa liwásaidacani. ¹⁴ Jócubeecha isáta Pilato yúcha liwásedaque'e liá'a majíconaica ya saícaica, iyá isáta liwásedaque'e irrú báqueerri cáinuacai. ¹⁵ Ya cháte ínuu liá'a yáirri wacáwica. Ne Dios cáweda báaniu jini, táda linácueji wayá wáiwadeda linácu yáawaiyi. ¹⁶ Liá'a wáneerri cadánani licáwa liéni washiálicuerri icábani iyá icúnusianica, léebidaca lijí'inaa Jesús nácu. Liá'a limácau liwówau Jesús nácu liyáwa wáneerri lichúnicoo saíca quinínama, léjta icábau'i quinínama.

¹⁷ “Nuá léenaa, nuéenajinai, quéecha'inaa iwácanai ínuu Jesús, yáawaiyi iyá ya iwácanai jócai yáa léenaa liá'a imédanica. ¹⁸ Ne Dios méda cha licábacanaa liá'a náiiwanimi libéecha náa'a quinínama íiwadedenai Dios chuáni báinacu: Léecala'e liá'a Cristoca máanali'inaa. ¹⁹ Tánda, iyá rúnaa éejuacoo Diosru, ináwida iwíteu, quéewique'e

liméetua yúcha ijíconau. Ne cájbbami Wawácali bánua irrú éerri iwówa iyabaque'iu, ²⁰ libánua irrú Jesús, liá'a liwínani quéechanacu léjta Cristo irrú'inaa. ²¹ Báawita chóque'e Jesucristo yáa chaléja áacairra, cáashia Dios lichúni quinínama, léjta limáyumi nalí náa'a íiwadedeenaimi Dios chuáni báinacu yéenanaimi báinacu. ²² Moisés íiwadeda nanácu náa'a wawérrinaimica: 'Liá'a wawácali Diosca liwána báqueerri jíacoo éewiderrri Dios chuáni léjta nuyá. Éwidau lirrú quinínama liá'a limánica, ²³ jiniwata quinínama liáni jócai méda liwánacaala liá'a íiwadedeerri Dios chuáni, jíerri'inau lirrícucha liáni chacáaleeca.'

²⁴ "Ya quinínama náa'a íiwadedenai Dios chuáni, ne íiwadedeerri Samuel quéechanacu, natáania lécchu linácu liáni éerrica. ²⁵ Iyája irrishibiaminaa liá'a Dios máni liáca narrícueji náa'a íiwadedeenaimi Dios chuáni báinacu, ya lécchoo irrishibiaminaa liá'a Dios mánica nalí náa'a wawérrinaimica. Ne Dios ma Abrahámru: 'Quinínama náa'a chóniwenaica yéenai cáinabi ita'aa narrishibiaminaa saícai nanácu náa'a natáqueenaimica.' ²⁶ Quéecha'inaa Dios cáweda licúleu, libánuani quéechanacu iyáctala, quéewique'e litúya iyá, quéewique'e iyá bácaínaa imáacaque'e ijíconau éejuaque'iu lirrú."

4

Pé'eru ya Juan nanáneewa náa'a wánacaleenaica

¹ Újnibii Pé'eru ya Juan táanenaimi nayáca chóniwenairru, jáiwa náiiinu nalí náa'a sacerdotéca, liájcha liá'a liwácali liá'a catúyacai templo ya náajcha náa'a saduceobinica. ² Íiwirri wówa jiniwata Pé'eru ya Juan éewidenai náa'a chóniwenaica, ya namá'ee léecala'e liá'a nacáwiactacoo máanalicai yúcha yáawaiyi, jiniwata licáwiacaalau liá'a Jesúsca. ³ Jáiwa nawína nayá preso, ya jái táicalacai, nawárrueda nayái cuíta manúma ricúla cáashia jucámarraca. ⁴ Ne ichaba náa'a éemenai lichuáni, náa'a éebidenaimi Jesús nácu; namáanabaca náa'a chóniwenai éebidenai lichuáni atéwani cinco mílca jócai wajútada náa'a sáamanaica ya íina. ⁵ Cajójchanaami náawacau lirrícu liá'a Jerusalén náa'a judíobinica wácanaica, ya náa'a salínaica ya náa'a quéewidacanica ley shínaaca. ⁶ Néeni yáca liá'a Anás, nawácali náa'a sacerdotébini, Caifás, Juan, Alejandro ya quinínama náa'a néenajinai náa'a sacerdotébini wácanai éena. ⁷ Nawána natéeca Pé'eru ya Juan, náinda nayá nasáta néemiu nayá:

—¿Tána wánacaala nácu, ya tána jí'inaa nácu jíni iméda iyáji liáni?

⁸ Jáiwa Pé'eru, cashiánuai Espíritu Santoyu, léeba jíni:

—Chóniwenai wácanai ya salínaibini: ⁹ Iyá isáta éemiu wayá linácu liáni bálínerricoo, yáaque'e léenaa chítashia éewau saícaqui jiníni. ¹⁰ Wée saícai, wáiiwa irrúni quéewique'e náa léenaa náa'a quinínama chóniwenai Israel néenee sánaca, ne liéni washílicuerri yéerri áani, quinínama nááneewa, saícaicai Jesucristo jí'inaa nácu Nazaret néenee saí, liyája líerra iwánanaimi natáata cruz nácu, liá'a Dios cáwedanimica. ¹¹ Liéni Jesús léjta íiba iyá camédacani cuíta jócaimi iwówai, ne liyáwa ínuerri limédacoo yáawaiyi íibaca. ¹² Quiní báqueerri mawiá éeneerri litée wayá áacairra, jiniwata mawiá éerri rícu Dios yáni mawiá báqueerri washílicuerri éeneerri liwáseda wayá, újni Jesúsca.

¹³ Ne nacába'inaa jíni, náa'a chóniwenai wácanaica, natáania danáanshiyu náa'a Pé'eru ya Juan, náa léenaa washiálicuenai jócani éenajta éewa naliáca, yáni léenaa májta rímii, jáiwa jini namácai nacáarrudacuwai, ya náa léenaa jini éewidenaicoo Jesús shínaa. ¹⁴ Mawí'inaa, lécchoo liá'a bálínerrimiu jái saícacai, néeni limáaca náajcha, tánda quiní néewa namáca linácucha. ¹⁵ Jáiwa nawána najiácuwai náawacactacoo yúcha, jáiwa namáacau natáaniaca nayáca nayáwoo. ¹⁶ Nayá namá'ee:

—¿Tána waméda náajcha náani washiálicuenaica? Quinínama chóniwenai yéeni Jerusalén ricu yáine léenaa namédau liéni jócai wacába cáji, quiní wéewaca wamáca jóca namédani. ¹⁷ Ne léju liáni jócubeecha wawówai wéemi nanúma licuéji, wacáarruda nayá, jócu béecha natáania mawía Jesús jí'inaa nácu.

¹⁸ Jáiwa namáida nayái namá nali jócu béecha natáania mawía, jócu béecha néewida mawía, quiní nácu mawía lijí'inaa nácu liá'a Jesúsca. ¹⁹ Ne liá'a Pé'eru ya Juan néeba nachuáni:

—Isátate éemiu iyá jájiu, saíactani Dios náneewa, wéewidaquicta ichuáni quéechanacu ya jócuweeca wéewida Diosru. ²⁰ Wayá jócani éewa wamáaca wamá liá'a wacábanica ya liá'a wéeminica.

²¹ Náa'a chóniwenai wácanaica nabáulida nayá, ne namáaca nayái. Quní náiiu najíconaa, jiniwata náa'a chóniwenai médenai saícai Diosru quinínama, linácucha liá'a bésuneerricoo. ²² Liá'a washiálicuerrica chúneerricoo saíca léjta licábacanaa jócai nacába cáji, wáaleerri'e mawí cuarenta camuí yúcha.

Náa'a éebidenaica Jesús nácu sátenai Dios yúcha nadánaniu jócai cáarrunaa

²³ Pé'eru ya Juan jáni nawásedacai, náawacacoo najúnicaí yáajchau náiiwa nalini quinínama nawácanaí náa'a sacerdotébini ya salinaí máni nácuca. ²⁴ Néemi'inaamini, quinínama áabebacta nasáta Dios yúcha, namá cháa: “Wawácali, jiyá méderri éerri, ya cáinabi, ya manuí ya quinínama liwáaliani néeni, ²⁵ jimáte lirrícue liá'a Espíritu Santoca ya linúma licuéji liá'a lishínaa cashírruedacai jirrú Davidca:

‘¿Tánda cha chóniwenai ya cárra?

¿Tánda naméda mawíteé liáni?

²⁶ Náa'a reyebini ya náa'a wánacaleenai cáinabi íiwirri nawówa, nayá quinínama náajcha áabenaani yáca Dios júnta, ya najúnta liá'a Dios winanica, liá'a Mesíasca.’

²⁷ “Yáawaiyica lé'e liá'a Heródesca ya Poncio Pilato yáawaqueneu áani, lirrícue liáni chacáaleeca, náajcha náa'a chóniwenai báawatani chuáni ya náa'a israelítabinica, najúnta náa'a jishínaa Santoca shírruederri jirrú Jesúsca, léjta liá'a jiwínanica Mesíasca. ²⁸ Cháminaaja, nayá namédaminaa léjta jinísau jimácai, arrúnai'inaa bésunacoo. ²⁹ Wáalee, Wawácali, jicábateni nabáulidau wayá, ne wayá shírruedenai jirrú, jiyúda wayá jócubeecha cáarru wáiiwa jichuáni. ³⁰ Ne jidánaniyu saícaque'e náa'a chóniwenai bálínenaicoo, wamédaque'e báawataica ya jócai wacába cáji lijí'inaa nácu liá'a Santo shírruederri jirrú Jesúsca.”

³¹ Nanís'ínaami nasátacuwai, á'a nayáctaca jáiwa licúsuwai; jáiwa cashiámu nayái Espíritu Santoyu, náiiwani cha nawíteemija liá'a Dios chuánica.

Quinínama méenaami nashínaa nashínaa quinínama

³² Naa'a éebidenai íchabani, ne quinínama áabenaawawówa náajcha wáacoo. Quiní máirri jishínaacalani bácai, ne nashínaa quinínama. ³³ Naa'a apóstolubini íuwenai cadánani wawácali Jesús cáwiactacoo, ya Dios túya nayá máanui quinínama. ³⁴ Quiní liyáali náibi carrúni jináatai, nawáalianai cáinabi, ya cuíta nawéndani, liá'a warrúwaca, ³⁵ náani apóstolubiniirru nachújidaque'ini quinínamarru, léjta narrúnijina bácainaa. ³⁶ Cháwate libésunacoo báqueerrirru néenaa náa'a levítabinica jí'ineerri José, Chipre néenee sái, liá'a apóstolubini yáni jí'inaashi báawatai jí'ineerri Bernabé (liwówaiyu limáca "Liá saíctai wówa chóniwenai yáajcha"). ³⁷ Liéni washíalicuerrica wáaleerri áabai cáinabi, jáiwa liwénda jini limáaca warrúwa nacáaji rícu náa'a apóstolubínica.

5

Liá'a jíconaashi Ananías shínaaca ya Safira shínaaca

¹ Ne néeni báqueerri, jí'ineerri Ananías, ne nayá Safira línu yáajchau, wéndenai áabai cáinabi. ² Liéni washíalicuerrica, limédani línu yáajchau namáacau warrúwa éenaa yáajcha, ya namáaca áabata warrúwa nacáaji rícu apóstolubiniirru. ³ Pé'eru ma Ananíasru:

—Ananías, ¿tánda jínda Wawásimi wáaroo jiwówa licúla, jéenedaquinicta lichálujueda jiyáca Espíritu Santoca, áawita jiwína warrúwa éenaa napáidaumi jirru cáinabi? ⁴ ¿Ya jócai jishínaa léji lierra cáinabica? Ya jiwéndana jini ¿jócai jishínaa lierra warrúwaca? ¿Jiá jiwówai jiméda jinúma yúwicau? Jócai méda jiyá jinúma yúwicau washíalicuenaírru, méderri jiyá jinúma yúwicau Diosru.

⁵ Ananías éemi'inaami líáni, licáu máanalina. Naa'a quinínama yáine léenaa cáarru wérrí nayá. ⁶ Jáiwa áabi icúlinai ínuui, nadájida liá'a limáshicaími natéeni naquéniqui'ini.

⁷ Újni matáli hora liáwinaami ruwárruau ruá'a Ananías ínuca, jócu yáa léenaa tánashia bésuneerriwai. ⁸ Pé'eru sáta léemiu ruyá:

—Jíiwa nulíni: ¿Iwénda iyá liárra cáinabica le liwéni imáni nácucha? Jáiwa ruéeba jini:

—Jajá, léewa liwéni lierra.

⁹ Pé'eru ma ruli:

—¿Tánda itáania chárra éeneda iyáca Espíritu Wawácali shínaa? Naa'a ínu chéji téenaimi nabáyau jíinirri, chócaja natée jiyá lécchooja.

¹⁰ Jái liyáali rucáu ruá'a Safira máanali'inaa Pé'eru íiba néeni. Nawárruau'inaa icúlinai, náíinu runácu máanali, ya natéu naquéni ruyá rúnirri éema nácu. ¹¹ Quinínama náa'a iglesia ísanaca, ya náa'a quinínama yáine léenaa liá'a bésuneerriico, jáiwa cáarru wérrí nayái.

Íchaba jócai nacába cáji ya méderricoo

¹² Dios yúda apóstolubini namédaque'e jócai nacába cáji ya méderricoo wérrí chóniwenai íibi; ya quinínama yáawaquenaiu templo núma néerra jí'ineerri Salomón shínaa. ¹³ Quiní néenaa náa'a áabica liwówai liwína yáacacoo náajcha, cáarruca nacába nawácanai, báawita quinínama chóniwenai cawáunta nayá natáania nanácucha saíca. ¹⁴ Jáiwa manuába nayá washíalicuenaica ya ínaca, náa'a

éebidenai nawaáli nácuu. ¹⁵ Najéda náa'a bálinenaicoo cáaye rícula cama ita'aa ya yáarrubaishi ita'aa, jáicta Pé'eru bésunawai, cadánia litána winaque'e nayá. ¹⁶ Ya lécchoo áabi chacáalee urrúnini liyáca yáaineu íchaba chóniwenai Jerusalén néerra, téenaiu bálineneu ya chóniwenai wáaleenai espíritu máashii; ne quinínama saícani'inaa.

Náa'a apóstolubínica nacánaquedani

¹⁷ Liá'a sacerdotébini wácalica ya náa'a saduceobini éenaaca, yáainai liájcha, jáiwa cadéni nayái. ¹⁸ Jáiwa nawína apóstolubinimi preso naniqui nayá cuíta manúmai rícula chacáalee shínaa. ¹⁹ Ne báqueerri ángel Wawácali shínaa liméecu táayee linúma liá'a cuíta manúmaica, jái lijéda nayái jáiwa limá lirrú: ²⁰ "Yáa namówai, íibayu templo rícula, íiwa chóniwenairruni líeni cáwiacaishi wáaliica." ²¹ Léjta éemiu'ini, cajójchanaami nawáaroo manúlacaiba templo rícu, jáiwa néewidai. Nácula, liá'a sacerdotébini wácanai ya náa'a yéenai liájcha, namáida salínaibini israelita áabai yáawaquedenaiu nawácanai nayáwoo, nawána nácu néeda cuíta manúmai rícueji náa'a apóstolubínica. ²² Ne náiiinu náa'a catúyacani cuíta manúmai rícula, jócu náiiinu nanácu náa'a apóstolubínica. Jáiwa néejoowai chuánshi yáajcha, ²³ namá'ee:

—Wáiiinu cuíta manúmai báyeerricoo saíca, ya soldado néenini túyaca cuíta núma júntami; ne waméecu'inaani quiní wáiiinuni nácu lirrícula.

²⁴ Quéecha'inaa léemiqui jini sacerdotébini wácalica, ya liá'a nawácali náa'a catúyacani templo, ya nawácanai náa'a sacerdotébini, nasáta'ee nayá wáacoo táshia líáu léju líáni. ²⁵ Néenimichu báqueerri íinu, limá'ee nali:

—Náa'a iwárruedanimica cuíta manúmai rícula, náa'a yáa templo rícula éewidenai nayáca chóniwenai.

²⁶ Liá'a nawácali náa'a catúyacánica náajcha náa'a túyenai, náau néeda nayá; ne jócani náinueda, cáarruca nacába chóniwenai íinueda nayá íibayu. ²⁷ Náiiinu'inaami natée nayái najúntanaa nawácanaicoo, liá'a nawácali náa'a sacerdotébini limá nali:

²⁸ —Wayá wanísa wamá irrúí jócubecha itáania mawiá, linácu mawiá léji líerra jí'inaashi líerra. ¿Iyá tána imédajoo? Jái cashiámu iméda Jerusalén liyú líerra éewidauca, ya líta'aa mawí iwówai yáa wáta'a limáanalica líerra washiálicuerrica.

²⁹ Pé'eru ya náa'a apóstolubini néeba'ee chá'a:

—Mawí cawéni liá'a Dios wánani wamédaca, liúcha liá'a washiálicuenai shínaaca. ³⁰ Liá'a Dios wawérrinaibimi shínaa cáwedeerri Jesús, léja líerra ínuanimica icuájidani cruz nácu. ³¹ Dios nácuda liyá limáaca liyá machácaniquicteji, limáaca liyá nawíta ya wásedeerri nayá, quéewique'e chóniwenai quinínama Israel shínaa néejoocoo Diosru ya néewaqué'e najíconaa méetuacoo. ³² Wayá yáini léenaa lécchoo wacábacaalani, tánda wáiiwani lécchoo, liá'a Espíritu Santo Dios yáni nali léquichoo náa'a éebidenai.

³³ Quéecha'inaa néemi jiliáni, íiwirri wérrí nawówa, jáiwa nawówai náiiinuaqui jini. ³⁴ Ne náiiibi náa'a nawácanaica, báqueerri fariseo jí'ineerri Gamaliel, báqueerri quéewidacai ley shínaa, chóniwenai íchaba cawaúntani'e. Jáiwa libárruawai ya liwána najéda nayá náa'a apóstolubini íchaitaa. ³⁵ Néenee limá nali náa'a áabi wánacaleenaica:

—Israelítabini, cáwi icába yúchaujoni namédani'inaa náani washiálicuenaica. ³⁶ Édacaniu báinacu nácu báqueerri washiálicuerri jíateu jí'ineerri Teudas, máirri'e liyá washiálicuerri wérricala'e liyá, jáiwa'ee cuatrocientos washiálicuenaí yáau liájchai. Ne liéni náiiuanaica ya náa'a yáainaimicoo liájcha cáarralianaiwai, jáiwa amáarra quinínama jíni. ³⁷ Néenee liáwinaami, liá'a censo éerdimi, jáiwa lijiáu báqueerri Judas, Galilea néenee sái, jáiwa'ee línu áabi yáaineu liájcha; jáiwa náiiuua jíni lécchoo, ya náa'a yáainaimicoo liájcha cáarralianaiwai. ³⁸ Tánda, nuá iwítee imáaca náani washiálicuenaica, u'iníquiú náajcha. Jínwata liáni shínaashica washiálicuenaí shínactani bésuneerri'inau. ³⁹ Ne Dios shínactani, jócainaa éenaa yáajcha. Cáwiwa ícá yúchaujoo, wíshiquicta iméda iyá danáanshi Dios júnta.

Nayá naméda liwánacaala. ⁴⁰ Jáiwa namáida apóstolubini, néenee nabásaida nayá, jáiwa néeneda náiiwaca jócubeecha náiiwa Jesús jí'inaa mawiá; liáwinaami nawáseda nayái. ⁴¹ Náa'a apóstolubínica jiáineu nanáneewa náa'a wánacaleenaica sáitani wérrí wówa, léca, Dios wówaiyu carrúni jináatai máashiicaishi linácucha liá'a Jesús jí'inaaca. ⁴² Éerri jútainchu néewidaca ya náiiwaca liá'a saícaica chuánshica Jesús shínaa liá'a Mesíasca, léjta templo rícu ya cuíta lícu.

6

Namáaca siete cayúdacani iglesia rícu

¹ Liyáali éerrimi, namáanabaca náa'a éebidenai dáwinerri liáacoo mawí, natáania néemi griégoyu, jáiwa najútawai nanácu náa'a táanianai hebreoyu, namá'ee nanácucha náa'a máanirriini griegasca jócala néenaa natúya nayá saíca jáicta éerdi nachújidaca. ² Náa'a doce apóstolubini náawaqueda'ee náa'a éebidenai quinínama, namá'ee nalí:

—Jócai saíca wamáaca liá'a wáiiwadede Dios chuáni linácu jiliáni wáshíruedau náaya náa'a chóniwenai carrúni jináatanica. ³ Tánda, wéenajinai, imúrru íibi siete washiálicuenaí icúnusiani wítee, cawíteenibinai ya cashiámu Espíritu Santoyu, wamáacaque'e nalí liéni tráawajuca. ⁴ Wayáminaa mamáarraca sátaacoo ya wáiiwadede Dios chuáni.

⁵ Quíninama áabenaawówa, jáiwa nawína Esteban, washiálicuerri cashiámuí wítee éebiderri ya Espíritu Santo nácu, ya Felipe, ya Prócoro, ya Nicanor, ya Timón, ya Parmenas, ya Nicolás, báqueerri Antioquía sái, quéecha níquerrii judaismo rícula. ⁶ Jáiwa natée nayá apóstolubini néerra, jáiwa nasáta Dios yúcha nanácuda nacáajju náta'aa, quéewique'e Dios yúda nayá linácu liáni tráawajuca.

⁷ Liá'a Dios chuánica mamáarracai dáwinacoo libéechalawoo, liá'a namáanabaca náa'a éebidenai mamáarracai manuábaca Jerusalén rícu. Mawíquichuca íchabani sacerdote judío éebidenai linácu.

Nawína preso Esteban

⁸ Esteban cashiámuí Dios wíteeyu, ya saícabeeyu Dios shínaa, liméda jócai nacába cáji ya liá'a méderricoo chóniwenai íibi. ⁹ Áabibi sinagoga rícu jí'ineerri cashírruedacani jáni wasácuwai, náajcha náa'a áabi Cirene néenee sána, Alejandría néenee, Cilicia néenee, cáinabi Asia néenee sái, náani chóniwenai jáiwa nacáita yáacawai Esteban yáajcha;

¹⁰ ne jócai néenaa liájcha, jiníwata litáaniacala lidánaniyu liyú liá'a liwíteeyu Espíritu Santo yáni lirrú. ¹¹ Napáida'ee áabibi lécchoo náiiwaque'e Esteban íwaca chuánshi máashii Moisés júnta yá Dios júnta léquichoo. ¹² Cháwa cábacanaaji nacáarralia chóniwenaiji ya salínai ya quéewidacai ley shínaabini; tánda natáca Estebanmi, nawínani preso, jáiwa natée jini chaléeni nawácanai néerra. ¹³ Jáiwa namúrru chóniwenai canúmai yúwícani, namá'ee:

—Liéni washiálicuerrica jócai éenaa manúmaca lijúnta liáni santo temploca ya lijúnta liá'a leyca. ¹⁴ Ne wéemi jimáca lierra'ee Jesús Nazaret néenee saíca, licáarraliani'inaa lierra temploca, náawiderrí'inaa liá'a wíteeshica Moisés máacanimica.

¹⁵ Náa'a wánacaleenaa, náa'a quinínama wáainecoo, nacába'inaa Esteban, nacába lináni jicá'a báqueerri ángel.

7

Esteban méderri liwícaubaliu

¹ Liá'a sacerdotébini wácanai lisáta léemi Esteban, liá'a namáni jinácucha yáawactajani, ² jáiwa léeba jini: “Iyá numánubaca ya iyá nujúnicaica, éemiteni nulíni: Washínaa Dios cadánani balíbalí wérrica, liyada liyá wawérrimi Abrahámru, liyá'inaami cáinabi Mesopotamia shínaa, jóctanaa liáu liyáca Harán rícula, ³ ne limá lirrú: ‘Jimáaca jishínaa cáinabiu ya náa'a jimánubaca, jiá namówai chaléeni cáinabi nuyadani'inaa jirrú.’ ⁴ Jáiwa, Abrahám jiáu chéji Caldea néenee, jáiwa liáu liyá Harán rículai. Liáwinaami máanali jisálijinaami ya Dios índa Abrahám áani ínuctala iyá chóque'e. ⁵ Ne quiní lishínaa limáacani néeni; quiní wíta liwáidactana líibau. Ne limá lirrú liáminaa lirrújoo liáni cáinabica quéewique'e liáwinaami máanalicojoni limáacau litáqueenairru, (áawita liyáali éerrijo Abrahám jinite cúulee). ⁶ Léchoote, Dios ma lirrú, táqueenaiminaajoo yáaine'inaa chaléjta chóniwenai báawatani áabai cáinabi báawatai ita'aa, chóniwenai fjirra, máashiiminaa nacába nayájoo cha mánubaca cuatrocientos camuljoo. ⁷ Léchoo Dios ma lirrú: Nuyáminaajoo cástigua nayájoo yáaine líta'aa lierra cáinabi náa'a wánenaica nájirra nayá, liáwinaami'inaajoo najíaminau che jórra náinuminaa nusírba nuljoo líta'aa liáni cáinabicojoo. ⁸ Limácanica Dios méda Abrahám yáajcha, liwána náiju nachípi dácú ímanaa. Tánda, liwáalianami ocho éerri lijíacuwai jicúulee Isaac, Abrahám íju lichípi dácú ímanaa. Cháwa liméda Isaac licúulee Jacob yáajchau, ya Jacob liméda lécchoo léenibi yáajchau, nayáawe'ee nasálijinaa náa'a doce tribu israelitabinica.

⁹ “Náani Jacob éenibica, náa'a wawérrinaibimi quéecha, cadéni'inaa nacába néenajirri José, jáiwa nawénda jini natéeque'e jini Egiptola léjta nájirra. Ne Dios yéerri José yáajcha, ¹⁰ ne litúya liyá liúcha liá'a máashiu liwówa. Dios liá lirrú witeeshi máanui, jáiwa saíca licáacoo Faraónrui, rey Egipto shínaa, jáiwa limáaca Josémi wánacaleerri Egipto rícu ya cuíta máanui wérrí rícula.

¹¹ “Liyáali éerrija ínaashi ya máashii wérrí nawówa quinínama cáinabi Egipto rícu ya Canaan rícu ya náa'a quéecha wawérrinaibi quinínibinai wáalia náaya'inau. ¹² Quéecha'inaami Jacob yáa léenaa Egipto néeni ái'e trigoja, libánua'ee néerra léenibiu, nuwówayu numáca náa'a

wawérrinaibimica. Léewate quéecha nácuí náctamiu namédanimi liáni. ¹³ Naa'a náau chámaichui, jáiwa José líyadau nalí néenajinaica liyá, jáiwa Faraón yáa léenaa tánashia éenaa léji liá'a Joséca. ¹⁴ Mawí libéechau, jáiwa José libánua jisálijinaa Jacobru ya náa'a jéenajinai, setenta y cinco chóniwenai, natéequene'e nayá Egiptola. ¹⁵ Léewau'inaa Jacob éewa liácoo Egipto néerra; liáwinaami néeni máanali jini, liáwinaami néeni lécchoo máanali náa'a wawérrinai. ¹⁶ Liá'a nayájdemi Jacob natéeni Siquem néerra, naquénique'e nayá líta'aa cáinabi liá'a Abrahám liwénini warrúwayu néenibi yúcha náa'a Hamor, Siquem néeni.

¹⁷ “Quéecha'inaami urrúni liá'a éerri licúmpliactala'inaacoo liá'a Dios máni liá'a Abrahámru, náa'a chóniwenai israelítabinica manuába wérrri nadáwinacoo Egipto shínaa cáinabi ita'aa. ¹⁸ Ne liyáali éerri báqueerri rey wánacaala Egipto rícu, jócai cúnusia José. ¹⁹ Liáni rey lichálujuedate washínaa chóniwenai, ya liá nalí cáiwinaa náa'a wawérrinaimica; liwáa máashiyu namáaca ya náinua nacúuleu wáaliimi jíacoo. ²⁰ Ne liyáali éerri Moisés jíáu. Liyá samálitaca sáictai Dios cába liwítee, ya lisálijinaa ya litúwa dáwina jini liyá líibana lícuu matáli quéerri. ²¹ Ne quéecha'inaami arrúnaa namáaca liyái, Faraón míyacaula éeda jini ta rudáwinaqui jini jíca'a chúnasai rucúuleeca. ²² Tándawa Moisés éewidau nawítee rícueji náa'a egipcioa, jáiwa lináwau washíalicuerri máanui wérrri wítee, chuánshiyu ya liá'a limédani nanáneewa.

²³ “Liwáalia'inaami cuarenta camuí, Moisés yá'eewoo licábadedaca israelítabini, náa'a chúnšana lishínaa chóniwenai líirranaa wénaica. ²⁴ Ne licába'inaa báqueerri egipcio ínueda liyá báqueerri israelita léenaa, Moisés wárrua'eewoo liyúda léenaaca, jáiwa líinua egipciami. ²⁵ Ne jiniwata Moisés máirri lírrúwoo léenajinai israelítabini yáaquinicta léenaa, lírríjcue'inaacala Dios jéda nayá líúcha liá'a carrúnatabeeca; ne nayá jócu néenaa náa léenaa jini. ²⁶ Ne áabai éerri ricúla, Moisés ínu licába chámata israelítabini ínuua yáaquenaiu nayáca, ne liwówai lichúni nayá, limá'ee nalí: ‘Iyá éenajinai yáaquenaiu; ¿tánda ínueda iyácau? ²⁷ Néenee liá'a báqueerri ínuederri liyá líjúnicaui lidána'ee Moisés limá'ee lírrú: ¿Tána máaca jíyái wawácali ya cáberri'inaa wanácu? ²⁸ ¿Ya jiwówai jíinua nuyá lécchoo léjta jíinua'u táiquicha egipcioa? ²⁹ Quéecha'inaami léemi líeni, Moisés máni'eewoo liácoo Madián shínaa cáinabi néerra. Néerra liyái áawita jócaimi néerra sáimi, liwáalia chámata léenibiu néerra.

³⁰ “Cuarenta camuí liáwinaami, liyá chaléeni jiníctala yáa, urrúni lírrú liá'a dúli jí'ineerri Sinaí, báqueerri ángel iyadau lírrú áabai banácali jí'ineerri zarza jújunerriu íibi liyáca. ³¹ Moisés cáarruda'eewoo licába liá'a licábani liyáca, ne quéecha'inaami lírrúnicoo licába mawí urrúni, léemi'e liwácali chuáni, limá'ee lírrú: ³² ‘Nuyáwa liá'a Dios iwérrinai shínaaca. Nuyáwa Dios Abrahám shínaa, ya Isaac ya Jacob.’ Moisés chána'eewoo lichéchinacoo licáarruniu, jóca'ee liá liwówau licábacani. ³³ Néenee liwácali má'ee lírrú: ‘Jímídu jizápatoeu, jiniwata líerra cáinabi jibáwacta jíyáca madúnucunai. ³⁴ Jucámarranaa nucába carrúni jináta nushínaa chóniwenai yáainai Egipto nácu. Nuéemi nawítama jútacoo, tándawa núrrucuaú quéewique'e nujéda nayá máashii yúcha. Tándawa jíinu chérra, quéewique'e nubánua jíyá Egiptola.’

35 “Ne áawitate nacháani Moisés ya namáte lirrú: ‘¿Tána máaca jiyái wawácali cáberri'inaa wanácu?’, Dios bánua liyá nawácali'inaa jéderrri'inaa nayá máashii yúcha, lirrícueji liá'a ángel iyaderricoo lirrú banácali zarza jújunerrii íibi. 36 Ne Moisés walierra jéderrite wawérrinaimi Egipto rícuca, liá'a méderriite jócai wacába cáji ya liá'a wacábanica líta'aa liá'a cáinabi Egipto shínaaca, chaléeni manúa quíirrai néerra ya chaléeni jiníctala yáairri cuarenta camuí'inaa. 37 Léwa Moisés léja lierra máirrimi nalí náa'a israelítabinica: ‘Dios wánaminaa lijiácoo íibicha báqueerri cáiiwadedacani nuchuáni léjta nuyá. 38 Léwa Moisés lécchoo léja lierra jinederrimi israelita wítabi jinícta yáairri, liájcha liá'a ángel táanierrimi lirrú dúuli jí'ineerri Sinaí néeni, ya náajcha náa'a wawérrinaibimica; liyáwa liá'a ríshibierrimi chuánshi cáwii quéewique'e libésuneda walíni.

39 “Ne náa'a wawérrinaibimi jócu nawówai néewida lirrú, quéewanaa nacháanicajani nawówai néejoocoo Egiptola. 40 Namá'ee Aarónru: ‘Jiméda walí áabibi diose jínedeerri'inaa wawítabi, jiniwata jócai wáa léenaa tánashia yéesa léji líeni Moisés jéderrimi wayá Egiptoeji’. 41 Néenee naméda áabai ídolo léjta pacáa cúulee cábacanaa, náinua lirrú cuéshinai ta naméda liyáanaami áabai fiesta wérrri, lirrú liá'a becerro cábacanaaca nayái médaca. 42 Tándawa linácueji, Dios shírriu náucha línda náa lirrú saícai náa'a sáliica. Ne cháwa litánacoo nacáashte íta'aa náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu: ‘Israelítabini, ¿Ya jócute cuarenta camuí jinícta yáairri, yáate nulí cuéshinai éemanimica ya áabata mawí?

43 Ne jócu cha jini, quéewanaa yáananda licábacanaa liá'a dios jí'ineerri Moloc, ya liájcha liá'a sálii cábacanaa lishínaa liá'a dios Refán, dios cábacanaa quéewique'e yáa nalí saícai. Tándawa núcaminaa iyá chaléeni áabai cáinabi ítala, mawí chaléeni jí'ineerri Babilonia.’

44 “Wawérrinaibimi wáalianaite chaléeni jinícta yáairri templo licábacanaa léjta tólda máanui, cháí médacoo léjta Dios íiwaumi Moisésruni, léjta liyadau lirrú licábacanaa. 45 Náa'a wawérrinaibimica narríshibia líeni templo cábacanaaca máaquerricoo nalí, ya náa'a ínuenaimi Josué yáajcha naínda yáajchau jini quéecha'inaami néeda áabi chacáalee cáinaberra, náa'a Dios jédani nabéechau. Chacábacanaa cáashia David yáctalaca. 46 Liá'a rey Davidca saíca Dios cábaqui jini, liwówaite liméda áabai yáarruishi nayácta'inaamicta náa'a Jacob táqueenaimica. 47 Ne Salomón walierra bárruedeerrimi templo Dios shínaaca. 48 Áawita liá'a Dios áaque saíca jócai yáa templo rícu namédani nacáajiyu washíalicuenaica. Léjta limáyu'u liá'a cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu:

49 ‘Liá'a éerrica léwa nuárrui, liá'a cáinabica léwa numáacacta nuíbau. ¿Chitashia cábacanaa liá'a cuíta nabárruedani nulí?,
limá liá'a wácalishica;

¿tánashia nuárrui nuwówa iyabacta'inau jini,
50 ne nuyáwa lierra méderri quinínama yáairrica?’

51 “Ne Esteban má'ee nalí mamáarraca: Iyá mamáarracani mawíteca, wáalianai iwíbau ya iwówa jócai éebida. Séewirri iyá

lijúnta liá'a Espíritu Santoca. Cháni cábacanaa léjta iwérrinai. ⁵² ¿Tána náibicha náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu jócani iwérrinai inueda? Nayá inuenai náa'a iwenai línucala'inaa liá'a chóniwerri machácanica, ne chóque'e línísaca línu líeni washiálicuerri machácanica, iyá yáa lijíconaa ya ta inuaqui jini. ⁵³ Iyá, ríshibienai liá'a ley narrícueji náa'a ángelbinica, jócai iméda wánacaala."

Esteban máanalica

⁵⁴ Quéecha'inaami néemi jiliéni, iwirri wérrí nawówa, náamueda néu Esteban júnta. ⁵⁵ Ne iyá, cashiámui Espíritu Santo wíteeyu, licába áacairra licába'ee Dios cámarra, licába'ee Jesús bárruerri iyáca saícaquitectjica Dios éema nácu. ⁵⁶ Néenee limá'ee:

—¡Icábate! nucába éerri méecucóo, ya Washiálicuerri Dios Cúuleeca saícaquitectjica Diosru.

⁵⁷ Ne nayá nabáya'ee nawíbau, namáidada'ee cadánani náu'ewoo linácula quinínama. ⁵⁸ Najéda'ee chacáalee rícuha jini ya náinueda'ee íbayu jini; yá'ee yáinai lijíconaa namáaca'ee liá'a líibalaca báqueerri icúlirrijui jí'ineerri Saulo, quéewique'e litúyacani.

⁵⁹ Nácula náinueda íbayuni, Esteban óra'ewoo limá'ee: "Nuwácali Jesús, jirríshibia nucáwica." ⁶⁰ Néenee litúyau liúrrui juátamiyu limáidada'ee cadánani limá'ee: "¡Nuwácali, ujédacani linácu líani najíconaaca!" Ne linísa'inaami limá léji líeni, máanalí jini.

8

¹ Saulo néeni yáaca, áabenai wówa náajcha náinua'inaa Esteban.

Saulo cánaquedeerri náa'a éebidenai Dios chuáni

Liyáli éerrimi lichána naméda jináwiu najúnta náa'a éebidenai Dios chuáni Jerusalén rícu. Ne bácai rími náa'a apóstolubini máaquenai Jerusalén rícu, ne náa'a quinínama éebidenai nacáarraliau quinínama cáinabi itala Judea shínaaca ya Samaria. ² Áabi washiálicuenai saícani naquéni Estébanmi yá'ee náicha bájjalanaa linácueji. ³ Nácula Saulo licánaqueda náa'a éebidenai Dios chuáni, liwárrua'ewoo cuíta jútainimi lijédaque'e líárdedani washiálicuenai ya ína, ya libánua nayá cuíta manúmai rícula.

Náiiwadedá saícai chuáni Samaria rícu

⁴ Ne náa'a rúnaanimi jiácoo Jerusalén rícuha, náiiwadedá'ee Dios chuáni táshia náctau jini. ⁵ Felipe, báqueerri néenaa, liá'ewoo chacáalee mawí cáiiwanaca Samaria shínaaca lichána'ewoo litáania nalí Cristo nácue sái. ⁶ Náawaca'ewoo náa'a chóniwenáica, quinínama nábedacoo Felipe chuáni nácu, nacábacala liméda jócai nacába cáji nanáneewa. ⁷ Íchaba chóniwenai wáalianai espíritu máashiini chúneneu, ya náa'a espíritu máashiinica najiá'ewoo namáidada náucha, ya léchchoo íchaba macáwani ya náa'a tucútucunica chúneneu. ⁸ Linácueji líeni saícta wérrí nawówa lirrícu liá'a chacáaleeca.

⁹ Ne néeni báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Simón, quéecha éewerri lirrúwoo limálica, lichálujeda chóniwenai Samaria isanaca libésunacoo washiálicuerri cawéni wérrí. ¹⁰ Quinínama, náa'a sáamanai ya náa'a salínaica, néemi'e lirrú quinínama, ya namá'ee: "Léwa namáni nácuha líani 'liá'a Dios wíteeca'."

¹¹ Naméda'ee liwánaca néewida'ee lirrú, jiníwata limálicaji rícueji, lichálujueda nayá íchaba éerri. ¹² Ne quéecha'inaami néebida saícai chuánshi nácu Felipe íiwadedani, linácueji liá'a Dios wánacaalactalaca, ya linácue saí liá'a Jesucristoca, tándawa washíalicuenai ya ína nabáutisau. ¹³ Áawita Simónimi léebida liwána nabáutisa liyá léchchoo, lichána'eewoo litáledida Felipe, licáarrudat licába liá'a máanui jócai licába cáji ya señal licábanica.

¹⁴ Quéecha'inaami náa léenaa náa'a apóstolu yáaine Jerusalén rícu, Samariacala'ee éebiderri Dios chuáni, nabánua'ee néerra Pé'eru ya Juan. ¹⁵ Náiiinu'inaami néerra, na'óra nanácu náa'a éebidenai Dios chuáni Samaria rícu, quéewique'e narríshibia Espíritu Santo. ¹⁶ Jiníwata jócai ínu nanácu újnibi liá'a Espíritu Santoca; bácai rímii nabáutisau Jesús Wawácali jí'inaa nácu. ¹⁷ Néenee Pé'eru ya Juan nachánaa nacáajiu nanácu, cháwa'ee narríshibia Espíritu Santo.

¹⁸ Simón, licába'inaa Espíritu Santo ínu nanácula, jáicta apóstolubini chánaa nacáajiu chóniwenai nácu, libáuli'e liá nali warrúwa, ¹⁹ limá'ee nali:

—Yáa nulí léchchoo lierra wíteeshica, quéewique'e nuchánacta nucáajiu, lirríshibiaque'e léchchoo Espíritu Santo.

²⁰ Néenee Pé'eru éeba'ee lichuáni:

—¡Jiwárruani yúcau jiájcha, jiníwata jimáca jirrúwoo jiwéni warrúwayu liá'a Dios witeeca! ²¹ Jiyá jiní wána jirríshibia jiyáca, jiníwata Dios náneewa jiwówa jócai machácani. ²² Jimáca lierra jijíconaaco, ya jisáta cáiwinaa Dios, cájbamicta liméetua jijíconaa chácala jimá jirrú wawárra. ²³ Nucábacala jiyá cashiámu jiwówa máashiiyu, ya jijíconaa bájidderri jiyá.

²⁴ Simón éeba'ee:

—Í'óraa iwácaliu nunácueji, jócubecha máashii libésunacoo léjta imáyu'u nulí.

²⁵ Liáwinaami quíninama náyada nayáu náiiwadedada Dios chuáni, náa'a apóstolua náiiwa saícai chuánshica íchaba chacáalee júbini Samaria shínaa rícu, ya tá'ee néejoooco Jerusalénrai.

Felipe ya liá'a jí'ineerri etiope

²⁶ Liáwinaami liáni, báqueerri ángel wawácali shínaa limá Feliperru: “Jibárruau ya jiáu báchairra, lirrícuba liá'a iníjbaa Jerusalén néenee saíca yáairricoo Gazala.” Liéni iníjbaa bésuneerriu jiníctala yáairri. ²⁷ Felipe bárrua'eewoo, jáiwa liáwai; ne iníjbaa lícu lijúnta yáacau báqueerri cawéni wérrí, wánacaleerri ruwárruani ruá'a reina Etiopía saíca. Liéni washíalicuerrica yáairriu Jerusalénra liá saícai Diosru. ²⁸ Jái éejoooco liácoo lichácaaleerrau, wáairriu liácoo carroza rícu ya liliá'ee liácoo licáashtemi liá'a cáiiwadedacai Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Isaías.

²⁹ Espíritu má'ee Feliperru: “Jiáyu jirrúniu lirrú lierra carroza.”

³⁰ Quéecha'inaami Felipe lirrúnicoo, léemi'e etiope liliá liácoo Isaías cáashtemica; néenee Felipe sáta léemiú jini:

—¿Jiá léenaa jéemica léja lierra jiliéni jiyáca?

³¹ Léeba'ee liá'a etiopeca:

—¿Chíta quéewoo'u nuá léenaa nuémiqui jiníni, jiní yáa léenaa líiwa nulí?

Néenee lisáta Felipe yúcha quéewique'e liírracoo liwáacoo léema nácu. ³² Liá'a tánerricoo cáashta íta'aa liliéni liyáca liwówau limáca: "Natéete liyá jicá'a áabai oveja natéeni náinuactalacani; jicá'a áabai oveja máachu, máaquerricoo manúma nanáneewa náa'a dáulennai nayá líchuna,

chacábacanaa lierra washiálicuerrica jócu liméecu linúmau.

³³ Carrúni jináatate namédacani, ya jócu naméda lirrú machácanica; ¿tána éewa natáania litáqueenaimi nácueji? Jiníwata licáwica nédani cáinabi ítacha."

³⁴ Liá'a cawénii washiálicuerri etiopeca, lisáta léemiu Felipe:

—Jíiwate nulí, yáawaiyini, ¿tána nácueji litáania liyá léji léni cáiiwadedacai Dios chuáni báinacu, linácu liyá jájiu o báquerriweeca?

³⁵ Néenee Felipe, liwína cáashta liliácta liyá quéecha nácu, etiope léni liyáca, líiwa lirrú saícai chuánshi Jesús nácue saí. ³⁶ Mátacachu, nabésunau áabai shiátai yácta, limá'ee liá'a cawéni washiálicuerrica:

—Áani ái shiátai já'a; ¿nuéewaminaa nubáutisacoo?

[³⁷ Felipe má'ee lirrú:

—Jéebidacta quinínama jiwówa yáajchau, éewerriu.

Liá'a washiálicuerri léeba'ee:

—Nuéebida Jesucristocala Dios Cúulee.]

³⁸ Néenee liwána carroza bárruacoo; jáiwa náurrucoo chámatanaa shiátai yáacula, jáiwa Felipe báutisa liá'a etiopeca. ³⁹ Quéecha'inaa najiácoo shiátai yácucha, Espiritu Wawácali shínaa litée Filipemi, liá'a cawénii washiálicuerrica jócu léejoo licába mawiá jini; ne liyá mamáarraca lijínacoo lishínaa iníjbaa lícuu saícta wérrri liwówa. ⁴⁰ Felipe íinu'e Azótola, ya libésunau chacáalee jútainimi líiwa liácoo saícai chuánshica cáashia línu Cesareala.

9

Saulo éejueda'inaa liyá Diosru (Hch 22:6-16; 26:12-18)

¹ Nácula, Saulo jócai íiyabau libáulida línuua náa'a éebidenaica linácu liá'a Jesúsca. Tánda, liáu sacerdotébini wácanai néerra, ² tánda lisáta líúcha cáashta léewaqué'e limédacani, liáque'iu sinagogala chacáalee jí'ineerri Damasco, wówerri liácoo limúrruca náa'a éebidenaica Jesús chuáni nácu, chaléjta washiálicuenai íina lécchoo, natéque'e nayá preso Jerusalén rícula. ³ Ne urrúni'inaami línu liácoo chacáalee Damasco, áabai cámarashi ínuerri áaqueji quéena litéji cawíquinta. ⁴ Saulo cáirriu cáinabi rícula, léemi áabai chuánshi máirri lirrú: "Saulo, Saulo, ¿tánda jicánaqueda nuyá?"

⁵ Saulo sáta léemiu: "¿Tána jiyá, nuwácali?" Liwítama éeba lichuáni: "Nuyáwa Jesús, léja liá'a cháí jicánaqueda jimácoo." ⁶ Jibárroo jiwárroo chacáalee rícula, néerraminaa náiiwa jirrú liá'a jimédani'inaaca.

⁷ Náa'a yáainecoo séewirri Saulo yáajcha cáarruni wérrri, néemica áabai chuánshi, ne quiní nacábani. ⁸ Jáiwa, Saulo bárruawai cáinabi ítacha; ne liméecu'inaa lituíu jócu léewa licábaca. Jáiwa nawína licáaji nácu natéque'e liyá Damasco rícula. ⁹ Néeni liyá matálii éerri jócai éewa licábaca, jócai íya ya jócai írra shiátai.

¹⁰ Á'a Damasco báqueerri washíalicuerri éebiderrri Dios chuáni jí'ineerri Ananías, Dios iyadaniu lirrú licábani lituírricuejiu ya limá lirrú: "¡Ananías!" Jáiwa léeba lichuáni: "nuyá liéni yáa áani, nuwácali."

¹¹ Liá'a liwácalica ma lirrú: "Jibárroo ya jiáu jiwína liá'a cáaye jí'ineerri Machácani, Judas íbana néeni, lisáta jéemiu báqueerri washíalicuerri Tarso néenee saí, jí'ineerri Saulo. Sáterriu liyáca, ¹² licába lituírricuejiu báqueerri jí'ineerri Ananías wárruerriu lichánaa licáajiu líta'aa léewaque'e licába báaniu."

¹³ Ne léemi'inaami, Ananías má'ee: "Nuwácali, íchaba táania nulí linácu liáni washíalicuerrica, líiwanaa liá'a máashii limédanica Jerusalén rícu jishínaa chóniwenai majiconani. ¹⁴ Chóque'e ínuerri áani, nawánacaala nácu náa'a sacerdotébini wácanaica, natéeque'e preso quinínama náa'a mánulicuenai jijí'inaa."

¹⁵ Ne liwácali ma lirrú: "Jiá namówai, léca lierra washíalicuerrica nuniwani litáaniaque'e nují'inaa áabi chóniwenairru bájirra cáinabi ítala, ya nashínaa reybinirru, léquichu israelítabinirru. ¹⁶ Nuyá nuyadaminaa lirrú máanui carrúni jináatau'inaa liyá nunácu."

¹⁷ Ananías yáu chalée cuíta néerra Saulo yáctaca. Liwárrua'inaami líacoo limáaca licáajiu linácu, ya limá lirrú:

—Nuéenajirri Saulo, liá'a nuwácali Jesús, liá'a jicábanimi injbaa lícu jíinuctani, jiácoo nuyá libánuani jéewaqué'e jicába báaniu, quéewaqué'e cashiámu jimáacacoo Espíritu Santoyu.

¹⁸ Néenimichu licáu Saulo tuí rícuéji jicá'a chíchubeshi, jáiwa léewa licábacai. Jáiwa libárruawai libáutisawai. ¹⁹ Jáiwa liyai, jáiwa cadánani jíní, jáiwa limáacau píutui éerri rími náajcha náa'a éebidenai Dios chuáni nácu Damasco rícu.

Saulo íwerrri Dios chuáni Damasco rícu

²⁰ Liáwinaami Saulo lichána íiwa Dios náawa sinagoga lícu, Jesús liá'a Dios Cúuleeca. ²¹ Quinínama náa'a éemenaicani nacáarruda'eewoo néemicani, ya namá'ee:

—¿Jócai liyá léji liéni cánaquedeerri Jerusalén rícu liáni náa'a táanianai Jesús chuáni nácu? ¿Jócai liyá báaniu léji liéni cháí ínu áani liwína preso náa'a éebidenai Jesús nácu, litée léejuedaque'e nayá sacerdotébini wácanairru?

²² Ne liá'a Saulo táanierrri ne jócai cáarrunaa, limáaca nayá mawítee náa'a judíobini yéenaí Damasco rícu, íiyaderrri yáawaa lé'e liá'a Jesús léewa'ee Mesías líarra.

Saulo máanerrri judíobini yúcha

²³ Jáí'inaami íchaba éerri bésunawai, náa'a judíobini natáania nayá wáacoo náiiinuaque'e Saulo. ²⁴ Jáiwa liá léenaa jíni. Éerrinacu ya táayee nanénda liyá linúma lícu liá'a chacáaleeca náiiinuaque'ini. ²⁵ Ne náa'a éebidenai Jesús nácu namáaca liyá áabai canasto máanui rícu, ne áabai táayee náurrucueda liyá bádanicaiishi máanui ríjcuederrri chacáalee. Cháwa limánicoo jírra.

Saulo yáairri Jerusalén néerra

²⁶ Jáí'inaami línu Saulo Jerusalén néerra, liwówai liáawacacoo náajcha náa'a éebidenai Jesús nácu; ne nayá quinínama cáarru nacába liyá, jíníwata jócai néebida Pablo yáawaiyi máacaca liwówau Jesús nácu

lécchoo. ²⁷ Ne jáiwa Bernabé téé jíni, líyada apóstolubiniirru jíni Saulo cába'ee Jesús injbaa lícu, jáiwa'ee liwácali Jesús táania lirrú, né'e Damasco rícu Saulo íiwa'ee Jesús nácu jócai cáarrunaa. ²⁸ Jáiwa Saulo máacawai Jerusalén rícu, ya jínaneerriu náajcha. Táanierrri liwácali Jesús nácu cadánani liwówa. ²⁹ Táanierrri náajcha ya méda yáaquerri náajcha judíobini náa'a táanianai Griego; ne náani nawówaini náinuaca. ³⁰ Náa'a áabi éebidenai Dios chuáni, náa'a náa léenaa nawówai náinuacani, natée Saulo lirrícula liá'a chacáalee jí'ineerri Cesarea, néenee nabánua liyá chacáalee jí'ineerri Tarso.

³¹ Néenee liá'a iglésiaca, quinínama liá'a cáinabica Judea shínaaca, Galilea shínaaca ya Samaria chaiwiteemi yácajaa, ya mamáarracai dáwinacoo Dios witeeshi nácu. Yáainai carrúcai yáajaba nawácali Jesús nácu, ya liyúda liyá liá'a witeeshi Espíritu Santoyu, mawí dáwinacoo liácoo namáanabacoo náa'a éebidenai Jesús nácu.

Pé'eru chúni liá'a Eneasca

³² Pé'eru, jínaneerriu íchaba cáinabi ítaba, licábaque'e liácoo náa'a éebidenai wawácali Jesús nácu. Áji éerri léquichoo liáu licába náa'a éebidenai Jesús chuáni nácu yéenai chacáalee rícu jí'ineerri Lida. ³³ Néeni línu báqueerri washílicuerri jí'ineerri Eneas, jái'e liwáalia ocho camú liyá yáarrubaishi íta'aa, macáwai. ³⁴ Pé'eru ma lirrú:

—Eneas, Jesucristo chúneerri'inaa jiyá. Jibárroo ya jichúni jiárrubaimiu.

Eneas bárroowai cawíquinta. ³⁵ Ya náa'a yéenai quinínama Lida néeni ya Sarón rícu nacábani bárroo quinínama, jáiwa néējueda nayáu Nawácali Jesúsru.

Tabita éejuchoo rucáwíacoo

³⁶ Liyáli éerri liyáte lirrúcu liá'a chacáaleeca jí'ineerri Jope, báquetoo éebidechoo Jesús chuáni jí'inechoo Tabita, griego liwówayu limáca Dorcas. Ruáni ínetoooca ruméda séewirri saícai ya ruyúdaca náa'a carrúni jináatanica. ³⁷ Liyáli éerrica, ruá'a Dorcas rubálinawai néenee máanali ruyái. Rumáshicaimi nanísa'inaa nabádedaqui jíni, namáaca ruyá áabai cuarto rícu áacai piso rícu. ³⁸ Jope yéerri urrúni Lida, Pé'eru yáctaca; ne náa'a náa léenaa náa'a éebidenai Jesús chuáni, Pé'eru néeni yáca, nabánua chámata washílicuenai náiiwa lirrú: “Jíinu chérrea Jope néerra madéjcanaa.”

³⁹ Ya Pé'eru yáairriu náajcha. Línu'inaami néerra natée liyá cuarto licúla ruyácta ruá'a mashíquishimi. Ne nayá quinínama náa'a ínaca máanirrinica yáainai Pé'eru téji náichaca, náyada náabalau ya natúnicue Dorcas médanimi'e queécha'inaa'ee cawí ruyá. ⁴⁰ Pé'eru wána najíacoo quinínama, jáiwa litúyawai ya lisáta Dios; néenee licába ruá'a máanaliuca, limá:

—¡Tabita, jibárroo!

Ruyá ruméecoo rutuíu, rucába'inaa Pé'eru jáiwa ruwáawai. ⁴¹ Jáiwa liwína rucáaji nácu libárrueda ruyá; jáiwa limáida náa'a éebidenai Jesús chuáni ya náa'a máanirrinica, líyada ruyá cáwiu. ⁴² Liéni quinínama náa léenaa chacáalee Jope shínaaca ya íchaba éebida wawácali Jesús. ⁴³ Pé'eru máacau néeni íchaba éerri lirrúcu liá'a chacáaleeca, áabai cúta báqueerri íbana cachúnicaí ímanaashi jí'ineerri'e Simón.

10

Pé'eru ya Cornelio

¹ Liyáte chacáalee jí'ineerri Cesarea, báqueerri washíalicuerri jí'ineerri Cornelio, wánacaleerri áabi soldado jí'ineenai Italiano.

² Báqueerri washíalicuerri saícái wérri, quinínama léenajinai yáajcha liá saícái Diosru. Yáirri manuába warrúwa léchchoo liyúdaque'e náa'a judíobini carrúni jináatanica, ya séewirri lisáta Dios léchchoo. ³ Áabai éerri táicalate las trésmi, licábate lituírricu saíu:

Licába jucámarranaa báqueerri ángel Dios shínaa, liwárrroo liyáctala limá lirrú: "¡Cornelio!" ⁴ Jáiwa Cornelio cába lítalai liá'a ángel, licáarruni íibeju lisáta léemiu liyá: "¿Tána jiwówai, nuwácali?" Ángel ma lirrú: "Dios éemi jichuáni ya licába léchchoo liá'a jimédani náajcha náa'a jiyúdacala carrúni jináatani. ⁵ Jibánua báqueerri liá'a chacáalee jí'ineerri Jope jiwánaque'e línu liá'a Simónca, ya áabai lijí'inaa léchchoo Pé'eru. ⁶ Ái yéerri áabai cuíta rícu báqueerri jí'ineerri Simón, báqueerri chachúnicaí íimanaashi yéerri manuá tácoowa."

⁷ Jái'inaa ángelmi yáawai liá'a táania rími lirrú, Cornelio máida chámata cashírruedacani ya báqueerri soldado bájalai éebidaca ya liá'a líisainica. ⁸ Líawinaami'inaa líiwa nalí jini libánua nayá chacáalee jí'ineerri Jope.

⁹ Cajójchanaami, léjtaminaa wíyaicumi, nácula náawa iníjbaa urrúni Joperru, Pé'eru írrau lisáta Dios cuíta juátaba lícu. ¹⁰ Sámui wówa ne liwówai'e líyaca, nácula naméda nayá líya, licába'ee lituírricu saíu: ¹¹ licába'ee éerri méecucóo lirrú, yá'ee liúrrucocoo lirrú cáinabi ítala, áabai újni sábanaca máanui bájerriu quinínama náa'a cuatro lijuátaca. ¹² Líibi liá'a sábanaca nayá'ee quinínama cuéshinai cábacanaa náa'a wáalianai cuatro náibau, ya léchchoo náa'a cuéshinai yáarrudenaicoo ya léchchoo náa'a míshiiduca. ¹³ Pé'eru éemi áabai chuánshi máirri lirrú: "Jibárrroo Pé'eru, jínuani ya jíyani."

¹⁴ Pé'eru éeba'ee lichuáni: "Jócai, nuwácali, nuyá jócai iyacaji iyacaishi casáculai, jócaimi línda wáaya liá'a ley Moisés shínaaca."

¹⁵ Léemi lichuáni wítama báaniu, limá lirrú: "Liá'a Dios yáni jí'inaa saícái, ujimá máashiicalani."

¹⁶ Jái matálichu libésunacuwai, jáiwa sávana írrau báaniu áacairra.

¹⁷ Pé'eru urrúni wérri wówa, limá'ee lirrúwoo chítashia liwówau limá jiliérra liá'a licábaniu lituírricu, náiiinu'inaami néerra náa'a Cornelio shínaa washíalicuenai cuíta núma néeni, sátenai'e náacoo néemiu Simón íibana nácu. ¹⁸ Náiiinu'inaa néerra, nasáta néemiu cadánani, jáicta'ee néeni líerra jí'ineerri Simón, cháí namájirru léchchoo lijí'inaa Pé'eru.

¹⁹ Ne nácula Pé'eru újnibi édacanirriu liyáca linácu liá'a licábani lituírricuu, liá'a Espíritu Santoca limá lirrú: "Jicábateni, matálitai washíalicuenai namúrru jiyá. ²⁰ Jibárrroo, jíúrrucóo jiáu náajcha ujíásacala, jiniwata nuyáwa bánua nayá."

²¹ Pé'eru yúrrucóo limá nalí náa'a washíalicuenaica:

—Nuyáwajani liá'a cháí imúrruca. ¿Tána ínu imédacai?

²² Nayá néeba chá'a:

—Wayá ínuenai liwánacaala nácu liá'a Cornélioca, báqueerri washíalicuerri majíconai, yá'ee saícái wérri Diosru. Quinínama náa'a

judíobini cawáuntani ya nawówaini. Báqueerri ángel Dios shínaa limá'ee lirrú, queewiquini'e limáida jiyá jiáqueni'eewoo líibana néerra, léemiquini'e jirrú tánashia jimáni'inaa lirrú.

²³ Néenee Pé'eru wána nawárruacoo, jáiwa namáa néeni liyáali táayee. Cajójchanaami, jáiwa Pé'erumi yáu náajcha, ya áabi mawí éebidenai Dios chuáni Jope néenee sána, yáau liájcha.

²⁴ Néenee cajójchanaami náinu Cesarea néerra, chalée Cornelio néndactala liyá nayá, náajcha náa'a áabi chóniwenai léenaaja, ya lijúnicaí urrúni rími, nayá'ee náa'a Cornelio máidani'inaica.

²⁵ Queécha'inaami Pé'eru ínu líibana néerra, jáiwa Cornelio jiáu lijúntedacani, jáiwa litúyawai lináneewa liá lirrú saícaí. ²⁶ Pé'eru nácuda liyá limá lirrú:

—Jibárroo jíbayu, nuyá cháí washíalicuerri lécchoo jicá'a jiyá.

²⁷ Nácula litáania liácoo liájcha, liwárroo'inau liácoo líinu íchaba chóniwenai yáainai macábaita. ²⁸ Pé'eru ma nali:

—Iyá yáine léena liá'a judíobini wítee jócai líná liyá litáania áabi chóniwenai yáajcha ya nawárrroo'inau áabi íibana licúla. Ne liá'a Dios éewiderrí nuyá jócubeecha nuji'inaa máashiicaí nuyá ya jócubeecha casácula nuyá quini chóniwenairru. ²⁹ Tándawa, náiiwa'inaa nulí jíni, núinu'inaa jócaita núinuque'e numéda nuyá máashiica. Nuwówai nuá léena tándashia namáida nuyá.

³⁰ Cornelio éeba jíni:

—Jái cuatro éerri néenee, léeminaa hóraa léja liáni, nuyá yáairri núbana rícuu yúnerri nuyáca ya méderri oración liyáali táicala, jáiwa báqueerri washíalicuerri iyadau nulí balíbali íibala. ³¹ Limá nulí: 'Cornelio, Dios éemi jishínaa jisátaucoo, lédacani'eewoo linácu liá'a jiyúdayu náa'a carrúni jináatanica. ³² Jiwána líinu jiliá'a chacáalee jí'ineerri Jope, jiwána líinu néenee liá'a Simónca, liyá cháí jí'inaa lécchoo Pé'eru. Ái ya Simón íibana rícu lécchoo, báqueerri cachúnicaí íimanaashi yáairri manuá tácoowa.' ³³ Tándá nuwána nácu namúrru jiyá madéjcanaa, ne jiyá nuáni léena méda jiliérra. Wayá náani ya áani quinínama Dios náneewa, ne wawówai wéemi jirrú liá'a wawácali bánuani jíiwa walí.

Pé'eru táanierrí Cornelio íibana rícu

³⁴ Jáiwa Pé'eru lichána táania liyácaí, limá cháa:

—Ta nuá léena yáawaiyi Dios jócai cába báawacha áabi chóniwenai yúcha, ³⁵ jócta matuínaami cáinabi ítabaa liwínani nanácuca náa'a éebidenaicani náa'a cawáuntai liyá ya naméda saícaí. ³⁶ Dios táania nalí náa'a Israel táqueenairru, íiwenai chuánshi saítacta nawówa Jesucristo chuániyu, léwa'ee quinínama Wácali. ³⁷ Iyá yáinai léena saíca linácu liá'a bésuneerricoo quinínama liá'a cáinabica nashínaa náa'a judíobinica, lichána á'a Galilea néerra, liáwinaami liá'a Juan íiwanaa liá'a narrúnaa nabáutisacoo. ³⁸ Yáa léenate liá Dios cashiámui liwíteeyu, ya Espíritu Santoyu liá'a Jesús Nazaret néenee saí, ya liá'a Jesús jinaneerriu liméda saícaí, ya lichúnica náa'a quinínama náa'a carrúni jináatanica lirrú liá'a lidánaniyu liá'a Wawásimica. Léewa liméda liáni jiníwata Dios yáani yáajcha. ³⁹ Wayá lécchoo wacábani quinínama liá'a limédanica liá'a Jesúsca á'a líta'aa liá'a Judeca ya

á'a Jerusalén rícu. Liáwinaami liá'a náiinua jíni, nacujidani áabai cruz nácu. ⁴⁰ Né'e Dios cáweda jíni matáli éerri rícula, jáiwa liméda liyadawai walí. ⁴¹ Jócai iyadau quinínama chóniwenairru, walí rímija, náa'a Dios níwanica quéecha náa'a quéewique'e wáiiwa quinínama wáyu léenaa linácu. Wayá iyenai ya wáirra liájcha liáwinaami liá'a licáwia'ináu. ⁴² Liyá bánua wayá wáiiwaque'e chóniwenairru, lé'e liá'a Dios máacánica nawácali náa'a chóniwenáica, cáberri liá'a máashiica ya liá'a sáicaica cáberri'inaa cáwinica ya náa'a máanalínica. ⁴³ Quinínama náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu náa'a táanianaica Jesús nácu, ya namá lécchoo tánashia náa'a éebidenai linácu, narrishibia'ee linácu méetuerrí'inaa najíconaa —Pé'eru má'ee nalí.

Náa'a jócani judíobini narrishibia Espíritu Santo lécchoo

⁴⁴ Újnibi Pé'eru táanierri liyáca, liyáali éerri Espíritu Santo ínu náta'aa náa'a éemenai nayáca liá'a Dios chuáni líiwani liyá nácu. ⁴⁵ Ya náa'a éebidenáica Dios chuáni nácu natáqueenaibiminaa israelítabini, ínuenai Pé'eru yáajcha, nacáarruda'eewoo nacábacani Espíritu Santo wínaca nayá lécchoo náa'a jócani judíobini, ⁴⁶ néemi'e natáania áabi chuánshi báawataiyu, ya naméda sáicai Diosru. ⁴⁷ Néenee Pé'eru má'ee: —¿Ya nayá jócani'eewoo lécchoo nabáutisacuwai, náani chóniwenáica cháni rishibia Espíritu Santo léjta wayá?

⁴⁸ Jáiwa libánua nayái nabáutisaque'iu líj'inaa nácu liá'a Jesucristoca. Liáwinaami náa'a chóniwenáica namá lirrú quéewique'ini'e limáacacoo náajcha áabi éerri rími mawí.

11

Pé'eru íiwa chuánshi iglésiabinirru Jerusalén rícu

¹ Náa'a apóstolubínica ya náa'a néenajinai yáainai Judea rícu néemi'e chuánshi lécchoo náa'a jócai judíobini nawína'ee Dios chuáni lécchoo.

² Ne Pé'eru éejoo'ináu Jerusalén néerra, natáania máashii linácu náa'a éebidenai Dios chuáni natáqueenaibimi náa'a israelítabini. ³ Nasáta léemiu liyá:

—¿Tánda jiwárroo náiibirra náa'a jócani judíobini, jáiwa jimáacoo náajchai, ne tánda jíya náajcha?

⁴ Pé'eru íiwa nalí lidáni néenee quinínama liá'a libésunaucóo. Limá nalí:

⁵ —Nuyá yáairri chacáalee jí'ineerri Jope, nácula nutáania Dios yáajcha, nuwáalia áabai nutúrricu sái: Nucába jicá'a áabai sábana máanui nabájerrii náa'a cuatro ljuátaca, ínuerri éerri néenee chalée nuyáctalaca. ⁶ Jáiwa nucába sáica jíni tánashia yáa lirrícui, jáiwa nucába líibi cuéshinai cuatroni íiba, ya cuéshinai cawálani, ya náa'a yáarrudenaicóo cáinabi ita'aa ya náa'a míshiiduca. ⁷ Jáiwa nuéemi lichuáni wítama méerri nulí: 'Jibárroo, Pé'eru, jínuani ya jíyani.' ⁸ Nuyá éeberri: 'Jócai, Nuwácali, quiní wárruerrii nunúma lícu máashiica ya casáculai.' ⁹ Néenee lichuáni wítama éerri néeneeji léejoo litáania nulí: 'Liá'a Dios yáni jí'inaa sáicai, ujímá máashiicalani.' ¹⁰ Liáni jái bésunacuwai matálichu, jáiwa quinínama léejoo líirracuwai áacairra. ¹¹ Liyáalimi, matálitai washíalicuenai nabánuaní Cesarea néenee sána namúrru nuyá, náiiinu cuíta néerra á'a nuyáctalaca. ¹² Liá'a Espíritu

Santoca libánua nuyá, jócubeecha né'e nuásacala, nuáaquene'eewoo náajcha. Ya náani seis nuéenajinaica yáaineu nuájcha léccchoo. Quinínama wawáruacoo áabai cuíta rícu báqueerri washíalicuerri shínaa, ¹³ líiwa walí licába'ee báqueerri ángel líibana rícu, licába báqueerri ángel báruacoo, limá lirrú: Jíbanua áabibi chalé chacáalee rícula jí'ineerri Joje, jíwánaque'e líinu néenee liá'a jí'ineerri Simónca, ya áabai lijí'inaa léccchoo Pé'eru. ¹⁴ Limáminaa jirrújoo chítashia'eewoo wáseda jiyá ya quinínama yáainai jíbanaa lícu. ¹⁵ Quéecha'inaami nutáania nalí, Espíritu Santo ínu'inaami náta'aa, léjta líinu'inaami wáta'a quéecha. ¹⁶ Jáiwa nuédacani linácu liáni wawácali mánimica: 'Yáawaiyi Juan báutisa shiátaiyu, ne iyáminaa báutiseene'inau Espíritu Santoyu.' ¹⁷ Wée saícai, Dios yácta nalí léccchoo, léjta liá'a Dios yáni walí, wayá éebidenai wawácali Jesucristo nácu, ¿tána nuyái nuyáque'e Dios júnta?

¹⁸ Quéecha'inaami náa'a néenajinai yáainai Jerusalén néeni néemi'inaa liáni chuánshica, jáiwa manúma nayái, jáiwa naméda saícai Diosrui namá'ee:

—¡Namá'ee léquichoo náa'a jócane judíobini liá'e nalí néejooque'iu wawácali Diosru, nénaque'e liá'a cáwicashi jócai amáarra!

Liá'a iglesia Antioquía néenee saíca

¹⁹ Liáwinaami liá'a Esteban máanalicamica, jáiwa nacánaquedenai náji náa'a éebidenai Dios chuáni, néewau nacánacacuwai cáinabi jí'ineerri Fenicia, Chipre ya Antioquía. Néerra náiiwa nalí náa'a judíobinica chuánshi saícai, jócaita áabirru. ²⁰ Ne máayabaca, áabi éebidenai Dios chuáni Chipre néenee sána ya Cirene néenee sána, náiiu chacáalee jí'ineerri Antioquía néerra, jáiwa natáania nalí léquichoo náa'a jócane judíobini, náiiwa nalí saícai chuánshi nácu linácu liá'a Jesús, wawácalica. ²¹ Liá'a Dios wítee cadánani yéerri náajcha, tándá íchaba máaca nawíteemiu ajuítemi, jáiwa néebida Jesús nácuwai.

²² Náa'a iglesia Jerusalén néenee sána, néemi'inaami liáni chuánshica, nabánua Bernabé Antioquía néerra. ²³ Quéecha'inaami Bernabé ínu néerra, licába Dios túya nayáu, saícta wéerri líwówa. Liá nawítee quinínama namáaca nawówau cadánani linácu liá'a éebidani Jesús nácu. ²⁴ Jiniwata liá'a Bernabé washíalicuerri saícai, cashiámui Espíritu Santoyu ya éebiderri. Tándá íchaba chóniwenai máaca nawówau Wawácali nácu.

²⁵ Liáwinaami liáni, Bernabé yáairriu áabai chacáalee jí'ineerri Tarso néerra, limúrru Saulo. ²⁶ Líinu'inaami linácu, jáiwa litée jini Antioquía. Néenee nayá yáajcha náa'a iglesia ísanaca áabai camuí quinínama, néewida íchaba chóniwenai. Antioquía néeniwa náa'a éewidenai nácata nají'inaa náa'a quéechanacu sánaca cristiánobinica.

²⁷ Liyáali éerri, áabi quéewidacai Dios chuáni yáaineu Jerusalén néenee Antioquía néerra. ²⁸ Báqueerri néenaa náa'a jí'ineerri Agabo, jáiwa libáruawai Espíritu ma lirrú, líiwa'ee áabai inaaishi wéerri ínuerri'inaa'ee quinínama cáinabi ítala, jáiwa libésunawai yáawaa, léerdimi liá'a wánacaleerri jí'ineerri Claudio. ²⁹ Jáiwa náa'a éebidenai Dios chuáni nácu Antioquía néenee sánaca, jáiwa nawówai nabánua nayúda nayájoo náa'a néenajinai yéenai Judea néeni, bácainaa tánashia

néenaani náacai. ³⁰ Jáiwa naméda cha jíni, nawánaca liá'a Bernabé ya Saulo, natée nalí nayúda'u'naa nayá náa'a salínaica yéenai Judea néeni.

12

Santiago máanalica ya nawárrueda Pé'eru cuíta manúmai rícula

¹ Liyáali éerrimi, liá'a rey Heródesmi, jáiwa lichánau licánaquedani nayá náa'a áabi iglesia isana. ² Libánua línuua espada númayu Santiagomi, liá'a Juan éenajirrimica. ³ Licábaca'ee saíca licáacoo judíobinirru, jáiwa nawína preso Pé'erumi. Liáni bésunawai liyáali éerri fiesta'inaami, náaya'inaami páani jócai múrracau. ⁴ Liáwinaamite nawína liyá preso, Herodes wána naníqui liyá Pé'eruca cuíta manúmai rícula, éedenai nayáca natuúnaa cuatro grupo soldado, ne cuatro soldado grupo namáni máanubaca. Liwówaini liyadaca chóniwenai náneewa quinínama, liáwinaami liá'a fiesta jí'ineerri pascua. ⁵ Liyáali Pé'eru yéerri cuíta manúmai rícula, natúyani wéerri, ne náa'a iglesia ísanaca mamáarracani sáta linácu Dios yúcha cadánani wéerri.

Dios jéda Pé'eru cuíta manúmai yúcha

⁶ Áabai táayee libéecha liyáali éerri Herodes íyadacta'inaamini chóniwenairruni, Pé'eru máairri liyáca chámata soldado éemanacu, bájerriu chámai cadénayu, nácula áabi soldado yéenai túyeni linúma liá'a cuíta manúmaica. ⁷ Cawíquinta báqueerri ángel íyadacoo Wawácali shínaa, jáiwa cashiámu cámarashiyu liá'a cuíta manúmaica. Liá'a ángel lidúnu Pé'eru bárrai nácu, jáiwa licáweda jíni, limá lirrú: “jÍbárroo cálicu!” Liyáalimi cadena licáwai Pé'eru cáaji nácuca, ⁸ jáiwa ángel ma lirrú: “Jisúwa jíibalau, jisúwa jishínaa sandalias.” Cháwa Pé'eru médacani, ángel ma lirrú bániu: “Jisúwa jishínaa capau wayúwai.”

⁹ Pé'eru yáau líshiirricu liá'a ángel, jócai liá léenaa yáawashia liá'a ángel médanica. Cájbami lirrúta'ee lituírricu sái cháí licábaca. ¹⁰ Ne nabésuneda quéechanacu sána catúyacanica, néenee néejoo nabésuneda áabi catúyacani báaniu, ne náiiinu'inaami néerra linánibala jíarrui néerra yáairri bináawe, jáiwa liméecu liá'a linánibala bácai. Najjá'inaamiwai, nanísa'inaami najnacuwai áabai cáaye, ángel máaca liyá bácai.

¹¹ Jáiwa cawítee Pé'erumi, limá'ee: “Chóque'e nucába yáawaiyi, liá'a Wawácali, bánuerri nulí ángel litúyaque'e nuyá Herodes yúcha, náucha léchchoo náa'a quinínama judíobini wówaini naméda nuájcha.” ¹² Liáni léenaa jíni, Pé'eru yáau cuíta María íibana néerra, ruá'a Juan túwaca, jí'ineerri léchchoo Marcos, íchabacta náawacacoo natáania Dios yáajcha. ¹³ Limáida liá'a cuíta núma yéerri cáaye rícujeji, báquetoo miyácau jí'ineechoo Rode rujiáu rucába tánashia jíni. ¹⁴ Rucúnusia'inaa ruéemi Pé'eru wawítama, jáiwa saícta ruwówai jócuwa ruméecu lirrú, jáiwa rucánacawai cuíta licúla ruiíwa nalíni, Pé'eru yáairri cuíta núma lícu.

¹⁵ Nayá namá rulí:

—jÍyá mawítee!

Ruyá rumá yáawaiyi. Nayá namá'ee:

—Jócai liyá, léwa jishínaa ángel liérra.

¹⁶ Nácula, liyá Pé'eru mamáarracai limáida nalí cuíta núma licué. Naméecu'inaamini, ya nacába liyá, jáiwa nacáarrudawai. ¹⁷ Ne liyá

liméda nali licáajiu, manúmataque'e nayá, jáiwa líiwa nali jíni chítashia liwácali jedau liyá cuíta manúmai rícueji. Jáiwa limá:

—Jíiwa liáni Santiagorru ya léenajinairru.

Jáiwa lijíawai liáu báawachalai.

¹⁸ Quéecha'inaami jucámarracai, jáiwa natáania matuínaami nayá wáacoo náa'a soldado, jiniwata jócta náa léenaa chítashia nabésunau'u jíni Pé'eru yáajcha. ¹⁹ Jáiwa Herodes bánua namúrruqui jíni, ne jóca néenaa náinuqui jíni, liáni náata náa'a guárdiaca, jáiwa liwána náiinua nayái. Liáwinaami liáni, Herodes jáiu Judea yúcha, jáiwa liáu liyácai Cesarea néerra.

Dios cástigaa Herodes Agripa

²⁰ Herodes íiwirri wówa náajcha náa'a chóniwenai yéenaica chacálee jí'ineerri Tiro ya Sidón. Tándá néenaa náa'a chóniwenai náacoo natáania Herodes yáajcha, jáiwa'ee néenaa naméda najúnicaí liá'a Blástoca, báqueerri chóniwerri cawéni wérrri liájabasai liá'a rey Heródesca. Tándá nabánua nachuániu Blasto yáajcha Heródesru: Wayá jócai wówai wáiinua yáacacoo jíajcha, jiniwata wayá cúnsguenai iyacaishi jishínaa cáinabi. Néenee léchchoo Blasto táania liájcha liá'a Heródesca, quéewique'e lirríshibia nayá. ²¹ Liyáli éerri lirríshibia'inaa jíni liá'a Heródesca lisúwa'ee líibalau rey shínanaa, jáiwa'ee liwáruawai lishínaa liárrubai ita'aa. Néenee'e máanui cábacoo litáania nali. ²² Néenee'e chóniwenai nachána namáidada'ee: “Jócaiwa washíalicuerri liéni cháí jitáania, wamá báqueerri Dios!” ²³ Liyáalimi'e, báqueerri ángel Dios shínaa liwána Herodes bálínacoo, jiniwata liá'a Herodes jócai méda Dios carrúninaa, cáberriu jicá'a dios. Néenee libéechalawoo máanali jíni éenishi íyani.

²⁴ Nácula'ee liá'a Dios chuánica cárralerrriu mamáarraca náiiwa quinínama cáinabi ita'aa.

²⁵ Bernabé ya Saulo nanísa'inaa'ee nashínaa tráawaju Jerusalén rícu, néejoo'eewoo Antioquía néerra. Náajcha'eewoo natée Juan lijí'inaa léquichoo Marcos.

13

Bernabé ya Saulo nachána nashínaa tráawaju Diosru

¹ Liá'a iglésiaca yéerri Antioquía ái íiwadederri Dios chuáni já'a ya éewiderri. Nayá Bernabé, Simón (yá'ee liá'a jí'ineerri léquichoo cachájulai), yá'ee Lucio Cirene néenee sái, Manaén (liá'a dáwinerricoo Herodes yáajcha, liá'a wánacaleerri Galilea rícu) ya Saulo. ² Áabai éerri, nácula'ee nayá'ee nayá culto rícu lirrú'e Wawácalica liyáli nayá jócai íya, yúnenai, liá'a Espiritu Santo má'ee nali: “Ishírri nulí liá'a Bernabé ya Saulo lirrú liá'a tráawajuca numáidani nayá nácu.” ³ Néenee, liáwinaami ná'óra'inaa ya nayúnaa léquichoo, namáaca'ee nacáajiu nanácu ya tá'ee náiiwa nanáwau nali.

Téenai Dios chuáni Chipre néerra

⁴ Espiritu Santo bánua nayá, náa'a Bernabé ya Saulo ná'eewau áabai chacálee jí'ineerri Seleucia, néenee'e ná'eewau náurrucoo lancha rícula náaque'iu áabai liwówai néerra jí'ineerri Chipre. ⁵ Náiiu'inaa'ee liá'a lancha chánactacoo néeni jí'ineerri Salamina, liwówata néeni jí'ineerri

Chipre. Jáiwa nachána'ee náiiwa Dios chuáni lirrícula liá'a sinagoga judiobini shínaa, Juan yáairriu náajcha léquichoo jicá'a liá'a tálidedeerri nayá.

⁶ Najína'eewau quinínama litéeji liá'a liwówaica náiiu'e áabai chacáalee jí'ineerri Pafos, náiiu'e báqueerri washiálicuerri camálicai judoc jí'ineerri Barjesús, washiálicuerri canúma yúwicaí jócai íiwa yáawaiyi Dios chuánica. ⁷ Liéni camálicaica yáairri liyá liájcha liá'a wánacaleerrica jí'ineerri Sergio Paulo, washiálicuerri cawítee. Liá'a wánacaleerri libánua namáidaca Bernabé ya Saulo, jiníwata wówairri léemica Dios chuáni. ⁸ Ne liá'a camálicaica, lijí'inaa griégoyu Elimas, jócu'e liwówai wánacaleerri éebidaca Jesucristo nácu. ⁹ Néenee liá'a Sauloca, jí'ineerri léquichoo Pablo, cashiámui Espíritu Santoyu, licába'ee ya lirrátueda'ee lirrú, ¹⁰ limá'ee lirrú:

—¡Canúma yúwicaí, máashii wítee, Wawásimi cúulee, lijínai liá'a quinínama saícaica! ¿Tánda jisai jináawida báawachala Dios chuáni? ¹¹ Chóquejoo Dios cástigerri'inaa jiyái: jiyá máaquerri'inau matuf'inaa, íchaba éerriminaajoo, jiyá jócai'inaa éewa jicábaca cáiwia cámarraa. Liyáalimi'e camálicaica Elimasca limáaca'eewoo báitanacu catáwacai rícu, matuf' jócai cába, limúrru'e báqueerri washiálicuerri téerri'inaa licáaji nácu jiníwata jócai cába. ¹² Wánacaleerri cába'inaa jini, jáiwa léebidai Dios chuáni nácuí, jiníwata cáarruderri léemica liá'a náiiwanica Jesucristo chuánica.

Pablo ya Bernabé téenai Dios chuáni chacáalee jí'ineerri Antioquia Pisidia shínaa

¹³ Pablo ya náa'a máinaicoo liájcha, náurrucoo á'a Pafos néeni lancha ricúla náaque'iniu áabai chacáalee jí'ineerri Perge, cáinabi íta'aa jí'ineerri Panfilia; néenee Juan máacau éejoowai Jerusalén néerra. ¹⁴ Náiiu'inaa Perge néerai nabésunau Antioquia néerra, yáairri urrúni Pisidia. Néenee, sábadoca, éerri nawówa íyabactacoo, nawárrua'eewoo sinagoga rícu, nawáa'eewawai. ¹⁵ Néenee náa'a sinagoga néenee sána, naliá'inaa cáashta shínaa ley ya náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu, nawácanai náa'a sinagogaca namáida nalí ya namá'ee:

—Nuéenajinai, áicta iwáaliani iwówa lícuu já'a íiwa walíni wéemi áani saícta'a wawówa yáajcha, íiwa walíni.

¹⁶ Néenee Pablo libárrua'eewau liméda licáajui nalí manúmataque'e nayáca, limá'ee:

—Éemiu iyá, israelítabini, iyá chajá chóniwenai báawatani chuáni, cáarruni cába Dios. ¹⁷ Liá'a Dios shínaa chóniwenai Israel wíneerri wawérrinaibimi; liméda chacáalee wérrinai quéecha'inaa nayáca újnibi yáainai báawachala Egipto rícu, néenee lidánaniyu Diosca najiáu néenee lirrícucha liá'a cáinabica. ¹⁸ Dios guánta náajcha liá'a máashii namédani lirrú, chaléeni liá'a cáinabi jiníctala yéerri cájbami cuarenta camuí, ¹⁹ néenee limárda siete naciones cáinabi jí'ineerri Canaán, quéewique'e liá nalí cáinabi náa'a wawérrinaibimi. ²⁰ Quinínama líeni lidécudau újni cuatrocientos cincuenta camuí. Liáwinaami liá wánacaleenai chóniwenairru cáashia liá'a léerdi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi jí'ineerri Samuel. ²¹ Néenee nasáta'ee báqueerri rey wánacaleerri'inaa, ne Dios yáa rey Saul licúulee liá'a Cisca, Benjamín éenajinairru; Saul rey cuarenta camuí. ²² Liáwinaamite Dios

éeda liárru liá'a Saúlca, liá rey Davidruni, Dios má'ee David liúcha: 'núfinu liá'a washiálicuerri Davidca, licúulee liá'a Isaíca, washiálicuerri nugújtani, méderri quinínama liá'a nuwówainica'.²³ Néenaa náa'a natáqueenaimi liá'a Davidca, néenaa Jesúsja, liá'a Dios bánuanica quéewique'e liwáseda israelítabini, léjta limáyu liá'a Diosca.²⁴ Jóctanaa Jesús ínu, Juan jái íwa Dios chuáni quinínama chóniwenai Israelru, limá nalí néeejooque'iu Diosru nabáutisaque'iniu.²⁵ Juan urrúni'inaa máanaliqui jini limá'ee nalí: 'Nuyá jócai léjta imáyu'u irrúwoo; ne liáwinaamijoo línu báqueerri, nuyá jócai nuénaminaa nuwásaidaca líba nácuha cotizas.'

²⁶ "Nuéenajinai Abrahám táqueenaimi, iyá báawacha sánaca cáarruni cába Dios: líeni chuánshica léewa éewerri litée iyá áacairra.²⁷ Náa'a yéenaimica Jerusalén rícu, ya náa'a wánacaleenaica, jócani yáa léenaa tánashia Jesús, jócai néemi léquichoo náiiwani náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu, liá'a cáashta iliánica sábedo rícu; cháwa nalíwoojoo, namá'inaa Jesús rúnai'inaa máanalica, línu'inaa néerra liá'a Dios máni nácuha báinacu.²⁸ Jiní náiinuni linácu máashii limédanica néewaqué'e náiiuacani, nasáta'ee Pilato yúcha nawánaque'e náiiuacani.²⁹ Néenee liáwinaami, jái sámú liméda quinínama liá'a limáni nácuha Dios chuáni, náurrucueda cruz nácuha jini, naquéni jini.³⁰ Ne Dios éejoo licáwiadacani.³¹ Íchaba éerrite, Jesús iyadau nalí náa'a yáainemicoo liájcha Galílea Jerusalén néerra, ne chóque'e nayá náa'a táanenai Jesús nácu chóniwenairru.

³² "Ne cháwa wayá índenai wayá irrú líani saícai chuánshica: Liá'a Dios máni nácuha nalí náa'a wawérrinaimica,³³ Ái Dios méda wáajchai, wayá natáqueenaimica. Líeni limédani léējuéda Jesús cáwica, újni litánau rey David salmo chámai rícu, linácu liá'a Dios mánimi Jesúsru: 'Jiyá nucúulee, nuyá jisáljinaa yáawaiyi.'³⁴ Dios jái íwaqui jini liyá éejuerri'inau cáwica, jócubeécha máashii liá'a líinaaca, limá'inaate náa'a tánenaicoo: 'Numédani'inaa liá'a majíconaa ya yáawaiyica numánimi Davidru báinacu.'³⁵ Tándá limá léquichoo áabai rícu: 'Jócuminaa línda lináanai bádacoo liá'a lishínaa majíconaa cashíruedacaica.'³⁶ Néenee saícani, yáawaiyi liá'a Davidca sirberri lirrú liá'a chóniwenai lishínaa éerrimi, léjta Dios wánacaalau liyá, néeneete máanali jini liáawacau liwérrinaibini náajchau, néenee lináanaimi bádawai.³⁷ Ne lináanai liá'a Jesús, Dios éejuédani cáwicai, jócu bádacoo.³⁸ Chái cábacanaa, nuéenajinai, iyá arrúnua yáa léenaa léca liá'a lipérdonaayu'u wajíconaa wáiiwani irrú Jesús yíwanaa rícueji.³⁹ Ne náa'a quinínama máaquenai nawóuau Moisés shínaa ley nácu, jócai nawáalia bádedeerri'inaa najíconaa nácuejiu, ne chóque'e quinínama máaquenai nawóuau Jesús nácu libádeda najíconaa.⁴⁰ Icábawa yúchaujoo, jócubeécha licáu inácula liá'a natánani náa'a íwadenaica Dios chuáni báinacu:

⁴¹ 'Icábani, iyáte cháaneenaicani,

icáarrudau ya amáarra iyái,

jiníwata ishínaa éerri numédaminaa máanui wówashica jócai éebida nácu, áiquita íiwerri irrújani'í'.

⁴² Liá'a Pabloca ya náa'a lijúnicaica najiá'inau lirrícucha liá'a sinagoga judíobini shínaa, náa'a jócani jiáu judíobini, namésuda'ee nayá

néejooque'iu báaniu liá'a áabai sábadoca natáaniaque'e nali quinínama liáni. ⁴³ Amáarrai'inaami liá'a náawacactacoo sinagoga rícu, íchaba judío ya náa'a báawache sánaca éebidenai nanácu náa'a judiobinica, jáiwa náau yáajchai Pablo ya Bernabé. Ya náa nawítee nayáquini'e machácani mamáarraca linácu liá'a Dios nísau'u limáida nayái.

⁴⁴ Liá'a áabai semana, sábadu rícu, atéwa quinínama chóniwenai chacáalee rícu sána yáawaquenai'inau néemique'e Wawácali chuáni. ⁴⁵ Ne náa'a judiobinica nacába'inaa íchaba chóniwenai yáawacacuwai, jáiwa cadéni nayái, jóca áabenaawówa Pablo yáajchai, ya namá cacháni chuánshi Pablórru. ⁴⁶ Néenee liá'a Pablocá ya liá'a Bernabéca, natáania'ee cadánaniyu, namá'ee nali:

—Wawáalia arrúnaaca wáiiwa Dios chuáni quéechanacu irrú iyá judiobinica; ne iyá jócani icábau icáwicaca jócai amáarra, yáalimínaa wáujoo nayáctala náa'a jócani judiobini. ⁴⁷ Jiniwata cháwa Dios bánua wayá jírra, limá walí:

'Numáaca jiyá jicá'a áabai camarrashi quinínama chóniwenairru, itée nuchuáni wáseerri'inaa cáashia ínu amáarractala cáinabi.'

⁴⁸ Néemi'inaa jini, náa'a jócani judiobini saícta'ee nawówa nachána'eewoo namáca liá'a Dios chuánica saícai; yá'ee néebida quinínama náa'a yáainai linácu liwínanica liáque'e nacáwica jócai amáarra. ⁴⁹ Cháwa náiiwa Wácalishi chuáni jírra quinínama cáinabi. ⁵⁰ Ne náa'a judiobinica natáania'ee náajcha náa'a ína saícani wérri ya cawéninica ya washíalicuenai cawéninica lirrícu liá'a chacáaleeca, natáania Pablo nácu ya Bernabé quéewique'e nacánaqueda nayá, néewaque'e najédani lirrícucha liá'a cáinabica. ⁵¹ Néenee Pablo ya lijúnicaica, jáiwa'ee natútuda náiiiba nácuchau liá'a pucúpucubeeca, limáyu'inaa jócani nawówai Dios chuáni náa'a chóniwenai, néenee náa'a éewawai Iconio néerra. ⁵² Ne náa'a éebidenai cashiámuni Espíritu Santoyu ya saíctani wówa.

14

Pablo ya Bernabé Iconio rícula

¹ Liá'a chacáalee jí'ineerri Iconio, Pablo ya Bernabé nawárru lirrícucha chámataanaa liá'a sinagoga rícula judiobini shínaa, natáania'ee saícai wérri chuánshica nali, íchaba'ee chóniwenai éebida nali liá'a náiiwanica, náa'a judioca ya náa'a jócani judiobini. ² Ne náa'a judiobinica jócani éebida natáania máashii nali náa'a jócani judío, nawánaque'e napénsaa máashii nanácuha náa'a néenajinaica. ³ Tándaa náa'a apóstolucá namáaca'eewoo néeni íchaba éerri, máaquenai nawówa Dios nácu natáania quinínama yáawaiyi Dios chuáni nácu; ya liá'a wawácalica iyada liá'a namánica liá'a nínaashica Dios wáalianica, liáyu nali liwíteu namédacai shínaashica ya jócai nacába cáji. ⁴ Ne náa'a chóniwenai chacáalee rícu sánaca jócani áabenaawówa, áabibi judiobini yáajcha, áabibi yéenai apóstoluu yáajcha. ⁵ Néenee náa'a judiobinica, ya náa'a jócani judío natáania'ee náajcha náa'a wánacaleenaica nabásedaque'e nayá ya léquichoo náiiuunaque'e nayá íibayu. ⁶ Ne Pablo ya Bernabé ná'inaa'ee léenaa jini, jáiwa namániwai chacáalee jí'ineerri Listra rícula, ya léquichoo chacáalee jí'ineerri Derbe,

chacáalee cáinabi jí'ineerri Licaonia, ne cáinabi líteeji sáica, ⁷ néeni léquichoo náiiwa nalí Dios chuáni sáicaica.

Náiinueda Pablo íbayu chacáalee Lистра rícu

⁸ Liá'a chacáalee Listraca néeni'e liyá liá'a washiálicuerrri jócai éewa lijínacoo. Jócai jínacajiu, jiniwata lijédanirra. Liéni washiálicuerrri wáairriu liyáca, ⁹ éemerri liyáca liá'a Pablo íwanica, liá'a Pabloca cába lirrú, yá'ee licába wálierrri'e éebiderrri lichúni'inau. ¹⁰ Néenee Pablo ma lirrú cadánani chuánshiyu:

—¡Jibárrroo machácani jicáwayu!

Liá'a washiálicuerrrica, jáiwa libárruawai ya léenuwai ya lijínawai. ¹¹ Náa'a chóniwenai nacíba'inaa liá'a Pablo médanica, jáiwa'ee namáidada chuánshi Licaoniyau:

—¡Diose újnini washiálicuenaica yúrrucuenaiu wayáctalaca!

¹² Nacíba'ee liá'a Bernabéca jicá'ee nashínaa dios jí'ineerri Zeus, ya liá'a Pabloca jicá'ee dios jí'ineerri Hermes, jiniwata liyáwa mawí táaniaca. ¹³ Liá'a sacerdotéca Zeus shínaa, wálierrri áabai templo iníjbaa wárruerricoo chacáalee rícula, línda'ee pacáa yá'ee cachílinai íwinaashi; liyá'ee ya chóniwenai nawówai'e nasátacoo apóstolubini yúcha, yá'ee náiiinu pacáa néemani'inaa nalí. ¹⁴ Ne liá'a Bernabéca ya Pabloca ná'inaa'ee léena jini chóniwenai méda nayá náajcha, jáiwa'ee nashírricueda nábalawai, jáiwa nawárrroo chóniwenai íbirrai, namáidada'ee:

¹⁵ —Washiálicuena, ¿ne tánda iméda lierra? Wayá washiálicuenaí léjta iyá. Tánda jicá'a wáiiinuca wáiiwa irrúni, jócubeecha iméda mawíá liá'a jiniyi iwéni, éejooque'iu lirrú liá'a Dios cáwiica, liá'a méderri éerri ya cáinabi ya manúa ya quinínama yáairri lirrícu. ¹⁶ Báawita íchaba éerri néenee bésuneerricoo Dios máaca bácainaa nawína nashínaa iníjbau, ¹⁷ séewirri táania liyá jájiu ne liá'a yáawaiyiica; liyá bánuerri irrú única quéewique'e iwáalia banácali, yáirri quinínama irrú iyacaishi quéewique'e iyacani saíctaque'e iwówa.

¹⁸ Ne áawita namá nalí quinínama liáni, ne atéwa cabálini wérri nalí jócu naínda chóniwenai íinua náa'a pacáaca náque'e irrú cuésherri éemerriu, ya náa irrú sáicaí.

¹⁹ Ya liyáalimi náiiinu náa'a judío Antioquía néenee sánaca, ya náa'a Iconio néenee sána, natáania'ee náajcha náa'a chóniwenai nánáawidaque'e nawítee; néenee jáiwa náiiinua Pablo íbayu, jáiwa'ee namá'ee nalíwoo máanalíyi, jáiwa'ee nárdá jini bináawala chacáalee yúcha. ²⁰ Né'e náa'a éebidenaica jáiwa'ee nayá Pablo téejii, jáiwa'ee libárruawai léee'eewau chacáalee rícula, áabai éerri cajójcha'inaami jáiwa lijíawai Bernabé yáajcha chacáalee jí'ineerri Derbe.

²¹ Liáwinaami líiwa'inaa Dios chuáni sáicaí Derbe rícu, léejuedacta íchaba chóniwenai Diosru, jáiwa'ee néeejoo báníwai Lистра néerra, Iconio néerra, ya Antioquía néerra léquichoo. ²² Narrícu nárra chacáaleeca náa nadánani'e náa'a éebidenai namá'ee nalí iyáwajoo cadánani Dios chuáni nácujuo, namá'ee nalí wawárruaque'iu Dios wánacaalactalaca rúna'ee wabésuneda carrúni jináata liá'a íchaba máashiica. ²³ Ne léquichoo namáaca wánacaleenai quinínama iglesia máanabaca, ya liáwinaami na'óra'inaa'ee ya nayúna'inaa, jáiwa'ee namáaca Dios cáaji rícu jini, náa'ee éebidenaica.

Pablo ya Bernabé néejoo Antioquía shínaa Siria néerra

²⁴ Nabésuna'eewoo liá'a cáinabi shínaa jí'ineerri Pisidia, náiiinu'e cáinabi jí'ineerri Panfilia néerra. ²⁵ Náiiwa'ee Dios chuáni chacáalee jí'ineerri Perge ricu, jáiwa náawai chacáalee jí'ineerri Atalia néerra; ²⁶ náurrucua'eewoo lancha rículai chacáalee jí'ineerri Antioquía néerra, liá'a chacáalee nasátactani nanácu namáacactani nayá quéechanacu Dios cáaji ricu, linácu liá'a tráawaju jáiyi nanísacai. ²⁷ Náiiinu'inaa Antioquía néerrai, náawaca'eewau náa'a iglesia ísanaca quinínama, ya tá'ee náiiwa'ee nalí quinínama liá'a Dios médani náajcha, ya léjta wácalishi méecu nalí injbaa náa'a jócani judiobini, quéewique'e néewa néebida léquichoo. ²⁸ Pablo ya Bernabé namáaca'eewoo néeni íchaba éerri náajcha náa'a éebidenai Dios nácu.

15

Náawaca'eewau Jerusalén ricu

¹ Liyáali éerrimi'e, áabibi chóniwenai jíanaimicoo Judea néenee Antioquía néerra, nachána'eewau néewidaca náa'a néenajinaica jócani'e nawásedacoo néebida linácu liá'a náijuque'e nachúipi ímanaa juáta, cha léjta Moisés liwána namédaca. ² Pablo ya Bernabé, jáiwa nacáita yáacau wérri náajchai, néenee Pablo ya Bernabé ya áabibi mawí nawína áabai washíalicuenai náaque'iniu Jerusalén néerra ya natáaniaque'e linácu liáni náajcha náa'a apóstolua ya náa'a salínai iglesia ísanaca Jerusalén néenee sánaca.

³ Nabánua'ee náa'a iglesia Antioquía néenee sánaca, nabésuneda'inaa liá'a cáinabi jí'ineerri Fenicia ya Samaria, jáiwa'ee náiiwa náa'a jócani judíos namáaca'ee nawítee ajuítaimica quéewique'e nasíguia Diosru. Ya quinínama náa'a máaquenai nawówau Dios nácu, saícta'ee wérri nawówa néemi'inaa liá'a chuánshi saícaica.

⁴ Náiiinu'inaa Jerusalén néerra, Pablo ya Bernabé narríshibia'ee nayá iglesia ísanaca ya náa'a apóstolua ya náa'a salínaibinica, náiiwa'ee nalí quinínama liá'a Dios médani náajcha. ⁵ Ne áabi náa'a fariseóbinica éebidenai Jesús nácu, nabárrua'eewau ya namá'ee:

—Arrúnaa'ee nawíchua nachúipi ímanaa juáta náa'a éebidenai jócani judío, nabánua'ee nacúmpliaque'e ley Moisés wánani namédaca.

⁶ Jáiwa'ee náawacawai náa'a apóstolubinica ya náa'a salínaica quéewique'e natáaniacani linácu. ⁷ Néenee liáwinaami natáania linácu, jáiwa'ee Pé'eru bárruwai limá'ee nalí:

—Nuéenajinai, iyá yáine léenaa báinacu Dios máiderrite nuyá íbicha núiiwaque'e irrú saícai chuáninica liá'a wáseerri'inaa nalí náa'a jócani'inai judiobini, quéewique'e nayá néebidaca. ⁸ Dios yáa léenaa wawówa, líiyada'ee walí lirríshibiaca nayá, liá'ee nalí Espíritu Santo, léjta liáyu'u walíni. ⁹ Dios jiní limédani báawatani wítee wáucha nayá ya wayá, ne léquichoo nayá bádedeenai nawówau níwata namáacaca nawówau linácu. ¹⁰ Ne chóque'e ztánda éeneda Dios iwána namédaca liá'a nawítee ajuítaimica, jócaite wéenaa wacúmpliaete jiní wérri áawita náa'a wawérrinaimica? ¹¹ Báawachala wáucha, wayá éebidenai wawásedacoo mawéniyu saícaca wáajcha liá'a Wawácali Jesúsca, nayá wáseneu liúcha liá'a máashii léquichoo léjta wayá.

¹² Quinínama nayá manúmata néemi'e nayáca liá'a Pablo ya Bernabé táaniani liyá nácu liá'a shínaashi ya liá'a jócai wacába cáji Dios médani náajcha náiiibicha náa'a jócani judíobini. ¹³ Jái'inaa nanísa natáaniacai, Santiago má'ee:

—Nuéenajinai, éemite nulí: ¹⁴ Simón íiwa walíni léjta Dios caníinaa licába nayá quéechanacu náa'a jócani judíobini, liwína'ee néenaa chóniwenai namédaque'e chacáalee Diosruja. ¹⁵ Liáni áabenai léjta natánaumini náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu, léjta limáyu Dios chuánica:

¹⁶ 'Ne liáwinaami liáni nuéejoominaajoo nubárrueda báaniuajoni liá'a cuita cáarralierricoo liyáca David shínaaca;

nuchúniminaa báaniuajoni ya nubárruedaminaa báaniuajoni,

¹⁷ quéeewique'e quinínama náajcha náa'a namúrruque'e Wácalishi nawówa yáajchau léquichoo,

náajcha náa'a quinínama cáinabi ítesanaca náa'a máaquenai nayáu báawacha nují'inaa nácu.

¹⁸ Liá'a Wawácalica, wáneerri náa léenaa liáni quinínama báinacumi, liá'a máaquerri lichuániu'.

¹⁹ "Nuá léenaa nulíwoo, jócai sáica wabánua naméda liá'a jócai rúnau náa'a jócani judío, máaquenai nawíteu ajuítaimica nasíguiaque'e Diosru. ²⁰ Rúnaaminaajoo watána nalí nashírrique'iu liúcha liá'a namédani nalí náa'a jócani Dios. Cáwiique'e nacá'a náuchau naméda máashii náinaayu. Jócubeecha íya liérta cuéshinai sácumenaicoo íinaa, jini liá'a jórquerriicoo, ya jócai léquichoo íirrai. ²¹ Ne wawówaicta wáa léenaa báinacu sáimi ái néenaa já'a chacáalee rícu, náa'a éewidenaica Moisés shínaa ley, liá'a naliénica sinagoga rícu éerri jútainchu nawówa iyabactaco.

Liá'a cáashtaca nalí náa'a jócani judíobinirru

²² Apóstolubínica ya náa'a salínaica, ya náa'a quinínama iglesia ísanaca, jáiwa nawína áabi néenaa náa'a éebidenaica nabánuaque'e nayá Antioquía néerra Pablo ya Bernabé yáajcha. Jáiwa'ee nawína Judas, né'e léquichoo lijí'inaa Barsabás, ya Silas, washíalicuenai cawíteenica náiiibicha náa'a éebidenaica, ²³ náajcha nabánua áabai cáashta méerri chá'a:

"Wayá apóstolubínica ya náa'a salínaica náa'a éenajinaica watáa wéenajinai náa'a jócani judíobini, náa'a yéenai Antioquía rícu, ya Siria rícu léquichoo ya Cilicia léquichoo. ²⁴ Wáa léenaa áabi chóniwenai yáaineu wayéji áani jócani wabánua néerra, ijódia'ee liyú liá'a ichuánicoo, jócai náa léenaa chítashia nayáu'inaa jini.

²⁵ Tándá, wáawacawai, sáica wacábaca wawína wéenau náaque'iniu nacába iyáctalaca náajcha náa'a sáictani wéerri wítee wéenajinai Bernabé ya Pabloca, ²⁶ náa'a máaqueneu nayáu carrúnatairru Jesucristo jí'inaa nácu. ²⁷ Ne léquichoo wabánua Judas ya Silas léquichoo: Nayáajoo natáaniaminaa yáajhajoo náiiwaque'e irrú quinínama liáni.

²⁸ Ne sáicai wéerri wacába liá'a Espíritu Santoca ya wayá léquichoo, jócuminaa wabánua irrú quéeewique'e ímeda quinínama léjta Moisés tánimica, báawacha liúcha liáni: ²⁹ Jócubeecha íya cuéshinai íinaa náani néemani nalí náa'a jócani diose. Jócubeecha íya íirrai, ya léquichoo náa'a cuéshinai sácumenaicoo, cáwiique'e nacába náuchau

naméda máashii náinaayu. Itúyactau wáujoo liúcha léju liáni, imédaminaa saícaijoo. Saícaque'e yáajabajoo.”

³⁰ Ne nayájoo, néenee náiiwa'inaa nanáawau, náau Antioquia néerra, náawacacoo'eewau náa'a iglesia ísanaca néntregaa cáashta nalí. ³¹ Náa'a néenajinaica naliá'inaa cáashtai saícta wérrí nawówa. ³² Liá'a Judasca ya Silasca wáalenai Dios wítee nawówa lícu, náiiwani'inaa chóniwenairru saícta wérrí'e nawówa néenajinai yáajchau. ³³ Liáwinaami liá'a éerrica, náa'a néenajinaica náiiwa'ee nanáawau nalí, nabánua nachuániu nalí saícta wérrí nawówa, quéewique'e néejooocoo báaniu náa'a bánuenai nayá. [³⁴ Ne liá'a Silasca wówerri limáacacoo.] ³⁵ Ne Pablo ya Bernabé namáacau Antioquia rícu, íchaba yáajcha mamáarraca néewida ya náiiwa Jesucristo chuáni.

Pablo chánau lijáicoo chámaichu'inaa liméda lishínaa tráawaju Diosru

³⁶ Áabai éerri liáwinaami, Pablo má'ee Bernabérru:

—Wáu wacába náibeji báaniu náa'a wéenajinaica chítashia nayáu jíni quinínama chacáalee rícuba, liá'a wáiiwactamite wawácali chuáni, wacábaque'e chítashia nayáu jíni.

³⁷ Bernabé wówerri litée náajchau Juan, liá'a jí'ineerri léquichoo Marcos; ³⁸ Ne Pablo jócai wówai litée Marcos, jiniwata liá'a Marcosca limáaca bácai Pablo ya Bernabé Panfilia rícu, jócai wówai líacoo náajcha liá'a tráawaju namédanica. ³⁹ Jáiwa náawacawai naméda yáacacuwai linácu liáni, jáiwa'ee nashírria yáacawai. Bernabé litée'e liájchau Marcos náurrucoo'eewau lancha rícula náaque'iniu liwówai jí'ineerri Chipre, ⁴⁰ nácula Pablo liwówaiyu liwína'a Silas, ya náa'a néenajinaica nasáta'ee nanácu Dios jí'inaa nácu, jáiwa'ee najiá'eewau néenee, ⁴¹ nabésuna'eewau Siria ya Cilicia náa'ee nadánani náa'a néenajinaicoo yáainai iglesia rícu.

16

Timoteo tálideda Pablo ya Silas

¹ Pablo líinu'e Derbe ya Listra néerra, líinuctala'ee linácu liá'a báqueerri quéebidacai Jesucristo nácu, jí'ineerri Timoteo, rucúulee ruá'a báquetoo ínetoo judía quéebidacau Jesucristo nácu, lisáljinaa griego. ² Náa'a néenajinaica yéenai Listra rícu ya Iconio rícu, natáania'ee saícai wérrí linácu. ³ Pablo wówerri'e Timoteo yáacoo liájcha, ne quéechanacu liwána náiju nachúipi íimanaa juáta, quéewique'e jóca jíwirri nawówa náa'a judiobinica náa'a yéenaica líta'aa liá'a cáinabica, ne quinínama yáine léenaa Timoteo lisáljinaa griego. ⁴ Quinínama chacáalee nabésunactacoo, náiiwa'ee náacoo néenajinairru, linácu liá'a náiiwani náa'a apóstolubinica ya náa'a salínaibinica náa'a iglesia Jerusalén ísanaca. ⁵ Náa'a iglesia ísanaca, jáiwa'ee nadáwina nawíteewai Jesucristo jí'inaa nácu, náa'a máaquenai cabálininaa, ya liá'a namánaba náa'a éebidenai lidáwinau mawí.

Pablo dájuni báqueerri washílicuerri Macedonia rícu saí

⁶ Liá'a Dios shínaa Espíritu Santoca jócai wówai náiiwa Jesucristo chuáni léenaa lirricu liá'a cáinabi jí'ineerri Asia shínaaca, jáiwa'ee nabésunawai liá'a cáinabi jí'ineerri Frigia ya Galacia, ⁷ náiiu linúmamirra liá'a cáinabica jí'ineerri Misia. Ne néenee namá'inaa'ee

nalíwoo nabésunacoo cáinabi jí'ineerri Bitinia, ne liá'a Espíritu Jesús shínaaca, jócai líná jini. ⁸ Néenee'e, nabésunau machácani Misiarra, náurrucua'eewau á'a lancha chánactau jí'ineerri Troas. ⁹ Liyáali éerrimi Pablo dájuni'e dajuíshi táayee; licába'ee báqueerri washíalicuerri shínaa cáinabi jí'ineerri Macedonia, libárrua'eewau limá'ee Pablorru: "Jibésunau Macedonia rícula jiyúda wayá." ¹⁰ Pablo quéecha'inaa lidájuni'inaa liárra dajuíshica, jáiwa wachúni washínaa iníjbaawai wáaque'iu Macedoniala shínaa cáinabi ítala, yáawaiyi Dios máiderri liyá wayá wáaque'iu wáiiwa nalí saícai chuánshica liá'a Dios chuánica.

Pablo ya Silas Filipos rícu

¹¹ Wáurrucoowai Troas néenee, wáau machácani liwówai jí'ineerri Samotracia, áabai éerri néenee wáiiinu áabai chacáalee jí'ineerri Neápolis. ¹² Néenee jáiwa wáawai áabai chacáalee jí'ineerri Filipos, liá'a chacáalee mawí máanuica líta'aa liá'a cáinabi Macedonia shínaaca, nayácta íchaba náa'a romanobini. Néerra wayáte jócai íchaba éerri. ¹³ Áabai éerri liá'a wawówa íyabactacoo, jáiwa wajiáwai bináwala chacáalee, méeda tácoowala, liá'a wamácta walíwoo áabai yáarrushi nasáctau náa'a judiobinica. Jáiwa wawáawai wataánia saícai chuánshi, nalí náa'a íinaca yáawaquenaicoo wájcha. ¹⁴ Báquetoo néenaa jí'inechoo Lidia; ruyá néenee sáu áabai chacáalee jí'ineerri Tiatira, wéndechoo wárruma cawéni quíirrai wéerri. Ruáni ínetooca, yáichoo saícai Diosru, éemechoo'e ruyáca, liá'a Wawácalica jáiwa lidúnu ruwówai ruéemique'e liá'a Pablo táaniani liyá nácu. ¹⁵ Ruéebida Jesucristo nácu rubáutisawai, náajcha náa'a quinínama ruéenajinaica, ne liáwinaami, jáiwa rusáta wáucha:

—Ne iyá imácta iwówau yáawaiyica yáliminaa nuyá nuéebidaminaa Jesucristo nácu, ínu chérra yáaque'iniu núbana néerra.

Jáiwa ruwána wamácaque'iniu ruájcha.

¹⁶ Libésunate áabai éerri wá'inaateu chaléeni náctalacoo nasáta Dios yúcha, jáiwa wáiiinu báquetoo miyácau wáalechoo áabai espíritu cadíbinacai. Ruyá nawánacaala yáarru, ruyá yáichoo léenaa wéerri jiníwata áabai espíritu máashii íiwaca rulíni. Tándá ruwácanai jéda íchaba warrúwa. ¹⁷ Ruáni miyácauca, jáiwa ruchánau rujínacoo Pablo ya wájchai, rumáidada'ee ruácco:

—¡Náani washíalicuenaica sírbenai Diosru liá'a yéerri áacairra, náa'a íiwenai irrú, chítashia Dios éewa'inaa litée iyá áacairra'inaa!

¹⁸ Líani rumédani íchaba éerri, cáashia Pablo, wówa íwirri liwówa, jáiwa'ee léejoo báaniu limá'ee lirrú liá'a espíritu yéerri runácu ruá'a miyácauca:

—Lijí'inaa nácu liá'a Jesucristoca, nuwána jijíácco rúcha.

Liyáalimi espíritu máashiica limáaca ruyái.

¹⁹ Ne náa'a ruwácanaica ruá'a miyácauca, nacába'ee jócai saíca nagáana runácu warrúwa mawí, jáiwa'ee nawína Pablo ya Silas, jáiwa natéque'e nayá wánacaleenairru, liá'a plaza chúnsaica. ²⁰ Jáiwa nabárrueda nayái nawácanai náneewa namá'ee:

—Náani judiobinica íinuenai naméda walí máashii nacáarralia washínaa chóniwenai, ²¹ éewidenai nawíteeyu wayá jócai wéenaa warríshibiaca, jócai wéenaa namédaca, jiníwata wayá romanobini.

²² Néenee náa'a chóniwenaica nabárruo nanácula liá'a Pabloca ya Silas, ya namá'ee náa'a nawácanaica namídudaque'e náabala nabásaidaque'e bárayuni. ²³ Néenee nanísa'inaa nabásaida nayái, naníqui jini cuíta manúmai rícula, namá'ee lirrú liá'a catúyacaica liá'a cuíta manúmaica licábaque'e nayá, jócubeecha najíau nayáca. ²⁴ Quéecha'inaa lirríshibia liá'a catúyacaica cuíta manúmai liníqui wérrí nayá sáica, ya liníqui náiiiba áacairra linácula liá'a áicuba cadúcnica lijí'inaa cepo.

²⁵ Ne liyáalimi béewami táayebee, Pablo ya Silas nasátau ya narrába shímashi Diosru, ya náa'a áabi yáainai cuíta manúmai rícu néemini nayáca, ²⁶ ne liyáalimi licúsu liá'a cáinabica cadánani wérrí lichúnda liá'a cuíta manúmaica. Liyáalimi liméecu linúma liá'a cuíta manúmaica quinínama, náa'a yéenai cuíta manúmai rícu liwásau liá'a nashínaa cadénaca. ²⁷ Quéecha'inaa licáwíaco liá'a catúyacai cuíta manúmai licába quinínama linúma liá'a cuíta manúmaica méecuerriu, lijéda lishínaa espadau línuaque'e liyáú, jiniwata limá lirrúwoo náa'a yéenai cuíta manúmai rícu máanenaiwai. ²⁸ Ne jáiwa Pablo máidada lirrú:

—¡Ujínau, wayá náani ya áani quinínama!

²⁹ Néenee liá'a catúyacai cuíta manúmai lisáta áabai licámarrau liwárruo licánacaco ya chéchinau licáarruniu licuá Pablo ya Silas yáajba. ³⁰ Néenee liá'a catúyacai cuíta manúmai lijéda Pablo ya Silas ya lisáta léemiu nayá:

—Washíalicuenai, ¿tána arrúnaa numédacai nuwáaliaque'e nucáwicau Dios yáajcha?

³¹ Namá'ee lirrú:

—Éebidau linácu liá'a wawácali Jesúsca, jiwáaliaminaa jicáwicau Dios yáajcha jócai amáarra ya jéenajinai léchho.

³² Jáiwa natáania lirrú linácu liá'a Wawácali chuánica ya nalí náa'a yéenai lishínaa cuíta néeni. ³³ Ne liyáalimi hóraaca táayebee, liá'a catúyacai cuíta manúmai litée jini báawachala libádeda natúca náa'a Pabloca ya Silas, jáiwa nabáutisawai liyá ya léenajinai. ³⁴ Néenee litée nayá líibana néerrau, liá náaya, liyá ya léenajinai sáitani wérrí wówa néebidacala Dios nácu.

³⁵ Manúlacaiba, náa'a nawácanaibinica nabánua áabi catúyacani chaléeni catúyacai cuíta manúmai quéewique'e nawáseda Pablo ya Silas. ³⁶ Liá'a catúyacai cuíta manúmai limá'ee Pablorru:

—Náa'a nawácanaibinica nabánua nuwásedaque'e iyá; tánda yáa namówai chaiwíteemija'a.

³⁷ Ne Pablo má'ee nalí náa'a catúyacanica:

—Ne wayá cháni cábacanaa léjta chóniwenai Roma néenee sánaca, nabásaida wayá chóniwenai náneewa, jóctanaa náa léenaa wajíconaa, naníqui wayá cuíta manúmai rícula; ¿ya chóque'e iwówai iwáseda wayá cabáyainta? ¡Ne jóca! Náiiinunque'e nayá jájiiu najéda wayá.

³⁸ Náa'a catúyacani náaniu náiiwaca nalí náa'a nawácanaibinica, jáiwa nacáarrudawai náa'ee léenaa nayá'ee cháni cábacanaa léjta chóniwenai Roma néenee sánaca. ³⁹ Náawai náa'a nawácanaibinica, nasáta perdón Pablo ya Silas yúcha, ya najéda jini cuíta manúmai rícuca, ya namá'ee nalí najíique'iu lirrícucha liá'a chacáaleeca. ⁴⁰ Najíá'inau lirrícucha liá'a cuíta manúmai náa'a Pablo ya Silas, jáiwa náawai rúbana néerra ruá'a Lidiaca, néenee nanísa nacába náa'a éebidenai Dios chuáni náa nadánani, jáiwa náau néenee.

17

Nacáarralia yáacoo Tesalónica rícu

¹ Pablo ya Silas náau mamáarraca nabéechalau. Nabésunau lirrícu náa'a chacáalee jí'ineerri Anfípolis ya Apolonia, jáiwa náiinui chaléeni chacáalee jí'ineerri Tesalónicaca, nawáaliacta áabai sinagoga judiobinica. ² Pablo, léjta liwíteeja, liáu chaléeni sinagoga néerra, táshia éerri jini liwówa iyabactacoo, léjta matálii semana litáania náajcha. Léewida nayá léjta limáyu liá'a Dios chuánica, ³ líiwadeda nalí liá'a Mesiasca arrúnai'inaa máanalica, ne máanalicai yáawinaami licáwiaminau báaniu. Limá nalí:

—Liyája liáni Jesús numáni irrú, liyája lierra Mesiasca.

⁴ Áabi néenaa náa'a judiobinica néebidani, nawína yáacau Pablo yáajcha ya Silas. Cha léchchoo néebida íchaba néenaa náa'a griégobinica yáine Diosru sáicai ya íchaba ína cawénini wérrí. ⁵ Ne náa'a áabi judiobinica cadéni nayá. Namúrru áabai chóniwenai máashiini jinanenaiu cáaye rícu jiníni médani, quéewique'e nacáarraliaca ya najódiaque'e chóniwenai chacáalee rícu sánaca. Náani máashiinica léchchoo náau líibana nácula liá'a báqueerri washíalicuerri jí'ineerri Jasónca, najédaque'e néenee Pablo ya Silas quéewique'e néējuédaque'e chóniwenairruni. ⁶ Ne jócala náiiu Pablo ya Silas, jáiwa nárdeda Jasón ya áabi éebidenai Dios nácu nanáneewa náa'a chacáalee wácanaica, máidadenai náacoo:

—¡Nayája náani washíalicuenai jinanenaiu quinínama cáinabi naméda namáacoo quinínama máashii chóniwenai íibi, náiiu léquichoo áani, ⁷ ya Jasón wína nayá líibana néeniu! ¡Quinínama nayá jócani méda liwánacaala liá'a chúnsai liwácali romano shínaaca, ne namá jáicala báqueerri reyja'a, léja liá'a Jesúsca!

⁸ Néemi'inaa liáni, jáiwa chóniwenai ya náa'a cawánacaalacani cáarrundenaiu. ⁹ Ne Jasón ya náa'a áabibica napáida áabai warrúwa, ya nawáseda nayá.

Pablo ya Silas Berea rícu

¹⁰ Ne táaye'inaami, náa'a éebidenaica nabánua Pablo ya Silas náaque'iu báitanacu chaléeni chacáalee jí'ineerri Berea. Náiiu'inaami náau báitanacu chaléeni sinagoga néerra judiobini shínaaca. ¹¹ Náani judioca, mawini sáica wítee náucha náa'a Tesalónica néenee sánaca, narríshibiani sáica wérrí nawówa yáajchau liá'a chuánshica, mawí éerri néewidau Dios chuáni nácu, nacábaque'e namáni nalí yáawaictajani. ¹² Ne íchaba néenaa éebidenai, ya léchchoo néebida íchaba néenaa náa'a griégobinica, cha léchchoo ína cawénini wérrica ya washíalicuenai. ¹³ Ne náa'a judiobinica Tesalónica néenee sánaca, náa léenaa'inaa Pablo íiwadeda liá'a chuánshi Dios shínaa á'a Berea léchchoo, náau néerrai nacáarraliaque'e náa'a chóniwenai. ¹⁴ Ne náa'a áabi éebidenaica nawána Pablo jíacoo madéjcata chaléeni litácoowala liá'a manuáca, ne Silas ya Timoteo máaqueenai á'a Berea. ¹⁵ Náa'a tálidedenai Pablo yáaineu liájcha atanúma á'a chacáalee jí'ineerri Atenas. Néenee néējuawai náiiwa nalí náa'a Silasca ya Timoteo náaque'iu madéjcata Pablo íshiirricu.

Pablo Atenas rícu

¹⁶ Nácula Pablo nénda á'a Atenas néerra liá'a Silas ya Timoteo, máashii wérrí liwówa licábacala liá'a chacáalee cashiámu diosnai jócai yáawaiyi. ¹⁷ Tándawa liméda yáacau sinagoga rícu, náajcha náa'a judíobínica ya áabi chóniwenai yáinaí sáicaí Diosru, ya éerri jútáinchu naméda yáacacoo náajcha náa'a yáawaquenaícoo plaza rícu. ¹⁸ Cha lécchoo áabi quéewidacani néenaa jí'ineenai epicúreos ya estóicos, nachána naméda yáacacoo Pablo yáajcha. Áabi má'ee:

—¿Tána litáania léji liéni catáaniacaica?

Ya áabi má'ee:

—Jicá'a liá'a táaneerri áabata diosnai déecuche sái nácu.

Léewa'ee namáni lierra níwata Pablo íiwadedeerri linácu liá'a chuánshi sáicaica Jesús nácu, néewacala nacáwíacoo náa'a máanalínica. ¹⁹ Néenee natée jini chaléeni Areópago néerra. (Atenas néerra jí'ineerri Areópago, náarrui náa'a wánacaleenai chacáalee rícu). Liá'a yáarrushi saíctata nacába náawacacoo, nasáta néemi Pablo:

—¿Jéewa jíiwa walí liá'a wálii chuánshi jéewidani nácu jindani walí?

²⁰ Ne jítáania walí áabata chuánshi báawatai, ya wawówaini wáa léenaa tánashia jiwówai jimácai.

²¹ Ya quinínama náa'a yéenai Atenas néerra, léjta lécchoo náa'a déecuche sánaca yéenaimi á'a, bácaínaa saíctai néemica ya natáaniaca chuánshi wálii.

²² Pablo bárroo nalí béewami Areópago rícu, limá'ee:

—Chóniwenai Atenas néenee sánaca, quinínama liáni nucábanica, iyá chóniwenai éebidenai wérrí linácu liá'a wíteeshica. ²³ Nácula nujnaniu chacáalee rícu, nucába iyá isátau íchaba díose yúcha, ya nuínu áabai altar liá'a tánerrícoo cháa: 'Liá'a Dios jócai wacúnusia'. Wée sáicaí, lierra Dios isátanicoo yúcha jócai icúnusia, linácuwa nutáania irrú.

²⁴ "Liá'a Diosca quénuderri quinínama cáinabi quinínama liá'a yéerri líta'aa, liyáwaja lierra wácalishi áacai sáica ya cáinabi íta'aa. Jócai yáa lirrícu liá'a templocá washialícuenai médanica. ²⁵ Jini lirrúnaani naméda liwícaubali, liyája lierra yáirri wacáwica quinínama, cáuli ya quinínama mawí.

²⁶ "Bácai rímii washialícuerri rícué quénuderri quinínama chóniwenai, nayáque'e quinínama cáinabi íta'aa; líyadani nalí liá'a éerrica ya liá'a yáarruishica néewacta nayáca, ²⁷ namúrruque'e Dios, ya cáajbami, újni najisedauca néewaqué'e náiiinucani, báawita yáawaa jócu Dios ya wáucha déecucha bácaínaa. ²⁸ Jiniwata wayá yéenai Dios nácula, wachúniniu ya wéewa wayáca; ya léjta léquichoo náa'a áabibi éewenai najéda chuánshi nawíta rícuéjiu nashínaaca namá'ee: 'Wayáca Dios táqueenaíbimi'. ²⁹ Wayácta Dios táqueenaíbimi, jócu arrúnaa wamá walíwau léecalá, liá'a Dios litánaamináa óroyu, ya platayu, jócta íibayu namédani náa'a washialícuenai nawíteeyu. ³⁰ Báinacu Dios míya máecha quinínama namédani liarra, jiniwata jócala náa léenaa liá'a namédanica; ne chóque'e, Dios bánua quinínama chóniwenai, quinínama cáinabi néējuacoo lirrú, néebidaque'e linácu. ³¹ Dios ái wína áabai éerri, ya liyáali éerri, jini licábacala báqueerri chóniwerri sáicaí áabi yúcha; liyáminaa májoo chóniwenai méducta saíctai o máashii. Quinínama lierra limédani'inaa báqueerri washialícuerri rícuéji liá'a liwínanica, jí'ineerri Jesús. Dios iyadani chóniwenairru

cháca rúnaa libésunacoo, liyáwa wáneerri Jesús cáwiacoo náibicha náa'a máanalínica”.

³² Néemi'inaa liáni nacáwicalau máanalícaí yúcha, áabibi nacáida'ee ya áabi namá'ee:

—Wanáminaa wéemicojoni áabata yáajcha.

³³ Néenee Pablo máaca nayái, jáiwa liáwai. ³⁴ Ne áabi yáau liájcha néebidani. Náibi yéerri liá'a Dionísioa, néenaa náa'a Areópogoca; ya léquichoo báquetoo ínetoo jí'ineechoo Dámaris, ya áabi mawí.

18

Pablo Corinto rícu

¹ Liáwinaami liáni, Pablo jiáu Atenas rícuha, jáiwa liáwai lirrícua liá'a chacáalee jí'ineerri Corinto. ² Néerra línu báqueerri washíalicuerri judío jí'ineerri Aquila, liyá che sáini cáinabi jí'ineerri Ponto. Liyáli íchaitaa Aquila ya línu Priscila ínuenai lítee liá'a cáinabica jí'ineerri Italia, chéni rúnacte najiácoo jiniwata liá'a nawácali jí'ineerri Claudio, wáneerri najiácoo quinínama náa'a judíobínica, najiáque'iu chacáalee jí'ineerri Roma. Pablo yáairri licába nayá, ³ jiniwata Pablo wáaleerri léenaa liá'a tráawajuca, namédaque'e tólda nawéndacta'inaa nashínu, íchaitaa limácau náajcha limédaque'e náajcha liá'a tráawaju. ⁴ Ne éerri jútáinchu nawówa iyabactacoo, Pablo yáairriu sinagoga rícula, natáaniactaca néewidactaca náa'a judíobínica ya náa'a jócani judío, quéewique'e néebida Jesús nácu.

⁵ Quéecha'inaa Silas ya Timoteo náinu'inaa á'a Macedonia, Pablo liyá'inaaja líiwadeda quinínama éerri liá'a chuánshica, líyadaque'e nali náa'a judíobínica Jesúsca léja liá'a Mesíasca. ⁶ Ne nayá nachána namédacoo báawacha liúcha namá lirrú chuánshi máashii; jáiwa Pablo tútuda líibalau, liwówau limáca nayá médenai máashii jócai néebida, ya limá nali:

—Iyáminaa wáalia ítalashi iyá jájii yúcaque'iu; nuyá jócai wáalia ítalashi. Chóque'e libéechalawoo nuáu jócani judíobini néerra.

⁷ Lijíáu chéni sinagoga, néenee liáu líibana néerra liá'a báqueerri washíalicuerri jí'ineerri Ticio Justo, sáterri Dios yúcha, yéerri léema nácu liá'a sinagoga. ⁸ Báqueerri washíalicuerri jí'ineerri Crispo, liwácali liá'a sinagogaca, léebida Jesús nácu quinínama yáainai líbana lícu. Ya lécchu quinínama náa'a Corinto sánaca, néemi liá'a Jesús chuánica, jáiwa néebida jini nabáutisawai. ⁹ Áabai táayee, liá'a Wawácalica limá'ee Pablórru liá'a áabai lituirricu sái: “Ucáarru jiyá; jiáyu jiiwadeda liá'a chuánshica mamáarraca. ¹⁰ Jiniwata nuyá yéerri jiájcha, jini éewa lidúnu jinácu limédaque'e jirrú máashii, ne nuyá wáaleerri íchaba chóniwenai lirrícua liáni chacáaleeca.” ¹¹ Tándawa Pablo máacau áabai camuí ya béewami á'a Corinto, léewidaca náibi liá'a chuánshica Dios shínaaca.

¹² Ne liyáli éerri liá'a Galíonca wánacaleerri á'a Acaya, náa'a judíobínica náawacau Pablo júnta'inaa; natéeni nawácanaibini júnta, ¹³ ne má'ee lirrú liá'a wánacaleerrica:

—Liáni washíalicuerrica jinaneerri éewiderri limácoo náa'a chóniwenai, quéewique'e náa Diosru sáica liyú liá'a áabatata lijúnta liá'a leya.

14 Pablo ái'inaata táaniacai, quéecha'inaa Galión máca nalí náa'a judiobinica:

—Ne jiconashiquictani, jócta cáinuacai áabi, nuyáminaa nuémiminaa irrújoni iyá judiobinica; 15 ne liyú'inaa liérna chuánshica, jí'inaashi ya ishína ley, ichúniu iyá jájiuni, jiníwata nuyá jócai wówai nuwáruacoo lináca liárna.

16 Ya lijédani lirrícucha liá'a náawacactacoo náa'a wánacaleenaica.

17 Néenee nawína báqueerri namánabayu jí'ineerri Sóstenes, liwácali liá'a sinagogaca, nabásaidani néeni, nanáneewa náa'a nawácanaibinica. Ne Galión jiní wérri wéni lirrú liérna.

Pablo éejuerriu Antioquíarra

18 Pablo máaquerriu íchaba éerri á'a Corinto. Liáwinaami líiwa lináwawai léenajinairru, liájcha Priscila ya Aquila, náurrucoo náaque'iu lítala liá'a cáinabi jí'ineerri Siria. Liá'a chacáaleeca jí'ineerri Cencrea, jóctanaa liúrrucujau, lirráirreda liwíta báinawai, quéewique'e licúmpliaque'e liá'a chuánshi limánimica. 19 Quéecha'inaa náinucai á'a Éfeso, Pablo máaca Priscila ya Aquila, jáiwa liáwai sinagoga néerra litániactaca náajcha náa'a judiobinica náawacactacoo. 20 Nayá namésudani wówa namáaque'iu íchaba éerri mawí, ne jócu liwówai, 21 ne jáiwa líiwa lináwawai limá'ee nalí: “Dios wówaicta, nuéējuaminaujoo nucába iyá báaniu.”

Néenee Pablo yúrrucoo báaniu, jáiwa liáwai Éfeso néenee. 22 Quéecha'inaa línucai á'a chacáalee jí'ineerri Cesarea, liáwai Jerusalén néerra, liáque'iu litáa nalí náa'a éebidenaica Dios nácu, néenee liáu chaléeni Antioquíarra néerra. 23 Liáwinaami áabi éerri, liáu báaniu lijínanicoo áabainaa lirrícú liá'a chacáalee liá'a cáinabi jí'ineerri Galacia ya Frigia, liá nadánani quinínama náa'a éebidenai Dios chuáni.

Apolos úiwadedeerri Dios chuáni Éfeso rícu

24 Ne liyáali éerrimi línu Éfeso néerra báqueerri judío jí'ineerri Apolos, chacáalee jí'ineerri Alejandría néenee sái. Yáirri wérri léenaa sáica, cúnusierrri sáica liá'a tánerricoo Dios chuánica. 25 Yéerri sáica wérri Dios chuáni nácu, ya táaneerri jucámarranaa liwówa yáajchau, léewidaca jucámarranaa Jesús nácu, báawita bácai licúnusia linácu liá'a bautísmoca Juan shínaaca. 26 Liá'a Apólosca libárrroo litániaca chóniwenai náneewa sinagoga rícu; ne néemi'inaami jini Priscilaca ya Aquila, néenee natée jini báawachala náiiwa lirrú jini sáica wérri liá'a Dios chuánica. 27 Quéecha'inaa Apolos wówai liácoo nayáctala náa'a chóniwenai yéenai cáinabi íta'aa jí'ineerri Acaya, néenajinai yúdani, ya natána áabai cáashta nalí náa'a éebidenai Dios nácu néenee sánaca, quéewique'e narrishibia sáicani. Ne línu'inaa Acaya néerri, liyúda íchaba nalí náa'a éebidenaica, jiníwata Dios sáicai wérri néebidaque'e linácu. 28 Ne quinínama náneewa namá judiobini nácuca, limáni nalí jócai néenaa nabáyaca, líyada Dios chuáni nácu, léewidani yáawacaala léja liá'a Jesúsca liá'a Mesíasca.

¹ Nácula Apolos yáa á'a Corinto, Pablo chuáu líibi liá'a awácaca líinu Éfeso néerrai, líinu íchaba éebidenai Dios nácu. ² Jáiwa lisáta léemi nayái:

—¿Irrishibia léji liá'a Espíritu Santoca éebida'inaami Jesús nácu?

Nayá néeba liúchani:

—Jócai wíta wéemi natáania nácu liá'a Espíritu Santoca.

³ Pablo sáta léemi nayá:

—Ne, ¿chíta nabáutisau iyá jíni?

Nayá éeba'ee:

—Liyú liá'a bautismo Juan shínaamica.

⁴ Pablo má'ee nalí:

—Jajá, Juan báutiseerri náa'a éejuenaicoo Diosru, ne limá'ee nalí éebida linácu liá'a ínuerri'inaa báaniu nuúshirricu, wówerri limáca, liyáca Jesús.

⁵ Néemi'inaa líani, jáiwa nabáutisawai Jesús jí'inaa nácu; ⁶ ya néenee Pablo máaca'inaa licáajiu nanácu, líinu nanácu liá'a léquichoo liá'a Espíritu Santoca, natáania áabai chuánshi báawatai, néewidau chuánshi Dios yáani nalí. ⁷ Namánabaca doceca náa'a washiálicuenaica.

⁸ Ne liyáali matáalii quéerri, Pablo yáairru liyáca sinagoga néerra, líiwadadaca jócai cáarrunaa chuánshi, cáiteerri nayá yáawai wérriyu, ya liwówai métaa néebidaque'e Dios wánacaalactaca. ⁹ Ne áabibi, liyájurricani, jócani wówai néebidaca, újni chóniwenai náneewa natáania máashii linácu liá'a wáalii chuánshica. Néenee Pablo lishírriu náucha, ya litée náa'a éebidenaica chaléeni escuela néerra lishínaa báqueerri jí'ineerri Tirano. Chaléeni litáania éerri jútainchu, ¹⁰ Cha limédaqui jíni chámacua camuí, cháí léjta náa'a yéenai quinínama líta'aa liá'a cáinabi jí'ineerri Asia, ya náa'a judíobinica ya náa'a jócani judío, néemi liá'a wawácali chuánica. ¹¹ Dios limédaca máanui jócai nacába cáji Pablo nácueji, ¹² báawita liá'a pañueloca, ya liá'a íibalashi dúnuerri lináanai natéeni bálinenairru, ne líani éederri nabálinacaala ya náa'a espíritu máashiica jíerriu náucha.

¹³ Ne áabibi judíobini, jínanenai cáaye rícu jédenai namácoo chóniwenai yúcha espíritu máashii, nawówaini namédaca líjji'inaa lícu liá'a Wawácali Jesúsca; namá'ee nalí náa'a espírituca: “¡Líjji'inaa lícu liá'a wawácali Jesúsca, Pablo íiwanica, nabánua jírru jíjiáyú!”

¹⁴ Léwa líani namédani náa'a siete léenibi liá'a judíoca jí'ineerri Esceva, liá'a báqueerri nawácalica náa'a sacerdotébini. ¹⁵ Ne áabai éerrimite liá'a espíritu máashiica limá'ee: “Nucúnusia Jesús, ya nuá léenaa Pablo; ne iyá ¿tána iyái?”

¹⁶ Ne liyáalimi, liá'a washiálicuerrica wáaleerri espíritu máashii ínuerri nanácula, ya quinínama lidánani yáajchau liméda mawí náucha quinínama, líinueda bájjiala nayá carrúnatai, najiáwai návana rícuca jushícai ya catúcai. ¹⁷ Quinínama náa'a yáainai Éfeso rícu, judíobini ya jócani judío, ná'inaa léenaa, jáiwa cáarru wérrí nayái. Ne chacábacanaa licáarraliau Jesús jí'inaa íiwanaa cawéni wérrica.

¹⁸ Ya lécchoo íchaba náa'a éebidenaica náiniu náiiwadadaca quinínama liá'a máashiica namédani quéecha, ¹⁹ ya íchaba médenaiu camálicaniyu, náinda nashínaa cáashtau néemaque'ini quinínama náneewa. Quéecha'inaa májna nalíwoo liwéni liá'a cáashtaca, liwéni

jiá'eewoo léjta cincuenta mil éerri tráawaju shínaa. ²⁰ Cha járra liá'a lichuánica liá'a wawácalica yáairriu mamáarraca cáarraliacoo matuínaami, liácoo iyaderriu liácoo liwíteu.

²¹ Liáwinaami liáni bésuneerricoo, Pablo wówai liácoo Macedonia néerra ya Acaya néerra, ya liáu mamáarraca chaléeni Jerusalén néerra. Ya léquichoo limá'ee néenee liáu Jerusalén néerra ya arrúnaa liácoo léquichoo chaléeni Roma néerra. ²² Ya néenee libánua Macedonia néerra chámata liájcha sána, Timoteo ya Erasto, nácula limáacau áabata éerri mawí á'a Asia.

Matuínaamini méda yáacacoo Éfeso rícu

²³ Ne liyáali éerrimi, naméda á'a Éfeso rícu íchaba cáarraleneu nayáca urrúni lirrú liá'a néewidani wáaliyu, ²⁴ liwánaca liá'a báqueerri jí'ineerri Demetrio, tráawajeerri jiárru saícai jí'ineerri warrúwa, méderri quinínama méenaami cábacanaa. Liáni washíalicuerrica méderri mawí licábacanaa cuíta piítui rími, léjta templo diosa jí'ineechoo Artemisa, liáni namédanica yáirri nalí manuába warrúwa, lirrú ya náa'a tráawajenai liájcha. ²⁵ Liáawaqueda náani, áabi yáajcha tráawajenai áabena tráawajuca, limá'ee nalí: "Nawácali, yáa léenaa washínaa cashínanica wayáque'e saíca wacábajoni liáni washínaa tráawajuca. ²⁶ Ne iyá cábenai ya éemi, liárra Pabloa máirri limácoo náa'a diosnai washíalicuenai médani áani, jócaita diosnai; cha léewida íchaba chóniwenai, jócaita báabajuta áani Éfeso rícu, á'a atéwa quinínama cáinabi Asia íta'aa. ²⁷ Liáni carrúnatai, jiniwata washínaa negocio carrúnatai yúcacoo, ya léja liá'a templocá lishínaa liá'a diosa cawéninica jí'ineechoo Artemisa, éewerri lipérdia liá'a cawénica lishínaaca, chacábacanaa náuca ruá'a máanui cábacoo jicá'a diosa náani jirrú saícai á'a Asia ya quinínama macájirra cáinabi."

²⁸ Néemi'inaa quinínama liáni, úwirri wérrri nawówa, jáiwa namáidada namá'ee: "¡Saícacajani Artemisa efesios sána shínaa!"

²⁹ Jáiwa namáidada mamáarracai lirrícu liá'a chacáaleeca. Jáiwa náiiuu lináculai náa'a Gayo ya Aristarco, chámata washíalicuenai Macedonia sána máinaiu Pablo yáajcha, jáiwa nárda jini chaléeni áabai cuíta máanui wérrri quini báinaa jí'ineerri teatro, náawacactacoo.

³⁰ Pablo wówai liwárruacoo lirrícu liá'a cuíta máanuica, quéewique'e litáania nalí náa'a chóniwenai, ne náa'a éebidenai jócu náinda jini.

³¹ Ya léquichoo náiiibi náa'a cawánacaalacanica Asia sánaca ái néenaa já'a Pablo júncái, nabánua nachuániu lirrú jócala léewa liwárruacoo néerra. ³² Nácula, lirrícu liá'a náawacactacoo, áabi máidada báawatai, áabi báawata, jiniwata náa'a chóniwenai yáawaquenaiu matuínaami; náa'a áabibica jócai náa léenaa tándashia náawacawai.

³³ Ne áabi néenaa náiiwa lináwa liá'a Alejandro. Liyá judiobini dáanedani quinínama náneewa. Alejandro nácuda licáajiu quéewique'e náyabacoo, litáaniaque'e liwícaubali chóniwenai náneewa. ³⁴ Ne ná'inaa léenaa liá'a Alejándroca judío lécchoo, namáidada quinínama chámata hórna: "¡Saícacajani Artemisa efesios sána shínaa!"

³⁵ Báqueerri nawácali náa'a chacáaleeca, léewa'inaa liyábeda náa'a chóniwenai, limá'ee: "Chóniwenai Éfeso sána, quinínama náa'a chóniwenai lísana liáni chacáaleeca namáacani túyaca liáni templocá shínaa máanuica diosa Artemisa, ya rushínaa tánaashi cáirriu

áacaiji. ³⁶ Jiníwata jiní éewa libáya liáni, íyabau iyá, u'iméda jóctanaa yáa léenaa saíca. ³⁷ Jiníwata náani washiálicuenaica índanica jócani méda máashii templorru, jiní natáaniacala máashii runácucha ruá'a washínaa diosaca. ³⁸ Ya Demetrio ya náa'a tráawajene liájcha wáalenai áabata chuánshi linácucha, wánacaleenai náa'a ya néeni ya náarru náa'a wánacaleenai; nasátaque'e néemiu nanáneewani náa'a wánacaleenai natúyaque'iu nashínaa bácainaa. ³⁹ Ya iyá isátaacta áabata mawí, arrúnaa náawacacoo yáawaiyi. ⁴⁰⁻⁴¹ Liá'a bésuneerricoo wáalee carrúnatai, jiníwata néewa náiiwacai wayá cáiniua yáacacanicoo, jiní áabai chuánshi wéewani wáiiwaca, nasátaacta néemiu wayá linácu liáni wacáarraliactacoo." Linísa'inaa limáqui jiliéni, líiwa lináwawai chóniwenairru.

20

Pablo yáairriu Macedoniala ya Greciala

¹ Amáarrai'inaa léji liá'a nacáarraliactacoo macáishita, Pablo máida náa'a éebidenai queéwique'e léewida nawitee. Néenee líiwa lináwau nalí, jáiwa liáwai Macedoniala. ² Ne liáu licába nashínaa cáinabi néerra quinínama, liá nadánani íchaba limácala nalí náa'a léenajinaica; ya néenee líinu Greciala. ³ Grecia néerra limáacau matálicua quéerri. Áimi yáacoo liyá cáí lancha rícula queéwique'e liácoo Siriala, liá'inaa léenaa náa'a judiobinica nawówai naméda lirrú máashii. Néenee liwówai liácoo macáshtai, libésunau báaniu Macedonia. ⁴ Natálideda liyá náa'a Sópater Berea néenee saí, lisáljinaa jí'ineerri Pirro; ya Aristarco ya Segundo Tesalónica néenee sánaca, Gayo, Derbe saí, Timoteo ya léquichoo Tíquico ya Trófimo chésa náani líta'aa liá'a cáinabi jí'ineerri Asia. ⁵ Náani wéenajinaica náau wabéecha nanénda wayá á'a Troas. ⁶ Wayá, liáwinaami liá'a fiestaca wáayacta liá'a páanica méewisaa jócta limúrracau wajiáu chéni Filipos néenee lancha rícu, ne cinco éerri rícula wáiiu nanácu á'a Troas, wamáacactacoo siete éerri.

Pablo yáairriu Troas néerra

⁷ Ya néenee áabai éerri domingo rícu, wáawaca yáacau náajcha náa'a éebidenai Jesús nácuí, wáirraque'e liá'a Santa Cenaca, Pablo táaneerri liyáca náajcha náa'a éebidenai. Arrúnaaca liácoo cajóchanaami, Pablo íiwa nalí Dios chuáni cáashia béewamicta táayebeeca. ⁸ Wáawaca yáacau áabai cuarto rícu áacairra matálii piso rícula, íchabactala lámpara túculenai; ⁹ ya báqueerri icúlirrijui jí'ineerri Eutico wáairri liyáca ventana númacua íta'aa. Ne Pablo táaniacala déecu wéerri, néenee cadájuni jini liá'a icúlirrijuica, jáiwa limáaca béemi, néenee licáwai chéni matálii piso ítee; jáiwa nabárrueda jini máanali. ¹⁰ Néenee Pablo yúrrucawai liyácta liá'a icúlirrijuica, liwína jini lishíquia jini. Limá'ee léenajinairru:

—U'icáarrudau, cáwi.

¹¹ Néenee Pablo éejoo líirracoo, lisúbirreda páani, wáaya jini, jáiwa lisíguia litániaca cáashia jucámarraca. Néenee liáwai. ¹² Néenee natée jini liá'a icúlirrijuica, cáwi líibana néerrau, liyú saícta wéerri nawówa.

Yáairriu chaléeni Troas néenee Mileto néerra

¹³ Wayá yáainaiu nabéecha wáau lancha rícu, chaléeni Aso néerra wáque'iu wéda Pablo, le namáyu'u, jiniwata liwówaicala liácoo macáshtai. ¹⁴ Quéecha'inaa wáinu linácuí á'a Aso, liúrrucoo wáajchai wáawai Mitilene néerra. ¹⁵ Wajjáu néenee, cajójchanaami wabésunau lijúntami liá'a Quío, wáinu áabai éerri liáwinaami liájba lícu liá'a Samos. Ne batáijinaami náau áabai éerri mawí, wáinu Míleto néerra. Liáwinaami wabárruacoo áabai chacáalee jí'ineerri Troguílio. ¹⁶ Liméda cháa, jiniwata Pablo, jócubecha lidécudau bájjala Asia néeni, jócu liwówai liácoo Éfeso néerra; liwówai linísacoo madéjcata Jerusalén néerra, léewactau liyáca Jerusalén néerra léerdi liá'a Pentecostés.

Pablo táaneerri náa'a silínaica Éfeso néenee sána

¹⁷ Nayá'inaa chacáalee jí'ineerri Míleto rícu, Pablo wána namáida náa'a salínai yáainai iglesia Éfeso rícu litáaniaque'e náajcha. ¹⁸ Quéecha'inaa náinuca limá'ee nalí: “Iyá yáine léenaa sáicai, chítashia nuyáú jini quéechanacu'inaa nuínu cáinabi Asia rícula. ¹⁹ Éerri jútainchu nuyá yáajcha nusírba nuwácali nuwówa yáajchau, rúnaa nuíchaca liá'a máashii nubésunedanica, náa'a nawówaini naméda nuájcha náa'a judiobinica. ²⁰ Ne jócai numáaca iyá nuúwaque'e irrú, liá'a sáicai'inaa irrú, nuéewida iyá chóniwenai náneewa ya nábana rícu léchhoo. ²¹ Náa'a judiobinirru ya náa'a jócani judiobini numá nalí éejooque'iu Diosru imáaca iwówau Jesús nácu. ²² Chóque'e nuáu Jerusalén néerra, Espíritu Santo wána nuáacoo néerra, jócai nuá léenaa tánashia yéesa nuyá néerrai. ²³ Ne nuá léenaa máayabaca táshia nuínucta chacáalee náiiwa nulí, Espíritu Santo ma nulí rúnaaminaa natée nuyájoó cuíta manúmai rícula carrúni jináataminaa nuyá néerrajoo. ²⁴ Ne nulí, áawita libésunacoo liáni, jini wéni máanaliquicta nuyá. Ne nuwówaini nutée liá'a sáicai Dios chuánica, Dios canúinaa licába wayá, léjta Jesús nuwácali bánua nuyá.

²⁵⁻²⁶ “Nuyá nuá léenaa yáawaiyi jócuminaa éejoo icába nuyá mawiá, iyá nuúiwani irrú Dios chuáni wánacaalactalaca. Nuwówai numá irrú nunísa nuúwa irrú Dios chuáni, tánda linácue jóca nuá léenaa cajíconaa nuyá. ²⁷ Jái nunísa nuúwa irrú Dios chuáni máyu'uca. Jócai nubáya yúcha. ²⁸ Ne rúnaa iyáca, cawíteeyu itúyau'inaa quinínama náa'a máaquenai nawówau; Espíritu Santo máacanica pastorbini, natúyaque'e chóniwenai iglesia rícu sána Dios shínaaca, liá'a liwénini chúnsai líirranayu. ²⁹ Ne nuá léenaa jáicta nuáawai, náinuminaa áabi chóniwenai, jicá'a náa'a cháawi carrúnatanica, wówainai namáardaca chóniwenai iglesia rícu sána. ³⁰ Ne íbicha lijíaminau chóniwenai íiwadedenai nanúma yúwicau quéewique'e náa'a éebidenaua náaque'iu líshirricu. ³¹ Yáainai cáwi tuíshiyu; édacaniteu linácu liá'a matáli camuíca, éerrinacu ya táayee, nuéewida iyá ya nuúicha irrú bácainaa yáajcha.

³² “Ne chóque'e, nuéenajinai, iwína iwówa lícula Dios, canúinaa Dios cába iyá. Dios wáaleerri lidánaniu liwánau náa wadáwinacoo lichuáni nácu, liáminaa irrú quinínama liá irrú iyá lishínaa chóniwenai majiconanica. ³³ Jócai nuwówai nulíwo nuyá, liá'a warrúwaca ya liá'a íbalashica jini shínaa; ³⁴ jócai cha, ne iyá yáine léenaa nuyá tráawajairri nucáajiyu nuínu'inaa quinínama liá'a nurrúnaani jinánica ya náa'a yáainai nuájcha. ³⁵ Séewirri nuéewidani iyá nácu léquichoo cháwa

wéewa watráawajaaqui jírra, wayúdaque'e náa'a carrúni jináatanica, wédacanique'u linácu liá'a wawácali Jesúsca: 'Dios túyerri liá'a yáairri lishínaa'eenau báqueerrirru.' "

³⁶ Ne liáwinaami limá'inaa léji liáni, Pablo litúyau liúrrui juátayu lisáta Dios liúcha náajchau quinínama. ³⁷ Jáiwa'ee quinínama náichai, ya jáiwa'ee nashíquia yáacawai nashíshi'e Pablo wídani nácu. ³⁸ Jáiwa'ee máashii nawówai, jiníwata limáca'ee nali jóca néejoo nacába liyá mawíá. Jáiwa'ee náau liájchai lancha néerrai.

21

Pablo yáairriu Jerusalén néerra

¹ Liáwinaami wamáaca'inaa náa'a wéenajinaica, jáiwa wáurrucoo lancha rículai machácani Cos néerra, áabai éerri liáwinaami jáiwa wáawai Rodas néerra, ne néenee jáiwa wáau báaniu Pátara néerra.

² Pátara néenee jáiwa wáiiinu áabai lancha yáairriu Fenicia néerra, jáiwa wáurrucoo lirrículai. ³ Wabésuna'inou wáacoo wacába liwówai jí'ineerri Chipre, wamáaca'inaami béema waná apáulicue saíca, wabésunau machácani Siria néerra. Liá'a lanchaca, arrúnaaca limáaca shínaashi liájba lícu Tiroca, jáiwa warrúniu néeni.

⁴ Jáiwa wáiiinu néeni áabibi máaquenai nawówau Dios nácu, jáiwa wamáacau náajchai siete éerri. Espíritu Santo má'ee nali, jócubeecha Pablo yáau Jerusalén néerra.

⁵ Jái'inaa libésunawai siete éerri, jáiwa wajiáwai. Quinínama náiiinu ya néenibi yáajchau lécchoo, jáiwa náau wáajchai bináawala chacáalee yúcha, chaléeni cáina itala, jáiwa watúyawai wasátacoo Dios yúcha.

⁶ Jáiwa wáiiwa wanáwau nali ya wáurrucoo lancha rículai wáawai néeni, nayá éejoo návana néerra.

⁷ Jáiwa wanísa washínaa injbaawai manúá yáacu yáaineu Tiro néenee, Tolemaida néerra, watáaniactala'inaa náajcha náa'a wéenajinaica, jáiwa wamáacau náajcha áabai éerri.

⁸ Áabai éerri liáwinaami, jáiwa wajiáwai wáiiinu Cesarea néerra. Jáiwa wáawai Felipe íbana néerra, liá'a éewidderri Dios chuáni, liyáwa'ee néenaa náa'a siete cayúdacanica apóstolubini, wamáacau liájchai. ⁹ Liá'a Felipeca wálierri cuatro miyácanai máanirri, íiwadedenai Dios chuáni.

¹⁰ Íchaba éerri'inaa wayáca néeni, jáiwa báqueerri íinu chésaini Judea íiwadedeerri Dios chuáni jí'ineerri Agabo. ¹¹ Línu'inaa wáiibirrai, jáiwa liwína wálibeshi Pablo shínaa, jáiwa libáji lináu ya jicáaji ya líiba chámajianaa, limá'ee:

—Espíritu Santo ma Jerusalén néeni, náa'a judíobinica nabájdaminaa chá'a léquichoo liwácali liéni wálibeshica, ya néejuedaminaajoo nacáaji rícuti náa'a chóniwenai báawatanica.

¹² Wéemi'inaa léji liéni, wayá ya náa'a Cesarea néenee sánaca, jáiwa wamá Pablórrui jócubeecha líáu Jerusalén néerra. ¹³ Ne Pablo éeba'ee nachuáni:

—¿Tánda ícha iwánaque'e máashii nuwówa? Nuyá yáairri saíca, jócaita bácai nabáji nuyá, nuyá yáairri saíca máanalique'e nuyá Jerusalén néerra Jesús Nuwácali nácu.

¹⁴ Jóca'inaa wéenaa wáayabeda liyái, wamáaca liyái, wamá'ee:

—Máta Dios méda liájcha léjta liwówau.

¹⁵ Ne liáwinaami liáni, jáiwa wáchúndadaniwai wáque'iniu Jerusalén néerra. ¹⁶ Jáiwa náau wáajcha náa'a wéenajinaica Cesarea néenee sánaca, jáiwa natée wayái líibana néerra liá'a báqueerri washiálicuerri Chipre sái, jí'ineerri Mnasón, máaquerri'e liwówau báinacu wéerri, yáirri'inaa walí cuíta wamáctala'inaa.

Pablo yáairriu licába Santiago

¹⁷ Wáiiinu'inaa Jerusalén néerra, náa'a wéenajinaica narríshibia wayá saíctacta nawówa yáajchau. ¹⁸ Cajójchanaami Pablo yáau wáajcha licába Santiago, néerra nayá léquichoo quinínama náa'a salínaica. ¹⁹ Pablo tá'ee nalí, jáiwa líiwa nalí quinínama liá'a Dios médani lirrícueji náajcha, náa'a jócani judíobini. ²⁰ Néemi'inaa jini, jáiwa'ee náa saícai Diosrui. Namá'ee Pablorry:

—Wée, nuéenajirri, náiiibi náa'a judíobinica íchaba máaquenai nawówau, quinínama nayá yáaineu namáca rúnaa wamédaque'e Moisés shínaa ley. ²¹ Náiiwani nalí, jiyá éewidenai quinínama náa'a judíobinica náa'a yéenai déecuche áabai cáinabi ítee, jócubeecha naméda Moisés wánacaala, limá'ee nalí jócubeecha iméda iwíchua nachíipi íimanaa dácu, jócubeecha nasíguia liá'a wawíteeca. ²² ¿Tána jimá linácucha jiliéni? Ne chóniwenai yáine léenaa jinácu jínucala'inaa.

²³ Cájbamiminaa jimédaque'e saícai chá'a: Áani wáiiibi, cuatro washiálicuenai rúnaa namédaca liá'a namáni nácuha ínuerri'inaaca. ²⁴ Jitée jiájcha wáni, jichúni jiwíteu náajcha, jipáida nashínaa arrúnai páida nalí, quéeuque'e néewa nabíchu nawíta báinau. Cháwa jáni quinínama nacábaque'inini jócai yáawaiyini liá'a namáni jinácucha, jócai báawacha jiyá éewiderri liá'a ley Moisés máacanica. ²⁵ Náa'a wéenajinai jócani judíobini, máaquenai nawówau, wayájani nísa watánacai liá'a waméda'inaaca: jócubeecha íya ínaashi náani lirrú liá'a jóca Dios, ya íirrai léquichoo jócai wéewa wáayaca, ya liá'a ínaashica cuéshinai sácumenaicoo, cáwique'e nacába náuchau naméda máashii náiiinaayu.

Nawína Pablo templo rícu natéeni cuíta manúmai rícula

²⁶ Néenee Pablo téé nayái cuatro washiálicuenaica, cajójchanaami, jáiwa'ee lichúni libádeda liwówawau náajchai; jáiwa liwárroo templo rículai líiwaque'e nalí linácu liá'a chacálitashia éerdi néewa naméda liá'a namáni nácuha, liwówai limáca, chacálishi éerri néewa bácaínaa natée nashínaa náni'inaa Diosru.

²⁷ Jái'inaa nawówai nanísa nayáca siete éerrica, áabi judíobini cáinabi jí'ineerri Asia néenee sána, nacába'ee Pablo templo rícu, jáiwa'ee nacáarralia chóniwenai. Jáiwa'ee náau Pablo júnta, ²⁸ máidadenai náacoo: “¡Israelítabini, iyúda wayá! Liéni washiálicuerrica jínaneerriu quinínama éerri rícu, léewida chóniwenai máashii lijúnta liá'a wíteeshi wushínaa chacáaleerru, táanierrri máashii linácucha liá'a ley Moisés shínaa, ya linácucha liáni temploca. Áawita mawí, jáiwa'ee liwárrueda áabi griégobini, jóca cawáunta liéni templo santoca.”

²⁹ Namá'ee liáni, jiníwata nanísaca'ee nacábate liájcha liá'a Trófimo Éfeso néenee sái, nayá máinaí nalíwoo jáica'ee Pablo téé liyái templo rícula.

³⁰ Quinínama chóniwenai chacáalee ísanaca íwírrini wówa, cánaqueneu Pablo néerra. Nawína'ee Pablo'ee, jáiwa'ee nárda bináawala templo yúcha, jáiwa'ee nabáya madéjcanaa templo númai. ³¹ Atéwai náinuaca, liá'a nawácalica batallón romanoca, léemi'inaa'ee líwanaa náíwa lirrú jini quinínama chóniwenai Jerusalén ísanaca íwírrini wówa. ³² Liá'a wánacaleerri liáawaqueda'ee lishínaa soldádobini ya náa'a áabica licánaca'ee náau chaléeni chóniwenai yáctalaca. Nacába'inaa'ee liá'a wánacaleerri ya náa'a soldádoca, jóca'ee nabáseda Pablo mawíá. ³³ Néenee'e liá'a wánacaleerri lirrúni nali, liwína preso Pabloi, liwána nabáji Pablo chámai cadénayu. Néenee lisáta léemi chóniwenai tána washíalicuerriqui jini ya tána limédai. ³⁴ Ne áabi namáidada matuínaami náibeji wáacoo, tándawa linácueji, liá'a wánacaleerri jócai léewa liá léena jini, bájalacala namáidada matuínaami; tándawa liwána natéequi jini nayáctalaca. ³⁵ Náinu'inaa ásacaleera númami soldado íbana rícu, jáiwa'ee nanácuda jini nawárruedaqui'inini, chóniwenai yúcha; ³⁶ jiniwata quinínama máidadenai náacoo lishiirricu “¡máanali jiyá!”

Pablo táanierrí liwícaubaliu chóniwenai náneewa

³⁷ Jái'inaa naté chaléeni náawacactalacoo soldado íbana néerra, Pablo sáta léemi liá'a wánacaleerri soldado:

—¿Nuéewa nutáania yáajcha íchaitaa rími?

Liá'a wánacaleerri léeba'ee:

—¿Jéewa jitáania griégoyu? ³⁸ ¿Jócaita jiyá liá'a egipcio méderri máashii báinacumi jijiá'inaami áabai cáinabi ítala wáunamactalaca cuatro mil washíalicuenai máashiini wérrí yáajcha?

³⁹ Pablo má'ee nali:

—Nuyá judío, nuyá Tarso shínaa Cilicia sái, jiáirrii áabai chacáalee máanu wérrí; ne nusáta jiúcha sáicai jída nutáania chóniwenairru.

⁴⁰ Liá'a wánacaleerri jáiwa líná litáaniacai, Pablo bárrua'eewau á'a ásacaleera númami yáctaca licáajiyu liwána manúma náa'a chóniwenai. Manúmata'inaa nayácai, jáiwa'ee litáania chuánshi hebreoyu, limá'ee:

22

¹ “Nuéenajinai ya nusálijinaanai, éemi liéni nuíwani'inaa irrú nuwícaubaliu, jócaita yáawaiyi liá'a éeminica.” ² Néemi'inaa litáania chuánshi hebreoyu, jáiwa'ee mawí néemi lirrú. Pablo Mamáarraca'ee litáaniaca:

³ “Nuyá judío. Nuyá jiáirrii Tarso shínaa Cilicia, ne nuyá dáwinerrii Jerusalén rícu. Nuyá éewiderri liájcha liá'a Gamaliel, nuyá áabenai wítee náajcha náa'a wawérrinaimica. Ne nuyá séewirri wówai nushírrueda Diosru quinínama nuwówa yáajchau, chaléjta imédanica chóque'e éerri. ⁴ Nuyáte quéecha nucánacaida wérrí náa'a chóniwenai wínenai liáni wáalii injbaaca, nuwína nayá nuwárruedaque'ini cúta manúmai rícula, ya washíalicuenai ya íina léchchoo. ⁵ Liá'a nawácali sacerdotébinica ya náa'a salínaca yáine léena linácu liáni bésuerricoo. Nayá tánenai nulí cáashta nuéewaque'e nuwína náa'a wéenajinai judío yéenai Damasco rícu, néerrate nuáu numúrru nayái náa'a éebidenai Jesús nácu, nuíndaque'e nayá áani Jerusalén rícu cacástigaaque'e nayá.

Pablo ñiwerrri chítashia Jesús lináawidau liyá jini

⁶ “Nuá'inau nuáacoo iníjbaa lícu urrúni'inaa nuyá Damascorru, újnita wíyaicumi, nucába áabai cámarashi quéneerri áacaiji nuyáctaca ya nutééji, ⁷ jáiwa nucáu cáinabi rículai. Nuéemi áabai chuánshi mérrri nulí: ‘Saulo, Saulo, ¿tánda jicánaqueda nuyá?’ ⁸ Nusáta nuéemiu liyá: ‘¿Tána jiyái, nuwácali?’ Liá'a táaneerri liyá nulí limá nulí: ‘Nuyáwa Jesús Nazaret sái, nuyáwa liá'a jicánaquedánica.’ ⁹ Náa'a chóniwenai yáainecoo nuájcha, nacába'ee áabai cámarashi quéneerri, Jáiwa'ee nacáarrudawai, ne jócai néemi liá'a chuánshi táaneerri liyáca. ¹⁰ Nusáta nuéemiu: ¿Tána nuéewa numédacai nuwácali Jesús? Nuwácali Jesús ma nulí: Jibárrroo já namówai iníjbaa yáairricoo Damasco néerra. Néerraminaajoo náiwau jirrújoo liá'a jimédani'inaaca. ¹¹ Liá'a cámarashi máaquerri nuyá matuí, náa'a nujúnicaica natée nucáaji nácu Damasco néerra.

¹² “Néerra báqueerri washiálicuerri jí'ineerri Ananías, saícai wérrri washiálicuerrica máaquerri liwówau Moisés shínaa ley máyu'uca; quinínama náa'a judíobinica yáainai Damasco rícu, natáania'ee linácu saícai wérrri washiálicuerrica. ¹³ Ananías ñinu licába nuyá, línu'inaa limá nulí: ‘Nuéenajirri Saulo, jirríshibia wáalii jituí.’ Liyáalimi nucábai jucámarranaa, nuéewa nucába Ananías. ¹⁴ Néenee Ananías ma nulí: ‘Wawérrinaibimi shínaa Dios, liwína jiyá jicúnusiaque'inini léjta liwówau'u, jicábaque'e liá'a Jesús machácani wérrri, jéemique'e jiwíbayu limáni linúmayu chúnsai Jesúsca. ¹⁵ Jiyá yáairri'inau jíiwa lichuáni quinínamai chóniwenairru, jíiwaminaa naljóni liá'a jicábanica ya liá'a jéeminica. ¹⁶ Ne chóque'e, ujinénda mawiá. Jibárrroo, jibáutisau, jimánu lícu Wawácali jí'inaa quéewique'e libádeda jíjiconaa.

Pablo ñiwa chítashia liáyú'u nalí náa'a jócani judíobini

¹⁷ “Nuéejoo'inau Jerusalén néerra, jáiwa nuáu templo néerra nu'óraca, nucábani nutuúrricu. ¹⁸ Nucába Jesús, limá nulí: ‘Madéjcalicunaa, jíjiáu Jerusalén rícuha, jiniwata jóca néebida jirrújoni liá'a jíiwani nunácu.’ ¹⁹ Numá lirrú: ‘Nuwácali, nayá yáine léenaa, nuyá yáairriu quinínama sinagoga ya nutée cuíta manúmai rícula náa'a máaquenai nawówau, nabásedaque'e nayá. ²⁰ Quéecha'inaa náiinua jishínaa cashírruedacai jirrú Esteban, liyá táanierrimi saíca jinácu, nuyáwa yéerri náajcha néeni, nuyá áabenai wówa náiinuaque'e Esteban, néenee nutúya náabala náa'a ñiuenaicani.’ ²¹ Ne nuwácali Jesús ma nulí: ‘Jíáu iníjbaa rícula, nubánuaminaa jíyájoo bájirra cáinabi ítala déecuchala nalí náa'a jócani judíobini.’ ”

Pablo yáirri cáaji rícu liá'a wánacaleerri

²² Atanúma ája'arra léemi lirrú jini; né'e jáiwa namáidada cadánani: “¡Liéni washiálicuerrica jócai saícanata cáwica! ¡Jimárdani lítacha liáni cáinabica!” ²³ Ya léjta mamáarraca namáidadaca, nacúsuda'ee náabalau, nawína'ee pucúpucubee náuca'ee áacairrani. ²⁴ Liá'a wánacaleerri liwána'ee nawárrueda Pablo soldado ñibana rícula, liwána'ee nabasedacani, líiwaque'e nalí ne tándashia chóniwenai máidadai linácuchai. ²⁵ Jái'inaa'ee nabájida nayáqui jini nabásaidaque'inini, Pablo sáta'ee léemiu liá'a wánacaleerri liá'a yéerri náajcha néeni:

—¿Iwáaliaminaa liá'a wánacaaalashi, libáseadaque'e liá'a báqueerri washíalicuerri cháí cábacanaa léjta náa'a romanobinica, ya mawí jóca isátadani éemiu yáawacta cajíconaajani?

²⁶ Léemi'inaa liá'a wánacaleerrica, jáiwa'ee liáwai líiwa lirrú liá'a wánacaleerri líucha mawí, limá'ee:

—¿Tána'inaa jimédai? Líani washíalicuerri cháí jicá'a náa'a chóniwenai Roma shínaa cáinabi ítesanaca.

²⁷ Néenee liá'a wánacaleerrica lirrúniu Pablorry, lisáta léemiu liyá:

—¿Jiyá yáawai Roma shínaa cáinabi ítesai?

Pablo éeba'ee:

—Jajá.

²⁸ Liá'a wánacaleerrica limá'ee:

—Nuyá cawéni wérri jiácoo nulí warrúwayu queéwique'e éewa romano sái nuyá.

Ya Pablo éeba'ee lichuáni:

—Nuyá jáirrii cháí cábacanaa léjta náa'a chóniwenai cáinabi Roma ítesana.

²⁹ Ne linácue, náa'a wówenai nábáseada Pablo, jáiwa náawai; liá'a wánacaleerrica, liá'inaa léenaa linácu romano néenee saícalani, jáiwa'ee cáarru liyái liwánaca nabájida Pablo.

Pablo yáairri nanáneewa náa'a wánacaleenai judíobinica

³⁰ Cajójchanaami, liá'a chúnsai wánacaaalaca, wówairri liá léenaa saíca tándashia náa'a judíobini náa Pablo jíconaa, jáiwa liwáseda líucha cadena licáaji náucuchai, jáiwa'ee liwána náawacacoo náa'a wánacaleenai sacerdotébini, ya quinínama néenaa wánacaleenai jí'ineenai Junta Suprema. Jáiwa najéda Pablo limáaca nanáneewa jíni.

23

¹ Pablo cába nalí náa'a wánacaleenai limá'ee nalí:

—Nuéenajinai, nuyá yáairri saíca machúnuca nuwítee chóque'e Dios náneewa.

² Néenee liá'a Ananíasca, nawácali sacerdotébini, libánua'ee náa'a yéenai urrúni Pablorry nabásaque'e linúma. ³ Ne Pablo éeba'ee lirrú:

—¡Dios básairri'inaa jiyájoo, chámainsi wítee! Jiyá wáairricoo árra, jiáque'e nujíconaa léjta limáyu liá'a ley, ¿tánda jiwána nabáseada nuyá, jócai ley bánua imédaca?

⁴ Náa'a yéenai néeni namá lirrú:

—¿Chá'a máashii jinúma lirrú, liá'a sacerdoté wácali Dios shínaaca?

⁵ Pablo má'ee nalí:

—Nuéenajinai, nuyá jócai yáa léenaa liyáshia wánacaleerri sacerdotébini; ne limá liá'a Dios chuánica limá: 'umáashii jinúma linácuha liá'a wánacaleerri jishínaa chacáalee'.

⁶ Ne, liá'a'inaa léenaa náa'a áabi néenaa náa'a wánacaleenai náa'a saduceobinica, áabi mawí néenaa náa'a fariséobinica, Pablo má'ee máanui chuánshiyu:

—Nuéenajinai, nuyá fariseo, wéenajinai fariséobini shínaa; iyá múrruenai nujíconaa méducta máashii nuéebida linácu liá'a nacáwíactacoo náa'a máanalimica.

⁷ Néenee Pablo má'inaami léji líeni, náa'a fariseo ya saduceo nachánau najútacoo nalíwaacoo, jáiwa nashírrida náucha wáacuwai. ⁸ Jiníwata

náa'a saduceo máinaí jócala máanalini éejoo nacáwíacoó, jinícala'ee ángelbini ya wówanaashi; ne náa'a fariséobinica éebidenai quinínama líáni. ⁹ Quinínama namáidadaca; ya áabi quéewidacani ley shínaabinica, néenaa náa'a fariséobinica, nabárruau namá'ee:

—Líani washíalicuerrica jiní médani máashiica, cájbami báqueerri wówanaashimi jócta báqueerri ángel táania lirrú.

¹⁰ Ne nacáarraliacalau mamáarraca, liá'a wánacaleerrica cáarru liyá, carrúnataca nasúberreda Pablo, jáiwa libánua namáida lishínaa soldado quéewique'e lijéda néeneeni ya liwárrueda soldado íibana rículani. ¹¹ Áabai táayebee rícula, liá'a Wawácali líyadau Pablórru limá'ee: “Cadánani, Pablo, léjta jitáaniau'u nunácu áani Jerusalén rícu, chacábacanaa arrúnaa jitáania Romala.”

Nabáulidacta chítashia néewau'u náiiinua Pablo

¹² Áabai éerri rícula, áabi judíobini nachánuu áabenaawáitee quéewique'e náiiinua Pablo, jáiwa najúrau máashii máashiinaa wérrí jócu náaya, jiní náiiirracá shiátai cáashia náiiinuacani. ¹³ Namánabaca cuarenta washíalicuenai náa'a máaquenaicoo naméda cháí jiliéni. ¹⁴ Jáiwa náau nayáctala náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica ya náa'a salínai judíobinica, namá'ee nalí:

—Wayá júrenai máashiinaa jócubeecha wáaya nácula wáiiinua Pablo. ¹⁵ Chóca já'a, iyá ya náa'a áabi ijúninai, isátau líúcha liá'a wánacaleerrica soldado, quéewique'e náinda cajóychani ináneewa, iwówai yútaa yáque'e léenaa linácu arrájuata; ya wayáminaaajoo nénda wayácojoni quéewique'e wáiiinuacani jóctanaa linísau irrú.

¹⁶ Ne Pablo éenajetoo cúulee, jáiwa liá léenaa linácu jiliáni, jáiwa líau soldado íibana néerrai líiwa Pablórru. ¹⁷ Jáiwa Pablo máida báqueerri néenaa wánacaleenaica, limáa'ee lirrú:

—Jitée líeni samálitaca lirrú liá'a wánacaleerri soldado, jiníwata wálierri chuánshi líiwani'inaa lirrú.

¹⁸ Liá'a wánacaleerri litée samálitamica lirrú liá'a wánacaleerri soldado, limá'ee lirrú:

—Liá'a preso Pablocá limáida nulí quéewique'e nuúnda jirrú líani samálitaca wálierri áabai chuánshi jirrú.

¹⁹ Liá'a wánacaleerri soldado liwína samálita licáaji nácu litée báawachalani lisáta léemiu wáni:

—¿Tána jiwówai jíiwa nulí?

²⁰ Samálita má'ee lirrú:

—Náa'a judíobinica áabenaani wówa quéewique'e nasáta jíúcha cajóycha jitéeque'e Pablo nalí náa'a wánacaleenai nanácu, nawówai yútaa'ee'e ná léenaa linácu mawí. ²¹ Ne jócu jéebida nalí jóni, jiníwata mawí cuarenta washíalicuenai néndenai nayá liájaba cabáyainta, jiníwata júrenai máashiinaa jócu náaya, jiní náiiirracá shiátai cáashia náiiinua'ee Pablo; chóca já'a néndenai nayá jichuáni tánashia jimá nalí.

²² Néenee liá'a wánacaleerrica soldado, libánua samálitami limá lirrú jócu béecha líiwadeda liá'a líiwani lirrú.

Nabánua Pablo lirrú liá'a Félix wánacaleerrica

²³ Liá'a wánacaleerri soldado limáida chámata wánacaleenai liájabata, libánua nachúndadanica doscientos soldado náiiibayu sána, ya setenta éema íta'aa, ya doscientos cuélaleyu sána, quéewique'e náacoó

liá'a chacáalee jí'ineerri Cesarea las nueve táayebecca. ²⁴ Ya mawí liwána nachúni éema Pablo yáni'inou ita'aa ya liwána natée saícani cáwi lirrú liá'a wánacaleerrica jí'ineerri Félix. ²⁵ Náajcha libánua áabai cáahsta máirri liliácoo:

²⁶ “Nuyá Claudio Lisias, nutána jirru nuédacánica jinácu jiyá chóniwerri cawénica Félix cawánacaalacai: Nutáa jirru: ²⁷ Náa'a judiobínica nawína preso liáni washialicuerrica quéewiquinicta náiiuucani, ne quéecha'inaami nuá léenaami cháí cábacanaa léjta náa'a chóniwenai cáinabi Roma ítesana, jáiwa nuáu nushínaa soldado yáajchawai, jáiwa nuéda náucha jini. ²⁸ Ne nuwówaicala nuá léenaani tánashia nácueji náa lijíconaa, jáiwa nutée liyái nanáneewa náa'a judiobini wácanai. ²⁹ Cha nuá léenaa náani nayá jíconaa linácueji liá'a ley nashinaaca; ne jócai cajíconaa náiiuua'inaacani, jini saícanata liyá cuíta manúmai rícula. ³⁰ Ne nuáca léenaa náa'a judiobini nawówai náiiuucani, liárna nubánua jirru; ne nusáta náucha náa'a yáinai lijíconaa, quéewique'e namá jináneewa liá'a arrúnai'inaa namáni'inaaca”.

³¹ Náa'a soldado, léjta nawácali bánua nayá, nawína Pablomi, jáiwa natée táayee jini áabai chacáalee jí'ineerri Antípatris rícula.

³² Áabai éerri rícula náa'a soldado yáainemicoo náiiibayu néejoo nárrui licúla báaniu, ne náa'a éema ítanacana náau Pablo yáajcha.

³³ Ne náiiu'inaami Cesareala, jáiwa néejueda lirrú cáashta lirrú liá'a wánacaleerri néeni ya néejueda lirrú lécchoo Pablomi. ³⁴ Liáwinaami liliá cáashtaca liá'a wánacaleerri néeni, lisáta léemiu Pablo chítashia saí jiníni; ne liá'inaami léenaa Cilicia saícani, ³⁵ limá'ee Pablorry:

—Nuéemiminaajoo jichuáni cáashia náiiu náa'a yáinai jíconaa. Néenee liwánacaala nácu liwána natúya lirrícuni liá'a Herodes íbana wérri ricu, jócubecha limániu.

24

Pablo táanierrri liwícaubaliu Félix náneewa

¹ Cinco éerri liáwinaami, Ananías sacerdotébini wácalica, líinu Cesareala áabi salínai yáajcha ya báqueerri catáaniacai saíca, quéewique'e liá Pablo jíconaa, jí'ineerri Tértulo. Náiiu nayadacoo Félix cawánacaalacai náneewa, quéewique'e náa Pablo jíconaa. ² Quéecha'inaami náinda Pablo, Tértulo chánau liá lijíconaa, limá Félixru:

—Saícái wérri jiwítee, jiyá wánacaleerrica, wayá saícta wawówa, ya jiwítee rícueji jiméda saícái wérri washínaa cáinabirru. ³ Liáni warrishibiani wawówa yáajchau séewirrinaa ya quinínama wayáctaca, jiyá cawítee Félixca, saícái wérri wáa jirru. ⁴ Ne quéewique'e jócu nuéda jiúcha bájjala éerri, nusáta jiúcha nuwówa yáajchau jéemique'e walí íchaitaa. ⁵ Wáiiu linácu liáni washialicuerrri carrúnataica, quinínama cáinabi ita'aa jinaneerriu léewida liwána máashii nacába yáacacoo náa'a judiobínica, léewa'ee nawíta náa'a éewiderrri áabai wíteeshi jí'ineenai nazarenos. ⁶⁻⁷ Ya jini wéni licába lirrúwoo liá'a Dios íbanaca, tándawa linácueji wawína natée cuíta manúmai rícula jini. Ne wawówaini wáa léenaa quinínama liá'a limédanica, quéewique'e wacástigaacani léjta washínaa ley; ne liá'a wánacaleerrica jí'ineerri Lisias, jáiwa léeda wáucha danáanshiyu jini; ne limá'ee náa'a yáine nayá

lijíconaa arrúnaa náacoo náayadacoo jiyáctala. ⁸ Jiyá éewa jisáta jéemiu jáni, tánashia nácue yáawaa wáa lijíconaa.

⁹ Náa'a judíobinica yáaine néeni chacábacanaa namá lécchoo. ¹⁰ Liá'a Félix wánacaleerrica limá'ee licáajiyu Pablorry litáaniaque'e, jáiwa'ee Pablo má'ee:

—Sáicta nuwówa nutáania nuwícaubaliu irrú, nuácala léenaa jiyá yáirri léenaa jéemica saíactani o máashiiquictani; jiyá wánacaleerri líta'aa liáni cáinabica báinacu wérri. ¹¹ Léjta jiyá jájiu éewerri jisátada jéemiu, walícanama doce éerri néenee nuíinu Jerusalén néeni, quéewique'e nuá saícai Diosru. ¹² Jiní náiinucta nunácu núcáita yáacacoo áabi yáajcha, jiní nucáarraliaca nuwáacoo chóniwenai Dios íibana ríchua, jiní sinagoga rícu, jiní báawachala chacáalee yúcha. ¹³ Náani chóniwenai jócani éewa náyada yáawaaca cajíconaa nuyá. ¹⁴ Ne ta liyá nuíiwani nusírbia Diosru léjta nuwérrinaibimi, áabena liájcha liá'a wáalii iníjbaaca liá'a namáni linácucha jáicala nuéewidacala jócai yáawai, jiniwata nuéebidacala liá'a ley tánerricoo cáahsta ley íta'aa, léjta namáyu'u náa'a éewidenai Dios chuáni báinacu. ¹⁵ Ya nuwáalia, chaléjta nayá, nuéebida Dios nácu nacáwia'inaacalau náa'a máanalínimica, léjta náa'a saícanica ya náa'a máashiinica. ¹⁶ Tándawa linácueji séewirrinaa nuéneda nuyá masácula nuwítee Dios náneewa ya washíalicuenai náneewa.

¹⁷ “Liáwinaami nujínanicoo íchaba camuí matuínaami cáinabi íta'aa, nuéejoo nushínaa cáinabi ítala, quéewique'e nuá warrúwa nalí náa'a carrúni jináatanica ya nuá ofrendaca. ¹⁸⁻¹⁹ Numédacta nuyá liáni, liáwinaami nuchúni nubádeda nuyá léjta wawítee médau'u séewirri, áawita áulaba chóniwenai yáajcha, jiní wíta cáitadedeerri nuyá, quéecha'inaami áabi judíobini chésanani Asia náinu nunácu templo rícu. Nayáwa éewenai náinu áani náyadacoo náaque'e nujíconaa, yáawacta nawáalia nunácula jíconaashi. ²⁰ Ne jócta, náani yáaine áani namáque'e yáawacta náinu nujíconaa quéecha'inaami nuyá nanáneewa náa'a wánacaleenai judío. ²¹ Ne jócuminaa nuyá'inaami náibi numá cadánani chuánshiyu: ‘Wáalee yáa iyá nujíconaa nuéebidacala nacáwia'inaacoo náa'a máanalínimica.’

²² Félix éemi'inaami liéni, líaca léenaa linácu liá'a wáalii iníjbaaca, limáaca léji liéni léejo'inaacoo litáania linácu báaniu, limá'ee nalí:

—Jáicta línu léju liá'a Lisias wánacaleerri soldado, líiwaminaa nulí saíca léju liá'a ichuánica.

²³ Félix bánua liá'a wánacaleerri liájbata quéewique'e nawáalia cuíta manúmai rícula Pablo újnibi, ne quéewique'e línda máayaba nacábacani náa'a lijúninaica nashírruedaque'e lírrú.

²⁴ Liáwinaami áabata éerri rícula léejoo báaniu néerra liá'a Félixca, ruájcha ruá'a línu Drusila, judíobini éenaa. Félix bánua namáida Pablo, léemiu Pablo chuáni linácue saí liá'a léebidau'u Jesucristo nácu. ²⁵ Ne Pablo táania'inaami linácu liá'a cáwicaiishi machácanica, ya wéewau'inaa wawánacaalacoo wayá jájiu, ya carrúnatabee ínuerri'inaaca, Félix cáarrudau léemicani, limá'ee lírrú:

—Cái jíá namówai. Nuéejoominau numáida jiyájoo jáicta nuwáalia éerrijo.

²⁶ Ne limédacalau, Félix néndacta Pablo yáa lírrú warrúwa, quéewiquinicta liwásedacani; tándawa íchabachu limáida áji éerri

náani litáaniaque'e liájcha. ²⁷ Cháji'i chámai camuí bésunacuwai; néenee jócu Félix wánacaala mawiá, ne liárrumirra báqueerri wárroo jí'ineerri Porcio Festo. Ne Félix wówaica sáica limáacacoo judiobini yáajcha, limáaca preso Pablo.

25

Pablo lináneewa liá'a Festoca

¹ Festo ínu quéewique'e liwína yáarruishi liwánacaalacta'inaaca, matáli éerri yáawinaami lijiáu Cesarea néenee Jerusalén néerra. ² Néerra sacerdotébini wácanaica ya náa'a judiobini cawénini mawí náiiwa lirrú Pablo jíconaa nácue sái. ³ Nasáta liúcha cáiwinaa, quéewiquinicta libánua Pablo Jerusalénra. Nawówa licuéjju quéewiquinicta náiihua iníjbaa licué jini. ⁴ Ne Festo éeba'ee nachuáni Pabloca yáairri cuíta manúmai rícula Cesarea néerra, ne liyá jájju éejuerri'inau áulaba éerri ricúla. ⁵ Limá nalí:

—Tándawa, náa'a iwácanaica, éewenai náacoo nuájcha Cesareala, ne liárra washiálicuerrica yáawacta ái limédau lijíconau, já'a néeniminaa éewa yáa lijíconaa.

⁶ Festo máacau Jerusalén néerra újni ocho o diez éerri mawí, néenee léejoo Cesareala. Áabai éerri ricúla liwáau liárrubai íta'aa liwánacaalacta'inaaca, jáiwa liwána náinda lirrú Pablo. ⁷ Quéecha'inaami Pablo wárruacoo, náa'a judiobini ínuenai Jerusalén néenee narrúniu nawárruacoo, náa lijíconaa cáiwinaa, áawita jócu néewa náa léena yáawaitani. ⁸ Pablo, liyája, táania liwícaubaliu:

—Nuyá jócai méda nujíconau, jini linácula liá'a ley judiobini shínaaca, jini templo nácula lécchoo, jini linácula liá'a wánacaleerri Roma.

⁹ Ne Festo wówaica sáica limáacacoo judiobini yáajcha, lisáta léemiu Pablo:

—¿Jiwówai jiácoo Jerusalénra quéewique'e néerra nucába tánashia jijíconaa?

¹⁰ Pablo éeba'ee:

—Nuyá yáairri lináneewa liá'a wánacaleerri Roma, néeniwa néewa náa nujíconaa. Léjta jéewau'u jiá léenaani, jini máashii numédani nanácula náa'a judiobinica. ¹¹ Ne yáawacta ái nujíconaa cáwiica já'a saícanatai náiihua nuyá nácueji, jócu cáarru máanali nuyá; ne jinícta yáawaiyii liá'a náayu'u nujíconaa, jini yáairri léejueda nuyá nalí. Nusáta quéewique'e liyá yáa nujíconaa léja liá'a wánacaleerri quinínama cáinabi Roma shínaaca.

¹² Néenee Festo sáta léemiu náa'a yáainai'inaa liwítee, néenee limá'ee:

—Ne jáicala jisáta liáque'e jíconaa liá'a wánacaleerri quinínama cáinabi Roma shínaa, néerraminaa jiáu lirrújoo.

Pablo lináneewa liá'a rey jí'ineerri Agripa

¹³ Liáwinaami áabi éerri bésunau, liá'a rey Agripa ya Berenice náau Cesareala nacába Festo néerra. ¹⁴ Ne nayácala néerra íchaba éerri, Festo líiwa linácu liá'a reyca, linácue sái liá'a Pabloca. Limá'ee lirrú:

—Ái báqueerri washiálicuerri ája áani Félix máacanitee cuíta manúmai rícula. ¹⁵ Quéecha'inaamite numáacoo Jerusalénra, náa'a sacerdotébini wácanaica ya náa'a salínai judiobinica, náyada nulí

áabai jíconaashi linácula, nasáta núcha quéewique'e náinuacani. ¹⁶ Nuyá nuéeba nachuáni náa'a wánacaleenai Roma rícu, jócani ísadau náinuua cháji'i cáashia najéda nanániu áani náa'a yáine lijícona, quéewique'e léewa litáania liwícaubaliu. ¹⁷ Tándawa, náinu'inaami áani, jócu núcha éerri, jáiwa cajójchanaami nuwáau nuárrubai íta'au nuwánacaalacta'inaaca, jáiwa nuwána náinda léji liá'a washiálicuerrica. ¹⁸ Ne náa'a ínuenai náa lijícona, jócu natáania máashii wérrí linácula, léjta jíconaashi máanui léjta numáyu'u nulíwau. ¹⁹ Liyárrimi namáni linácucha liá'a léjta nawítee éebidau, ne ya báqueerri cáiwanaí jí'ineerri Jesús máanalimi, ne Pablo máirri cáwicalani. ²⁰ Ne jócala nuá léenaa numéda linácueji liéni, nusáta nuéemiu Pablo liwówaicta líacoo Jerusalénra quéewique'e náiiwa lijícona méenaami. ²¹ Ne liyá sáteerri quéewique'e liyá yáa lijícona liyá máanui wánacaalaca, tándawa linácue nuwána nawáalia preso cáashia nuéewa nubánua lirrúni.

²² Néenee Agripa ma lirrú liá'a Festoca:

—Nuyá wówerricta nuéemi lichuáni lierra washiálicuerrí lécchoo.

Néenee Festo éeba'ee lichuáni:

—Cajójchaminaa jéemi lichuánijoo.

²³ Áabai éerri ricúla, Agripa ya Berenice ínu nawáaroo cacábacanani wérrí líibana ricúla liá'a wánacaleerrica, náajcha náa'a soldado wácanaica ya náa'a wánacaleenai chacáalee rícu. Festo bánua natéque'e lirrú Pablo, ²⁴ Festo limá'ee:

—Rey Agripa ya iyá wánacaleenai yáawaquenai wáajcha áani: lierra iwáalia árra washiálicuerrica. Quíninama judiobini yáa nulí lijícona, léjta Jerusalén néenee, ya chacábacanaa áani Cesarea rícu, jócu íyabau imáidada nulí quéewique'e máanalicani. ²⁵ Ne nulí jiní méducta lijíconau cáiwii quéewique'e máanalicani. Ne liyá jájiu, sáta núcha quéewique'e liyá yáa lijícona liá'a máanui liyá wánacaleerrica, jái nuwówai nubánua lirrú jini Romala. ²⁶ Ne jinícala nuá léenaa yáawaiyíi nutána jirrú lijícona nácue saí, liyá máanui wánacaleerrica linácue saí, nuínda ináneewani, ya jináneewa jiyá, rey Agrípaca, jáicta quéewique'e jisátada éemi wáni nuwáalia chuánshi nutánani'inaa lirrú, liá'a máanui wánacaleerri quíninama Roma. ²⁷ Ne nucába jócu saícta nubánua lirrú preso, jócai náiiwa tánashia lijícona.

26

Pablo íiwa tánashia nácueji náa lijícona rey Agríparru

¹ Néenee Agripa ma Pablórru:

—Jéewa jítáania jiwícaubaliu.

Pablo nácuda lináu, jáiwa lichánau litáania chá'a: ² Sáicta nuwówa nuéewacala nutáania wáalee jináneewa jiyá cawéni wánacaalaca, oh jiyá rey Agripa, quéewique'e nutáania nuwícaubaliu linácueji liá'a nujícona náani nūta'a judiobinica. ³ Jiníwata jiyá máanui wánacaalaca, yáirri léenaa jicába nawítee quíninama náa'a judioca ya léewa wacáita yáacaniu nácueji. Tándawa nusáta jiúcha quéewique'e jéemi nulí arrájuata jiwówa yáajchau.

Pablo cáwica jócu léejueda liyáu újnibii

4 “Quinínama judíobini yáine léenaa chítashia nucáwicami jíni náiiibi, nucáinabi ita'aa ya Jerusalén rícue, icúlirrijui'inaate nuyái. 5 Chái náa léenaa, néewani náiiwaca nawówaicta náiiwadedacai, nuyá séewirrinaa fariséoca, léewa máanabacashi mawíyii machácani weébidani nácu. 6 Ne chóque'e náa nujíconaa nuéebidacala liá'a Dios mánimi wawérrinaimirru. 7 Washínaa doce tribu Israel shínaaca, nanénda licúmpliacoo liá'a limáni liá walí, tándawa náa saícai Diosru nashírrueda lirrú éerrinacu ya táayee. Linácue liéni wanéndani wayáca, oh rey Agripa, náa'a judíobini náa nujíconaa chóque'e. 8 ¿Ne tánda jócu éebida Dios éenaaca licáwedaca náa'a máanalinimica?

Pablo úiwadeda licánaqueda náa'a éebidenai

9 “Nuyá jájiu numáte nulíwoo quéecha nuéebacta'ee numéda íchaba méenaami lijúnta liá'a Jesús jí'inaaca Nazaret néenee saíca, 10 ne cháwa numéda Jerusalén néeni jíni. Nawánacaala nácu náa'a sacerdotébini wácanaica, nawárrueda íchaba cuíta manúmai rícula, náa'a éebidenai Jesús nácu; jáicta náiinua nayái, nuyá áabenai wówa náajcha. 11 Íchabachu numéda nalí máashii quéewiquinicta nuwána namáaca néebidauca. Liéni numédani quinínama sinagoga rícu, áawita nuyá camáashiicai wérrri náajcha nucánacaida nayá áabata chacáalee rícula báawachala.

Pablo úiwa báaniu chítashia léejuedau liyáu jíni

12 “Linácue jiliérra nuáteu nuáacoo chacáalee jí'ineerri Damasco rícula, nawánacaala nácu nuáu náa'a sacerdotébini wácanaica. 13 Ne iníjbaa lícu, oh rey, nucába wíyaicumi áabai jucámarrabee éerri rícueji, mawí cadánani cáiwia cámarra yúcha, liquéna nutéeji náajcha náa'a yáainecoo nuájcha. 14 Quinínama wacáu cáinabi ricúla, jáiwa nuéemi áabai chuánshi mérrri nulí hebreoyu: ‘Saulo, Saulo, ¿tánda jicánaqueda nuyá? Jiyá jájiu máashii jiméda jirrúwoo, jicá'a liá'a jidúrruchucoo jicúshtau.’ 15 Néenee numái: ‘¿Tána jiyái, nuwácali?’ Jáiwa Wawácali éeba nuchuáni: ‘Nuyáwa Jesús, léja liá'a jicánaquedani jimáacoo. 16 Ne jibárrroo, jíiba ita'au, ne jiníwata nuyadau jirrú quéewique'e shírrueda nulí ya jíiwaque'e quinínama liá'a jicábani wáalee, ya liá'a jicábani'inaa nuájcha mawí. 17 Nujéda'a jiyá náucha náa'a judiobinica, ya náucha náa'a jócani judíobini, chóque'e nubánua jiyá nalí. 18 Nubánua jiyá nalí quéewique'e jiméecu natuí, jócubeecha najinaniu catáta, quéewique'e najinanicoo jucámarrabee rícu, jócubeecha nánda Wawásimi wánacaala nayá mawíá, quéewique'e náaque'iu Diosru; ya néebidaque'e nunácu ya nawínaque'e liá'a numéetuau'u najíconaa, ya áabai saícabee náiiibi náa'a chóniwenai majíconaanica Dios shínaaca.’

Pablo méda liwánacaala liá'a licábanica

19 “Cháwa jíni, oh rey Agripa, jáiwa nuéebida linácu liá'a nucábani áacaiji, 20 quéechanacu nuíiwa nalí chuánshi náa'a yéenai Damasco rícu, liáwinaami nalína náa'a Jerusalén rícu sánaca, ya quinínama cáinabi Judea shínaaca, ya nalí lécchoo náa'a jócani judío, numáida néejoooco, néejueda nayáu Diosru, ya namédaque'e liá'a saícaica íyadenai nayá yáawaaca néejueda nayáu. 21 Linácueji liáni nawína nuyá templo rícu náa'a judíobinica, nawówai náiinua nuyá. 22 Ne Dios yúdacala nuyá numédau cabálininaa újnibi wáalee, nutáania Dios

nácu quinínamarru, júbinica ya máanui namánirru. Jócu náiiwa báawachala náucha náa'a táanianaimi Dios wítee rícueji, Moisésca arrúnai'inaa bésunacoo; ²³liá'a Dios wínanica arrúnaacala máanalicani, ne liáwinaami máanalicani lé'e nawáa quéechanacu sái cáwiacoo lierra, ne liiwaminaajoni nawásedacoo jucámarranaa, léjta washínaa chóniwenairru ya áabata cáinabi ítesana."

Pablo éenedau liwána Agripa náawacoo cristiánoyo

²⁴Linísa'inaami litáania linácu liáni Pabloca, Festo máidada cadánani: —¡Báawa jiwítee, Pablo! Bájialacala jéewidacoo jináwau jiyáca báawa jiwítee.

²⁵Ne Pablo éeba'ee:

—Nuyá jócai báawa wítee, jiyá cawénica Festo; jócai cha léjta jimáyu'u, liá'a numánica cawíteeyui numáca yáawaiyiica. ²⁶Lierra yáa árra rey Agrípaca, yáirri léenaa sáica quinínama liáni, tándawa nutáania chawitemija'a lináneewa; náucala léenaa yáawaa liá léenaa quinínama linácu liáni, jiníwata jócala watáania wayá cabáyainta liúcha liáni.

²⁷¿Jéebida jiyá máanui wánacaleerri, namánimi náa'a éewidenaimi Dios chuáni báinacu? Nuáni léenaa jéebidaca.

²⁸Agripa éeba'ee lichuáni Pablorry:

—Atéwata jiwána nunáawacoo cristiánoyui.

²⁹Pablo má'ee:

—Áawita atéwa áulabacani ya manuába, Dios wówaicta, jócai jiyá bácai máanuica wánacaalaca, áawita quinínama náa'a éemenai nayá nulí wáalee, néenaaquinicta namédacoo léjta nuyá, áawita jócu liájcha liáni cadena nubájica.

³⁰Néenee libárroo liá'a reyca, ya lécchoo liá'a wánacaleerri liájbata, ruájcha ruá'a Bereníseca ya quinínama náa'a wáainecoo nayá náajcha, ³¹ya ta náacoo báawachalái natáania linácu liáni. Namá'ee nalí wáacoo:

—Liáni washílicuerri jiní médani máashiica éewaqué'e máanalicani; jócaita sáicanata nabáya cuíta manúmai rícula.

³²Agripa má'ee Festorry:

—Sáica natái iwáseda liáni washílicuerri, jóctata liyá jájiu sáta quéewique'e liyá yáa lijiconaa liá'a máanui wánacaleerri Roma.

27

Pablo nabánuani Romala

¹Quéecha'inaami namáacoo nabánua wayá Ititalia, Pablo ya áabi presobini, jáiwa'ee néejueda jini báqueerrirru wánacaleerri jí'ineerri Julio, néenaa náa'a soldado yáarruica jí'ineerri Emperador shínaa.

²Wáurrucoo lancha rícula, áabai lancha chánactacoo jí'ineerri Adramitio jái jiácoo liyácai iyaberri'inau liácoo chaléeni áabi lancha chánactacoo liá'a cáinabi jí'ineerri Asia. Yáairri wáajcha lécchoo báqueerri jí'ineerri Aristarco, che sáini Tesalónica néenee sái, áabai chacáalee yáairri Macedonia shínaa cáinabi ita'aa. ³Cajójchanaami wáiiinu áabai chánactacoo lijí'inacta Sidón, néenee Julio sáica limédacoo Pablo yáajcha, línda Pablo yáacoo licába náa'a lijúnica quéewique'e nashírrueda lirrú.

⁴Wajiáu Sidón néenee, jáiwa wanáwau liwójuna íteeji liá'a liwówaica jí'ineerri Chipre, jiníwata liá'a cáulica cánaquerri wajúnta. ⁵Wachuáu manuá

lirricú lijúntamirra liá'a litácoowa jí'ineerri Cilicia ya Panfilia, ya ta wáinu chalée jini Mirala, áabai chacáalee Licia shínaa.

⁶ Liá'a wánacaleerri soldado línu áabai lancha mawíyíi mánuica nácu che sáini Alejandría sái, yáairri'eewoo liyáca Itáliala, jáiwa liwána wáurrococo wawína washínaa injbau úniacu. ⁷ Íchaba éerri wáau arrájuata, ya carrúni jináatayu wáinu lijúntamirra liá'a jí'ineerri Cnido. Ne áicala újnibii cáuli cánacau wajúnta já'a, wabésunau lijúntami liá'a jí'ineerri Salmón, warríjcoco liwówai íteeji liá'a Crétaca; ⁸ wachuáu carrúni jináatayu litácoowala, wáinu áabai yáarruishi jí'ineerri Buenos Puertos, urrúni lirrú liá'a chacáalee jí'ineerri Lasea.

⁹ Jái wáuca íchaba éerri, jái carrúnata wamáacacoo manú yáacoo, jiníwata jái urrúni wárruacoo liá'a uniábica. Linácueji Pablo yáa nawíte:

¹⁰ —Washíalicuenai wánacaleenai, nucába liáni wáctacoo carrúnatai wérrí'inaa, ya wáucaminaajoo liá'a lanchaca ya liá'a quinínama watéeni lirricú, ya carrúnata wáuca wacáwicau.

¹¹ Ne liá'a soldado wácalica, léewida lirrú mawí liá'a lancha wácalica ya liá'a wánacaleerri litée lancha, Pablo yúcha mawí. ¹² Ne jócala sáica liá'a nachánactacoo nabésunedau'inaa uniábi néeni, jáiwa quinínama namá'ee nalíwoo sáicanata najiácoo néenee, néenedaquinicta náinu Fenice néerra, áabai náinu nacta nachánacoo Creta shínaa yáairri lijúntami liá'a cáiwia wárruactalacoo ya léemalawoo báchairra, ya néeni wawówaicta wabésuneda uniábi.

Cáuli wérrí manú yáacu

¹³ Namá nalíwoo najínacoo báaniu machúnuca lijiáu áabai cáuli arrájuata chéni sur néenee, najiá'eewoo nachuáu litácoowa liá'a liwówai jí'ineerri Creta. ¹⁴ Ne arrájuata rími liáwinaami áabai cáuli wérrí ínuerri léemamiyu, báseerri cadánani lancha nácula, ¹⁵ jáiwa lichánau liwátanedaqui jini. Jócu wénaa wamáchiquinia cáuli júnta liá'a lanchaca, arrúnna wáida litée wayái. ¹⁶ Wabésuna'inau liwójuna ítee áabai liwówai píitui rími jí'ineerri Cauda, jiníwata liá'a cáuli jócai énjata bása néenee cadánani, ya jócai súti tráawajo wénaque'e wáawaqueda liá'a ída éenibi natéenica. ¹⁷ Néenee náirda'inaa lirricula, narrúnna nabájiqiu jini jócubecha liájoo dujiwala liá'a lanchaca. Néenee'e cáarru náinu lítala liá'a cáina jí'ineerri sirte, náaca'ee léenaa limúcheda nayá, náinda'ee cáuli téé nayá. ¹⁸ Cajójchanaami, liá'a cáuli wérrí aí újni cadánani já'a, cháwa'ee nachánaa náuca manú yáacula liá'a shínaashi natéeni lancha rícu. ¹⁹ Matáli éerri ricúla'inaami, náuca nacáajiyu quinínama yáairri lancha rícu sáica ²⁰ Íchaba éerri jócai wéewa wacába cáiwia ya náa'a sáaliica, liyú liá'a cáuli wérrí básairri wayá, wayá waljani yúacuwai.

²¹ Jiníwata wabésunau íchaba éerri jiní wáayani, Pablo libárruacoo béewami nalí, limá nalí:

—Nuwácanai, imédactata sáica nuwánacaalai jócu wajiáu chéni Creta; jócuminaata wabésunau cháji'i, jiní wáuquedaca washínu yáairrimi lancha rícu. ²² Ne wáalee, áawita wabésunacoo cha, oyúrruqueda iwówa, jiníwata íbicha éenaa máanali'inaa, áawita liúcacoo liá'a lanchaca. ²³ Ne táayee báqueerri ángel iyadau nulí Dios bánuani, nuyá Dios shínaa léchho nusírbia lirrú, ²⁴ limá nulí: —Ocáarru jiyá, Pablo,

jiniwata arrúnaa jiyadacoo lináneewa liá'a máanui wérrri wánacaalaca Roma néenee saíca, ne jinácueji Dios jócu línda máanali jiyá ya náa'a yáainai jiájcha lancha rícu. ²⁵ Tándawa, nuwácanai, o'éjueda iwówau, jiniwata nuéebida Dios nácu nuyá yéerri yáawaiyi quinínama liá'a bésuneerricoo limá'ee nulí liá'a ángel. ²⁶ Ne arrúnaa wachánacoo áabai liwówai nácula.

²⁷ Áabai táayebee, libésunau chámai semana nácu, jáiwa wáiiinu manuí, áabai jí'ineerri Adriático, litéecala bajialanaa liá'a cáulica, ne liyáali béewami táayebee, ne náa'a téeni'inaacoo lancha náa léenaa warrúnicoo wáacoo cáinabirru. ²⁸ Néeneda lidujiwaca liá'a shiátaica, ne liwáalica treinta y seis metros, ne mawí libéechala néeneda báaniu, liwáalia'ee veintisiete metros. ²⁹ Ne cáarrucala nayá carrúnataca náiiinuacoo íiba wérrica nácula, jáiwa náuca cuatro náa'a gámbera wérrinai chéni líshii néenee liá'a lanchaca, nácula nasáta Dios yúcha quéewique'e jucámarraca. ³⁰ Ne náa'a téene nácu lancha namá'ee nalíwoo quéewique'e namánicoo lancha rícuca, jáiwa nachánau náurrucueda náa'a íida éenibirrimica, namédacala'eewoo nayáca jicá'a náa'a yúquenai'inaa gámbera wérrinai lancha bécha. ³¹ Ne Pablo líiwa'ee lírrú liá'a wánacaleerrica ya líshínaa soldádorru léchchoo, limá'ee:

—Ne jócta namáacau lancha rícu, iyá jócai'inaa cáwi.

³² Néenee náa'a soldádoca, nawíchua nabáji náa'a íida éenibirrimica, jáiwa náida licáacoo shiátaí yáacula.

³³ Ne wówai'inaa jucámarracai, Pablo íiwa nalí quinínama quéewique'e náaya máayabaca, limá'ee nalí:

—Jái chámai semanacai wanénda wacábaca libésunau'u, iyá jócaini íya léjta iwítee séewirrinaa. ³⁴ Nusáta yúcha íyaque'e máayabaca. Sáicabee'inaawa irrú líerra quéewique'e cáwi iyá, jiní'inaa yúquerriu yúcha, jiní áabai iwíta báinaa.

³⁵ Linísa'inaami limá líeni, Pablo wína licáaji rícuu áabai páani, liá saícai Diosru quinínama nanáneewa. Lishírridani jini, jáiwa lichánau líyaqui jini. ³⁶ Jáiwa liá nadánani quinínamai nachánau náaya léchchoo. ³⁷ Wayá'ee wamánaba lancha rícu doscientas setenta y seis chóniwenai quinínama. ³⁸ Liáwinaami nanísa'inaa'ee náaya liá'a nawówainica, náuca'ee liá'a trigo manuí yáacula jéewique'e líijnacoo madéjcalicu liá'a lanchaca.

Lancha yáajuerriu

³⁹ Jái'inaa jucámarrai, náa'a téenai nácu lancha jócu náa léenaa táshia nayá jini, ne nacába áabai libéerricula liwáalia'ee cáina; nawówai narrúnda lancha néerra. ⁴⁰ Nawíchueda licuábai náa'a gámbera wérrinamica, namáaca'ee manuí yáacu jini, ne nawáseda jini náa'a téenaca sirbierrí litée lancha. Jáiwa nanácuda cáulirru liá'a vela libéechala saíca, jáiwa liá'a lanchaca lichánau lírrúnicoo cáina nácula. ⁴¹ Ne líáu cáina ítala macáshtairra, limáacactala'inau liá'a barco machúnucunaa. Liá'a libéechala saíca cháneerri júchananaa cáina líbirra, jócta néewa nachúnadani, nácula liá'a líishiica néenee saíca lichána'eewoo lisúbirriedacoo lidánaniyu'e liá'a marrádacaca.

⁴² Náa'a soldádoca nawówai'e náinua náa'a presobinica, júcubeecha náindata namánicoo námarracoo. ⁴³ Ne liá'a nashínaa wánacaleerri soldado, liwówai líjedacani liá'a Pablocá, jócu línda namédacani, jiniwata

liwánacaala nayá, tánashia éewerri liámarracoo shiátai yáacu quéecha mawí ínu litácoowala. ⁴⁴ Ne náa'a áabica náa'eewau lita'aa liá'a tabla lancha shídanaamica. Cháwa'ee wáiiinu quinínama cáwi cáinabi ítala.

28

Pablo yáairri liwówai íta'aa jí'ineerri Malta

¹ Quéecha'inaa cáwi wayá quinínama, wáa léenaa liá'a liwówai jí'ineerri Malta. ² Náa'a chóniwenai néeni sánaca narríshibia wayá sáica wérri quinínama, jiniwata yúwairriu liyáca ya casálini lécchoo, natúculia chichái wérri, jáiwa namáida wayá warrúnicoo néerra. ³ Pablo yáawaquederri chichába máacarrai liníquini liyá libówanaa, ne bácuca áai cánacau lijiácoo líibicha liá'a amóeyica, jáiwa'ee liwówanau licáaji nácu liámuacani. ⁴ Nacába náa'a chóniwenai nacába áai cuácoo licáaji nácu liá'a Pabloca, namá'ee nali wáacoo: “Ta liá'a washílicuerri cájbami cáinuacai léji liéni, ne áawita jócu lisácumawai manuá yúcha, ái áabai wíteeshi cadánani jócai'inaa índa cáwi liyá.”

⁵ Ne Pablo licúsuda liúcha liá'a áaica chichái ricúla, ne jini libésunawai.

⁶ Quinínama nanénda nayáca limúrracacoo, jócta licáu máanalina; néenee íchaba liáwinaami nanénda jini'e libésunawai, nanáawida'ee nawíteu yá'ee nachánau namáca Pablo cála'ee dios.

⁷ Urrúni lirrú liá'a áabai cáinabi lishínaa liá'a chóniwerri wánacaleerri liwówai néeni, jí'ineerri Publio, ríshibia wayá sáica ya licába wanácu matáli éerri. ⁸ Ne bésuneerriu liá'a lisálijinaa liá'a Publio yéerri liárrubaiu íta'aa, bálinerri'eewoo cáiwinaa, licámuna nácu ya sulíá wérri nácu. Pablo yáa'eewoo licábaqui jini, néenee liáwinaami lisáta Dios yúcha jini licháana'ee licáajiu linácu, jáiwa'ee sáica jini. ⁹ Ne linácujeji, náiiinu náa'a áabica bálineneecoo náa'a yáaine liwówai íta'aa, jáiwa'ee sáica nayá lécchoo. ¹⁰ Jáiwa'ee náa walí quinínamai ne liáwinaami jái'inaa wáirrau wayá báaniu náa walí quinínama liá'a warrúni jinánica washínaa wáni'inau yáajcha.

Pablo ínu Roma néerra

¹¹ Libésunau'inaa matáli quéerri nayá liwówai íta'aa, wáirrau áabai lancha ricúla néeni bésuneda uníabi; lishínaa lancha áabai chacáalee jí'ineerri Alejandría, téerri linácu licábacanaa liá'a nashínaa diosca jí'ineenai Cástor ya Pólux. ¹² Wáiiinu chaléeni nachánactalacoo jí'ineerri Siracusa, néeni wamáacau matáli éerri. ¹³ Néeni wáau báaniu urrúni litácoowala cáashia wáiiinu áaquirra chacáalee jí'ineerri Regio. Cajóychanaami cáuli cánacau sur néenee, áabai éerri táicala mawí wáiiinu áabai chacáalee jí'ineerri Puteoli, néeni wabárruau. ¹⁴ Wáiiinu áabi wéenajinau nawána wamáacacoo áabai semana náajcha; cháji'i wanísacoo walíwooo Roma néerra macáshtai. ¹⁵ Náa'a wéenajinau Roma néenee sánaca, jái nawáalia chuánshi wáiiwanaa néerrai; ne jái najiáu najúnteda wayái Foro de Apio, néerra liá'a liyáctaca jí'ineerri Matáli Tabernas. Pablo licába'inaa, liá'ee sáicai Diosru ya liá'ee léenaa cadánani liyá. ¹⁶ Ne wáiiinu'inaa chaléeni Roma néerra, namáaca'ee Pablo liyáaque'e báawachala, bácairrimi soldado túyajani jócubeecha limániu.

Pablo Roma ricú

¹⁷ Matáli éerri liáwinaami línucai, Pablo bánua namáida nachúnsanaca judíobini Roma rícu. Jái'inaa náawacawai limá'ee nali:

—Nuéenajinai, nuyá jiní médani nanácula náa'a judíobinica, jiní linácula liá'a nawíteemi wawérrinaiimi shínaa, ne báawachata Jerusalén néeni nawína nuyá néējueta nuyá nali náa'a romanobinica. ¹⁸ Néenee liáwinaami nunísa nutáaniaca nawówai nawáseda nuyá, jiníwata jiní náiinuni nunácue, éewaquee'e náiinua nuyá. ¹⁹ Ne náa'a judíoca jócu nawówai nawáseda nuyá, arrúnaacala nusáta liúcha liá'a máanui wérrí wánacaalacai libánua náiinua nuyái, o nawásaidawee nuyá, áawita jiní máashii nuwáaliani linácueji liá'a nushínaa cáinabica. ²⁰ Tada linácue, numáida iyá quéewique'e nucába ya nutáania irrú, tánda linácueji wawáaliaque'e wéebidaca wayá israelítabinica, jicába nuyáyu cabáji áani.

²¹ Namá'ee lirrú:

—Wayá jiní rishibiani áabai cáashta Judea néenee sái jinácue, jiní áabi wéenajinai judío ínuenai néenee, jiní'e namá jinácuha máashii jinácue. ²² Wawówai wéemica chítashia jiwíteee jini, jiníwata wá léenaa quinínama cáinabi natáania linácuha liáni wáalii éewidacalashica.

²³ Tánda namáca áabai éerri, liá'a lijíáctemicoo íchaba chóniwenai liá'a Pablo yáctamica. Néenee manúlacaiba cáashia táicala, Pablo táania Dios wánacaalactaca. Liwówai'e líiwa nali Jesús nácu, táda béewami ley Moisés shínaa, natána náa'a íwadedenai Dios chuáni báinacu. ²⁴ Áabi éebidenai liá'a Pablo íiwanica, ne náa'a áabica jócani éebida. ²⁵ Ne jócu áabenaawówa naliwoo, nachána'eewoo náacoo. Ne jóctanaa náawai, Pablo má'ee nali:

—Sáicai litáania Espíritu Santo nalími náa'a iwérrinaibimica ibéechala sánamica, linúma rícu liá'a íwadedeerri Dios chuáni Isaías, limá'ee:

²⁶ 'Jiá namówai jíiwa nali náa'a chóniwenai:

Ne áawita mawí néemica, jócai'inaa néewa néemica;
áawitaque'e mawí nacábaca, jócai'inaa nacába.

²⁷ Ne liwíteee liéni chóniwenai cabálini wérrí,

nawíba báyau,
ya liá'a natuí báyeerri lécchoo,
jócubechea néewa nacábaca,
jiní néewaca néemica,
jiní néewaca náa léenaani;
quéewique'e jócu néejoo nulí,
jócubechea nuchúni nayá.'

²⁸ Yáaque'e léenaa iyá, chóque'e ibéechalau, liéni liwásedaucá Dios shínaa, liáni nali áawita náa'a jócani judíobini, ta nayá éemenaijani. [²⁹ Quéecha'inaa Pablo máirri liáni, náa'a judíobini náawai nacáita yáacacoo nayáwacoo.]

³⁰ Pablo máacau chámai camuí machácani á'a lijédacta lirrúwoo cuíta, liwínau liyá nayá, náa'a quinínama yáainecoo nacába liyá.

³¹ Cha liwíteemi íiwa Dios wánacaalactaca, léewidacala urrúnica liá'a wawácali Jesucristo, jiní cáarrucalani jiní namáshidacalani.

Carta de San Pablo a los EFESIOS

Nuédacaniu inácu

¹ Nuyá Pablo, apóstolu Jesucristo shínaa, léjta Dios wówau'u, nutáa irrú iyá yáainai chacáalee jí'ineerri Éfeso, iyácala chóniwenai Dios shínaa, éebidacala áabenaawówa Cristo Jesús nácu. ² Ya Dios Wasálijinaa ya Wawácali Jesucristo, yáa irrú mawéni saícaica ya saíctaque'e iwówa.

Dios yáa walí Cristo nácu

³ Wáa saícai Dios lisálijinaa liá'a wawácali Jesucristoca, Dios Cristo nácu liá walí saícaica áacairra, quinínama saícabee cábacanaa Espiritu nácu. ⁴ Dios wína wayá Cristo nácu jócu'inaami liquénuda cáinabi újnibii, quéewique'e majiconaa wayá lirrú, jini'inaa máashii wawítee lináneewa. Quéechami caníinaa licába wayá, ⁵ liwínanite quéewique'e liméda léenibiyu wayá Jesucristo nácu, áabenaawówa léjta liwówau'u naméda liwánacaala. ⁶ Linácu jiliéni wáa saícai séewirrinaa Diosru, saícacala liwítee carrúni jináata licába wayá, liá walí saícai licúulee nácu caníinaaca licábaca. ⁷ Níwata Dios caníinaa licába wayá bájalanaa quéechami, Cristo nácujeji ya lirranaa jíerricoo máanali'inaa cruz nácu, wawáalia liwásedaque'e wayá, ya liméetua wajiconaa. ⁸ Dios íiyada walí caníinau'u licába wayá, liá quinínama wawítee ya wáaque'e léenaa wéemica, ⁹ ya liwána wáa léenaa Wacába liwánacaala báyeerrimicoo. Léjta limáyu'u liá'a yáairrimi liwíta lícu, cháwa limédaqui jini. ¹⁰ Liéni léjta limáyumi, limédaminu machácani wérri, quéecha'inaami línu léerdicai. Dios bánua liáawacacoo liwánacaalacae'e quinínamani liá'a Cristoca, léjta náa'a áacai sánaca ya náa'a cáinabi ita'aa sánaca.

¹¹ Dios wína wayá quéechai quéewique'e wayá macáishita Cristo nácu, wawáalia lirrícua éenaa, léjta áabenaawówa Dios wówaumijani, quinínama liméda léjta saícai liwówau'u licábacani. ¹² Limédani cháji'i, quéewique'e wayá quéechanacu wamáaca wéebida Cristo nácu, quéewique'e wayá quinínama wáa lirrú saícai liwítee dánani nácujeji. ¹³ Saícacajani Cristo, iyá lécchoo éemenai chuánshi yáawaiyica, liá'a saícai chuánshi liwásedau'inaa iyá, ya iwárruacala éebidaca, Dios yáa irrú lishínaa Espiritu Santo léjta áabai marca, cháwa limá liáacani quéecha. ¹⁴ Liéni Espiritu Santoca léewa libéecha saí líerra yáawacaala'inaa Dios yáa walí lirrícua éenau, jáicta wanísa wawásedacoo quinínama yúcha, ya ta liméda wayá lishínaa chóniwenai liyáni'inaa yáajcha, quéewique'e quinínama wáa lirrú saícai liwítee dánani nácujeji.

¹⁵ Linácujeji liéni, nuá léenaa éebida wawácali Jesús nácu, ya Caníinaaca icába náa'a chóniwenai Dios shínaaca. ¹⁶ Jócu numáaca nuá saícai Diosru inácujeji, nuédacaniu inácu jáicta nusáta Dios yúchai. ¹⁷ Nusáta Dios wawácali Jesucristo shínaaca, liwítee dánani liá'a wasálijinaaca liáque'e irrú wíteeshi áacai saí, quéewique'e yáa léenaa liá'a Dios iyadani, quéewique'e yáa léenaa Dios mawí mawí. ¹⁸ Nusáta Dios yúcha quéewique'e liméecu iwítee ya jucámarranaa, quéewique'e

yáa léenaa liá'a inéndani iyáca linácueji limáida iyá, saíctacala wérrí liwítee ya cawénii liá'a Dios yáani nalí lishínaa chóniwenai. ¹⁹ Yáawaiyii máanuica ya jiní nómami liá'a jiwítee dánanica, liá'a yáairri wadánani wayá éebidenai. Léewa wíteeshi máanui Dios íyadanimi lidánaniyu ya liwítee dánani yáajcha, ²⁰ quéecha'inaami licáweda Cristo ya liwána liwáacoo saícaquictejiica léema nácu áacairra. ²¹ Dios limáacani quinínama wíteeshi dánani íta'aa, Dios yáairri Cristorru liwítee máanui mawí, ya Cristo wánacaleerri quinínama náucha mawí náa'a wánacaleenai áacairra nácu ya áani cáinabi íta'aa, léjta liáni léerdica ya liá'a ínuerri'inaaca. ²² Limáaca Cristo íiba yáajba quinínama, ya Cristoja limáacani nawíta quinínama náa'a éebidenai Dios chuáni. ²³ Ne liá'a iglésiaca léwa Cristo náanai, tándawa liá'a iglésiaca Cristo rícueji liwáalia quinínama, Cristoca liá'a téerri quinínama saícai wérricalani.

2

Cristo wáseda wayá canínaaca Dios cába wayá

¹ Quéecha iyá léjta máanaliniimi yáca linácueji liá'a jíconaashica ya máashiica, ² liá'a iyánimi rícu, imédacala léjta éerri wówau'u, ya liwánacaala liá'a espíritu máashii wánacaleerri cáuli rícu, yáairri nadánani náa'a jócani méda Dios wánacaala. ³ Cháwate wayámi jírra léechoo quinínama wayá'inaa báinacumi wawíteeyu, wamédacaalami máashii léjta wawówau'u, ya waméda licábacanaa liá'a wawítee cañiica, ya waméda liwánacaala liá'a wawítee máashiica. Linácueji, liérra máashiica saíca natá'inaata líinu wátala liá'a cacháninabeeca Dios, máashiicaca áabena náajcha náa'a áabi jócani éebida. ⁴ Ne liá'a Dios carrúni jináatai cába wayá ya canínaa wérrí licába wayá bájjalanaa. ⁵ Liyá yáairri wacáwica áabena Cristo yáajcha, quéecha'inaa léjta máanali wayá újnibii liwánaca liá'a wajíconaaca. Jiníwata Dios caníina cába iyá éewani iwáseda ijícona ya éewani yáacacoo áacairra. ⁶ Dios cáweda wayá Cristo Jesús yáajcha, ya liwána wawáacoo liájcha áacairra. ⁷ Liméda liáni quéewique'e líiyada liá'a éerri wabéecha, canínaa licába wayá bájjalanaa ya liá'a saícai wérrí liyá wáajcha Cristo Jesús nácu. ⁸ Ne saícai wérrica liá'a Dios, iyá éewenai yáacoo áacairra, inísaca éebida Jesús nácu. Liéni jócai íinu iyá jájju, níwata liáni wíteeshica Dios yáani irrú. ⁹ Jócai íinu liwánaca liá'a imédanica, jiní béecha éewerri saícta licábacoo, ¹⁰ ne Dios méderri wayá; liyá quénuderrí wayá Cristo Jesús nácu, quéewique'e waméda saícai cábacanaa; Dios quéechanacu lichúni walí wamédani'inaa.

Liá'a saíctaica wawówa Cristo yáani wali

¹¹ Ne cháí'inaa, iyá, náa'a jócani judíobini, náa'a náani jí'inaa “jócani nájju nachíipi dácú íimanaa”, náa'a judíobini (nájju washíalicuerri tácai saíca, ne nayá jájju nají'inaa nájju nachíipi dácú íimanaa). ¹² Édacaniteu áabata éerrimite iyá jócani yáa léenaa Cristo nácu, shírrenewe chóniwenai Israel shínaa yúcha, ya jócani yáa néeni á'a Dios lítánia'inaa nalí náa'a chóniwenai Israel shínaaca, ne liá'a limáni liméda lishínaa chóniwenai yáajchau. Iyá líta'aa liáni cáinabica jiní irrú Dios ya jiní inéndacala líinu liá'a éerrica Dios wásedactala'inaa iyájoo. ¹³ Ne chóque'e, iyá yáainemi Dios yúcha déecuchejjani, nísá irrúnicuwai

lirru, yáaine macáishita Jesucristo nácu, linácueji liá'a lírranaa jiérricoo máanali'inaa cruz nácu.

¹⁴ Cristo yáirri walí saítaque'e wawówa. Liyá'ee méderriu judíobinica ya jócani judíobini áabai chacáalee néenee sána, licáarralia liá'a báyeerrimi nayá wáacoo ya licáarralia lináanaiyu liá'a íwirri nawówa nayá wáacoo. ¹⁵ Cristo méderri amáarra leyca, liá'a ley wáaleerri liwánacaalau'u ya limá'ee chítashia nayáyu'inaa náa'a chóniwenai; linácueji liméda chámai chacáalee áabai rími chacáalee wáalii. Cha liméda léji liéni saíctacta'inaa nawówa. ¹⁶ Cristo máanali cruz nácu amáarra jáni jócu náiinua yáacau mawiá náa'a chámai chacáalee, limáaca nayái saítaica nawówa Dios yáajcha, liméda nayá áabai rími nanáishija.

¹⁷ Cristo ínu líná nali saícau chuánshica saítaque'e nawówa quinínama, chaléjta iyá yáainai déecucha Dios yúcha, chaléjta lécchoo náa'a yáainai urrúni. ¹⁸ Cristo nácueji, náa'a áabica ya náa'a áabi, wéewa warrúnicoo wasáljinaa Diosru áabai rímii Espíritu nácueji. ¹⁹ Tándawa, iyá jócani áabai cáinabi ita'ai sána mawiá, jócani yáa báawachala ishínaa cáinabi yúchau, ne chóque'e ishírrida liá'a chacáalee Dios shínaa áabena, cháni léjta Dios éenibi. ²⁰ Iyá éebidenaica chaléjta áabai cuítaca, méderri líta'aa liá'a íbaca cabálininaaca, iyá nayáwa néewidani náa'a apóstolubínica ya náa'a éewidenai Dios chuáni, liyáwa Cristoca léjta íiba cawénii. ²¹ Chaléjta liá'a cuítaca yáairri linácula wáacoo nácuderri líacoo quinínama áabena, cáashia línu limédacoo léjta templo majíconaa ya wáni Wawácalirru. ²² Chacábacanaa iyá lécchoo, yáainai Cristo yáajcha macáishita, yáawaaca yáaqueneu éewaqué'e iyá chaléjta áabai templo, Dios yáaque'e néeni linácueji lishínaa Espírituyu.

3

Pablo éewida litée Dios chuáni nali náa'a jócani judíobini.

¹ Linácueji liéni, nuyá Pablo, nuyá cuíta manúmai rícula, Cristo Jesús nácue, saícabee'inaa irrú iyá jócani judíobini. ² Iyá jáini arrúnaa yáa léenaa saíca liá'a Diosca limáaca nulí liáni tráawajuca, nuíwaqué'e irrúni linácue liá'a caníinaabeeca lichúnica. ³ Chítashia Dios wánau'u nuá léenaa linácu liá'a jócaini chóniwenai yáa léenaa nácu queécha, léjta nunísau'u nutána irrú áabai chuánshi píitui rími. ⁴ Áicta iliá éemiujoni, néenee yáa léenaajoo nuá léenaa saíca linácu liá'a jócaini chóniwenai yáa léenaa báinacumi, ne chóque'e Cristo limédani'inaa. ⁵ Dios jócai íiwa nali liáni náa'a chóniwenai yáainai wabéecha, ne chóque'e liwána lishínaa Espíritu íiwa nalíni náa'a majíconaica apóstolua, náajcha náa'a íiwenai Dios chuáni, liwínani namédaqué'e lirru saícai léjta liwówau'i. ⁶ Néenee, liéni cabáyainta Dios wána nuá léenaa linácu: Jáicta náa'a judíobini ya náa'a jócani judío éewidenai náa'a saícai chuánshica Dios bánuanica urrúni Cristo, Dios yáani nali náa'a quinínama náa'a saícabeeca. Liwówai limá, quinínama nayá áabenaani lináanaija, liyá léjta Cristo lináanai, nayá náa'a jócani judíobini narríshibia lécchoo liá'a Dios limánimi liáca léjta nája náa'a judíobinica. ⁷ Dios yúderri wérri nuyá nutráawajaqué'e lirru, nuéewaqué'e nuíwadeda chóniwenairru liáni chuánshi saícaica

wásedeerri'inaa nayá. Báawita jócai sáica nuyá, nuéewa numéda quinínama liáni liyú liá'a Dios wíteeca liáni nulí.

⁸ Áawita nuyá mawéni mawí Diosru náucha náa'a quinínama chóniwenai Dios shínaa, liyúda nuyá nuéewa que'e nuíwadede nali náa'a jócani judío liáni chuánshi sáicaica cawénii wérrica Cristo shínaa. ⁹ Dios, liá'a quénuderri quinínama éerri, bánuerri nuyá nuíwa que'e lichuáni mamáarraca, quéewique'e quinínama chóniwenai yáa léenaa Dios wásedeerri lécchoo náa'a jócani judíobini. Dios quéecha jócai índani quinínama chóniwenai yáa léenaa linácu liáni chuánshica. ¹⁰ Liméda liáni, quéewique'e náa'a chóniwenai Dios shínaaca, náyada que'e nali náa'a ángelca, wánacaleenai áacairra, náyada que'e nali lécchoo náa'a espíritu máashiinica, saíctai wérrica Dios wíteeca méderri sáicai quinínama ¹¹ Dios méda liáni léjta liwówau'u liméda áabenaa quéechanacu éerrite, liméda liáni lirrícue liá'a Wawácali Jesucristo. ¹² Cristo nácue wawáalia wawáseda wajíconau wéewa que'e warrúnicoo Diosru, tádawa jócu cáarru warrúnicoo waléenaca wéebida linácu. ¹³ Tádawa nusáta yúcha jócubecha yúrrucueda iwówau inácueji carrúni jináata nuyáca, jiníwata liáni yáawaiyi numá irrú sáicai wérrica.

Cristo caníinaa wérrica cába wayá

¹⁴ Nuédacaniu'inaa linácu liáni, chítashia Dios méda'u iyá jócani judíoca áabenaani náajcha náa'a judíoca, nutúyau nu'óraaque'e lirrú liá'a Lisáljinaa liá'a Wawácali Jesucristoca. ¹⁵ Tánashia ríshibianai jí'inaa quinínama chóniwenai chaléjta yáainai áacairra, cha náa'a náani yáainai cáinabi ita'aa. ¹⁶ Nusáta liúcha liá'a Diosca, wálierri quinínama sáicai áacairra, quéewique'e liá irrú danáanshi iwówa lícu linácueji liá'a Espíritu Dios shínaa. ¹⁷ Nusáta Dios yúcha Cristo yáaque'e iwówa lícu éebidau linácu. Nuyá sáteerri lécchoo quéewique'e quinínama liá'a imédanica caníinaaca icába liá'a Diosca ya quinínama náa'a chóniwenai. ¹⁸ Ya chacábacanaaque'e yáa léenaa náajcha náa'a quinínama chóniwenai Dios shínaa, chítashia manújirrau, limáchenica ya liáacaica ya lidujíwaca liá'a níinaashica Cristo shínaa. ¹⁹ Nusáta icúnusiaque'e caníinau Cristo cába iyá, mawíyi máanui liúcha liá'a quinínama wéewa wacúnusianica, chacábacanaaque'e cashíamu iyá Dios wíteeyu.

²⁰ Ya chóque'e, wáa sáicai wérrica Diosru, liwáliaca danáanshi limédau'inaa íchaba mawí liá'a wasátani o liá'a wapénsani, linácu liá'a lidánani tráawajairri'inaa wanácu. ²¹ Wayá yéenai iglesia rícu, wayá macáishita Cristo Jesús yáajcha, arrúnaa séewirrinaa wáa sáicai Diosru mamáarraca. Chácajani.

4

Iyá macáishita liyú liá'a Espírituca

¹ Táda linácu nuyá cuita manúmai rícula, linácueji liá'a Wawácalica, nusáta yúcha imédaque'e sáica léjta náa'a Dios máidanica, chacábacanaa léjta iyá. ² Imíya iyá ya sáica iyá; u'urrúni iwówa ya iwánta yáajcha wáacoo caníinaabeeyu. ³ Éeneda iyá séewirrinaa yáajcha wáacoo, lidánaniyu liá'a Espiritu Santo, ya lirrícueji liá'a

sáicta iwówa liwána saíca iyá áabena. ⁴ Ái bácai rímija náanaishi, ya bácairrimi Espíritu, chaléjta Dios máidau'u inénda áabai rímii. ⁵ Ái bácai rímija Wawácalija, wéebida áabai rími chuánshija, ái áabai rími bautísmoja. ⁶ Ái bácai rími Diosja, liyáwa Wasáljinana'inana quinínama; Dios wájani wawácali wayá'inana quinínama. Dios méderri quinínama inácueji; Dios méderriu quinínama wanácu. ⁷ Ne wayá bácaínaa ái ríshibia wíteeshi Espíritu yáanica Cristo wówaini liáca. ⁸ Tándawa limá liá'a tánerrimicoo:

“Líirrau áacairra litée liájchau náa'a yáainemi preso, ya liá nali wíteeshi áacai saí washiálicuenairru.”

⁹ ¿Ya tána liwówau limáca líirracalau áacairra? Wówerri limáca quéechanacu líurrucoo líta'aa líéni cáinabica. ¹⁰ Ne liá'a yúrrucuerimicoo liyáwajani léja liá'a líirrericoo mawí áacairra quinínama éerri wícau, quéewique'e licámusheda macájirra éerrimi líwánaca. ¹¹ Ya liyája yáa áabi quéewique'e apóstolu nayá, ya áabi íiwadederri Dios chuáni, ya áabi íiwenai Dios chuáni nali náa'a jócani éebida, áabi pastorbini ya quéewidacanica. ¹² Cháwa lichúni náa'a chacáalee majíconaánica, áabai tráawajo lírrú machácani, quéewique'e lidáwinacoo liá'a Cristo náanaica. ¹³ Cáashia quinínama wáiiinu áabebata wayá wéebidaca ya cawítee wayá linácu liá'a Dios cúuleca, ya wéenaa wáiiinuca salírrieta wayá, áabenaaque'e wamáanuibaca léjta Cristo. ¹⁴ Ne jócuminaa léjta sáamanai wayá mawiá, jócani déecuna wanáawida wítee wapénsaca, ya jócani déecuna wáardaca áabai wáalii néewidauca, ya waínda wachálujueda nayá nayú náa'a chóniwenai canúma yúwicanica, náa'a jínenáicoo iníjbaa yúquerriu rícu. ¹⁵ Mawí saícaca, watáaniaca liá'a yáawaiyica ya liá'a caníinau'u wacába yáacacoo, arrúnaa wadáwinacoo quinínama Cristo nácu, liyáwa líwita liá'a iglésiaca léjta lináananai. ¹⁶ Ya Cristo nácu liá'a náanaishica quinínama licháanacoo lírrúnicoo saíca, liyú liáwacau quinínama litánai saíca; ya jáicta quinínama léewawai saíca, lidáwinau líacoo linácu liá'a caníinau nacába yáacacoo.

Liá'a wáalii cáwicaishica Cristo nácu.

¹⁷ Léwa numáni irrú líáni ya nucárgueda irrú Wawácali jí'inaa nácu, jócubeecha imédau mawí léjta náa'a jócani yáa léenaa Dios nácu. Náa'a yáainai áabena léjta mawítee mawéni máyu nali, ¹⁸ nayá catáwacai wítee, jócani yáa léenaa néemica. Nayá jócani wáalia cáwicaishi Dios yáanica, jiniwata mawíteeni, cháni járta jiniwata nawówa náawerriu cabálini ya jócani nasíntia. ¹⁹ Cabálinini wérrí médacoo ya náijueda nayá éerri shínanaarru, nasíguia naméda quinínama máashii jócani bárroo. ²⁰ Ne iyá nísenai icúnusia Cristo, néenee u'iyá léjta náa'a jócani cúnusia Cristo. ²¹ Ne yáawacta éemi chuánshi linácucha ya éewidau iyáca chaléjta liwówau'u, chaléjta liá'a yáawaiyiica yeerri Jesús nácu. ²² Ne léjta iyáyumi báinacu, íijiáyu líúcha líerra wíteeshi ajuítaimica, íjiáque'iu liá'a iyánimi rícu quéecha, máashiiderricoo, chálujuedeerri nawówau'u naméda máashii. ²³ Iyá arrúnaa iméda wáalii iwíteu ya iwówa. ²⁴ Iyá arrúnaa ináawidacoo quinínama iwíteu, quénuerricoo léjta Dios wówau'u, quéewique'e quinínama chóniwenai éewa nacába iyá machácani, majícona ya bárruericoo lírrícueji liá'a yáawaiyiica.

Chíta arrúnaa wayáyu'u chóqueji'i.

²⁵ Tándawa, jóca iméda inúma yúwicau mawiá, ne itáania yáawaiyiica iyácahuirru, jiníwata wayá quinínama léjta bácai rími wanáanaija.

²⁶ Íwirrieta iwówa áabi yáajcha, u'iméda ijconau, ya iméda idánaniu jócbeecha íwirri iwówa éerri yájinnaa. ²⁷ O'imáaca yáarrushi lirrú liá'a Wawásimica.

²⁸ Liá'a néduerrica, jimáaca jinédiu, jichánau jitráawajaaca, jiméda saíca tráawaju jicáajiyu, quéewique'e éewa jiá narrúnijinaa náa'a carrúni jináatanica.

²⁹ U'imá chuánshi máashii, ne imá bácai chuánshi saícai ya léerdi rícu, iyúdani dáwinacoo ya línca saícabee nawíba licúla náa'a éemenaicani.

³⁰ U'iwána máashii liwówa Espíritu Santo Dios shínaaca, Dios yáaca irrú lishínaa Espíritu liáque'e léenaa lishínaa iyá, liyáali éerri'inaa liá irrú quinínama liwáseadaque'e iyá.

³¹ Idána yúchau liá'a máashiu'u iwówa, ya liá'a iwówau'u iméda máashii, ya íwirri iwówa, ya imáidadau'u nawítee, ya máashiu inúma, ya quinínama méenaami máashiica. ³² Sáicai iyá, carrúni jináata icába yáacacoo yáajcha wáacoo, ya imíya máecha ijiconaa wáacoo, léjta Dios méetuau ijiconaa Cristo nácu.

5

Chítashia quéewo'u nayáqui jini náa'a Dios éenibica

¹ Iyá léjta Dios éenibi canúinaani'inai licábaca, éeneda imédacoo léjta liyá. ² Canúinaa icába yáacacoo quinínama, léjta canúinaa Cristo cába wayá léentregau quéewique'e nataáta cruz náculani wanáqueji. Liá'a Cristo máanalicaca, léjta áabai ofrenda ya carrúni jináata limédacoo, saítaque'e Dios wówa.

³ Iyáwa chóniwenai Dios shínaa, jócani saícanata táania linácu liá'a éerri shínanaa namédau náinaayu máashii, jiní méenaami casáculai, jiní yawíquica. ⁴ U'imá chuánshi máashii, jiní chuánshi mawénii, jiní chuánshi jócai saícanata itániaca, jiníwata liéni jócai saíca irrú; mawí yáa saícai Diosru. ⁵ Ne yáani léenaayii liá'a méderrí máashii líinayu, áabata jíconaashi casáculai, o yawíquicani, (cháí léjta liá'a yáirri saícai jócai Dios), jócai éewa liwáalia lishínau chaléeni Cristo wánacaalactalaca ya Dios.

⁶ Jiníbeechea chálujueda iyá linácu liá'a chuánshi mawéniica, jiníwata yáawaiyi lináqueji liéni líinu liá'a carrúnatai wérrí Dios shínaaca, nanácula náa'a jócani méda léjta Dios máyu'u. ⁷ U'iníquiú náajcha nárra chóniwenai chánicarra. ⁸ Iyá quéechanacu yáainaimi léjta wajínani'inaami catáwacai jirrícu, ne chóque'e, wayácala warrúnicoo Wawácalirru, yáainai léjta wamáctau éerrinacu, iyáyu léjta náa'a wáalianai jucámarrabee, ⁹ ne liá'a Espíritu Dios shínaa wáneerri saíca wayáca, wáneerri wayá machácani ya wáneerri watáania yáawaiyii.

¹⁰ Éeneda iméda liá'a saícaica Wawácalirru. ¹¹ U'iméda iwówa áabenaa náajcha náa'a jócani cúnusia Dios, ne liá'a namédani nayá jiní wéni. Máajiani, iwána nacába najíconau ya liá'a máashiica. ¹² Ne yáawaiyi báinatai watáania linácu liá'a namédani cabáyainta. ¹³ Ne jáicta jucámarrá, wéewa wacába quinínama, wéewa wacába chítashia yáawai

jiníni. ¹⁴ Jiníwata liá'a jucámarrabeeca méecuerri liwícau quinínama. Tándawa litánau: "Jicáwiau, jiyá máairrica; jibárroo liúcha liá'a léjta náa'a máanalínica, ya Cristo quéena jiyá".

¹⁵ Tándawa, itúyau iyáyu'uca. U'iyá mawíteeta, iyá cawíteeyu. ¹⁶ U'índa léerdi bésunacoo cháji'i, jiníwata liáni éerrica chóniwenai médacta íchaba máashii. ¹⁷ Jócu imédau mawíteeta; éenedau éemica tánashia Wawácali wówai imédacai. ¹⁸ U'icáma mawiá, lierra téerri iyá chaléeni jócai saícanata imédaca; báawachata, índa Espíritu Santo cámusheda iyá. ¹⁹ Itáania irrú wáacoo salmoyu, himnos ya shímashi Espírituyu, ya irrábau yáa saícai iwówa yáajchau Wawácalirru. ²⁰ Yáa mamáarraca saícai quinínama nácu liá'a Dios wasálijinaaca, liji'inaa nácu liá'a Wawácali Jesucristo.

Liá'a cáwicashi léenajinai liá'a éebiderri Cristo nácu.

²¹ Iméda iwánacala yáacau, cawáunta Cristo nácu.

²² Iyá nánuca éewenai iméda íinirri wánacaalau, chaléjta imédau Cristo wánacaalacta iyá. ²³ Níwata liá'a rúnirrica wánacaleerri ruá'a línucoo, léjta Cristo wánacaalau chóniwenai iglesia rícu sána, liá'a iglesia chaléjta lináanai liá'a Cristoca; ya liyá léchchoo téerri ruyá áacairra. ²⁴ Chaléjta náa'a chóniwenai yéenai iglesia rícu néebida Cristo nácu, cha léchchoo náa'a nánuca arrúnaa néebida náanirri chuániu quinínama.

²⁵ Iyá náanirri, canínaa icába ínu, chaléjta caníneau Cristo cába náa'a chóniwenai iglesia rícu sána, máanali liyá nanácueji. ²⁶ Liméda liáni saícai'inaa lirrú jájiu, libádedaque'e liyú liá'a lichuánica ya libádedaque'e nayá shiátaiyu, ya líwa nalí libádedacala nayái, ²⁷ quéewique'e líyada liyá jájiu, léjta áabai iglesia saíctai wérri, jiní jíconaa ya íwirribee, jiní wérri máashii, jócta majíconaa ya machácani. ²⁸ Chaléjta rúnirri canínaa licába lináananai liyá jájiu, chacábacanaa canínaa licába línuu. Liá'a canínai cába línuu, canínaa licába liyá jájiu. ²⁹ Níwata jiní máashii cába liyá jájiu, ne litúyani wérri saíca, léjta Cristo médau chóniwenai iglesia rícu sána, ³⁰ níwata liá'a iglésiaca léjta lináanai. Wayá léquichu léjta léenaa liá'a lináananaica. ³¹ Tánerriwai: "Néenee, liá'a washiálicuerrica limáacaminaajoo lisálijinau ya litúwa, quéewique'e cáinu liyá, nayáminaa chámataanaa léjta áabai rími náinaa." ³² Léja liáni áabai chuánshi máanui wérri cabáyainta ya manúmata, ne nuyá nutáania nuyáca Cristo nácu ya náa'a iglesia ísanaca. ³³ Ne tándawa, iyá bácainaa arrúnaa canínaa icába ruá'a ínucoo, léjta caníneau jicába jiyá jájiu, ya náa'a inínaica, bácainaa cawáuntaque'e nayá náanirrirru.

6

¹ Iyá néenibi, éebidau isálijinaarru canínaa icába liá'a Wawácalica, níwata líeni machácani. ² Liá'a quéechanacu sái liwánacaalauca Dios shínaaca limánica méderri saícai nalí náa'a éebidenai lirrú, léwani líeni: "Cawáuntaque'e ya jítúyau jisálijinaarru ya jítúwarru léchchoo; ³ quéewique'e saíca jiwówa ya iyáque'e machéni jicáwica líta'aa líani cáinabica."

⁴ Ya iyá nasálijinaa, u'iwána fiwirri nawówa náa'a éenibicoo, mawí saícaca idáwinani iwána naméda saícaci, éewidani léjta liá'a éebiderrri wawácali náacu arrúnaa limédacani.

⁵ Iyá wáalianai iwácanai, éebidau iyá líta'aa liáni cáinabica nalí náa'a ishínaa iwácanaica. Iméda nalíni cawáuntani, cáarructani ya iméda yáawaiyi iwówa yáajchau, léjta imédau Cristorru. ⁶ Ishíruueda, jócaita á'a nacábacta nayá iyá, quéewique'e saíca imáacacoo náajcha, chaléjta náa'a shíruuedenai Cristorru, iméda yáawaiyi liá'a Dios wówainica. ⁷ Imédau jishínaa tráawaju saíca iwówa yáajchau, léjta Wawácalirru jócaita chóniwenairru. ⁸ Ne jái yáa léenaa bácaínaa, wánacaala yáarru, jócaita liwánacaala, lirrishibiaminaa Wawácali yúcha liá'a léjta jáni limédanica saícaica.

⁹ Ya iyá, nawácanai, imédau saíca náajcha náa'a iwánacalanica, jiní ibáulidacala nayá. Édacaniu tándawa iyá ya nayá yáaine licáaji rícu liá'a Wawácalica yéerri áacai, ya liyá jócai níwa liyá chóniwenai, liyá cáberri áabenaá quinínama.

Lishínaa arma liá'a éebiderrri Cristo nácu.

¹⁰ Ya chóque'e, nuéenajinai, iméda idánaniu macáishita Wawácali yáajchau, linácula cabálininaa jiní éenaa liméda liájchaa. ¹¹ Itúyau quinínama liyú líerra ármaca Dios yáni irrú, quéewique'e éewa iyáca cabálininaa liúcha liá'a lichálujuedau liá'a Wawásimica. ¹² Jiníwata jócani ínua yáacau wayáca chóniwenai júnta náa'a wáalianai náinau ya iyáji, báawachata, najúnta náa'a demonio jócani wáalia náinaa ya nayájideu lécchoo, ne wáalianai danáanshi máanui nawánacaalau'inaa líta'aa liáni cáinabica catáwacaica ríjcuederrri wayá. ¹³ Tándawa, iwínau quinínama liá'a arma Dios yáni irrú, quéewique'e éewa iwántaca liá'a éerri jáicta Wawásimi líinu ináculai, ya liáwinaami néenee lichúniu saíca, iyáque'e cabálininaa.

¹⁴ Tándawa, nuéenajinai, iyáyu cadánani, isúwa íibalau liá'a yáawaiyica, léjta áabai íibalashi, itúyau iméda quinínama liá'a machácanica. ¹⁵ Iyá séewirrinaa saíca ijiáque'iu íiwadeda liá'a lichuáni saíctaica wána iwówa. ¹⁶ Quééchanacu saí quinínama, lishínaa liá'a léebidauca léjta áabai escudo túyerri iyá lipúyani túculerricoo chicháiyu, Wawásimi yúcani inácula. ¹⁷ Liá'a ishínaa wásedeerri iyá cháí léjta áabai casco túyerri iwíta nácu, ya liá'a Dios chuánica léjta liá'a espadaca Espíritu Santo yáni irrú. ¹⁸ Iyá u'imáaca liá'a isátaucoo, isátau wérri Dios yúcha mamáarraca, yáau Espíritu Santo yáajcha. Iyá cawíteenyu, uyúrrucueda iwówau, ya isáta Dios yúcha lécchoo quinínama lishínaa chóniwenai nácu. ¹⁹ Isáta Dios yúcha nunácu, quéewique'e Dios yáa nulí chuánshi numáni'inaa, ya nuéewaque'e nutáania jócai cáarru, ya nuyá éewerri nufiwacani liá'a Dios máanimi cabáyainta liyácala saícaci chuánshi nácu. ²⁰ Dios bánua nuyá liji'inaa lícuu nutéé liáni lichuánica, chóque'e linácueji liáni lichuánica nawáalia nuyá cuíta manúmai rícula. Isáta Dios yúcha quéewique'e nutáania linácu liá'a lichuáni jócubeecha cáarru nuyá.

Litácta liájumirrau

²¹ Tíquico, washínaa wéenajirri caníinai wacábaca, ya séewirri yúda wayá tráawaju Wawácalirru, litéeminaa quinínama liá'a chuánshica

nunácu ya liá'a numédani nuyáca. ²² Tándawa nubánua irrúni, quéewique'e líiwa irrú chítashia wayáyu jíni, chacábacanaa liá idánani. ²³ Liá'a Dios Wasálijinaa ya Wawácali Jesucristo, liáque'e irrú iyá wéenajinaica sáitaque'e iwówa yáca ya canínaaque'e icába yáacaco, liyú liá'a éebidauca. ²⁴ Dios liáque'e lishínaa sáicai nanácu quinínama canínaani cába Wawácali Jesucristo canínaiyu mamáarraca.

Primera carta de San Pablo a los TESALONICENSES

Nuédacaniu inácu

¹ Nuyá Pablo liájcha liá'a Silvano ya Timoteo, nutána liáni cáashtaca iyá'inaa nuéenajinai iglesia isanaca liá'a chacáalee jí'ineerri Tesalónica, yáainai áabenaa nawówa Dios Lisálijinaa yáajcha ya Wawácali Jesucristoca. Dios yáa irrú saícai wérri ya saíctaque'e iwówa iyáca. Liá'a nawítee saícaica nanácu náa éebidenai náa'a chóniwenai yáainai Tesalónica rícu.

² Séewirrinaa wáa saícai Diosru inácueji quinínama, ya wédacaniu inácu jáicta wasátau Dios yúcha. ³ Éerri jútainchu wédacaniu inácu lináneewa liá'a Dios Wasálijinaaca, linácu liá'a éebidani nácu itráawajaacala, iwówa yáajchau isírbiacala lirrú bájjialanaa ya liá'a máanui wérrica inéndanica Wawácali Cristo nácu, quinínama liérna liyúda iyá liá'a idánani ya danáanshi iwántaque'e liá'a carrúni jináatabeeca. ⁴ Nuéenajinai, Dios canínai cába iyá, ya wáa léenaa liwína iyá. ⁵ Ne jáicta wayá wáiwadeda irrú liá'a chuánshica wásedeerri'inaa, jócai báabajuta chuánshiyu, léchchoo liá'a lidánaniyu liá'a Espíritu Santoca ya quinínama yáawai wérri liáni chuánshi yáawaiyica. Yáani léenaa chítashia wayáyu jini íibi, wamúrru saícai irrú.

⁶ Iyá inácueji, iwína wawítee, ya liwítee liá'a Wawácali, ya irríshibia liá'a chuánshica saíctai wówashiyu Espíritu Santo yáani irrú, báawitate nawána carrúni jináata iyáca, náa'a jócani éebida Cristo nácu. ⁷ Chacábacanaa íinu imédaca saícai iwítee nali náa'a quinínama náa'a éebidenai Dios nácu, náa'a yáainai cáinabi jí'ineerri Macedonia ya Acaya. ⁸ Jiérriu inácueji, liá'a Wawácali chuánica cáarralerru jócaita bácai Macedonia rícu ya Acaya rícu, ya quinínama liáni cáinabica léchchoo, ya náa léenaa éebida Dios nácu, tánda wayá jócu arrúnaa watáania mawí quinínama linácu jiliáni. ⁹ Ne báawachata, nayája táanianai linácu liá'a wamá'inau néerra, ya saícai wérri irrú iwína wayá, ya chítashia imáacau'inaa náji náa'a ídoloca, quéewique'e isiguia liá'a Dios cáwiica yáawaiyica ya quéewique'e íchánau isírbia lirrú. ¹⁰ Cha léchchu náiiwacani inéndaca iyá quéewique'e léejocoo áaqueji liá'a Jesúsca, Dios Cúuleeca, liá'a Dios cáwedanica máanalini íibicha. Jesús liyá'inaa wáseada wayá liúcha liá'a máanui wérri carrúnataica ínuerri'inaaca.

2

Liá'a tráawajuca Pablo shínaa Tesalónica rícu

¹ Iyá jájju, nuéenajinai, yáine léenaa liá'a wéewidau iyá jócai'inaa mawéni. ² Mawí saíca, áawita yáa léenaa jini, báawita quéechami nacáitadada wayá ya náiiwueda wayá lirrúcu liá'a chacáalee jí'ineerri Filipos, Dios yúda wayá wáiiwaque'e irrú liá'a lichuánica wásedeerri'inaaca iyá, jócu cáarru wayá béewami lirrú liá'a danáanshi carrúnataica. ³ Níwata wayá jócani yúcau wayáca linácu liá'a wéewidani nácu, jini watáaniacala máashii wíteeshiyu, jini wawówaicala wachálujueda

wamácoo áabi. ⁴ Báawachata, Dios nísá léeneda wayá, ya limáaca wayá quéewique'e wáiiwa liá'a chuánshica wásedeerri, cháwa cábacanaa watáaniaca. Jócaita wawánaque'e sáicta chóniwenai wówa wáajcha, Diosru wáa wamédani, léewa cáberri wawówa. ⁵ Léjta yáayu léenaa, jócai cáji watáania irrú chuánshi sáictaica, jiní wachálujedaca wamácoo iyá wéedaque'e yúcha warrúwa. Dios yáirri léenaa quinínama liáni. ⁶ Jócai cáji wamúrru sáicai waliwau wayá jájiu, jiní yúcha, jiní áabi yúcha. ⁷ Báawita wéewa waméda wawánacaalau inácu, jiníwata wayá wánacaleenai chaléjta apóstolubini Cristo nácuji, wayá wéewacta caníinaa wérrri wacábacoo íibi. Chaléjta báquetoo ínetoo dáwinechocta ya rutúya chúnsai ruéenibiu. ⁸ Chái cábacanaa caníinaa wérrri wacába iyá, wawówaicta wáa irrú sáicai chuánshi Dios shínaa, jóctacala wáa irrú wacáwicau inácujei lécchoo. ¡Caníinaacala wérrri wacába iyá! ⁹ Nuéenajinai, éedacaniu chítashia watráawajaayumi jini ya yáacaliyu wérrri quéewique'e wéewa wawáalia quinínama liá'a warrúnaanica wacáwicarru. Watráawajaa éerrinacu ya táayee, quéewique'e jócubeecha imá iyáca jáicala itúya wayá nácula wáiiwadedaniami irrú Dios chuánica, tándawa waméda chámai tráawaju báitanacu.

¹⁰ Iyá éewenai yáa léenaa sáicaica, ya Dios lécchoo, wayáca jiní máashii wamédani, wayácala machácani, jiní éewerri lijútacoo wanácu iyá éebidenai Dios nácu. ¹¹⁻¹² Ya iyá yáine léenaa lécchoo, wayácala yáine idánani ya sáicta iwówa bácainaa iyá, léjta lisálijinaa yáayu'u léenibi wíteu. Wamánimi irrú quéewique'e sáica iyáca léjta náa'a Dios shínaaca, limáidacaalami iyá quéewique'e iwáalia ishínau líwánacalactaca cadánani wíteeshiyu balíbalictalaca.

¹³ Linácujei wáa sáicai Diosru séewirrinaa, quéecha'inaami éemi liá'a Dios chuánica liá'a wáiiwadedani irrú, irríshibiani yáawai wérrri léjta Dios chuáni, ne jócai chaléjta washíalicuenai chuáni. Ne yáawaiyi Dios chuánicaa, liáni chuánshica sáicai wérrri méda irrú éebidenai. ¹⁴ Quéecha'inaami iyá nuéenajinai, carrúni jináata nacánaqueda iyá nacáaji rícujei náa'a chóniwenai éenaaca, ibésunau léjta náa'a iglesia Dios shínaaca yáanai Judea cáinaberra ita'aa, Jesucristo shínaaca, nayá lécchoo cháni cábacanaa nacánaqueda nacáaji rícujei náa'a chóniwenai néenaaca, judíobinica. ¹⁵ Náani judíobini náiiunate Wawácali Jesús, léjta quéecha náiiunua náa'a éewidenai Dios chuáni báinacu, náwa nabánua bináawala wayá. Jócai naméda sáicai Diosru yáane lijúnta quinínama. ¹⁶ Wawówaicta watáaniaque'e nali náa'a jócani judío, quéewique'e nawásedacoo lécchoo, náa'a judíobini jócai náinda wamédaca. Chacábacanaa jáica cashiámu jiní najíconauyu jiní. Ne chóque'e, ya ta, líinu cáí liá'a máanui wérrri carrúnatabee Dios shínaaca ínuerri náatala.

Pablo wówerri liácoo báníu náa'a Tesalónica ísanaca

¹⁷ Nuéenajinai, quéecha'inaa wadánacoo yúcha íchaitaa, báawita jóca wacába iyá, séewirrinaa wédacanicoo wawáalia iyá wawówa lícuu ya wawówai iyá bájjalanaa wáacoo wacába iyá. ¹⁸ Wawówai metá, wáacajau chaléjta nuyá Pablo, íchabachu nuwówai numédacani, ne liá'a Wawásimica jócu línua wamédaqui jiní. ¹⁹ Ne ¿tána léji liá'a washínaa wanéndanica, washínaa sáictai wérrri wawówa, sáicta wérrri wawówa bájjalanaa, ya sáicta wawówa cábacoo wayá jájiu? ¡Iyáwajani jáicta

léejocoo washínaa Wawácali Jesucristo! ²⁰ Jajá, iyáwa wánenai saícta wawówa bájjalanaa, éewauna saícta wawówa.

3

¹ Néenee quéecha'inaa jócu nuwánta mawí, jáiwa nuwówai numáacacoo nuyá bácai, chacáalee jí'ineerri Atenas. ² Nubánua washínaa wéenajirri Timoteo, liyá cayúdacaica Dios chuáni nácu, quéewique'e líiwa saícai chuánshica Cristo nácue saí. Nubánuani quéewique'e liácoo licába iyá, liáque'e idánani quéewique'e néebida mamáarraca Dios nácu. ³ Quéewique'e jócu yúrrucueda iwówau áawita línu wátala liá'a máashiica. Ne iyá jájiu yáine léenaa arrúnaaca carrúni jináata wamédacoo quinínama líani. ⁴ Ya mawí, quéecha'inaate wayá yáajcha újnibii, wáiiwu irrú jini wawáaliacala'inaa máashii wawówau, cháwa libésunacuwai, léjta yáayu léenaa. ⁵ Tándawa, jócu nuwánta mawí, nubánua lisáta léemiu chítashia iyáqui jini éebidau Dios nácu, ne cárru nuyá jócubecha Wawásimi dáana iyá máashictalaca ya washínaa tráawaju yúcacoo.

⁶ Ne chóque'e Timoteo éejuerriu Tesalónica néenee, línda walí saícai chuánshica éebidauca, ya caníinaa icába yáacacoo. Líma walí séewirrinaa édacanicoo nácu caníinaiyu, ya iwówai icába wayá, léjta wawówai wacába iyá lécchoo. ⁷ Táda líani chuánshica, nuéenajinai, áawita íchaba carrúnataica ya máashii wówa, ne saícta wawówa bájjalanaa wáaca léenaa yáaineu cabálininaa éebidauca Dios nácu. ⁸ Ne wá léenaa iyá saíca Wawácali chuáni nácu, wáne cadánani wawówa. ⁹ ¿Chítata wéewa wáa saícai wérrri mawí washínaa Diosru inácu ya le saícta wérrri wawówa iwánaca lináneewa liá'a Diosca? ¹⁰ Éerrinacu ya táayenaa wasáta líúcha liá'a Diosca, quéewique'e léējuéda wayá báníu wacábaque'e wanáni wáacoo, wachúnique'e wáa irrú liá'a cháuctai irrú liá'a éebideni Dios nácu.

¹¹ Wawówai liyáque'e Diosja Wasálijinaaca ya Wawácali Jesúsca, liyúda wayá quéewique'e wáacoo wacába iyá, ya watráawajaaque'e yáajcha mawí. ¹² Quéewique'e Wawácali liwána idáwinaacoo, ya iwáaliaque'e mawí caníinaabee icába yáacacoo yáajcha wáacoo, ya quinínama yáajcha, léjta caníinau'u wacába iyá. ¹³ Quéewique'e liyá cabálininaa iwówa rícu, ya majíconaa lináneewa liá'a Diosca Wasálijinaa, jáicta léejocoo Wawácali Jesús quinínama náa'a éebidenai linácu. Chácajani.

4

Liá'a cáwicaishica saíctai Dios cábaca

¹ Chócojoo, nuéenajinai, wasáta irrú ya numá irrú líani lijí'inaa nácu liá'a Wawácali Jesúsca: Quéewique'e iyá saíca imédaque'e (léjta séewirrinaa iméda yáacuwani) léjta wéewidau'u iyá, quéewique'e saícta Dios cába iyá.

² Iyá yáine léenaa liá'a wéewidani iyá nácu, liwánacaala nácu liá'a Wawácali Jesúsca. ³ Liá'a Dios wówaini yúcha quéewique'e iyá lirrú majíconaa, jiníbeechea méderrri máashii lijíconaa línaayu. ⁴ Quéewique'e bácainaa náa léenaa saícaque'e liyá línu yáajchau, jiní jiconaa cawáuntai línu yáajchau. ⁵ Jócaila lijíconaa yáajcha ya

máashii wówashii yáajcha, léjta náa'a chóniwenai jócani yáa léenaa Dios nácu. ⁶ Jiní chóniwenai méderri máashii, jiní lichálujuedacala áabi linácu liáni, jiníwata Wawácali carrúnatai wérri quinínama liáni jíconaashi, léjta wanísau'u wáiiwami irrúni. ⁷ Ne Dios jócai máida wayá quéewique'e wayá wajíconaa rícuu, máiderri wayá quéewique'e wayá saíca lirrú. ⁸ Cháwajani, liá'a cháaneerri liáni wéewidacala, jócai cháani washíalicuerri bácai, cháaneerri liyá quéechanacu Dios, liá'a yáirri lishínaa Espíritu Santo irrú.

⁹ Ne linácu liá'a canínaabee icába yáacacoo, éenajinai wáacoo, jócu rúnaa watána irrú, jiníwata Diosja liyá éewida canínaa icába yáacacoo. ¹⁰ Ne léji liáni imédani náajcha quinínama náa'a éenajinai yáainai liá'a cainabi jí'ineerri Macedonia. Ne wasáta yúcha, wéenajinai, canínaaque'e icába yáacacoo mamáarraca. ¹¹ Éenedate iyá machúnuca ya iméda chúnasai ishínau, itráawajaa icáajiyu, léjta wawánau imédacani. ¹² Quéewique'e cawáunta nacába iyá náa'a yáainai, bináawe jócani éebida, ya quéewique'e jiní cháucta irrú.

Liá'a léējuacta'inaacoo Wawácalica

¹³ Nuéenajinai, jócai wawówai imáacacoo jócta yáa léenaa liá'a bésuneerri náacoo náajcha náa'a máanalinimica, quéewique'e iyá jócu máashii wówa léjta náa'a áabica, jiníni nénda nayáca. ¹⁴ Léjta wéebidau quéecha'inaa máanali Jesús, ya liáwinaami licáwiawai máanalicai yúcha, cháwa wéebida lécchoo, Dios cáwedeerri'inaa Jesús yáajcha, náa'a máanalinimica éebidenai linácu. ¹⁵ Tándaa wamá irrú, léjta Wawácali éewidau'u, wayá máaquenaicoo cáwi cáashia léejocoo liá'a Wawácalica, jócumináa wáau nabécha náa'a máanalinimica. ¹⁶ Jiníwata wéemiminaa áabai chuánshi cadánani wérri, lichuáni liá'a ángel wánacaleerri ya liwítama liá'a trompetaca Dios shínaaca. Liyáminaja Wawácali Jesús yúrrecuerri'inau áaqueji. Ya náa'a máanalinimica éebidenaimi Cristo nácu, nacáwiauaminau quéechanacu; ¹⁷ liáwinaamijoo, wayá cáwininaica, litéeminaa wayá liájchaujoo, áabenaaque'e wacába yáacacoo náajcha sánai íibirra, quéewique'e wajúnteda Wawácali cáuli íibi; cháminaa wayá liájcha liá'a Wawácalica mamáarraca éerri. ¹⁸ Ya idánani yáacau liyú liáni chuánshica.

5

¹ Ne linácu liá'a éerrica ya léerdi'inaaca, nuéenajinai, jócai arrúnaa nutána irrú. ² Iyá yáine léenaa saíca, liá'a éerri léejocta'inaacoo, liá'a Wawácalica ínuerri'inaa jócacta wanénda wayácani, léjta báqueerri canédi ínuerri táayee linéduca. ³ Jáicta namá náa'a chóniwenai: "Quinínama yáairri saíca wérri, jiní bésuneerri", néeneeminaa líinu cawíquinta náta'aa limárdactana nayá, léjta líinu rulí cáiwibeeca ruá'a ínetooa cúlicuecho'inaaca, jiníminaa náctalau liúcha. ⁴ Ne iyá, nuéenajinai, jócai yáa mawítee mawíá, quéewique'e liá'a éerrica líinucta'inaa liá'a Wawácalica licáarruda iyá léjta báqueerri canédi. ⁵ Iyá quinínama éebidenai Wawácali nácu, léwa iyáyu'u léjta jucámarrabee, cámarra lícuu, jócaita léjta táayebée catáwacabee; ⁶ tándawa jócu wéewa mawítee wayáca léjta náa'a áabica, arrúnaa wayá cáwi ya wawítee saícaque'e wayáca. ⁷ Náa'a mawíteenica cháni léjta náa'a

máainai éerri nácu, chaléjta náa'a cámadedeenai éerri nácu; ⁸ ne wayá yáainai jucámarra jirricu, arrúnaa wayá séewirrinaa saícai witeeshiyu. Wayá éebidenai, arrúnaa wamúrruca watúya'inau wayáu saíca, jócubecha waméda máashii wajíconaacoo. Táda arrúnaa wéebidaca Jesucristo chuáni saíca, ya jéewique'e canúnaa wacába yáacacoo, ya jéewique'e wamáaca wawówau Jesucristo nácu, liwáseDAQue'e wayá Dios shínaa carrúnatai yúcha. ⁹ Jiníwata Dios jócai shírri wayá quéewique'e warríshibia carrúnatabee, Dios shírri wayá quéewique'e wéena wáacoo áacairra linácueji liá'a Wawácali Jesucristo. ¹⁰ Jesucristo máanali wanácueji, quéewique'e báawita cáwi wayá, o máanali wayá, quéewique'e wayá liájcha mamáarraca. ¹¹ Tándawa, yáa idánani wáacoo, ya danáanshiyu icába inácu wáacoo, cháí léjta imédau iyácajani.

Pablo yáa nawítee náa'a éebidenai Dios nácu

¹² Wéenajinai, wasáta yúcha cawáuntaque'e icába náa'a tráawajenai íibi, náa'a yáaine iwítee ya éewidenai saícai chuánshi Wawácali nácu. ¹³ Arrúnaa iwówaica ya canúnaa wérri icába nayá, linácueji liá'a tráawaju namédanica. Sáictaque'e iwówa iyá wáacoo.

¹⁴ Wéenajinai, Wamá irrú léchchoo, yáarraque'e náa'a jiníni wówai namédaca. Yáa nadánani náa'a máajinaani Dios chuáni nácu, iyúdaque'e náa'a madánaninica ya iwántaque'e chajiwítemija'a quinínama yáajcha.

¹⁵ Icabawa yúchaujoo jócubecha éejueda júnibai irrú wáacoo. Báawachata, arrúnaa iméda mamáarraca liá'a saícaica, chacábacanaa yáajcha wáacoo ya quinínama chóniwenai yáajcha.

¹⁶ Sáicta iwówa éerri jútainchu. ¹⁷ I'óra éerri jútainchu. ¹⁸ Yáa saícai Diosru quinínama nácu, jiníwata léwa liwówaini yúcha, léjta éebidenai Cristo Jesús nácu.

¹⁹ Ujóca imá jáicta Espíritu Santo wána imédaqui jíni. ²⁰ Ujicháani liá'a chuánshica Dios wánani natániaca. ²¹ Éenedani quinínama ya iwína liá'a saícaica. ²² Ishírriu quinínama méenaami máashii yúcha.

²³ Ne Diosja, liá saícaica, liméda iyá saíca wérri majíconaanica lijí'inaa nácu, ya litúya iyá quinínama inácu saíca, iwówa, icáwica ya ináanai jiní cháucta irrú libéecha liá'a liinucta'inaa Wawácali Jesucristoca. ²⁴ Liá'a Dios máiderrri iyá machácani wérri, ya licúmpliaminaa quinínama liáni.

Litáa irrú ya liá nalí saícai liájumirrau

²⁵ Nuéenajinai, isáta Dios yúcha wanácu léchchoo. ²⁶ Itáa nalí quinínama náa'a wéenajinaica áabai ishíshicani majíconaiyu. ²⁷ Numáca irrú, Wawácali jí'inaa nácu, iliá'que'e liáni cáashtaca quinínama wéenajinai éebidenaicarru. ²⁸ Quéewique'e Wawácali Jesucristo yáa irrú saícabeeca quinínama irrú.

Segunda carta de San Pablo a los TESALONICENSES

Nuédacaniu inácu

¹ Nuyá Pablo, liájcha liá'a Silvano ya Timoteo, nutána liáni cáashtaca iyá'inaa nuéenajinaica iglesia isanaca liá'a chacáaleeca jí'ineerri Tesalónica, yéenai áabenaa nawówa Dios Wasálijinaa ya liá'a Wawácali Jesucristoca. ² Nusáta Dios Wasálijinaa yúcha ya Wawácali Jesucristo yúcha liá irrú mawénii ya liáque'e irrú sáitau'i iwówa inácu.

³ Nuéenajinai, séewirrinaa warrúnaa wáa sáicai Diosru inácue, níwata rúnaaca wamédacani, níwata liá'a éebidanica dáwinerriu liácoo ya liá'a caníinaabee icába yáacacoo, mawí máanui éerri jútainchu. ⁴ Táda, wayá jájii watáania inácu sáica wéerri iglesia rícu Dios shínaaca, linácue liá'a danáanshica ya liá'a éebidauca iyadani, béewami lirrú liá'a quinínama nacánaquedaniyu iyá, ya máashiica nawána ya carrúni jináatabee íibi. ⁵ Liáni Dios iyada liyáu machácani léjta liyá limédanica, liwáliaca iyá sáica iwárrua'inau liwánacaalactalaca, linácueji liá'a carrúni jináata iyáca.

⁶ Ne Dios méderri machácaniyuni liwánaca carrúni jináata namédacoo náa'a wánenai carrúni jináata iyá; ⁷ Ya iyá náa'a carrúni jináatamico, liáminaa irrú iwówa iyabacta'inaacoo léjta wayá. Liáni bésuneerri'inau liyáli éerri, jáicta Wawácali Jesús ínujoo lishínaa ángelbini cadánaninica, línuminaa áaqueji íibi liá'a chichái cámarra.

⁸ Ínuerri'inaa liméda nayá carrúni jináata náa'a jócani wówai Dios, jiní namédacala Wawácali Jesús chuáni wánacaala, wásedeerri'inaata wayá máashii yúcha. ⁹ Náani carrúni jináataminaa liméda nayájoo cáiwinaa jóctala éewa amáarra nayá, ya táminaa líuca nayá déecuchala lináneewa yúchau liá'a Wawácali, ya lidánani ya licámarra yúchau. ¹⁰ Jáicta línu liá'a Wawácalica liyáli éerriminaa, náa lirrú sáicai náa'a lishínaaca, ya sáicta wéerri nawówa náa'a quinínama éebidenaica, ne iyájani éebida linácu liá'a wamáni irrú Jesús nácue sáica.

¹¹ Wayá sátenai Dios yúcha inácu séewirrinaa, quéewique'e liméda iyá sáica éewaque'e iméda liá'a tráawaju limáidani iyá nácu. Wasáta Dios yúcha quéewique'e liyúda iyá imédaque'e liá'a sáicaica iwówaini imédaca, ya éewaque'e iméda náa'a tráawaju éebidauca idánani yáajchau Dios nácu. ¹² Chacábacanaa, lijí'inaa nácu liá'a Wawácali Jesúsca náaminaa lirrú sáicai inácueji, ya liyá liáminaa irrú sáicai léjta licábacanaa caníinaabeeca washínaa Dios, ya Wawácali Jesucristo shínaaca.

2

Lichúni líwa linácueji liá'a léējuacta'inaacoo liá'a Wawácalica

¹ Chóque'e, nuéenajinai, ne linácu liá'a léējuacta'inaacoo Wawácali Jesucristoca ya wáawacacta'inaacoo liájcha, wasáta yúcha, ² quéewique'e jócu ináawida iwíteu madéjcanaa, jiní índaca nacáarruda iyá, áawita báqueerri máca espíritu táaniacala lirrú, jócta máirri jáicala wéewida

jíni, o watánaca lirrú áabai cáashta, jáicala wamáí Wawácali éerri jái ínu cáí. ³ ¡O'índa nachálujueda iyá jini wérri nácuejoo! Libéechajoo liá'a éerrica chóniwenai náasacalaminaajoo liá'a Dios máni'inaacucha, jáicta lijíajúoo liá'a washíalicuerri máashiicaí wérrica, liá'a yúqueerri'inaacoo amáarraca. ⁴ Léwa lijínai bárruerrii lijúnta náa'a quinínama téenai Dios jí'inaa, o arrúnaa náa saícai wérri líúcha, ya léchchoo líinuminaa limáaca liárrubaiu Dios íibana rícu, limáminaajoo liyá waliá Dios, liá lirrú saícai.

⁵ ¿Jócu édacaniu nutáania'inaami irrú linácu liáni nuyá'inaami yáajcha? ⁶ Ya chóque'e iyá yáine léenaa tánashia chá'a bárrueda liyácani, quéewique'e jócu líiyadau jóctanaa léerdi ínuu. ⁷ Ne liá'a limédani cabáyainta máashiica, jái naméda nayácai lierra méenaami máashiica yáairri cabáyainta; cháucta bácai já'a léedacoo béewami liá'a wíneerri liyácani. ⁸ Néenee líiyadaminau liá'a máashiicaica, liá'a Wawácali Jesús líinuani'inaa linúma cálesayu, ya limárdani'inaa jáicta léejojoo lidánani cámarrayu. ⁹ Ne liárra máashiicaica, ínuerri'inaa Wawásimi dánaniyu; líinuminaa wíteeshi dánaniyu, ya limédaminaa chóniwenai náneewa jócai nacába cáji, quéewique'e lichálujueda nayá. ¹⁰ Ya limédaminaa quinínama máashiica, quéewique'e lichálujueda náa'a yáaine'inaacoo náucacoo, jócala nawówai néebidaca, ya jócu nawówai naméda Dios chuáni wánacaala, quéewiquinicta néenaa náacoo áacairra. ¹¹ Tándawa, Dios índa nachálujueda nayá ya néebidaque'e liá'a núnashi yúwicaca. ¹² Quéewique'e náucacoo quinínama náa'a jócani wówai néebida liá'a yáawaiyiica, báawachata saícta nawówa méda liá'a máashiica.

Dios wínani quéewique'e náacoo áacairra

¹³ Ne wayá séewirrinaa arrúnaa wáa saícai Diosru inácue, wéenajinai caníinaa licába iyá liá'a Wawácalica, jiníwata Dios wíneerri iyá quéewique'e iyá quéechanacu éenaaque'e ínu icáwicau Dios yáajcha, lirrícueji liá'a Espíritu wáneerri majíconaa iyá, ya liá'a yáawaiyii éebidani nácu. ¹⁴ Tándawa, Dios máida irrú lirrícueji liá'a chuánshi saícai wayái íiwadeda irrú: Quéewique'e ínu iwáalia léenaa liá'a licámarra liá'a Wawácali Jesucristoca. ¹⁵ Tándawa, nuéenajinai, yáau machácani ya jócu imíya máecha liá'a wéewidau'u iyá wanáanacaiyu ya cáashta rícueji. ¹⁶ Wayá sáta Wawácali Jesucristocaja, ya Dios Wasáljinaa, caníinaaca licába wayá ya liá walí saíctaque'e wawówa mamáarraca, ya áabai saícai wanéndani wayáca saícacala liyá, ¹⁷ saícta liméda iwówa ya limáaca cadánani iyáca, quéewique'e liá'a imánica ya liá'a imédanica saíctaque'ini quinínama.

3

Isáta wanácu Dios yúcha

¹ Léwa liájumirra sái líáni, nuéenajinai, isáta wanácu, quéewique'e liá'a Wawácali chuáni línu madéjcanaa quinínama cáinabi, quéewique'e caníinaa nacábacani, léjta libésunau yáajcha. ² Isáta Dios yúcha léchchoo quéewique'e litúya wayá náucha náa'a chóniwenai máashiinica ya náa'a cajíconaanaica, níwata jócai quinínama néebidaca. ³ Ne Wawácali liá'a machácanica, liyáminaa wáalia iyájoo machácani iwítee ya litúya iyá

máashii yúcha. ⁴ Wawácali nácu wawáalia éebidani iyá imédacala iyáca, ya imédani'inaa mamáarraca, léjta wabánau'u imédacani. ⁵ Wawácali liyúda iyá caníinaaque'e icábaca yáacacoo, léjta Dios caníinaa licábaca, ya iwáalia carrúni jináatabee danáanshi Cristo nácu.

Arrúnau'inaa tráawajaaca

⁶ Nuéenajinai, wabánua lijí'inaa lícu liá'a Wawácali Jesucristoca, quéewique'e ishírricoo náucha náa'a wéenajinai jócani wówai na-tráawajaaca, ya jóca áabenaawawitee linácu liá'a wéewidani iyá nácu. ⁷ Iyá yáine léenaa chítashia'eewo'u iyáqui jini quéewique'e éewa iméda léjta wamédanica: Wayá séewirrinaa watráawajaaca quéecha'inaami wayá íibi, ⁸ jini wáayacala íyanibi mawéni, séewirri wapáidaca. Báawachata, watráawajaa yáacaliyu éerrinacu ya táayee, quéewique'e jócubecha wáiiinu waméda imánubaca quini irrú. ⁹ Ne yáawaiyii natáa, wéewa wasáta yúcha iyúdaquinicta wayá, ne jócu cháa jini, watráawajaa quéewique'e wáa irrú wacábacanau éewani'inaa iméda yácanaa. ¹⁰ Quéecha'inaa wayá yáajcha, wáa irrú chítashia arrúnua iyáqui jini: Liá'a jócai wówai litráawajaaca, chacábacanaa jócu líiya. ¹¹ Ne wáa léenaa áabi éenaa, yáainai cháji'i jócani tráawajaa, níwata awátuini wérrí, naníquicoo jóctalata néewa naníquicoo. ¹² Náarra chóniwenai wabánua nalí ya wamá nalí, liwánacaala nácu liá'a Wawácali Jesucristoca, quéewique'e natráawajaa cha nawíteemi já'a, néewaqué'e nawáalia narrúnijinau.

¹³ Nuéenajinai, osámu iméda liá'a sáicaica. ¹⁴ Jóca áabi éenaa jócani méda wawánacaala liá'a watánani líta'aa líani cáashtaca, éeda lituúnaa tánashiajoni, ya u'iwina yáacau liájcha, quéewique'e báicani. ¹⁵ Ne jócu iwáalia ijinaiyu wáni, yáa liwítee léjta éenajirri.

Sáicai liá nalí liájumirrau

¹⁶ Ya liyá jájiu Wawácali sáictactaca nawówa yáca, liá irrú sáictacta iwówa quinínama éerri ya matuúnaami. Liá'a Wawácali yáa yáajcha quinínama. ¹⁷ Nuyá, Pablo, nutána irrú nutáayu irrú, chúnsai nucáaji yá nushínaa letrayu. Cháwa nutána nuji'inau quinínama nushínaa cáashta nácu, cháwa nutánacani'i. ¹⁸ Ya Wawácali Jesucristo yáa irrú sáicai quinínama irrú.

Primera carta de San Pablo a TIMOTEO

Nuédacaniu jinácu

¹ Nuyá, Pablo, apóstolu Jesucristo shínaa, bánuerri Dios wánacaala nácu wásedeerri wayá, Wawácali Jesucristo, washínaa wanéndani wayáca. ² Nutána jirru líani cáashta Timoteo, yáawayi nucuúlee éebidani nácu, nuwówai Dios Wasáljinaa ya Cristo Jesús washínaa Wawácali yáa jirru liwíteu, jishínaa carrúni jináatai ya saíctactaca jiwówa yáca.

Nuíwani jirru lijúnta náa'a éewidenai jócani yáawayi

³ Léjta jinísa numá jirruí quéecha'inaa jóctanaa nuáu chaléeni cáinabi jí'ineerri Macedonia, quéewique'e jimáacacoo chacálee jí'ineerri Éfeso, quéewique'e bánua nalí chóniwenai quéewique'e jócu néewida báawatai wíteeshica, ⁴ u'éemi nachuáni náa'a náiiwadedanimica ya chuánshi jócai amáarra nanácú náa'a nawérrinaibimica. Líani wíteeshi téenai bácai nacáita yáacaque'iu, jócai éewa liwána liwáalia néebidauca liá'a Dios wówaini limédaca.

⁵ Liá'a Dios wówaini liméda liájcha líani rúnaa caníinaa wacába yáacacoo, liájcha liá'a caníinaabee ínuerri áabai wówashi masáculai, áabai wíteeshi saícai, ya áabai wéebidani yáawayi. ⁶ Áabi jíeneu báawachala líucha líani ya yúqueneu cáita yáaqueneu, jócai áanama nácuje. ⁷ Nawówaini namédacoo quéewidacani liá'a ley Dios shínaa, ne jócai néemi liá'a namánija, ne jiní liá'a néewidani jicá'a liá'a yáawayi namáca.

⁸ Wáa léenaa liá'a ley saícai wérrí, chácta waméda léjta liwówai limédaca, léjta liyáyu'u. ⁹ Rúnaa wédacanicoo, jiní ley náa nalí náa'a médenai saícaica. Liá'a ley náani quéewique'e náa léenaa náa'a médenai máashii ya náa'a jócani éemi, ya náa'a máashiicanica ya cajíconaanica, náa'a jócani cawáunta Diosru ya liá'a éebidani nácu, ya náa'a ínuenai nashínaa nasáljinai ya natúwa, quinínama ínuenaica. ¹⁰ Ya náa'a médenai máashii náiiinaa yáajchau, ya náa'a washíalicuenai médenai máashii náajcha wáacoo, ya náa'a íinaca médenai máashii nayá wáacoo léchchoo, ya náa'a nawénda ya nawéni chóniwenai, ya náa'a canúma yúwicanica; ya náa'a júrenaiu mawéni; líani liwówayiu limáca, náa'a médenai liá'a yáirrico éewidenai saícai júnta. ¹¹ Ya líani saícai éewidani léewa wáinuni saícai wérrí chuánshi, léewidani wayá nácu wéewaunaa wáacoo áacairra, liá'a Dios saícai wérrí máacani nulí.

Yáirri saícai nácu liá'a carrúni jináatai Dios shínaaca

¹² Nuá saícai washínaa Wawácali Jesucristo, liyá yáirri nulí danáanshi, níwata cáberri nuéebida linácu limáaca nuyá nuyúdaque'e lishínaa tráawaju nácu, ¹³ báawita nuyá quéecha numá chuánshii máashii linácula, núcanaquedani ya nucáitani. Ne liyá Dios carrúni jináata lícaba nuyá, níwata nuyá újnibi jócai éebida linácu ya jócu nuá léenaa liá'a numédanica. ¹⁴ Cháwa jáni washínaa Wawácali yáa nulí liwíteu máanui wérrí, ya liá nulí liá'a nuéebidani nácu, ya liá'a caníinaabee wawáalianica washínaa rúneerri Cristo Jesúsru.

¹⁵ Liéni yáawaiyi wérri, quinínama rúnnaa néebidacani: liá'a Cristo Jesús iinuerrri cáinabi itala quéewique'e litée náa'a cajiconaanica áacairra, náucha nárra nuyá quéechanacu sái. ¹⁶ Tándawa, Dios wáalia carrúni jináata licába nuyá; quéewique'e Jesucristo íyada nunácu quinínama sáica wíteeshica. Nuyá iinua numédacoo nuyadacoo nalí náa'a rúnnaa néebida linácu, quéewique'e wéewa nawáalia liá'a cáwicaishi jócai amáarra. ¹⁷ ¡Wáa lirrú máanui licábacoo, ya cadánanibee wérri mamáarraca éerri, lirrú liá'a rey jócai amáarra, liá'a jócai éewa máanalica, jócai wéewa wacábaca liyá bácai Dios! Chácajani.

¹⁸⁻¹⁹ Timoteo, nucúulee, nuá jirrú liáni tráawajuca quéewique'e jiinua yáacacoo sáica liáni iinua yáacashica jéebidani nácu, ya sáicai wíteeshiyu, léjta liá'a namáni quéecha náa'a éenajinai náa'a táanianaimi jinácu lijí'inaa lícu Diosca. Áabi jócta néemi jiwánacaala nashínaa nawíteu yúqueneu nashínaa néebidani nanácu. ²⁰ Liéni bésuneerriu nalí náa'a Himeneo ya Alejandro, náani néejueda Wawásimirru quéewique'e néewidacoo jócubecha namá máashii chuánshi Dios júnta.

2

Chítashia arrúnnaa isátacoo Dios yúcha.

¹ Quéechanacu numáca irrú iméda isáta Diosru, isáta Dios yúcha, isáta íchaba ya yáa sáicai Diosru quinínama nanácu náa'a chóniwenai. ² Arrúnnaa wasáta Dios yúcha nanácu náa'a wánacaleenaica, ya náa'a bánuenaica, quéewique'e wéewa sáicta wawówa ya wacáwica machúnua, ya jiní iinua yáaquenai, cawáunta wayá Diosru, ya cawáuntaque'e quinínama licábacanaa. ³ Liáni sáicai ya licába sáictai liá'a Diosca téerri wayá áacairra. ⁴ Liyá wówerri quéewique'e quinínama náinu náa léenaa yáawaiyica, ya náaque'iu quinínama áacairra. ⁵ Ái bácai rími Dios já'a; ái báqueerri Washiálicuerri éeneerri litée quinínama washiálicuenai quéewique'e nayá Dios yáajcha, lijí'inaa liá'a Washiálicuerrica Jesucristo. ⁶ Níwata Jesucristo éejuederri licáwicau quéewique'e quinínama chóniwenai éewa náacoo áacairra, léjta liáyu chuánshi liyáali léerdimi rícu. ⁷ Tándawa nuyá Dios máacani téerri'inaa lichuáni ya apóstolu, ya namáaca nulí quéewique'e éewiderriu linácu éebidani, ya liá'a yáawaiyica náa'a jócani judío. Ne liéni numáni yáawaiyi waliérra; jócaita númashi yúwica.

⁸ Cháwa jáni, nuwówai náa'a washiálicuenaica nasáta Dios yúcha quinínama matuínami, ya nanácuada nacáajiu Diosru wówashí masáculai, jiní iiwirri wówa ya jiní cáiteerri ⁹ Ya nuwówai quéewique'e náa'a iinaca nasúwa nábalau léjta iina íibala cábacanaa, imíyaiyu ya sensíyuiyu léchchoo; quéewique'e nachúnicoo ne jócai jiérri ruwítaw quéewique'e nacába ruyá, jiní óroyu, ya íiba cawénini, jiní íibalashi cawéni wérri, ¹⁰ arrúnnaa iméda sáicai, léjta arrúnnaa naméda náa'a iinaca máaqueneu nayá Diosru. ¹¹ Ruá'a ínetoo rúnnaa ruémi liá'a néewidani nácu manúmata, cawáuntaque'e quinínama ruyá náajcha wánacaleenaica; ¹² ya jócu nuínda quéewique'e ruá'a ínetoo éewida íchaba chóniwenai náneewa, ya jócaque'e ruwánacala liá'a washiálicuerrica. Nuwówai ruyáque'e manúmata, ¹³ níwata Dios méderri quéechanacu Adán, liáwinaami ruá'a Évaca; ¹⁴ ya Adán

jócaite Wawásimi chálujueda, ruyáwani ruá'a finetooca, lichálujuedate ruyá rucáu jiconashi rículate. ¹⁵ Dios méetuaminaa rujiconaa ruá'a finetooca ya táminaa litée ruyá áacairra, rumédacta quinínama sáica léjta túwashi, ya ruéebidacta mamáarraca, canúinaabee nácu, jini rujiconaa ya imíya ruyá.

3

Chítashia rúnaa namédacoo náa'a wánacaleenaica iglesia rícu

¹ Liéni yáawaiyii waliáni: Báqueerri wówerriicta liárru iglesia rícu liwánacaalaque'e, wówerri áabai tráawajo sáicai. ² Tádawa, liá'a licábacanaa liá'a wáaleerri liá'a wánacaalashica léjta wánacaleerri jini jiconaa. Arrúnaa liwáalia bácau rimi línuwa, ya liyáque'e áabai cáwicaishi cawáuntai, áabai chuánija, catráawajaacai ya jóca liséwica yáarru. Arrúnaa léewa liwína chóniwenai líibana rículau mamáarraca; arrúnaa léewa léewidaca. ³ Jócai arrúnaa cáirracalaicani, jini liwówaica línuwa yáacacoo, arrúnaa sáicai wérru liyá, machúnucai ya jócai máaca liwówau warrúwa nácu. ⁴ Arrúnaa léewa liwánacaala líibana rícu sána, ya léewidaque'e léenibiu juménani nayá ya cawáuntani quinínama. ⁵ Ne jóctacala léewa liwánacaala chúnsai líibana rícu sánaca, ¿chítate quéewau'u jini litúya liá'a iglesia Dios shínaaca? ⁶ Tándawa, liá'a wánacaleerrica jócai éewoo báqueerri wáalii éebidaca, carrúnataca máanui licábacoo, ya licáacoo léjta Wawásimi cáayu'u lirrícula liá'a cacháninaica. ⁷ Arrúnaa cawáunta nacábacani náa'a jócani éebida Dios nácu, quéewique'e jócu licáu báinabee rícula nanáneewa náa'a chóniwenai, ya licá'echau Wawásimi shínaa máashii rícula.

Chítashia rúnaa namédacoo náa'a nayúdenai pastor iglesia rícu

⁸ Chacábacanaa, náa'a yúdenai pastor iglesia rícu, rúnaa washiálicuenaicani cawáuntani, ya séewirrinaa naméda liá'a namánica, ya jócani cáirracalani, jini nawówaicala nawáalia shínaashi méenaami naméda máashii chóniwenairru. ⁹ Arrúnaa nacháanacoo lirrú liá'a yáawaiyi náyadanica, liá'a wéebida nácu ya nawáaliaque'e masáculai wíteeshica. ¹⁰ Quéechanacu arrúnaa néeneda nayá, ya liáwinaami, ya jócta nawáalia najíconau néewaminau namédacoo léjta nayúdenai pastor iglesia rícu. ¹¹ Chacábacanaa, náa'a íinaca cawáuntani wérru, jócani cáiiwadedacani chuámshi shínanaa, cawáuntani ya machácani quinínama nácu. ¹² Báqueerri yúderri pastor iglesia rícu, rúnaa liwáalia bácau rimi línuja, ya léewa liwánacaala sáica wérru léenibiu ya lishínaa quinínama líibana rícu sána. ¹³ Níwata náa'a yúdenai pastor iglesia rícu, médenai sáica nashínaa tráawajo, náiiunui'inaa nalíwoo áabai yáarruishi cawéni, ya chawíteemi wérru já'a néewaminaa natáaniaca néebidauca Cristo Jesús nácu.

Liá'a yáawaiyiica úyaderricoo linácueji liá'a wéebidani nácu

¹⁴ Nunénda nuáacoo nucába jiyá; ne nutána jirru líáni, ¹⁵ quéewique'e, báawita nudécudau, jiáque'e léenaa chítashia jini rúnaa jimédacoo Dios shínaa éenajinai líbi, léwa líáni iglesia Dios cáwiica, liá'a iglesia wíneerri ya túyerri yáawaiyiica. ¹⁶ Yáawaiyii atéwai jócu wéewa wáiiwadedaca liá'a wéebidani nácu bájjalalai máanui wérrica: "Cristo ínuerri cáinabi ítala limédacoo washiálicuerriyu,

néenee Espíritu Santo íiyada majíconaiyu,
ya náa'a ángelbini nacábani.
Náiiwa nali chóniwenai yáaine quinínama cáinabi íta'aa,
náa'a éebidenai linácu quinínama cáinabi,
ya narríshibiani saícái wérri áacairra.”

4

Náa'a shírruedenai nawíteu liúcha liá'a néebidani nácujuo

¹ Ne liá'a Espíritu Santo limá'ee jucámarranaa, cha lé'e amáarractala'inaa liyáca liá'a éerrica, áabimínaa dánaujoo liúcha liá'a néebidani nácu, nasíguiaminaa náa'a espíritu cachálujuedacanica ya néewidani nanácu náa'a ínuenai demonio néenee. ² Namédaminaa nawánacaala náa'a chóniwenai chámainsi witeeshi ya canúma yúwicani, nashínaa nawítee márquerriu nashínaa jíconaashi újni jírruyucani. ³ Náani chóniwenai jócú naínda néda yáacacoo, ya jócú naínda náaya matuínami iyacaishi, ne Dios quénudanica quéewique'e náa'a éebidenai ya lécchoo náa'a yáine léena liá'a yáawaiyica náayaque'ini, náaque'e saícái Diosru. ⁴ Ne quinínama liá'a Dios quénudanica saícái wérri; ya jiní wéewani wadánaa jíucha warríshibiactani wáa saícái Diosru, ⁵ níwata liá'a Dios chuánica ya isáta Dios yúcha limédani majíconaa.

Báqueerri saícái catráawajaacai Jesucristorru

⁶ Ne jéewidacta quinínama liáni nali náa'a jéenajinai, ya jíya liá'a Dios chuánica ya liá'a saícái jéebidanica nácu séewirrinai jiyá nácu, jiyá bácai cashírruedacai saícái Jesucristorru.

⁷ Ne jócái jiméda liwánacaala náa'a chuánshi éerri rícu sánaca ya mawíteeca. Jimáaca jicáwicau Dios cáaji rícu mamáarraca; ⁸ áawita liá'a ejercicio saícái wanáanairru máayabaca, jimáaca jiyáu Diosru saícái quinínamarru, níwata índa walí saícái liáni wacáwicaca, ya liá'a wacáwica wabéechala saíca. ⁹ Liáni yáawaiyíi waliáni, arrúnaa quinínama néebidacani. ¹⁰ Tándawa liáni, watráawajaa ya waméda wadánani, níwata wamáaca wanéndaca liáni liá'a Dios cáwiica, liá'a wásedeerri quinínama chóniwenai, nali chúnsai náa'a éebidenai linácu.

¹¹ Liáni arrúnaa jibánua ya jéewida áabi mawí. ¹² Ujicába jiyáu jiníca jiwéni, báawita icúlirrijui jiyá, mawí jíyada jiwíteu nali chaléjta éebiderri Dios chuáni nácu, chaléjta jítáaniacala, chaléjta jiyáyu'u jiwówa yáajchau, ya jéebidacala ya jicáwica jiní jícona. ¹³ Nácula nuínu jichána jiliá nali náa'a chóniwenai liá'a Dios chuánica, jíá nadánani náa'a jéenajinai ya jéewida nayá. ¹⁴ Ujinda amáarraca liá'a saícabee Dios yáani jirru, quéecha'inaami Dios wána salínaica iglesia isanaca nachánaa nacáajiu jinácu.

¹⁵ Jimáaca quinínama jiwíteu linácu liáni, néewaque'e nacába quinínama léjta jidáwinacoo jinácu. ¹⁶ Jitúyau jiyá jájiu, liá'a jéewidau'u áabi, jíáu cabálininaa quinínama nácu. Ne jimédacta cháni'i, jéewaminaa jíacoo áacairra jiyá jájiu, ya chacábacanaa náa'a éemenai jirru, néewaminaa náacoo áacairra lécchoo.

5

Chíta éewau'u jiyá náajcha náa'a éebidenaica

¹ Ujicáitadedá liá'a salírnanica, báawachata, jéewida liwítee chaléjta újni jisálijinaa, jiyá náibi náa'a icúlinaica ya jíá nawítee léjta jéenajinai.

² Náa'a salítuenica, jiyá ruájcha chaléjta jítúwa; ya náa'a miyácanai, chaléjta jéenajinai ína, wíteeshi majiconaiyu.

³ Jiyúda máanirrinica náa'a jócani wáalia tánashia yúderri nayái. ⁴ Ne báquetoo máanirriuctani ruwáalia rucúuleu jócta rutáqueerri, nayáwa quéechanacu éewenaa néewidacoo naméda nacábacanau náajcha náa'a chúnsana néenajinaica, canínaaque'e nacába nasálijinau léjta canínaa nacába nayá lécchoo, léwa saícai líeni, saícai Dios cába lécchoo. ⁵ Ne ruá'a yáawaiyii máanirriuca, ruá'a máaquechooca bácai, máaquechoo ruwówa Dios nácu, jócau íiyabau rusátacoo Dios yúcha éerri jútainchu ya táayee lécchoo, quéewique'e Dios yúda ruyá. ⁶ Ne ruá'a máanirriuca médechoo léjta éerri wówa, máanaliu yáca rucáwica yáajchau.

⁷ Jibánua nali náa'a quinínama líani, quéewique'e jócubecha arrúnaa nacáida íiwanaa. ⁸ Ne liá'a jócaita túya léenaaca, mawí'inaa chúnsana léenajinaica, jócai méda nacábacanaa náa'a éebidenai Dios chuáni, cháí jíca'á liá'a mawí cacháninai wítee náucha náa'a jóca éebida Dios nácu.

⁹ Táshia natánacta nají'inaa náa'a máanirrinica, arrúnaa nayáca bácai nája náa'a wáalenai mawí sesenta camuí, ne ruá'a wáalechoomi bácairrimi rúnirrijau. ¹⁰ Néewani náa léenaa nácu liá'a saícai rumédanica: Dáwinechoo saíca ruéenibiu, saíca wítee náiinucta rúbana rícula, bádedechoo náiba náa'a éebidenaica, ruyúducta náa'a carrúni jináatanica; ne lécchoo, ruwówa rumédaca quinínama saícai. ¹¹ Ne jócu tána nají'inaa néeni náa'a máanirrinica wáalianai píitui camuí, níwata ruínaa wána rushíricoo Cristo yúcha, wówainai nawína yáacacoo wáaliyu báníu, ¹² nawáalia najíconaa nayá jájui, jóca naméda léjta namáyu nali quéechanacu. ¹³ Ne lécchoo najínaniu cuíta jútainchu, ya naméda náinuniu lécchoo, ne jócanita íinu bácai canúma yúwicani lécchoo, níqueneu quinínama nácu ya náiiwadedá jócai saícanata náiiwadedada. ¹⁴ Tándá nuwówai náa'a máanirrini miyácanaca ruéewa ruéda yáacacoo wáaliyu, nawáaliaque'e néenibiu, natúyaque'e nábanau léjta ína, jócubecha náa lírrú yáarrushi liá'a najínaica. ¹⁵ Ne áabi náa'a máanirrinica najiáu Jesucristo yúcha, jáiwa náawai Wawásimi yáajcha.

¹⁶ Ne báquetoo íinetoo éebidechoo Cristo nácu, ruwáaliacta ruéenajinai máanirrini íibi, arrúnaa iyúdacani, jócubecha cadúcuni jiyá iglésiarru; cháminaa iglesia éewa liyúda nayá náa'a máanirrinica jiníni yúda mawí.

¹⁷ Náa'a salínaica wánacaleenai saíca iglesia, éewenai cawáunta icába mawí, náa'a yáawaiyínica íiwa ya éewidenai Dios chuáni. ¹⁸ Ne liá'a Dios chuáni limá'ee: "U'ibáji linúma liá'a pacáaca jáicta litráawajaa liyá cáí". Né'e limá'ee lécchoo: "Liá'a tráawajeerrica iglesia rícu, éewerri lírrishibia liwéniu lécchoo".

¹⁹ Ujiméda nawánacaala náa'a táanianai lijúnta liá'a salírriani éewiderrri iglesia rícu, jócta liwáalia chámata jócta matálitai cábenai liyá. ²⁰ Náa'a médenai náacoo najíconau, arrúnaa náarracani quinínama náneewa, quéewique'e chacábacanaa cárru náa'a áabica.

²¹ Nubánua jiyá Dios náneewa, Jesucristo náneewa ya náa'a ángelbini Dios wínani lécchoo, jiméda quinínama liá'a nuwánani jimédaca, ya machácani jiyá quinínama yáajcha, jicába quinínama áabena.

²² Ujichánaa jicáajiu áabi nácu jóctanaa jiá léenaa liwítee saíca, jócubeecha jiméda jijíconau náajcha. Jitúyau liúcha liá'a quinínama máashiica.

²³ Níwata éerri jútainchu bálínacoo jiáwai nácu, ujíirra shiátai bácai liyáwoo, jéewa jíirra píitui vino lécchoo.

²⁴ Najíconaa náa'a áabica, nacábani jucámarranaa jóctanaa náau liyáctala cáberri yáawacta cajíconajani, ne áabata náani léenaa liáwinaami. ²⁵ Ne chalécchoo, liá'a saícai namédani lécchoo nacábani jucámarranaa; ya liá'a jócai nacába, jóca'inaa máacau libáyacoo séewirrinaa.

6

¹ Náa'a arrúnaani tráawajaaca nawácanairru mawéni, arrúnaa náa'a nacáarruni'inau nawácalirru, arrúnaa cawáunta nayá, jócubeecha licáida náiiwanaa Dios jí'inaa nácuha, jiní natáaniacala máashii linácu liá'a wéewidani nácu. ² Ne áabi wáaliacta nawácanai éebidenai Dios chuáni, néewaqué'e cawáuntaqué'e nayá, níwata néenajinaiwajani éebiderri Jesucristo chuáni nácu; tádawa, arrúnaa iyúda nayá saícai wéeri mawí, tándawa náa'a rishibianai nashinau saícai tráawajuca, éebidenai lécchoo, ya éenajinai caníinaa icába nayá.

Rícucaishi yáawaiyica

Jéewida ya jíiwa nalí liáni: ³ Ne áabi éewidacta iyá báawatai liúcha liá'a léewidani iyá nácu, ya jócu áabena liyá liájcha liá'a yáawaiyica néewidani nácu, Wawácali Jesucristo nácue saíca, ne jócani éewida léjta wawítee, ⁴ ne báqueerri saíctai cábacoo liyá jájju liwítee rícuejiu, ne jiní yáani léenaa. Íserri litáania nanácu náa'a chuánshi jócani saíca licábaca, ne yáairri linácu chaléjta bálínacaalashi; ne léwa líinucteji liá'a cadéni nacába yáacacoo, jócu áabenaawitee, máashii linúma, jócu léebida linácu, ⁵ ya líinua yáacau éerri jútainchu áabi yáajcha, náajcha náa'a chóniwenai máashii wítee, ya jócai liá léenaa liá'a yáawaiyica, wineerri liá'a wíteeshica cháji'i warrúwa nácueji. ⁶ Ne jucámarrai yáaca liá'a wawíteeca, yáawaiyii cawéni wérrica, ne bácai lirrú liá'a saíctai wówa liájcha liá'a liwáalianica. ⁷ Táda jiní wáindani lítala léji líeni cáinabica, jiní'inaa wéewani watéecojoo. ⁸ Áicta wáayanijaa ya ái wábalajaa, ta éewa saícta wawówai liájcha liáni. ⁹ Náa'a wówenai nawáalia máanui wérrri warrúwaca, jócu néenaa nawánta liá'a máashii méda nawówa lícu, ya liwána napénsaa áabata matuínaami mawíteeyu, ya liá'a máashiica téerri washiálicuenai carrúni jináatactala'inaa nayá, ya chaléeni náucaquictala'inaacoo. ¹⁰ Níwata lináinaa liá'a warrúwaca, náawiderri nawítee náa'a washiálicuenai, namédaqué'e máashii liyú liá'a warrúwaca, náa'a saíctani cábacani liá'a warrúwaca, lináawida nawítee liúcha liá'a néebidauca. Jáiwa carrúni jináata naméda nacáwica nayá jájju.

Liá'a saícai íinua yáaquerricoo linácu liá'a léebidauca

¹¹ Ne jiyá, washiálicuerri Dios shínaa, jimáaniu liúcha liáni quinínama máashiica. Jitée cáwicau machácani, máaquerri jiwówau Dios nácu,

jiwáaliaca jéebidauyu, caníinaaca jicábacani, u'ínu jiyá nu chuáni nácu mamáarraca, jiáu jibéechalau, imíyayiu jiwówa yáajchau. ¹² Jiinua yáacoo linácue liá'a sáicaica jéebidau Dios nácu, ujínda liácoo jiúcha liá'a cáwicashi jócai amáarra, linácuejiwa Dios máida jiyá, tánda linácueji líiwa jirru quinínama nanáneewa náa'a chóniwenai. ¹³ Chócaja'a, Dios náneewa, yáairri nacáwica quinínama yáanai lirrícu liáni éerrica, ya Jesucristo náneewa, cha lécchoo liméda áabai líiwa nali sáicai, ya líiwa sáicai chuánshica lináneewa liá'a Poncio Pilatoca; nubánua jiyá, ¹⁴ jimédaque'e chaléjta nubánua, jócai jéewa jiwána nanáawidaca, jócubeecha arrúnaa nucáita jiyá. Jiméda cháni cáashia línuctala liá'a Wawácali Jesucristoca. ¹⁵ Dios méda quinínama áabenaa licábacanaa chaléjta limáyu, liyáwa bácai Dios sáicai wérrí yáairri quinínama ita'aa, náibicha náa'a reyebinica liyá mawí máanui náucha ya náibicha náa'a wánacaleenaica, liyá mawí máanui náucha. ¹⁶ Liyáwa bácai jócai máanali, yáairri áabai camarrashiyu jinícta éena lirrúnicoo. Jiní báqueerri washíalicuerri éeneerritee licábacani, jócai'inaa léena licábacani. ¡Bácai Dios yáairri'inaa mamáarraca éerri! Cháwajani.

¹⁷ Náa'a wáalianai warrúwa líta'aa liáni cáinabica, jibánua nali jócubeecha máanui nacábacoo, jócubeecha namáaca nawówau linácu liá'a nanéndani nayáca warrúwa nácu, níwata liá'a warrúwaca éewerri amáarraca, jiní wéni. Imáaca iwówau Dios nácu, liyáminaa yáa walí quinínama liá'a warrúnaani'inaa walíwoo, quéewique'e liméda walí sáicai. ¹⁸ Jiwána naméda liá'a sáicaica, quéewique'e namédacoo rícbiniyu naméda sáicaica. Jíiwa nali nanédaque'e nayúdau'inaa náa'a carrúni jináatanica. ¹⁹ Cháwaminaa nawáalia rícbinique'e nayá, liáminaa nali nadánani, yáairri'inaa nali cabálininaa nabéechalau, náinuminaa liá'a nacáwica jócai amáarra.

Líiwa lirrú báitaa liá'a Timoteoca

²⁰ Timoteo, túya sáica liáni nuáni jirru jicáaji rícu. Ujéemi chuánshi matuínaami éerri rícu sái mawéniica, jiní jíacala liwíbanaa nali náa'a chóniwenai máinai náacala léena, ne jiníni yáani léena; ²¹ ne áabi náa'a nanáawida nawíteu, liúcha liáni nawítee jócai yáawaiyi, shírreneu liúcha liáni léebidauca. Nusáta Dios yúcha irrú'inaa liáque'e irrú sáicabee inácu'inaa.

Segunda carta de San Pablo a TIMOTEO

Nuédacaniu jinácu

¹ Nuyá Pablo, apóstolu Jesucristo shínaa, bánuerriu Dios wánacaala nácu, chaléjta Dios máyu'u liá'a cáwícashii Cristo Jesús nácu. ² Nutána jirru líani cáashtaca liá'a Timoteoca, canínai nucábaca jicá'a nucúlee. Nuwówai Dios wasálijinaa ya Wawácali Jesucristo liá jirru jidánani ya carrúni jináatau ya saícai wérrí jinácu.

Wáiwadedau Cristo nácu

³ Nuédacaniu'inaacu séewirrinaa jáicta nusáta nuyáwai Dios yúcha, ya nuá saícai Diosru éerrinacu ya táayee, liá'a nushírruedanirru saíca nuwítee, léjta nashírruedaumi náa'a nuwérrinaibimi lécchoo. ⁴ Nuédacaniu séewirrinaa jituí yáabi nácu, ya nuwówaiyu ta nucába jiyá, quéewiquinicta saícta wérrí nuwówa. ⁵ Níwata nuédacaniu jéebidau machácani, quéechanacumi ruéebida ruwáalia ruá'a jirruída Loidaca ya jítúwa Eunice, ya nuyá éebiderri lécchoo jiyácala cháí wáaliacajani jéebidauca.

⁶ Tándá linácué nuárta jiyá, quéewique'e ujínda líacoo jiúcha liá'a jiwítee saícaica Dios yáani jirru, quéecha'inaami nusáta jinácu nuchánaa nucáajiu jinácu. ⁷ Ne Dios jócai yáa liyá walí áabai wíteeshi cáarruica, yáairriu walí áabai wíteeshi cadánani, canínaa wacábaca ya wéewa watúyacoo wayá jájiu. ⁸ Ubái jiyá jíuwadeda saícai wawácali nácu, ubái jiyá nunácueji lécchoo, nuyá naníquini cuíta manúmai rícula linácu liá'a Jesús bánuani wamédaca; báawachata, liá'a danáanshi Dios yáani jirru, jiwánta liá'a carrúni jináatabee ínuerri'inaaca linácueji liá'a chuánshi saícaica. ⁹ Dios wásedeerri wayái ya limáida wayá quéewique'e wamáaque'e licáaji rícu quinínama wacáwicau, jócaita linácu liá'a wanísani wamédacai, níwata léwa liwówau jáni ya canínaaca licába wayá Cristo Jesús nácuéji. Dios canínaa licába wayá quéecha'inaa jiní éerri újnibii. ¹⁰ Dios íyaderri walí canínaa licába wayá chóque'e, quéecha'inaa líinu Jesucristo téerri'inaa wayá áacairra, liá'a mánderri máanalicai dánani, ya lirrícueji liá'a Dios chuánica lijéda jucámarranaa liá'a cáwicaishica jócai amáarra.

¹¹ Dios máaquerri nuyá nuúwaque'e líani chuánshica, ya libánua nuyá léjta apóstolu ya quéewidacaica. ¹² Tándá linácueji líani carrúni jináata nuyá quinínama. Ne jócu báí nuyá linácueji, níwata nuá léenaa tánashia nácu nuéebidai, ne nuyá yáairri léenaa liyá wálierri liwítee dánaniu quéewique'e nuúwa lichuáni mamáarraca, cáashia línuuctala'inaa liá'a amáarracta cáinabi.

¹³ Jéewidau léjta jicábau nuéewida liá'a chuánshi yáawaiyica, liá'a jinísani jéewidacoo nácu nuájcha, ya jéebidaque'e mamáarraca, ya liá'a nínaashi wawáalianica wayáyuca macábaita Cristo Jesús nácuéji. ¹⁴ Espíritu Santo dánaniyui yáairri wanácu, jítúya linácu liá'a chuánshi machácanica liá'a Dios máacani jirru.

¹⁵ Létja jíayu léenaa, quinínama cáinabi Asia shínaa ítesana, namáaca nuyái bácai, náibicha náa'a Figelo ya Hermógenes. ¹⁶ Wawácali carrúni jináataque'e licába náa'a léenajinai liá'a Onesíforo, níwata liyá íchabachu línu liyúda nuyá, ne jócu báí línu licába nuyá yáairri cuíta manúmai rícula. ¹⁷ Báwachata, jái'inaami línu Romalai, lichánau limúrru nuyái jócai wówa íyabau cáashia línu nunácu. ¹⁸ Wawácali carrúni jinaataque'e licábacani, liyáali éerri jáicta amáarra cáinabijoo. Jiyá jái yáa léenaa íchabachuca liyúda wayá Éfeso rícu.

2

Báqueerri soldado saícai Jesucristo shínaa

¹ Ya jiyá, Timoteo, nucábani jicába nucúulee, jéderrri danáanshiyu liá'a Jesucristo yáani jirru. ² Liá'a jéeminica numáca íchaba chóniwenai náneewa, jéewidani náa'a washíalicuenaica jíisainica, náa'a éneenai néewidaca áabi.

³ Jiyá saícai wérrri létja soldado Jesucristo shínaa, éewerri jiyá saícai áawita carrúni jináata naméda jiyá linácueji. ⁴ Jiní báqueerri soldado éewerri liwína áabai tráawaju, arrúnaa liyá linácuja éewaque'e saícta liwácali cábacani. ⁵ Chacábacanaa, liá'a caséwicacaica, jócai éewa lirríshibia liá'a premioca, jóctacala liséwica létja licábacanaa liséwicaw'inaa. ⁶ Liá'a tráawajeerri bacháida lícu, quéechanacu arrúnaa litráawajaaca, quéewique'e liáwinaami léewa liáwaqueda líta liá'a líáabanajica. ⁷ Jédacaniu linácu líani numánica jirru, liá'a wawácalica liwánaminaa jíá léenaaca quinínama.

⁸ Jédacaniu Jesucristo nácu, cáwerrimicoo máanalicaí yúcha, David táqueerrimi; léwa chuánshi léewidani wayá nácu, wéewaunaa wáacoo áacairra ya núiwadedani. ⁹ Linácu líani chuánshica nuwánta carrúnatabee, ya nabáji nuyá létja báqueerri cáinuacai; ne liá'a Dios chuánica jócai bájiu. ¹⁰ Tándawa nuwánta quinínama, quéewique'e numédaque'e saícai nalí náa'a Dios winanica, quéewique'e nayá néenaaque'e náacoo áacairra, liá'a saíctai wérrica, ya jócai amáarra Cristo Jesús nácu.

¹¹ Líani yáawaiyíi wérrri:

Máanalicta wayá linácu, cáwiminaa wayá liájcha lécchoo;

¹² Carrúni jináatacta wayá linácu, wawáaliaminau washínau liájcha liwánacaalactalaca;

ya wabáyacta lináwa wáa léenaa linácu, chacábacanaa libáya wanáwa lécchoo;

¹³ jócta machácani wayá, liyá mamáarracai méda machácanií, níwata jócai éewa limáaca licábacanau, le licábacanaaja líerra.

Báqueerri catráawajaacai saícai wérrri

¹⁴ Jédacaniu séewirrinaa nalí linácu líani: Limá nalí Dios náneewa u'icáita yáacau linácu jiliérra chuánshi. Náa'a cáitenai jócai saícai, méderri máashii nalí náa'a éemenai nayácani. ¹⁵ Jiméda quinínama tánashia jéewani jimédaca, Dios náneewa jicá'a báqueerri washíalicuerri catráawajaacai méderri saícai, jócai éewa báica, éewiderri saíca létja licábacanaa liá'a Dios chuánica yáawaiyíica.

¹⁶ Ujitánia chuánshi máashii cáinabi íta sái, jiní wéni, léca liá'a

natáaniani nácu cha, yúquerri nayá mawí máashiiquictala, ¹⁷ ya liá'a néewidacalaca cárrallerrii chaléjta liá'a bálínacaalashi cachánaninica. Léwa libésunau liáni náajcha náani washíálicuenai nají'inaa Himeneo ya Fileto, ¹⁸ náawa yáainiu náani báawachala liúcha liá'a yáawaiyiica; namá'ee linácucha liá'a wacáwiactacoo jái bésunacuwai, ya jínanenu nacáarraleda chacábacanaa náa'a áabi éebidenaica. ¹⁹ Ne Dios máaca áabai liárrubai cadánaniyaca, tánda litánaa nalí: "Liá'a wawácali yáirri léénaa náa'a lishínaaca", ya "Quinínama náa'a sátenaicoo Dios yúcha, arrúnaa nashírrique'iu liúcha liá'a jíconaashica".

²⁰ Waméda áabai cuíta máanui cábacanaa: Áabai cuíta máanui, jócai bábajuta oro yáca ya warrúwa ái néeni já'a, lécchoo áicuba ya bádánicaishi, áabi namédaniyu sáicai, ya áabata mawí cuíta lícu sái. ²¹ Cháwa libésunacoo á'a cuíta wawácali shínaaca. Ne wayácta majícona quinínama máashii yúcha, cháimináa léjta liá'a cawéninamaica, yáairri sáica wawácali cáaji ricu, méderri'inaa quinínama méenaami sáicaica.

²² Jidánau liúcha liá'a máashiica icúlinai wíteeca. Jimúrru jiyá machacánaiyu ya jéebida mawí, caníinaa jicába, ya saíctaque'e jiwówa, náajcha náa'a quinínama chóniwenai wáalianai nawówau masácula nasátacoo Wawácali yúcha. ²³ Ujiméda liwánacaala náa'a cáitenai matuínaami, jicá'a náa'a chóniwenai mawíteeni, jái jiá léénaa índerrri ínuwa yáacashi. ²⁴ Báqueerri washíálicuerri tráawajeerri wawácalirru, jócai jínaniu línua yáacacoo, báawachata, arrúnaa sáica limédacoo quinínama yáajcha, arrúnaa éeneerri léewida sáica, ya arrúnaa liwántaa quinínama. ²⁵ Ya jiárra imíyayu jiwówa yáajchau náa'a médenai lijúnta máashii, jínda Dios náawida nawíteejoo náaque'e léénaa liá'a yáawaiyiica. ²⁶ Nawíteee cáwiaque'iu, néewaqué'e najíacoo liúcha liá'a cachálujedacaica Wawásimi wáalierrri nayá mawíteee, limédaque'e náajcha léjta liwówainica.

3

Chítashia nacábacanaa náa'a chóniwenai urrúnictala amáarra cáinabi

¹ Ya lécchoo arrúnaa jiá léénaa, liá'a éerdi éenamicojoo línulinaajoo éerri carrúnatai'inaa. ² Náa'a chóniwenai cadénimínaa nayájoo, caníinaaminaa wérri nacá'a nawárruanu, wachósuni ya cábadedeenaicoo nayá jájiu. Natáaniaminaajoo máashii Dios nácu, jócuminaajoo néewidajoo nasálijinaarru; nayáminaa quini'inaajoo máj nalí, quini nabústanijoo, jóca'inaa náa'a licáarruninaa liá'a Dios máni nácuha. ³ Jini caníinai nacábacoo, jini carrúni jináatata nacába áabi, nayá catáaniacani, nanúma yúwicu, jócuminaa néénaa nawánacaalacojoo liúcha liá'a máashiica; nayá liyájurricani, najíinai'inaa quinínama liá'a sáicaica. ⁴ Nayá cachálujedacani, jócani cawáunta, nayáminaa cashiámuni wíteee wachósuni, namúrruminaa léjta nawíteee máashii wówa'u, méewanita múrru Dios. ⁵ Namédaminaa újnii jicá'a náa'a éebidenaica ne újni namá yáaca, ne iyada nayá léja liá'a máashii namédanica. Níwata nayá jócai néebida Dios chuáni dánani. O'iwína yáacoo náajcha nárra chóniwenai. ⁶ Níwata nayá néénaa náa'a wárruenai lirricula liá'a cuítaca nachálujedaa náa'a májinani

finaca, cashiámuni jíconaa, liárdanica quinínama wíteeshi máashiica, ⁷ nayá séewirrini éewidacoo, ne jócu néenaa náa léenaa linácu liá'a yáawaiyiica. ⁸ Chaléjta náa'a camálicai jí'ineenai Janes ya Jambres, jáiwa naméda máashii Moisés júntai, léquichoo náa'a chóniwenaiica jócu néewida liá'a yáawaiyiica. Jiniwata washiálicuenai nawítece máashii wérrí najiconaiyu, máashiderri, jócani éebida linácu. ⁹ Ne quiní'inaa namédani bájalajoo, níwata náa'a quinínama náa léenaajoo chóniwenai mawíteeni, chaléjta nabésunaucoo náa'a chámataca Janes ya Jambres Moisés júnta.

Pablo íiwa Timoteorrini liá'a limédani'inaaca

¹⁰ Ne jiyá Timoteo, jái éewidacuwai linácu liáni nuéewidau chóniwenai, léjta nucábacanaa yáayu, nuwówaini numéda séewirrinaa, nuéebidanica, nuyá jócai íiwirri wówa áawitate naméda nulí máashii, ne caníinaa nucába chóniwenai, ya nudánani nuwántaque'e quinínama, ¹¹ léjta nacánaquedau nuyá ya carrúni jináata numácoo. Já léenaa quinínama liá'a nubésunaucoo á'a Antioquía, ya Iconio, ya Listra, nacánaquedau nuyá carrúni jináata, ne nuyá liá'a wawácali túyerri nuyá quinínama yúcha. ¹² Yáawaiyii waliáni, quinínama náa'a wówenai nayáca saícai wérrí Cristo Jesús yáajcha, nabésunedaminaa carrúni jináatabee. ¹³ Ne náa'a máashiinica, ya náa'a cachálujedacanicawá mawíminaa máashii náacojoo, nachálujedaminaa ya áabi chálujueda nayá léchchoo.

¹⁴ Jiyá yáairri cabálini quinínama linácu liá'a jéewidanicoo nácu, yá jéebidau'uni. Jiniwata jiyá ái yáa léenaa tánashia éewida jiyái. ¹⁵ Jédacaniu samálitinaami jiyá yáirri léenaa Dios chuáni, jái éewa léewida jiyá ya litée jiyá áacairra, jéebidauca Cristo Jesús nácu. ¹⁶ Quinínama liá'a Dios chuáni tánerricoo saícai wérrí, ya Dios yáani walí, saícai léewidaca ya liárra wayá, quéewique'e lichúni wayá, léewidaque'e wayá, áabai wíteeshi machácaniyu, ¹⁷ quéewique'e liyá washiálicuerri Dios shínaaca, éeneerri limédaca quinínama, wáaleerri quinínama liwíteu ne yáirri léenaa léewaque'e liméda quinínama méenaami saícai.

4

¹ Dios náneewa ya Cristo Jesús náneewa, línuminaa jicá'a reyjoo, líiwa najíconaaajoo, náa'a cáwinica ya náa'a máanalínica ne numá jirru bájjala, ² jiiwa Dios chuáni liá'a saícaica, ya mamáarraca jiyáca jáicta léerdi ya jócta léerdi, jiwána léewidaca, jiárrani, ya já jidánani, jéewidau cawáunta ya u'íiwirri jiwówa. ³ Línuminaa léju liá'a léerdica, náa'a chóniwenaiica jócu nawánta néewida saícai chuánshicojoo, namédaminaa nawíteeyu liá'a nawówaini namédaca; namúrruminaa manuába qéewidacani néewidaminaa léjta nawówau néemicani. ⁴ Nanáawida nawójunaa lirrú liá'a yáawaiyiica, namédaminaa quinínama liwánacaala liá'a chuánshica. ⁵ Ne jiyá wálierri séewirri liá'a saícai wíteeshica, jiwántaque'e carrúni jináatabee, jiméda mamáarraca jiiwa Dios chuánica, jiméda machácani jishínaa tráawaju.

⁶ Jái urrúni náiinua nuyái, nucáwica nuáni Dios cáaji rícu. ⁷ Nuyá yáairri machácani nuéebidaca mamáarraca, áawita cacháninabee ínu nútala, léjta báqueerri washiálicuerri íinua yáaquerrii jináwiu rícu. Nunísa nuíinu chaléeni nuéewactala nuíinua, nuyá jócai numáaca

nuéebidauca Dios chuáni nácu. ⁸ Chóque'e nushínaa premio nénda nuyá, nugáananaica, ne liá'a nuwácali liá'a chóniwerri éwerri licábaca liá'a máashii o liá'a saícaica, liyáli éerri liáminaa nulijoni. Léeminaa liá'a nulí ya nalí náa'a quinínama náa'a caníinaani cába liyá, néndenai liyá cáashia línuca.

Pablo éewidacala bácai Timoteo

⁹ Jiméda quinínama jínuque'e madéjcanaajoo jicába nuyá. ¹⁰ Ne liá'a Demas caníinai cába mawí liá'a éerri shínaaca, jáiwa limáaca bácai nuyái, jáiwa liáwai Tesalónica néerra, Crecente liáu déecuchala Galacia, ya Tito yáa Dalmacia néerra. ¹¹ Bácai Lucas yáa nuájcha, jimúrru nulí Marcos ya jindani jiájchawoo, níwata yúderri'inaa nuyá tráawajorru. ¹² Liá'a Tíquico nubánuani Éfeso néerra. ¹³ Jáicta jínujoo jinda nushínaa capa, numáacani Troas tána íibana néeni liá'a Carpo. Lécchoo jinda nushínaa cáashta, ya náa'a cáashta báinacu sánami, jí'ineenai pergamino.

¹⁴ Alejandro jiárru shínanaa, máashii wéerri médacoo nuájcha. Liyá wawácali lipáida liyájoo, léjta linácu liá'a limédanica. ¹⁵ Jitúyau jiyá liúcha, níwata máashii médacoo wajúnta linácue liáni wéewidanicoo nácu.

¹⁶ Quéechanacu nutáania nubícaubaliu nanáneewa náa'a wánacaleenaica quiní yúda nuyá, quinínama namáaca bácai nuyá. Nunénda Dios jócubeecha licóbra liúcha liá'a máashii namédanica. ¹⁷ Ne liá'a nuwácalica liyúdawa nuyái, ne liá nudánani quinínama nutéequ'e liéni nuíwa Dios chuáni, liá'a chuánshi saícaica wásedeerrica, quéewique'e néemicani quinínama náa'a jócani judíobini. Cháwa wawácali túyerri nuyá liúcha liá'a carrúnatai újni cháawi quíirrai núma rícuca. ¹⁸ Liá'a nuwácali litúyaminaa nuyá quinínama liúcha liá'a máashiica, liwáliaminaa nuyá lishínaa liwánacaalactaca éerri ítala. Wacábactala balibalíbee ne liyá yáawaiyii, chá'i'inaa.

Nutáa jirru ya nuá jirru saícai nuájumirrau

¹⁹ Nuédacaniu Prisca nácu ya Aquila nácu, ya náa'a tána éenajinaica Onesíforo. ²⁰ Erasto liá'a máacau Corinto néeni ya Trófimo numáaca bálinerrii á'a Mileto néeni. ²¹ Jimédawa jidánijoo jíinu uniábi béechajoo. Nabánua jirru nédacani'eewoo jinácu Éubulo, Pudente, Lino, Claudia ya quinínama éenajinai éebidenaica Cristo nácu. ²² Liá'a Wawácali Jesucristoca liyá jiájcha. Dios cámuisheda iyá liwíteeyu quinínama irrú.

Carta de SAN JUDAS

Nuédacaniu Inácu

¹ Nuyá, Judas, cashírruedacai Jesucristo shínaa ya Santiago éenajirri, nutána liáni cáashtaca nali náa'a chóniwenai caníinaani Dios wasálijinaa cábaca ya limáida nayá, náa'a Jesucristo túyanica. ² Irrishibia iyá máanui bájlala carrúni jináata, saíctacta iwówa ya caníinaabee.

Náa'a éewidenai númashi yúwica

³ Nuéenajinai caníinaani nucábaca, nuwówai nutána máanui wérri linácu liá'a wáseđerri iyá ya chacábacanaa nuyá lécchoo, ne chóque'e nucába rúnaacala irrú, quéewique'e ínuua yáacacoo linácu liá'a éebidauca quéechamite léejueda nali náa'a Dios shínaaca. ⁴ Níwata linácu nachálujueda nawárruacoo íbirra áabi chóniwenai, nali liá'a chuánshi Dios shínaa líyadanica quéechamite linácula liá'a náucaquictalacoo. Náa'a washiálicuenai máashiicanica, náa'a pénsenaica caníinaaca Dios cába wayá bájlala, jócuminaa carrúni jináata licába wayájoo quinínama liá'a máashii wamédanica, ya namá Jesucristocala jócai wánacaala wayá jiní wawácalicalani.

⁵ Báawita iyá ái yáa léenaa, nuwówai édacanicoo liá'a Wawácalica, liáwinaami lijéda náa'a chóniwenai Israel shínaaca Egipto lícucha, limárda nayái náa'a jócanimi éebida. ⁶ Ya nali náa'a ángelbini jócani máacau sáica, jiníwata néechate chúnasai náarru, Dios wáaliani cuíta manúmai catáwacai ya jócani amáarra, liyáli éerri máanui Dios mácta'inaa tánashia yáau áacairrai ya tánashia yáau infierno riculai. ⁷ Chacábacanaa léjta náa'a ángelbinica, lécchoo náa'a chacáalee jí'ineenai Sodoma ya Gomorra ya náa'a chacáalee léema nácu sánaca, naméda'inaa náa'a rúmbabini médanica, ya naínda natée nayá máashiiquictala lijúnta liá'a licábacanaa. Tándá nasúfria carrúni jináatami liá'a chichái jócai amáarra ya namáaca náiiwanau chacábacanaa quinínamarra.

⁸ Báawitate náa léenaa lierra, náarra washiálicuenai lécchoo, nayá léjta dajuishi rícula, nasáculeda nanáanai, nacháani liá'a wánacaleerri wawácali chuánica ya nacáitadedá nanáawa náa'a wánacaleenai mawí. ⁹ Liyája liá'a ángel Miguel, liá'a wánacaleerri máanui mawí náucha náa'a áabi ángelbinica, quéecha'inaami línua yáacacoo lijúnta liá'a Wawásimica quéewique'e léda liúcha Moisés máashiicaimi, jócu léenaa liúca chuánshi máashiiyu, léerrimi'e limáni lirrú: “¡Liá'a Wawácali líarra jiyájoo!” ¹⁰ Ne náarra washiálicuenai natáania máashii linácu liá'a jócai náa léenaa; ya liá'a náani léenaa cábacanaa, léjta náa léenau'u cueshinaica jiníni wíte, namédani chúnasai'inaa náucacooyu.

¹¹ ¡Áchunu carrúni jináata nayá! Quéewique'e wínenai léjta chacábacanaa liá'a Caínca. Linácu nagána warrúwa nanáawawai, léjta liá'a washiálicuerri jí'ineerri Balaam, ya léjta liá'a jí'ineerri Coré, máanalini jócala léemi nali namáni nácuha. ¹² Náa'a báinatánica shímashi caníinacta nacábacoo náiiibi éenajinai ya ijúnicaí saíctacta

naméda nawówau. Liyáali éerri náayactaca ya náirra saíctai wérrí nawówa, jócu náyada nayáu cawáunta. Cháni léjta pastorbini natúyenaicoo nayá jájiu. Cháni léjta liá'a saánai jinírru shiátai, litéeni liá'a cáulica. Cháni léjta banácali jócai yáa lítau léerdi rícuu, máanali chámaichu ya lijíchu éerruau. ¹³ Cháni léjta marrádaca carrúnatai wérrí manuá shínaaca, náucani léjta licáli náa'a máashii namédanica, wáneerri báinata nayá. Cháni léjta sáalii yúquenaiu nájabaa yúchau, yéenai yúquenai'inau lirrícula liá'a mawí cataáwacabee jócai amáarra.

¹⁴ Lécchoo liá'a washiálicuerri jí'ineerri Enoc, liyá sietechu, Adán yáawinaami, litáania Dios lijí'inaa nácu, limá'ee nanácucha náa'a chóniwenai: "Nucába wawácali, ínuca íchaba wérrí ya íchaba wérrí lishínaa ángelbini yáajchau, ¹⁵ licábaque'e cajiconaa ni ya jiní jiconaa quinínama washiálicuenai, ya líucaque'e quinínama náa'a máashiinica, quinínama máashii namédanica nalíwoo, ya liá'a quinínama chuánshica jócai saícanata namáca, léjta máashiicani cajiconaa ni namánimi linácucha." ¹⁶ Quinínama najútau, quinínama náasacala, bácai namúrru nalíwoo saícaque'e nayá. Natáania wachósuniyu, ya natáania áabi nácu újni saíca néedaque'e náucha saícabee nalíwoo.

Liárrani náa'a éebidenaica

¹⁷ Ne iyá, caniinaani nucába nuéenajinai, édacaniu linácu náa'a apóstolubini wawácali Jesucristo shínaa ¹⁸ mánimi nácuca: "Liá'a éerri éenamictala'inaa nayáminaajoo náa'a chóniwenai cásacalacani, nayáminaa áabena nájcha náa'a wówenai naméda liá'a máashiica." ¹⁹ Nayáwa náarra wówenai nashíredacoo; naméda nawíteu léjta nawówau ya jinínirru Espíritu Dios shínaa. ²⁰ Ne iyá, caniinaani nucábaca nuéenajinai, iyá saíca cabálininaa majíconaa linácu líani éebidani nácu. Isáta Dios yúcha índa litée iyá liá'a Espíritu Santo.

Isáta Dios yúcha índa litée iyá liá'a Espíritu Santo.

²¹ Iyá caniinaani icába Dios mamáarraca ya inénda liá'a éerrica linácu liá'a Wawácali Jesucristoca, carrúni jináata wayá linácueji, liá walí licáwica jócai amáarra. ²² Carrúni jináata icába náa'a jócani éenajta éebidaca. ²³ Áabibi iwáseda ijéda nayá néenee chichái yúcha, ya carrúni jináata icába náa'a áabica, áawita itúyacoo náucha ya máashii icába lécchu liá'a náabala natéenica casáculaica máashiica nayá.

Liá saícai Diosru liájumirrau

²⁴⁻²⁵ Liyá Dios bácai rimi, liá'a wásedeerri wayá, wáaleerri danáanshi litúyaque'e iyá jócubeeca iméda ijíconau, ya quéewique'e líyada iyá jiní wérrí jiconaa ya saícta wérrí iwówa lináneewa balíbalibeeca. Liyája liá'a balíbalibeeca, máanui wérrica, liá'a cadánanica ya liwánacaalauca, linácu liá'a Wawácali Jesucristoca, quéecha'inami, chóque'e ya mamáarraca. Chácajani.